VERHANDELINGEN

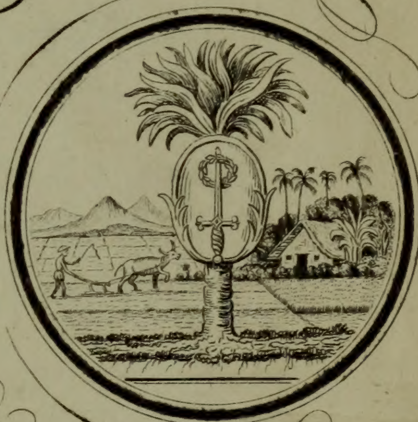
VAN HET

BATAVIAASCH GENOOTSCHAP

van Kunsten en Wetenschappen

19de DEEL

BATAVIA

1843

Monuments of Sackoeh

Plates IV & V reversed in order

BEKNOPT BERIGT

VAN DEN

STAAT DES GENOOTSCHAPS.

BEKNOPT BERIGT

VAN DEN

STAAT DES GENOOTSCHAPS.

De pogingen der Directie van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, om deze geleerde instelling, hoe langer zoo meer, aan hare nuttige bestemming te doen beantwoorden, zijn gedurende dit jaar niet zonder vrucht geweest.

Dadelijk na de verandering in het personeel des Bestuurs, waarvan reeds in het Voorberigt van het vorige Deel gewag is gemaakt, heeft de Directie, onder de leiding van haren geachten Vice-President, den Heer J. van der Vinne, hare werkzaamheden, welke door een' zamenloop van ongunstige omstandigheden, langen tijd zijn

gestaakt geworden, in op gezette tijden belegde bijeenkomsten hervat en voortgezet, waardoor aan dezelve wederom eene voor de zaak des Genootschaps hoogst wenschelijke rigting is gegeven, terwijl de werkzaamheden zelve dien ten gevolge langzamerhand vermeerderd en verder uitgebreid zijn geworden.

In eene Algemeene Vergadering van de leden van het Bataviaasch Genootschap, welke op Woensdag den 25 Mei 1842 is gehouden, zijn door den genoemden Voorzitter de aangelegenheden van hetzelve voor de leden in het breede opengelegd, blijkens het verslag daarvan door den ondergeteekende opgemaakt en in de Javasche Courant van Junij daaraanvolgende opgenomen, naar hetwelk, kortheidshalve, bij deze wordt verwezen.

Daar echter de in die Algemeene Vergadering uitgeschreven Prijsvragen bij dat verslag slechts zakelijk zijn vermeld geworden, en de daarbij behoorende beredeneerde ontwikkeling alleen in het *Tijdschrift voor Neêrlandsch Indië* is medegedeeld, komt het eigenaardig voor, dat deze vragen, in haar geheel, hier ter plaatse worden ingenomen. Dezelve zijn van den volgenden inhoud:

PRIJSVRAGEN,

uitgeschreven door het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen.

I.

Reeds meer dan twee jaren geleden, heeft de Directie van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen hare aandacht gevestigd op eene zaak, die toen nog geheel was verwaarloosd, en toch van het grootste belang is, zoo wel voor de wetenschappen, als wegens het practicale nut, dat zij aanbiedt. Wij bedoelen de *Soendasche taal*, die, in 't Westen van het eiland *Java*, door de inboorlingen gesproken wordt. Wanneer men de woordenlijst van RAFFLES, in het tweede deel zijner *history of Java* voorkomende, uitzondert, was er toen nog niets over die taal door Europeanen geleverd, en zij verdiende dat toch in zoo vele opzigten.

Als men een blik slaat op de kaart van *Java*, en met het oog den afstand meet tusschen de Westkust van *Bantam* en de rivier *Pamali*, in de Residentie *Tagal*, dan overziet men bijna een derde gedeelte van het geheele eiland. Over die gansche oppervlakte is het *Soendasch* verspreid, en hoewel het cijfer der bevolking, in evenredigheid, voor dat van de overige twee derde gedeelten moet onderdoen, gaan toch de inwoners aldaar het getal van twee millioenen verre te boven. Evenmin als men met het Maleisch in de binnenlanden van het eigenlijke *Java* kan teregt komen — even onverstaanbaar is die taal ook voor den Soendanees. Al wat dus van het practikale nut

des Heeren DE WILDE, der wetenschap veel nut heeft gedaan, moet dit toch slechts als eene eerste schrede beschouwd worden, en, zoo als de bescheiden geleerde zich zelf uitdrukt, „als een hulpmiddel, om zich meerdere en betere kennis van het Soendasch te verwerven, zoodat anderen het gebrekkige van dit werk kunnen verbeteren en iets beters leveren.“

Wat vooral in dit woordenboek van den Heer DE WILDE valt goed te keuren, is de juiste en duidelijke wijze, waarop de dikwijls vreemde en moeijelijk wedertegeven klanken van het Soendasch, met Latijnsche karakters worden uitgedrukt. Het is te wenschen, dat al wie zich op de verdere beoefening van deze taal wil toeleggen, in dat opzigt de aangenomen schrijfwijze van dit woordenboek volge. Doelmatig is het ook, dat de woorden, behalve met het Latijnsche, eveneens met het Javaansch letterschrift geschreven zijn, want een eigen alphabet hebben de Soendanezen niet, althans tegenwoordig niet meer in gebruik; en hoewel, in 't Buitenzorgsche en 't Bantamsche en op sommige andere plaatsen, voornamelijk door de Priesters, ook het Arabisch karakter gebezigd wordt, is het Javaansche toch het meest algemeen in zwang.

Voorts worden de woorden, die in het woordenboek voorkomen, met hunne juiste beteekenis opgegeven: zoodat, wat de Heer DE WILDE geleverd heeft, in allen deele goed en juist is.

Maar veel blijft er nog overig, wat hij niet heeft geleverd. In de eerst plaats zijn er nog een aantal Soendasche woorden, althans onder de Soendanezen in gebruik, die in zijn woordenboek ontbreken. Al verder heerscht er een niet gering verschil tusschen het Soendasch der *Preanger Regentschappen*, dat van *Bantam* en dat van *Cheribon*, zoodat in een volledig woordenboek, diende te worden opgegeven, welk woord in die verschillende Resi-

dentien in gebruik is. Het zou, in de derde plaats, wenschelijk wezen, dat zoo veel mogelijk bij ieder woord werd uitgedrukt of het zuiver Soendasch is, of ook in 't Maleisch, Javaansch, Arabisch of eenige andere, op dit eiland gebezigde taal, gevonden wordt.

Ten vierde behooren voorbeelden het gebruik der woorden, in verschillenden zin en beteekenis, optehelderen. Door 't gebrek aan eene Soendasche letterkunde, kunnen die voorbeelden echter niet uit schrijvers worden geput, zoodat men zich met spreekwijzen uit het dagelijksche leven zal moeten vergenoegen.

Maar als het belangrijkste van 't geen in een volledig woordenboek dient gevonden te worden, noemen wij *ten vijfde*, de opgave tot welke taal (de *ngoko* -- of het *kromo* --) eenig woord behoort. Er is namelijk in het Soendasch een zweem van het, bij de Javanen algemeen in zwang zijnde, gebruik, dat de mindere eene andere taal spreekt dan de meerdere. Noodzakelijk is het dus, zoowel voor de wetenschappelijke, als voor de practicale kennis van het Soendasch, dat, overal waar dit onderscheid, ook in deze taal, bestaat, dit naauwkeurig worde opgegeven.

De directie van het Bataviaasch Genootschap gevoelt wel, dat -- ook wanneer aan al deze vereischten voldaan wordt -- er nog meer hulpmiddelen noodig zijn, voor de volledige kennis van het Soendasch; dat ook dan nog een woordenboek *van het Soendasch* in het *Nederduitsch* en vooral eene grammatica ontbreken: maar zij gelooft voor het tegenwoordige niet meer te mogen vragen, dan het voldoen aan de bovengenoemde vereischten: zich voorbehoudende, om daarna, op de verdere hulpmiddelen tot het aanleeren dier taal, hare aandacht te vestigen.

Dien ten gevolge vraagt zij:

Een, zoo veel mogelijk, volledig Nederduitsch-Soendasch Woordenboek, *waarin de Soendasche woorden met Javaansche en Latijnsche karakters moeten geschreven zijn; waarbij tevens moet worden opgegeven, welke woorden tot de* kromo- *en welke tot de* ngoko-*taal behooren, en in welk gedeelte der Soendalanden ieder woord in gebruik is; en waarin de beteekenis der woorden, met voorbeelden van spreekwijzen uit het dagelijksche leven, moet worden opgehelderd.*

Het Genootschap looft aan den vervaardiger van het best gekeurde antwoord op deze vraag, de groote gouden medaille des genootschaps uit, of eene som van *f* 300 : z. naar verkiezing van den bekroonde, en bovendien eene premie van *f* 1000 *z.*

II.

Eene der belangrijkste vraagpunten in de natuurlijke Historie der weekdieren (*Mollusca*), welker oplossing tot dus ver de ijverigste nasporingen der bekwaamste geleerden in het vak der *Zoölogie* heeft te leur gesteld, en waaromtrent men dus nog in eene volslagen onzekerheid verkeert, is gewis de kennis van den waren bouwmeester en bewoner van dat schelpengeslacht, reeds bij de ouden bekend en door Plinius beschreven, hetwelk Lamarck in zijne natuurlijke Historie der ongewervelde dieren „*Argonauta*" noemt, en in zijn systema als *Cephalopodes monothalames* rangschikt.

Door de meeste natuurkundigen wordt beweerd, dat de van acht armen voorziene *poulpe* (een soort van *Inktvisch*), welke men gewoonlijk in de schelpen der *Argonauta* vindt, de maker daarvan niet is, doch slechts een *parasiet*, die zich van den werkelijken eigenaar meester gemaakt en deszelfs woning heeft betrokken, in navolging

van die soort van krabben (*Pagures*), welke men zoo vaak in alle andere soorten van schelpen aantreft, en waarvan men een paar afbeeldingen vindt in Rumphius *Ambonsche Rariteitkamer*, plaat V. La. K. en L. onder de maleische benaming „*Coeman*" en Amboinesche „*Oeman*."

Sommige geleerden kleven echter daaromtrent een geheel tegenovergesteld gevoelen aan; doch daar het hier niet de plaats is, om hetgeen voor of tegen deze beide stellingen pleit, optesommen, zal het voldoende zijn, omtrent de eerst bedoelde meening, meer bepaaldelijk voor den natuur-onderzoeker in deze gewesten, de volgende bijzonderheden aanteteekenen:

1. Te *Napels* komt de schelp der *Argonauta* zeldzaam voor; terwijl de in dezelve gewoonlijk gevonden wordende *Poulpe* aldaar zoo overvloedig is, dat zij der lagere volksklasse tot een goedkoop voedsel verstrekt.
2. Op vele plaatsen in de Middellandsche zee, waar een derzelfde soorten van de *Argonauta* zoo als in *Indië*, bij menigte wordt aangetroffen, heeft men tot dus verre nimmer dan wijfjes in de schelp gevonden; van zelve wordt dus de vraag geboren, „waar houdt zich het mannetje op?"

De Indische zeeën, en vooral de Moluksche Archipel, verschillende soorten van dit geslacht zoo ruimschoots opleverende, zoo is de directie van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen te rade geworden, de aandacht der zich in deze gewesten bevindende beoefenaars en voorstanders der natuurlijke Historie op dit punt te vestigen, en dienaangaande eene prijsvraag uit te schrijven,

Zij acht het, tot beter begrip van haar verlangen, doelmatig, diegenen, welke het vooraangehaalde werk van Lamarck *Histoire naturelle des animaux sans verté-*

bres, niet bezitten, naar de, in *Indië* overal voorkomende, werken van RUMPHIUS *Ambonsche Rariteitkamer*, en KNORR, *Verlustigingen voor de oogen en van den geest* te verwijzen, alwaar men de verschillende soorten der *Argonauta* afgebeeld vindt; als bij RUMPHIUS: plaat XVIII. La. A. en B. no, 1 en 4 onder de Nederduitsche benaming van "*Doekenhuif*" Maleisch "*Roema gorita*" Amboineesch "*Kika wawutia*"; en bij KNORR: Iste deel Tab. II. no. 1. en 2., 4de deel Tab. XI no. 1., en 6de deel Tab. XXXI. alwaar dezelve "*papieren*, *breed gekielde* en *rijst-en-brij nautilus*" genoemd worden.

De Directie van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, hopende door mededeeling van het bovenstaande alle dwaling omtrent het in deze bedoeld wordende schelpdier te hebben voorgekomen, stelt de volgende vragen voor, te beantwoorden vóór den 31sten December des jaars 1845.

» *Is de soort van inktvisch* (*Poulpe*), *ook in deze* » *gewesten gewoonlijk in de schelp der* Argonauta *gevonden*, *de werkelijke maker en eigenaar daarvan*, » *of is zulks een parasiet*, *die*, *na hem te hebben gedood of verdreven*, *zich van zijne woning heeft meester gemaakt?*"

» *Welke zijn in het eerste geval*, *welke in het tweede*, *de voldoende bewijzen*, *die zulks staven?*"

Is de laatste stelling overeenkomstig de waarheid, dan verlangt men een, en zoo mogelijk meerdere exemplaren der Mollusk, waaraan de schelp werkelijk haren oorsprong te danken heeft, met de meeste zorg en met behoorlijke inachtneming voor de te vinden eijeren, en hare natuurlijke houding in de schelp, in wijngeest bewaard, daar het hoogst belangrijk geacht wordt te weten, op welke wijze het dier zich in zijne woning gevestigd houdt.

Dengene, die deze prijsvraag het meest voldoende beantwoordt, wordt tot premie uitgeloofd 's Genootschaps *groote gouden Medaille*, dan wel eene waarde van vijf honderd gulden in geld naar de keus van den bekroonde; en voor het *accessit* de gewone zilveren medaille of eene waarde van twee honderd en vijftig gulden in geld; terwijl, in elk geval, van alle pogingen, die zullen worden in het werk gesteld, om door het mededeelen van waarnemingen omtrent het onderhavige zeldzame dier, der Directie de middelen aan de hand te geven, om tot de ware kennis van hetzelve te geraken, openbare loflijke melding zal gemaakt worden. (*)

III.

In aanmerking nemende, dat de maatregelen en middelen, tot dus verre in het werk gesteld en beproefd, tot tegengang en vernieling der *witte mieren*, tot nu geene voldoende resultaten hebben opgeleverd, en dat het mitsdien van groot belang moet worden geacht, om als nog door het aanwenden van nieuwe en tot dus ver nog onbekende middelen, te trachten in deze het gewenschte doel te bereiken:

Overwegende, dat tot bevordering van dit oogmerk, in de eerste plaats, in aanmerking komt, het uitschrijven van eene prijsvraag te dezer zake, en het verbinden daaraan van een belooning, de beantwoording en oplossing van dat belangrijk vraagstuk waardig.

Zoo wordt op aanzoek van het Gouvernement uitgeschreven de volgende prijsvraag.

(*) De bepalingen omtrent het schrijven en inzenden der Prijsverhandelingen, zijn te vinden in art. 35 en volg. der *nieuwe wetten* voor het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen 9de deel.

Welke, tot dus verre onbekende, middelen kunnen binnen den kortst mogelijken tijd, met de minste kosten en op de gemakkelijkste wijze worden aangewend, om de vernielingen, welke door witte mieren worden toegebragt, in het algemeen tegentegaan en dat vernielend insect, te weren en uitteroeijen?

met vaststelling verder:

1. Dat de beantwoording zich zal kunnen bepalen, tot het aanwijzen der middelen voor een of meer van de volgende vier doeleinden als:

a. Om een door het insect geïnfecteerd gebouw, daarvan volledig te zuiveren, en voor het vervolg behoed te doen blijven; komende het belangrijk voor, dat ook worde onderzocht en beproefd, of, en op welke wijze, de witte mieren, die zich verscholen houden op plaatsen, waarbij moeijelijk te naderen is, in massa kunnen worden gedood, hetzij door zekere spiritus, door luchtsoort, berookingen van zeker stoffe enz.

b. Om een nieuw opterigten gebouw, tegen de aanranding der witte mieren te behoeden, zoodanig dat het later niet noodig zij, daarop een dagelijksch en bijzonder toezigt te vestigen.

c. Om het insect uit eene streek van eenen bepaalden omvang geheel uitteroeijen, zoodat geen verdere behoedmiddelen noodig zijn.

d. Om losse stukken en goederen voor de vernieling der witte mieren vrij te waren.

2. Dat op het procedé, hetwelk met betrekking tot eene

der voormelde punten der bekrooning wordt waardig gekeurd, zal worden gesteld, eene premie van *f* 250.

3. Dat wanneer blijkt, dat de voor een der voormelde vier doeleinden, aangegeven en ter onderzoek en aanwending waardig gekeurde middelen, proefondervindelijk, gedurende een tijdvak van drie jaren, volkomen aan de vereischten voldoen, na ommekomst van dien tijd, aan den uitvinder zal worden uitgereikt eene belooning van *f* 1500 en dat, na nog vier jaren, en dus in het geheel gedurende een tijdvak van zeven achtereenvolgende jaren, dezelfde gunstige resultaten verkregen zijnde, de belooning zal worden vermeerderd met nog *f* 750.

4. Dat, door dezelfde persoon, meer dan een vraagpunt beantwoord zijnde, bij bekrooning, zoo wel de premie, bedoeld bij § 2. als de belooningen, vermeld bij § 3., in evenredigheid zullen vermeerderen, even als of de beantwoording der verschillende vragen door onderscheiden personen had plaats gehad, zoodanig dat voor de voldoende oplossing van al die vier vraagstukken, door denzelfden persoon zal worden genoten
Bij de bekrooning van het procedé . . . . *f* 1000
Bij een voldoend resultaat na ommekomst van *drie* jaren . . . . *f* 6000
Idem bij ommekomst van nog *vier* jaren . . *f* 3000

5. Dat het niet noodig zal zijn, om elke vraag bij een afzonderlijk stuk te beantwoorden, zullende de inzender zijne verhandeling nogtans zoodanig behooren interigten, dat de beantwoording van elke vraag afgescheiden van de andere, plaats vinde, opdat dezelve

voor eene afzonderlijke beoordeeling en bekrooning of verwerping vatbaar is.

6. Dat, in geval een der ingekomen verhandelingen, alhoewel niet voor bekrooning vatbaar, nogtans bevonden mogt worden, zoodanige verdiensten te bezitten, dat dezelve als *accessit* worde waardig gekeurd, aan den inzender daarvan mede eene premie zal worden uitgereikt, waarvan de hoegrootheid, door eene daartoe door het Gouvernement te benoemen kommissie van Leden van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, zal worden bepaald.

7. Dat de voorschreven geldelijke beloouingen, naar verkiezing van den belanghebbende, zullen kunnen worden vervangen, door uitreiking van een geschenk van gelijke waarde.

8. Dat de verhandelingen, duidelijk, en in de Hollandsche, Fransche, Engelsche, Duitsche, Chinesche of Inlandsche talen geschreven, zullen moeten worden ingezonden aan het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, zonder vermelding van den naam des schrijvers, alleen door eene zinspreuk gekenmerkt, en vergezeld van een afzonderlijk verzegeld biljet, onder dezelfde zinspreuk, inhoudende den naam, kwaliteit en woonplaats van den schrijver.

9. Dat bij de bekrooning van eenig stuk aan den schrijver zal worden vrijgelaten, of hij al of niet openlijk als zoodanig wil zijn gekend, terwijl van de niet bekroonde stukken, de verzegelde paketten, ten overstaan van de kommissie hiervoren bij § 6. bedoeld, zullen worden vernietigd.

10. Dat de bekroonde stukken, of die welke als accessit zijn waardig gekeurd, het eigendom zullen blijven van het Gouvernement, zullende het mitsdien aan den schrijver niet vrijstaan, zoodanig stuk openlijk in het licht te geven, zonder daartoe vooraf van het Gouvernement de noodige autorisatie te hebben verkregen.— Blijvende het voorts den schrijvers der niet bekroonde of beloonde stukken overgelaten, om des verkiezende de stukken terug te nemen.

Tot informatie wordt ten aanzien der reeds bekende middelen tegen de witte mieren hierbij gevoegd:

1. Dat in de eerste plaats bestendige zuiverheid en het droog houden der gebouwen een krachtig middel is, om den voortgang der witte mieren te stuiten en dezelve geheel te verjagen.

2. Dat als verdere palliatieve middelen bekend zijn, de aanwending van olie in het algemeen, en bijzonder aard-olie, ook teer, houtskolen, zout en suiker.

3. En dat behalve dien nog in aanmerking kunnen komen:

a. Het leggen van eene dikke laag fijn droog zand, daar waar eenig gebouw wordt opgetrokken.

b. Het bestrijken met of weeken der houtwerken in sublimaat-water; en

c. Eene van tijd tot tijd herhaalde inwassching der voorwerpen met genever en water.

Het zal der aandacht wel niet ontgaan, dat eene beschrijving van de natuurlijke historie der witte mieren, derzelver voortteling, hare spijs of middelen van voeding, hoogst nuttig zal kunnen zijn voor het uitvinden van middelen tegen dezelven.

Voorts zijn, naar aanleiding van hetgeen, blijkens het hierboven bedoeld verslag, daaromtrent in de Algemeene Vergadering van den 25sten Mei is bepaald geworden, van tijd tot tijd openbare bijeenkomsten door de leden des Genootschaps gehouden, welke meer bepaaldelijk zijn bestemd geworden tot het benoemen van leden en het voordragen van verhandelingen over wetenschappelijke en andere belangwekkende onderwerpen. Onderscheidene verdienstelijke medeleden des Genootschaps, namelijk de Heeren J. van der Vinne, Dr. W. R. Baron van Hoëvell, Mr. W. C. E. Baron de Geer, Mr. P. A. Schill, Dr. W. C. H. toe Water, die zich vrijwillig daartoe hadden verbonden, hebben in deze bijeenkomsten, welke buiten de leden, door Dames en Vreemdelingen met belangstelling ijverig bezocht zijn geworden, het spreekgestoelte beklommen. Het is allezins te hopen, dat hun loffelijk voorbeeld andere begaafde mannen moge aanmoedigen tot het voortzetten dezer openbare voorle-

zingen, welke algemeen veel genoegen hebben gegeven.

Op den 5den October 1843 heeft het Genootschap eene Algemeene Vergadering gehouden, welke door den President des Genootschaps Z. Exc. Mr. P. Merkus is gepresideerd. Daarin heeft de Vice-President des Genootschaps, Dr. W. R. Baron van Hoëvell, *een verslag* gelezen *van den staat der werkzaamheden des Genootschaps*, van den volgenden inhoud:

« De algemeene vergadering van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, welke overeenkomstig de voorschriften van de wetten dezer inrigting op dit oogenblik gehouden wordt, is in vele opzigten opmerkenswaardig en belangrijk, en zal, in de jaarboeken dezer oudste wetenschappelijke vereeniging van *Indië*, eene voorname plaats beslaan. Om deze stelling te wettigen, zij het mij vergund U, vóór alles te herinneren, dat zoo lang deze Maatschappij, gedurende de vijf-en-zestig jaren van haar bestaan, onder Nederlandschen invloed is geweest, haar nimmer de eer is te beurt gevallen, van den man aan haar hoofd te zien, die tevens, als Vertegenwoordiger des Konings, met het hoogste gezag in deze gewesten bekleed was. Niet tevreden met, gelijk zijne voortreffelijke voorgangers, onze Maecenas te zijn, heeft Zijne Excel-

lentie de tegenwoordige Gouverneur-Generaal verlangd het praesidium van dit Genootschap te blijven behouden, om alzoo eenen meer onmiddelijken invloed op onze werkzaamheden uit te oefenen. Naauwelijks was dit voornemen van Zijne Excellentie aan de Directie kenbaar geworden, of zij heeft zich gehaast aan Hoogstdezelve hare blijdschap daarover uit te drukken, overtuigd, dat de belangen des Genootschaps daardoor uitermate en duurzaam zullen worden bevorderd. Immers, mag men uit het voorledene eenige gevolgtrekking voor de toekomst maken, dan heeft de korte tijd, waarin ook deze geleerde instelling, even als geheel de kolonie, onder vreemde overheersching stond, treffend getoond, van welk eenen grooten invloed het is op haren bloei, en op de gelukkige uitkomsten harer pogingen, eenen man aan haar hoofd te hebben, die de hoogste waardigheid in *Indiê* bekleedt, en tevens, zelf wetenschappelijk gevormd, bezield is van eene edele zucht ter bevordering van al wat schoon en goed is. Gij allen weet toch uit de geschiedenis van dit Genootschap, in welk een' bloeijenden toestand het verkeerde, toen Sir THOMAS STAMFORD RAFFLES, die als Luitenant-Gouverneur over dit eiland het bewind voerde, tevens als President dezer Directie hare handelingen regelde en hare werk-

zaamheden bestuurde. Zulk een tijdvak mogen wij ook thans wederom verwachten, en wij brengen daarom dan ook aan U, mijnheer de President, bij dezen onzen vernieuwden en welgemeenden dank toe, dat Gij, te midden van zoo vele gewigtige en velerlei staatszorgen, ook waken en zorgen wilt voor de belangen van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, hetwelk aan den ijver en de belangstelling van Uwe Excellentie zijn voortdurend bestaan en bloei grootendeels heeft te danken.

«De tegenwoordige bijeenkomst zou reeds in de maand April gehouden zijn, doch is door omstandigheden en redenen van algemeenen en bijzonderen aard, gedurig uitgesteld. Onder eerstgenoemde algemeene oorzaken, behooren de zwarigheden, welke de daarstelling en inrigting van de drukkerij des Genootschaps hebben te weeg gebragt, en waarover de Directie niet dan na de meeste inspanning van tijd en moeite heeft kunnen triumferen. Het is toch eene voorzeker prijzenswaardige gewoonte geworden, om, in elke algemeene vergadering, ten minste één nieuw deel verhandelingen ter tafel te brengen, en dat genoegen wilde de bestaande Directie ook nu weder aan de leden verschaffen. Doch het was

daartoe niet voldoende, dat er bouwstoffen voorhanden waren, — de middelen voor den druk moesten mede daar zijn, — en, ondersteund door de hulp en medewerking van het Gouvernement, heeft de Directie zich die middelen weten te verschaffen, waarvan het voor U liggende deel de blijken kan geven.

«De redenen van bijzonderen aard liggen gedeeltelijk in de meer bepaalde rigting, die de wetenschappelijke werkkring des Genootschaps in het laaste jaar heeft verkregen, en die het mij thans vergund zij, eenigzins hooger op te halen en breedvoerig uit een te zetten.

«*Indische Taal- en Letterkunde.* — De studie der Oostersche taal- en letterkunde, in den ruimsten zin genomen, heeft in onzen tijd eene groote uitbreiding verkregen. Vroeger waren hare grenzen zeer beperkt en bepaalde zij zich bijna geheel tot datgene, wat dienen kon, om de Heilige Schrift te verstaan en uitteleggen: en wanneer sommige geleerden, door de bijzondere omstandigheden, waarin ze zich bevonden, zoo als de Predikanten in *Neêrlandsch Indië* en de Zendelingen in *China*, of enkele groote mannen, die hunne eeuw vooruit waren, zoo als Hyde, Deguignes, Anquetil, Reland enz. zich op eenig ander gedeelte

der Oostersche taal- en letterkunde toeleiden, dan stonden ze op zich zelve en alleen. Sir William Jones was, in het laatst der vorige eeuw, de man, die een nieuw tijdvak voor de letterkunde deed aanbreken. Hij had, in zijne vroegste jeugd, zijne loopbaan als Oosterling, door een Latijnsch geschrift over de Aziatische poëzij, glansrijk geopend. Dit betrof echter slechts de talen van *Voor-Azië*; hij vermoedde toen nog niet, welke nieuwe wereld hem verder zuidoostelijk in Indië zou geopend worden. Hij was regtsgeleerde, en werd op rijpen leeftijd tot Opperregter van *Calcutta* aangesteld. Hier schaamde zich de voortreffelijke man niet, ofschoon met hooge waardigheden bekleed, de leerling van een' *Brahman* te worden. Door zijn zeldzaam talent om talen te leeren, maakte hij snelle vorderingen: en het waren deze vorderingen, het was deze studie van het Sanskrit, die hem het eerst overtuigden, dat de Oostersche letterkunde zich niet bepaalt bij *Voor-Azië*, maar dat zij een onmetelijk geheel vormt, waarvan de grenzen niet zijn aftebakenen, bestemd om tot een der grondslagen te dienen van de geschiedenis der menschheid, en waarvan ieder onderdeel dienstbaar is, om het geheel toetelichten en optehelderen. Dat denkbeeld, door hem aan *Europa* medegedeeld, ver-

wekte eenen onbegrijpelijken schok in de geleerde wereld. Van alle kanten stonden geniën op, die tot deze nieuwe bronnen van wetenschap trachtten doortedringen: vereenigingen, zoo als de Aziatische Genootschappen te *Calcutta*, door Sir William Jones in het jaar 1784 zelven gesticht, te *London* en te *Parijs*, gaven woordenboeken en spraakkunsten, texten en vertalingen uit van de menigte werken, die men in de Sanskritsche litteratuur en in tallooze aan haar verwante talen en taaltakken van *Indië* vond: de Gouvernementen beschermden deze reuzenondernemingen, overtuigd van haar belang zoo wel voor de wetenschap als voor de menschheid: en zoo was het voor onze eeuw en onzen leeftijd weggelegd, om te streven naar eene volledige kennis van al de Indische talen en letteren, ten einde daardoor te onderzoeken, hoe de onderscheiden groote volkeren van *Azië* hun aandeel in de wereld-geschiedenis vervuld hebben. Wat het resultaat dezer pogingen zal wezen kan niet door ons beoordeeld worden; dat resultaat zal het deel zijn der nakomelingschap: en ook dan eerst zal deze groote onderneming door het publiek in al hare waarde geschat worden: dan eerst, wanneer groote gapingen, die thans nog in de kennis van het Oosten bestaan, zullen zijn aangevuld, en wanneer de resultaten der

studie in de algemeene geschiedenis hunne plaats hebben ingenomen, dan eerst zal men, in de beoefening der Indische talen, meer dan enkel practisch nut erkennen. Maar hoe dit zij, dit althans heeft het aangevangen onderzoek reeds in het helderst licht gesteld, dat de Europesche geschiedschrijvers tot dus verre, al te partijdig, een groot gedeelte der menschheid in de schaduw hebben geplaats, hetwelk, door een eigendommelijk karakter, en eene hooge eigenaardige beschaving zich kenmerkt, van wier gouden eeuw nu nog de trotsche monumenten gevonden worden.

«Maar om dit doel in al zijnen omvang te bereiken, mag geene natie of volkstam, geene taal of dialect, hoe gering ook, worden verwaarloosd of voorbijgezien. Van welk een groot belang is dan in dit opzigt deze Archipel! Welk een ruim veld van onderzoek bieden dan deze volkeren aan, waaronder er zijn, die zich door een eigen letterschrift, een geheel eigenaardig taalsijsteem, en eene oorspronkelijke letterkunde onderscheiden: waaronder er zijn, die nu nog gedenkstukken kunnen aanwijzen, zoo wel in sculptuur, als in litteratuur, van een tijdperk, waarin ook zij in de Indische beschaving ruimschoots deelden.

«Het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en

Wetenschappen heeft begrepen, dat het voornamelijk de taak dezer vereeniging is, dit gedeelte van het groote geheel te helpen bewerken, en het heeft daarom, op mijn voorstel, besloten, om tot het doel der geleerden van *Europa* mede te werken, door de talen van dezen Archipel meer bijzonder tot het onderwerp van deszelfs navorschingen te maken. En daar de uitgave van texten en vertalingen de eenige hechte grondslag dezer studien daarstelt, beschouwt de Directie het, in den tegenwoordigen stand der wetenschap, boven alles van haren pligt, om van die talen, welke eene eigen litteratuur bezitten, manuscripten publiek te maken.

«Het 19de deel van 's Genootschaps verhandelingen, dat thans genoegzaam geheel afgedrukt hier ter tafel is gebragt, bevat daarvan de eerste proeve. Het is de Maleische text van het gedicht *Sjaïr* BIDASARI, door mij voor den druk bewerkt, en van eene inleiding, vertaling en critische en ophelderende aanteekeningen voorzien. Uit mijne verhandeling, in de vergadering van den 28sten Julij 1842 voorgedragen, is u gebleken, hoe dit stuk in vele opzigten op den roem van aesthetische schoonheid aanspraak mag maken. Doch het is niet alleen of voornamelijk deze eigenschap, welke mijne keuze op dit manuscript heeft doen vallen: want aesthetische schoonheid

is niet het doel der uitgave, maar de taalkundige wetenschap, die er in verborgen ligt. En daar nu, onder de weinige Maleische handschriften, welke in 't licht zijn gegeven, zich geene enkele poëtische bijdrage bevindt, heb ik ook om deze reden aan de *Sjaïr* Bidasari de voorkeur gegeven. Overigens zij het mij vergund, U, betrekkelijk dit onderwerp, naar de inleiding van het werk te verwijzen.

«Mij is alzoo de eer te beurt gevallen van, in den boezem van dit Genootschap, de eerste schrede te zetten op een onmetelijk veld, dat, gelijk ik u met vertrouwen mag verzekeren, weldra door andere, voor zulk eenen arbeid meer geschikte mannen, zal betreden worden. Immers de Directie heeft daartoe de tusschenkomst ingeroepen van de geleerden, welke op dit oogenblik, in het hart van *Java*, de taal- en letterkunde van dit eiland beoefenen. Al die heeren hebben het verzoek der Directie, om Javaansche texten voor den druk te bewerken, welwillend op zich genomen: en de Directie heeft alzoo het genoegen u medetedeelen, dat de heer J. F. C. Gericke afgevaardigde van het Nederlandsch Bijbelgenootschap te *Soerakarta*, ons dezer dagen een door hem bewerkt Javaansch handschrift heeft

toegezonden, hetwelk reeds ter perse is gelegd, en waarmede ik uwe aandacht nog voor eenige oogenblikken wensch bezig te houden.

«De naam van het manuscript, door den heer Gericke bewerkt, is *Wiwoho* of *Mintorogo*. Volgens de opgave der Javanen zelve, zou het in de IX[de] eeuw der Javaansche tijdrekening, onder de regering van den vorst Djojo Bojo, door Hempoe Kanno in de *Kawi*-taal vervaardigd zijn. Maar daar de *Kawi*-taal, sedert de invoering van het Mohamedanisme, door de Javanen minder beoefend is, zoo zelfs dat de kennis daarvan op dit oogenblik bijna geheel is verloren gegaan, hebben sommige geleerden onder hen vertalingen en omwerkingen van hunne voornaamste werken in het tegenwoordig Javaansch uitgegeven. Ook de *Wiwoho* is dit te beurt gevallen: de *Soesoehoenan* Pakoe Boewono III heeft dit gedicht, in het jaar 1704 der Javaansche jaartelling, dus omtrent 66 jaar geleden, in het Javaansch vertaald. Ten minste wordt aan dien vorst de eer daarvan toegekend, ofschoon het voor zeker mag gehouden worden, dat het werk door anderen verrigt, of hij daarin door andere geleerde kenners van het *Kawi* is geholpen geworden. Het is bekend dat Pakoe Boewono III, nadat, in den oorlog met de Chinezen, te *Kertasoera* vele *Kawi*-handschriften wa-

ren verloren gegaan, in het op nieuw verzamelen der werken van de oude dichters aanzienlijke bijdragen ontvangen heeft van den in dien tijd regerenden vorst van *Madura*, *Pannembahan* SEDO MOEKTI, door wien mede de *Kawi Wiwoho* aan den *Soesoehoenan* is medegedeeld geworden. Van daar, dat de Maduresche invloed, in vele woorden en uitdrukkingen dezer bewerking, kenbaar is. Later heeft in het jaar 1712, *Soesoehoenan* PAKOE BOEWONO IV, ook *Soesoehoenan* BAGOES genaamd, den Javaanschen *Wiwoho* op nieuw eigenhandig overgeschreven en aan het einde des gedichts de verklaring afgelegd, dat hij zich niet vermeten heeft aan den arbeid van zijnen vader iets te veranderen. Van dit afschrift heeft de heer GERICKE gebruik gemaakt, zoodat wij dus de hierboven vermelde Javaansche bewerking van den *Wiwoho*, met eene overzetting in het Nederduitsch en eenige ophelderende aanteekeningen, van zijne hand ontvangen hebben. Sir THOMAS STAMFORD RAFFLES deelt, in zijne *History of Java*, vol. I. bladzijde 383-387, den inhoud van dit gedicht in het *Kawi* mede. Tusschen dien inhoud en het door den heer GERICKE bewerkte manuscript is echter zeer weinig overeenkomst, hetwelk deze geleerde daaraan toeschrijft, dat RAFFLES, die zelf noch het Javaansch noch het Kawi gekend heeft, maar

alles wat hij daarover berigt, aan de mededeelingen van anderen te danken heeft, niet den *Kawi*-text van den *Wiwoho* voor zich gehad, maar integendeel den inhoud van den eenen of anderen *Lempahkan* (tooneelstuk voor de *wayang)* waarvan de stof uit den *Wiwoho* genomen en door den *Dalang* voor het tooneel is bearbeid, ons voor den inhoud van den *Wiwoho* heeft opgedischt. Doch om hierover met grond te kunnen oordeelen, zullen wij moeten wachten, tot het ons vergund zal zijn den *Wiwoho* en zoo vele andere, door de Javanen omgewerkte, oude *Kawi*-texten, in de oorspronkelijke taal te leeren kennen. Ondertusschen heeft de heer GERICKE, door de bezorging van dit manuscript, zoowel het Bataviaasch Genootschap in het bijzonder, als de geleerde wereld in het algemeen zeer aan zich verpligt; en de verzekering der erkentelijkheid van de Directie wordt hem hierbij openlijk toegebragt.

«Nog een ander geleerde, de in het hedendaagsch Javaansch zoo doorkundige, en in den geest der zeden en gewoonten en van het geheele volkskarakter der Javanen zoo diep doorgedrongen heer F. C. WINTER, houdt zich in dit oogenblik, op uitnoodiging dezer Directie, onledig met

het voor 's Genootschaps pers in gereedheid brengen van eenen anderen Javaanschen text, die namelijk der allernieuwste bewerking van het gedicht *de Romo;* want ook met dit werk is het 't zelfde geval als met den *Wiwoho.* Het is oorspronkelijk eene *Kawi*-bewerking van het beroemde Indische heldendicht *Ramaijana,* waarvan later vele compositien in het tegenwoordig Javaansch zijn vervaardigd. Met verlangen ziet de Directie dezen arbeid van dat ons verdienstelijk medelid te gemoet.(*)

«Nog twee andere geleerden, de heeren Dr. D. F. Mounier en W. A. van den Ham, hebben hunne medewerking aan het Genootschap toegezegd. De

(*) Na het lezen van dit verslag heeft de Directie van het Bataviaasch Genootschap het eerste gedeelte ontvangen van den door den heer Winter bewerkten *Romo*, met eene Nederduitsche vertaling en belangrijke aanteekeningen. Daaruit blijkt, dat hij de bewerking gevolgd heeft, welke, ongeveer zestig jaren geleden, daarvan door Joso Dhipoero, in de kleine versmaat, *tambangngalit*, vervaardigd is. De Directie, die weet met hoe veel werkzaamheden de heer Winter als overladen is, stelt dezen arbeid van den Geleerde, als een vernieuwd bewijs van zijne uitstekende kennis en onvermoeiden vlijt, op hoogen prijs, en hoopt de uitgave van den *Romo* zoo veel mogelijk te bespoedigen.

eerste heeft dezer dagen, in het *Tijdschrift voor Neêrlands Indië*, de eerste vruchten zijner Javaansche studien aan het publiek aangeboden, en zal ook weldra dit Genootschap met de resultaten van zijnen arbeid verblijden.

«De studien van den heer VAN DEN HAM hebben eene geheel nieuwe, eigenaardige rigting, die het mij vergund zij u in eenige korte trekken mede te deelen.

«Gij weet, al zou het ook alleen zijn door het onsterfelijk werk van den grooten WILHELM VON HUMBOLD, dat er in vroeger eeuwen op dit eiland, eene dichtertaal, het, zoo even reeds meermalen vermelde, *Kawi*, bestond, waarin de volheid van het zuiverste Sanskrit met de taal der inboorlingen doorweefd is. Zij zoo wel als hare litteratuur zijn getuigen van eene voormalige hooge beschaving, die door volkplanters van het vaste land van *Indië*, in godsdienst, in wetten, in wetenschap, in kunst en poëzij over dit eiland, kort na den aanvang onzer tijdrekening, werd uitgestort. Maar met die hooge beschaving is ook, in later tijd, de kennis dezer taal gedeeltelijk verbasterd, gedeeltelijk geheel verloren gegaan. De ontaardig van het volk zelf, en de politieke gebeurtenissen, waarin het gedeeld heeft zijn van het eerste — en de oorzaken, die bij iedere natie, waar geene schrifte-

lijke opteekening dit verhoedt, de kennis der verouderde taal doen verloren gaan, zijn van het laatste — de natuurlijke redenen geweest. Echter heeft deze achteruitgang, zoo wel als dit verlies der kennis van het *Kawi* niet dan langzamerhand plaats gehad. Toen onze voorouders dikwijls eenen hardnekkigen tegenstand van de Javaansche vorsten ondervonden, die wel eens hunne vanen tot voor de poorten van *Batavia* plantten, was het volk in kracht en energie misschien nog minder van zijne vaderen ontaard, en waren ook waarschijnlijk de schatten der oude taal- en letterkunde nog niet zoo geheel voor hetzelve gesloten. Jammer dus dat niet toen reeds de geleerden zich op het standpunt bevonden, van waar zij thans deze volkeren beschouwen: jammer dat de Nederlanders, die zoo veel voor de verspreiding der kennis van dezen Archipel deden, deze goudmijn van wetenschap hebben voorbij gezien. Wáár is het, wat de wereld-beroemde AUGUST WILHELM VON SCHLEGEL, honorair lid van dit Genootschap, daaromtrent aanmerkt: «Dit vroeger verzuim is nu «eenmaal niet te loochenen: waarschijnlijk is «daardoor veel uit de oudheid voor eeuwig in «de vergetelheid begraven, want het is te be- «grijpen, hoe, in een verloop van twee eeuwen, «de overleveringen van den voortijd, onder de

«Mohamedaansch geworden Javanen, verloren «moeten hebben." En dat verlies is inderdaad groot, Mijne Heeren! het is zoo groot, dat er op dit oogenblik letterlijk niemand meer onder hen gevonden wordt, die zich op eene volkomen kennis van het *Kawi* beroemen kan. Zij, die zich voor geleerden uitgeven, verschillen dikwijls, in hunne verklaringen van *Kawi*-opschriften, zoo verre van elkander, als de tegenwoordige Javaan van zijne voorouders. Evenzoo zijn hunne afleidingen en ontleding van *Kawi* woorden niet zelden geheel verkeerd en verward. In hunne nieuwere en tegenwoordige poëzij gebruiken zij vele *Kawi*-woorden dikwijls in eene, van de oorspronkelijke geheel verbasterde en afwijkende, ja somtijds met de ware oude geheel strijdige, beteekenis. (*) Om kort te

---

(*) De heer VAN DEN HAM, die mij dit een en ander mededeelde, geeft hiervan tevens een voorbeeld. De Javaansche geleerden verklaren het Kawische [Javanese script] (*hôndhokoro*), in 't Sanskrit *andhakâra*, hetgeen *duisternis* beteekent, door de *zon;* zoodat zij bij deze verklaring twee tegenovergestelde begrippen verward hebben. [Javanese script] in 't Sanskrit *poerva*, het *oosten*, maken zij tot het *westen*. Belagchelijk is het groot getal woorden dat zij door *zeer* [Javanese script] en *voortreffelijk* [Javanese script] verklaren, men zou zeggen, dat de halve oude taal van *Java* uit *zeer* en *voortreffelijk* bestond.

gaan, de woorden en klanken zijn hun gebleven, even als de ruïnes van de prachtige gedenstukken van *Prambanan* en *Boero Boedoor*, maar gelijk die monumenten voor hunne oogen slechts onregelmatige figuren zijn, waarvan ze noch den stijl, noch den oorspronkelijken vorm, noch den geest erkennen, zoo is ook de aard en zin der oude dichtertaal voor hen verloren.

«In dezen staat van zaken schiet er niets anders over dan de moeder dier dichtertaal, het Sanskrit, te baat te nemen, en met behulp van haar uit de overgeblevene *Kawi*-texten den zin optedelven. In de inleiding van dit verslag heb ik u herinnerd, op welk eene wijze de kennis van het Sanskrit in *Europa* is verspreid geworden: in die kennis deelt ook de heer VAN DEN HAM. Twee jaren lang heeft hij te *Bonn*, onder den Hoogleeraar LASSEN, Honorair lid van dit Genootschap, en den zoo even genoemden VON SCHLEGEL, de oude taal der Brahmanen bestudeerd, en, toegerust met dezen sleutel, is hij op dit oogenblik bezig om de *Kawi*-manuscripten, die zich in de keizerlijke bebliotheek te *Soerakarta* bevinden, te bestuderen en te ontcijferen. De korte tijd van nog naauwelijks een jaar, dien hij aan dit doel gewijd heeft, overtuigde hem van de wiskunstige zekerheid, dat het Sanskrit het eenige middel is om de verloren kennis van

het *Kawi*, zoo niet geheel, althans gedeeltelijk terugtevinden. De eerste vruchten zijner studien heeft hij dit Genootschap aangeboden. Zij bestaan in eene «Proeve van vergelijking van het «*Kawi* en tegenwoordig Javaansch (Kromo en «Ngoko) met het Sanskrit."

«In het eerst volgende deel onzer Verhandelingen zal deze belangrijke bijdrage worden opgenomen. Jammer, dat onze drukkerij nog niet in het bezit is van Sanskritsche types, want nu zullen de Sanskrit-woorden met Italiaansche karakters moeten gedrukt worden: iets dat, om de uitgebreidheid en fijne klankonderscheiding van het Sanskrit alphabet, zeer lastig en moeijelijk is. De Directie heeft echter de hoop, dat, wanneer de studie der *Kawi*-taal zoo verre gevorderd zal zijn, dat Sanskritsche types noodwendig vereischt worden, de fondsen des Genootschaps zullen toelaten, ook in deze behoefte te voorzien.

«Onder de talen van dezen Archipel zijn er nog twee, waarvan de kennis tot dus verre zeer gebrekkig was, maar die weldra, door de ijverige nasporingen van eenen anderen geleerde, en door de tusschenkomst van dit Genootschap, eene groote schrede voorwaarts zullen doen. Alles wat

tot dus verre van het Macassaarsch en Boegineesch bekend was, bepaalt zich bij het weinige dat in de werken van RAFFLES en CRAWFURD, in MARSDEN'S *Miscellaneous Works* en in Dr LEIJDEN'S bekende verhandeling over dit onderwerp voorkomt. Bovendien heeft de heer THOMSON in 1833 te *Singapore* uitgegeven: «Een Engelsch, Boe-«gineesch en Maleisch Woordenboek." Hoe weinig voldoende echter deze hulpmiddelen zijn, blijkt uit de verklaring van VON HUMBOLD, dat hij de uitgave eener vergelijkende taalkunde van de bekende talen van den Maleischen taalstam uit moest stellen, tot hij meer volledige bronnen voor het Boegineesch zou verzameld hebben. Ondertusschen zijn deze beide talen van *Celebes* allerbelangrijkst, want zij schijnen, volgens VON HUMBOLD, eene zeer eenvoudige syllabe- en woordvorming te verraden, en bezitten toch eene eigene uitgebreide litteratuur. Bovendien zou, volgens CRAWFURD, onder de Boeginezen eene oude nog door weinigen gekende taal bestaan, die hij met het *Kawi* van *Java* vergelijkt, en waarvan VON HUMBOLD vermoedt, dat in deze het Boegineesch eveneens met Sanskrit-woorden vermengd is, als het Javaansch in het *Kawi*. Dezelfde beroemde schrijver is er genoegzaam van overtuigd, dat de oorsprong der Boeginesche litteratuur den invloed der Indische ondervonden heeft, doch

of die invloed onmiddelijk van het Indische vaste-land of slechts door middel van *Java* gewerkt heeft, durft hij niet beslissen. Maar tot de oplossing dezer en meer andere veronderstellingen en vraagstukken, zal misschien thans de tijd weldra naderen, nu de heer Dr W. C. H. TOE WATER zich, gedurende een vierjarig verblijf te *Macassar*, op de studie der Boeginesche en Macassaarsche talen heeft toegelegd, en ons de vruchten van zijnen arbeid ter uitgave heeft aangeboden. Zij bestaan, behalve eene aanzienlijke verzameling van manuscripten, in eene uitvoerige beschouwing van den aard, en de regelen der beide talen: voorts in eene keuze van oorspronkelijke Boeginesche stukken van staat-, geschied- en dichtkundigen aard, waarbij afwisseling van hoog en laag dialect is in acht genomen: en eindelijk in een woordenboek op deze Chrestomatie slaande. De Directie heeft dit allerbelangrijkst werk in dank aangenomen, maar daarvoor zijn types onmisbaar. Gelukkig echter is er in het alphabet van het Boegineesch en Macassaarsch geen onderscheid, alleen bezigen de Boeginezen vier letters meer, zoodat deze overeenkomst het moeijelijke der zaak niet weinig zal verligten. De Directie houdt zich op dit oogenblik onledig met het beramen der middelen, om in den

kortst mogelijken tijd en op de beste wijze deze types te verkrijgen. Zij beschouwt dit van te meer belang, omdat de koninklijke drukkerij van *Parijs* bezig is met het vervaardigen van een stel Boeginesche karakters, volgens de types van *Singapore*, terwijl de heer TOE WATER verklaart, dat deze veel te wenschen overlaten. Hartelijk wenscht de Directie den heer TOE WATER den goeden uitslag zijner pogingen toe, terwijl zij zich in alles bereid verklaart, om hem al die hulpmiddelen te verschaffen, welke hij niet alleen voor zijne Chrestomatie, maar ook voor de uitgave van Boeginesche en Macassaarsche texten zal behoeven.

«Gij ziet dus MM. HH. dat het Bataviaasch Genootschaps, bij de algemeen in Europa ontwaakte zucht tot uitbreiding der Oostersche taal-studie, niet achter is gebleven, en reeds aanvankelijk het door haar gekozen gedeelte met vrucht heeft bearbeid.

«*Oudheidkunde.* — Behalve de letterkundige gedenkstukken van de Indische beschaving op *Java*, zijn er nog andere monumenten dier ver vervlogen eeuwen op dat eiland aanwe-

zig. Ik heb niet noodig ze u te noemen. Gij hebt met mij die meesterstukken van sculptuur, die trotsche puinhoopen eener gouden eeuw, bewonderd. Het zou overbodig zijn u breedvoerig uit een te zetten, hoeveel die tempels in steen gehouwen en van tallooze rijke Mythologische voorstellingen voorzien, die steenen, met uitvoerige inscripties, in den weelderigen plantengroei en zelfs onder den grond ontdekt, die groote en kleine metalen beelden, welke men gedeeltelijk in de tempels aantrof, gedeeltelijk uit de aarde heeft opgegraven, ik behoef u niet te zeggen van hoe veel belang ze zijn, om het karakter dier vroegere beschaving, om de oude litteratuur van dat volk, om groote onopgeloste vraagstukken in de geschiedenis der menschheid op te helderen. Ze moeten dus als een onbetaalbare, maar tevens broze en vergankelijke schat beschouwd worden, dien de teederste zorgen zoo veel mogelijk tegen den vernielenden tand des tijds behooren te behoeden, en tegen verspreiding en verlies te bewaren. Het Bataviaasch Genootschap heeft zich dan ook verpligt gerekend, dit belangrijk onderwerp bijzonder ter harte te moeten nemen.

«In 1832 vestigde de hoogleeraar Reuvens, in eene memorie ter bevordering der Javaansche oudheidkunde, de aandacht van den toen nieuw benoemden Gouverneur-Generaal a. i. J. C. Baud

op de wenschelijkheid van op *Java* eene binnenlandsche inrigting daar te stellen, welke *voortdurend* met de taak belast werd, om de hier en daar verspreide oudheden te verzamelen, en door het uitgeven dier monumenten aan de geleerde wereld dienstbaar te maken. Hij opperde het denkbeeld, dat het Bataviaasch Genootschaps misschien eenen goeden grondslag op zou leveren, om daarop voort te bouwen. Toen echter verhinderden de omstandigheden, waarin het Genootschap verkeerde, de uitvoering van dit plan: en ofschoon het niet ophield middelijkerwijze de studie der Javasche antiquiteiten zoo veel mogelijk te bevorderen, bleef het oprigten van een eigenlijk Oudheidkundig Kabinet wel onder de gewenschte, maar tevens onder de toen nog niet uitvoerbare plannen. Thans echter ben ik in de aangename gelegenheid, u het aanvankelijk gelukkig slagen der Directie ook in dat opzigt mede te deelen.

«Het Gouvernement trok zich de zaak der oudheden aan, door maatregelen tegen den uitvoer van antiquarische voorwerpen door particulieren te nemen, en onder anderen het wegvoeren derzelve van de plaatsen, waar zij zich bevinden, *zoo lang de noodige maatregelen kunnen genomen worden, om ze aldaar tegen vernieling of bederf te behoeden*, ten sterkste af te keuren,

daar de beelden evenzeer als de bas-reliefs tot de tempels behooren, waarin of waarbij zij geplaatst zijn, en het wegnemen daarvan gelijk staat aan eene langzame slooping van de oude gebouwen zelven. En waarlijk, wel waren zulke maatregelen noodig, want allerjammerlijkst en veelvuldig zijn die sloopingen geweest door menschenhanden aangerigt. Zoo lang ze in den schoot eener weelderige vegetatie of van de aarde bedolven waren, heeft de tand des tijds ze geëerbiedigd, en verkeerden de trotsche tempels somtijds nog in zulk eenen weinig vervallen staat, dat de oudheidkenner van hunnen tegenwoordigen tot hunnen oorspronkelijken toestand gemakkelijke gevolgtrekkingen had kunnen maken, dat hij den aard van het gebouw met zekerheid had kunnen bestemmen, en dat de meest uitgewerkte arabesken en het fijnste lofwerk nog, in de volle pracht der Indische sculptuur, de wanden versierden. Maar naauwelijks had het menschelijk oog die schatten van den voortijd in hunne schuilhoeken ontdekt, of schendige handen strekten zich naar hen uit. Het bijgeloof of de moedwil der inboorlingen, de nieuwsgierigheid der Europesche ingezetenen, en de nationale hebzucht van vreemde overheerschers rukten de gebouwen, die eeuwen lang gestaan hadden, uit hun verband, namen de

beelden uit de nissen weg, en schonden of vernielden de prachtigste overblijfselen van Indische kunst. Gaat de residentien in het midden en oosten van *Java* rond. Overal ziet gij aan de wegen en in de tuinen beelden en inscriptien, als zoo vele curiositeiten ten toon gesteld, zonder dat tegen den verderfelijken invloed van regen en zonneschijn de minste zorg gedragen wordt. En hoe verderfelijk deze beide natuurverschijnselen voor de oudheden zijn, blijkt onder anderen uit de bas-reliefs van *Boero Boedoor*, die, nadat ze in eenen geheel ongeschonden staat zijn opgegraven, eenige jaren later, niet alleen hunne frischheid verloren hebben, maar zelfs gedeeltelijk onkenbaar zijn geworden.

«In verband dus met de zoo even vermelde bepalingen van het Gouvernement, en om die maatregelen als het ware in de hand te werken, heeft het Genootschap een *Kabinet van Oudheidkunde* opgerigt, bestemd om al die overblijfselen van den voortijd, welke van hunne oorspronkelijke plaats genomen en op dit oogenblik hier en daar verspreid en zonder behoorlijke bezorging zijn, optenemen en te verzamelen. Aan de uitvoering van dit plan is reeds aanvankelijk begonnen. De oudheden die, in de Residenties *Pakalongan*, *Bagalen* en *Kadoe*, in de hier boven vermelde catechorie vallen,

zullen, nadat het Gouvernement daartoe toestemming zal gegeven hebben, naar wij hopen eerstdaags hier aankomen, en op die wijze zullen wij successivelijk voortgaan, tot dat de hier en daar verspreide antiquarische voorwerpen van al de residenties op *Java*, zich in ons Kabinet vereenigd bevinden. Maar eene schoone aanwinst heeft dat Kabinet al dadelijk verkregen, door den aankoop van de oudheidkundige nalatenschap van wijlen den Resident van *Djocjokarta*, den heer F. G. Valck. Zij bevat meer dan 208 grootendeels metalen beelden, en voorts nog 63 voorwerpen, bestaande in godsdienstig en ander gereedschap en huisraad, en 29 gouden, zilveren en koperen muntspecien. Onder de beelden zijn er vele, welke nog nergens zijn afgebeeld. Ze zijn meerendeels ongeschonden. Het grootste gedeelte is afkomstig van de omstreken van den *Diëng*, anderen zijn uit de *Kadoe*, velen om en bij *Prambanan* en in andere streken van *Djocjokarta* en *Soerakarta* gevonden: terwijl zeven boven *Ampel*, aan de helling van den *Merbaboe*, in een aarden pot besloten, zijn opgegraven. Diegene, welke uit de residentieën *Madioen* en *Kediri* hunnen oorsprong hebben, zijn van eene minder zuivere en uitgezochte bewerking

dan de overige. (*) Deze belangrijke monumenten waren voor eene publieke veiling aangekondigd, en het stond dus te vreezen, dat zij stuksgewijze in handen van particulieren zouden komen, en aldus voor de wetenschap verloren zouden raken. Daarom haastte zich de Directie van dit Genootschap, om ze zoo mogelijk te redden, en getroostte zich de uitgave eener som van *f* 4500 tot aankoop eener verzameling, die, gevoegd bij hetgeen het Genootschap reeds bezat, en dat in acht-en-twintig metalen beelden en vijf-en-twintig stuks godsdienstig en ander gereedschap en huisraad bestaat, een Kabinet daarstelt, waarbij noch dat van *Leiden* noch dat van *London* halen kan.

«Maar om de geleerde wereld al het nut te bezorgen, waarvoor zulk een Antiquarisch Kabinet vatbaar is, daartoe is het niet genoeg de voorwerpen te verzamelen en met alle mogelijke zorgen te bewaren, ze behooren ook ter kennisse van het publiek gebragt te worden. Uitvoerige plaatwerken en naauwkeurige beschrijvingen zijn daartoe onmisbaar. De Directie houdt zich dan ook onledig, met het vervaardigen van eenen beredeneerden catalogus harer verzameling,

(*) Zie over deze verzameling *Tijdschrift voor Neêrlands Indië*, IIIe Jaargang, I[e] deel. blz. 197 en volg.

waarvoor de grondslagen gelegd zijn door wijlen den heer Dr. C. J. VAN DER VLIS, die de oudheden van den heer VALCK gerangschikt en beschreven heeft, welk belangrijk stuk, even als eene afbeelding van al de aangekochte voorwerpen, zich op dit oogenblik in *Europa* bevindt, maar door de verkoopers aangenomen is, binnen den kortst mogelijken tijd bezorgd te zullen worden.

«De eerste resultaten van dit beschrijven van oudheden door het Genootschap, treft gij aan in de verhandeling, die het XIXe deel van 's Genootschaps werken, dat thans hier voor u ligt, opent. Zij is van de hand van wijlen den heer Dr. C. J. VAN DER VLIS, en bevat de *Proeve eener beschrijving en verklaring der oudheden en opschriften op Soekoeh en Tjetto.* De heer VAN DER VLIS heeft met groote naauwkeurigheid al de voorwerpen, die op de beide genoemde plaatsen gevonden worden, waarvan een, de groote *lingam* namelijk, zich op dit oogenblik in het Oudheidkundig Kabinet van dit Genootschap bevindt, zeer uitvoerig beschreven; en van al de inscripties eene verklaring geleverd. Hoe belangrijk deze arbeid voor de oudheidkunde is, behoef ik u niet te bewijzen,

als ik u herinner, dat de werken van RAFFLES en CRAWFURD en de verhandeling van den Hoogleeraar REUVENS, die echter slechts eene betrekkelijke waarde heeft, behalve enkele weinige monographien, nog altoos het eenige zijn, wat de litteratuur aan antiquarische werken over dit eiland aanbiedt.

«Zoo houdt het Genootschap zich op dit oogenblik ook bezig, met de uitgave van een *Corpus inscriptionum Javanarum*, hetwelk al de inscripties zal bevatten, die op het eiland gevonden en ter kennisse der Directie gekomen zijn. Het Genootschap stelt zich voor, van die opschriften eene getrouwe lithographische afteekening te geven, zoo veel mogelijk in denzelfden vorm en van dezelfde grootte, welke zij oorspronkelijk op den steen of in het koper bezitten. De text van het werk zal bestaan in eene beschrijving van de plaats waar en de wijze waarop ze gevonden zijn, en eene opgave van van al hetgeen men omtrent de inschriften heeft kunnen opsporen en dat kan dienen, om de geleerden, in het verklaren, van eenige dienst te wezen; daaronder ook begrepen de uitleggingen, die geletterde inboorlingen er van geven, afschoon men aan deze laatste niet te veel gewigt moet hechten.

Immers hierboven herinnerde ik u reeds, hoe de kennis van het *Kawi* onder de Javanen is verloren gegaan. Hoe is het dus mogelijk, dat zij *Kawi* opschriften zouden kunnen onteijferen, zonder duizendwerf zich te vergissen en niet zelden den bal geheel mis te slaan. Om u hiervan slechts een enkel voorbeeld te geven, zij het mij vergund u te wijzen op de vertaling van eene inscriptie te *Soekoeh*, die bij RAFFLES (*History of Java*, vol. II. pag. 60) gevonden wordt, en welke deze geleerde ontvangen heeft van den tegenwoordigen Sultan van *Sumanap*. Wanneer gij deze vertaling vergelijkt met die, welke de heer VAN DER VLIS, met behulp van eenen anderen inboorling, er van geeft, dan vindt gij een hemelsbreed onderscheid, niet alleen in enkele woorden, maar ook wat den ganschen inhoud betreft. Ik ben het dus geheel met den heer VAN DEN HAM eens, die beweert, dat de studie der uitvoerige en nog geheel voorhandene *Kawi* gedichten die der *Kawi* inscripties moet voorafgegan: te meer, dewijl het verouderde en dikwijls half uitgewischte schrift dier inscripties veel grootere moeijelijkheden oplevert, dan het meestal duidelijke en geregelde en in nieuwer karakter overgebragte der handschriften. Bovendien is een opschrift gewoonlijk in gedrongen of inscriptie-stijl (*style lapidaire*) ver-

vat en van slechts korten inhoud, veel moeijelijker te verstaan, dan een uitvoerig gedicht, waarvan men den inhoud uit de Sanskritsche origineelen reeds kent, waarvan men verschillende nieuwere omwerkingen en paraphrasen bezit, en waarvan vele moeijelijke plaatsen daarenboven elkander zelve ophelderen. Ik behoef u niet aantetoonen, MM. HH. welke groote verwachtingen wij dus ook in dit opzigt van de onderneming van den heer VAN DEN HAM mogen koesteren: maar tevens hoe belangrijk het is, alles bij een te verzamelen en uittegeven wat er nog van inscripties overig is, ten einde op die wijze hare verklaring voor te bereiden. De afgedrukte negen opschriften, die hier voor u ter tafel liggen, maken het begin van dezen arbeid uit. Ze zijn, gedeeltelijk in steen en gedeeltelijk in koper gegraveerd, in de Residentie *Soerabaya* gevonden, en zijn zoo getrouw naar de originelen gevolgd, dat er bijna geen onderscheid tusschen beiden is. De uitgave zal bij afleveringen geschieden, waarvan gij eerstdaags de eerste moogt te gemoet zien.

«Zoodan MM. HH. ziet gij uit dit een en ander, dat het Bataviaasch Genootschaps op dit oogenblik het verwijt niet meer verdient, het-

welk vreemden ons vroeger wel eens voor de voeten hebben geworpen. De reeds meermalen genoemde geleerde AUGUST WILHELM VON SCHLEGEL zegt ergens: «In het vak der natuurkunde «mogen de werken van het Bataviaasch Ge«nootschap veel belangrijks bevatten: maar eene «oudheidkundige verhandeling in een der laat«ste deelen schijnt mij te bewijzen, dat de schrijver «niet wist, op welk een standpunt de weten«schap zich thans bevindt." Wij gelooven zulk een ongunstig vonnis over onze antiquarische bemoeijingen reeds thans gedeeltelijk te hebben uitgewischt, en koesteren den vurigen wensch, dat door de ondersteuning van het Gouvernement, en de medewerking van u allen, MM. HH. ons Kabinet gedurig in belangrijkheid zal toenemen en het Genootschap daardoor in staat zal komen, hoe langer zoo meer oudheidkundige resultaten te leveren. Vele bijzondere personen zijn op dit oogenblik nog in het bezit van enkele monumenten van den voortijd, die zij als curiositeiten bewaren. Maar wij twijfelen niet, of zij zullen begrijpen, dat al die voorwerpen te belangrijk zijn voor de wetenschap, dan dat zij alleen mogen dienen om de nieuwsgierigheid te voldoen. Bovendien loopen zulke losse stukken veel eer gevaar, om verloren te raken, dan waanneer zij in een Kabinet zijn opgenomen, waar

ze regelmatig geplaatst en goed onderhouden worden; terwijl de geleerde wereld successivelijk, door het uitgeven van hunne beschrijvingen en afbeeldingen, met die voorwerpen wordt bekend gemaakt. De Directie noodigt dus ieder uit, die in 't bezit is van Javasche antiquiteiten, ze aan haar kabinet aftestaan, terwijl zij de verzekering geeft, dat al die geschenken erkentelijk zullen aangenomen, en van de edelmoedige gevers openlijk eervolle melding gemaakt zal worden.

«*Land- en Volkenkunde.* — De wetenschap, waarbij het Bataviaasch Genootschap zich tot dus verre het meest verdienstelijk heeft gemaakt, zijn, behalve de Natuurkundige, vooral de ethnologie, geographie, statistiek enz. van *Indië.* Ook in dat opzigt hebben deszelfs werkzaamheden in het laaste jaar de gunstigste resultaten opgeleverd. Ik vestig daartoe uwe aandacht op het afgedrukte gedeelte van een werk, hetwelk hier ter tafel ligt, en waarover het mij vergund zij, u nog eenige oogenblikken bezig te houden.

«Door den heer CHUN werd nu ongeveer een jaar geleden aan het Genootschap ten geschenke aangeboden, een manuscript, dat handelde over

de tijdrekening, wapening, muzijk en eenige plegtigheden, bij de Javanen in gebruik, waarbij eene menigte goed uitgevoerde teekeningen gevoegd was. De Directie stelde dit werk in handen van den heer WINTER, om daarover het oordeel van dien in Javaansche zaken zoo door kundigen heer te vernemen. Deze geleerde verklaarde echter, dat hij in dit werk veel gevonden had, hetwelk niet met het daaromtrent bestaande te *Soerakarta* overeenkwam. De Directie zond het daarop aan den heer J. D. VAN HERWERDEN, toen Assistent Resident van *Probolingo*, thans Resident van *Madioen*, een' man die door eene veeljarige ondervinding en veelzijdige kennis, in de beoordeeling van Javaansche zaken het volle vertrouwen verdient. De beoordeeling van dien heer was, dat de in het manuscript verhandelde onderwerpen, als zeer volledig, en als uit de beste bronnen geput, te beschouwen zijn: een getuigenis hetwelk deswege algemeen door verschillende inboorlingen aan hem was afgelegd, maar ook vooral door den Pangeran, Regent van *Bezoeki*. Het was hem echter niet gelukt te ontdekken, waarnaar de bij dit handschrift voorkomende afbeeldingen, namelijk die der dertig *Woekoes*, geteekend zijn, doch daarin kwamen alle Javanen die ze gezien hebben overeen, dat ze als ten uiter-

ste naauwkeurig en van echt Javaanschen oorsprong te beschouwen zijn. Die der wapening, muzijk-instrumenten enz. zijn niet minder juist, zoodat het geheel in der daad, als eene belangrijke bijdrage tot de kennis van de bevolking van dit eiland, de meeste aanbeveling verdient. Dit zoo geheel tegenstrijdig oordeel van twee mannen, die beide het volste vertrouwen verdienen, verwonderde de Directie uitermate: maar het raadsel werd spoedig opgelost, toen ik ontdekte, dat dit handschrift afkomstig was van wijlen den heer A. D. Cornets de Groot, die door zijne Javaansche spraakkunst en andere werken, te zeer bekend is, dan dat ik iets meer over hem zou behoeven te zeggen, om u het meest mogelijke vertrouwen op zijnen arbeid te doen stellen: en daar hij in dit stuk voornamelijk de Oost-Javanen op het oog had, als zijnde het een gedeelte van de in 1822 door den Resident van *Grissée* (*) ingediende statistiek dier residentie, was het natuurlijk, dat de heer Winter daarin vele afwijkingen aantrof van hetgeen daaromtrent te *Soerakarta* bestond. De Directie aarzelde dan ook geen oongenblik, om

(*) De toenmalige Resident van *Grissée* was de heer A. D. Cornets de Groot Sr., de vader van den beroemden Javaanschen taalkundige.

het ter perse te leggen. Het zal in drie afleveringen worden uitgegeven. Van de eerste, die de 30 *Woekoes* bevat, ziet gij hier de naauwkeurig uitgevoerde platen ter tafel, zoodat zij u eerstdaags zullen worden toegezonden.

«Ik moet hier almede gewagen van eene verhandeling door den zoo even genoemden heer J. D. van Herwerden ingezonden, en bevattende, behalve een *overzigt van het Tengersche gebergte, in deszelfs vulcanischen toestand beschouwd*, tevens *eenige aanteekeningen nopens de zeden en gebruiken van deszelfs bewoners*. Tot het eerste gedeelte dezer verhandeling vond de Schrijver aanleiding door de belangrijke verandering, die de *Bromo* in het *Tengersche* gebergte in het vorige jaar ondergaan heeft. Immers sinds eenige jaren was de krater van dien vuurberg, die vroeger tot 1835 eene zware kolom rook uitstuwde, met water gevuld, toen hij weder eensklaps zijnen rang onder de werkende vulkanen hernam, en eenen weg verschafte aan het onderaardsche vuur, dat, door de instortingen van den oostelijk van daar gelegen *Lamongan*, sedert verscheiden maanden scheen uitgedoofd. Hoe veel dienst de heer van Herwerden door de mededeeling der verschijnselen, die zich

bij dit evenement hebben voorgedaan, aan de wetenschap bewijst, zal ik u wel niet behoeven aantetoonen, te meer, dewijl het oostelijk gedeelte van *Java*, wat deszelfs natuurlijke en vooral vulcanische gesteldheid betreft, nog minder algemeen bekend, ten minste in geschriften of werken over *Java*, niet dan slechts oppervlakkig behandeld is. Ofschoon dus deze verhandeling meer onmiddelijk tot de natuurkundige wetenschappen behoort, brengen wij haar echter onder de algemeene rubriek van Land- en Volkenkunde te huis, om de aanteekeningen, die zij bevat, betreffende de zeden en gebruiken der bevolking van het *Tengersche* gebergte. Immers even merkwaardig als uit een geognostisch oogpunt de grond is, even opmerkelijk is ook de bevolking die er woont. Terwijl al de millioenen oorspronkelijke bewoners van dit eiland de voorvaderlijke godsdienst tegen het Mohamedanisme verwisselden, vereeren de Tengerezen de *Dewo* Wischnoe en *Dewo* Bromo nog als hunne opperste godheden, en zijn zij in het Oosten en de Bedouinen in het Westen de laatste levende en aanschouwelijke overblijfselen eener lang verloopene periode van de geschiedenis der Javanen. De weinige en oppervlakkige mededeelingen van Raffles, en eenige andere losse en verspreide opgaven, maken voor-

zeker eene nadere beschouwing van dit merkwaardig volk niet overbodig. De Directie heeft dan ook met de meeste erkentelijkheid de verhandeling van den heer VAN HERWERDEN aangenomen, om haar in het XX^{ste} deel van 's Genootschaps werken eene waardige plaats te doen beslaan.

«*Natuurkundige Wetenschappen.* — Wat de *Natuurkundige wetenschappen* betreft, moet ik uwe aandacht het eerst vestigen op eene belangrijke wijziging die ons museum van natuurlijke historie eerstdaags ondergaan zal.

«Gij weet, MM. HH. dat in het jaar 1829, op voorstel van den toenmaligen Commissaris Generaal DU BUS DE GISIGNIES, het plan tot oprigting van een museum van natuurkundige en andere merkwaardige voorwerpen, door de Directie van het Genootschap in overweging is genomen. Het oorspronkelijk denkbeeld van genoemden Landvoogd was, om dit museum dienstbaar te maken aan dat te *Leiden*, tot bevordering van welk oogmerk Z. Exc. de natuurkundigen, die zich in Gouvernements dienst bevonden, gelastte, van ieder door hen verzameld voorwerp uit het Natuurrijk drie exemplaren aantebieden, ten einde *twee* van dezelve met onderscheiden scheepsgelegenheden naar *Ne-*

derland te verzenden, om aldaar in het Koninklijk Kabinet te worden geplaatst, terwijl het *derde* exemplaar in 's Genootschaps museum alhier zoude blijven, ten einde zóó langzamerhand eene volledige collectie naturalia van dezen Archipel te verzamelen. Men is echter destijds niet kunnen geraken tot eene volledige en gewenschte uitvoering van dit met zoo veel belangstelling ontworpen plan, en zulks hoofdzakelijk omdat het Gouvernement, onder de toenmalige ongunstige omstandigheden, waarin de kolonie en de kas zich bevonden, de daarvoor vereischt wordende aanzienlijke geldelijke ondersteuning aan het Genootschap niet heeft kunnen verleenen. De toenmalige Indische regering schijnt echter over deze aangelegenheid in briefwisseling getreden te zijn met het departement van Koloniën, van welk departement werd te kennen gegeven, dat men in *Nederland* het plan tot oprigting van een museum van natuurlijke historie zeer toejuichte, waarschijnlijk, omdat men de hoop voedde, dat, langs dien weg, de overzending van voorwerpen voor het koninklijk museum te *Leiden* geregelder zou plaats hebben, hoezeer de heer Directeur Temmink toen reeds van meening was, *dat eene verzameling van voorwerpen uit het dierenrijk hier te lande, op den duur, niet zou kunnen blijven stand*

8*

houden. Ondertusschen is de zaak ook toen nog slepende gebleven, tot het jaar 1835, toen, onder meer gunstige omstandigheden, en door de welwillende medewerking van den toenmaligen Gouverneur Generaal a. i. J. C. Baud, die daarbij den uitdrukkelijken wensch te kennen gaf: «dat deze onderneming in verband mogt «worden gebragt met het koninklijk museum «te *Leiden*," het museum eindelijk werd opgerigt, op den voet, waarop het thans bestaat.

«Zoo blijkt u dus, MM. HH. dat die oprigting niet zonder veel moeite en na een lang tijdsverloop heeft plaats gehad, en dat het hoofdoogmerk, zoo in 1829 als 1835, daarmede was, om de overzending van voorwerpen naar het koninklijk museum te bevorderen, door de vestiging alhier, onder begunstiging en bescherming van het Gouvernement, van een depôt, onder de benaming van *museum*, hetwelk echter zoodanig zou zijn ingerigt, dat daardoor tevens de wetenschappelijke zin van vreemdelingen en ongeletterden plaatselijk zou worden bevredigd.

«Dezelfde moeite en inspanning, welke de vestiging van het museum hebben vóórafgegaan, hebben ook hare oprigting achtervolgd, aangezien, ongeacht de bestendige en aanmoedigende pogingen der Directie, om den toevoer van

merkwaardige voorwerpen naar het museum te bevorderen, er, althans in verhouding tot den schat van merkwaardigheden, dien de Archipel allerwege oplevert, en tot den tijd, die er sedert de oprigting van het museum is verloopen, eene geringe verzameling uit de onderscheiden rijken der natuur is bijeengebragt, aan welke bovendien in de laatste zes maanden om zoo te zeggen geen enkel voorwerp is toegevoegd. Reeds sedert lang heeft het museum dan ook niet meer aan het hoofdoogmerk van deszelfs daarstelling kunnen beantwoorden, aangezien, bij dit volslagen gemis van toevoer van nieuwe voorwerpen, aan geene verzending naar *Nederland* viel te denken, zoodat ook nu, bijkans gedurende de laatste drie of vier jaren, de betrekkingen van het Bataviaasch Genootschap met de Directie van het museum te *Leiden* in dit opzigt geheel hebben stil gestaan.

«Er bestaat bovendien geen het minste vooruitzigt op verandering of verbetering dienaangaande, niet alleen omdat hier te lande het belang en nut van eene instelling als de onderwerpelijke, door zeer weinigen wordt bevroed, en alzoo gewaardeer den bevorderd, maar ook omdat, bij gemis van de noodige fondsen, het moeijelijk zoo niet geheel onmogelijk is, een persoon aantetreffen, die in alle opzigten be-

voegd en geschikt is, om een museum als dat van het Bataviaasch Genootschap te conserveren en tot die hoogte te verheffen, dat hetzelve aan zijne dubbele bestemming, zoo ten aanzien van *Nederland* als van *Nederlands Indië,* voldoet; terwijl ook niet door al de leden der Natuurkundige Commissie die belangstelling en medewerking aan het museum zijn betoond, waarop het Genootschap bij de oprigting meende zoo stellig als bestendig te mogen rekenen.

«De Directie heeft, afgescheiden van hare eigene beschouwingen, nog het oordeel van eenen deskundige, den heer Schwaner, lid der Natuurkundige Commissie, over het museum ingeroepen, wiens gevoelen betrekkelijk den toestand dezer inrigting geheel met het hare overeenkwam. Volgens hem bevinden zich de weinige *mammalia* betrekkelijk nog in den besten toestand: zij schijnen, bij de weinige zorg, die voor hen gedragen wordt, aan den verderfelijken invloed van het tropische klimaat weerstand te kunnen bieden. Maar de *vogelen* leveren een minder gunstig gezigt op: gedeeltelijk van hun vederpracht beroofd, en verbleekt van kleuren, zijn sommigen bijna onkenbaar geworden, en, terwijl men bij de vorige afdeeling aan eenige exemplaren met vreugde ontwaart, hoe ver de kunst van opzetten het gebragt heeft,

zijn hier in verhouding slechts weinigen, die een zwak beeld van den levenden teruggeven. De klasse der *amphibien* mag met stilzwijgen voorbij worden gegaan, daar zij bijna niet gerepresenteerd wordt, 't geen te meer te betreuren is, dewijl de rijkdom van den Indischen Archipel aan belangrijke amphibiensoorten daartoe een gemakkelijk middel aan de hand biedt. Ditzelfde kan men ook op de *visschen* toepassen. De afdeeling der *wervellooze dieren* is spoedig doorgesneld. De *insecten* zijn onkenbaar geworden en in stof opgelost. De *crustaceën*, van welke klasse slechts enkele groote, van steenharde schalen voorzien, voor handen zijn, zijn juist door hun steenen harnas beter bewaard, en hebben slechts den hun eigenen levendigen glans van kleuren verloren. Wat de *conchilien* betreft, afschoon het ook hier, om hun gering aantal, bijna niet de moeite waardig is, over hen te spreken, zijn toch deze weinigen, met uitzondering van hunne kleuren, nog goed bewaard gebleven, en bevinden er zich eenige belangrijke voorwerpen onder. Volgens den heer SCHWANER is deze treurige phijsike toestand van het museum toeteschrijven aan de volgende twee oorzaken: *vooreerst*, aan den verderfelijken invloed van het tropisch klimaat op alle natuurvoorwerpen, die van hunne hen za-

menhoudende levenskracht beroofd zijn: en *ten tweede*, aan de verwaarloozing van eene goede en zorgvuldige behandeling van het verzamelde, door het daarvoor bestemde personeel. Wat de *eerste* oorzaak betreft, reeds de ondervinding der gematigde luchtstreken heeft bewezen, dat het bijna eene onmogelijkheid is, den invloed te overwinnen van de door hunne fijnheid bijna onbedwingbare elementen, die van het licht en van de lucht, welke door glas en poriën indringen, den vroeger schitterenden kleurentooi der voorwerpen wegnemen, en ze in bleeke, onkenbare lijken veranderen. Ook zonder bij eigen ondervinding over het lot van, in tropische landen bestaande, musea te kunnen oordeelen, vermeent de heer SCHWANER echter het regt te hebben om, uit de bekende werking der, de oplossing van organische ligchamen veroorzakende krachten, *à priori* afteleiden, dat dit lot niet zeer gunstig en voordeelig kan wezen. Immers het aantal van aan zulke verzamelingen vijandige oorzaken neemt hier aanmerkelijk toe, en de krachtigste behoedmiddelen, wier werking in tropische gewesten zoo spoedig verloren gaat, zijn op den duur niet in staat, den knagenden tand der door hunne kleinheid bijna onzigtbare insecten afteweren: zoodat er slechts korte tijd noodig is, om de

huid van hare bedekking, haren of vederen te berooven.

«De werking van afwisselende warmte en vochtigheid, als de krachtigste oplossings-principen van organische verbindingen, is algemeen bekend: wordt het praeparaat niet met de grootste zorgvuldigheid tegen den invloed der vochtigheid gevrijwaard, 't geen ten gevolge der hydrometrische eigenschap van de gedroogde dierhuid bijna onmogelijk is, dan worden de snavel en pooten der vogels, de naakte gedeelten van de huid der zoogdieren, en de met teedere schubben bedekte vleugels der Lepidopteren, ja zelfs de gansche ligchamen van deze en andere insecten, met eene plantaardige bedekking, met schimmel, die voor het behoud der deelen waaruit zij hunne voeding trekken, niet voordeelig kan zijn, en het inderdaad ook niet is, overtogen. Daardoor worden aan de ontbinding nieuwe wegen geopend; de levenskracht der cryptogammen werkt nog krachtiger dan al het andere, en de bodem, waarop ze hunnen invloed uitoefenen, gaat in een volkomen verwoesting en eindelijk in stof over, dat de minste luchtstroom wegvoert, terwijl er niets meer overblijft dan de metalen spelden, waaraan het insect bevestigd was. Verbazend snel is ook de verstorende werking van het licht, vooral op het verbleeken en veran-

deren der kleuren, in deze landen, waar het zulk eene sterke intensiteit bezit.

«Wat de *tweede* oorzaak van den ongunstigen toestand van het Museum betreft, is de heer Schwaner van oordeel, dat een goed opzigt, in verband met goede en doelmatige, naar de werkingen van het klimaat berekende, inrigtingen veel vermag, wat *à priori* voor onmogelijk zou gehouden worden. Onafgebroken opmerkzaamheid op de verzamelingen kan een groot deel der opgegevene nadeelige invloeden, zoo al niet geheel en al vernietigen, ze evenwel bij hunne eerste verschijning onderdrukken, en voor het oogenblik minder gevaarlijk maken. Maar daartoe zouden grootere kosten, betere lokalen en een kundiger personeel vereischt worden, dan waarover het Genootschap kan beschikken. In den tegenwoordigen staat van zaken is verreweg het geringste aantal voorwerpen van het Museum een langer bewaren onwaardig, en kunnen zelfs velen voor nieuwe, goed geconserveerde huiden door hunne nabijheid gevaarlijk worden: een nieuw gebouw zou van den grond af moeten worden opgetrokken, en oneindig meer zorg en deelneming, dan tot dus verre het geval was, zou de waardige ontwikkeling en instandhouding dezer inrigting moeten ondersteunen.

«Dit oordeel van den heer Schwaner, hetwelk

hoofdzakelijk met dat der Directie overeenkomt, heeft haar echter niet doen besluiten tot de al geheele intrekking eener inrigting, met zoo veel moeite en inspanning opgerigt, maar alleen, tot eene wijziging in den aard en de strekking van het Museum: zoodat die gedeelten, waarvan het nu, na eene veeljarige ondervinding, gebleken is, dat ze moeijelijk ja bijna onmogelijk aan den verderfelijken invloed van het klimaat weêrstand kunnen bieden, zoo als de vogelen, insecten, amphibiën en zelfs de mammaliën, zullen worden ingetrokken. Ter voorkoming van verder verderf en ter vermijding van meerdere uitgaven, beschouwt de Directie het derhalve wenschelijk, de daarvan bestaande verzameling, welke tot dus verre aan de verwoesting is ontkomen, zoo als vele mammalia en sommige vogelen, zoo spoedig mogelijk naar *Nederland* over te zenden, en zich thans enkel en alleen te bepalen bij de verzameling van conchilien, mineralien, crustaceën en al hetgeen tegen het vernielend tropisch klimaat bestand is. Op al deze gronden is dan ook in de vergadering der Directie van den 20sten Julij ll. besloten:

«1°. Dat de thans in 's Genootschaps Museum van natuurlijke voorwerpen aanwezige verzameling van mammaliën, vogelen, visschen, am-

phibiën en insecten, voor zoo verre zij zich nog in eenen goeden staat bevinden, zoo spoedig mogelijk naar het koninklijk kabinet te *Leiden* zal worden overgezonden, zullende door den conservateur het daartoe noodige worden voorbereid.

«2°. Dat de sub. n°. 1 vermelde voorwerpen voortaan zullen zijn en blijven uitgesloten van de in het Museum te plaatsen verzameling.

«3°. Dat de overige in het Museum aanwezige objecten uit de onderscheiden rijken der natuur, zoo als: de conchiliën, mineralen, crustaceën, enz. aldaar zullen bewaard blijven, terwijl de Directie op nieuw zal beproeven de daarvan gemaakte collectie zoo veel mogelijk uit te breiden.

«4°. Enz.

«Op deze beschikking der Directie heb ik, namens dezelve, de goedkeuring van Z. E. den Voorzitter verzocht en, tot onze niet geringe voldoening, mogen ontvangen. Dan aangezien het Museum tot nu toe grootendeels is onderhouden en bekostigd uit fondsen, welke het gouvernement maandelijks voor hetzelve heeft uitbetaald, heeft de Directie besloten hare voormelde beschikking te brengen onder de aandacht van het gouvernement, ten einde hetzelve niet onkundig te laten van de belangrijke wijziging, welke die inrigting, ten gevolge van deze beschikkingen, zal ondergaan en aan het Genoot-

schap de voortdurende dispositie te verzekeren van de bewuste som, welke alsnu, gedeeltelijk althans, tot een ander niet minder nuttig oogmerk, de oprigting namelijk van het oudheidkundig kabinet, zal worden aangewend.

«Ik durf vertrouwen MM. HH. dat de door mij bijgebragte gronden U zullen overtuigen, dat de maatregel onderwerpelijk door de Directie genomen niet het gevolg is van een laakbaar streven naar nuttelooze verandering, of dat zij zonder doel zoude wenschen af te breken wat door onze voorgangers met een' zoo prijzenswaardigen ijver is daargesteld. Ik hoop evenmin, dat deze maatregelen, in verband met de meerdere uitbreiding, die de beoefening der Indische talen en oudheidkunde bij het Genootschap ondergaan heeft, bij U het denkbeeld zullen doen ontstaan, dat de Directie de belangen der natuurkundige wetenschappen zich minder zal aantrekken. Integendeel zij hoopt nu juist nog beter in de gelegenheid te zijn, om het Museum dienstbaar te maken aan het Koninklijk Museum te *Leiden*, door aan die inrigting over te maken al de belangrijke bijdragen, die zij mogt kunnen verzamelen van die gedeelten van het natuurrijk, welke van haar Museum zijn uitgesloten. Zij zal blijven voortgaan met aan de leden der Natuurkundige Commissie al die on-

dersteuning en hulp te bewijzen, waartoe zij in staat mogt wezen, en die de heer SCHWANER onlangs, bij de verzending der naturalia van wijlen den heer FORSTEN, zoo nadrukkelijk ondervonden heeft. Zoo heeft zij zich onlangs nog weder in verbinding gesteld met eenen beoefenaar der wetenschap, die de bouwstoffen verzamelt voor een werk over de visschen van dezen Archipel, en hem alle mogelijk medewerking en hulpmiddelen toegezegd en reeds aanvankelijk verleend. Zoo heeft zij in het belang der meteorologie een volledig stel barometers en thermometers van den beroemden WENCKENBACH aangekocht, en aan de heeren P. MELVILLE VAN CARNBÉE en Dr P. L. ONNEN ter hand gesteld, om daar mede te *Batavia* en te *Buitenzorg* meteorologische waarnemingen te doen. En zoo zal zij met alle krachten de studie der natuurkundige wetenschappen in deze gewesten trachten aan te moedigen en te bevorderen.

Bibliotheek. — De bibliotheek des Genootschaps heeft, in de laatst verloopen jaren, eene aanzienlijke uitbreiding ondergaan. De Directie beschouwt dit als een zeer gewenscht en gelukkig evenement. Immers indien ergens dan is zulk eene boekerij voor de geleerden, die in

deze gewesten in onderscheiden takken der wetenschap werkzaam zijn, van het uiterste belang. Terwijl men toch in *Europa* zich op eene gemakkelijke wijze duizend hulpmiddelen kan verschaffen, is men daarentegen hier van alles verstoken wat men zelve niet medebrengt, want noch openbare bibliotheken, noch boekhandel, noch particuliere boekverzamelingen voorzien in hetgeen ontbreekt. De Directie heeft dus besloten om te trachten eene, zoo veel mogelijk volledige, bibliotheek daar te stellen van al de werken, die voor de kennis van de talen, de oudheden, de geschiedenis, de ethnographie, de statistiek, de natuurkundige wetenschappen, enz. van deze gewesten van eenig belang kunnen gerekend worden: zij heeft daarvoor eene vrij aanzienlijke jaarlijksche som uitgetrokken, en zij hoopt aldus ook in dit opzigt de beoefening der wetenschappen bevorderlijk te wezen. Tot bereiking van dit doel werken vele buitenlandsche geleerden en genootschappen, door het ten geschenke aanbieden van de vruchten hunner wetenschappelijke nasporingen, niet weinig mede. Ik laat daarvan thans de opgave volgen:

«F. von Siebold, Flora Japonica, XVII, XVIII, XIX, en XX afleveringen.— Fauna Japonica, 1°

aflevering, handelende over de Japansche Visschen en Zoogdieren.

«J. JAY, te *New-York*, Catalogus van Schelpen.

«MAATSCHAPPIJ TER BEVORDERING VAN NIJVERHEID te *Haarlem*, Herbarium Vivum, 37-40 en 44-48. Voorberigt, titelblad en bladwijzer van het I[e] deel van dat Herbarium.—Bladen 1-25 van het II[e] deel van dat werk.—Programma over de jaren 1839, 1840 en 1841.—Handelingen der Algemeene vergadering, VI[e] deel.— 4[e] en 5[e] stuk.— Prijsvragen over 1839 en 1840.—Uittreksels uit de berigten der Leden, Correspondenten enz. in 1838, 31[e] stuk.—Tijdschrift ter bevordering van Nijverheid, V[e] deel, 4[e] stuk en VI[e] deel, 1[e]-3[e] stuk.—Algemeen verslag nopens den staat van den landbouw, gedurende het jaar 1839, 32[e] stuk.—Algemeen register op de staten van landbouw van 1829-1839.— Bijdragen voor de Nijverheid, I[e] deel, 4[e] en 5[e] stuk.—Naamlijst der Leden en Leden Correspondenten over 1840.— Punten van beschrijving voor de Algeneene Vergadering, te houden den 2[e] Junij 1840.—Herbarium Vivum, II[e] deel 26—34. — Handelingen der Algemeene vergadering, VIe deel, 6e stuk. — Prijsvragen, 1841, 5e vervolg. — Algemeen Verslag van den staat van den landbouw, gedurende het jaar 1840, 33e stuk.— Gedrukte stukken van de Nederlandsche Maatschappij ter

bevordering van Nijverheid, tot 12 November 1842.

«C. Lobé, Quelques mots sur la culture du Cotton en général et sur celle des Colonies de sa Majesté le *Roi des Pays Bas,* situées aux Indes Occidentales, en particulier.

«D^r^. Eduard Rüppel, Neue Wirbelthiere zu der faune von Abijssinien gehörig. (12e en 13e aflevering).

«Genootschap ter bevordering der Genees- en Heelkunde te *Amsterdam,* Verhandelingen van het Genootschap ter bevordering der Genees- en Heelkunde te Amsterdam, (I^e^ deel, 1e stuk).

«J. van Ouwerkerk de Vries, Verhandeling over den omgang met menschen.—Het godsdienstig onderwijs der Negerslaven en de bloei der Kolonie Suriname in groot gevaar.

«M^r^. C. P. E. Robidé van der Aa, te *Arnhem,* Gelderlands hulde aan WILLEM II.— Pligt en belang beschouwd als gewigtige drangredenen om de dronkenschap in het algemeen en de Jeneverpest in het bijzonder te breidelen.—Napoleon's Assche, (dichtstuk).— Tweede vervolg op den Catalogus van boekwerken en vlugschriften, betreffende de woelingen in het zuidelijk gedeelte van het Koningrijk der Nederlanden.— Wenken over de opvoeding.—

«Annales Accademici, 1838-1839.

«Nederlandsch Jaarboekje voor Vrijmetselaren, 5842.

«W. Vrolik, Recherches d'Anatomie Comparée sur le Chimpansé.

«E. Selberg, vertaald door L. de Sturler, Over den verleden en tegenwoordigen toestand van het eiland Java.

«G. F. Baron von Derfelden van *Hinderstein*, Memoire Analytique pour servir d'explication à la Carte Générale des possessions Neêrlandaises, dans le grand Archipel Indiën.—Het 7e blad en Verzamelingsblad van de Algemeene Kaart van Nederlandsch Indië. Vervolg der Algemeene Kaart van Nederlandsch Indië.

«Benj. de Lessert, Iconis selectæ Plantarum, vol. IV.

«Dr. C. Leemans, Ægijptische monumenten van het Nederlandsche Museum van Oudheden te *Leiden*.— Asiatische en Amerikaansche monumenten van het Museum van Oudheden te *Leiden*.

«Jan Kops en F. A. W. Miquel, Flora Batavia, 123, 124, 125, 126 en 127 afleveringen.

«Société Asiatique, Journal Asiatique, September, October, November en December 1841.— Januarij 1842.— Eebruarij en April, Junij, Julij Augustus en September 1842.

«Ch. Derosne et Cail, Ingenieurs Mécaniciens à *Paris* et *Bruxelles*, De la fabrication du Su-

cre aux Colonies et des nouveaux appareils, propres à ameliorer cette fabricatoin.

«Köningliche Academie der Wissenschaften, zu *Berlin*, Abhandelungen der Köningliche Academie der Wissenschaften, zu Berlin, 1839.

«J. Borsius, Mededeeling van eenige nog onbekende bijzonderheden, aangaande M^r^. Jacob Roggeveen.

«Societas Regia Antiquariorum Septentrionalium, Scripta Historica Islandorum, vol. VI-X.

«C. C. Rafn, Memoria sulla scoperta dell' Amerika, nel secolo decimo.

«Gesellschaft für Nordische Alterthumskunde, Leitfaden zur Nordischen Alterthumskunde, 3 exempl. 1837.— Mémoires de la Société Royale des antiquaires du nord, 1838-1839.— Annaler for Nordish Oldkijndighed. — Jahres versammlung, Januarij 1838, 1839, 1840, 1841.—Antiquitates Americanæ.— Rapports des Séances Annuelles, 1837, 1838, 1839.

«Fr. Junghuhn, Uitstapje naar de bosschen van de gebergten Malabar, Wayang en Tilie op Java.— Ueber Javansche Balanophoreën.

«Corresponding Secretary of the National Institution, Constitution and list of Members of the National Institution for the promoting of Sciences, established at *Washington*, with the first and second bulletins of its proceedings.

«P. J. Veth, Specimen exhibens majorem partem libri As-sopitii de Nominibus relativis, 2 vol.

«Academie der Naturforschbr, Novorum actorum Academiæ Cæsareæ Leopoldino-Carolinæ Naturæ curiosorum. Supplementum alterum.

«H. P. Gouzee, De l'opthalmie, qui regne dans l'armée Belge.

«Edouard Dulaurier, Des langues et de la literature de l'Archipel de l'Asie, sous le rapport Politique et Commercial.

«Prof. W. H. de Vriese, Berigt aangaande de van Java ontvangen Cycas Circinalis.

«Stanislas Julien, Excercises Pratiques d'analyse, de syntaxe et de lexigraphie Chinoise.— Simple exposé d'un fait honorable, odieusement denaturé dans un libelle récent de M. Pauthier.

«Zuid-Afrikaansche Maatschappij ter uitbreiding van Beschaving en Letterkunde, Zuid-Afrikaansch tijdschrift, except n°. 103 en 104.

«Jules Dousse d'Armanon, Vie de Charles de Vidua, Comte de Conzano.

«Caroli Hasskarl, Plantarum rariorum vel minus Cognitarum Horti Bogoriensis Decades.

«A. de Vries en A. D. Schinkel, Brief over Guschards Notice sur le speculum humanæ salvationis.

«A. J. Lastdrager, Nieuwe geschiedenis van Nederland in jaarlijksche overzigten, IIIe deel, 1e stuk.

«Leden der Natuurkundige Commissie in O. I. en andere Schrijvers, Verhandelingen over de natuurkundige geschiedenis der Nederlandsche Overzeesche Bezittingen, Land- en Volkenkunde 1-5.—Zoölogie 2-7.— Botanie 2-6.

«De Mulhouse, Bulletin de la Société Industriëlle, n°. 57. 64, 72, 74 en 75.

«Academiæ Naturæ Curiosorum, Nova Acta Physico-medica Academiæ Naturæ Curiosorum, (Tomus undevicesimus).

«Socièté de Physique et d'histoire Naturelle de Genèvé, Memoires de la Société de Physique et d'Histoire Naturelle de Genèvé, Tom. IX.

«I. J. L. Jacobson, Handboek voor de Kultuur en Fabricatie van Thee, de twee eerste deelen.

«Geene geringe verpligting heeft de Directie aan den heer Dr. Bleeker, die eenen wetenschappelijk gerangschikten catalogus onzer bibliotheek heeft vervaardigd, welke hier almede ter tafel ligt, en waarvan zoodra verschillende vakken, door aankoop van boeken, meer volledig zullen wezen, aan de leden des Genootschaps exemplaren zullen worden ter hand gesteld.

«Een belangrijk gedeelte van onze bibliotheek maakt de verzameling van *Oostersche handschrif-*

ten uit, die als een der rijkste bezittingen van het Genootschap mag worden aangemerkt. Gij weet dat het grootste gedeelte daarvan afkomstig is van de oude Sultans van *Bantam*, en in der tijd, bij het einde dier dijnastie, door het Gouvernement aan het Genootschap is ten geschenke gegeven. Die verzameling, welke gedurende meer dan twee eeuwen door de onderscheiden vorsten van *Bantam* is vergaderd, bestaat uit 346 boekdeelen, allen in eenen goed geconditioneerden toestand. Grootendeels zijn het fraaije manuscripten van Arabische werken, waarvan velen van Javaansche en Maleische aanteekeningen zijn voorzien. Er bevinden zich ook eenige Javaansche en Maleische Codices onder, maar verre weg de belangrijkste zijn de Arabische. Tot dus verre lag deze schoone verzameling ongekend en ongebruikt in de bewaarplaatsen van ons Genootschap verborgen, zonder dat de wereld er eenig nut van trok. Ondertusschen hield de Directie zich overtuigd, dat zich daaronder niet alleen zeer zeldzame en kostbare werken moesten bevinden, maar zelfs, in de door Europeanen beoefende Arabische litteratuur, tot dus verre onbekende geschriften. Zij verzocht dus den heer VAN DER VLIS zich met de vervaardiging van eenen beredeneerden Catalogus van deze bibliotheek te willen belasten.

Het eerste gedeelte van dit werk, onder den titel van *Catalogus Codicum MSS. Arabicorum Bibliothecæ Societatis artium et scientiarum, quæ Bataviæ est. Particula I. complectens Coranos,* is door hem afgewerkt. Het tweede gedeelte zou *de uitleggingen van den Coran* bevatten: het derde de *Godsdienstige geschriften:* het vierde de *Geschiedkundige geschriften:* het vijfde de *Regtsgeleerde werken:* het zesde de *Dichtkundige werken:* het zevende de *Natuurkundige werken:* en het achtste de *Taalkundige werken.* Maar naauwelijks was hij met het tweede gedeelte begonnen, of de dood verhindeode hem in het voltooijen zijner taak. In den heer Dr. W. C. H. TOE WATER heeft de Directie echter iemand gevonden, die het aangevangen werk zal voortzetten. Deze geleerde, die door zijne verplaatsing van *Macasser* naar *Samarang* daartoe thans in de gelegenheid is, heeft dan ook het verzoek der Directie welwillend ingewilligd, en houdt zich op dit oogenblik onledig met het tweede gedeelte van den Catalogus. Waarschijnlijk zal het door den heer VAN DER VLIS afgewerkte stuk weldra het licht zien.

«Onze verzameling van Oostersche handschriften, die, behalve deze Bantamsche nalatenschap, nog eenige andere Javaansche, Maleische en an-

dere Codices bevat, is in het laatste jaar vermeerderd geworden met het keurig afschrift eener Javaansche vertaling van de vier Evangelieën, de Handelingen der Apostelen, en het boek der Psalmen, door den heer GERICKE, met toezegging van ons successivelijk de door hem afgewerkte gedeelten te zullen toezenden: eene belofte, wier vervulling wij met de meeste belangstelling te gemoet zien.

«*Lokalen, Drukkerij, Lithographie enz.* — De lokalen van het Genootschap bevinden zich door de zorg van ons verdienstelijk medelid, den heer Hoofd-Ingenieur van den Waterstaat, J. TROMP in eenen gunstigen toestand. De wijziging, die het Museum van Natuurlijke Geschiedenis ondergaan zal, en de oprigting van een oudheidkundig kabinet, vereischen eenige veranderingen in het lokaal, waar die verzamelingen geplaatst zijn. Van de zaal, waarin gij u thans bevindt, is, gelijk gij ziet, een gedeelte afgezonderd ter berging onzer boekerij. Twee andere vertrekken zijn bestemd geworden voor's Genootschaps drukkerij, die op dit oogenblik in volle werking is, en wier uitbreiding weldra nog een derde lokaal zal vereischen. Door de ijverige belangstelling van ons hooggeacht medelid, den Gene-

raal Jhr. C. VAN DER WIJCK, is hier ter plaatse eene lithographische inrigting daargesteld, waarmede de Directie in betrekking is getreden. De afgedrukte platen, waarvan ik zoo even gesproken heb, en die hier voor u liggen, bewijzen, welke vorderingen de lithographie alhier in de laatste jaren gemaakt heeft, en hoe veel erkentelijkheid wij daarvoor aan den heer VAN DER WIJCK verschuldigd zijn.

«*Financien des Genootschaps.* — Het zal u wel niet verwonderen, dat al deze werkzaamheden, en nieuwe inrigtingen en aankoopen een groot deel der fondsen geabsorbeerd hebben. De Directie is echter van oordeel, dat de gelden welke gij, MM. HH. voor dit Genootschap bijdraagt, hunne bestemming bereiken, indien zij tot bevordering der wetenschap, op eene verstandige wijze, worden aangewend, en dat het geenzins uw doel is daarvan een kapitaal te vormen, hetwelk jaarlijks toeneemt en grooter wordt. Bovendien is de staat onzer financien, in weerwil der gedane uitgaven, niet ongunstig. De opgave, die onze waardige Thesaurier u daarvan zoo straks hoopt aantebieden, zal u dit bewijzen, en u tevens overtuigen, met hoe veel naauwkeurigheid, naauwgezetheid en belangstelling de

heer GODEFROIJ zich van deze zijne moeijelijke taak blijft kwijten.

« *Correspondentie met buitenlandsche Geleerden en Geleerde Genootschappen.* — De betrekking met andere geleerde genootschappen en buitenlandsche leden is, wel is waar, in de twee laatste jaren, niet zoo levendig geweest, als men zulks zou wenschen, maar de oorzaak daarvan moet gezocht worden in den, door omstandigheden veroorzaakten, tijdelijken stilstand, welken het Bataviaasch Genootschap van 1839 tot 1841 heeft beleefd. Thans echter is de correspondentie, door den ijver van onzen bekwamen en voor zijne taak zoo bijzonder berekenden Secretaris Mr. P. MIJER, weder heropend, en zal waarschijnlijk regt levendig worden, wanneer de resultaten onzer werkzaamheden, waarover ik u zoo even heb bezig gehouden, in *Europa* zullen zijn aangekomen. Met twee nieuwe wetenschappelijke vereenigingen zijn wij het afgeloopen jaar in betrekking gekomen, namelijk: die ter bevordering der geneeskunde te *Amsterdam*, en een ander ter bevordering van Wetenschap en Kennis te *Washington*. Gelijk sommige Geleerden vroeger aan dit Genootschap wel eens de eer bewezen van hunne werken aan hetzelve op-

tedragen, zoo heeft ook in het afgeloopen jaar de heer Dr. Conradus Leemans, Directeur van het Museum te *Leiden*, aan het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen toegewijd, zijne «Beredeneerde beschrijving der A-«siatische en Amerikaansche Monumenten van «het Museum van Oudheden te *Leiden*."

. . . .

. . . .

«*Sluitrede.* — En hier, Mijne Heeren, wenschte ik dit verslag te kunnen eindigen: maar helaas! er rust nog eene droevige taak op mij. Ik moet u spreken over de verliezen, die wij, onder de leden van dit Genootschap, hebben te treuren. En dat die groot zijn, zult gij al dadelijk erkennen, wanneer ik u de Honoraire leden noem, die ons door den dood zijn ontvallen. De ongelukkige gebeurtenis, welke den 8sten Mei 1842 op den spoorweg van *Versailles* naar *Parijs* heeft plaats gehad, beroofde ook dit Genootschap, in den Schout-bij-nacht J. Dumont d'Urville, van eenen man, die het door zijnen naam tot eere strekte. Gij herinnert u den avond toen hij, op zijne reis met de Fransche Korvetten *l'Astrolabe* en *la Zèlée*, eene algemeene vergadering van dit Genootschap bijwoonde, en ons, op eene even kiessche als openhartige en rondborstige wijze, met het doel van zijnen togt

bekend maakte. Ook uit dit verslag zelve bleek de waarheid der verklaring, die hij toen in ons midden ontboezemde, «Dat het hoofddoel, waarnaar hij zijn gansche leven door steeds gestreefd had, geweest is, om medetewerken tot bevordering der Kunsten en Wetenschappen, en om den schat der verkregen kennis nog eenigzins te vermeerderen." De dood moge de fakkel van dat nuttige leven hebben uitgebluscht, zijn naam zal in zijne werken onsterfelijk worden overgebragt tot het late nageslacht.

«Maar geen minder groot verlies leden wij en het geheele Vaderland in den dood van eenen landgenoot, den voortreffelijken Anton Reinhard Falck, mede honorair lid van dit Genootschap. Nadat Van der Palm zijne lofrede, en de Hoogleeraar Vreede zijne lijkrede gehouden hebben, onthoud ik mij van elke uitwijking over den onsterfelijken doode. Wat de wetenschappen in hem verliezen leest gij bij Nêêrlands grootsten redenaar: «Er zijn weinige menschen geweest, «die zoo veel groote gaven van geest en ge«moed in zich vereenigden als Falck. Een hoofd «zoo helder, een overzigt zoo ruim, een blik, «zoo snel en gewis, dat het ware en goede «zich van zelf aan hem schijnen te ontdekken, «misleiding en begoocheling het masker voor «hem strijken. Gevormd door de schriften der

«Ouden, door strenge en regelmatige studiën, «die hem zelfs als Geleerde in het Nederlandsche «Instituut eene plaats verwierven, door de na«tuur met smaak en gevoel voor het schoone «begiftigd, door oefening rijk in kennis, zoo «wel der wereld als der boeken, bij uitstek «beschaafd, bevallig in den omgang, voor fijne «scherts zoowel als gepasten ernst gestemd, was «hij in den kring der geletterden, in de ge«zelschappen van den goeden toon, en in de «vergadering der staatslieden gelijkelijk op zijne «plaats.''(*)

«Ook van onze Corresponderende leden hebben wij iemand verloren, die deze eer ten volle verdiende, en die zich gedurende zijn nuttig leven bij het Vaderland en de wetenschappen bijzonder verdienstelijk heeft gemaakt. J. van Ouwerkerk de Vries, vroeger reeder en koopman te *Amsterdam*, was schrijver van vele belangrijke werken over Handel, Nijverheid enz. onder anderen van eene bekroonde verhandeling over het verval en herstel van den Nederlandschen handel. Tot zijnen dood toe was hij met dit Genootschap in eene getrouwe correspondentie,

(*) Zie J. H. van der Palm Geschied- en Redekunstig Gedenkschrift van Nederlands herstelling in 1813. Amst. 1816. blz. 119 en 120.

en zijn naam zal ook hier in gezegend aandenken blijven.

«Maar onder onze gewone leden in Nêerlands Indië heeft de dood ons mannen ontroofd, die de steun en de roem van dit Genootschap uitmaakten en van wie wij nog zoo veel mogten verwachten. Ze zijn H. J. RUEMPOL, Predikant te *Soerabaya*, C. J. VAN DER VLIS, Theol. Doct. en afgevaardigde van het Bijbel-Genootschap te *Soerakarta* J. F. CAMBIER, Resident van *Menado*, E. A. FORSTEN, Med. Doct. en Lid der Natuurkundige Commissie in Neêrlands Indië, en nu onlangs F. BUTIN BIK, Ridder der Orde van den Nederl. Leeuw en Resident van *Batavia*. Al deze leden betreuren wij opregt en van harte, want allen mogten aanspraak maken op den naam van verdienstelijke burgers der maatschappij: maar het zijn vooral de heeren FORSTEN en VAN DER VLIS, in wie de wetenschappen een smartelijk verlies geleden hebben. De eerste heeft, gedurende den korten tijd van zijn verblijf op deze hoofdplaats, veel gedaan, om ons Museum van Natuurlijke geschiedenis zoo veel mogelijk uit den ongunstigen toestand, waarin het zich ook toen reeds bevond, op te beuren en te verheffen. Drie jaren lang heeft hij met een' voorbeeldigen ijver de binnenlanden van *Celebes* doorkruist, en de natuur in hare diep-

ste schuilhoeken doorzocht. De vruchten van dezen arbeid, waaronder hij, door vermoeijenissen en ontberingen uitgeput, eindelijk bezweken is, zijn eene aanzienlijke verzameling van Zoölogische voorwerpen, die zich op dit oogenblik in ons Museum bevindt, om eerstdaags naar *Nederland* verzonden te worden, en die, ofschoon dan ook middelijk de oorzaak van zijn vroegtijdig afsterven, toch zijn naam nog langen tijd in de wetenschap zal doen leven.

«Het zou weinig vertrouwen op uwe bekendheid met den tegenwoordigen stand der Indische taal- en letterkunde verraden, en het zou, na het lezen van dit verslag, geheel overbodig wezen, indien ik u thans breedvoerig de verdiensten van wijlen D^r^. C. J. VAN DER VLIS wilde uiteen zetten. Maar de eerbied voor zijne uitstekende geleerheid, en de vriendschap en hoogachting, die ik hem toedroeg, dringen mij toch niet geheel van hem te zwijgen. Het was voor ons beiden eene regt gelukkige gebeurtenis, die ons het eerst met elkander in kennis bragt. Beiden hadden wij in het jaar 1835 een antwoord ingezonden op eene prijsvraag over den geschiedschrijver FLAVIUS JOSEPHUS, en beide waren wij door de letterkundige faculteit der Utrechtsche hoogeschool bekroond geworden. Sedert liepen onze studiën meer uit een. Terwijl ik mij voor-

namelijk op de theologische wetenschappen toeleide, waren de Oostersche talen voor hem meer hoofdzaak, gelijk dan ook de verhandeling, waarmede hij den graad van Doctor in de Godgeleerdheid verwierf(*), duidelijk aantoont. Nimmer had het Nederlandsch Bijbelgenootschap misschien iemand kunnen vinden, die voor de vertaling van de Heilige Schriften in het Javaansch beter berekend was dan hij. De oorspronkelijke talen, waarin de boeken van het Oude Verbond vervat zijn, kende hij niet alleen grondig, maar in vele ander Semitische talen was hij door en door ervaren. Zoo kwam hij op *Java*. Slechts drie jaren werden hem daar, door eene hoogere magt, voor zijne groote onderneming gegund. Wat hij in dien korten tijd aan de vertaling des Bijbels gedaan heeft, zullen wij waarschijnlijk weldra door het Bijbelgenootschap zelve vernemen. Maar wat hij overigens voor de wetenschappen leverde, hebt gij in den loop van dit verslag vernomen. Voor zijne ontcijfering van inscripties is het misschen te betreuren, dat hij in *Europa* de gelegenheid miste, om het Sanskrit meer grondig te bestuderen, maar des te

---

(*) *Disputatio Critica de Ezræ libro Apocrypho vulgo quarto dicto.* Amst. 1839.

meer is het te verwonderen, dat hij met dit gemis, ook daarin nog tot zulke resultaten gekomen is. Wat was er niet van zulk eenen man te verwachten: maar helaas! hij deelde in het lot, dat zoo vele beoefenaars der Javaansche en Maleische taal- en letterkunde, dat eenen ANGELBEEK, eenen DEDEL, eenen PALM, eenen CORNETS DE GROOT getroffen heeft. In den bloei van zijn leven werd hij weggerukt. Erkentelijk schrijft het Bataviaasch Genootschap op zijn graf: *Dignum laude virum Musa vetat mori.*

«Twee leden dezer Directie zijn, door vertrek naar elders, genoodzaakt geweest hun ontslag te nemen. De heer J. VAN DER VINNE, die, gedurende den korten tijd, dat hij het Vice-voorzitterschap bekleedde, zoo veel heeft toegebragt tot den bloei, waarin zich het Genootschap thans mag verblijden, is in een tijdvak van vijf-en-twintig jaren een der voornaamste bevorderaars der belangen dezer Wetenschappelijke inrigting geweest. Indien het mij, wien de eer is te beurt gevallen van hem in zijn Vice-voorzitterschap optevolgen, is mogen gelukken niet geheel zonder vrucht gedurende tien maanden die betrekking te bekleeden, dan verklaar ik openlijk, dat hij daarvoor de grondslagen gelegd heeft. De Directie, hiervan overtuigd, zal dan ook het genoegen hebben, u den verdienstelij-

ken afgetreden Vice-President tot Honorair lid, en nog een ander afgetreden lid der Directie den heer W. H. MEDHURST, tot Corresponderend lid des Genootschaps voor te stellen. En dat ook deze laaste achtingwaardige man die onderscheiding volkomen verdient, daarin zult gij allen die hem gekend hebt, die weet welken grooten naam hij zich door zijne geschriften over *China* en de Chinesche taal- en letterkunde heeft verworven, voorzeker gaarne met ons instemmen.

«En hiermede zij het mij vergund het Bataviaasch Genootschap in uwer aller belangstelling aantebevelen. Schoon is de werkkring, waarin het zich beweegt. In een land gevestigd, waar bijna alles gelegenheid tot navorsching aanbiedt, waar de natuur, de bevolking, de overblijfselen van vroeger eeuwen, zoo vele voorwerpen zijn, die op het bespiedend oog van den onderzoeker wachten, om de wetenschap met tallooze schatten te verrijken; in een land, dat eene algemeene belangstelling heeft tot zich getrokken, en naar welks kennis de Geleerden dorsten, zijn de oogen van geheel *Europa* op deze inrigting geslagen. Bronnen te verzamelen, om die kennis uittebreiden, welke vervolgens door

de Geleerden in *Europa* kunnen worden uitgewerkt, zietdaar het groote doel, dat wij ons voorstellen. Maar tot bereiking van dat doel is eene vereeniging van krachten noodig. En even als het Genootschap geen' enkelen tak der wetenschap van zijne bemoeijingen uitsluit, even welkom zal ook de geringste bijdrage wezen, die dienen kan, om dit doel te bereiken."

Na den afloop van dit rapport, bedankte Zijne Excellentie den Heer van Hoëvell in zeer vleijende bewoordingen voor de voordragt van dit verslag, en stelde tevens voor, om het te drukken en aan de leden rondtezenden.

Hierna werden op voorstel der Directie benoemd:

Tot Honorair Lid,

De Heer J. van der Vinne, Laatstelijk Vice-President des Genootschaps.

Tot Corresponderende Leden,

De Heeren:

W. H. Medhurst, Laatstelijk Lid der Directie des Genootschaps;

H. C. Weijers, Hoogleeraar in de Oostersche talen te *Leijden;*

H. P. Gouzee, Med. D^{r}. en Chef van het Militair Hospitaal te *Antwerpen;*

C. Alexandre Challaep, Fransch Consul in *China;*

Le Page, Kommandant van de Fransche Corvet *la Favorite;*

M^{r}. B. H. Lulofs, Hoogleeraar in de Nederduitsche letterkunde enz. te *Groningen;*

N. C. Kist, Hoogleeraar in de Godgeleerdheid te *Leijden;*

Van der Meersch, Gecommitteerde van wege de Nederlandsche Handel-Maatschappij, tijdelijk te *Batavia.*

Tot Gewone Leden,

De Heeren:

P. Jeekel, Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw, 1ste Adjunct-Secretaris van het Gouvernement, te *Batavia;*

J. D. Schiff, Inspecteur over de Kultures;

M^{r}. H. Klein, Advokaat en Procureur te *Batavia;*

D. L. Mounier, Doctor in de letteren en wijsbegeerte te *Solo;*

H. Marnstra, Predikant te *Amboina;*

C. F. van der Meer van Kuffeler, Predikant, tijdelijk geplaatst te *Solo;*

A. van Davelaar, Predikant te *Amboina;*
Jkh^r. P. Melvill van Carnbée, Luitenant ter zee, belast met het beheer over het depôt der zeekaarten;
S. van Deventer Jsz., Belast met de redactie der Javasche Courant;
D. C. Noordziek, Hoofd-Kommies bij de Directie der Middelen en Domeinen;
J. H. Vemer, Referendaris ter Algemeene Secretarie;
F. C. Radijs, te *Batavia;*
F. A. A. Gregory, Luitenant ter zee, adjudant van den Schout-bij-nacht Kommandant van Z. M. eskader;
D^r. C. C. W. Mandt, Officier van gezondheid;
D^r. P. Bleeker, Officier van gezondheid;
C. F. Winter Senr., Translateur in de Javaansche taal te *Soerakarta;*
Zöllinger, Afgevaardigde van de Academie van Kunsten en Wetenschappen te *Genève;*
J. A. Wilkens, te *Solo;*
C. P. Brest van Kempen, Secretaris der Residentie *Batavia;*
T. B. Hofland, Land-eigenaar te *Batavia;*
F. C. Engelbrecht, Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw, Kapitein-luitenant ter zee, Hoofd-Administrateur der Marine;
H. J. Cartenstat, Vice-Præfectus Apostolicus te *Batavia;*

J. A. van Dijk, Pastoor te *Batavia;*
Th. Jutting, Predikant der Luthersche Gemeente te *Batavia;*
H. H. Schiff, Predikant te *Amboina;* en
D^r^. P. L. Onnen, Plaatselijk Geneesheer te *Buitenzorg.*

Nadat de Thesaurier des Genootschaps, de Heer Godefroy, vervolgens den staat der kas had medegedeeld, waaruit bleek, dat, in weerwil der aanzienlijke uitgaven, welke de werkzaamheden des Genootschaps in het laatste jaar hebben na zich gesleept, die staat echter niet ongunstig is; betuigde de Voorzitter aan den Heer Godefroy den dank der Directie, voor zijne met zoo veel naauwkeurigheid en naauwgezetheid gehoudene administratie en sloot deze vergadering met eene korte rede, waarin Zijne Excellentie het Bataviaasch Genootschap in de voortdurende belangstelling van deszelfs leden aanbeval, onder opmerking, dat alhoewel deze instelling niet altijd van zich naar buiten kan doen blijken, daarom echter haar werkkring niet minder nuttig en veel omvattend is, waarom de President dan ook den wensch uitdrukte, dat de Directie in de medewerking van de leden en in den bloei van Kunsten en Wetenschappen eene welverdiende be-

looning voor hare onvermoeide zorgen en prijzenswaardigen ijver moge vinden.

Voorts zijn in de opvolgend gehouden Algemeene Vergaderingen, waarvan op blz. 89—92 is gesproken, nog benoemd geworden:

Tot Honoraire Leden,

De Heeren:

M^r. MAURITS CORNELIS VAN HALL, Staatsraad in buitengewone dienst en President van de Arrondissements-Regtbank te *Amsterdam*;

A. W. VON SCHLEGEL, Hoogleeraar te *Bonn*, Medelid van de voornaamste geleerde Instellingen en Genootschappen in en buiten *Europa*;

CHRISTIAAN LASSEN, Hoogleeraar te *Bonn* en Schrijver van onderscheidene wetenschappelijke geschriften over de oude Indische Letterkunde.

Tot Corresponderende Leden,

De Heeren:

W. VROLIK, Hoogleeraar te *Amsterdam*,

J. BORSIUS, Theol. D^r. en Predikant te *Middelburg*;

Ed. Dulaurier, Hoogleeraar in de Maleische en Javaansche Talen te *Parijs;*

John C. Jay, Med. Dr. te *New-York;*

Abraham des Amorie van der Hoeven, Hoogleeraar aan het Seminarium der Remonstranten te *Amsterdam;*

Taco Roorda, Hoogleeraar in de Oostersche Letterkunde en Bespiegelende Wijsbegeerte te *Amsterdam;*

Mr. J. R. Thorbecke, Hoogleeraar in de Regtswetenschappen te *Leijden;*

Bernard ter Haar, Doctor in de Bespiegelende wijsbegeerte en letteren en Predikant te *Leijden;*

Gozewinus Janus Lonck, Med. Dr. en Hoogleeraar in de Geneeskunde te *Utrecht;*

Mulder, Hoogleeraar in de Chemie en Botanie te *Utrecht;*

G. J. Pool, Med. Chir. en Stadsdoctor te *Amsterdam;*

F. W. J. Juijnbol, Hoogleeraar in de Oostersche Talen te *Groningen;*

H. C. van der Houven, Staatsraad, President der Directie van de Nederlandsche Handelmaatschappij te *Amsterdam;*

Mr. B. W. A. E. Baron Sloet tot Oldhuis, Lid in de Arrondissements Regtbank te *Zwolle;*

G. Daalen, Med. Dr. en Curator der Clinische school te *Rotterdam;*

C. B. Swalue, Theol. D^r. en Predikant te *Goes*.
M^r. Samuel de Wind, Vice-President van het Provinciaal Geregtshof in *Zeeland;*
D^r. Eduard Selberg, te *Rinteln* in *Kurhessen;*
Paul Henri Fruss, Staatsraad en vast Secretaris van de Keizerlijke Academie van Wetenschappen te *St. Petersburg;*
Isaak Jacob Schmidt, Staadsraad en Prosessor in de Mongolsche en Thibet-Talen bij de Keizerlijke Academie van Wetenschappen te *St. Petersburg;*
A. de Gréhan, Chef bij het Ministerie van Marine te *Parijs;*
D^r. Eduard Rüppell, schrijver der neue Wirbelthiere zu der *fauna von Abyssinien* gehörig.
H. Termaux-Gompans, Hoofd-Redacteur van de Nouvelles Annales en Archives des Voyages, te *Parijs.*
J. Jomard, Membre de l'Institut de France en Conservateur-Administrateur de la Bibliothèque Royale, te *Parijs.*
M^r. E. G. P. Gertsen, Advokaat en Plaatvervanger van den Kanton-regter te *'s Gravenhage.*

Tot gewone Leden in Nederlandsch Indië,

De Heeren:

M^r. C. J. Scholten van Oud Haarlem, President der

beide Hooge Geregtshoven in Neêrlandsch Indië.

G. L. Baud, Directeur over de Kultures.

C. F. Pahud, Inspecteur van Financiën.

G. Bierhaus, Predikant bij de Hervormde Gemeente te *Batavia*.

J. H. Levijsohn, Ontvanger der Inkomende en Uitgaande Regten te *Batavia*.

T. Ament, Inspecteur over de Kultures.

Mr. Henri Merkus Willer, Notaris te *Batavia*.

P. A. Bik, Opperhoofd van den Nederlandschen Handel in *Japan*.

Mr. P. Brunsveld van Hulten, President van den Raad van Justitie te *Padang*.

C. J. van der Vlis, Theol. Dr. en Afgevaardigde van het Hoofd-Bestuur van het Nederlandsch Bijbel-Genootschap, te *Soerakarta*.

Mr. J. C. van der Meulen, Notaris te *Batavia*.

W. Poolman, Lid van de Factorij der Nederlandsche Handel-Maatschappij te *Batavia*.

P. A. Fromm, Med. Dr. en Chirug-Majoor bij het groot Militair Hospitaal te *Weltevreden*.

J. MacNeill, koopman te *Batavia*.

G. A. Grandpré Molière, Lid van de Factorij der Nederlandsche Handel-Maatschappij te *Batavia*.

Mr. C. A. de Jongh, President van den Raad van Justitie te *Samarang*.

Mr. J. H. Donker Curtius, Lid in den Raad van Jutstitie te *Samarang*.

Mr. A. J. Swart, Lid in den Raad van Justitie te *Soerabaija*.

Mr. J. Voute, Griffier bij den Raad van Justitie te *Samarang*.

Jonkhr. H. C. van der Wijck, Adsistent Resident te *Djocjokarta*.

H. Vreede Bik, Adsistent Resident te *Soerakarta*.

W. A. van den Ham, in wetenschappelijke zending op *Java*.

J. F. G. Brumund, Predikant te *Soerakarta*.

U. F. van Hengel, benoemd Leeraar voor de O. I. dienst.

Mr. C. Themmen, Advokaat te *Batavia*.

F. C. Rosen, Adjunct Secretaris van het Gouvt.

D. Stein Parvé, Referendaris ter Algemeene Secretarie.

Mr. J. H. Eggers, Advokaat te *Batavia*.

M. A. J. Gaillard, Secretaris der Residentie *Samarang*.

Mr. W. M. van der Jagt, Magistraat en Fiskaal te *Makasser*.

J. d'Engelbronner, Med. Dr. en Offic. van Gezondh.

H. Wentink, Zendeling-Leeraar te *Depok*.

J. A. Krajenbrink, Ingenieur van den Waterstaat en 's Lands Gebouwen.

W. J. M. van Schmid, Adsistent-Resident van *Saparoea* en *Haroeko*.

Jonkhr. Mr. D. C. A. van Hogendorp, Adsistent Resident van *Buitenzorg*.

H. A. Tromp, Hoofd-Ingenieur der tweede klasse van den Waterstaat en 's Lands Gebouwen.

Mr. P. A. A. du Rij Spiering, Lid in den Raad van Justitie te *Samarang*.

G. D. Schlegel, Agent van de Factorij der Nederl. Handel-Maatschappij te *Soerabaija*.

Jonkhr. A. H. W. de Kock, Luitenant Colonel, waarnemend Resident van *Palembang*.

E. von Faber, Chef der Sectie van Ordonnancering bij de Generale Directie van Financiën.

C. W. B. Voigt, Med. Dr. en Offic. van Gezondheid der 2de klasse.

C. J. Loman Jz., Koopman te *Batavia*.

P. F. W. Göring, Apotheker te *Batavia*.

J. Hekler, Aspirant-intendant bij de Militaire Administratie in *Nederlandsch Indië*.

W. Verhulp, Onderwijzer te *Batavia*.

De Secretaris van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen,

P. MIJER.

Batavia,
9 October 1843.

PROEVE

EENER

BESCHRIJVING EN VERKLARING

DER

OUDHEDEN EN OPSCHRIFTEN

OP

Soekoeh en Tjetto;

DOOR

C. J. van der Vlis,

Doctor in de Godgeleerdheid.

doel der volgende bladzijden. Mogt mijne gegevene verklaring derzelve hierover eenig licht verspreiden, dan zijn mijne pogingen niet te vergeefsch geweest. Bij het beoordeelen echter hiervan, hoop ik, zal men niet vergeten, dat ik slechts eene proeve *gegeven heb. Vooral is dit het geval met de oudheden op* Tjetto, *welke ik alléén gedurende eenige weinige uren heb kunnen bezigtigen.*

In het ontcijferen der opschriften ben ik ondersteund geworden door den geleerden Radhen Ngabehi Ronggo Warsito, *welke alhier als de eenigste bekend is, die de* kawi *taal geheel verstaat en als zoodanig mij door Z. H. den* Soesoehoennan *zelven is aanbevolen. Het verklaren der menigvuldige oude Javaansche opschriften is een nog genoegzaam onbearbeid veld, te meer roep ik daarom de welwillenheid en toegevenheid des lezers hiervoor in.*

Ten slotte is het mij een aangename pligt, openlijk mijnen dank te kunnen betuigen aan den heer J. F. T. Maijor, *Resident aan het Hof van Z. H. den* Soesoehoennan *te* Soerakarta, *aan wiens bijzondere begunstiging mijner studiën der Javaansche taal-, letter- en oudheid-kunde, ik het alleen dank wijt, dat ik alhier de beste gelegenheden verkregen heb, om mij in dezelve te oefenen en zonder wiens hulp het mij niet mogelijk geweest zou zijn, die oudheden naauwkeurig te kunnen bezigtigen, en, zoo veel mijne krachten toelaten, te beschrijven.*

Dr. van der Vlis.

Soerakarta, *den 30 April 1842.*

I.

Kort overzigt van hetgeen tot nu toe omtrent Soekoeh *geschreven is.*

De oude monumenten op *Soekoeh* eerst voor ruim vijf en twintig jaren bekend geworden zijnde en de afgelegenheid der plaats hierbij in aanmerking nemende, is het te verwachten, dat men niet vele beschrijvingen derzelve zal aantreffen. De *Javanen* toch hebben er nooit eenig werk van gemaakt, om hunne oude monumenten in hunne geschriften nader bekend te maken. Men is dus genoodzaakt, om bij de *Europeanen* alleen hieromtrent eenig licht te zoeken.

Tot nu toe zijn er slechts twee mannen geweest, welke aan eene beschrijving en verklaring dezer gedenkteekenen der oudheid hunne krachten besteed hebben. Het zijn de heeren Raffles en Crawfurd. — Beider werk is van verschillenden aard, overeenkomstig de strekking van beider geschriften. Gelijk toch de

heer Raffles, de geschiedenis en oudheden van *Java* beschrijvende, gewoonlijk meer bouwstoffen levert, dan wel juiste resultaten geeft, meer *verhaalt*, hetgeen hij gelezen, gezien of gehoord heeft, dan wel de door hem verkregene kennis van *Java* beoordeelt en daaruit een vast besluit maakt, zoo is de heer Crawfurd daarentegen korter in zijne beschrijvingen, maar dringt dieper in de zaak door en geeft eene *beoordeeling* van hetgeen hij gezien heeft of vernomen.

Dit verschil, hetwelk in het algemeen tusschen beider geschriften wordt waargenomen, bestaat ook tusschen hunne ophelderingen aangaande de oude monumenten op *Soekoeh* aanwezig.

De heer Raffles spreekt over dezelve in zijne *History of Java*, tom II, pag. 45 — 51. Hij geeft eene vrij uitvoerige beschrijving van de voorwerpen, die hij aldaar gevonden heeft, doch heeft eene nauwkeurige verklaring derzelve aan anderen overgelaten.

De heer Crawfurd daarentegen heeft in zijne *History of the Indian Archipelago*, tom. II. pag. 198 — 199, 206 — 207 en 223 — 225 getracht eene korte verklaring dezer oude monumenten te geven. Volgens zijne meening moet de stichting derzelve toegeschreven worden aan eene secte der vereerders van siwa, welke

niet lang voor de invoering van het mohammedanismus op *Java* kwam.

Tot dusverre derhalve bestaat er slechts eene beschrijving der monumenten op *Soekoeh* aanwezig, zoo als dezelve voor ruim vijf en twintig jaren gevonden zijn, en zijn dezelve beoordeeld, als behoord te hebben tot de eeredienst van SIWA. Dit laatste is alleen aangenomen op grond der *Lingam* en *Joni*, doch alle de verdere monumenten zijn onverklaard gebleven. Van de opschriften heeft de heer RAFFLES er slechts twee in druk medegedeeld, van ééne derzelve geeft hij eene vertaling. De heer CRAWFURD heeft noch opschriften van *Soekoeh* medegedeeld, noch vertalingen van dezelve gegeven.

II.

Beschrijving der oude Monumenten op Soekoeh.

Soekoeh een heuvel en daarbij een zeer klein dorp op de helling van het *Lawoe*-gebergte, ligt omstreeks zes en twintig palen ten oosten van de hoofdplaats *Soerakarta.* Het woord *Soekoeh* ꦱꦸꦏꦸꦃ beteekent in de *Kawi*-taal hetzelfde als in de tegenwoordige javaansche taal *Soekoe* ꦱꦸꦏꦸ welk woord in de hooge of *Kromo*-taal gebruikt wordt voor *voet.* Er zijn er, die in plaats van *Soekoeh* uitspreken *Soengkoeh* ꦱꦸꦁꦏꦸꦃ, welk woord in de *Kawi*-taal beteekent *aanbidden.* De eerste beteekenis komt zeer wel overeen met de ligging van den heuvel, welke als het ware aan den voet van den hoogen en steilen top van den *Lawoe* ligt, terwijl de benaming *Soengkoeh* meer overeenkomt met het doel der oude monumenten op dezen heuvel aanwezig. Eenige ongeletterde inlanders op het *Lawoe*-gebergte verzekerden mij, dat die heuvel genoemd is naar *Kjahi*

SOEKOEH, welke aldaar in oude tijden zoude boete gedaan hebben. Doch dit vertelsel verdient weinig geloof, nademaal de getuigen voor hetzelve van weinig gezag zijn, te meer, daar men genoegzaam overtuigd is, dat op de mondelijke overleveringen der *Javanen* niet veel staat is te maken. Ook is, volgens eene andere overlevering, mij door den geleerden *Javaan Radhen Ngabehi* RONGGO WARSITO schriftelijk medegedeeld, *Toehan* GOEROEDJOE de laatste en eenigst bekende boetedoener op *Soekoeh* geweest.

Op dezen heuvel, thans algemeen *Soekoeh* genaamd, zijn verscheidene overblijfselen van de vroegere eeredienst der *Javanen* voorhanden, welke op drie elkander oostwaarts opvolgende terrassen geplaatst zijn. In vroegere tijden moet het getal der terrassen grooter geweest zijn dan thans. Ten minste de *Pangeran Adipati* PRANG WADONO, op wiens grondgebied deze oudheden gelegen zijn, heeft mij verhaald, dat in lateren tijd, toen de gewijde grond van dezen heuvel tot een tuin werd aangelegd, alle de toen aanwezige terrassen tot drie zijn gebragt. Op eenen afstand van zes Ned. ellen vóór de tegenwoordige opgang naar het eerste terras is nog het spoor van eenen trap zigtbaar, omstreeks twaalf Ned. ellen hoog; beneden dezen trap loopt thans de weg. Aan het boveneinde van denzelven

is aan beide zijden nog het hoofd van een tempelwachter aanwezig en tevens eenige platte steenen. De borstwering voor dit thans vernietigde terras bestaat uit aarde even als die voor het tegenwoordige eerste terras. De breedte van het noorden tot het zuiden van elk terras is ruim vijftig Ned. ellen. Derzelver lengte echter van het westen tot het oosten verschilt. Het eerste terras is bijna dertig Ned. ellen lang, het tweede omstreeks tien en het derde ruim veertig Ned. ellen.

Aan de westzijde is de ingang tot het eerste of laagste terras door middel eener poort (*a*). Dezelve heeft eene hoogte van ruim zes en eene halve Ned. el en is van eenen pyramidalen vorm. Elf treden opgegaan zijnde, welke elk eene hoogte van drie palmen Ned. en eene breedte van ruim ééne Ned. el hebben en derhalve gezamenlijk eene hoogte van drie ellen en drie palmen vormen, bevindt men zich onder het verwulfsel der poort, terwijl men op een klein vlak staat, waarop eene *Lingam* en *Joni* op de onbeschaamdste wijze is afgebeeld. Op dit vlak volgen wederom drie treden, te zamen eene hoogte hebbende van vijf en eene halve palm Ned. welke naar het eerste terras voeren.

(*a*) Zie plaat I, no. 1.

Deze veertien treden hebben dus te zamen eene hoogte van ruim drie en eene halve Ned. el, en de hoogte der poort boven de treden is drie Ned. ellen. Boven dezelve, zoowel ten westen als ten oosten der poort, is een GORGON-hoofd.

Op de westzijde van deze poort zijn verscheidene afbeeldingen *en relief*. Ter linkerzijde (*a*) is een monsterachtig figuur, een menschelijk wezen verslindende. Aan deszelfs regterzijde zit een beest, waaraan thans de kop ontbreekt. Daarnevens ziet men een vogel, zittende op den stam eens booms nabij deszelfs wortel. Op den tak des booms zit een kleine vogel en naast denzelven bevindt zich een opschrift (*b*).

Ter regterzijde der poort (*c*) ziet men *en relief* het figuur van een mensch met den staart eener gekromde slang in den mond, en boven hetzelve een wezen, eenigzins naar een mensch gelijkend, hetwelk met uitgespreide handen, voeten en staart zich in de lucht beweegt; boven hetzelve schijnt een kruipend gedierte afgebeeld te zijn.

De heer RAFFLES verhaalt, dat ten noorden en ten zuiden, boven de poort, een arend is afgebeeld, met uitgespreide vleugelen, houdende eene slang in drieën gevouwen, in zijne klaauwen, welker

(*a*) Zie plaat I, no. 2.

(*b*) Zie opschrift, no. 1.

(*c*) Zie plaat I, no. 3.

kop met eene krans versierd, naar den arend is gekeerd. Het is mij na eene naauwkeurige beschouwing voorgekomen, dat de arend op de slang zit, welke in tweeën is gevouwen. De kop des arends, welke met eene kroon versierd was, is aan de zuidzijde reeds half verminkt; aan de noordzijde is de arend en de slang thans geheel ingestort.

Op het eerste terras heb ik de volgende voorwerpen aanwezig gevonden:

eenen uit steen gehouwen tijger, waaraan thans de kop ontbreekt;

eenen vierkanten steen, waarop twee olijfanten boven elkander zijn uitgehouwen, de onderste is gezadeld. Op dezen zelfden steen ter zijde zit een man op eenen gezadelden olijfant, het hoofdhaar van dien man schijnt met eenen doek te zijn zamen gebonden, achter hem loopt een speerdrager, het bovenstuk der speer is echter thans afgebroken. De olijfant heeft eene bel om den hals. De twee andere zijden van dien steen zijn onbewerkt en hierdoor zoowel als door den vorm van denzelven wordt het waarschijnlijk, dat deze een hoeksteen van een gebouw geweest is;

twee steenen bakken, waarin van boven eene vierkante holte is, ter diepte van twee en eene halve palm Ned.;

eenen steen, waarop gebeeldhouwd is een man te paard; het paard is met een groot zadel, waaraan stijgbeugels verbonden zijn, gezadeld. Rondom de borst van het paard hangen kwasten. Voorop gaat een pajongdrager, vier speerdragers loopen naast en een speerdrager achter het paard. Deze afbeelding stelt dus eenen persoon van hoogen rang voor;

eenen steen, waarop vier koeijen boven elkander gebeeldhouwd zijn, de tweede koe van boven af gerekend, draagt eene bel om den hals.

Verder liggen op dit eerste terras nog eenige losse ongebeeldhouwde steenen, welke tot het gedeeltelijk reeds vervallen gebouw der poort schijnen behoord te hebben.

Van het eerste terras komt men op het tweede door middel van zeven treden, welke op ongelijken afstand van elkander liggen en te zamen eene hoogte hebben van twee ellen en twee palmen Ned. De muur of borstweering voor dit tweede terras bestaat uit ongelijke brokken steen, waaronder hier en daar een enkel stuk gehouwen steen voorkomt. Hieruit zoude men opmaken, dat deze borstweering eerst in lateren tijd uit de ruïnen dezer oudheden vervaardigd is en alzoo zoude het boven geuitte gevoelen, dat namelijk de tegenwoordige verdeeling in drie terrassen eerst

later is ontstaan, groote waarschijnlijkheid verkrijgen.

Ter zijden dezer treden is een lage muur, welke op de halve hoogte derzelve naar binnen springt. Hierop staat aan elke zijde een steenen beeld, eenen tempelwachter voorstellende. Dat aan de zuidzijde is nog zeer goed bewaard, alleen ontbreken de toonen aan de voeten. Met de beide handen houdt het aan de regter zijde eene knods vast. Het beeldje zit in eene zeer onbeschaamde houding op het achterlijf, het hoofdhaar is zeer lang en hangt los over den rug. Aan de noordzijde is eveneens een tempelwachter in eene zittende houding met de beenen over elkander gekruist vóór het lijf. Het hoofdhaar hangt van achteren in rijen krullen even als eene paruik. Om het middellijf is een buikband. De linkerhand rust op de knieën, met de regterhand wordt de thans afgebrokene knods vastgehouden. De polsen zijn met armbanden voorzien.

Op dit tweede terras zijn geene voorwerpen aanwezig, behalve vier losse ongebeeldhouwde steenen. Alleen verdient nog gemeld te worden, dat aan de buitenzijde der borstweering voor het tweede terras, aan het boveneinde derzelve, ter linkerzijde des traps, een steenen waterleiding, eenen slangenkop voorstellende, te voorschijn komt. Zoo als mij op *Soekoeh* verhaald is, is dezelve al-

daar in lateren tijd geplaatst, om van het tweede terras water uittestorten op het eerste.

Van het tweede terras komt men langs eenen trap van tien treden op het derde. Dezelve liggen op ongelijken afstand van elkander, en vormen te zamen eene hoogte van omstreeks drie Ned. ellen. Aan den voet des traps ten Noorden zit een tempelwachter, en van onder de trappen komt, eveneens aan de noordzijde, het stuk van een gebroken slangenbeeld te voorschijn. Ter zijde dezer treden is een lage muur, welke op deszelfs halve hoogte naar binnen springt. Hierop staat aan elke zijde een tempelwachter. Bij dien ten zuiden ligt de kop eener slang. De borstweering voor dit derde terras bestaat uit ongelijke op elkander gestapelde steenen.

Regt tegen over den laatst vermelden opgang, ten Oosten van denzelven, staat op eenen afstand van ruim dertig Ned. ellen, de groote tempel (*a*). Dezelve heeft een vierkant tot basis, waarvan elke zijde omstreeks vijftien Ned. ellen lang is. De tempel zelf is pyramidaalvormig gebouwd uit langwerpige vierhoekig gehouwene blaauwe steenen, zoodat elke nieuwe aangebragte laag een weinig naar binnen springt, waardoor de lengte der vier zijden aanhoudend vermindert. Aan het bovenste

(*a*) Zie plaat II, nö. 1.

gedeelte van de oostzijde des tempels vindt men, in plaats der gewone vierkante blaauwe steenen, zoodanige, welke langwerpiger zijn dan de overige en wier kleur witter is. Op dezelve bevinden zich eenige boogsgewijs gevormde versieringen, en andere soortgelijke, alle in de steenen, op eene geringe diepte ingesneden. Beneden aan de oostzijde bevindt zich, in het midden van de breedte des tempels, eene trede, uit groote losse steenen bestaande, omstreeks één en een kwart el Ned. breed, zeven en eene halve palm lang en zes duim hoog. Tevens liggen aldaar eenige losse thans onkenbare steenen, welke echter oudtijds eenige voorstellingen schijnen bevat te hebben. Aan de noordzijde des tempels vindt men aan deszelfs bovenrand dezelfde soort van langwerpige bewerkte steenen, als aan de Oostzijde. Door het groen, hetwelk aldaar tusschen de steenen wast, beginnen dezelve zich naar buiten te zetten, hetwelk eenmaal eene volkomene vernieling van den tempel moet ten gevolge hebben. Ook aldaar liggen op den grond eenige losse thans onkenbare steenen. Aan de Zuidzijde des tempels zijn de bovenste rijen steenen reeds verzakt.

Daar deze tempel, even als die van *Boro Boedor* rondom eenen heuvel is gebouwd, zoodat dezelve binnen de vier muren volstrekt geene opening heeft, zoo is er aan de westzijde alléén een

trap, uit smalle doch hooge treden bestaande, welke, uit blaauwe steen gehouwen, binnen den muur inspringen en naar het plat des tempels geleiden. De wanden langs den trap bestaan uit soortgelijke groote vierhoekig gehouwene steenen.

Dezen trap opgeklommen zijnde, bevindt men zich boven op den tempel op een vierkant plat, uit verschillende vierhoekig gehouwene steenen bestaande. Dit plat heeft eene lengte, van het westen naar het oosten, van zes Ned. ellen, behalve het iets lager liggend voorstuk, hetwelk boven den trap uitsteekt. De breedte, van het noorden naar het zuiden, is aan de westzijde van dit plat acht en aan de oostzijde zeven Ned. ellen.

In het midden van dit plat is eene kleine vierkante verhevenheid, waarvan elke buitenzijde ruim een vierde Ned. el lang is. Dezelve is van binnen hol, zoodat elke binnenzijde eene lengte heeft van twee en twintig duim Ned. ellemaat. Op eene diepte van eene halve Ned. el, vernaauwt zich de opening tot eene kleine ronde holte van zeven duim Nederl. Bij eene peiling dezer holte vond ik niets dan losse aarde, zoodat het ook daaruit duidelijk wordt, dat de tempel van binnen geheel met aarde is opgevuld.

Op het plat des tempels ziet men in het front

des gebouws, boven den trap, afbeeldingen van slangen met opgesperde muilen. Menigmalen heb ik er water in laten werpen, ten einde te onderzoeken, of deze slangen, welke van binnen hol schijnen te zijn en welker staart niet zigtbaar is, met eenig ander voorwerp in verband stonden. Het water liep dadelijk weg, doch waar het uitkwam, heb ik nog niet kunnen ontdekken; waarschijnlijk zakt hetzelve in de aarde, waarmede de tempel van binnen is opgevuld.

Vóór den tempel staan eenige beelden. Aan elke zijde van den trap, welke naar het plat des tempels voert, staat een groote platte steen, als een schildpad uitgehouwen en bijna drie Ned. ellen lang. Een weinig ten westen dezer schildpadden staat een groot beeld (*a*), waarop thans een hoofd staat, hetwelk echter niet met het ligchaam is verbonden. Achter op dit beeld, ter hoogte van den buikband, is een opschrift (*b*). Naast dit beeld zit een tempelwachter (*c*). Vóór hetzelve staat nog een schildpad, volkomen gelijk aan de twee bovengenoemde, doch gebroken. Vóór deze schildpad staat een varken (*d*), op

(*a*) Zie plaat II, no. 2.
(*b*) Zie opschrift, no. 2.
(*c*) Zie plaat II, no. 3.
(*d*) Zie plaat II, no. 4.

welks voetstuk zich een opschrift bevindt, een jaargetal voorstellende (*a*). Nevens dit varken staan twee zeer groote steenen beelden (*b*), welke beide gevleugeld schijnen te zijn, doch thans zonder hoofd en zeer verminkt. Beide deze beelden zijn van een opschrift voorzien. Op het eene bevindt zich het opschrift op den rug (*c*), terwijl hetzelve op het andere van voren op den buikband is uitgehouwen (*d*).

Aan de zuidzijde van den trap des tempels staan nog de overblijfselen van twee kleine heiligdommen. Het eene (*e*), hetwelk op den afstand van anderhalve Ned. el vlak voor den tempel staat, is thans slechts een plat langwerpig vierkant vlak, waarvan de zijden ten oosten en westen eene lengte hebben van vier ellen en vijf palmen en die ten noorden en zuiden van vijf ellen en vijf palmen Ned. Aan de westzijde gaat men langs vier treden op naar het vlak, hetwelk door eenen muur, uit vierkante gehouwene steenen bestaande, omringd is en zich omstreeks ééne Ned. el boven den beganen grond verheft. Op deszelfs zuid-oosthoek verheft zich

(*a*) Zie opschrift, no. 9.

(*b*) Zie plaat II, no. 5 en 6.

(*c*) Zie opschrift, no. 3.

(*d*) Zie opschrift, no. 4.

(*e*) Zie plaat II, no. 7.

eene pyramidaalvormige hoogte, op welke aan de zuidzijde een opschrift (*a*), een jaargetal voorstellende, aanwezig is. Naast dit opschrift bevindt zich een mannelijk figuur in eene zeer onbeschaamde houding, welks mond wijd geopend is (*b*), terwijl aan de noordzijde dier pyramyde zich eene waterloop bevindt, omstreeks vijf Ned. duimen breed en even zoovele diep, op dezelfde hoogte als de zoo even vermelde mond en midden door de pyramide heenloopende, zoo dat dezelve zich door dien mond ontlast zal hebben. Aan de westzijde dier pyramide bevindt zich een SIWAbeeld (*c*), staande op eene halve maan en in elke hand eene, aan beide einden gescherpte, drietand houdende.

Het andere heiligdom (*d*), staat ten noordwesten van het laatstbeschrevene op eenen afstand van anderhalve Ned. el. Deszelfs basis is vierkant, daar elke zijde eene lengte heeft van twee en eene halve Ned. el. Het dak van dit heiligdom is geheel ingestort. Op elke der vier zijden zijn eene menigte kleine beeldjes *en relief* uitgehouwen. Aan de westzijde is daarenboven eene langwerpig vierkante opening, welke zonder

(*a*) Zie opschrift, no. 5.

(*b*) Zie plaat V, no. 1.

(*c*) Zie plaat V, no. 2.

(*d*) Zie plaat II, no. 8.

twijfel vroeger voor offerplaats gediend heeft en alwaar de *Javanen* nu nog offerhanden branden.

Ten noorden van den bovenvermelden trap des tempels, op eenen afstand van drie Ned. ellen, bevindt zich het overblijfsel van een derde heiligdom (*a*), voor den tempel geplaatst, zoodat er slechts een naauwe doorgang tusschen beide is opengelaten. Hetzelve ligt vijf en eene halve Ned. el ten noorden van de zoo even vermelde offerplaats en is omringd door eenen muur, uit vierkante gehouwen steenen bestaande. Deszelfs lengte van het westen naar het oosten is ruim elf, die van het noorden naar het zuiden acht Ned. ellen, zoodat hetzelve zich verder dan de groote tempel noordwaarts uitstrekt. Er schijnen nog eenige sporen aanwezig te zijn, dat dit heiligdom zich oostwaarts langs een gedeelte van den noordenmuur des tempels heeft uitgestrekt. De oppervlakte van dit heiligdom is plat en verheft zich omstreeks ééne Ned. el boven den beganen grond. Thans is er geen trap aanwezig, langs welken men naar hetzelve opklimt. In het midden echter verheft zich hetzelve een weinig op eenen afstand van drie ellen en drie palmen Ned. van de westzijde. Aan de zuid- en oostzijde

(*a*) Zie plaat II, no. 9.

bevinden zich nog de overblijfselen van eenen hoogen muur.

Nabij het midden dezer oppervlakte, doch meer zuidelijk, is een tweede muur, waarop zich vele basreliefs bevinden. Deze zijn, van alle de op *Soekoeh* voorhandene, het fijnst bewerkt. Aan de zuid-oost zijde van dit heiligdom staat een obelisk, waarop zich insgelijks veel beeldhouwerk bevindt. Aan de noord-oost zijde is nog eene andere pyramidaalvormige hoogte.

Aan de zuid-west zijde staat thans op den rand van deze oppervlakte een gebeeldhouwde steen, op welks zuidzijde een beeldje (*a*) is uitgehouwen, met den regtervoet op eenen olyfant en den linker op eene schildpad staande. Hetzelve heeft een menschelijk figuur, doch is van eenen langen snavel en van vleugelen voorzien, terwijl zich sporen, als die van eenen haan, aan de voeten bevinden. Op de noordzijde van dezen steen is een ander beeldje (*b*) uitgehouwen, met aarendsklaauwen en vleugelen voorzien, op deszelfs rug een menschelijk figuur dragende.

Aan de noordzijde van het derde terras, staan nog tien gebeeldhouwde steenen op eene rij, van het westen naar het oosten. Derzelver tegen-

(*a*) Zie plaat III, no. 1.

(*b*) Zie plaat III, no. 2.

woordige plaatsing is, zoo als ik van Inlanders op *Soekoeh* vernomen heb, aan latere dagen toeteschrijven. De eerste dezer steenen (*a*), van het westen af gerekend, stelt een thans zeer verminkt en daardoor onkenbaar geworden beest voor. De tweede een gehoornd varken (*b*), met eene bel om den hals. De derde (*c*) stelt iemand voor, welke voor eenen anderen zijn' eerbied betuigt, op de gewone wijze der *Javanen*, door namelijk de handen plat tegen elkander te houden en met de toppen der duimen de punt van den neus te raken. Achter den eerstgenoemden zit eene vrouw en achter den anderen een man; daarbij staat een klapperboom. Opmerkelijk is het, dat op dezen steen twee beeldjes voorkomen, welke eene *kris* dragen. De vierde (*d*) schijnt eenen opgetuigden olyfant voortestellen, doch is zeer verminkt. De vijfde (*e*) stelt insgelijks hetzelfde beest voor. De zesde (*f*) stelt iemand voor, welke eenen anderen aangrijpt en met een klein wapentuig, waarschijnlijk eene kris, naar hem steekt, terwijl er achter hem iemand komt met

(*a*) Zie plaat III, no. 3.
(*b*) Zie plaat III, no. 4.
(*c*) Zie plaat III, no. 5.
(*d*) Zie plaat III, no. 6.
(*e*) Zie plaat III, no. 7.
(*f*) Zie plaat III, no. 8.

eene speer in de regter en een soort van rond schild in de linkerhand. Op dezen steen is een opschrift (*a*). De zevende steen is onbewerkt. Op denzelven staat echter thans een beeldje met vier armen. Twee handen worden tegen elkander beneden de borst gehouden, terwijl de twee andere naar achter gebogen zijn; in de regterhand dezer laatste schijnt eene Lotusbloem te zijn, en in de linkerhand een ring. Vóór dezen steen staat op den grond een ander beeldje met gevouwene handen voor de borst en eene keten om den hals. Op dezen steen ligt nog een hoofd, met het haar zeer hoog gekapt, zoo als Siwa wordt afgebeeld met Ganga in het haar. De achtste (*b*) stelt eenen boogschieter voor, terwijl een aap, de apenvlag dragende, snel wegloopt. De negende (*c*) stelt iemand voor met een zwaard in de hand, welke reeds een hoofd heeft afgehouwen en gereed staat, om eenen tweeden, die bij de haren wordt aangebragt, insgelijks het hoofd af te slaan. Achter hem staan twee menschen en een huis. Op de afteekening in het werk van den heer Raffles voorkomende, worden reeds twee hoofden als afgehouwen voorgesteld,

(*a*) Zie opschrift no. 6.

(*b*) Zie plaat III, no. 9.

(*c*) Zie plaat III, no. 10, waarop evenwel dezelfde fout, welke op de teekening van den Heer Raffles voorkomt, is ingeslopen.

doch bij nadere beschouwing van den steen is het mij gebleken, dat dit tweede hoofd toebehoort aan iemand, die op den achtergrond zit. De tiende (*a*) stelt in het midden een zittend mensch voor en achter dezen een ander, die zeer dik is, insgelijks in eene zittende houding. Vóór den eerstgenoemden staat iemand en achter dezen staan twee andere personen, met de aangezichten naar elkander gekeerd. Op den achtergrond vertoont zich een huis en daarnaast staan twee klapperboomen, tusschen welke zich een andere boom bevindt met digte bladeren. Deze laatste staat tusschen de twee eerstgenoemde personen, terwijl de beide laatstgenoemde personen vóór het huis staan.

De heer Raffles vond op dit derde terras eene *Lingam* van zes voeten lang en vijf voeten in omtrek hebbende. Dezelve was in tweën gebroken, doch beide deelen waren gemakkelijk te vereenigen. Rondom het voorste gedeelte waren vier ballen van gelijke grootte. In de lengte derzelve was een opschrift in twee regels, zoodanig, dat de letters onder elkander stonden. Boven eene dezer regels was de punt eener piek en boven dezelve kruisten twee vierhoeken elkander; deze bevatten eenen circel in hun mid-

---

(*a*) Zie plaat III, no. 11.

den en schijnen eene voorstelling van de zon te zijn. Ter regterzijde daarvan is eene afbeelding van de maan in het eerste kwartier, en verder regts de afbeelding eener ster. Dit voorwerp is echter thans niet meer op *Soekoeh*, maar in het museum van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen aanwezig. (*a*) —

Behalve de reeds genoemde voorwerpen is er op dit derde terras nog een groot getal gebroken of geschonden beeldhouwerk aanwezig, hetwelk met de reeds genoemde beelden te zamen een getal van twee en vijftig voorwerpen vormt. Bijna alle schijnen tot voorstellingen van menschelijke gedaantens behoord te hebben. Er zijn er echter verscheidene onder, welke thans alleen een paar voeten of eenig ander klein gedeelte van het ligchaam bevatten. Waarschijnlijk bevinden zich hieronder vele stukken, welke vroeger tot hetzelfde beeld behoord hebben. Dezelve zouden echter thans hoogst moeijelijk weder bij elkander te brengen zijn. Allen te beschrijven zoude eene nuttelooze omslagtigheid zijn. Daarom zal ik mij slechts tot diegene bepalen, welke van eenig belang kunnen worden geacht.

(*a*) Zie opschrift no. 10. De maan is op deze afbeelding slechts ten halve en de ster in het geheel niet zigtbaar, dewijl dezelve zich op de keerzijde bevindt.

Twee losse steenen, beide met een opschrift (*a*) voorzien; op eenen derzelve zijn nog de beenen en voeten van een beeldje aanwezig met het onderstuk der Sarong;

het onderlijf, de handen en de beenen van een groot beeld; het onderlijf en de beenen zijn geheel door eene Sarong bedekt, waarover verscheidene einden des buikbands hangen. De handen rusten aan beide zijden met den duim in eenen band.

een vierkante steen, eene halve Ned. el hoog, van binnen geheel hol. Aan elke der vier zijden is een beeldje uitgehouwen, als: *a*, een vrouwenbeeldje; *b*, een beeld met een kroon op het hoofd, zoo als het schijnt van eenen vorst en hetwelk meermalen op *Soekoeh* voorkomt; *c*, een man, met eenen afhangenden kinbaard, zoo als die, waarmede Mahadewa wordt voorgesteld; *d*, een vrouwenbeeldje.

een beeld, zonder hoofd, in eene zeer onbeschaamde houding. In de regterhand is een werktuig, waarschijnlijk eene bijl of een hakmes.

een beeld, waaraan het hoofd en een ge-

(*a*) Zie opschrift no. 7 en 8.

deelte van het bovenlijf ontbreekt, in eene zeer onbeschaamde houding.

een slangenkop.

het onderlijf en de beenen van een op de knieën liggend beeldje.

een langwerpige vierkante steen, hoog één el en twee palmen Ned. Op denzelven is een vrouwenbeeldje uitgehouwen, met eene lage, ronde muts op het hoofd; het dikke haar komt echter van onder dezelve tot aan den nek toe te voorschijn. De ooren zijn met lange bellen versierd. Achter dit beeldje staat een klapperboom, welks takken en vruchten boven het hoofd van het beeldje hangen. Op de nevenzijde staat een beeldje met de linkerhand het linkerbeen naar achter opbeurende en met de regterhand den schouder der linker arm vasthoudende. Dit beeld draagt eene kroon op het hoofd. Op den kant des steens is eene *Pajong* of zonnescherm, wier eene helft het laatstgenoemde beeld overschaduwt, terwijl de andere helft op de volgende nevenzijde van dezen steen zich vertoont, waarop alleen een klapperboom is uitgehouwen. De vierde zijde van dezen steen is onbewerkt.

twee kleine vierkante steenen, waarop alleen eenig snijwerk aanwezig is.

een beeldje, waarvan alleen de voeten, bee-

nen en het onderlijf aanwezig zijn. De linkerhand beurt de Sarong aan de linkerzijde op, de regterhand ligt op den buikband.

een beeld, waaraan het hoofd en de voeten ontbreken, de linkerarm hangt met gesloten vuist langs de linkerzijde, de regterhand ligt gesloten op de borst.

een beeld, voorstellende eenen tempelwachter in eene zeer onbeschaamde houding. De regterhand houdt eene knods naar boven, terwijl het regterbeen naar achter gebogen is.

Op het vlak van het heiligdom, ten zuiden van den trap des tempels, staat aan de oostzijde een groote ovale steen, welke diep in den grond schijnt te zitten en dus tot dit heiligdom zelve behoort. Deze steen steekt ééne Ned. el boven den grond uit en heeft eene breedte van drie palmen. Dezelve schijnt een menschelijk beeld te hebben voorgesteld, doch is thans onkenbaar.

Op den laatstgenoemden steen lag het hoofd van eenen tempelwachter, niet, zoo als de overige voorwerpen uit de gewone blaauwe steen gehouwen, maar, naar het mij voorkomt, uit de roodachtige aarde gebakken, welke op zeer vele plaatsen van den *Lawoe* gevonden wordt.

eenige losse beelden op het heiligdom ten

Noorden van den trap des tempels, waaronder een SIWA beeld met eenen aan beide einden gepunten drietand in elke hand, even als het beeld, voorgesteld op plaat V, n°. 2. Achter op dezen steen is een boom afgebeeld, om welks stam twee slangen met de staarten door elkander gekruld zijn, terwijl derzelver koppen tegen over elkander naar boven zijn gerigt.

zes beelden, alle zonder hoofd. Bij elk beeld zijn de handen gesloten, terwijl de knokkels der vingers tegen elkander rusten en de toppen der duimen naar boven gerigt tegen elkander gehouden worden. In deze biddende houding liggen de handen op de borst.

Eindelijk vindt men ten Zuiden van het derde terras nog een monument (*a*), naar hetwelk men langs vijf treden afklimt. Ter linker- en ter regterzijde van de tweede trede staat een tempelwachter. Die aan de linkerzijde heeft het linkerbeen onder het lijf en de regter knie naar voren gebogen, terwijl de knods met beide handen aan den regterschouder wordt gehouden. Die aan de regterzijde heeft het regterbeen onder het lijf en de linkerknie naar boven gebogen; terwijl de knods met beide handen aan

(*a*) Zie plaat IV.

den linkerschouder wordt gehouden. Ten oosten van dezen trap, naast de vijfde trede, komt eene steenen waterleiding van onder den grond te voorschijn.

Dezen trap afgeklommen zijnde, ziet men ten oosten een monument, bestaande uit drie regt op naast elkander geplaatste steenen, omstreeks anderhalve Ned. el. hoog. Op den eersten derzelve is een mannelijk figuur uitgehouwen, hetwelk bezig is met het smeden van wapen- en andere werktuigen, wier vormen zeer veel overeenkomst hebben met die, welke nu nog door de *Javanen* gebruikt worden. Dit figuur schijnt zijne knie tot een aanbeeld te gebruiken en zijne regterhand tot hamer. Hiermede stemt de overlevering der *Javanen* overeen, welke van verschillende beroemde smeden verhaalt, dat hunne kracht zoo groot was, dat zij hunne knieën tot aambeelden, hunne handen tot hamers en hunne vingers tot nijptangen gebruikten. De derde steen stelt een mensch voor, bezig zijnde met het maken van wind in eenen Javaanschen blaas balg.

Het middelste beeld stelt de Godheid Ganesa voor, welke door kunstenaars en geleerden bijzonder werd vereerd, en een zeer algemeen huis-God bij de *Javanen* moet geweest zijn, blijkens de menigvuldige afbeeldingen, welke van deze

Godheid op *Java* gevonden zijn. Het kan dus aan geenen twijfel onderhevig zijn, dat GANESA hier als beschermer der smeden wordt voorgesteld.

De heer RAFFLES verhaalt, dat hem berigt werd, dat de inwoners uit de omstreken van *Soekoeh* nog gewoon zijn, alhier offerhanden te brengen, terwijl bij hen de overlevering bestaat, dat deze beelden de eerste Javaansche smeden voorstellen. Het komt mij voor, dat het aanwezen van deze beelden ten minste een duidelijk bewijs oplevert, dat er oudtijds vele smeden op *Soekoeh* gewoond hebben. De overlevering verhaalt, dat er, tijdens den bloei van het oude *Modjopahitsche* rijk, onder de aldaar aanwezige smeden, groote kunstenaars geweest zijn. Wij zullen later onze gissing, aangaande het verband, hetwelk tusschen *Soekoeh*, *Tjetto* en *Modjopahit* bestaan kan hebben, waarschijnlijk trachten te maken. Deze gissing in verband met het zoo even gezegde, aangaande de beroemde smeden van *Modjopahit*, zoude dus tot het besluit brengen, dat de smeden van *Soekoeh* afkomstig zijn geweest van *Modjopahit.*

Ten zuiden dezer drie beelden, ziet men een langwerpig vierhoekig vlak, ongeveer eene halve Ned. el boven den beganen grond zich verheffende. Op de noordzijde van hetzelve zijn twee

ronde gaten. Het is mij echter nog niet gebleken, waartoe dit vlak vroeger gediend heeft.

De reden waarom dit monument bij den tempel te *Soekoeh*, ofschoon niet op eene der terrassen, geplaatst is, ligt waarschijnlijk in de gewoonte, welke bij de *Javanen* bestond, om, uit eerbied voor hunne Goden, beelden bij de tempels te plaatsen, waardoor zij voor zich zelve de gunst dezer Godheden dachten te verkrijgen. Zij derhalve, die dit monument op *Soekoeh* geplaatst hebben, hebben waarschijnlijk daardoor hunne kunst van smeden onder de onmiddellijke bescherming der Goden willen stellen.

Op eene regte lijn met den boven vermelden trap, welke ten zuiden van het derde terras naar het laatst beschrevene monument voert, ligt aan de noordzijde van dit terras een andere trap, welke thans echter met steenen is toegemaakt. Alleen zijn de twee onderste treden nog zigtbaar, welke naar eene laagte, beneden het derde terras gelegen, voerden. Er schijnen ook nog eenige sporen te zijn, dat een gedeelte van het boven vermelde heiligdom, ten noorden van den trap des grooten tempels staande, zich tot dezen trap uitgestrekt heeft.

III.

Verklaring der oude monumenten op Soekoeh.

Tot dus verre eene *beschrijving* gegeven hebbende der overblijfselen van de vroegere eeredienst der *Javanen* op *Soekoeh*, ga ik thans tot eene *verklaring* derzelve over, voornamelijk tot oplossing der vraag: *welke Eeredienst vroeger op Soekoeh geheerscht heeft.*

Alvorens echter hiertoe overtegaan, moet ik met een woord gewagen van het gevoelen van den heer Raffles, welke overeenkomst meende te bespeuren tusschen sommige afbeeldingen op *Soekoeh* voorhanden, en die, welke onder de gedenkteekenen der Egijptische oudheid voorkomen.

Dat er in over-oude tijden eenige overeenkomst tusschen de Egijptische en de Hindoesche eeredienst bestaan hebbe, is niet geheel onwaarschijnlijk, hoewel nog zeer onzeker; doch dezelve op *Soekoeh* te willen zoeken, is zonder grond.

Want, behalve dat men bij de overige monumenten op *Java*, ten minste voor zoo verre mij bekend is, geen spoor van Egijptische eeredienst vindt, zoo ontbreken ook alle zekere geschiedkundige berigten, welke een onderling verkeer tusschen *Java* en *Egijpte* bevestigen kunnen. En, al had ook dit verkeer bestaan, dan nog zoude de overeenkomst tusschen de Egijptische en Hindoesche eeredienst op *Java* veeleer aan de kusten dan in het binnenland moeten gezocht worden. Daarbij komt, dat de oude Egijptische eeredienst ten tijde der stichting van de monumenten op *Soekoeh*, reeds sedert vele honderde jaren vervallen was. Eindelijk zal hieronder blijken, dat eene der afbeeldingen op de poort voor het eerste terras, welke de heer Raffles voor Egijptisch aanzag, met meer regt tot de Hindoesche eeredienst gebragt kan worden.

Alle de op *Soekoeh* aanwezige beelden te verklaren, zoude en onmogelijk zijn, wegens den verwoesten staat van de meeste derzelve, en ook minder met ons tegenwoordig plan overeenkomen, daar wij bepaaldelijk het aantoonen van de vroeger op *Soekoeh* geheerscht hebbende eeredienst ons hebben voorgesteld. Daarom bepalen wij ons tot de voornaamste.

Wij hebben boven reeds opgemerkt, dat op het derde terras, alwaar zich de voornaamste

beelden bevinden, een SIWA-beeld aanwezig is, staande op eene halve maan, en in elke hand eenen aan beide einden gepunten drietand houdende. De groote *Lingam*, welke thans in het museum van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen bewaard wordt, doch door den heer RAFFLES op *Soekoeh* nog aanwezig is gevonden, is eene afbeelding, welke door de vereerders van SIWA in hooge achting wordt gehouden en waaraan Goddelijke eer bewezen wordt. Dat de *Lingam* op *Soekoeh* een voorwerp van vereering is geweest, blijkt ook uit de *Lingam* en *Joni*, welke op den grond onder de poort, die naar het eerste terras voert, is uitgehouwen.

Hieruit blijkt het dus, dat de SIWA-dienst en wel bepaaldelijk de vereering van de *Lingam*, waaronder SIWA gediend wordt, op *Soekoeh* heeft geheerscht.

Het is echter zeer opmerkenswaardig, dat men op *Soekoeh* vele beelden vindt, welke niet tot de dienst van SIWA maar tot die van WISCHNOE behooren.

Aan de beide zijden toch der poort, welke naar het eerste terras voert, was vroeger een groote arend met uitgespreide vlerken aanwezig. Dat men onder het beeld van den *arend* moet denken aan GAROEDA, waarop WISCHNOE gewoonlijk rijdende wordt afgebeeld, is ontwijfelbaar.

Volgens de Hindoesche Mythologie werd Garoeda voorgesteld met den kop en de vleugelen van eenen vogel en de overige deelen des ligchaams gelijk aan die van een mensch. Langzamerhand schijnt echter deze afbeelding tot die van eenen arend of ten minste daarnaar gelijkende te zijn overgegaan. Immers de *Javanen* dachten zich dezen Garoeda niet anders dan als eenen arend, zoo als duidelijk blijkt uit hunne taal, waarin het woord Garoedo ꦒꦫꦸꦝ uit de Sanskritsche taal ontleend, eenen *arend* beteekent. De twee zeer groote steenen beelden, welke voor den tempel staan en beide gevleugeld schijnen te zijn, doch thans zonder hoofd en zeer verminkt, schijnen ook voorstellingen van Garoeda te zijn.

Er zijn echter op *Soekoeh* nog twee afbeeldingen dezer Godheid aanwezig op den steen, staande aan de zuid-westzijde van het heiligdom, hetwelk ten noorden van den trap des tempels geplaatst is, welke beide meer overeenkomst hebben met de voorstelling van dezelve volgens de Hindoesche mythologie. Op dezen toch wordt Garoeda voorgesteld als met de klaauwen, kop en vleugelen van eenen arend voorzien, terwijl de overige ligchaamsdeelen gelijken op die van een mensch. Op de zuidzijde van dien steen is Garoeda aldus afgebeeld met den regtervoet op

eenen olyfant en den linkervoet op eene schildpad staande, terwijl op de noordzijde van dien zelfden steen GAROEDA wordt voorgesteld, den God WISCHNOE dragende.

De oorsprong dezer voorstellingen, welke op *Soekoeh* op éénen steen vereenigd zijn, wordt in het beroemde Sanskritsche gedicht, *Mahabharata* genaamd, aldus verhaald:

« GAROEDA op zekeren tijd op reis zijnde, om de maan te halen, ten einde daardoor zijne moeder, die in slavernij bij hare zuster was, te verlossen, ging naar een meer, om iets te vinden, waarmede hij zijnen honger zoude kunnen stillen. Aldaar aangekomen vond hij eenen Olyfant en eene Schildpad, beide van ontzaggelijke grootte te zamen vechtende. GAROEDA greep daarop met den eenen klaauw den Olyfant en met den anderen de Schildpad en bragt dezelve naar eenen hoogen boom. Doch deze, die buitengewoon zware dieren niet kunnende dragen, dreigde om te vallen; weshalve GAROEDA dezelve naar eenen afgelegen berg voerde en er zich mede verzadigde.

« Nadat hij vervolgens met veel moeite de maan in zijne magt had gekregen, verborg hij dezelve onder zijne vleugels en keerde naar zijne moeder terug. Doch de Godheid INDRA en eenige andere Goden, hierover vertoornd, vielen

op Garoeda aan. Alle echter werden verslagen, behalve Wischnoe, die evenwel door Garoeda zoodanig in het naauw werd gebragt, dat zij te zamen een verdrag maakten, volgens hetwelk Garoeda ontsterflijk zoude worden en eene hoogere zitplaats dan Wischnoe hebben, terwijl hij daarentegen het voertuig van Wischnoe worden zoude. Sedert dien tijd rijdt Wischnoe op Garoeda en zit deze, in de gedaante eener vlag, op den top des wagens van Wischnoe. »

Het eerste gedeelte van dit verhaal in dus door den beeldhouwer aan de zuidzijde van dien steen en het tweede gedeelte aan de noordzijde van denzelven afgebeeld.

De drie schildpadden, welke men op het derde terras, vóór den trap van den grooten tempel vindt, zijn ook voorstellingen, welke op den God Wischnoe betrekking hebben. Deze toch wordt in zijne tweede gedaanteverandering of Koerma-Watara voorgesteld als een schildpad, welke den berg, die in de melkzee stond en dreigde te verzinken, ondersteunde.

Ook het gehoornde varken, hetwelk ten noorden van het derde terras staat en insgelijk dat, hetwelk zich vóór den grooten tempel bevindt, is eene voorstelling van Wischnoe in zijne derde gedaanteverandering of Woraha-Watara. In deze gedaante wordt Wischnoe voorgesteld de

aarde op zijne hoorens terugbrengende, welke door den reus HERAUNHI AKSANA weggenomen en als een blad te zamen gerold onder de zeven onderaardsche werelden verborgen was.

Zoo is ook het monsterachtige wezen, eene menschelijke gedaante verslindende, hetwelk op de linkerzijde van de poort vóor het eerste terras is afgebeeld en waardoor de heer RAFFLES bewogen werd, om aan de Egyptische eeredienst te denken, waarschijnlijk eene voorstelling van WISCHNOE, welke in zijne vierde gedaante verandering of NARASINHA-WATARA voorgesteld wordt als mensch doch met eenen leeuwenkop voorzien en den boozen geest HIRANJA KASIPOE, die tegen de Goden euvelmoedig was geworden, verscheurende.

Het blijkt derhalve, dat men op *Soekoeh* bij de beelden, tot de SIWAITISCHE Godsdienst behoorende, andere heeft geplaatst, welke niet op SIWA maar op WISCHNOE betrekking hebben. Eene vereeniging van afbeeldingen dezer beide Godheden is ook op het vaste land van *Indië* niet vreemd en wordt door den heer J. KLAPROTH *(a)* zeer juist verklaard. «L'esprit du polythéïsme,» zegt hij, «toujours accommodant, l'est particulièrement dans ce pays (hij spreekt van *Nepal*), et les légendes ainsi que les particularités locales

---

(*a*) Zie *Journal Asiatique*, IIe serie, tom. VII, pag. 98.

d'une secte sont si promptement adoptées par une autre, qu'il ne tarde pas à devenir difficile de leur assigner leur source véritable. C'est ainsi, que les formules et les cérémonies devinrent bientot une propriété commune et quelque puisse être le principe dominant, la pratique populaire reçoit aisément une diversité de rites, qui sont propre à différentes croyances. C'est ce que l'on observe dans toute l'étendue de l'Hindoustan et souvent les sectateurs de Vichnou s'assimilent à ceux de siwa.» Dit wordt ook bevestigd door F. Buchanan in zijne *Journey from Madras, through the Countries of Mysore, Canara and Malabar* London. 1807. 4° tom I., alwaar hij op bladz. 240 en 304 verhaald, dat vele der door hem bezochte inlanders Brama en Wischnoe voor dezelfde Godheid houden als Siwa, en W. Ward zegt in zijn werk, getiteld: *A view of the History, Literature and Religion of the Hindoos*, London 1817. 8° Tom I., p. xxvii, dat de zwarte kleur van Wischnoe te kennen geeft dat deze Godheid één is met Siwa.

Wat den grooten tempel betreft, welke op het derde terras aanwezig is, dezelve komt bij eene verklaring van de eeredienst, welke op *Soekoeh* geheerscht zal hebben, vooral in aanmerking, nademaal dezelve het hoofdgebouw uitmaakt en men dus aldaar het hoofdvoorwerp

der vereering zal moeten zoeken. De heer W. Ward (1) getuigt, dat hij op het vasteland van Indië geene tempels kent, welke aan Wischnoe gewijd waren. Daarentegen is aldaar een ontelbaar getal tempels gewijd aan de dienst van Siwa onder de gedaante eener *Lingam*, welke in elke tempel geplaatst is en aldaar als eene godheid wordt vereerd. Deze tempels, zegt hij verder, maken verreweg het grootste gedeelte uit der op het vaste land van *Indië* aan eenige godheid gewijde heiligdommen en het getal der dienaars van de *Lingam* is aldaar veel grooter dan dat der dienaren van alle andere goden te zamen. Daar men nu op *Soekoeh* zoowel van Siwa als van Wischnoe afbeeldingen vindt, en er op Java wel een groot aantal tempels gevonden worden aan de dienst van Siwa, doch geene aan de dienst van Wischnoe gewijd, zoo verkrijgt de veronderstelling, dat ook de eeredienst te *Soekoeh* voornamelijk aan Siwa gewijd is geweest eene hooge mate van waarschijnlijkheid. Dezelve komt tot genoegzame zekerheid, wanneer men in aanmerking neemt, dat de, thans te *Batavia* aanwezige, *Lingam* door hare bijzondere grootte en dikte duidelijk bewijst een hoofdvoorwerp van vereering te zijn geweest. Hiermede

(1) In zijn aangehaald werk, pag. XXVIII en pag. 16.

komt ook de inhoud van het opschrift overeen, hetwelk op deze *Lingam* gevonden wordt (*a*). Immers hetzelve toont duidelijk aan, dat de instandhouding van het menschdom van dezelve afhangt, en als zoodanig werd haar dan ook Goddelijke eer bewezen. Deze meening wordt ook nog bevestigd door de *Lingam* en *Joni*, welke op den grond binnen de eerste poort uitgehouwen zijn, als welke den naar den hoofdtempel opgaanden *Javaan* reeds vooraf indachtig maakten aan het hoofdvoorwerp der vereering.

Daar het aldus duidelijk is geworden, dat de eeredienst op *Soekoeh* gewijd was aan de godheid Siwa onder de gedaante eener *Lingam*, zoo blijft de beantwoording der vraag overig: *in welk verband dit hoofdvoorwerp der vereering met den grooten tempel gestaan hebbe.*

Volgens het bovenaangehaald getuigenis van den heer W. Ward, is op het vaste land van *Indië* de *Lingam in* den tempel geplaatst. Op *Soekoeh* echter kan dit voorwerp zich niet binnen den tempel bevonden hebben, nademaal dezelve rondom eenen heuvel is gebouwd en dus geene opening heeft, noch ook op de buitenzijde der muren eenig spoor aanwezig is, dat dezelve aldaar gestaan kan hebben. De kleine vierkante

(*a*) Zie opschrift no. 10.

verhevenheid, welke op het plat van den tempel aanwezig is, zoude ons met volkomene zekerheid doen besluiten, dat de *Lingam* aldaar gestaan heeft, zoo niet de basis derzelve grooter van omvang ware dan de genoemde verhevenheid. Hierdoor wordt het onmogelijk, dat de *Lingam binnen* dezelve, en zeer onwaarschijnlijk, dat zij *op* dezelve bevestigd is geweest, ten zij men aanneme, dat de *Lingam* op deze, voor zulk een zwaar ligchaam zoo wankelbare, plaats nog op eenige andere wijze steviger is bevestigd geworden. Doch in dat geval kan ik geene reden vinden, waarom deze vierkante verhevenheid hol is, daar integendeel een gevuld ligchaam beter aan het doel zoude beantwoord hebben. Zoo derhalve de *Lingam* werkelijk op het plat des tempels gestaan heeft, zal hare plaats waarschijnlijk naast de genoemde vierkante verhevenheid geweest zijn, en heeft deze gediend tot het ontvangen der offerhanden, welke aan haar werden toegebragt.

Heeft echter de *Lingam* niet *op* den tempel gestaan, dan zal het plat van denzelven waarschijnlijk gediend hebben, om daarop gebeden uittestorten en offerhanden aan den God Siwa te brengen, terwijl men de plaats der *Lingam* alsdan ergens op het derde terras zal moeten zoeken. Doch waar dezelve geweest zij, is thans

met geene zekerheid te bepalen. De heer RAFFLES vermeldt niet bepaaldelijk de plaats, waar hij de *Lingam* gevonden heeft en bij inlanders alhier of te *Soekoeh*, heb ik daaromtrent geen narigt kunnen bekomen. Misschien stond dezelve in dat geval op de offerplaats, welke vóór den grooten tempel staat en welker dak, thans geheel ingestort, nog eene aanmerkelijke hoogte heeft. Zeker althans is het, dat de *Lingam gestaan* en niet *gelegen* heeft, zoo als die te *Tjetto*, want anders zoude het nutteloos geweest zijn, om aan de, alsdan onzigtbare, keerzijde van het opschrift eene ster en een gedeelte der halve maan uit te houwen.

IV.

Over den Stichter en den tijd der stichting dezer monumenten.

De *Javanen* verhalen, dat *Radhen* Bandoeng, zoon van Damas Moijo een klein zoon van *Praboe* Birowo, omstreeks het jaar van Saliwahana 1366, de stichter dezer oudheden geweest is. Deze *Radhen* Bandoeng werd door Browidjojo den zesden, vorst van *Modjopahit*, voor zijne bewezene diensten tot vorst van *Penging* verheven, onder den naam van Handajaningngrat. De reden, waarom hij te *Soekoeh* eenen tempel en verdere monumenten gesticht zal hebben, wordt duidelijk uit een ander verhaal, mij door den geleerden *Radhen Ngabehi* Ronggo Warsito medegedeeld. *Praboe* Handajaningngrat namelijk had vroeger onderwijs ontvangen van eenen boetedoener *Toehan* Goeroedjoe genaamd, welke op *Soekoeh* zich onthield. 's Vorsten hooge achting derhalve voor

dezen zijnen leermeester en heiligen persoon, welke allerwaarschijnlijkst te *Soekoeh* begraven is, zal hem bewogen hebben, om deze gedenkteekenen ter eere der Godheid Siwa op die geheiligde plaats op te rigten. *Praboe* Handajaningngrat behoorde dus tot die vereerders van Siwa, welke deze godheid onder de gedaante eener *Lingam* aanbaden en welker secte, volgens den heer Crawfurd (*a*), nog overig is op *Bali*.

Met het bovengenoemde jaartal komen ook nagenoeg de jaargetallen overeen, welke op *Soekoeh* nog gevonden worden. Dat toch in de jaren 1361, 1362, 1363 en 1364 de voornaamste voorwerpen op *Soekoeh* vervaardigd zijn, is duidelijk, dewijl deze jaargetallen gevonden worden op de beelden zelve, in den muur der obelisk van het heiligdom ten zuiden van den trap des tempels en op eenen der gebeeldhouwde steenen, welke ten noorden van het derde terras staan. Omtrent den stichter is echter in de opschriften zelve niets vermeld.

Er is evenwel op *Soekoeh* een zeer opmerkenswaardigen steen door mij gevonden, het jaar 1228 behelzende. Dezelve is van eene geele en zeer brosse soort, terwijl bijna alle overige monumenten uit de gewone blaauwe steensoort

(*a*) *History of the Indian Archipelago*, Tom. II. p. 224.

vervaardigd zijn. Die steen was daarenboven niet aan eenig gebouw of beeld bevestigd, maar lag los op den grond. In welke betrekking deze tot de overige monumenten op *Soekoeh* staat, is mij nog niet gebleken. Misschien hebben er reeds van het jaar van Saliwahana 1228 of vroeger eenige monumenten op *Soekoeh* bestaan, terwijl in de jaren 1361—1364 voornamelijk de tegenwoordige monumenten vervaardigd zijn.

Dit vermoeden schijnt bevestigd te worden door de bovenvermelde overlevering aangaande *Toehan* Goeroedjoe. Immers hij had zich, zoo als het schijnt, reeds vóór 1360 als boetedoener op *Soekoeh* nedergezet, gaf aldaar onderwijs en door zijnen leerling werden de thans nog bestaande oudheden gesticht. Wanneer men hierbij de oudheden op *Tjetto* in aanmerking neemt, welke plaats, even als *Soekoeh*, de woonplaats van eenen boetedoener is geweest en alwaar wel verscheidene beelden, doch nog geen tempel aanwezig is, terwijl de twee aldaar aanwezige opschriften acht jaren verschillen, dat komt men als van zelve tot het vermoeden, dat op deze geheiligde plaatsen van tijd tot tijd uit godsdienstijver beelden of andere voorwerpen werden geplaatst. Dit is mij ook gebleken uit een opschrift, nabij *Padjadjarran* gevonden en door

de vriendelijkheid van den heer T. Bik van *Batavia* mij toegezonden. Langzamerhand nam dan de roem eener zoodanige heilige plaats toe en ten laatste liet deze of gene vorst aldaar eenen tempel bouwen.

Hoewel men derhalve het begin der stichting dezer monumenten niet met juistheid bepalen kan, moet men echter, op grond der overlevering en der opschriften, de voleinding derzelve stellen omstreeks het jaar 1364 van Saliwahana, dat is tegen het midden der vijftiende eeuw van de Christelijke jaartelling.

Dat *Praboe* Handajaningngrat, zoo hij wezenlijk de stichter dier monumenten is, hierin door inwoners van *Modjopahit* ondersteund zal zijn geworden, is zeer waarschijnlijk. Immers hij was gehuwd met de dochter van Browidjojo VI, *Modjopahit's* laatsten vorst en had aldus de geschiktste gelegenheid, om kunstenaars van dit rijk naar *Soekoeh* te brengen. Het aanwezen der afbeeldingen van verschillende ijzeren werktuigen en eener smederij, ten zuiden van het derde terras, terwijl de smeden van *Modjopahit* voor hunne kunst beroemd waren, bevestigt deze gissing nader, vooral wanneer men de overlevering aanneemt, dat *Praboe* Handajaningngrat bij zijne menigvuldige reizen van *Penging* naar *Modjopahit,* over den *Lawoe* toog en *Soekoeh* tot

eene rustplaats had verkozen. Zoo is er ook op den top van het *Lawoe*-gebergte een vierkante steenen muur aanwezig, waar, volgens zeggen der *Javanen*, even eens eene rustplaats voor dien vorst geweest is. Ten laatste vindt men onder de ruïnen van *Modjopahit* dezelfde voorwerpen als te *Soekoeh* en *Tjetto*. Immers in zijne beschrijving der overblijfselen van dit beroemde Javaansche rijk, vermeldt de heer Raffles eene *Lingam* en eenen *Garoeda*, beide voorwerpen, welke te *Soekoeh* en *Tjetto* hoofdvoorwerpen der vereering zijn geweest. Hieruit blijkt het dus, dat men op *Soekoeh* en *Tjetto* dezelfde voorwerpen vereerd heeft als in *Modjopahit* en de onderlinge betrekking dezer drie plaatsen tot elkander wordt daardoor des te waarschijnlijker.

De verwoesting der monumenten op *Soekoeh* zal men waarschijnlijk in denzelfden tijd moeten stellen, waarin die op *Tjetto* zijn vernietigd. De nabijheid dezer beide plaatsen bij elkander geeft aan deze gissing groote waarschijnlijkheid, vooral wanneer men daarbij in aanmerking neemt, dat *Toemengoeng* Sidholamong zich, na den val van *Tjetto*, niet op *Soekoeh* maar ten zuiden van deze plaats, zoo als het schijnt nabij *Tawang Mangoe*, heeft nedergezet. Ware *Soekoeh* door Pragiwongso, den van *Demak* uitgezonden

verdelger der Hindoesche godsdienst, of zijne volgelingen niet bezocht en verwoest geworden, dan zoude deze plaats voorzeker voor de vereerders der *Lingam* de geschiktste geweest zijn.

V.

Verklaring der Opschriften op Soekoeh.

De opschriften op *Soekoek* zijn, zoo als de meeste, welke op *Java* gevonden worden, in de oude *Kawi*-taal, doch zonder dichtmaat opgesteld en *en relief* op de steenen uitgehouwen.

Bij het ontcijferen derzelve is het van belang hetzelfde op te merken, hetwelk men bij het overige beeldhouwerk aldaar waarneemt. De beelden toch, zoowel die op zich zelve staan, als die *en relief* zijn uitgehouwen, moeten in schoonheid van vormen en in juiste proportien verre beneden die van andere oude monumenten op *Java* gesteld worden. Hieruit moet men dus besluiten, dat zij, die dit beeldhouwerk vervaardigd hebben, of minder zorg aan hun werk hebben besteed, of daarin minder ervaren waren. Het laatste is zonder twijfel het geval op *Soekoeh* geweest. De *Javanen* schijnen hier geheel aan zich zelve te zijn overgelaten en niet door kun-

stenaars van den overwal te zijn ondersteund. Van daar dat de afbeeldingen der Goden op *Soekoeh* niet met die juistheid bewerkt zijn, welke men van eenen kunstenaar, in zijne Godenleer ervaren, verwachten zou. Van daar ook de vele voorstellingen, welke uit het huiselijk leven der *Javanen* ontleend schijnen te zijn. De getrouwe nabootsing der Javaansche kleeding heeft voorzeker ook daaruit haren oorsprong genomen.

Dit nu toepassende op hen, welke de opschriften op *Soekoeh* in steen hebben uitgehouwen, is het geenszins te verwonderen, dat zij eenige onnaauwkeurigheden daarin begaan hebben en somtijds een letter in eene moeijelijk te herkennen gedaante hebben uitgedrukt. Om echter in de ontcijfering derzelve volgens vaste gronden te werk te gaan, heb ik, na een naauwkeurig onderzoek van den vorm van het letterschrift op *Soekoeh*, daarvan eerst een *alphabet* vervaardigd en daarna volgens hetzelve de opschriften zelve gepoogd te verklaren. Omtrent dit hier achter bijgevoegd *alphabet* is het volgende op te merken.

De lijn aan de regterzijde der letter ꦲ is dan eens van de beide lijnen aan de linkerzijde afgescheiden, dan weder met dezelve vereenigd. De verschillende gedaanteveranderingen hier-

door ontstaan, zijn in het *alphabet* mede opgegeven.

De letter [illegible] verwisselt van twee tot drie naar beneden getrokkene lijnen. De verschillende gedaanteveranderingen, welke tusschen dezen overgang plaats hebben, komen mede in deze opschriften voor en zijn in het *alphabet* opgegeven.

De in deze opschriften voorkomende vorm der letter [illegible], wordt thans alléén als *Pasangngan* gebruikt.

De tweede of laatste figuur der letter [illegible] komt meer met de tegenwoordige gedaante derzelve overeen dan de eerste.

De hoekige gedaante der letter [illegible] is somtijds afgerond, van daar dat één der beenen aan de linkerzijde soms is weggelaten, waardoor deze letter bijna geheel met de afgeronde gedaante der letter [illegible] overeenkomt.

De eigenlijke gedaante der letter [illegible] in deze opschriften voorkomende, is een cirkeltje, hetwelk echter door onnaauwkeurige afbeelding soms hier of daar is afgeplat. Waar hetzelve van boven niet gesloten is, komt het meer met de tegenwoordige gedaante der letter [illegible] overeen. De aanhechting der *Woeloe* of *Soekoe* heeft ook soms eene kleine verandering in den vorm dier letter te weeg gebragt.

De hoekige gedaante der letter [illegible] is soms afgerond.

De drie eerste vormen der letter [illegible] komen het meest met de tegenwoordige gedaante derzelve overeen. De vierde is minder naauwkeurig. Bij den vijfden en zesden vorm is de afscheiding tusschen het eerste en tweede gedeelte dezer letter door een cirkeltje of puntje aangeduid. Over den zevenden vorm zullen wij bij opschrift no. I spreken.

De eerste vorm der letter [illegible] komt meer met derzelve tegenwoordige *Pasangngan* overeen. De tweede en derde nadert meer tot de tegenwoordige gedaante dezer letter.

De laatste vorm der letter [illegible] wordt thans als *Pasangngan* gebruikt.

De drie eerste vormen der letter [illegible] zijn eene oude gedaante derzelve. De vierde en vijfde komt meer overeen met de tegenwoordige *Pasangngan* dezer letter. De zesde is de [illegible], waaraan echter het naar beneden gehaald streepje aan de regterzijde ontbreekt.

De drie laatste vormen der *talingngan* zijn vooral in gebruik, wanneer de letter met *taling taroeng* geschreven wordt.

OPSCHRIFTEN.

No. 1.

[illegible]

[illegible]

Uw voornemen zij op te passen
(hierdoor) *verkrijgt gij geluk.*

De twee laatste letters der eerste regel verwekken eenige moeijelijkheid. Beide toch hebben eene gedaante, welke in deze opschriften niet weder voorkomt en welke daarenboven van de bekende vormen van het oud Javaansche letterschrift zeer verschilt. Hierdoor ben ik genoodzaakt tot eene gissing mijne toevlugt te nemen en is het mij waarschijnlijk voorgekomen, dat het cirkeltje boven de eerste dezer twee letters ontbreekt. Aldus stelt, volgens het hierachter volgend *alphabet* deze letter eene [illegible] voor. De vorm der laatste letter komt het meest overeen met die der [illegible] of [illegible] Daar echter [illegible] alléén eenen hier passenden zin geeft, heb ik deze letters door dit woord vertaald.

De tweede letter der tweede regel is ook niet geheel juist. Doch niet alleen de zamenhang der rede, maar ook de in deze opschriften meermalen voorkomende onnaauwkeurige schrijfwijze

van dezelve (vergelijk b. v. het derde en zesde opschrift), heeft mij in deze letter de [illegible] doen herkennen.

Het eerste woord [illegible] is het zelfde als het thans nog gebruikelijke [illegible] en het Maleische کو.

No. 2.

[illegible]

Verwach den grooten God; wach een weinig.

1 3 6 2.

De middelste figuur der vijfde regel kan geene moeijelijkheid verwekken. Dezelve verschilt van de andere figuur der letter [illegible] in deze opschriften voorkomende, alleen daarin, dat de boven en beneden hoek dier letter is afgegrond. Eene soortgelijke afronding van dezelve komt ook voor

in opschrift 10. Bij de laatste letter is de bovenlijn te veel naar beneden getrokken, waardoor de cirkel, welke onder die bovenlijn moet voorkomen, onduidelijk is geworden.

De laatste cijfer van het jaargetal, onder dit opschrift vermeld, is thans geschonden. Het is echter nog duidelijk genoeg zigtbaar, dat daarmede de cijfer [illegible] is bedoeld.

No. 3.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

De Priester verhindert altijd eene slechte daad; hem, die overlast aandoet, betoomt hij; hij zet paal en perk aan hem, die steelt, die zeer stout spreekt, die inhalig is, door zijne afdwalingen zeer ongehoorzaam is (en) *zondigt tegen de Goden, hem,*

die zich tegen de sterkste durft te verzetten en hem die trouweloos handelt. Hij (de priester) *komt tot hem met onderrigt en goede lessen.*

1 3 6 3.

In het werk van den heer Raffles, (*History of Java* tom. 2. pag. 60) is eene vertaling gegeven van dit zelfde opschrift, volgens eene verklaring, daarvan door den *Sultan* (toen *Panembahhan*) van *Sumanap* in het Javaansch opgesteld. Dezelve luidt aldus:

«This is an advice to mankind, whose igno-«rance arises out of a covetous desire to obtain «more than they possess. If mankind were not «by their disposition inclined to be covetous of «what others possess, and to scandalize each «other, where would be the use of advice; when «they are receiving advice they have a confidence «in doing what is right, but afterwards they «follow their natural inclinations. Therefore, «oh ye men of the city, be advised by this, not «to follow such dispositions, but to do what is «required of you by the times and the customs «of the country, and be not singular."

Het groot verschil tusschen deze vertaling en de door mij gegevene zal ieder duidelijk genoeg in het oog vallen. Jammer is het dat er in het werk van den heer Raffles geene bewijzen voor

zijne vertaling gegeven zijn, noch de waarde van elke letter in het opschrift is aangewezen. Hiervoor kan ik mijne vertaling slechts verdedigen door den lezer te verwijzen naar het gegevene Alphabet en de hier onder volgende aanmerkingen.

De laatste letter der eerste regel is niet juist, aan de linkerzijde derzelve ontbreekt eene gebogene streep, welke met die aan de regterzijde te zamen eenen cirkel had moeten vormen, misschien is de bijvoeging der *woeloe* hiervan de oorzaak. De zesde figuur op de derde regel stelt de zoogenaamde ꦥ꧀ *miring* voor, dat is, de letter ꦥ꧀ met de opening naar de linkerzijde in plaats van naar de regterzijde gekeerd. Deze ꦥ꧀ *miring* wordt thans alleen als cijfer gebruikt en geldt *vier*. De vierde letter op de vierde regel is niet naauwkeurig. Van onderen had de lijn een weinig binnenwaarts moeten gebogen zijn, terwijl er van boven tusschen de twee bij elkander komende lijnen een kleine ruimte had moeten openblijven, zoo als b. v. bij de vierde letter op de vijfde regel. De volgende letter stelt de thans als *pasangngan* gebruikt wordende letter b voor. Het verschil, het welk thans tusschen het gebruik der ꦨ en ꦧ bestaat, werd oudtijds tusschen dezelve niet in acht genomen, zoo als mij ook uit eene inscriptie te *Kadiri*

waarvan ik een afschrift aan de vriendelijkheid van den heer Resident VAN TEIJLINGEN verschuldigd ben, gebleken is. De zevende letter der vierde regel heb ik verklaard door eene ofschoon derzelver gedaante meer op die eener gelijkt. De reden hiervan is voorzeker aan de onnaauwkeurigheid van den beeldhouwer te wijten, nademaal de zamenhang der rede, alhier het woord vordert. De tweede letter op de vijfde regel is ten onregte van boven geopend. Misschien is dit ontstaan, door dat de beeldhouwer de lijn ter linkerzijde van boven niet genoeg gebogen heeft, waardoor de letter te groot zoude geworden zijn, zoo hij dezelve van boven gesloten had. De volgende letter heeft een *Paten* bij zich. Eene zoodanige schrijfwijze waarvoor men thans de *Tjetjak* gebruikt, komt meermalen in de Javaansche opschriften voor. De derde letter op de zesde regel stelt de letter voor, bijna zoo als dezelve thans nog geschreven wordt, met dit onderscheid, dat het naar boven gebogéne lijntje aan de regterzijde iets lager had moeten geplaatst worden. De van onder naar boven gehaalde lijn aan de regterzijde, welke thans bij de gebruikelijk is, ontbreekt zeer dikwijls in de Javaansche opschriften. De zesde letter op de zevende regel is in eene moeijelijk te herkennen gedaante uitge-

houwen. Dezelve had moeten voorstellen eene [Javanese script] (zijnde in dit oude schrift eene cirkel). De tegenwoordige gedaante echter van deze letter in dit opschrift heeft de duidelijkste kenteekenen van het zij door den val van het beeld, hetwelk door den heer RAFFLES weder opgerigt is, hetzij door den regen te zijn bedorven. Mij althans is het waarschijnlijkste toegeschenen, dezelve door [Javanese script] te verklaren, nademaal het woord [Javanese script] eenen hier zeer passenden zin geeft. [Javanese script] is eene nu nog in de Javaansche poëzij zeer gebruikelijke zamentrekking voor [Javanese script]

Overigens komen in dit op schrift eenige woorden voor, welke ook nu nog bij de Javanen gebruikelijk zijn, zoo als: [Javanese script] het zelfde als: [Javanese script] *altijd*; [Javanese script] *die*, [Javanese script] *mensch*, waarvoor éénmaal voorkomt [Javanese script] [Javanese script] thans [Javanese script] *zeer*, [Javanese script] thans, [Javanese script] *uit, wegens.*

De *Priester* in dit opschrift bedoeld, is misschien *Toehan* GOEROEDJOE.

No. 4.

[Javanese script]

[Javanese script]

*Begin met offer-
handen, als gij bidt.*

1 3 6 4.

De eerste letter is dezelfde als die, welke in opschrift No. 3 aan het einde der eerste regel voorkomt, doch, wegens het kleinere schrift hier meer ineengedrongen.

No. 5.

1 3 6 3.

No. 6.

Het is zonde, wanneer (gij) *er genoegen in stelt om menschen, die de Goden aanbidden, uit te lagchen.*

1 3 6 1.

Het woord [illegible] is thans nog in gebruik; in plaats der *Pingkal* gebruikt men echter de [illegible] en schrijft [illegible]. De tweede letter op de tweede regel is zeer onachtzaam afgebeeld. Het cirkeltje aan de linkerzijde ontbreekt.

No. 7.

[illegible]

1 2 2 8.

No. 8.

Om het voet stuk van dezen steen is eene slang gekronkeld en op deze bevinden zich twee verschillende opschriften, waar het eene, met de letter *a* geteekend, het volgende gezegde bevat:

[illegible]

Hetzelve bestaat uit vier woorden, welke te zamen een jaartal uitdrukken: 1362. Hetzelve wordt volgens de regelen der *Tjondro Sangkolo* dus berekend:

[illegible] *dragen*	2.
[illegible] voor [illegible] *smaken* . . .	6.
[illegible] *zenden*	3.
[illegible] voor [illegible] *verkeerd*. .	1.
	1362.

Het andere opschrift met letter *b* geteekend, staat met betrekking tot het opschrift onder letter

a vermeld omgekeerd, waarschijnlijk om deze twee des te duidelijker van elkander te onderscheiden. Hetzelve bevat het volgende gezegde:

Kunt gij raden.

Deze vraag wordt tot hen gerigt, welke het voorgaande opschrift onder letter *a* vermeld, en geenen volzin maar een jaargetal uitdrukkende, verklaren willen.

De twee malen voorkomende weglating der letter ꦔ꧀ in opschrift *a*, is in poëzij zeer gewoon en in de opschriften geenszins vreemd. In het spreken zoude dezelve op die plaatsen ook weinig of niet gehoord worden, vermits de woorden, die dezelve onmiddellijk voorafgaan, met eene opene lettergreep en dat wel zonder bijgevoegde klinker, dat is met eene *haksoro legenno* eindigen. De eerste letter van opschrift *b* is eene verkorting van ꦏꦺꦴꦮꦺꦤ꧀ *gij*, welke zeer dikwijls voorkomt in de poëzij.

No. 9.

1 3 6 1.

No. 10.

Deze steen bevat drie verschillende opschriften. Het eerste is van boven naar beneden ge-

schreven in twee regelen, beginnende aan de regterzijde. Het middelste bevat een jaargetal en het onderste of derde bevat eveneens een jaargetal, doch niet in cijfers, maar in woorden en volgens de *Tjondro Sangkolo* te berekenen. Wij zullen dezelve achtereenvolgend opgeven en verklaren.

Acutum pudendi virilis simile est acuto hastae. Omnes, quibus occurrit, effugiunt. Ubicunque tangit, vult obedientiam. Praebet vitam et corpus. Neque illa, quâ vehitur, caret favore (*a*).

Cuspis hastae, quacum membrum virile comparatur, supra lineam ad partem dextram signata est. Supra cuspidem hastae signatus est sol, luna et stella; dimidia autem pars lunae atque stella in parte hujus lapidis conversâ signata est. Figurae supra lineam ad partem sinistram cum stellarum quoque figuris valde conveniunt. Doctus ille Javanus, *Ronggo* WARSITO, mihi, harum figurarum explicationem roganti, respondit: tamdiu membrum virile honore afficietur, quamdiu sol luna atque stellae micant.

Beneden dit opschrift leest men het jaargetal

1 3 6 2.

Onder dit jaargetal is hetzelfde op nieuw uitgedrukt, doch niet in cijfers maar in woorden.

(*a*) Lector eruditus ignoscat, me eruditorum tantum sermone versionem huius inscriptionis dedisse. Homo Europaeus non ita pudore caret, sicuti Javanus.

ꦏꦠꦺꦴꦤ꧀ ꦏ
ꦮꦶꦫꦾ꧀ ꦧꦿꦩ꧀
ꦭꦸꦩꦸꦚ꧀

ꦏꦠꦺꦴꦤ꧀	*te zien zijn*	2.
ꦏꦮꦶꦫꦾ꧀	*in beweging zijn* . . .	6.
ꦧꦿꦩ꧀	*vlam.*	3.
ꦭꦸꦩꦸꦚ꧀	*stof.*	1.
		1362.

I.

Kort overzigt van hetgeen tot nu toe omtrent Tjetto *geschreven is.*

De heer CRAWFURD is de eenigste, welke eenige melding heeft gemaakt van *oudheden* op *Tjetto* (door hem *Katto* genaamd) aanwezig. In zijn beroemd werk, getideld: *History of the Indian Archipelago* maakt hij van dezelve melding in het tweede deel, bladzijde 198 — 199, 206, 210 — 211, 216 en 224. In eene aanmerking op bladz. 199 geeft hij te kennen, dat hij zijn verhaal omtrent *Tjetto* ontleend heeft van den heer WILLIAMS, welke de aldaar aanwezige oudheden schijnt bezocht te hebben.

Volgens het verhaal van den heer WILLIAMS zouden de oudheden op *Tjetto* op twaalf elkander opvolgende terrassen gelegen zijn. Op een derzelve vond hij eene *Lingam* van zes voeten lang en een beeld, SIWA voorstellende met vijf hoofden. Ook trof hij er een opschrift aan, het jaar 1356 beteekenende.

Dit is het eenigste, hetwelk betreffende deze oudheden is bekend gemaakt. Volgens gevoelen van den heer Crawfurd moet derzelver stichting, even als die van *Soekoeh* toegeschreven worden aan eene secte der vereerders van Siwa, welke kort voor de invoering van het Mohammedanismus op *Java* kwam.

II.

Beschrijving der oude monumenten op Tjetto.

Van *Karangpandan* den weg naar *Soekoeh* opgaande, verlaat men dien, ter helfte van denzelven en daalt ter linkerzijde in een ravijn neder. Daarna beklimt men eenen anderen berg, aan de overzijde van dit ravijn en bereikt alsdan spoedig de dhesa *Kemoening*. Van hier is door de zorg van den heer Handt een weg gemaakt midden door koffijlanden, welke, noordoostelijk opgaande, vervolgens door onbebouwde en geheel woeste streken loopt, aan beide zijden door hooge *Glaga* omgeven. Ten laatste voert die weg door een groot bosch, uit *Tjemoro*-boomen bestaande, hetwelk zich van hier tot aan den top van het *Lawoe*-gebergte uitstrekt, naar eenen hoogen heuvel. Dezen in eene noordelijke rigting opgaande heeft men, na deszelfs top te hebben bereikt, aan de regterzijde en dus oostwaarts de plaats *Tjetto* ꦕꦠ꧀ꦠ꧈ in het ka-

wisch *hart* beteekenende), alwaar zich eenige oudheden bevinden.

Deze plaats, geheel met *Tjemoro*-boomen begroeid, bestaat uit veertien elkander oostwaarts opvolgende terrassen. Na drie derzelve opgegaan te zijn, welke, ofschoon hare tegenwoordige gedaante blijkbaar door menschenhanden verkregen hebbende, echter geen verder spoor van eenig kunstwerk bevatten, komt men aan eenen steenen trap, welke uit dertien ongelijke treden bestaat. Dezen opgeklommen zijnde, bevindt men zich op een terras van omstreeks twaalf en eene halve Ned. el lengte. De breedte is zeer moeijelijk te bepalen, dewijl hetzelve eene rondachtige gedaante heeft, misschien wel in lateren tijd ontstaan. Op dit vierde terras bevindt zich verder geen overblijfsel van vroegere tijden.

Regt tegen over den zoo even vermelden trap is de opgang naar het vijfde terras, bestaande uit vijf en twintig ongelijke treden. Hetzelve heeft eene lengte van negen Ned. ellen en vier palmen. Ook hier was de breedte wegens de ronde gedaante van het terras moeijelijk te bepalen.

Digt bij den bovensten steen van deze opgang staat een groot beeld. Het aangezicht is monsterachtig, zoo als dat der tempelwachters op *Soekoeh*. De snorren loopen langs den mond naar beneden,

de bakkebaarden zijn breed en gaan van de ooren tot aan de snorren. In de ooren zijn groote bellen (*a*), zoo als MAHADEWA gewoonlijk draagt; de bel in het regter oor bestaat uit acht driehoeken. De linkerhand hangt loodregt langs het lijf, terwijl de regterhand geopend op den buikband ligt. Aan de polsen zijn breede armbanden. Aan den duim der regterhand is eene dikke ronde ring en zoo het schijnt ook aan den duim der linkerhand. De buikband, rondom het ligchaam gewonden, loopt aan de regterzijde over de regterdij en aan de linkerzijde onder den hangenden arm door naar achter, en aldaar naar beneden. Het beeld ligt geknield, met de beide beenen onder het lijf. Hetzelve heeft eene groote kroon of *Makoetho* op, in welker midden, boven op het hoofd, zich eene figuur bevindt, even als de oorbel in het linkeroor, uit negen driehoeken bestaande (*b*). Het beeld is thans van de linker- naar de regterzijde benedenwaarts in twee stukken gebroken, welke echter nog op elkander staan en volkomen passen. Hetzelve heeft eene hoogte van ééne Ned. el, één palm en vijf duim.

Vlak achter dit beeld, met den rug naar het-

(*a*) Zie plaat I, no. 1.
(*b*) Zie plaat I, no. 2.

zelve gekeerd, staat het beeld eener vrouw, welker sarong, even als de Javaansche vrouwen nu nog gewoon zijn dezelve te dragen, de borst geheel bedekt. Het aangezicht is thans van voren en aan de linkerzijde geheel geschonden, maar de mond, neus en oogen liggen nog op eenen lossen steen er nevens, het hoofdhaar schijnt van achter naar de linkerzijde te zijn opgebonden. In de ooren zijn groote ronde bellen, gelijk door de *Javaansche* vrouwen nog gedragen worden. Van achter de ooren en over de wangen hangende komt de knop eener bloem, waarschijnlijk de *Lotus* te voorschijn (*a*). De regterarm hangt loodregt langs het ligchaam, de linkerhand ligt geopend op den buikband. De armbanden om de polsen bestaan uit drie ringen, waarvan de middelste de dikste is. Dit beeld heeft eene hoogte van ééne Ned. el.

Naast het eerstgenoemde beeld, ter regterzijde van hetzelve, een weinig meer naar voren staat een steen, waarop een groot hoofd is uitgehouwen met groote naar boven gebogene snorren voorzien. In de ooren hangen kleine ronde bellen. De kroon op het hoofd schijnt oorspronkelijk niet verschild te hebben van die, waarmede het

(*a*) Zie plaat I, no. 3.

eerstgenoemde beeld versierd is. De verdere bewerking van dezen steen is echter gestaakt, zoodat dezelve een onvoltooid beeld daarstelt, hetwelk negen palm en vijf duim Ned. hoog is.

Na twintig ongelijke treden opgegaan te zijn, komt men op het zesde terras, hetwelk eene lengte heeft van negen el en één palm Ned. Op het midden van hetzelve staat een beeld, gelijksoortig aan het eerstvermelde, met het linkerbeen onder het lijf en de regterknie vóór het lijf gebogen. Op de laatste rust de regterhand, welker duim, in de hoogte staande, tegen de eveneens opgehevene duim der linkerhand rust, terwijl de gekromde vingers der beide handen insgelijks tegen elkander rusten. In deze houding worden de handen een weinig beneden de borst tegen het lijf gehouden. (*a*). De armbanden bestaan uit drie ringen, waarvan de middelste de dikste is. De snorren en bakkebaarden zijn even als bij het eerstvermelde beeld. Ook komen de oorringen met de bij hetzelve vermelde overeen, met dit verschil, dat zij slechts zes driehoeken bevatten. Dit beeld heeft geene kroon op, maar het haar hangt in krullen over het hoofd tot aan den nek. Het voorhoofd is hoog gewelfd en op het midden van hetzelve

---

(*a*) Zie plaat I, no. 4.

vormt het naar achter gestreeken haar eene lange punt. De einden des buikbands hangen van voren en van achter loodregt naar beneden. Het beeld heeft eene hoogte van ééne Ned. el.

De trap naar het volgende of zevende terras is in twee deelen verdeeld. Na eerst zes treden te zijn opgegaan, heeft men eene smalle vlakte van één en drie vierde Ned. el lengte, waarop zich echter geene voorwerpen bevinden. Vervolgens klimt men nog achttien treden op en bevindt zich alsdan op het zevende terras. Op het midden der zestiende trede staat een neut of vierhoekige steen, welke tot grondslag van deurposten of eenig ander gebouw gebruikt wordt.

Op het begin van dit zevende terras, juist bij den trap, staan nog vier andere soortgelijke vierhoekige steenen in een vierkant. De twee voorste steenen zijn grooter dan de twee achterste, terwijl deze laatste in grootte geheel overeenkomen met den steen, welke op de zestiende trede staat. De afstand dezer vier steenen van elkander is anderhalve Ned. el in de breedte en twee Ned. ellen in de lengte.

Achter dezelve volgt nog eene trede, aan welker beide zijden zich een muur verheft, uit ongelijke doch meestal smalle langwerpig vierkante steenen vervaardigd. Deze muren zijn

thans ééne Ned. el hoog. Vroeger moeten zij veel hooger geweest zijn, gelijk blijkt uit de vele losse en hier en daar op dezelve verspreid liggende steenen. De lengte dezer muren van het westen naar het oosten is vijf en eene halve Ned. el; de breedte van het noorden naar het zuiden is vijf en drie vierde Ned. el.

Den muur ter linkerzijde opgaande, vindt men op denzelven nog het spoor van een vierkant gebouw, welks grondslag uit drie vierkanten bestaat, welke boven elkander liggen, doch telkens inspringende, zoodat het onderste het grootste en het bovenste het kleinste vierkant uitmaakt. Ofschoon ook deze grondslag eenigzins verwoest is, liggen echter de neuten, van dezelfde gedaante als de zoo even beschrevene, nog op hare plaats. Op den muur ter regterzijde staan thans twee hooge *Tjemoro*-boomen, doch, ofschoon er nog wel eenige steenen op denzelven verspreid liggen, is echter op dezen muur niet zoo duidelijk het spoor van een gebouw aanwezig, als op den muur ter linkerzijde. Het is niet onwaarschijnlijk, dat de vijf bovenvermelde neuten bestemd waren voor een gebouw, hetwelk verbonden zoude worden met het zoo evengenoemde, welks grondslag op den muur ter linkerzijde nog aanwezig is. Op den muur ter regterzijde zal zonder twijfel ook een zoo-

danig gebouw aanwezig zijn geweest, of zal men ten minste plan gehad hebben op denzelven ook een zoodanig op te rigten. Het geheel zal misschien eene poort hebben moeten vormen, niet ongelijk aan die, welke men thans nog vóór het eerste terras te *Soekoeh* aanwezig vindt.

Tusschen deze muren doorgegaan zijnde, ziet men aan derzelver oosthoek twee beelden staan. Dat ter linkerzijde, negen palm en vier duim Ned. hoog, stelt eenen staanden man voor, welke midden op het voorhoofd eene kleine ronde verhevenheid heeft, misschien het derde oog der godheid Siwa verbeeldende. De snorren loopen gekruld naar boven. In de ooren zijn bellen even als die van Mahadewa, uit vijf driehoeken bestaande. Van achter de ooren en over de wangen hangende komt aan elke zijde eene bloem te voorschijn (*a*). Eene kroon is op het hoofd, hetwelk echter thans van den romp is afgescheiden. De linkerarm hangt loodregt naar beneden, terwijl de hand geopend tegen het been ligt. De regterarm is naar voren gebogen en de regterhand ligt gesloten met den duim naar boven op den buikband. De duimen en vingers van dit beeld zijn zeer lang. Om

(*o*) Ziet plaat I, no. 5.

den pols is een kunstig bewerkte armband (*a*). Om den elleboog is eene slang twee malen gekruld, met den kop naar voren gekeerd, terwijl eene keten om den hals hangt, waaraan een gelijk versiersel als aan den armband bevestigd is, hetwelk op de borst nederhangt. De buikband is slechts met ééne vouw om het lijf gebonden en hangt van voren zoowel als van achteren regt naar beneden. Beneden op die band, aan de achterzijde van het beeld is een opschrift. (*b*).

Het beeld, ter regterzijde, eveneens negen palm en vier duimen Ned. hoog, is zeer geschonden. De oorbellen zijn even als die van het zoo even vermelde beeld, doch de overige deelen van het hoofd zijn zeer beschadigd. De linkerarm hangt loodregt naar beneden, terwijl met de hand de sarong wordt vastgehouden. De regterarm is gebogen en de hand ligt gesloten op de borst, welke zeer verminkt is. Om de polsen zijn armbanden uit twee ringen bestaande. Het beeld is bekleed met eene lange sarong, welke tot op de voeten nederhangt en met eenen buikband, welks lis van voren een weinig afhangt, is vastgebonden.

(*b*) Zie plaat I, no. 6.

(*c*) Zie opschrift no. 1.

Op het midden van dit terras liggen twee hoopen steen, op eenigen afstand van elkander, in eene regte lijn van het noorden naar het zuiden.

Aan het einde van hetzelve verheft zich aan de noordzijde eene vierkante hoogte van ongeveer ééne Ned. el, welker wanden uit ongelijke steenen zijn opgetrokken en welker binnenste ruimte met aarde is opgevuld. Midden op deze hoogte verheft zich eene tweede verhevenheid van één el zeven palm en drie duim Ned. hoog. Dezelve is vierhoekig uit regelmatige langwerpig vierkant gehouwene steenen opgetrokken. De binnenruimte is ook hier met aarde opgevuld. De basis dezer verhevenheid is juist vierkant, daar elke zijde eene breedte heeft van één el en zeven duim Ned. De breedte der bovenrand van het oosten naar het westen is één el en twee palmen Ned., terwijl die van het noorden naar het zuiden bedraagt één el en negen palm Ned. Aan deze bovenrand is op elke der vier hoeksteenen een *Garoeda*-beeldje uitgehouwen (*a*).

Deze verhevenheid is gebouwd uit inspringende steenlagen, zoodat derzelve dikte in het midden slechts uit éénen steen bestaat. Daarna springen de steenlagen weder uit en vormen van boven de opgegevene breedte.

(*a*) Zie plaat I, no. 7.

Bovenop liggen thans eenige stukken van gebroken beeldhouwerk uit dezelfde roodachtige misschien gebakke steensoort, welke men ook op *Soekoeh* aantreft. Onder dezelve bevinden zich:

Een slangenkop.

Een aangezicht met ronde geopende mond en van achter hol. Het heeft volkomen de gedaante van het aangezicht des beelds, hetwelk op de zuidzijde der pyramide, ten zuiden van den trap des tempels te *Soekoeh* geplaatst, zich bevindt en aldaar tot waterleiding dient. Ook dit voorwerp zal waarschijnlijk hiertoe gediend hebben of ten minste daarvoor bestemd zijn geweest.

Een menschenhoofd met oorbellen, zoo als die van Mahadewa, uit vijf driehoeken bestaande. Aan de kin is nog het kenmerk van eenen afhangenden baard zigtbaar. Misschien behoorde dit hoofd tot een beeld, hetwelk Mahadewa voorstelde.

Een middellijf met tegen elkander geslotene handen, welke een weinig beneden de borst gehouden worden, terwijl de duimen naar boven gerigt, tegen elkander rusten.

Vóór den trap, die naar het volgende terras voert, staat een beeld met het linkerbeen onder en de regterknie vóór het lijf gebogen. Het

hoofdhaar hangt in krullen af tot aan den nek. Aan de ooren hangen ronde bellen en van achter dezelve komt aan elke zijde eene bloem, over de wangen hangende, te voorschijn *(a)*. Eene slang dient tot halsketen en evenzoo slingert zich eene slang om den elleboog. De linkerarm hangt loodregt naar beneden, terwijl de regterhand gesloten met den duim naar boven op de borst ligt. De buikband, met kleine vierkante ruiten versierd, hangt schuins langs de linkerdij af. Dit beeld heeft eene hoogte van negen palmen Ned.

Aan de noordzijde van dien trap ligt een gezadelde doch thans gebroken olifant op den grond.

Na vijf treden van den naar het volgende terras leidenden trap te zijn opgegaan, heeft men eene vlakte van één el en zeven palmen Ned. en naast deze treden, aan beide zijden, de stijlen eener poort, zoo als die vóór het eerste terras op *Soekoeh*. Elke stijl heeft eene breedte van één el, één palm en zeven duim Ned. en eene hoogte van éene el, twee palmen en vijf duimen. Op den stijl ten zuiden is een opschrift *(b)*, hoog drie palmen en negen duim en breed vier palmen en acht duimen.

(*a*) Zie plaat I; no. 8.

(*b*) Zie opschrift no. 2.

Deze stijlen worden afgebroken door een vlak, lang zeven palmen en zes duimen Ned. Op het vlak aan de zuidzijde staat een olifant, welke door eenen man wordt bereden, wiens hoofd echter thans afgebroken is. In de regterhand houdt hij eene haak, waarmede de olifanten worden aangedreven. De linkerarm hangt loodregt langs het lijf. Deze gebeeldhouwde steen heeft eene hoogte van vijf palmen en zeven duimen. Naast denzelven staat thans een bewerkte steen, welke waarschijnlijk tot versiering van iets zal gediend hebben *(a)*. In het midden, bij de lijn *A*, is het onderstuk gescheiden. Zoo als het schijnt, is dit voorwerp oorspronkelijk uit twee stukken vervaardigd. Het heeft eene hoogte van zeven palmen en negen duimen Ned.

Op het vlak ten noorden staat een beeld zonder hoofd, met de beide handen op den rug gebonden. Hetzelve heeft eene hoogte van vier palmen en vijf duimen Ned. Daarnaast staat een viervoetig dier van het mannelijk geslacht, met gespletene hoeven, gelijk die van een koebeest, doch korte breede staart, gelijk die van een paard, welke ter helfte is afgesneden. De hals van dit dier is naar achter gebogen en

(*a*) Zie plaat I, no. 9.

vervolgens vereenigd met het ligchaam van den berijder. Van deszelfs kop is geen spoor. Op hetzelve rijdt een man, thans zonder hoofd, wiens linkerarm langs de dij nederhangt, terwijl de hand om de dij naar achter is gebogen; de regterhand ligt op den hals van dit dier. Deze gebeeldhouwde steen heeft eene lengte van vijf palmen en zes duimen en eene hoogte van vijf palmen en drie duimen. Daarnevens liggen nog twee afgebrokene menschenhoofden, misschien tot de twee laatstvermelde beelden behoord hebbende, ofschoon dezelve thans niet meer naauwkeurig daarop passen.

Daarna stijgt men weder zes treden op. De stijlen der poort verlengen zich aan beide zijden van den trap, doch bovenaan vindt men geen verder spoor eener poort, zoodat het onzeker is, of dezelve ooit voltooid is geworden. Boven op den stijl der poort aan de zuidzijde staat thans een groote *Tjemoro*-boom.

Na aldus het achtste terras bereikt te hebben, hetwelk eene lengte heeft van achttien ellen en vier palmen en eene breedte van acht en twintig ellen en ruim acht palmen Ned., heeft men ten zuiden van den trap een mannenbeeld met nederhangende snorren voorzien. Aan de ooren hangen ronde bellen en van achter dezelve komt aan elke zijde eene bloem, over de wang

hangende, te voorschijn. *(a)*. De handen liggen kruiselings over elkander beneden de borst. De hoogte van dit beeld is ongeveer negen palmen. Naast hetzelve staat een bewerkte steen, welke even als de boven vermelde en daaraan volkomen gelijk, tot versiering zal gediend hebben *(b)*.

Op dit terras bevinden zich acht verhevenheden. Ten noorden en ten zuiden is eene langwerpig vierhoekige verhevenheid, gemerkt *e* en *f*, breed drie ellen en zeven palmen en lang elf ellen Ned. Verder zijn er nog twee verhevenheden ten noorden en twee ten zuiden; de eerste zijn gemerkt *a* en *c*, en de tweede *b*. en *d*. De verhevenheden *a* en *b* zijn geheel vierkant en hebben eene breedte en lengte van drie ellen en zeven palmen Ned. De verhevenheden *c* en *d* zijn eveneens vierkant en hebben eene lengte en breedte van drie ellen en één palm Ned. Deze zes verhevenheden hebben alle eene hoogte van vijf à zes palmen Ned. Tusschen de vier laatst genoemde staan nog twee andere langwerpig vierhoekige verhevenheden, eene ten noorden gemerkt *g*, breed één el en lang twee ellen Ned., en eene ten zuiden, gemerkt *h*, breed twee ellen en lang één el Ned. De laatste

---

(*a*) Zie plaat I, no. 8.

(*b*) Zie plaat I, no. 9.

zijn volkomen gelijk aan die, welke wij op plaat I, n° 7 hebben voorgesteld, doch zonder de afbeeldingen van Garoeda.

Op de verhevenheid, gemerkt *a,* ligt een menschenhoofd met ronde bellen in de ooren, terwijl aan elke zijde van achter dezelve eene bloem, over de wang hangende, te voorschijn komt (*a*). Daarnevens staat een bewerkte steen, waarop een dier van het mannelijk geslacht is uitgehouwen. Het gelaat is dat van een mensch. De voorpooten zijn kort, met lange vingers voorzien en naar achter gebogen, als waren het de vinnen van een visch, terwijl de achterpooten met lange toonen naar voren gekromd liggen. De staart, welke over den rug lag, is thans afgebroken. Dit dier wordt bereden door eenen man, van wien thans slechts de beenen overig zijn, terwijl zoowel de hals van het beest als de voor- en achterpooten met eenen band zijn voorzien. Het geheel is om den steen gebeeldhouwd, terwijl die gedeelten van denzelven, welke niet tot de voorstelling zelve behooren, aanwezig zijn gebleven, zoodat het of nog niet afgewerkt is, of, wat misschien waarschijnlijker is, eene geringe kunst verraadt. *(b)*.

(*a*) Zie plaat I, no. 8.

(*b*) Zie plaat I, no. 10.

Vóór de verhevenheid *d* staat een beeld, met de beide beenen onder het lijf gebogen. Het hoofd is zeer geschonden en het gelaat ontbreekt geheel. Aan het achterhoofd is nog het spoor eener kroon zigtbaar. Om den hals hangt een keten, waaraan over de borst een versiersel hangt van dezelfde gedaante als het achterstuk der kroon, met de punt naar beneden hangende *(a)*. Zulk een versiersel dient ook voor oorbellen. De linkerarm hangt regt naar beneden. De regterhand ligt geopend op den buik. De banden om de polsen en ellebogen hebben een versiersel, gelijk aan dat hetwelk over de borst hangt. Dit beeld is zeven palmen Ned. hoog.

Vóór de verhevenheid *c* staat een beeld in dezelfde houding als het zoo even vermelde. De neus is zeer geschonden. Van achter de ooren en over de wangen hangende komt aan elke zijde de knop eener bloem, waarschijnlijk de Lotus te voorschijn *(b)*. Aan de ooren hangen ronde bellen. De armen zijn naar voren gebogen en de handen rusten met opgehevene duimen tegen elkander beneden de borst *(c)*. De duimen zijn met ringen versierd, de polsen

(*a*) Zie plaat I, no. 11.

(*b*) Zie plaat I, no. 3.

(*c*) Zie plaat I, no. 4.

en ellebogen met armbanden uit drie ringen bestaande, waarvan de middelste de breedste is, op welke ronde bolletjes zijn uitgewerkt. Dit beeld is negen palmen en twee duimen hoog.

Op het midden van dit terras bevinden zich nog eenige voorwerpen, welke slechts een weinig boven den beganen grond verheven zijn en plat op denzelven nederliggen *(a)*. Het eerste voorwerp is eene, één el, acht palmen, acht duimen, en vier strepen lange, en één palm, vijf duimen en zeven strepen breede *Lingam*, uit drie steenen bestaande en aan den kop met drie ballen voorzien. Op deze *Lingam* ligt een *Tjetjak* met den staart naar den kop van de *Lingam* gekeerd. Vóór den kop der *Lingam* ligt een langwerpig aan de punt driehoekig toeloopend voorwerp, welks voorstelling mij onbekend is. Op de *Lingam* volgt een driehoek, uit verscheidene steenen gevormd. Op dezen driehoek in het midden bevinden zich drie kikvorschen, naar het westen, noord-oosten en zuid-oosten gekeerd. Regt tegenover den kop van den kikvorsch, die naar het westen gekeerd is, ligt een visch, in het Javaansch *Talero*, in het Maleisch *Meawat* ge-

(*a*) Zie plaat II.

naamd. Tegenover den kop der beide andere kikvorschen liggen *Tjetjaks*. Ten zuiden der kikvorschen ligt een zeekrab en ten noorden een ander zeegedierte, in het Javaansch *Mimi* genaamd. Op de basis des driehoeks ligt een visch met den kop naar het westen gekeerd, in het Javaansch *Oeling* genaamd, hebbende de gedaante van eenen dikken paling.

Ten noorden en ten zuiden van de basis des driehoeks ligt op eenen afstand van twee Ned. ellen een ster, uit negen stralen bestaande, terwijl zich aan elken der vier windstreken buiten den omtrek der stralen een klein vierkant bevindt. De ster ten noorden is zeer beschadigd. Op het midden der basis van den driehoek is eene derde ster uit zeven stralen bestaande.

Na zeer kleine tusschenruimte volgt een vledermuis met uitgespreide vleugelen, ongeveer zes ellen Ned. lang. Op dezelve ligt eene schildpad van drie ellen, twee palmen en negen duimen breed en vier ellen, één palm en vier duimen lang. Achter den staart der vledermuis en vlak vóór den trap naar het volgende terras ligt eene andere schildpad, zes palmen en zes duimen breed, en zeven palmen en vijf duimen lang. Naast dezelve staat een beeld in eene opgerigte houding. Het hoofd is van den romp gescheiden, doch bevindt

zich nog los op denzelven. De snorren zijn naar beneden gebogen. Op het hoofd is eene groote kroon (*a*). Aan de ooren hangen ronde bellen, terwijl aan elke zijde eene bloem van achter de ooren te voorschijn komt, welke over de wang hangt (*b*). De armbanden bestaan uit slangen. De einden des buikbands hangen van voren en van achter regt af tot tusschen de voeten. Dit beeld heeft eene hoogte van ééne el Ned. Aan de andere zijde dier schildpad liggen twee zeer kleine schildpadjes op elkander, blijkbaar van hare oorspronkelijke plaats verwijderd. Daar naast staat een paard, waaraan thans de kop ontbreekt, gezadeld volgens de nu nog bij *Javanen* gebruikelijke wijze. Aan het zadel is tevens een staartriem bevestigd en over de borst en den rug hangen troetels. Van den ruiter zijn nog slechts de beenen en voeten, welke in eenen stijgbeugel rusten, overig. In de regterhand, welke eveneens nog zigtbaar is, bevindt zich, naar het schijnt een stokje, hetwelk naar achter wordt gehouden, om daarmede het paard aantesporen. Ter zijde van dit paard ligt het middellijf tot aan de beenen van een menschenbeeld, welks regterhand geopend op den buik ligt, terwijl de linkerhand regt naar beneden hangt.

(*a*) Zie plaat I, no. 12.

(*b*) Zie plaat I, no. 8.

De opgang naar het volgende of negende terras bestaat uit tien treden. Aan de bovenste trede gekomen, heeft men zoo wel links van zich, als tegen over zich eenen muur, welke den trap van het terras afscheidt. Deze muren zijn zeer laag en thans ingestort. Die, welke zich op eenigen afstand tegen over den trap bevindt, is iets breeder dan de trede zelve, zoodat men, om op het negende terras te komen, een weinig regts moet wenden en dien muur aan deszelfs zuidhoek voorbij gaan. Eenen zoodanigen muur vindt men ook nu nog tegen over de poort van het plein, vóór de huizen der *Javanen* van eenigen rang.

Dit terras heeft eene lengte van elf ellen en drie palmen Ned. en eene breedte van zeven en twintig ellen. Zoodra men op hetzelve gekomen is, heeft men ten noorden van zich een beeld, welks beide armen regt naar beneden hangen. Midden op het hoofd is het haar, even als bij de *Chinezen*, in eene kleine rondte te zamen gebonden, en hangt in eenen korten staart tot aan den nek naar beneden. De snorren van dit beeld loopen gebogen naar boven. De armbanden bestaan uit drie ringen, waarvan de middelste de dikste is en op welke kleine ronde bolletjes zijn uitgewerkt. Het beeld heeft eene hoogte van zeven palmen of vijf duimen Ned. Aan het einde van dit terras is ten noorden en ten zuiden eene vierkante verheven-

heid, hoog zes palmen en acht duimen Ned., terwijl derzelve breedte en lengte bedraagt drie ellen, zeven palmen en vijf duimen Ned. Vóór de verhevenheid ten zuiden staat een beeld, ruim ééne Ned. el hoog, met het regterbeen onder het lijf en de linkerknie vóór het lijf gebogen. De linkerhand ligt op de linkerknie en de regterarm hangt regt naar beneden, terwijl de hand op de knie schijnt te rusten.

Ten noorden van den trap, die naar het volgende terras voert, staat een beeld, ééne el en drie palmen hoog. Aan de ooren hangen ronde bollen, terwijl eene bloem aan elke zijde van achter dezelve te voorschijn treedt en over de wang hangt (*a*). Om den hals zijn twee slangen gekronkeld, welker gekroonde koppen, tegen over elkander vóór de borst regt opstaan. Om den elleboog is eveneens eene gekroonde slang gekronkeld. Om den pols is een versierde armband. In de regterhand is eene groote knods (*b*), soortgelijk aan die, welke op *Soekoeh* voorkomt onder de wapenen, uitgewerkt op den steen beneden en ten zuiden van het derde terras geplaatst. De linkerhand, welke op de linkerdij rustte, is afgebroken. Het regterbeen, thans afgebroken, lag onder het lijf, terwijl de linker-

---

(*a*) Zie plaat I, no. 8.

(*b*) Zie plaat I, no. 13.

knie vóór het lijf gebogen nog ongeschonden is. Ten zuiden van dien trap staat een beeld, in dezelfde houding als het laatstvermelde. In deszelfs regterhand is eene gewone knods, zoo als die, welke de tempelwachters op *Soekoeh* dragen. In de linkerhand is een rond schild. De regtervoet ligt op zijde tegen den staanden linkervoet. Het hoofd is thans in tweeën gespleten. De hoogte van dit beeld is ééne el Ned.

De trap, die naar het volgende of tiende terras voert, bestaat uit zeventien treden, welke aan beide zijden door eenen schuinsoploopenden muur omgeven zijn. Omstreeks het midden dezer muren springen dezelve op drie plaatsen naar binnen. De diepte van elken insprong is negen palmen en de afstand tusschen den eersten en tweeden, en den tweeden en derden insprong, is vijf palmen en acht duimen Ned.

Op den eersten insprong ten zuiden staat eene koe, met een bel aan elke zijde van den hals. Op den nek bevindt zich een kikvorsch en daar achter zit een mensch, waarvan thans alleen de beenen en de regterhand op den rug der koe rustende overig zijn. Op den tweeden insprong ten zuiden staan de stukken van drie gebrokene beeldjes, alle zonder hoofd. Een derzelve is kennelijk eene vrouw, welker sarong hare borst bedekt. Bij een ander beeldje worden de handen, tegen elkander geslo-

ten, met duimen naar boven gerigt (*a*), beneden de borst gehouden.

Op den tweeden insprong ten noorden staan nog de beenen en voeten van een menschenbeeld.

De bovenvermelde zijmuren des traps verheffen zich tot boven de hoogste trede en vormen aldaar eenen muur van ééne el Ned. hoog en ééne el zes palmen en vier duimen breed. Daarna daalt men weder zes treden af. Vóór de onderste dezer treden ligt een klein schildpadje. Ten zuiden van dezen laatstgenoemden naar beneden voerenden trap staat een beeld met eene kroon op het hoofd. Aan de ooren hangen lange bellen en eene bloem komt van achter dezelve aan elke zijde over de wangen hangende te voorschijn (*b*). De gekromde vingers der beide handen rusten tegen elkander en eveneens de opgehevene duimen (*c*). In deze houding worden de handen beneden de borst gehouden. Aan de beide zijden van dit beeld hangen twee lange koorden, welke op den linkerschouder beginnen. Dit beeld, op eenen platten steen uitgehouwen, is ééne el Ned. hoog.

Op dit tiende terras, lang elf ellen en drie palmen, en breed drie en twintig ellen, acht palmen

---

(*a*) Zie plaat I, no. 4.

(*b*) Zie piaat I, no. 14.

(*c*) Zie plaat I, no. 4.

en zes duimen, zijn vier verhevenheden, waarvan het noordelijkste en zuidelijkste langwerpig vierkant is, elk breed twee ellen en lang vijf ellen. Op de vierkante verhevenheid *a*, drie ellen zeven palmen en vijf duimen breed en lang, bevindt zich een olifant in eene liggende houding en gezadeld, zonder echter door iemand bereden te worden. Het zadel is boven op geheel glad. De snuit des olifants is afgebroken. Dit beeld is hoog drie palmen en twee duimen en lang vijf palmen Ned. Op de vierkante verhevenheid *b* eveneens drie ellen, zeven palmen en vijf duimen breed en lang, doch iets hooger dan de andere, zijn vele bas-reliefs en deze is de eenigste plaats op *Tjetto*, waar zich dezelve bevinden. Onder deze komt een steen voor, waarop twee menschen achter elkander zittende zijn uitgehouwen. De voorste derzelve draagt eene kroon en maakt zijne eerbiedige groete, door de handen plat tegen elkander te houden en de toppen der duimen tegen den neus te brengen, voor eenen derden persoon, welke staat en eveneens eene kroon draagt. Op eenen anderen steen is een huis uitgehouwen en vóór hetzelve staat een man. Op eenen derden steen is een man, eene *Tjokro* of *Wischnoe*-pijl in de hand houdende. Vóór hem staat een boom, waaronder zich aan elke zijde eene offervaas bevindt. Achter die boom staat een man op zijn hoofd. Op eenen vierden steen staan twee

menschen, welke pijlen op elkander afschieten. Tusschen hen staat een olifant en boven dezen, verbeeldende achter denzelven te staan, een karbaauw. Achter den karbaauw staat een hooge boom, waaraan twee vruchten naast elkander hangen.

Behalve de reeds opgenoemde steenen, zijn er nog vele andere rondom de verhevenheid *b*, doch welke ik tot mijnen grooten spijt niet verder heb kunnen onderzoeken, dewijl de dag reeds ver gevorderd was, toen ik mij hiermede bezig hield en het terugkeeren door de onveiligheid van dit oord noodzakelijk was.

Vóór den trap, die naar het volgende terras voert, staat eene schildpad, ongeveer zeven palmen breed en acht palmen Ned. lang. Na vijftien treden te zijn opgegaan, heeft men aan beide zijden der bovenste trede eenen muur, hoog ééne el en lang éénc el en twee palmen Ned. Daarna daalt men weder vijf trappen af en bevindt zich alsdan op het elfde terras, lang negentien ellen vier palmen en zes duimen Ned. en even zoo breed. Aan het einde van dit terras zijn twee vierkante verhevenheden, beide drie ellen, zeven palmen en zes duimen breed en even zoo lang. Dezelve hebben eene hoogte van ruim zeven palmen, doch zijn thans in eenen zeer vervallen staat. Op dit terras zijn verder geene voorwerpen aanwezig.

De treden, welke naar het volgende of twaalfde terras voeren, zijn thans vernietigd. Na de schuinsche hoogte, welke thans naar dit terras voert, te zijn opgegaan, heeft men boven aan, aan weerszijde, eenen muur ééne el hoog en even zoo lang. Daarna daalt men weder drie trappen af. Dit twaalfde terras, lang dertien ellen en acht palmen en breed zestien ellen en drie palmen, heeft wederom twee vierkante verhevenheden in het midden, vijf ellen lang en evenzoo vele breed. Op dit terras zijn geene andere voorwerpen aanwezig.

Naar het volgende of dertiende terras leiden drie en twintig treden, uit zeer ongelijke steenen gevormd. Naast de bovenste trede is aan beide zijden een muur ééne el hoog en evenzoo breed. Op dezen muur, zoowel die ten noorden als die ten zuiden, staat een neut. Misschien was het plan, om boven dezen trap eene poort opterigten. Op dit terras, vijf ellen zes palmen en vijf duimen lang en dertien ellen en acht palmen breed, zijn in het midden, even als op het vorige terras, twee vierkante verhevenheden, drie ellen zeven palmen en zes duimen lang en evenzoo vele breed. Ook op dit terras is verder geen ander voorwerp aanwezig.

Achttien trappen leiden naar het laatste of veertiende terras, acht ellen vier palmen en acht duimen lang en zes ellen, acht palmen en zes duimen

breed. In het midden van het terras is eene lage verhevenheid, omstreeks vijf palmen hoog, drie ellen en zeven palmen lang en drie ellen en één palm breed. Op dezelve zijn nog zes neuten aanwezig, drie ten oosten en drie ten westen. Ten oosten staan aan de noord- en zuidzijde twee neuten op elkander. Tusschen deze zijn er nog twee andere, ééne ten noorden en ééne ten zuiden der middelste neut. Vóór dezelve liggen twee langwerpig vierkante steenen, gemerkt *a* en *b*, waarop de *Javanen*, die soms op *Tjetto* komen, nu nog offers brengen en wierook branden, gelijk ik zelf aldaar verbrande wierook gevonden heb. Verder is op dit veertiende terras, waarachter het groote *Tjemoro* bosch zich wederom verlengt, niets aanwezig gevonden.

III.

Verklaring der oude monumenten op Tjetto.

Voor zoo verre men thans uit de overgeblevene ruïnen te *Tjetto* kan opmaken, komt het mij waarschijnlijk voor, dat dezelve nimmer voleindigd zijn geworden. Deze gissing wordt bevestigd door het beeld, hetwelk op het vijfde terras zich bevindt en waarvan alleen het hoofd is afgewerkt. Ook de tegenwoordige toestand van het laatste of veertiende terras geeft aanleiding tot dezelve. Immers de neuten, welke op de vierkante verhevenheid aldaar nog aanwezig zijn en in zoodanige orde staan als of het gebouw juist op dezelve zoude opgetrokken worden, geven duidelijk te kennen, dat men plan had de werkzaamheden aldaar te vervolgen. Intusschen zijn er volstrekt geene puinhopen van steenen of eenige andere ruïnen op dit veertiende terras aanwezig, zoodat men veilig veronderstellen mag, dat ook aldaar de werkzaamheden gestaakt zijn geworden. De neuten op en

boven den trap naar het zevende terras geven een zelfde plan te kennen en ook bij deze vindt men geene puinhoopen. Op het zevende terras vindt men daarenboven alléén ten noorden eene verhevenheid, ofschoon eene oppervlakkige beschouwing der overige terrassen, waarop zich verhevenheden bevinden, dadelijk doet vermoeden, dat dezelfde regelmatigheid, welke op deze zigtbaar is, ook op het zevende terras moest plaats hebben, en aldus eene verhevenheid ten zuiden, gelijk aan die ten noorden, noodzakelijk vordert. Evenwel is er ten zuiden geen spoor hiervan noch eenige ruïne te ontdekken. Het volslagen gemis aan beelden op de vier bovenste terrassen, bevestigt ook hetzelfde vermoeden; te meer, dewijl men op *Tjetto* het plan schijnt gehad te hebben, om aan elke zijde der trappen, zoowel boven als beneden, een beeld te plaatsen. Immers bij verscheidene trappen op *Tjetto* is dit het geval, alwaar de beelden zeer regelmatig geplaatst zijn en niet *op* maar *in* den grond staande, duidelijke bewijzen dragen van hunne aloude standplaatsen te hebben behouden. Zoo hebben b. v. de twee beelden, welke aan het begin van het zevende terras aan beide zijde des traps staan, geheel dezelfde hoogte, terwijl het een eenen man voorstelt en het tweede eene vrouw schijnt aan te duiden. De beide beelden aan het einde van het negende terras, aan beide zijden des traps ge-

plaatst, hebben ook bijna dezelfde hoogte, staan in gelijke houding en zijn de beide eenigste, die met wapens voorzien zijn; zoodat het ook hieruit blijkbaar is, dat deze beelden niet *op* maar *in* den grond staande, hunne oorspronkelijke standplaats behouden hebben. Ook valt het zeer moeijelijk te begrijpen, waarom de verhevenheid op het tiende terras iets hooger is dan de overige, en alléén met bas reliefs is voorzien. Het is echter duidelijk te verklaren, wanneer men aanneemt, dat het oorspronkelijke plan geweest is, ook de overige verhevenheden met bas reliefs te versieren; zoo als ook op de beide verhevenheden, te *Soekoeh* op het derde terras staande, voorwerpen *en relief* zijn uitgehouwen en niet slechts op ééne derzelve. Daar de oudheden op *Tjetto* blijken dragen van gesticht te zijn met een godsdienstig oogmerk, zoo moet het verwondering baren, dat er aldaar geen tempel aanwezig is, noch ook eenig spoor van denzelven, te meer daar er op *Soekoeh*, welker ruïnen met die van *Tjetto* de meeste overeenkomst hebben, op het derde of laatste terras een groote tempel gevonden wordt. Het waarschijnlijkst is, dat men plan gehad heeft, om op het veertiende of laatste terras te *Tjetto* een kleine tempel opterigten, welk plan echter onuitgevoerd is gebleven. De tegenwoordige toestand immers der plaats geeft duidelijk te kennen, dat

het plan nooit geweest kan zijn op *Tjetto* eenen zoo grooten tempel als op *Soekoeh* te stichten. Dat men alleen bij drie trappen schildpadden vindt en niet bij alle, is voorzeker ook aan het nog niet afgewerkt zijn dezer monumenten toeteschrijven.

De boven gegevene redenen bewijzen naar ons oordeel te meer voor het onafgewerkt zijn der monumenten op *Tjetto*, daar men goede gronden heeft te gelooven, dat de tegenwoordige toestand derzelve weinig verschilt van dien, waarin zij door derzelver verwoesters verlaten zijn geworden. Behalve toch dat de Javanen, vooral de minder met vreemde natiën in aanraking komende bergbewoners nog eenen heiligen eerbied voor die overblijfselen uit het Hindoesche tijdvak koesterende, ongaarne deze monumenten verder vernielen of bederven, zoo ligt ook de plaats *Tjetto* zoo geheel van alle bewoonde plaatsen verwijderd, dat dezelve daardoor te meer voor verdere vernieling beveiligd is geworden.

De verouderde bosschen, welke dezelve omgeven en de hooge Glaga, welke eene veilige woonplaats voor de tijgers aanbiedt, zijn ook weinig geschikt om eene bevolking tot zich te lokken, welke in de lagere streken met geringe moeite overvloed van levensmiddelen verkrijgen kan.

Ofschoon men op *Tjetto* geene beelden vindt,

welke het duidelijk kenmerk eener Hindoesche godheid hebben, want het SIWA-beeld met vijf aangezichten, waarvan de heer CRAWFURD in zijne *History of the Indian Archipelago*, tom. 2, op gezag van den heer WILLIAMS melding maakt, heb ik niet aanwezig gevonden; zoo is het echter zeer waarschijnlijk, ja bijna zeker, dat deze plaats van godsdienstige vereering, even als *Soekoeh*, aan de dienst van SIWA geheiligd is geweest. Immers de *Lingam* op het achtste terras, van gelijke grootte als die, welke op *Soekoeh* gestaan heeft, en welke bepaaldelijk door de SIWA-dienaars werd vereerd, bevestigt deze gissing genoegzaam. Dat men op *Tjetto* niet zulke onkiesche voorstellingen vindt als op *Soekoeh*, is misschien aan het nog onafgewerkt zijn dezer monumenten toeteschrijven.

Met de voorwerpen, aan de dienst van SIWA eigen, zijn op *Tjetto* even als op *Soekoeh*, eenige andere, bij de dienst van WISCHNOE behoorende, verbonden, zoo als de schildpadden en de *Garoeda*-beeldjes op het zevende terras; WISCHNOE zelf met zijne *Tjokro* in de hand, schijnt onder de bas reliefs op het tiende terras voortekomen. Vreemd is het evenwel, dat op het achtste terras te *Tjetto* verscheidene afbeeldingen van dieren gevonden worden, welke niet tot de Hindoesche eeredienst behooren, als kikvorschen, verscheidene zeegedierten, de vledermuis enz. Ook is het mij niet be-

kend, dat dezelve door de Javanen overigens op eenige wijze vereerd worden. Geene voorwerpen der vereering zijnde, zal men dezelve derhalve moeten beschouwen als tot versiering dienende. Ook is het opmerkelijk, dat juist op dit achtste terras zoo vele verhevenheden voorkomen, meer dan op eenig ander. Hieruit zoude men opmaken of dat dit terras meer dan de andere is afgewerkt, of dat hetzelve tot eene bijzondere heilige plaats bestemd is geweest, welker begane grond daarom door verscheidene voorwerpen versierd werd.

De in de kawische taal zoo bedrevene Radhen Ngabehi Ronggo Warsito, welke van moederszijde beweert aftestammen van Kjahi Patjiro, die als boetedoener op *Tjetto* geleefd heeft, heeft mij verzekerd, dat onder de aldaar aanwezige beelden vele voorkomen, welke afbeeldingen zijn van voor heilig gehoudene personen en van de voorvaders van dezen boeteling. Zeker is het, dat de meeste beelden op *Tjetto* geene kenmerken hebben van eene godheid voortestellen, terwijl daarenboven de eerbiedige houding, waarin de meeste derzelve geplaatst zijn, ons tevens veeleer aan afbeeldingen van menschen doet denken.

Het beeldhouwerk is ook hier, even als op *Soekoeh* ruw, ja soms nog ruwer dan op deze plaats bewerkt, en eene juiste kennis van de Hindoesche eeredienst zal men aan de kunstenaars

dier monumenten zeker niet kunnen toeschrijven. Ook hier, even als op *Soekoeh*, schijnen vele voorstellingen uit het dagelijksche leven aanwezig te zijn.

Volgens een verhaal mij door den bovengenoemde Radhen Ngabehi Ronggo Warsito medegedeeld, is *Tjetto* de verblijfplaats geweest van eenen boetedoener Kjahi Patjiro genaamd. Deze was een der weinige, welke zich tegen het aannemen van het Mohammedaansche geloof verzette en op *Tjetto* met zijne volgelingen zich eenigen tijd staande hield. Het verhaal luidt dus :

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

« *Verhaal van Tjetto.* Deze plaats was vroeger de hermitage van eenen *Hadjar*, genaamd Kjahi

Patjiro. Deze was een zoon van Kjahi Toehan Goeroedjoe, die boete heeft gedaan op *Soengkoeh* en de leermeester is geweest van Praboe Handajaningngrat, vorst van *Pengging*.

«Wat nu Kjahi Patjiro voormeld betreft. Ten tijde van het rijk van *Demak*, namen alle, die de oude godsdienst niet verlaten wilden, hunne toevlugt tot hem. Nadat hun getal langzamerhand zeer was toegenomen, spoorden zij Kjahi Patjiro aan, om zich openlijk te verzetten (tegen den vorst van *Demak*). Deze gaf hieraan gehoor en benoemde eenen *Patih*, genaamd Toemenggoeng Sidho Lamong. Zoodra hiervan op *Demak* tijding was ontvangen, werd de veldheer te *Demak*, genaamd Kjahi Pragiwongso, gelast, om hem aantevallen. Deze nam allerlei wapentuigen met zich mede en kwam op *Tjetto*. Bloedig was het gevecht, doch de inwoners van *Tjetto* werden door het groot aantal der vijanden overmeesterd en geslagen. Vele werden er gedood en onder deze ook Kjahi Patjiro. Toemenggoeng Sidho Lamong nam de vlugt naar een onbekend bosch.

«Nadat Kjahi Pragiwongso wedergekeerd was naar *Demak*, verzamelde Toemenggoeng Sidho Lamong eenige menschen, en plantte op nieuw de vaan des oproers; echter niet op *Tjetto*, maar zuidelijker, digt bij *Soengkoeh*. De zoon van Kjahi Patjiro, genaamd Kjahi Gentroeh, werd tot op-

perbevelhebber verkozen. Zoodra men hiervan te *Demak* kennis kreeg, werd KJAHI PRAGIWONGSO wederom uitgezonden, om dezen vijand aantevallen. Juist zoude hij de plaats, waar de oproerlingen zich gevestigd hadden, bestormen, toen hij door eenen steen, welke deze naar beneden lieten rollen, getroffen werd en stierf. Het volk van *Demak* vlugtte in wanorde en keerde naar huis terug.

« Vervolgens toog KANGDJENG SOENNAN KALIDJOGO tegen de muitelingen op met slechts vier man. Nadat hij den vijand genaderd was, deed hij eene bezwering en gebruikte zijne wondermagt tegen denzelven. Intusschen stierf Toemenggoeng SIDHOLAMONG en werd een beeld, hetwelk nu nog genaamd wordt het beeld Toemenggoeng. Zijne onderdanen, die de vaan des oproers gevolgd waren, namen alle het Mohammedaansche geloof aan, behalve KJAHI GENTROEH. Deze vlugtte zuidwestwaarts en hield stil midden in een bosch. Aldaar vestigde hij zich en stichtte langzamerhand een gehucht. Daarop veranderde hij zijnen naam in dien van PATJIRO. Ook dit gehucht kreeg ten laatste de naam van *Patjiro*. Van hem is afkomstig NJAHI SEKAR PETHAK, de vrouw van KJAHI SEKAR PETHAK, die zich ten noorden, digt bij *Patjiro* vestigde. Van daar heet de plaats, waar hij zich vestigde, het dorp *Pepedhan*, hetzelfde als *Pedhan*.

AANMERKINGEN.

Ronggo Warsito, de opsteller van dit verhaal, hetwelk als eene traditie van oude tijden af is bewaard geworden, heeft hetzelve in de *Kromo*-taal geschreven. Doch, daar hij *dichter* is, heeft hij zich eenige vrijheden veroorloofd, welke in de poëzij zijn toegelaten, maar in zuiver proza niet mogen gebezigd worden. Ik zal dezelve aanstippen en tevens het verhaal een weinig trachten toetelichten.

a. Voor deze dichterlijke uitdrukking zegt men in proza Door dit woord wordt een geleerde of priester uit den vóór- mohammedaanschen tijd te kennen gegeven, van daar dat nu nog beteekent *onderwijzen*, eigentlijk *Hadjar zijn.* Ronggo Warsito verkiest de schrijfwijze van boven de thans algemeen aangenomene van Zie hetgeen wij hieromtrent in het begin der *beschrijving van de oude monumenten op Soekoeh* hebben medegedeeld.

Deze was de zoon van Damas Mojo en klein-zoon van Praboe Birowo, die in het jaar 1300 regeerde te *Penging*. Praboe Handajaningngrat is gehuwd met de dochter van Browidjojo VI, vorst van *Modjopahit.*

[illegible] In plaats van [illegible] zegt men in proza [illegible] Het woord [illegible] is het Arabiesche زمن *tijd.*

[illegible] Dit rijk is gesticht, na den val van het rijk van *Modjopahit*, in het jaar 1400, volgens de *Tjondro Sangkolo.*

[illegible] is eene in poëzij gebruikelijke verkorting voor [illegible] *vermeerderen.*

[illegible] In proza schrijft men hiervoor [illegible] *aanhitsing.*

[illegible] Voor dit van het Sanskrietsch afkomstige en in poëzij gebruikelijke woord schrijft men in proza [illegible] *maken.*

[illegible] Ook wel [illegible] genoemd, is een persoon, die de bevelen van zijnen vorst of hoofd zelf ontvangt en dezelve verder ten uitvoer doet brengen.

[illegible] Voor deze, in poezij gebruikelijke spreekwijze, schrijft men in *kromo*-proza [illegible]

[illegible] In proza is het beter gezegd [illegible]

[illegible] Eene in poëzij gebruikelijke zamen-

trekking voor [illegible] Zoo ook het volgende [illegible] voor [illegible] Voor [illegible] zegt men daarenboven in *kromo*-proza [illegible]

[illegible] Is een spreekwoordelijk gezegde voor *door overmagt van den vijand overwonnnen worden.* Eigenlijk beteekenen deze woorden, *door sap overstroomd worden.* In proza zegt men echter gewoonlijk [illegible]

[illegible] Is een *Ngoko* woord, hier moet men lezen [illegible] In poëzij is de vermenging van *kromo* met *Ngoko* toegelaten, doch niet in zuiver proza, behalve in het laag *Madjo.*

[illegible] Het woord [illegible] is *Ngoko.* In *kromo*-proza schrijft men hiervoor [illegible]

[illegible] Hier heeft een *Ngoko* woord een *kromo* uitgang ontvangen, zoo als in de poëzij geoorloofd is. Er had moeten staan [illegible]

[illegible] Is een, uit het Sanskrietsch afkomstig en in poëzij gebruikelijk woord. In proza zegt men [illegible] of van hooge personen sprekende [illegible]

[illegible] De lijdende vorm van [illegible] waarvoor men hier had moeten schrijven [illegible] zie boven.

[illegible] Is een titel van eenen opperbevelhebber in het leger.

[illegible] Is een van het Sanskrietsch afkomstig en in poëzij gebruikelijk woord voor [illegible]

[illegible] In *kromo*-proza zegt men hiervoor [illegible] of [illegible] [illegible] Is een in poëzij gebruikelijk woord, waarvoor men in *kromo*-proza zegt [illegible]

[illegible] Is *Ngoko,* hier had moeten staan [illegible]

[illegible] Voor [illegible] is in proza ongebruikelijk, men zegt daarvoor [illegible]

[illegible] Het woord [illegible] is eene, in poëzij gebruikelijke, verkorting voor [illegible] en de titel van den vorst, de prinsen en den rijksbestierder. Voor het woord [illegible] had hier moeten staan [illegible] dewijl deze de titel is van heilige personen, zoo als *Kalidjogo,* welke één der acht *Soenan's* geweest is, welke het oprigten der Moské te *Demak* bevorderd hebben.

[illegible] Is in peözij gebruikelijk. Hier had moeten staan [illegible]

[illegible] Is *Ngoko,* er had moeten staan [illegible]

[illegible] Digt bij *Tawang Mangoe* is nog een steenen beeld, hetwelk genoemd wordt [illegible] waarschijnlijk hetzelfde, hetwelk al-

8.

hier bedoeld wordt. Hieruit blijkt het dus, dat *Toemenggoeng* Sidho Lamong zich ten zuiden van *Soekooh* bij de tegenwoordige Dhesa *Tawang Mangoe* gevestigd had.

[illegible] Is eene poëtische uitdrukking voor [illegible]

[illegible] Hier is wederom een *Ngoko* woord met eene *kromo* uitgang verbonden. Er had moeten staan [illegible]

[illegible] Thans is er nog een dorp van dien naam, omstreeks vijf palen zuidwaarts van de hoofdplaats *Soerokarto.* De naam van dit dorp is afgeleid van het werkwoord [illegible] *zich digt aan iets aansluiten*, dewijl Kjahi Sekar Pethak zich vlak naast Patjiro had met ter woon nedergezet.

IV.

Over den stichter en den tijd der stichting van de oude Monumenten op Tjetto.

Toen wij boven over de stichting der oude monumenten op *Soekoeh* handelden, hebben wij reeds onze gissing te kennen gegeven, dat Kjahi Patjiro de eerste grondlegger der nu nog aanwezige monumenten op *Tjetto* geweest zal zijn. Immers *hij* had die afgezonderde plaats voor zich verkozen, om aldaar, even als zijn vader Kjahi Toehan Goeroedjoe op *Soekoeh,* boete te doen. De jaargetallen, op *Tjetto* vermeld, komen ook overeen met den tijd, waarin Kjahi Patjiro geleefd heeft.

Dat hij hierin geholpen zal zijn door inwoners van *Soekoeh*, is zeer waarschijnlijk. Kjahi Patjiro toch was de zoon van den op *Soekoeh* zoo hoog vereerden Kjahi Toehan Goeroedjoe. Zonder twijfel zijn hem dus, bij zijn vertrek naar *Tjetto,* eenige inwoners van *Soekoeh* gevolgd. De nabijheid dezer beide plaatsen heeft natuurlijk de gemeenschap tusschen dezelve zeer bevorderd, daar *Tjetto* naar

gissing slechts drie of vier palen hemelsbreedte ten noordoosten van *Soekoeh* gelegen is. Daar er verder tusschen het beeldhouwerk op *Soekoeh* en *Tjetto* een zeer groote overeenkomst bestaat, zoowel in de houding van vele beelden, als in de bewerking der steenen en ook het letterschrift op beide plaatsen geheel overeenkomst, is dit een bewijs te meer voor onze geuitte gissing. Aldus zullen er ook waarschijnlijk kunstenaars van *Modjopahit* tot de werklieden der monumenten op *Tjetto* behoord hebben.

Volgens het boven gegeven verhaal van *Tjetto,* mij door Ronggo Warsito medegedeeld, hebben, in den tijd, toen de Mohammedaansche godsdienst meer en meer veld won op *Java,* dat is, gedurende het leven van Kjahi Patjiro, vele dergenen, welke aan de voorvaderlijke godsdienst getrouw bleven, zich bij Kjaki Patjiro op *Tjetto* vervolgd. De ligging van *Tjetto*, midden in het gebergte, was voorzeker zeer geschikt, om hen naar deze plaats uittelokken, waar zij, voor den vijand beveiligd, in stilte hunne goden konden dienen. Zoo hebben ook andere, welke het Mohammedaansche geloof niet omhelzen wilden, zich naar bergachtige streken begeven, waarvan nu nog de zoo genaamde Boedhisten op het *Tengersche* gebergte en in *Bantam* afkomstig zijn. Ook deze vlugtelingen hebben Kjahi Patjiro voorzeker bijgestaan in het

vervaardigen der beelden en andere monumenten op *Tjetto*.

Het oudste jaargetal hetwelk op *Tjetto* voorkomt is 1370, dus zes jaren later dan de jongste datum op *Soekoeh*. Het tweede op *Tjetto* voorkomend jaargetal is 1378. Van 1370 af tot aan 1378 en voorzeker nog later is men dus op *Tjetto* bezig geweest met het vervaardigen der monumenten. De heer CRAWFURD vermeld, op gezag van den heer WILLIAMS, het jaargetal 1356. Doch ik heb hetzelve nergens op *Tjetto* aanwezig gevonden.

De juiste tijd der verwoesting dier monumenten is thans niet meer met genoegzame zekerheid te bepalen. Zonder twijfel echter moet men denzelven stellen in den tijd, toen PRAGIWONGSO met zijn Mohammedaansch leger van *Demak* naar *Tjetto* is getrokken, KJAHI PATJIRO aldaar in het gevecht gesneuveld is en zijne volgelingen zich zuidwaarts bij *Tawang Mangoe* hebben nedergezet. Dat hij toch de verwoester dier monumenten geweest is, kan aan geene twijfeling onderhevig zijn, nademaal hij, met het doel, om de oude Hindoesche godsdienst op *Java* te vernietigen, tegen KJAHI PATJIRO was opgetrokken.

V.

Verklaring der opschriften op Tjetto.

Hetgeen wij bij de verklaring der opschriften op *Soekoeh* aangaande de taal en het letterschrift dier opschriften vermeld hebben, is ook toepasselijk op de beide opschriften te *Tjetto* door mij gevonden, nademaal de letters op beide plaatsen dezelfde gedaante hebben. Daarom verwijzen wij den lezer naar het aldaar gezegde en naar het alphabet en gaan dadelijk tot eene verklaring der opschriften over.

No. 1.

1 3 7 0.

N. 2.

[Javanese script]

De voorname Priesterkoning (is het) *die zeer beroemd is voor zijne boetedoening, toen hij in kommervolle tijden verkeerde, dacht hij om geen slapen* (of) *eten; tot dat hij Priesterkoning geworden is, heeft hij* (zijne boetedoening) *zeer vermeerderd*,

1 3 7 8.

Het eerste woord [Javanese] beteekent hetzelfde als [Javanese] of thans gebruikelijke [Javanese] De titel van [Javanese] *Priesterkoning* was in het Hindoesche tijdvak een der eervolste; verscheidene Javaansche vorsten hebben getracht dien te verkrijgen. Het woord [Javanese] is het zelfde als het thans nog gebruikelijke [Javanese] *beroemd, bekend.* Voor [Javanese] zegt men thans [Javanese] voor [Javanese] zoude men thans zeggen [Javanese] Het woord [Javanese] is hetzelfde als het thans gebruikelijk [Javanese] *ophangen ;* hier is het gebruikt in den zin van *geen gebruik*

maken van. Voor [illegible] zegt men thans [illegible] eigenlijk *komen,* hier gebruikt in den zin van *tot aan,* in welke beteekenis het woord [illegible] ook voorkomt. Het woord [illegible] is het zelfde als [illegible] van het Sanskrit afkomstig en eigenlijk *heer* beteekenende. In oude Javaansche geschriften wordt het ook soms voor *vorst* gebruik. De heir bedoelde *priesterkoning* is allerwaarschijnlijkst KJAHI PATJIRO.

De derde letter op de eerste regel verschilt in vorm van dezelfde letter in de opschriften van *Soekoeh* voorkomende. In andere opschriften echter komt eene soortgelijke figuur der [illegible] voor, terwijl de zamenhang der rede eveneens voor onze verklaring pleit. De tjetjak, bij de laatste letter der eerste regel behoorende staat niet boven maar nevens dezelve. Hierdoor zoude men kunnen vermoeden, dat deze figuur niet eene [illegible] voorstelt, maar een gekromd lijntje, hoedanig een meermalen onder de opschriften van *Soekoeh* en ook aan het einde van dit opschrift voorkomt; doch hetzelve wordt daar alléén gebruikt, wanneer het opschrift geëindigd is en niet midden in hetzelve. Daarom heb ik gemeend, dat men door hetzelve hier de [illegible] verstaan moet. Zoo men evenwel hetzelve voor een rustpnnt wil houden en de daarnevens geplaatste Tjetjak als een niet tot het op-

schrift zelve behoorend puntje beschouwen, geeft dit echter in den zin geene verandering, men moet alsdan vertalen : *De voorname priesterkoning. Hij is beroemd* enz.

Het opschrift is niet op éénen maar op vijf verschillende nevens elkander geplaatste steenen gehouwen. Dezelve zijn thans een weinig van elkander afgeweken. Hierdoor zijn de linker- en regterzijden van de voorlaatste letter op de eerste regel van elkander afgescheiden, zoo als ook met het laatste cijfer het geval is. De derde regel heeft niet dezelfde lengte als de overige en de laatste letter derzelve is verminkt, waarschijnlijk door het afwijken der steenen van elkander.

ALPHABETISCH REGISTER

der

in de Opschriften voorkomende woorden.

ꦲ꧀

ꦲꦶ꧀ hetzelfde als ꦲꦶꦁ꧀ *te, in, door.*

ꦲꦒꦸꦁ꧀ *groot.*

ꦲꦕꦸꦫ꧀ *trouwloos handelen.*

ꦲꦤꦸꦒ꧀ *genoegen scheppen.*

ꦲꦾꦁ꧀ *Godheid.*

ꦲꦫꦱ꧀ *smaken.*

ꦲꦮꦺꦴꦤ꧀ *verkeerd.*

ꦲꦒꦺꦴꦭꦺꦃ꧀ *verkrijging.*

ꦲꦩꦒꦺꦃ꧀ *inhalig zijn.*

ꦲꦭꦁꦏꦸ꧀ *verhinderen.*

ꦲꦤꦶꦤꦺꦴ꧀ *offerhanden.*

ꦲꦁ꧀ hetzelfde als ꦲꦶꦁ꧀ *te, in, door.*

ꦲꦶꦁ꧀ *te, in, door.*

genaderd worden.

ophangen.

gehoorzaam zijn.

plan hebben.

ongehoorzaam zijn.

vorst.

leering.

stof.

gij.

in beweging zijn.

lagchen, uitlagchen.

te zien zijn.

wil.

op de vlugt gaan, wegloopen.

bekend, beroemd zijn.

tijd.

membrum virile.

die, welke.

ꦱꦶꦤ꧀ *wegens, uit.*

ꦤ꧀

ꦥꦤꦥꦏ꧀ *paal en perkzetten.*

ꦏꦶꦤ꧀ꦠꦸ *zenden.*

ꦏ꧀

ꦏ꧀ *gij, uw, zijn.*

ꦥꦏ꧀ *zeer.*

ꦏꦼꦏ꧀ *niet.*

ꦏꦏ꧀ *komen, tot aan.*

ꦏꦸꦤ꧀ꦢꦁ *onderwijs.*

ꦏꦶꦤꦏ꧀ *overtreding.*

ꦏꦩ꧀ꦥꦏ꧀ *boete doen.*

ꦏꦺꦏꦺꦏ꧀ *zich verzetten.*

ꦭ꧀

ꦭꦸꦭ꧀ *zeer.*

ꦭꦼꦭꦸꦭ꧀ *alle.*

ꦭꦶꦤꦭꦏ꧀ *oogenblik.*

ꦭꦭ꧀ *slapen.*

ꦭꦠ꧀ *plaats.*

ꦭꦸꦩꦩ꧀ *leven en ligchaam overstorten.*

ꦭꦼꦭ꧀ *die.*

ꦠ꧀

ꦠ꧀ *ontbreken.*

[Javanese script] *begin.*

[Javanese script] *geluk.*

[Javanese script] *vlam.*

[Javanese script] *priester.*

[Javanese script] *speer.*

[Javanese script] *slechte daad.*

[Javanese script] *gelijk, zamen.*

[Javanese script] *mensch.*

[Javanese script] *mensch.*

[Javanese script] *tegenkomen.*

[Javanese script] *raden.*

[Javanese script]

[Javanese script] *zeer* eig. *overtreffen.*

[Javanese script] *altijd.*

[Javanese script] *honger hebben.*

[Javanese script] *verwachten.*

[Javanese script]

[Javanese script] *stout spreken.*

[Javanese script] *zonde.*

[Javanese script] *raken.*

[Javanese script] *heer, vorst.*

[Javanese script] *in kommervollen toestand zijn.*

[Javanese script] eig. *voet,* vandaar als titel voor hooge personen, even als het tegenwoordige [Javanese script]

[illegible] *priester.*
[illegible] *betoomen.*
[illegible] *overlast aandoen.*

[illegible]

[illegible] *zondigen tegen de Goden.*
[illegible] *goed.*
[illegible] *sterk zijn.*

[illegible]

[illegible] *kunnen, in staat zijn.*

[illegible]

[illegible] *scherp.*
[illegible] *die.*
[illegible] *vraagwoord.*

[illegible]

[illegible] *rijden,* lijd. vorm [illegible]

[illegible]

[illegible] *met, en.*
[illegible] *rooven, stelen.*

[illegible]

[illegible] *priester.*
[illegible] *zich tot de Goden wenden in gebeden.*
[illegible] *gunst.*

brengen.

bidden.

wanneer, indien.

wanneer.

oppassen.

zeer.

wachten.

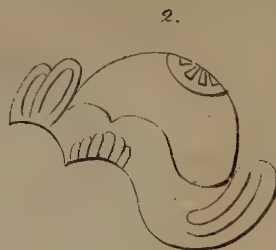
zeer.

VOORWERPEN OP TJETTO

1.

2.

3.

4.

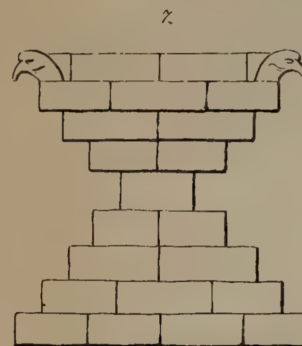
5.

6.

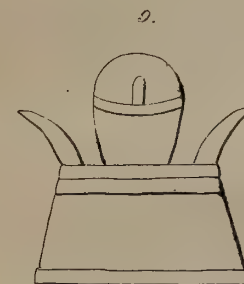
7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

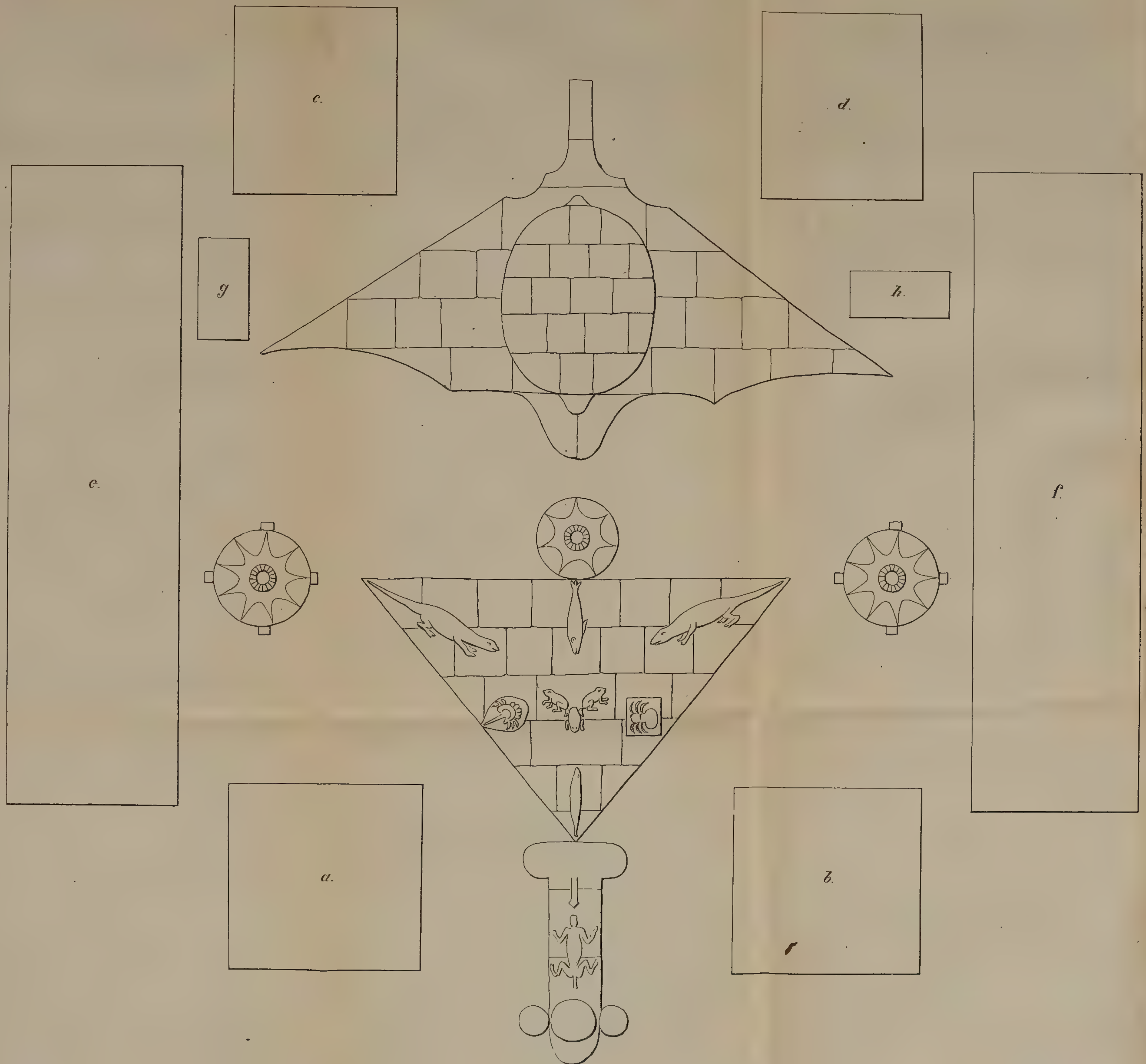
14.

Geteek. door C. J. v.d. Vlis

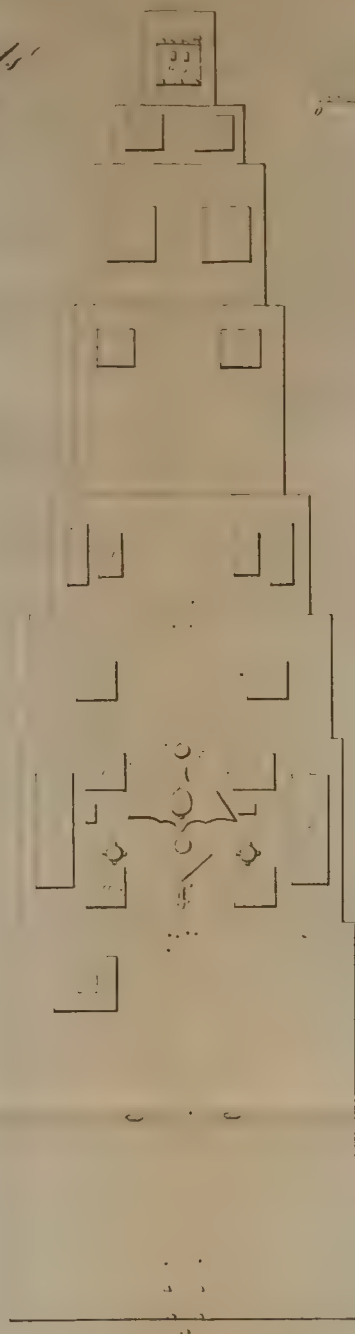
Op St. Gr. door J. Schgell

Geteek. door C. J. v. d. Vlis

Op St. Gr. door Schnell.

NB. Een puntje wyst de plaats van eenen gebeeldhouwden Steen aan

Lith. door C. J. v. d. Vlis

Op St. Gr. door J. Schuell

Alphabet der Opschriften op
SOEKOEH EN TJETTO

Komt niet voor

Komt niet voor

Komt niet voor

Op St. Gr. door J. Schnell.

Opschriften op Soekoch

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

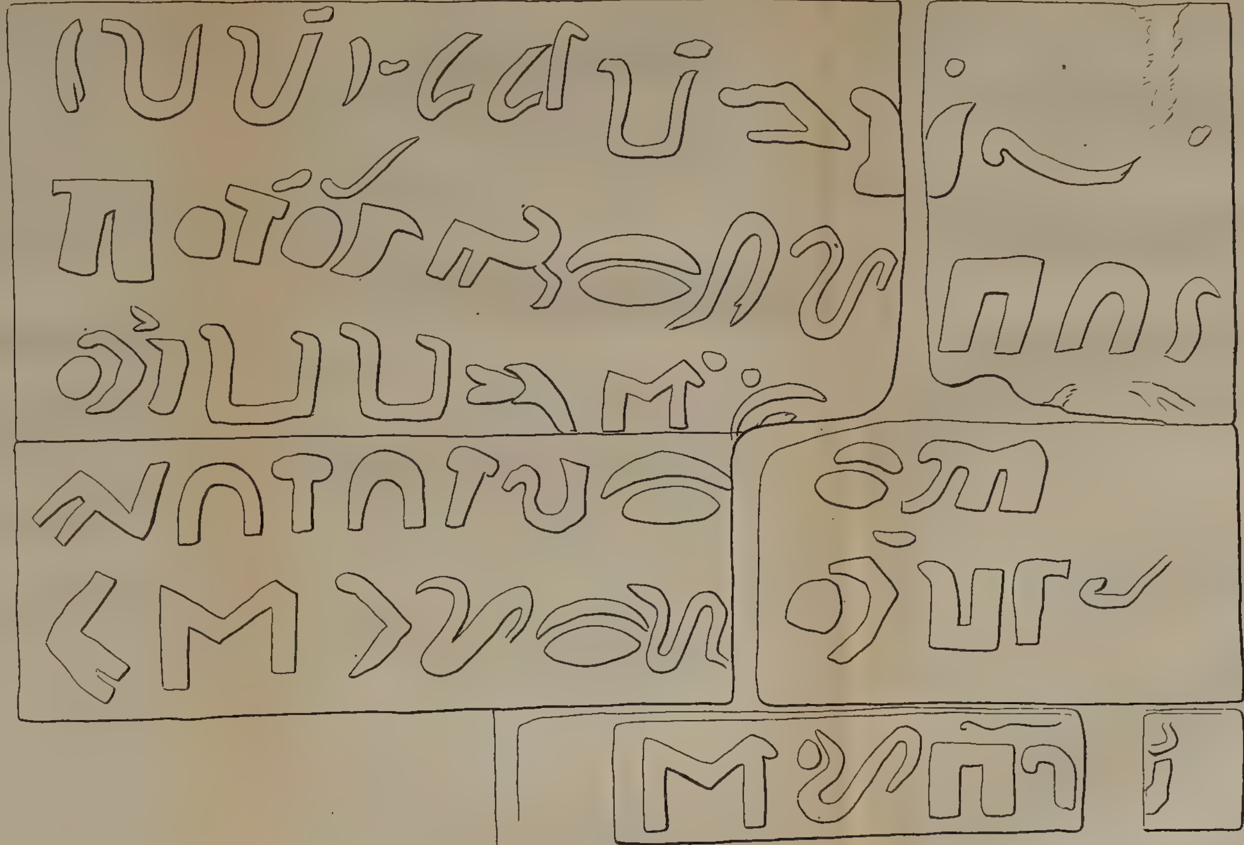
8.

9.

Geteek. door C. J. v. d. Vlis

Op St. Gr. door J. Schnell

Opschriften op Tjetto

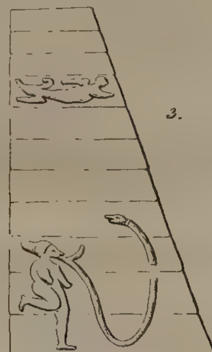

Geteek. door C. J. v. d. Vlis

Op St. Gr. door J. Schuell

MONUMENTEN OP SOEKOEH

Pl. I.

Geteek. door C. J. v. d. Vlis

Op St. Gr. door J. Schnell

MONUMENTEN OP SOEKOEH

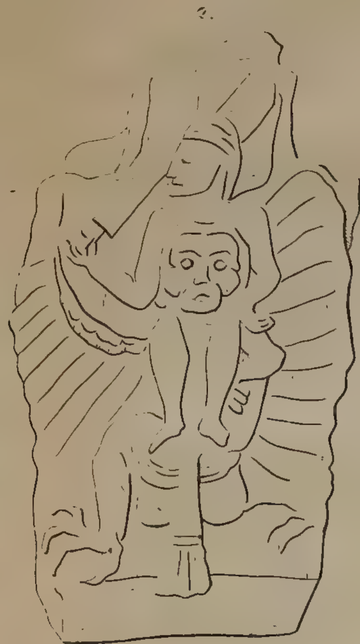
Pl. II

Geteek. door C. J. v. d. Vlis

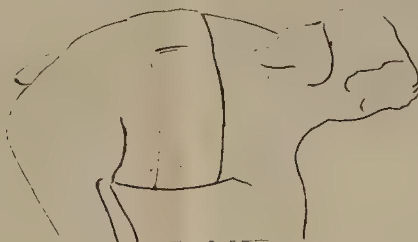
Op St. Gr. door J. Schnell

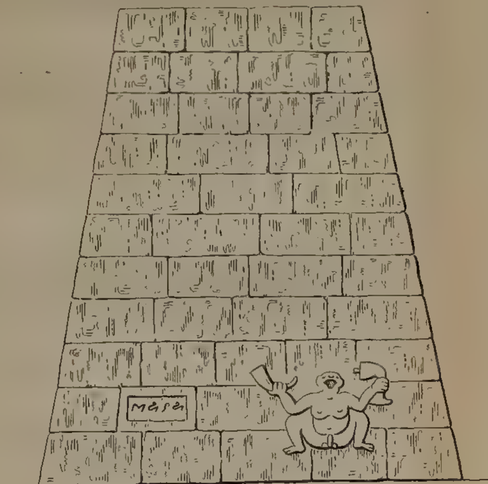

... door C. J. v.d. Vlis. — *Op St. Gr. door J. Schnell*

De Pyramide
aan derzelver Noord-zyde

De Pyramide
aan derzelver Zuid-zyde

Nº 1.

Op de Pyramide
aan de West-zyde

Nº 2.

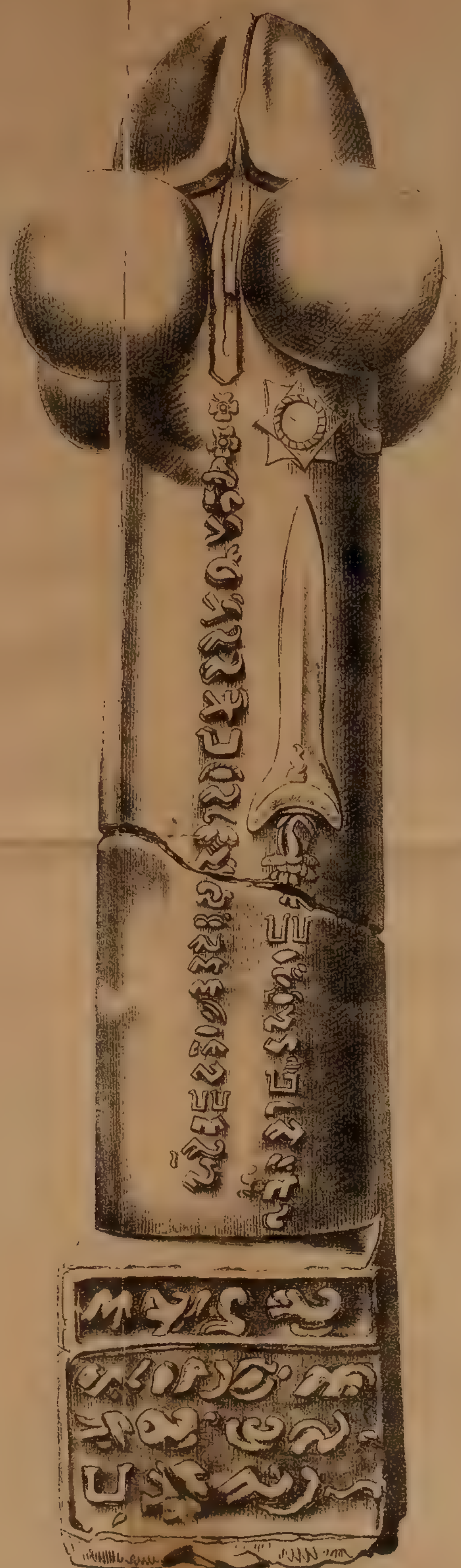
Geteek. door C. J. v. d. Vlis

Op St. Gr. door J. Schnell.

MONUMENTEN OP SOEK

Pl. VI.

Geteek door J. Bik

Lith. J. Schnell

شعير بيداساري

Sjaïr Bidasari,

EEN OORSPRONKELIJK MALEISCH GEDICHT,

UITGEGEVEN

en van eene Vertaling en Aanteekeningen voorzien

DOOR

W. R. van Hoëvell,

THEOL. DOCT., VICE-PRESIDENT VAN HET BATAVIAASCH GENOOTSCHAP VAN KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN, EN PREDIKANT TE BATAVIA.

INLEIDING.

Ofschoon de Maleische taal reeds bijna derde halve eeuw door Europeanen is beoefend; ofschoon wij in 't bezit zijn van elementair-boeken, van lexica en grammaticas, zoo blijkt evenwel, bij eene voortgezette studie en diepere navorsching dier taal, dat hare kennis nog op verre na niet volkomen is. Tallooze malen ontmoet men, onder het lezen van oorspronkelijke werken, woordvormingen en woordvoegingen, spraakwendingen en zamenstellingen van volzinnen, wier verklaringen te vergeefs bij de Grammatici gezocht worden; ja niet zelden stuit men op bijzonderheden, die met door hen aangegeven regelen volkomen in strijd zijn. Dikwerf vindt men woorden, niet alleen van vreemden oorsprong, maar echt Maleische woorden, wier vertaling of uitlegging de woordenboeken, of in 't geheel niet, of slechts gebrekkig en onvoldoende mededeelen: en het zal iemand, die eenig handschrift gelezen en van de daarin voorkomende woorden aanteekening gehouden heeft, niet moeijelijk vallen de bestaande lexica met eenige honderden woorden te vermeerderen.

*

Van waar nu dit verschijnsel? van waar komt het, dat zoo veel uitstekende, geleerde mannen zich aan de beoefening eener taal gewijd hebben, wier kennis, na zulk een lang tijdverloop, nog niet verder gevorderd is? Indien het mij vergund is, hierover bescheiden mijn gevoelen in 't midden te brengen, dan zou ik dit grootendeels daaraan toeschrijven, dat men te spoedig eene practische rigting aan de studie van het Maleisch gegeven heeft, zonder daarmede het verder onderzoek der Taal- en Letterkunde zelve hand aan hand te doen gaan: dat men het gevonden goud al dadelijk heeft gebruikt en in omloop gebragt, zonder de mijn zelve verder te ontginnen. Daar het in de eerste eeuw bijna uitsluitend Protestantsche Geestelijken waren, die zich op eene wetenschappelijke beoefening van het Maleisch toeleiden, met het doel, om het volk in die taal het Evangelie te verkondigen, en voor het Christendom te winnen, zoo verschenen al spoedig vertalingen van de Heilige schrift en van Godsdienstige werken. Ook spraakkunsten en woordenboeken werden vervaardigd: maar hoedanig waren ze ingerigt? Niet om den aard, de eigenaardige eigenschappen, de bijzondere uitdrukkingen en woorden der taal uiteentezetten, maar om den Europeaan in de gelegenheid te stellen, zijne gedachten en denkbeelden er op eene verstaanbare wijze in uittedrukken. Men schoeide de Grammatica's naar de Latijnsche of Grieksche, in plaats van uit de oorspronkelijke

Maleische geschriften eene grammatica te putten, en ze alzoo een uitvloeisel te doen zijn van hetgeen men daarin aantrof (1): men vertaalde de woorden der Nederduitsche lexica in 't Maleisch; terwijl men in de Maleisch-Nederduitsch woordenboeken niets anders gaf dan eene omzetting van de Nederduitsch-Maleische:

---

(1) Het zou mij te ver heen leiden, dit een en ander met voorbeelden uit de uitgegeven werken zelve te bewijzen. Genoeg zij het hier onder anderen aan te halen eene zindsnede uit de voorrede van het werk van J. Roman, van 1647 tot 1658 Predikant te Batavia, getiteld: »Grondt ofte kort Berecht van de Maleische tale, vervat in twee deelen; het eerste handelende van de letters en haren aanhang, het andere van de deelen eener rede. Door Johannes Roman, Bedienaar des Heiligen Evangeliums in de Gemeente van Christus te Batavia, op 't eiland groot Java, 't Amsterdam, door ordre van de E. Heren Bewindhebberen der Oost-Indische Compagnie, bij Paulus Matthijsz, in de stoofsteeg in 't Muzijkboek, gedrukt 1674." In de voorrede van dit werkje zegt de schrijver: »Maar alzo ik dacht, dat het weinig konde baten, eenig berecht te hebben om de woorden te konnen lezen, indien men niet te gelijk eeniger mate en verstonde, hoe die te gebruiken, ende tot een rede te brengen waren, ziende mede met verwondering, dat niemandt tot nu toe daarvan eenig werk hadde gemaakt, als alleen dat D. Sebastiaan Dankaars zalr. ged. achter zijn woordenboek in het Latijn eenige weinige regelen hiertoe dienende hadt gevoegd; *heb ik mij verpoogd*, *om*, *volgens de deelen eener rede*, *gelijk die in berecht van andere talen plachten vervolgd te worden*, eenige aanmerkingen in orde te brengen," enz. Hier bekent dus de schrijver zelf het geen wij in hem afkeuren. Zie G. H. Werndlij *Maleische Spraakkunst* Amst. 1736, blz. 300.

in plaats van de woorden, die men in oorsponkelijke werken aantrof, tot grondslag te nemen en daarvan eene vertaling of verklaring te leveren. Ieder die bekend is met den rijkdom der Maleische taal aan woorden, voor zaken en denkbeelden, die wij slechts door eene omschrijving of bijna in 't geheel niet kunnen uitdrukken, zal gemakkelijk inzien, hoe nadeelig deze rigting der studie op het verkrijgen eener volledige kennis der taal moest werken (1). Hadden allen na hem en voor hem den weg bewandeld, dien de beroemde Leijdekker insloeg, dan zou die rigting veel beter en de resultaten veel overvloediger geweest zijn. Immers zijn Maleisch-Nederduitsch woordenboek, waarvan op dit oogenblik het Gouvernement nog een afschrift bezit, en dat tot aan de letter ج door de Heeren Lenting en Schaap, op eene hunnen voortreffelijken voorganger waardige wijze, voor de pers is gereed gemaakt, is grootendeels uit de schriften der Maleijers zelve geput. De woorden, die hij daarin aantrof, dienden Leijdekker tot grondslag, niet de Nederduitsche: en ze werden verklaard en uitgelegd door aanhalingen en spreuken uit die schrij-

(1) Het zij genoeg hier te herinneren aan de tallooze namen van planten en gewassen: aan de namen van huishoudelijke en maatschappelijke zaken, inrigtingen, betrekkingen enz.: aan de namen van wapenen, kleedingstukken, huisraad, vaartuigen: aan de benamingen van verschillende houdingen en bewegingen van het ligchaam, enz. enz. De aanteekeningen achter de vertaling van dit werk bevatten er vele voorbeelden van.

vers zelve ontleend. WERNDLIJ, die van dit woordenboek een afschrift bezat, ging op dezelfde wijze voort, en teekende alles aan, wat hem onder het lezen van echte Maleische- en andere schrijvers voorkwam (1). Had men nu sedert dien tijd de voetstappen dezer beide mannen gevolgd, dan zou er thans, eene eeuw later, een woordenboek bestaan, dat den geheelen schat der Maleische taal in zich bevat. Maar men is weder in de oude dwaling vervallen. Het practisch gebruik op den voorgrond stellende, heeft men de studie der oorspronkelijke schriften op nieuw verwaarloosd; tot dat W. MARSDEN het spoor zijner voorgangers LEIJDEKKER en WERNDLIJ weder insloeg, en in zijn woordenboek (2), hoe onvolledig het dan ook wezen moge, even als deze, de woorden, die hij bij de oorspronkelijke schrijvers vond, tot leidraad genomen, en hunne verklaring mede uit die schrijvers onleend en door voorbeelden uit hunne schriften opgehelderd heeft. (3).

(1) Zie WERNDLIJ, op. l. blz. 269. Dit geheele voortreffelijke werk is een bewijs, dat de schijver de studie der Maleische schriften als de ware en hoofd-bron beschouwde, waaruit de kennis dier taal moet worden geput: gelijk de titel van »Maleische Spraakkunst uit de eigen schriften der Maleiers opgemaakt" dit almede te kennen geeft.

(2) MARSDEN heeft het woordenboek van LEIJDEKKER niet gekend, hetgeen voor de wetenschap zeer te betreuren is, dewijl anders het zijne ongetwijfeld daardoor aanmerkelijk in waarde zou gestegen zijn.

(3) Hij zelf verklaart dit in de voorrede voor zijn woordenboek (Nederduitsche vertaling van J. P. ELOUT), blz. II, IV, VI.

De studie der oorspronkelijke Maleische geschriften is alzoo het voorname, ik zou bijna zeggen, het eenige middel, althans in den tegenwoordigen stand der wetenschap, om dieper in de kennis dier taal- en letterkunde doortedringen. Ten einde nu die studie te bevorderen is er, dunkt mij, niets nuttiger dan het uitgeven der texten zelve. Geen sterker bewijs voor het verwaarloozen dier studie is er mogelijk, dan juist de bijzonderheid, dat er, tot nu twintig jaren geleden, genoegzaam geen enkel oorspronkelijk Manuscript door den druk was bekend gemaakt: aan den Heer P. P. Roorda van Eijsinga komt de eer toe van den eersten stap op dezen koninklijken weg gedaan te hebben; en, behalve een paar kleine stukjes elders voorkomende (1), zijn zijne uitgaven van de حكايت سلطان ابراهيم *Hikajat Sulthan Ibrahiem*, de اسمايتيم *Isma Jatiem*, de تاج السلاطين *Tadjoe Elsalathin*, en de سري رام *Srie Rama*, de eenige uitgaven van Maleische texten. Dit voorbeeld heb ik dan, ofschoon op mijne wijze, trachten te volgen; en ziedaar de reden, die mij bewogen heeft, om een manuscript voor de pers te bewerken.

---

(1) Ik bedoel hier onder anderen de سلسله سڠل راج٢ يڠ كرجاءن دالم نڬري اچه uitgegeven door E. Dulaurier in het *Journal Asiatique*, Juillet 1839, blz. 47 enz.; en de uittreksels van een Maleische Roman, voorkomende in het *Maleisch Leesboek* van A. Meursinge Leijd. 1842.

Dat ik juist eene *poëtische conceptie* heb gekozen, is daaraan toeteschrijven, dat dit gedeelte der Maleische taal- en letterkunde nog geheel onbeoefend ligt: want, als men de korte uittreksels, welke MARSDEN uit het gedicht كن تمبوهن *Kin Temboehan* medegedeelt (1), en een paar andere kleine versjes uitzondert, dan is er letterlijk nog niets van gepubliceerd. En toch verdient die poëzij de aandacht der beoefenaren van de Indische Taal- en Letterkunde in ruime mate. Velen, die het vonnis van JOHN CRAWFURD over haar kennen, zullen mijn oordeel waarschijnlijk in twijfel trekken. «Van de Maleische gedichten mag men zeggen," zoo drukt die schrijver zich uit (2), «dat het eene rijmelarij is alleen voor het oog en het oor, vermits er verbeelding, vuur en hartstogt, met één woord alles aan ontbreekt, om ze tot wezenlijke dichtstukken te maken." Misschien zijn deze woorden wel gedeeltelijk de oorzaak geweest, dat men, vooringenomen tegen eene zaak, waarvan het onderzoek zoo weinig voldoende resultaten beloofde, haar sedert geheel heeft verwaarloosd.

Om nu dit vooroordeel weg te nemen, heb ik geenen beteren weg weten in te slaan, dan een der onder de Maleijers meest bekende en beroemde dichtstukken of شعير uittegeven. Er zijn er in 't Maleisch

(1) Zie MARSDENS, *Grammar* blz. 193 enz.

(2) Zie J. CRAWFURD. *Indian Argipelago* tom. III. pag. 310.

vele, zoo als de شعير كن تمبوهن *Sjaïr Kin Temboehan*, شعير بيدساري *Sjaïr Bidasari*, شعير ايكن *Sjaïr Ikan*, شعير اڠكريني *Sjaïr Anggrenei*, شعير اجر انق *Sjaïr adjar anakh*, شعير كراڠن بنتن *Sjaïr Kerangan Bantan*, شعير سلمباري *Sjaïr Selimbari*, en tallooze meer. Maar onder dezen zijn de beide eersten de meest beroemde. Daar echter de *Kin Temboehan* door de uittreksels bij MARSDEN reeds eenigzins bekend is, heb ik mij bij de *Sjaïr Bidasari* bepaald. Het is een uitgebreid dichtstuk, uit ongeveer 7000 regels bestaande,(1) en in zes قصة afdeelingen of zangen verdeeld.

In den *eersten zang* brengt de dichter zijne lezers aan het hof van den Sultan van *Kembajat*. Hij schildert het geluk van dien even magtigen als wijzen en regtvaardigen vorst: — maar ziet! daar brengt eensklaps eene ontzettende gebeurtenis schrik en ontroering in zijne hoofdstad. Een *garoeda* (een fabelachtig monster, in de Indische mijthologie algemeen bekend) zweeft met zijne onheilspellende wieken boven het vorstelijk paleis, brengt vrees en ontzetting in het gansche land, en doet den ontstelden vorst met zijne gemalin den zetel van zijn rijk verlaten. Maanden lang

---

(1) De Heer DULAURIER geeft in zijn *Catalogue des M. S. S. Malays* etc. (*Journal Asiatique* Juillet 1840, pag. 67) op, dat het M. S. door hem vermeld, uit 6000 versen bestaat. Is deze opgave juist, dan is dat Handschrift waarschijnlijk niet volledig.

zwerven ze nu in de wildernissen rond. Zijne gade bevindt zich in een' toestand, waarin de vermoeijenissen en ontberingen haar dubbel afmatten. Aan den oever eener rivier zinkt de uitgeputte vrouw eindelijk magteloos neder—daar wordt ze moeder van hare eerstgeboren dochter. Hoe verblijdend die gebeurtenis in andere omstandigheden ook voor hen zou geweest zijn, thans, bij de herinnering aan de ellende en 't gebrek, waarmeê ze te worstelen hebben, wijkt de blijdschap voor de bitterste smart. 't Zou eene hardvochtige wreedheid geweest zijn, het teedere wichtje in hunne ballingschap, op den moeijelijken togt, door bosschen en wildernissen, met zich te willen voeren, en aan de brandende zonnestralen, aan de gevaren van wilde dieren, aan kommer en ontbering bloot te stellen. Aan den oever der rivier leggen ze het dus te vondeling. Treffend is inderdaad de schildering van de scheiding der ouders van hunne lieveling: aandoenlijk de ontboezeming van de radelooze smart der moeder, die liever wil sterven, dan haar kind verlaten: en meesterlijk is de voorstelling van den inwendigen strijd des vaders, tusschen zijn verlangen om bij het wicht te blijven, en de overtuiging, dat het voor het geluk van allen beter is, het aan de verzorging van anderen overtelaten. Hij vermant zich zelf; hij voert zijne vrouw van het tooneel der smarte weg; hij ondersteunt hare wankelende schreden; en beiden vervolgen, met gebo-

gen hoofd en een gebroken hart, den langen weg.

Het begin van den *tweeden zang* geeft ons de beschrijving van de woning en de aanzienlijke bezittingen eens rijken koopmans, Lila Djoehara genaamd, in de stad *Indrapoera*. Verblindend is de pracht van zijn huis, eer en aanzien vallen hem van zijne stadgenooten ten deel — maar iets ontbreekt er aan zijn geluk — hij heeft geene kinderen. Op zekeren morgen wandelde hij met zijne echtgenoote aan den oever der rivier, die voorbij hunne stad stroomt; daar vernemen zij het weenen van een pas geboren kind: ze snellen er heen, vinden een meisje schoon als een engel, nemen het op, brengen het naar hunne woning, noemen het Bidasari en verplegen en verzorgen het en voeden het op.

De koning der stad *Indrapoera*, waar deze koopman woonde, was gehuwd met eene jonge, schoone vrouw. Hevige hartstogten gloeiden in 't gemoed dezer vorstin. Trotsch op hare schoonheid, hield ze het hart van haar gemaal, die zich gewillig naar hare luimen schikte, in hare kluisters geboeid. Met argusoogen bewaakte ze hem; en reeds de mogelijkheid, dat hij zich misschien nog eens eene tweede gemalin kon kiezen, deed haar in onstuimige drift, en woede, en minnenijd ontvlammen. De karakterteekening dezer vrouw is vol leven, natuurlijk en niet overdreven. De maatschappelijke toestand der vrouwen onder de Maleijers moet wel zulke ongelukkige karakters ontwikkelen.

Eens wilde ze haar echtgenoot over een tweede huwelijk polsen; en het gevolg daarvan was, dat hij zeide: »Indien ik eene vrouw vond, wier uiterlijk en geboorte u gelijk waren; dan zou ik haar u tot vriendin geven!" Op dat woord ontvlamt de jaloezij als een brandend vuur in de borst der vorstin. Ze geeft aan hare vertrouwelingen last, om de geheele stad rond te zoeken, of er ook eene vrouw is schooner dan zij. Na langen tijd vergeefs te hebben gezocht, vinden ze eindelijk Bidasari, die tot eene volmaakte schoonheid was opgegroeid. Door list weet ze het meisje bij zich te lokken. Op eene afschuwelijke wijze koelde ze nu haar moedwil aan de ongelukkige, pijnigde en martelde haar zeven dagen lang, en zond haar toen, gelijk ze meende als een lijk, naar de ouderlijke woning terug. Aandoenlijk is de smart der ouders, bij 'tzien van dit ontzettend schouwspel. Ze barsten uit in tranen en jammerklagten — maar, daar bemerken ze dat de mishandelde nog teekenen van leven geeft. Alle middelen worden nu beproefd — en ziet! Bidasari herleeft!

Ondertusschen waren de pleegouders in groote verlegenheid, wat te doen, om hun kind aan de verdere vervolgingen der magtige vorstin te onttrekken. Ze komen op het denkbeeld, om verre van de stad, in eene onbewoonde woeste landstreek, een huis te bouwen. Derwaarts brengen ze Bidasari, en komen haar nu en dan bezoeken.

De dichter brengt den lezer in den *derden zang* terug in 't paleis van den koning van *Indrapoera*. De wreede vorstin gevoelde zich gelukkig, omdat ze van hare mededingster zich bevrijd waande, en zich voor altoos in het onverdeeld bezit van haar' gemaal meende te mogen verheugen. Maar weldra wordt de misdaad door de vergelding achtervolgd. Op zekeren dag ging de koning ter jagt. Bij toeval komt hij aan het verblijf van Bidasari. Verwonderd over dit nieuwe gebouw, dat hij nog nimmer te voren in deze wildernis ontmoette, treedt hij het binnen, en vindt op een pachtig rustbed een slapend meisje, schoon als een engel. Hij trachtte het te doen ontwaken, maar te vergeefs. Reeds bij den eersten aanblik was hij door hare schoonheid getroffen; en op den terugtogt naar zijn paleis, zweeft haar aanminnig beeld hem onophoudelijk voor oogen. — Onder het voorwendsel van een tweede jagt, herhaalt hij den volgenden dag zijn bezoek. Hij komt tegen den avond en vindt Bidasari weer slapende. Ofschoon eerst in het denkbeeld verkeerende, dat het misschien een betooverd huis en eene betooverde maagd was, ziet hij echter de bewijzen, dat zij sedert zijn vorig bezoek wakker is geweest. Bij het vallen der duisternis ontwaakt zij dan ook. Ze verhaalt den vorst haar noodlot, zonder te weten, dat het de koning is: ze ontdekt hem een geheim, waardoor ze voortaan 's nachts slechts leven kan, en over dag door een' onafgebroken slaap overvallen wordt. Een

regtmatige toorn vervult den vorst over hetgeen hij hier van zijne gemalin verneemt Hij vergelijkt de zachtheid en aanminnigheid van BIDASARI bij de hevigheid zijner gade. Weldra is zijn besluit genomen. Hij keert naar zijne gemalin terug, en ontrukt haar een amulet, waardoor het meisje uit haren onnatuurlijken toestand gered is. Een nieuwe paleis wordt op zijn bevel gebouwd. Hij vraagt de schoone aan hare pleegouders ten huwelijk, en, onder het gejuich en gejubel van het volk, voert hij haar als zijne tweede echtgenoote naar het pas opgetrokken prachtig gebouw. Wie schetst de woede der ijverzuchtige vrouw, toen dit tweede huwelijk haar ter ooren kwam! Ze overlaadt den ontrouwen vorst, bij zijn eerste bezoek, met beschimpingen en bittere verwijten — maar deze ontvlugt spoedig de ontbarstig van haren toorn, om bij BIDASARI niets dan zachtheid en liefde te vinden.

De *vierde zang*, verplaatst ons op nieuw naar de stad, waarmede het gedicht eenen aanvang nam, naar *Kembaijat*. Na jaren zwervens was de uit zijn rijk geweken koning terug gekomen, en had den troon zijner vaderen weder beklommen, maar nacht en dag beweenden hij en zijne gade hun kind, dat ze, in droevige omstandigheden, zoo jammerlijk moesten verliezen. Wel werd hun een zoon geboren, die de eer en de kroon was zijner ouders — maar hunne eerstgeborene konden ze niet vergeten. Die zoon ziet hun harteleed en biedt zich aan, om de

betreurde dochter te gaan zoeken. Met moeite verkrijgt hij daartoe verlof, want het denkbeeld van ook hem misschien te verliezen, doet den vader de haren te bergen rijzen. Vóór zijn vertrek wint de zoon echter alle mogelijke berigten in. Hij ontbiedt daartoe al de zeelieden en vreemdelingen, die zich te *Kambaijat* bevinden, bij zich. Onder deze is een jongeling Sinapati die verbaasd staat over de gelijkenis, welke hij tusschen den prins de zijne zoogzuster ontdekt — en zoo komt men op het spoor, dat die zoogzuster misschien de vondelinge is. De vorstentelg reist met Sinapati naar diens Vaderland. Ze komen te *Indrapoera* en daar blijkt het, dat inderdaad de pleegdochter van Lila Djoehara, thans de gemalin des konings, zijne zuster is. De ontmoeting van broeder en zuster, de vreugde van Bidasari, de vriendschap en liefde, die zoowel zij als de koning den prins toedragen, dat alles bevat het einde van den vierden zang.

De *vijfde zang* begint met de verklaring van den prins, dat hij naar zijne ouders wenscht terug te keeren, ten einde hun de blijde mare van het vinden zijner zuster medetedeelen. Maar de koning en zijne gade willen den broeder niet laten vertrekkeu: ze halen hem over, om te blijven, en eenen brief te zenden, waarin van het gebeurde verslag wordt gedaan, en de ouders worden uitgenoodigd, om in persoon zich van het geluk hunner dochter te overtuigen. Sinapati wordt als afgezant afgevaardigd.

In den *zesden zang*, ontvangt men te *Kembaijat* de blijde tijding. Onbeschrijvelijk is de vreugde der ouders. Ze begeven zich spoedig op reis. Ze komen te *Indrapoera* aan. Aandoenlijk is de ontmoeting der oude lieden met hunne zoo lang verloren dochter. Talrijk zijn de feesten, die bij deze heuchelijke gebeurtenis worden gegeven. Men zeilt naar het eiland *Noesa Antara*, om zich daar eenigen tijd te vermaken, en terwijl hier de prins zich ter jagt begaf en in de bosschen verdwaalde, had hij eene ontmoeting, die ook hem tot den gelukkigste der stervelingen maakte, en zijne ouder- en zusterliefde beloonde. Hij vond, in een betooverd paleis, de vorstin MENDOEDARI, die daar door een' boozen geest *Ifriet* werd opgesloten. In een gevegt met dezen, overwon hij hem, en voerde de bevrijde schoone in zegepraal met zich mede, als zijne echtgenoote.

Zietdaar den korten inhoud van het gedicht. Het is vervat in doorloopende disticha van vier regels, die alle vier op elkander rijmen. Nu en dan echter komen er voor van twee regels, maar dit is waarschijnlijk eer aan de onnaauwkeurigheid der afschrijvers, dan aan den oorspronkelijken dichter te wijten. Zulke disticha van vier regels zijn dan ook de gewone vorm, dien de Maleijers in hunne grootere dichtstukken شعير aannemen (1). Somtijds worden zij echter

(1) Slechts zeer zelden wijken de Maleijers van dezen regel af. Als eene groote bijzonderheid werd mij onlangs een gedicht getoond,

afgewisseld door zoogenaamde *panton's* (ڤنتن), waarin meestal de minnaar zijn gevoel uitdrukt, of die ook wel eens eenen beurtzang tusschen twee verliefden daarstellen. Volgens Dr. Leijden, zouden de Maleijers beweren, dat de toepassing van het beeld, de spreuk of de gelijkenis in de twee eerste regels van de *panton*, altijd naauwkeurig is: en Marsden voegt er bij, dat dit ook eenigermate zou blijken uit de groote, zekerlijk niet door blooten onzin te verwekken aandacht, waarmede deze versen door hen worden aangehoord. Ondertusschen blijk uit de *pantons*, die in dit werk voorkomen, onwederlegbaar, dat meestal de twee eerste regels in geen het minste verband staan met de beide volgende, en dat ze wel degelijk onzin

---

vervat in doorloopende disticha van acht regels, welke de een om den ander' rijmen. Tot een proef er van deel ik hier het begin mede:

سبرمول * سوات ڤري
اداله تڠكال * سوات هاري
تربقله سڠل * يڠ دفكيري
دسورتكن ڤول * كلم دچاري
انيله شعير * بهار دسورت
بوكنن سندير * بوكن عبارت
در ڤد فقير * هات غيرت
منجاد فيكر * باڤقله لارة

bevatten. Om dit te verklaren, en tevens te begrijpen, waarom de Maleijers er toch uren achtereen naar kunnen hooren, geloof ik dat men de *panton* uit een ander oogpunt moet beschouwen, dan de beide zoo even genoemde voortreffelijke schrijvers gedaan hebben. In de eerste plaats moet men wel in het oog houden, dat ze gezongen wordt; en dat onzin zich zeer goed laat zingen en toch de aandacht kan boeijen, blijkt, dunkt mij, duidelijk genoeg uit vele Europesche liedjes. Ik meen onder anderen menig air in fransche vaudevilles, dat gedeeltelijk uit niets anders bestaat dan klanken (b. v. la, la, la, enz.) en ik vraag of het publiek van de eerste stad der wereld niet naar dien onzin, op eene aangename wijze gezongen, met genoegen hoort? Hoe kan het dus eenige bevreemding baren, dat een Maleijer de onzin van twee regels, uit den mond eener in zijn oog bevallige zangeres, en begeleid door de in zijn oor welluidende toonen der *ribana*, regt schoon vindt, en dat hij aan het denkbeeld der twee volgende regels voor zijn verstand genoeg heeft? Men moet dus in de *pantons* niet iets zoeken, wat de dichter er niet in gelegd heeft, want dat zou natuurlijk zeer moeijelijk te vinden zijn. Wanneer er soms eenig verband is tusschen de twee eerste en de twee laatste regels, zoo als in de volgende op bldz. ٧٣ (105):

»Sorbet in een karaf geschonken
Is een goede drank voor eene zwangere vrouw.
Gij zijt een geneesmiddel voor het minnende hart,
Om het verlangend gemoed te vertroosten.”

dan is dit eer aan toeval dan aan opzet toeteschrijven. En dat het slechts te doen is, om, door de twee eerste regels, de toonen der muzijk en de rijmwoorden voor de twee volgende regels te vinden, blijkt onder anderen daaruit, dat dezelfde uitdrukkingen en woorden in die eerste regels zoo dikwijls weder komen, dat ze meestal algemeene namen bevatten van personen, waaraan geen bepaald denkbeeld te hechten is, en dat die regels, niet in verband met de volgende, maar op zich zelve beschouwd, ook dan nog onmogelijk zijn te verklaren. (1)

Wanneer zulke *pantons* voorkomen, kan men dat uiterlijk niet zien, want ze worden op dezelfde wijze geschreven als de *sjaïr*, dat is, de twee eerste regels naast elkander, en de twee volgende er onder. Eigenlijk hadden die regels behooren gedrukt te zijn, niet door een lijn van elkander gescheiden, maar door roosjes of punten, zoo als ook de fragmenten

---

(1) Wat beteekent b, v. op bldz. ١٩٠ (216)
»Een *bambam*-vrucht van *Petani*.
Een droppel indigo achter een boom.”
Wat, om van meerdere niet te spreken, op bldz. ١٩١ (217)
»Pluk *melampari*-vruchten.
De rhinoceros vogel vliegt naar de rotsen,”

in Marsdens *Grammar* voorkomende: doch de moeijelijkheid, waarmede dit gepaard ging, heeft mij genoodzaakt in dat opzigt van de oorspronkelijke Maleische gewoonte aftewijken. Zoo wordt in hunne gedichten het eerste woord van ieder distichon met roode letters geschreven, iets hetwelk voor den lezer zeer aangenaam en gemakkelijk is, maar dat ik almede niet heb kunnen volgen. Ik moet hier ook nog aanteekenen, dat de opening en de afscheiding, die ik tusschen de verschillende قصة heb laten drukken, almede in de handschriften niet wordt aangetroffen.

Ik zal thans in geene uitvoerige beschouwing treden van den versbouw en het rijm, in dit gedicht voorkomende. Over 't algemeen zal men zien, dat de algemeene aanmerkingen van Marsden over die beide belangrijke onderwerpen doordeze *sjaïr* worden bevestigd. Later zal ik misschien gelegenheid hebben eene uitvoerige verhandeling over de Maleische prosodie medetedeelen, iets waarvoor deze inleiding natuurlijk minder geschikt is.

Wat betreft den naam van den schrijver door wien, de plaats waar, en de tijd wanneer dit werk vervaardigd is, daaromtrent laat zich weinig met zekerheid bepalen. De vier eerste regels, waarmeê het gedicht eenen aanvang neemt, geven in dit opzigt niet veel opheldering. Wij zien er alleen uit, dat het een Fakier, een bedelmonnik of godsdienstige bedelaar, geweest is, die er eerst een حكايت, een proza-ver-

haal, van vervaardigde, en het vervolgens in rijm overbragt, en tot een شعر bewerkte. De waarheid van dit laatste wordt onder anderen bevestigd, doordien op dit oogenblik, volgens de verklaring van geleerde inboorlingen, de حكايت بيداساري of het proza-verhaal van Bidasari nog wel wordt aangetroffen, hoewel het mij niet is mogen gelukken daarvan een afschrift onder de oogen te hebben of magtig te worden. Dr. Leijden schijnt hier in echter gelukkiger geweest te zijn; althans hij vermelt in zijne catalogus de حكايت بيداساري, zonder aan het werkelijk bestaan daarvan eenigzins te twijfelen. (1)

De dichter spreekt, in de acht laatste regels van zijn werk, ook nog van zich zelven: maar wij vinden er geene andere bijzonderheden omtrent zijn persoon in vermeld, dan dat hij het vervaardigd heeft, om zijn bedroefd gemoed een weinig op te beuren en te vertroosten, en dat hij zeer nederig over zich zelven en zijnen arbeid denkt.

Behalve dit weinige, zijn er volstrekt geen uitwendige bewijzen meer voor den oorsprong van dit gedicht. Noch de tijd wanneer, noch de plaats waar het vervaardigd werd, is er in uitgedrukt. Ook de eigennamen, die er in voorkomen, zoo wel van personen als van landen, plaatsen enz. geven hier geen

(1) Zie E. Jacquet *Mélanges Malais, Javanais et Polynésiens* in het Journal Asiatique, Mars 1832, pag. 241.

licht, want die eigennamen zijn geheel willekeurig gekozen, zoodanig dat ook het tooneel der gebeurtenissen geheel fictie is. De Heer JACQUET veronderstelt(1), dat men de verklaring van den naam der hoofdpersoon BIDASARI in het sanscrit moet zoeken, en hij begint daartoe met de conjecture, dat men zou moeten lezen بيدا سري BIDA SRI. Dat een der manuscripten van RAFFLES, welke hij onder de oogen had, ساري heeft, beschouwt hij als geen bezwaar, omdat de gebrekkige spelling van Maleische manuscripten, op *Java* vervaardigd, genoeg bekend is. Als men dus die verandering wil aannemen, dan beschouwt hij de woorden بيدا en سري als overeenkomende met twee gelijkluidende woorden in 't Sanskrit, welke DOURGA en LAKSHMI te kennen geven, en dus بيداسري als de vertaling van eenen Sanskritschen titel. Maar ik geloof, dat indien de heer JACQUET zelf dit gedicht gelezen had, hij de verklaring van den titel niet zoo ver gezocht zou hebben. Immers in de eerste plaats is zijne conjecture om ساري in سري te veranderen niet alleen in strijd met het Handschrift van RAFFLES, maar ook met de drie codices, welke ik bij de uitgave van dezen text gebruikt heb, en die alle drie altoos بيد ساري schrijven. En bovendien laat zich deze naam zeer goed verklaren, wanneer wij dien in verband brengen met het Javaan-

(1) Zie E. JACQUET l. l.

sche woord WIDHOSARI ꦮꦶꦝꦱꦫꦶ꧈ iets waartoe de menigvuldige verwisselingen van de Javaansche ꦮ꧈ in de Maleische ب volkomen vrijheid geeft. Zoo wordt het Maleische بلاس in 't Javaansch ꦮꦶꦭꦱ꧈ zoo wordt het Maleische بجقسان in 't Javaansch ꦮꦶꦕꦏ꧀ꦱꦤ꧈ zoo wordt het Maleische بيج in 't Javaansch ꦮꦶꦗꦶ꧈ en zoo wordt بيد in 't Javaansch ꦮꦶꦝ꧈ 't welk een zeker soort van smeersel (boreh) te kennen geeft. ساري Javaansche ꦱꦫꦶ꧈ beteekent *bloem* of *schoon, lieftallig* enz. Het zamengestelde woord ꦮꦶꦝꦱꦫꦶ꧈ geeft dus te kennen: *boreh van bloemen vervaardigd*, en wordt dikwijls als eigennaam aan de bijzitten van Javaansche grooten gegeven. Er komen meer eigennamen in dit gedicht voor, welke op die wijze door het Javaansch kunnen worden opgehelderd. Zoo is ليل ساري eene zamenstelling uit ꦭꦶꦭ꧈ Kaw. *wezenlijk, uitmuntend, duidelijk* en weder ꦱꦫꦶ꧈ *een bloem,* dus ليل ساري *eene uitmuntende bloem.* Uit deze namen zou men dus opmaken, dat *Java* het moederland van dit gedicht is: en dat de Maleijers het van de Javanen hebben overgenomen, en in hunne taal overgebragt. Maar wanneer men aan den anderen kant bedenkt, dat er ook veel echt Maleische eigennamen in worden aangetroffen: dat de voorstellingen bijna alle eene geheel eigenaardige Maleische kleur dragen: dat de Maleische zeden en gewoonten er getrouw in gevolgd, en daar waar er tusschen deze en de Javaansche eenig onder-

scheid is, altoos de eersten zijn in acht genomen: dat, wanneer somtijds Javaansche, even als andere vreemde voorwerpen, worden vermeld, er dit wel degelijk bij wordt gevoegd, zoo als op blz. ٩٤ (136) تروڤيڠ جاو وايڠ چين enz. hetwelk nimmer met Maleische het geval is: dat de namen van bedieningen, titels en rangen grootendeels Maleisch zij: — wanneer men bovendien in aanmerking neemt, dat in de Javaansche litteratuur geen verhaal noch van den naam noch van den inhoud als het onderwerpelijke bekend is, dan gelooven wij met zekerheid te mogen besluiten, dat de *sjaïr Bidasari* eene oorspronkelijke Maleische compositie is. Ook de vele woorden naauw met het Javaansch verwant, en door het Javaansch alleen te verklaren, ontnemen niets aan de juistheid dezer gevolgtrekking. In de eerste plaats toch is er zulk een naauw verband tusschen deze twee talen, dat het gewaagd zou wezen en ook tegen hare geschiedenis zou strijden, al de woorden, die in beide voorkomen, als een speciaal eigendom van de eene te beschouwen, die de andere daarvan heeft overgenomen. Maar bovendien heeft de Maleische letterkunde, welke in den geheelen Archipel verspreid is, van *Atjin* af tot aan de *Soeloes* en *Maghindano* toe, overal zulk eene locale kleur, dat men daaruit wel eenigzins kan afleiden waar het eene of andere geschrift vervaardigd is, maar dat het zeer onjuist zou wezen,

****

daaruit te willen besluiten, dat het niet tot de oorspronkelijke Maleische litteratuur behoort, maar van eene vreemde is overgenomen. Het eenige dus, waartoe de vele ook in het Javaansch voorkomende woorden van dit gedicht ons regt geven, is de veronderstelling, dat het door eenen Maleijer op *Java* is vervaardigd: ofschoon die veronderstelling ook weder veel van hare kracht verliest, als men bedenkt, dat de dichters zich, onder vele andere vrijheden, ook die veroorlooven, van, waar maat of rijm dit medebrengen, tautologiën en pleonasmen op een te stapelen, en daartoe woorden uit allerlei talen, die hun bekend, zijn te bezigen. Bovendien is er nog een ander land, waar de Javaansche taal, zeden en gewoonten zich zoodanig met de oorspronkelijke hebben verbroederd, en waar deze bestanddeelen zoo ondereen zijn gemengd, dat de geheele litteratuur er den stempel van draagt. Immers alle geschriften van *Palembang*, zoo wel van vroegeren als lateren tijd, gelijken in dat opzigt veel op de *sjaïr Bidasari*, en het zou dus mogelijk kunnen wezen, dat aan dat land de eer der vervaardiging moet worden toegeschreven.

Ook wat den tijd betreft, wanneer de *sjaïr Bidasari* vervaardigd is, daaromtrent laat zich weinig bepalen. Zeker is het, dat het, even als alle Maleische geschriften, niet dagteekent van vóór de komst der Arabieren in dezen Archipel. Daar er echter vol-

strekt geen Europesche invloed in zigtbaar is: daar, noch bij de beschrijving van de pracht der vorsten, noch bij die van paleizen en statige optogten en feesten, Europesche bestanddeelen worden aangetroffen, en de Europesche weelde, welke anders bij de tegenwoordige Maleische en Javaansche hofhoudingen op eene zonderlinge en somtijds bespottelijke wijze met de oorspronkelijke voorvaderlijke luxe is vermengd en dooreengeweefd, hier geheel vreemd is, zou mij dit doen vermoeden, dat dit gedicht vóór de komst der Europeanen in den Archipel, althans vóór dat deze aldaar eenen overwegenden invloed op de zeden en gewoonten der grooten verkregen hadden, moet worden te huis gebragt. Het eenige wat tegen dit vermoeden zou kunnen worden aangevoerd, is de bijzonderheid, dat er schietgeweer en geschut in voorkomt: maar wanneer men bedenkt, dat de Arabieren hen daarmede reeds eenigzins hebben bekend gemaakt, en dat ze meer voorkomen als voorwerpen van koninklijke praal, dan van practisch gebruik, terwijl b. v. op de jagt pijl en boog worden gebezigd, dan zal deze zwarigheid tegen mijn vermoeden daardoor wel eenigzins worden weggenomen. In een *panton* op bldz. 81 komt voor: «Een Europeesch stuurman;" maar in 't Maleisch op bldz. ٩٧ is daarvoor het woord ڤرڠڬي, dat is eene Maleische verbastering van het Arabische فرنك gebezigd, zoodat ook dit niet als een argument tegen mijne veronderstelling kan worden gebezigd.

Tot de vaststelling van den text hebben mij drie Manuscripten ten dienste gestaan, die ik met A, B en C in de aanteekeningen aanduid. Het eerste (A) is mij door den *Hadjie* Pahlil bezorgd: het is met eene niet zeer duidelijke hand geschreven, en draagt de kenteekenen van hoogen ouderdom en van reeds dikwijls te zijn gelezen. Vooraan lees ik:

اين شعير بيدساري اوله يڠ منولس محمد چيڠ سعيدالله ادان *

Het loopt echter niet verder dan tot bldz. ١٢٧, want de laatste regels zijn;

مولتڽ بركات لبه دان كورڠ * بيرله دسان دودق سئورڠ

Het tweede Manuscript (B) is mij in der tijd geleend door wijlen Mr. J. C. van der Muelen, die het gekocht had uit de nalatenschap van wijlen den Heer D. F. Schaap, wiens kennis der Maleische taal- en letterkunde even uitstekend, als zijne nagelaten verzameling van Maleische Handschriften belangrijk was. Het is met eene duidelijke, echter niet zeer fraaije hand geschreven, en heeft aan het einde de volgende woorden:

تمتله شعير بيدساري كڤد سبلس هاري بولن ربيع الاخر دان
١١ هاري بولن نوفمبر تاهن ١٨٢٦ دان هجرة نبي محمد ١٢٤٢

zoodat het van eenen zeer laten datum is.

De derde codex (C) is mij door den Heer J. de Lannoy, Hoofd-Kommies ter Algemeene Secretarie, en belast met de zaken van het Inlandsch Departement, welwillend afgestaan. Zij is blijkens de woorden aan

het einde voorkomende, ter Algemeene Secretarie zelve, door eenen inlandschen klerk geschreven, en slechts een jaar ouder dan de codex B.

تمت شعير بيدساري

ترسورة ددالم كنتور سكرتاري ڬوڤرنمنت ڤد ٨ هاري در بولن جنواري هاري سبت وقت جم ڤوكل سات تاهن ١٨٢٩ ڤد بولن جمدالاول سنة الفميئاتين واربعين ١٢٤٥

Dit is van al deze drie manuscripten het fraaiste, duidelijkste en correctste, gelijk uit mijne aanteekeningen blijkt. Het heeft mij dan ook tot grondslag gestrekt van den text, terwijl de beide andere meer tot vergelijking en confrontatie dienden. De codices B en C hebben beide, na het einde der eigenlijke *sjaïr*, nog de volgende versen:

تمتله شعير ڤتري بيدساري
دسورة سڠڬه ترڤري ڤري
اورڠ ممنجم بوكنڽ موده
كبڤاكن دليهت ڤراڠي يڠ اد
ايتوله سببڽ اكو مڤورة
ممنجم ايت اداله ضرورة
ڤكرجائن ممنجم ترللوله سوكر
تمباهن دليلت ناڬ برلڠكر
بايك دان جاهت ڤون سنديري
دباچ تياد براس ڠري

تمبه ترسورة سيڠله هاري
سببكن هندق ڤون سنديري
برڠكال اد برڠكال تياد
لاڬ كورسائي يڠ تله سده
جاڠن ممنجم ترللوله برت
بارڠكالي چدر جاد مضرة
باڬي منچابة ڤوهن براكر
دمناكن داڤت اكن تربڠكر
داڤت دباچ سمبارڠ هاري
سببڽ تياد يڠ ڤون چاري

سبراڤ بايكڽ اورڠ لاين ڤون
تاكتكن داڤت چدران
بكتوله داتڠ سوات فكيرن
تمباهن جاد اكن ڤلنجارن
انتڠ انتوڠن اورڠ ممنجم
مات يڠ جليق اوڤام كجم
بكتوله عادة زمان سكارڠ
تندان ساڠت بدين كورڠ
بوكنن باڬي زمان دهول
مملهراكن درين ملبهكن مالو
سكارڠ اين لاين ترماس
د دالم باطن ترلال سوسه
ڤاتتن صحبت تمڤتن امان
جكلو سام عارف بديمان
ڤرين جوڽ همب كتاكن
ڤراڠي ماسڠ ٢ دجديكن
جكلو د دڠر خبر چريت
ترتيبن باڬي سيدڠ ڤنديت
دمكين كونن خبرن ايت
بايكن باڤق بوكن سوات
ترسدر ڤول دهات همب

ممباچ امي باڤق تاكتن
منجاد سسلن تياد كذان
مك كو سورة ببراڤ حيران
مڠحصيلكن مقصود جاڠن كڤيرن
باڬي مراب بارڠ يڠ تاجم
اير يڠ كره دكات جمجم
كبڤاكن بخيل ڤراڠين اورڠ
بارڠ يڠ معمور منجاد لارڠ
بركاسه كسيهن ساڠت ترلال
مڠيكت شريعة شريف ڤڠهولو
اورڠ برصحابت د دالم بهاس
بارڠ سوات جاڠن د ڤقس
اياله تمڤت سڬل ڤلجامن
نسچاي محبت سعمرن زمان
الله جوڽ يڠ منتوكن
سؤورڠ تاء داڤت مڠوبهكن
تتكال زمان نيئي مويڠ كيت
تاكت سكال برنام نست
د فيكركن ڤاتت بايكله تنت
داڤت د مسوكي كسين سيت
سببن سده داڤت كچوب

كفد ڤراڠي يڠ ساڠت لوب   كتان باڤق بروبه اوبه
ايتڤون جاد سوات ايڠاتن   اوڤام سوڠي اد جمباتن
تتاڤ تياد برڤتوتن   كارن دمكين ڤراڠي شيطان
ڤراڠي دمكين جاڠن د ايڠاتي   اي نن ڤراڠي مروسقكن هات
كفد يڠ بلوم داڤت مڠرت   اداله كتان تياد اكن ڤستي
جكلو بوله كيت ايڠتكن   ترتيب دان سوڤن بايك كرجاكن
جالن استعادة د ڤلهراكن   سڤاي جاڠن ممبنساكن
ترتيب سوات ايت ڤڠهول   كارن ڤكاين اورڠ دهول
بارڠ ڤكرجاءن بنر ترلال   مشهور نمان اورڠ ڤون مالو
جاڠن د ڤاكي عادة سكارڠ   كارن ترتيبن ساڠتله كورڠ
تياد سكال سايڠكن بارڠ   كسداهنن كلق سرڠ مپرڠ
ڤرين سهاج كتاكو اين   ترلنجور كلام اكو جلاني
جاڠن تورت اورڠ براني   ممبوت فتنه كسان سين
منچاري صحبت هندقله صديق   بارڠ ڤركتاءن هندق د تيليك
جاڠن مڠر مولتن بايك   د دالم هتين بربالك ٢
زمان سكارڠ هور هار   هندقله ايڠت سنق سودار
بارڠ ڤكرجاءن هندق بركير   جاڠن سڠر مڠلوركن بچار

تمت الكلام *

Dit is het einde van het gedicht *Bidasari*,
Het einde is geschreven in den morgen.
Ik heb het geschreven met het vaste verlangen
Om het in persoon te bezitten.
(Immers) 't is niet gemakkelijk het te leen te krijgen,
Misschien krijgt men het, misschien niet.
Dikwijls heb ik reeds gezien, dat dit het gedrag der
En ik heb het reeds zelf ondervonden. [menschen is,
Daarom heb ik het zelf over geschreven,
Opdat ik niet te veel moeite mogt hebben, met het
Leenen van een ander gebeurt uit behoefte, [te leenen.
En brengt men er misschien schade aan, dan doet men
Het te leen te krijgen is even moeijelijk [onregt.
Als of men een boom met zijne wortels uit den grond
Die met een kronkelende slang omwonden is—[wil trekken,
Hoe zal men die uithalen.
Die het bezit, 't zij het dan goed of slecht is,
Kan het dagelijks lezen.
Hij leest het zonder vrees,
Omdat er niemand is die het terug eischt.
Hoe goed ook (het boek) van een ander zij,
Toch leest men het met veel angst;
Want men vreest, dat er iets aan zal komen,
En al spijt ons dat dan ook, toch is het zonder nut.
Daarom is mij in de gedachten gekomen,
(Dit gedicht) overteschrijven, ofschoon met veel moeije-
Om het tot onderrigt te doen strekken, [lijkheden,
En om op die wijze mijn doel te bereiken.

'T Is een kansspel het te leen te krijgen,
'T Is als of men een scherp wapen aanraakt:
Heldere oogen zijn dan als gesloten
En troebel water noemt men zweetdroppels.
Zoo is de gewoonte van den tegenwoordigen tijd.
De aard der menschen is zeer gierig.
Er zijn teekenen dat wijsheid hun zeer ontbreekt,
Zaken die overvloedig zijn worden duur.
'T Is niet zoo als in vroeger tijd:
Toen beminde men elkander.
Men nam zich in acht, en was veel beschaafder,
En volgde de bevelen van het heilig Hoofd.
Nu is het een geheel andere tijd.
Men draagt elkander vriendschap toe met woorden,
Maar ze in 't binnenste van 't hart te vinden is moeijelijk,
Laat ons daarom niemand tot vriendschap dwingen.
De vriendschap behoort een vertrouwde plaats te zijn,
Een plaats, waar men alles te leen kan ontvangen.
Indien men even verstandig en wijs is,
Dan zal men elkander zeker lief hebben, zoo lang [men leeft.
Deze zaak zeg ik slechts
Maar God bevestigt haar.
Hij heeft aller inborst geschapen
Niemand kan ze veranderen.
Wanneer men het verhaal hoort
Van den tijd onzer voorouders,
Dan was hunne maatschappij als eene vergadering van [wijzen
Ze vreesden zeer voor de schande van hun naam.

*****

Aldus luidt het verhaal.
  Indien wij ook zoo denken, dan wordt het zeker goed.
Niet een maar vele soorten van goede zaken
  Kunnen wij dan overal stichten.
Hoor niet alleen naar zijn vleijende mond,
  Terwijl het in zijn hart geheel anders gesteld is.
Ik denk in mijn hart,
  Omdat ik het reeds ondervonden heb,
Dat een inborst, die zeer inhalig is, dikwijls
  Zijne woorden verandert en verdraait.
Dit is eene denkwijze, die vergeleken
  Kan worden met een rivier, die een brug heeft
Maar welke niet is zoo als het behoort;
  Want dit is de inborst van een' duivel.
Volgt dus zulk een handelwijze niet
  Want zulk een handelwijze bederft uw hart.
Jegens iemand, die niet zeer schrander is,
  Zijn de woorden van zoo iemand niet bepaald.
Indien wij dit altoos onthouden kunnen,
  Dan is het goed dat wij ordelijk en beschaafd handelen,
Dat wij de oude gewoonten bewaren,
  Opdat wij ons zelf niet ongelukkig maken.
Orde is het voornaamste
  Omdat zij de gebruiken bevat van vroegeren tijd.
Volgt men haar, dan is al ons werk goed, [ons hebben.
  Onze naam zal beroemd zijn, en men zal eerbied voor
Laat ons dus niet de gewoonte van den tegenwoordigen
  Want aan hare orde ontbreekt veel. [tijd volgen,

Men geeft volstrekt niet meer om zijne goederen
  En eindigt met die van anderen te nemen:
Deze handelwijze deel ik slechts mede,
  En ik laat mijne woorden hun' vrijen loop,
Opdat gij de onbeschaamde menschen niet volgt
  Die overal laster aanrigten.
Zoek dus eenen waren vriend,
  En sla eerst zijne woorden gade,
De tegenwoordige tijd is vol verwarring
  Bedenkt dat broeders en vrienden!
Bedenkt eerst al wat gij wilt doen,
  En spreek niet te spoedig wat gij denkt.

Einde der woorden.

Duidelijk behooren deze versen niet tot het gedicht zelf: zoo wel de inhoud, die met de *sjaïr Bidasarie* niets gemeen heeft, als de stijl bewijst het. Het is de gewoonte der Maleische afschrijvers, om ook hunne geleerdheid eens te toonen, wanneer ze die van een' ander copieren, en als er dan nog een blaadje schoon papier overblijft, dan vullen ze dat gewoonlijk met eenig opstel van hunne hand. Op die wijze zijn waarschijnlijk deze regels achter de *sjaïr* gekomen, door eenen volgenden afschrijver, als tot het werk behoorende weder overgeschreven, en alzoo in vele exemplaren opgenomen.

Ik reken mij thans verpligt rekenschap te geven van de wijze, waarop ik van deze codices heb ge-

bruik gemaakt. Ik kan daaromtrent op den voorgrond stellen, dat ik de meest mogelijke en naauwgezetste getrouwheid aan de mij ten dienste staande handschriften heb in acht genomen: dat ik den text zoodanig heb wedergegeven, als ik dien in deze Manuscripten aantrof, en dat ik mij uiterst zelden eenige verandering heb veroorloofd. Was ik daartoe somtijds, ondanks mij zelven verpligt, omdat geen der codices eene lezing aanbood, welke eenen goeden zin opleverde, dan heb ik daarvan opgave gedaan in de aanteekeningen. Waar de codices onderling verschilden, daar heb ik, in die zelfde aanteekeningen, de varianten medegedeeld, en, als mij zulks noodig scheen, de reden mijner keuze opgegeven. Diezelfde getrouwheid aan de handschriften heb ik ook, wat de spelling betreft, in acht genomen. Maar over dit onderwerp dien ik eenigzins breedvoeriger uit te wijden.

Men heeft over de orthographie der Maleische taal veel verschillende gevoelens aangekleefd en veel geredetwist. Werndlij deelt in zijne Spraakkunst daaromtrent eenige algemeene regels mede, gegrond gedeeltelijk op de Arabische orthographie, gedeeltelijk op het gebruik der Maleijers zelve. Deze regels heeft men voornamelijk bij de uitgave van de Heilige Schrift, en in de weinige sedert uitgekomene geschriften gevolgd. Het eerst is daarvan afgeweken de uitgever van «*A Dictionary of the Malay tongue,*

as spoken etc. In two parts, English and Malay, and Malay and English. To wich is prefixed a Grammar of that language. Bij John Howison M. D. London 1801." In deze uitgave heeft men de dwaasheid gehad, van, in plaats van de woorden met het gewone Maleische alphabet te spellen, daartoe zoodanige Persische karakters te kiezen, als het naast overeenkwamen met den klank der woorden; zoodat het enkel bij toeval is, als zij nu en dan wel getroffen zijn. Deze dwaasheid heeft dan ook geene navolgers gehad en wordt door Marsden te regt gegispt, en onbewimpeld eene beleediging genoemd voor den roem der Engelschen onder vreemde Oostersche taalbeoefenaren (1). Belangrijker is de wijziging, die Dr. Leijden, in zijn «*Comparative vocabulary of the Barma, Malayu and T'hâi language*" (Serampore 1810), aan de Maleische spelling gegeven heeft. Hij heeft namelijk daar, waar de gewone schrijfwijze aanleiding tot misvatting kon geven; van eene minder algemeen aangenomen spelling gebruik gemaakt, die, veelal meer dan de andere, naar de uitspraak der woorden is ingerigt, doch waarvan men ook, op weinige uitzonderingen na, voorbeelden in sommige handschriften zal aantreffen. Marsden keurt deze handelwijze almede af, en, hoewel de spelling van het Maleisch geenzins zoodanig is vastgesteld, dat men niet te dien opzigte eenige

(1) Zie de voorrede zijner Malay Grammar pag. xv.

vrijheid zou mogen gebruiken, verlangt hij echter, dat men in gedrukte werken de meest algemeene gewoonte der Maleijers volge. (1) Hij geeft in zijne spraakkunst eenige uitvoeriger regels van orthographie, dan men bij Werndlij aantreft, maar hij zelf is noch in zijn woordenboek, noch in de «Voorbeelden tot oefening," bestaande in uittreksels uit echt Maleische schrijvers, daaraan getrouw gebleven. Hij keurt af, dat men schrijft مات, maar zelf schrijft hij (bldz. 151 zijner Grammar, منتا: tegen de door hem opgegeven regels aan schrijft hij (bldz. 197) سليمونتيله in plaats van سليمنتيله: op bldz. 159 كليهاتن en op bldz. 193 كليهتن in plaats van كلهاتن op bldz. 195 ترتاوا in plaats van ترتاو op bldz. 201 لاوله in plaats van للوله en tallooze woorden meer.

In 1823 verscheen van de zendelingspers te *Fort Marlborough (Bencoelen)* een boek, getiteld «*An attemp to elucidate the principles of Malayan Orthography* bij W. Robinson." In dit werk is de spelling op vaste beginselen gegrond, beginselen gedeeltelijk uit de Arabische orthographie, gedeeltelijk uit den aard der Maleische taal zelve en gedeeltelijk uit willekeurig aangenomen regels geput. Groote scherpzinnigheid in het theoreticeren kan men den schrijver niet ontzeggen, en indien men zijne regels volgt dan heeft men eene consequente, gelijkvormige, op vaste beginselen steunende spelling. En toch ben ik

(1) Zie voorrede der Malay Grammar pag. xvi.

aan zijne voorschriften niet getrouw gebleven; toch treft men in deze uitgave geen regelmatige spelling aan. De reden hiervan is te zoeken in mijn verlangen, om den lezer in alle opzigten terug te geven, wat ik bij de Maleijers gevonden heb: en ik heb bij hen *nimmer*, en ook niet in mijne drie codices van de *sjaïr Bidasari*, eene gelijkvormige orthographie aangetroffen. En waarlijk het is niet te verwonderen, dat zij die niet bezitten. Vooreerst toch is hun alphabet een vreemd eigendom, dat zij van de Arabieren ontleend en op hunne taal hebben toegepast: en in de hoofd- en grondklanken van beide deze talen is zulk een groot onderscheid, dat zij zelfs verpligt zijn geweest, in die toepassing, verschillende letters er bij te voegen, om alle klanken te kunnen uitdrukken. De spelling van het Maleisch met deze karakters is dus natuurlijk meer afhankelijk van het gehoor, dan gegrond op vaste beginselen: en daar nu de uitspraak van het Maleisch op onderscheiden plaatsen onderscheiden is, kan het wel niet anders, of de Maleijers moeten onderling in hunne schrijfwijze verschillen. Bovendien staat bij hen niet zoo zeer eene wetenschappelijke regelmatigheid, als de zucht om duidelijk te wezen, op den voorgrond, en vinden zij zich dus geregtigd, om een letter meer of minder te schrijven, al naar mate in hun oog de duidelijkheid het vordert. Geeft b. v. de zin aanleiding, dat men zou kunnen lezen اندر *Indra*, terwijl

de bedoeling اندر *oendoer* is, welnu dan schrijven zij اوندر: is het onzeker of men door بندغ *bandang*, een slinger, of *bendang*, bebouwd land, of *bendong*, een dam, of *banding*, vergelijken, wil uitdrukken, dan schrijft men باندغ of بنداغ of بندوغ of بنديغ: meest altoos schrijft men ايتله of soms zelfs ايتوله uit vrees dat het met اتوله *ataulah*, of, zal worden verwisseld Ik weet wel, dat dit eigenlijk niet zoo behoorde te zijn, dat eene regelmatige op vaste beginselen steunende schrijfwijze verre te verkiezen is, en dat men liever van de Arabische schrijfteekens حركات of بارس moest gebruik maken, waar de duidelijkheid dit vorderde: ik hecht dan ook gaarne mijne goedkeuring aan de pogingen der geleerden, om zulke beginselen daartestellen: ik juich het van harte toe, dat men, voor Maleijers schrijvende, of nieuwe werken, zoo als de vertaling der H. Schrift, onder hen verspreidende, niet hunne gewoonte volgt, maar eene betere orthographie onder hen tracht in te voeren. Doch iets anders is het, als men eene oorspronkelijke Maleische compositie wil uitgeven. Dan behoort men, in den striktsten zin des woords terug te geven, wat men bij hen aantrof, en geene willekeurige veranderingen in den text te brengen, of men loopt gevaar van niet aan het publiek de taal en den stijl en de schrijfwijze, in een woord de geheele literatuur te doen kennen, zoo als men die bij de Maleijers vond, maar zoo als men die gaarne zou verlangen. Ik al-

thans heb mij hieraan, ook wat de spelling betreft, naauwgezet gehouden. Waar de drie codices onderling verschilden, daar heb ik wel die spelling gekozen, welke het meest met de aangenomen regels overeenkwam, maar op eigen gezag heb ik geene enkele wijziging er in gemaakt.

Dit zelfde is ook van toepassing op de vreemde, vooral Arabische woorden, wanneer zij foutief gespeld waren: ik heb die foutieve spelling behouden, omdat de Maleijers zelve zelden de Arabische woorden schrijven als de Arabieren. Daarvan is echter onkunde niet altoos de oorzaak: immers het kost hun veel moeite, om verscheiden Arabische klanken uittespreken, en het is dus dikwijls eene zekere transactie tusschen het Arabische woord en hunne eigen uitspraak, welke in de spelling doorstraalt. Bovendien hebben zij ook die woorden, welke dagelijks voorkomen en het burgerregt verkregen hebben, zoodanig gemaleïïseerd, dat ze, van suffixen en affixen voorzien, somtijds bijna niet meer te herkennen zijn. (1)

---

(1) Het zij mij vergund hier bescheiden medetedeelen, dat ik, om de opgegeven reden, mijn zegel niet kan hechten aan de aanmerking van den Hoogleeraar P. J. VETH, in zijne, overigens zoo veel belangrijks bevattende, recensie van het *Maleisch leesboek van* A. MEURSINGE (*Gids*, zesde jaargang, blz. 416), waar hij afkeurt, dat de uitgever van dat Leesboek vele foutieve spellingen van Arabische woorden bewaard heeft. Ik zou juist gaarne gezien

******

Wat alzoo de vaststelling van den text betreft, vindt men hier drie goede Maleische codices tot één gebragt, zonder eenige verandering van mijne hand. Toen ik het plan vormde, om dit werk uit te geven, heb ik langen tijd gewijfeld tusschen deze handelwijze en tusschen het wijzigen van den text naar mijne eigen inzigten en oordeel. Om de hierboven uiteengezette oorzaken heb ik het eerste gekozen, en ik verheug mij, dat ook andere geleerde mannen mij daarin zijn voorgegaan. Immers MARSDEN, gelijk wij gezien hebben, tegen zijne eigen regels aan, en ROORDA VAN EIJSINGA in alle zijne textuitgaven, uitgenomen de سري رام, schijnen eveneens gehandeld te hebben, want men vindt bij hen meestal de gewone, Maleische, volgens de vastgestelde regels foutive spelling terug: hoewel ze geen van beiden daaromtrent rekenschap geven, of ons met de door hen gebruikte

---

hebben, dat hij in den text die alle onveranderd had gelaten, maar in zijne *notices* de ware spelling had aangestipt: en dat hij in 't algemeen in de spelling geene wijzigingen had gebragt. Ook voor den leerling, die dit werkje zal gebruiken, was dit wenschelijk geweest. Want als hij eens, na dit leesboek grondig bestudeerd te hebben, een oorspronkelijk Maleisch Manuscript in handen neemt, zullen hem de handen nu geheel verkeerd staan. Uit welk oogpunt men het dus beschouwt, 't zij het oogmerk waarmede men Maleische texten uitgeeft zuiver practisch is, 't zij men er een hooger wetenschappelijk doel mede beoogt, altoos is het, dunkt mij, wenschelijk, den text zoo terug te geven, als men dien aantreft.

codices nader bekend maken. In de uitgave van de *Chronique du royaume d'Atché*(1) heeft de Heer Dulaurier naauwkeurig, ook wat de spelling betreft, zijne codices gevolgd. Heb ik derhalve in mijne beginselen gefaald, dan heb ik ten minste groote voorbeelden voor mij gehad, die zich aan dezelfde fout schuldig maakten.

De vertaling van den text is zoo getrouw mogelijk: dat sluit echter niet uit, dat ik mij eenige vrijheden zou verloofd hebben, daar waar de Nederduitsche stijl zulks scheen te vereischen. Zoo zal men b. v. tallooze epitheta, die men in het oorspronkelijke aantreft, hier niet altoos wedervinden: immers dit zou eene eentoonigheid veroorzaakt hebben, om het boek onleesbaar te maken. Ik heb zoo veel mogelijk getracht regel voor regel te vertalen, en ben daarom den vom gevolgd, dien Marsden in zijne overzetting van de كن تمبوهن heeft in acht genomen.

In de aanteekeningen vindt men, behalve eene opgave van de verschillende lezingen, de uitlegging van die woorden, welke in de lexica niet of verkeerd worden aangetroffen. Niet weinig hulp heb ik daarbij gehad van den bekwamen Javaanschen tolk ter Algemeene Secretarie, Raden Rio Rekso di Poero. Tot de vergelijking van sommige woorden met het Javaansch, heeft mij de heer C. F. Winter in staat gesteld, die

(1) Journal Asiatique Juillet 1839 pag. 47.

mij, met de meeste bereidwilligheid, al die inlichtingen heeft gegeven, welke ik van hem verzocht.

En hiermede eindig ik deze inleiding. Niemand, dan ik zelf, is meer overtuigd van de gebreken, die mijnen arbeid aankleven. Ofschoon meer dan twee jaren aan het bestuderen en bewerken van dezen text besteed hebbende, is er toch nog veel, dat mij duister is gebleven, veel dat anderen er in te berispen zullen vinden. Ik hoop echter dat mijne pogingen, om, voor zoo veel in mij is, de studie der Maleische taal en letterkunde te helpen bevorderen, welwillend zullen worden ontvangen.

انيله تونكو بغكيسن ايهند   اكن بهكين ڤدوك اددند
لال برتيته اڠكس بستاري   ممند مغاڤ دباو كماري
بواله ڤولغ ممند منتري   تاره ددالم ڬدغ سنديري
للوله براڠكت دول مكت   سمايم ملغكه داتس ڬمت
سمبل ترسنيم بڬند بركات   تون ايهند بركيرم هرت
امڤت اورغ منتري يغ مود ٢   سريب ساكي دبري بڬند
لغكڤ دغن ڬاجه دان كود   ايتوله كونن بهكين اددند
ڤتري ترسنيم سراي بركات   اوسهله ممبري تاه بيت
مان كهندق دول مكت   برسماله ڬراڠن ديري سرت
دودقله بڬند بركاسه كسيهن   ددالم معمور دغن كلمڤاهن
سننتياس بڬند برسكا٢ن   برتمبهله بسر ددالم كرجاءن
سلام دكتهوي اصلن ڤتري   ڤد سكنڤ ديس اورڠ خباري
اوتس مغوتس ڤرڬي ماري   مشهورله كڤد سكنڤ نڬري
تمباهن كرجاءن راج ڤترا   ترلال رامي اندر نڬار
سباڬي مغوتس كڤد سودار   بارڠ مقصودن دهنتر سڬر
ادڤون ڤتري ليلا ساري   تغڬلله اي سءورڠ ديري
ڬنده ڬولن تياد ترڤري   سسلن ساڠت اي سنديري
سچقن جغكل باڤق تاءكن   در ڤد فهم بلم سمڤرن
هات براهي ڬنده ڬولن   جديله مغارڠ فقير يغ هين
تيادله فقير ممنجغكن كلام   هات نن ڬنده برچمڤر كلم
دهابسكن دغن تمت الكلام   سلسي ڤركتاءن بالخير والسلام

سڠڬه ٢ ترجڠجڠ اتس كڤال   سهجاكن ڤاتكڠ بربوت ڤهال
تيته ترجڠجڠ د اتس جمال   ڤاتكڠ ني همب يڠ سدكال
برڤلق برچيم دڠن راج ڤترا   اي برڤسن اكن سوداره
ممند وي اجاري عقل بچار   كلوكن اي براوله چدر
برتيته باڬي كباوه دول   انقكڠ تون راج اصلي
تون بايڠ سيلاكن كمبال   ايهند برجالن لڠسڠ سكال
اكن مڠكبومي وجه كميلڠ   برداتڠ سمبه براولڠ اولڠ
ايو انقكڠ راج د جولڠ   بايكله سكر براڠكت ڤولڠ
برجالنله بڬند راج اصلي   د دالم برجالن رسان صلي
رسان هندق بالك كمبال   ترسدر انقد سايڠ ترجلي
برجالن بڬند مود بستاري   سرت د ايرڠكن لقسمان منتري
د جالن تياد براڤ هاري   سمڤيله بڬند كدالم نڬري
ادڤون سكل يڠ مڠنتاري   د كرنيائي ڤرسالن اكن منتري
تمباهن ڤترا راج بستاري   اكن لقسمان منتري باڤق د بري
د بڠكسكن بڬند اكن انقد   امڤت اورڠ منتري يڠ مود ٢
سريب ساكي يڠ سدي اد   ببراڤ كتي هرت دان بند
د سورهن باو كاجه دان كود   د بري بڬند بهكين انقد
برموهنله منتري يڠ مود ٢   سرت منجڠجڠ دول بڬند
برجالنله اي دڠن برسكر ٢   كلور برجالن كنڠري اندرڤور
تياد براڤ لام انتار   سمڤيله مڠادڤ ليلا مڠندر
مڠكبومي سوكڠ د دالم داد   لال د باو مڠادڤ بڬند

برمدحله باڠي ڤدوكت ايهند   تغكلله تون دڠن ادند ۞
بكند مپمبه ايهند بند   ساڠتله ڤيلو لكون شهد
ڤترا مپمبه دول بكند   للوله ماسق مندافتكن ككند
داڠكنت تاڠن لكون شهد   بلس دان كسيهن ددالم داد
برداتڠ سمبه دڠن اير مات   ايو ككند جمال مكت
ككند جاڠن ساڠت برچنت   جاڠن سكال بروسق چت
بيت هندق موهن كمبال   ككند جاڠن برهات صلي
جك اد سڠكه سوك دان راضي   بيت مڠادف ستاهن سكال
دقلق دچيم اوله بيدساري   كندهن تياد لاكي ترڤري
اده اديقكت ڤترا بستاري   لمبت جنجين تون ٢ كماري
ڤترا مپمبه سراي بركات   ككند جاڠن بروسقله چت
جكت دڠن تيته دول مكت   سباڠي كماري كراڠن بيت
بكند برتيته مانس سوار   جاڠنكن ادند يڠ ڤون سودار
ككند ساڠتله كاسه دان مسر   سديكت بلم دهات چدر
مڠاف تياد سوك دان راضي   اڠكن برچري سكال ٢
جكت جاڠن كارن كباوه دول   تياد دلقسكن ادند كمبال
سقله سده بركات كات   براڠكت برجالن دول مكت
دايرڠكن بكند راج يڠ برتخت   دهنتر سمڤي كلور كوت
مڠكبومي منجلجڠ دول بكند   دقلق دچيم سمبل برسبد
ايو هي باڤ ككد انچئي بيد   بايكت ٢ تون مڠاجر انقد
برداتڠ سمبه مڠكبومي ڤول   منچيم دول راج ترعالي

باغنله بكند دول مكت
ڤرسنتاڤن د اغكت د ايغ سندري
سننث تياد درج برسري
تيته بكند لاك استري
تاه ٢ تون ڤرهمباكن ديري
انقك دڠر ايهند بركات
تاه ٢ مڤمبة هات سوامي كيت
عبارة كڤد انق ڤرمڤون
سكال ٢ جاڠن دلاون
جكلو كدوان سام مغرت
سهاري ٢ سنغله هات
ستله انقد منڠر كات
اي برفيكر د دالم چت
ڤتري مناڠس تياد برهنتي
اكن ايه بنداكو انيله كنت
ادڤون ڤتري مندوري
برتاڠس تغيس كدو ڤتري
ادند ڤتري مندوري
جاغنله لام تون د نكري
ادڤون ايهند راج بغساون
تاڠس رات تيادله كرون

سكلين ملغكه داتس كمت
بكند سنتف دڠن انقد ڤتري
بلسكن انقد بيدساري
كڤد انقد بيدساري
د باوه تخت راج بستاري
هندقله د تورت بارڠ سڠاته
هباي ٢ جاڠن مللوي تيته
سومين ايت عبارة تون
مكث سمڤرناله انق بغساون
سومين جوهن استرين ستي
استرين عارف سومين سقتي
تندق مڤاڤ ايبو مات
بفرله سڤرت ايهند برنيته
ترسغكتكن ڤترا د دالم هات
سودار يغ مان اكن دڤاتي
مڤمبه ككند بيدساري
برڤلق برچيم سراي برڤري
منكال كمبالي تون كماري
رندون ككند تياد ترڤري
مملق منچيم انقد تون
رسان كنده كڤيلو ٢ ن

بڠند ڤون بلس منڠركن كات   برداتڠ سمبه دڠن اير مات
جاڠن دمكين تونكت برتيته   سدار تياد غلط د چت
ڤد هات انقد تياداله دو   سؤڤام بدن دڠن ڤاو
لقسان ڤنداو دڠن كراو   روسق بداس سماله كدو
د دالم دائيره نڠري اين   انقد امڤون سكلين سين
ڤاتكله سقدر مڠهمڤوني   بارڠ مقصود ڤاتك لياني
بڠند ڤون سوك لال بركات   ايو انقك چهاي مكت
سدهله در ڤد لڤاس بيت   د دالم ڤرنته تون سمات
بڠند ڤون ساڠت اي برچنت   كڤد مڠكبومي اي بركات
امبلله سودار سكلين هرت   كاسه تاء تربالس اوله كيت
سمبه مڠكبومي برلاك بين   لمڤه كرونيا دول سلطاني
ادڤون سكلين هرت اين   انقد امڤون ڤاتك لياني
تيته بڠند دڠن مانس سوار   جاڠنله دمكين كات سودار
جك ستمبڠ نڠري اندر نڬار   تياد تربالس كاسه دان ڤلهار
سمڤون سكال تولڠ سودار   كاسه نن تياد براورأور
برتمبهله كيت تولس دان مسر   كاسه ڤون جاڠن برانتار
تياد برهنتي د ڤرجامو بڠند   ماكن دان مينم سمبل برسبد
لمڤهله تولس د دالم داد   اوله اي مڠسيهي انقد
ادڤون استري ليلا مڠندر   بربوت ڤربكالن سري بتار
ملچكاكن مات دڠن برچور   مڤكاكن هات ستي مندر
ستله فجر ترڠله ڤات   سكلين حاضر لڠكڤ سمات

لال مغرهکن سکل منتري
ستله داتڠ کيئسقکن هاري
لال کائستان انقد ڤتري
بڬند ملڠکه د سيسي ڤترا
مڠکين برتمبه کاسه دان مسر
ايو انقد بيدساري
بايک ٢ تون منارهکن ديري
مڠکبومي ملهراکن انقد
تاه ٢ مڠهمبت هات بڬند
دمي ڤتري منثر کات
برچچورن ايرن مات
د ڤلق د چيم اوله بڬند
دڠن اير مات بڬند برسبد
امس تمڤاون جمال مکت
جيواک جاڠن تون برچنت
کائمڤت برڤترا تاڠس ٢ ن
ڤرچري بلم رسان بوسن
برکتاله بڬند دو لاک استري
ڤناره ايه بند اکن بيدساري
کارن اي داتڠ سڤرت ترتاون
جکک اد ساله سوات کلکوئن

هندق مپوره مڠنتاري
بڬند براڠکت لاک استري
د داڤتين خاضر راج بستاري
د ڤندڠ تياد لاک برتار
برکات دڠن مانس سوار
ايهند هندق کمبال کنڠري
کڤد بڬند راج بستاري
اياله ڬنتي ايهند بند
هباي ٢ چاڠن مللوي سبد
تندق د رباءن دڠن برچنت
اڠڠن برچري رسان چت
بلس ممندڠ لاکو انقد
اتام جيو تون ايهند
تڠکي هات چهاي مات
جاڠنله ڬنده د دالم چت
رسان بڬند بکيکن ڤڠسن
بربڬي ٢ ڤڠاجر دان ڤسن
ايو انقک راج بستاري
بارڠ سالهن تون اجاري
مساله همب کڤداله تون
د ڤالو ڤون تياد اکن کملوئن

بڬيند ڤون مماکي دڠن سبرهان
برسام٢ ڤترا ڬميلڠ ورن
ادڤون راج اڬس جوهاري
کمدين راج سمود بستاري
سدهله دارق ڤترا ترون
دارق کمبال ڤد استان
راج کمباية مڠتاکن ڤري
ادند وي اڤ بيچار ديري
ستله ڤرميسوري منڠر ورت
کامي اين منجنجڠ تيته
ستله سدهله سيڠ هاري
برهمڤنله هلبالڠ سرت منتري
مول ايت اورڠ برسوک٢
بهاروله بڬيند لاٴي سکتيک
ستله ڤات ڤاڬي هاري
دايرڠکن بڬيند راج بستاري
برلايرله در ڤولو نوس انتار
سمڤيله کنڬري اندرڤور
کدالم استان ماسق سکال
برمدحله بڬيند راج اصلي
ستله ددڠر راج بستاري

دهياسي اوله انق ڤردان
هندق دارق راج يڠ غان
دارق دڠن بيدساري
برسام٢ ڤتري مندودري
برسام٢ راج اڬس مڠرن
لال نايکله دڤتران
کڤد ادند ڤرميسوري
مريله براڠکت ايسق هاري
اي ترسنڽم سراي برکات
يڠ مان سبد دڠن ڤرنته
برسکاٴ٢ن ددالم ڤوري
منننتيکن تيتهن راج بستاري
سکلين منتري حاضر بلاک
هاري ڤون سيڠ باين برسلوک
براڠکت کغوراب سکلين ڤتري
بسرت سکلين هلبالڠ منتري
تيڬ هاري ددالم سکار
لڠسڠ سکال کدالم موار
منتري ڤون داتڠ منجنجڠ دول
هندق براڠکت ڤولڠ کمبال
ايهند هندق کمبال کنڬري

د اولڠن اورڠ انق هلبالڠ
ڤدڠ كرجائن راج د جولڠ
د ارق اي كليلڠ ڤولو
سوران لونچيڠ برتالو٢
بون٢ ءن تياد بركتهون
اورڠ منڠتون بركاون٢
اد ايڠ چارق اوله كايڠن
د يڠ كهلاڠن اكن انقن
در ڤد سبب ساڠت سكان
تيڠڬ كال د ارق راج بستاري
د دودقكن ڤترا بنده سنديري
ناسي ادق٢ د اڠكتكن
كمدين مڠكبوسي بڬنده سورهكن
سدهله سنتڤ ڤترا بڠساون
ممبوجق استرين دڠن چمبون
ستله جاوه مالم هاري
جم٢ درج برسوري٢
باڠتله بڬنده مود بستاري
منداڤتكن ككند بيدساري
سمڤيله سده تيڠڬ هاري
برسام٢ ككند بيدساري

ممڠڬ ڤدڠ ڬيلڠ ڬميلڠ
برتتهكن منيكم سينر چمرلڠ
سرت بون٢ ءن سكلين د ڤالو
سڬل يڠ منڠر رسان ڤيلو
ڬاڬڤ ڬمڤيت تياداله كرون
اد لاكڽ لاكڽ اد ڤرمڤون
كلهاتن دڠن هوجڠ سسون
تياداله اي سدركن درين
ڤولڠ كرومه د ڤوكل لكين
لال د ارق كدالم ڤوري
د كانن ڤتري مندودري
بڬند سنديري يڠ مڤوڤكن
ستله سده د سوره اندركن
براڠكت ماسق كدالم ڤرادون
د ريب د بالي اتس ڤڠكون
برادوله بڬند لاكڽ استري
سمڤيله وقت ڤاڬڽ هاري
سرت ممڤين تاڠن استري
د سناله برماين مندودري
د هياسي ڤتري مندودري
بركاين سڠكيت تكت چلاري

برسوبڠ ڤرمات سرب انيك   چهيان كيلون كڤد موك
برݢلڠ جاري استاكون   د كمبرن دڠن ݢلڠ كان
برچنچين منيكم ڤسڤ كنچان   ڤربواتن سيلان ايكانن ورن
چاچندوڠن ايكل مابڠ مغوري   سري نتان منيكم دهنچوري
برڤتوتن دڠن كمبڠ توري   ڤارسن سڤرت انق اناكن ڤري
هابسله دهياسي مندودري   د ڤسڤ ڤچاڠن دلتك ڤتري
امڤت اورڠ انق منتري   ممڠڠ كيڤس كانن دان كيري
ادڤون مڠكبومي ليلا مغندر   دهياسي بݢند راج ڤترا
برمكتاكن منيكم اديكار   ڤربواتن ڤولو نوس انتار
بركاين سڠكيت جوڠ سارة   لڠكڤ سكلين تڤي برسيرة
ڤربواتن اورڠ نݢري بارة   برتالي ليهر لاكت برسورة
برباجو كسمب مورب برسري   سڤرت ڤكاين شهيد شاه ڤري
برسابق چندي رمبو بيدوري   ترسيسڤله خند سبله كيري
برعزيمتكن منيكم يڠ امت ڤرسه   د دالم ترسورة اية الكرسي
برتاجق كباهن كمبڠ ملڠسي   اتام منجلس سمڤرن بسي
برݢلڠ كان سبله تيڠك   برچنچين منيكم بريب هرك
ڤارسن ايلق سئورڠ جوك   سڤرت اندر د دالم شرك
هابس دهياسي راج مود   تورن مهمبه ايهند بند
د نائيقكن د اتس ڤنچ ڤرساد   د هدڤي اوله انق بيدواند
د ايرڠكن دو اورڠ انق بنتار   ممڠڠ كيڤس ميكث برجندرا
دودق مڠادڤ راج ڤترا   ترتيبن سكلين تياد سوار

تڠكل ممبورو هريمو لاري   لال سست دهوتن دوري
ترسله اي سوات نكري   مڠتاكن درين ممبونه ڤري
دان مڠتاكن عفريت ڤري ماة   بڠند منڠر سكاله هات
سكتيک داتڠله بقي٢   مڠڠكت ڤرسنتاڤن كهداڤن ستي
سنتقله بڠند راج يڠ ݢارڠ   برسام٢ انقد انم اورڠ
تمبل ڤلباڠي تياد بركورڠ   ببراڤ ماسقكن ايكن دجورڠ
سدهله سنتڤ راج ارتاون   برسام٢ انقد ڤترا بڠساون
سنتقله سيره ددالم ڤوان   لال ممكي بائو بائون
راج كمبليت عارف بستاري   مملائي برجاڠ٢ توجه هاري
دڤالو ݢندڠ سروني نفيري   رميله برماين ددالم ڤوري
دجامو بڠند هلبالڠ منتري   توجه مالم توجه هاري
رميله كونن تياد ترڤري   رامي برماين تڤق دان تاري
دسناله بڠند برسوک سوک   سرب ڤرمائينن اد بلاک
انچئي بيبي بيدون ملاک   ڤندي برڤاڤي لاک جناک
ستله ݢندڠله توجه هاري   دهياسي ڤتري منددري
دامبل ڤتري ڤرميسوري   كڤد مڠكبومي ڤترا دبري
بركاين كسومب ورن دليم   كنچڠ برڤاهت رام٢
دبوبه ڤداک برسوسن ليم   برسورة سنديڠ ناڠک سقم
برتوتڤ سڠݢل دكارڠ ڤاڤن   انتن دسردي ݢمر لاڤن
سمربق بائون اوكڤ اكوڤن   دڤنديڠ لكون ترتيب دان سوڤن
سنتيڠ دان مالي امس دريک   دبوت سڤرت بوڠ چمڤاک

سمڤيله اي كڤد تخت مپمبه سراي مپمبه‌كن ورت
دمي ددڠر ورتان منتري ڤڠسن تياد خبركن ديري
اير ماور دامبل دچچوري بهروله سدر لال برڤري
انقكڽ تون يڠ بايكڽ ڤكرتي ڤوتسله ڤڠهارڤ دجنتڠ هات
دمان اد انقكڽ ݢستي ايهند نن هندق منداڤتي
بكند مناڠس تياد ترڤري برسام سام ادند ڤتري
تمباهن لاكڽ بيدساري باݢي هندق ممبونه ديري
تياداله اورڠ كاسه برسودار سڤرت بيدساري دڠن ڤترا
كدوان ساڠت تولس دان مسر سوكڽ برماين سند دان چور
ستله سده ڤتڠله هاري كمبليله بݢند راج بستاري
لڠسڠ سكال كدالم ڤوري دڠن تاڠسن تياد ترڤري
تيته بݢند راج ارتاون سدهله انقكڽ سدهله تون
جاڠنله مناڠس انق بڠساون مڠكينله ايهند كڤيلو ڤيلون
راج بستاري بركات سݢر بوكنن ايڤر راج ڤترا
ڤڠراس ڤاتكڽ سڠݢه سودار هنين كاسه تولس دان مسر
تڠه مناڠس سكلين رات سمڤيله راج مود يڠ ڤات
ماسق منداڤتكن دول مكت استرين ڤون اد دبوان سرت
ستله ماسق مود بستاري مپمبه ايهند لاكڽ استري
لال مپمبه اكس بستاري برسام سام ككند بيدساري
دمي ترڤندڠ دول مكت حيران تياد تركات كات
راج ڤتراكڽ نن برچريت بݢند منڠرله سݢچت

دميله د دڠر راج مكت
جك هندق ڤرڠ جنجوڠن كيت
ستله د دڠر ادند ڤتري
جك هندق ڤرڠ ڤدوك سري
مالم ايت برسوك سوك
ستله ڤاڬي هاري كتيك
ادڤون اكن ڤترا راج مود
برجالن ايت لكون شهد
ترسبتله ڤركتاءن سكلين منتري
منتيكن داتڠ ڤترا بستاري
ادڤون منتري دڠن هلبالڠ
تاكتكن راج بوكن كڤالڠ
تيته بڬند راج بستاري
ادند ڤترا ڤرڬيله چاري
ڤرڬيله اي منتري كاءمڤت
اي منچاري ببراڤ تمڤت
كمبليله منتري مڽمڤيكن ورت
تياد كدڤاتن دول مكت
برتيته بڬند سايڠ ترجلي
مڠادڤ بڬند راج اصلي
ستله منتري منڠركن كات

كڤد استرين اي بركات
ككند باو تونڠ سرت
كڤد سومين اي برڤري
بايكله كڤد ايسق هاري
برسند برڬورو برجناك
براڠكتله برجالن سري ڤدوك
د ناءيقكن استرين كاءتس كود
دايڠ ڤون سكلين حضيرله اد
تڠكل برسام٢ راج بستاري
سمڤيله همڤر ڤتڠ هاري
سكلينن ايت برهات والڠ
منتيكن ڤترا تياد ڤولڠ
ڤد سكلين هلبالڠ منتري
مڠاڤ اي لمبت كماري
مڽمبه بڬند برجالن چڤت
ايتڤون تياد جوڬ دداڤت
ادند سده د چاري رات
بڬند منڠر ساڠت برچنت
هي منتري سڬراله كمبالي
خبركن ڤترا هيلڠ سكالي
برجالن مندڤتكن دول مكت

سنتقله بڬند نعمت معمور ‎ ‎ برسام٢ ڤتري ليلا مڠندر
سدهله سنتق ڤترا بغساون ‎ ‎ سنتق سيره د دالم ڤوان
لال مماكي باءو باءون ‎ ‎ د دوكڠن ڤتري كاءتس ڤرادون
تون ڤون لقسان بوڠ ڤكن ‎ ‎ د تيمڠ باڬي انق٢ كن
د ڤلقن ليهر د تيدركن ‎ ‎ د اتس تيلم بڬند لتقكن
توبه يڠ لومت سڤرت كاڤس ‎ ‎ د چيمن هيدڠ برتوكر نافس
تون لقسان ڤناور اوڤس ‎ ‎ سكارڠ تياد ككند لڤس
جاوه مالم سدهله هاري ‎ ‎ برادوله بڬند دو لاك استري
جم٢ درج برسري٢ ‎ ‎ كنتم ترسله كمبڠ مڤري
ستله كنتم سده ترسري ‎ ‎ ڤڠسن تياد مڠخبركن ديري
د سمبت بڬند راج بستاري ‎ ‎ جم٢ ماوره د چچوري
سدره ڤتري مندودري ‎ ‎ سراي اي مڠڤسكن ديري
مناڠسكن انتڠ نصيب سنديري ‎ ‎ سڬراله د بوجق راج بستاري
بڬند ڤون ساڠت بلس كسيهن ‎ ‎ مليهت لاكو ڤتري دمكين
ايلقن سڤرت بوڠ كلاين ‎ ‎ د دوكڠن ڤتري كڤرمندين
ستله ترڠ ڤاك هاري ‎ ‎ كمبليله بڬند لاك استري
برتيته بڬند ككد ڤتري ‎ ‎ ككند هندق برموهن ديري
دميله ڤتري منڠڤري ‎ ‎ اي مناڠس تياد ترڤري
بلس كسيهن راج بستاري ‎ ‎ ڤيلو ممندڠ كلكون استري
بڬند ڤتري كاسيهن سڠم ‎ ‎ بركات ككد راج اتام
جكلو كمبالي راج اتام ‎ ‎ بواله ڤاتك برسام سام

سڤرت هريمو هندق مغاله   مڤندغ اي ڤدغ بركمال
ڤانه ڤمبرين بتار كال   هوجغن ايت برڤال ڤال
عفريت داتغ بركڤال دو   هيبتن سڤرت بوت دناو
داتغن دڠن ترتاو تاو   مڠمبل بات بسر سبوه
د تيمغ تيمڠن د لنتركن   راج ڤترا ملمڤت مڤاهكن
دڠن مارهن اي داڤتكن   بڠند ڤون سڠراله ممبالسكن
د ڤانه بڠند سايغ ترجلي   كن ددان تروس سكالي
مات تركولغ همڤر ككالي   راج ڤترا سڠراله كمبالي
دميله د ڤندغ بڠند ڤتري   تله متيله عفريت ڤري
سكان ڤتري مندودري   مڤمبه بڠند راج بستاري
ڤتري مڤمبه سري ڤدوك   دڠن برسري ورنان موك
ڤتري ڤون ساڠت برهات سوك   اولهن هيلغ ملا ڤتاك
ساڠتله ڤتري برسڬچت   سبب جاد دول مكت
سڤرت منداڤت بوكت ڤرمات   دڠن مانس اي بركات
اندر داون جاد خليفه   مها راج ليلا مڠكلو اي
كرنيا تونك سمڤرناله لمڤه   الله جوك ممبالس دي
دميله د دڠر مود يغ ڤرسه   د ڤلق د چيم د نفاسي
مولت يغ چندك ڤڠڬڠن لغسي   د مان هات تيدقكن كاسه
وجه يغ ڤرسه ڬميلغ ورن   ايلقن باڬي انقكن كنچان
ڤاتتله د جديكن راج استان   بايك ڤارس عقل سمڤرن
برسند بركورو راج ڤترا   ڤرسنداڤن د اڠكت اوله دڠ مندر

جکلو هيلڠ ڤترا بغساون | کفنيله کاين د ڤڠڬڠ تون
تونکت جاڠن ݢندڠ ݢولان | ککند ڤون بوکن برسبب بهن
جاڠنله ݢنتر ليلا مڠرن | ليهتله ڤرتمون ککند دسان
ترسبتله ڤرکتاٴن عفريت ڤري | دباو مالکي اي ترديري
منڠر سوار بݢند ڤتري | برسند دڠن راج بستاري
مارهن سڤرت اڤ برڤال | سڤرت هريمو هندق مڠاله
برتمڤت سڤرت هللنتر ممبله | ترݢنچڠله مالکي مها راج ليلا
هي مانشي برکڤال سات | مڠڤاکه اڠکو ديم برمنتو
سݢر تورن اڠکو درسيت | تاهنکن بکس تاڠنکت ايت
دميله ددڠر راج ڤترا | مارهن تياد ترکيرکير
مڠکينله ݢرم سرة ݢمبير | هندق براڠکت تورن سݢر
برشعير ڤتري مندودري | تونکوله راج يڠ بستاري
بايکله تونکت ايغتکن ديري | سڤتي سکال اي نن ڤري
چوب ٢ ملڤسکن جال | انق سمارڠ درڤتاني
موکت ٢ دڤلهراکن الله | جاي ڤرڠ سکال ايين
دميله ددڠرن راج بستاري | شعيرن ڤتري مندودري
دڤلق دچيم سڤه دبري | دڠن مانسن اي برڤري
انق جاو برماين ڤانه | بوڠ سݢند ددالم ڤوان
ادند جاڠن ݢندڠ ݢولان | ککند ڤون موده داڤت ملاون
کڤد ڤتري اي مڤمبه | سيکڤن تورن باکي سڠسمب
مڠکين دڤندڠ سيکڤ برتمبه | سڤرت هندق مڠهابسکن رمب

ستله سده مالم هاري
كلور بيلاكث بڠند ڤتري
برتان باڬي باڬي بستاري
منكال داتڠ راج ڤري
مالم ايت برسوكث سوكث
جكلو هيلڠ سري ڤدوكث
ستله جاوه مالمله هاري
برادوله سين راج بستاري
تيدر سئورڠ ڤترا بڠساون
هات براهي برچمڤور راون
ستله سده ڤاڬي هاري
كدڠارنله داتڠ سئورڠ ڤري
دمي د دڠر اوله تون ڤتري
تونكث راج عارف بستاري
ستله بڠند منڠر كابت
ادند جاڠن ساڠت برچنت
سرهكن ككند كڤد الله
جكلو دچنچڠ د بله ٢
ايو تون چهاي مكت
جكلو مات ككند ني ڤات
جاڠن تياد امس تمڤاون

د ڤربائيكي ڤرادون راج بستاري
لابهكن تيري كلمبو مصري
كڤد ڤتري مندودري
ساهتن ڤتري ايسق هاري
ڤتري ني جوكث برهات دوكث
برتمبهله ڤول ملاڤتاكث
برتينه ڤتري مندودري
ڤتري ڤون ماسق سئورڠ ديري
هتين ڬندة كڤيلو ڤيلون
د هيبوركن دڠن راڬم تيرون
باڠنله بڠند راج بستاري
همڤير دكت مالڬي ڤتري
ساڠتله اي تاكت دان ڠري
ايتوله دي سئورڠ ڤري
برلڠكڤله اي دڠن سنجات
سرهكن كڤد توهن سمست
جانجين تياد داڤت د ساله
تونله ككند ڤوهنكن بيلا
ايتوله سهاج ككند ڤنت
تون مندڠكن دڠن اير مات
ڤسن ككند اكن چمبون

ساغتله اي انصافكن ديري
د دغرن ڤتري مندودري
ساغتله اي انصافكن ديري
كميلغ چهيان چنچين ڤرمات
جكک هيلغ دول مكت
ممتكله بوه ملمڤاري
د مان ڤاتكڠ ممباو ديري
بورڠ اغڬغ تربڠ كبات
ڤاتكڠ نن داكڠ انق ڤياتو
د دغرن بكند راج بستاري
بلس دان كسيهن تياد ترڤري
راج بڠساون كونن بركات
جكلو د تولغ توهن سمست
اڤون اكن دايڠ دڠ سنداري
برتيتهله ڤتري مندودري
سلاڤتن سهاج ڤاتكڠ بريكن
ڤاتكڠ ڤياتو تونكڠ تهوكن
سنتڤله ڤترا مود بستاري
ستله سده اياڤن دبري
سدهله سنتڤ ڤترا بڠساون
للوله مماكي باءو باءون

دڠن مناڠس اي برڤري
شعيرن بكند راج بستاري
دڠن مناڠس اي برڤري
ممتكله بوه ملمڤاري
د مان ڤاتكڠ ممباو ديري
بورڠ اغڬغ تربڠ كبات
ڤاتكڠ نن داكڠ انق ڤياتو
سولاسه تمبه د دالم ڤوان
هارڤكن كاسهن يڠ د ڤرتون
شعيرن ڤتري مندودري
د ڤلق د چيم ادند ڤتري
ادند جاڠن ساڠت برچنت
د منڠكنڤاله در سترو كيت
ڤرسنتاڤن د اڠكت كهداڤن ڤتري
سنتڤله تونكڠ راج بستاري
ايتڤون جاڠن تونكڠ عاييكن
هندقله تونكڠ سودي ٢ كن
برسام سام ادند ڤتري
كڤد دايڠ ستي سنداري
سنتڤله سيره د دالم ڤوان
باءون سمربق ممبري راون

دمي ترڤندڠ ڤترا بستاري   وجهن ڤتري مندودري
ايلق منجلس تياد ترڤري   ايڤون هندق بڠكت لاري
هندق كمان ڤواكڽ تون   ككند منداڤتكن دول بڠساون
سڠواله دلقڤكن اتس ڤڠكون   دبوجقن دڠن چمبو چمبون
تياداكه سودي ليلا مڠرن   ڤرهمباكن ككند اورڠ يڠ هين
جكلو تياد اكن برڤتون   تيكمله ككند دڠن سمڤان
مناڠسله ڤتري مندودري   بركات كقد راج بستاري
ڤيلاكه تونكڽ داتڠ كماري   نسچاي اي دماكن ڤري
ستله ددڠر سري ڤدوكا   دداالم هتين ساڠتله سوك
برسري ٢ ورنان موك   دڠن ڤرلاهن اي برسلوك
بوه بمبم در ڤتاني   ستيڠك نيلا دباليك باتڠ
رندوكڽ تيدق ترتهاني   اوليهڽ ڤيل مكاله داتڠ
اداله ڤريسي برتالي رمبت   رمبت دڤنتل اكن چمار
اداكه بسي تاهوكن تاكبت   اداكه مود ڤنتركن مار
ستله ڤتري مڠر كات   تندق مڤاڤو ايرن مات
دڤندڠ ڤترا بلس دچڤت   دبوجقن دڠن ببراڤ كات
تونكڽ ستي اندر مڠرن   عارف باالله بجقسان
ككند ڤندڠ ددالم مهلجان   تونله ڤرمي دالم استان
تانم كلادي در جاو   دڠجوده منارق ڤتي
جكڽ تاء سودي تونكڽ ڤاو   بونهله ككند اڠكور كو مات
ددڠرن ڤتري مندودري   شعيرن بڠكد راج بستاري

سڤرت اورڠ ايڠو ايڠون   سکتيک بݢند برهات راون
الوله مپاهت راج ڤترا   سيڤاکه ديري امڤون سوار
کڤد مات تياداله کتار   خبرکنله ديري هي سودار
مسکي ڤون بڠس جن دان هنتو   خبرکن جوݢ جاڠن بݢيت
کنچين اد د منال ڤنتو   سڤاي کبوک ڤنداهن ايت
ستله د دڠر دايڠ مندودري   کڤد ڤترا اي برڤري
تونک منيلک سبله کيري   د کمنچق مالݢي اين د سنداري
دميله د دڠر ترلال سوک   د امبلن کنچي لال د بوک
ستله سده برڤنداڠن موک   سکليين مپمبه کاک ڤدوک
برتيته راج ڤترا بستاري   اصل اڤ سکلين ديري
اتو بڠس جن دان ڤري   سکراله نايک سودار تتوري
دمکينله تيته راج يڠ غني   سيڤاکه امڤون مالݢي اين
مک سلاک جاد بݢيني   مپاهتله دايڠ چندر مليني
تونک بݢند راج ترعالي   ڤاتک نن سباݢي د رڤد مخلوق الله
مالݢي اين مها راج ليلا   سکارڠ اين سدهله الله
د الهکن عفريت راج ڤري   هيلڠله مها راج ليلا بستاري
انقن ڤتري مندودري   د کنچيکن د بيلک سأورڠ ديري
ادڤون راج عفريت ڤري   سباݢي براولڠ ٢ کماري
انترن داتڠ تيک هاري   متان تڤرليڠ سڤرت متهاري
ستله د دڠر اوله ڤدوک   د دالم هتين ساڠتله سوک
دڠن برسري ورنان موک   کنچي د امبل بيلک د بوک

سئيكور روس ترجغكت ٢
د ڤانه بڬند كن بليكت
بناتڠ د هوتن نوس انتار
سئيكور هريمو مندرم سوار
د اوسير راج ڤترا بستاري
بڬند ممبورو د هوتن دوري
برفيكرله ڤترا برتمبالن
تڠڬل سئورڠ كشغول ٢ ن
سكتيك برجالن براس لله
تامن كسقتين مها راج ليلا
ڤترا ڤون حيران ديم ترمڠو
سڬراله راج ڤترا ماسق كسيت
كسان كماري برجالن راج مود
هڤاله اورڠن جو تياد
انيله مالڬي جن دان ڤري
د ڤندڠن ككانن سرت ككيري
سكتيك د دڠرن سوار ڤات
تتاف تياد د تنتڠ مات
اي بركات سوار ڤرلاهن
جكلو اد منارة كسيهن
دمي منڠر ڤترا بغساون

د ڤندڠ بڬند همڤيرله دكت
د تڠكڤ هلبالڠ لال دايكت
باڤقن تياد تركير كير
د اوسير بڬند راج ڤترا
هريمو ساڠت درس ڤون لاري
هريمو تياد سده برچاري
هندق كمبالي تاء تهوكن جالن
سبب تياد برتمو تولن
برتمو تامن دهول كال
سمڤرن ايلق تياد برچلا
د ليهتن مالڬي اد سوات
د ليهتن تياد اورڠن ايت
د ليهتن ڤربواتن مالڬي انده
ايڤون برفيكر د دالم داد
مك اورڠن تياد ترديري
لال برجالن كسان كماري
سوارن اورڠ بركات كات
حيرانله ڤترا د دالم چيت
تونك راج يڠ كلمڤاهن
امبلله ڤاتك دالم ڤنداهن
حيران د هات تياد كرون

تيکَ هاري د تڠه سکار
سمڤيله غوراب کڤڠکير ڤنتي
مليهت دايڠ مموڠت موتي
کارڠ کراڠن د دالم سکار
براڠکت نايکَ سري بتار
نايکله بکند ڤرمايسوري
د ايريڠکن بکند راج بستاري
برتيته بکند راج ترنام
ايو ممند يڠ ترلبه اتام
مڠکبومي منتري بجقسان
سلڠکڤن دڠن سڠکهسان
د سنال برسکائن دول بکند
ممهنکن امڤون ڤدوک ايهند
دمي د دڠر راج برتيته
راج بستاري ڤول برکات
مڤمبه باڬي ڤترا بڠساون
ايسق کيت منچاري ڤربورون
ستله داتڠ کئيسقکن هاري
د ايريڠکن هلبالڠ بسرت منتري
ماسقله بکند ڤتري سکلين
د ڤانه بکند بناتڠ دمکين

سمڤيله کڤولو نوس انتار
ڤتري کدو دودق برجنتي
اد يڠ ميره اد يڠ ڤوته
اي مموڠت داتڠ مندر
نايکَ کڤولو نوس انتار
سام٢ انقند بيدساري
بردمڤڠ ڤترا سبله کيري
کڤد مڠکبومي برکات سام
هندقله کران بربوت خيمه
خيمه د بوت سڤرت استان
ماسقله ڤتري ڤسڤ ورن
برداتڠله سمبه راج مود
هندق بربورو بناتڠ يڠ اد
مان کهندق چهاي مات
ادند ڤرڬ ککندا سرت
مان کهندق ککند تون
کرهکن منتري دڠن ڤهلون
براڠکتله بکند راج بستاري
ماسق کهوتن بناتڠ دچاري
بناتڠ ڤون باڽق برلارين
جاته ترڬولڠ کمات متئين

ڤربوتله غوراب ڤنجاجب سرت
كرهكن هلبالغ ڤهلون كيت
سݢل ڤرمائينن باو بلاك
اتوركن مريم دڠن رنتاك
دميله مڠكبومي منڠر سبد
بربوتله غوراب يڠ انده٢
هابسله غوراب يڠ تيڠݢ بوه
تڠݢلله سكلين يڠ توه٢
ستله هابس اي موتكن
امڤون توانك كباوه تلڤاكن
ددڠر بݢند مود فرداني
كڤد مڠكبومي دڤرسليني
دولة توانك دول سري ڤاد
دڠن اسين حضيرله اد
دميله ددڠر دول مكت
كڤد ڤرميسوري بݢند بركات
برلڠكڤله ڤتري ڤاݢي هاري
سام٢ انقد بيدساري
بوڽي٢ن ݢاݢڤ دڤالو
سݢل يڠ تڠݢل هتين ڤيلو
مريم دڤاسڠ ݢموره سوار

موتيله سكلين الت سنجات
اكن مڠيرڠكن دول مكت
بݢند هندق برسوك سوك
دمكنيله كهندق سري ڤدوك
برموهن كلور مڤمبه بݢند
برتولسكن چت دڠن ڤراد
ايسي نݢري دكرهكن سمو
يڠ مود تياد سڠورڠ جو
كڤد بݢند دڤرسمبهكن
سدهله سكلين ڤادك بايككن
سوك برچهاي برسري نوراني
ماسق مڠادڤ راج سلطاني
غوراب سكلين دڤربوت سده
منتيكن مان ڤرنته دان سبد
ساڠتله سوك دالم چت
ايو ادند برلڠكڤله كيت
تورنله ككند ڤرميسوري
سرت سكلين فردان منتري
سوران لڠچڠ برتالو٢
باݢي دهيرس دڠن سمبيلو
بركيبارن تڠݢل ڤنج٢ چمار

دتيتهكن بڠند لاك استري   كدوان مڤمبه منجلجغ جاري
تيته بڬند راج كمباية   انقند تون ايهند برنية
جك برجمڤه سام برحيات   سبلم كيت منجاد ميّت
هندق برجاڠ ٢ سبولن مفقة   ڤنچ ڤرساد هندق دڤربوت
ادند دارق سرت دنوبت   تون ڤون سرت هندق دليهت
ڤد ڤولو نوس انتار   دسناله كيت ڤرڬ سكر
برامي ٢ كيت سنتڤ برسودار   دڠن سكلين بتي دايغ مندر
دمكينله نية ددالم هات   جكلو برتمو انقد ستي
ڤد بولن ترڠ انيله ننتي   سبلمن ايهند بند نن مات
دميله ددڠر دول مكت   ايڤون مڤمبه سراي بركات
ڤاتك اين منجلجغ ڤرنته   مان تونك ڤون ڤرنته
ستله سده ماملة هاري   دهياسي تيلم دهمڤري
نايكله سمايم كدو ڤتري   ترلبهله تيري كلمبو مصري
ڤتري برادو دو برڤترا   سمبل برباڠ اي برچرتر
تتكال اي ساله مڠمبار   ببراڤ مرساءي دوك سڠسار
تياداله برادو بڠند ڤتري   ڤيلو منڠر ورت دان ڤري
داتڠله وقت ديهاري   رامي برچرتر اڠكس نوري
بهاروله لالي بڠند سكتيك   هريڤون سيڠ باين برسلوك
سكلين باڠن ممباسه موك   ماكن ميڠم كورو دان جناك
برتيته بڠند مود بلي   كڤد مڠكبومي اي برسراي
حاضر ڤوبكالن ممند براڤاي   كسداهن كڤد ڤرتام راي

سکلين نايک کاستان   ماسغ ٢ ملڠکه د ڤتران
مپمبه ڤتري يغ بجقسان   د ڤلق دچيم سراي بربهان
بڠند مناڠس سراي برکات   ايو انقکو چهاي مکت
بوه هات چهياله مات   جاڠنله تون برکچيل چت
کهندق الله جو سمات   برلاکو ارادتن يغ امت ڤات
ببراق لام ڤرچرين کيت   بهروله سکارڠ برڤنداڠن مات
بسرن بند منڠڠغ دوس   ممبوڠکن تون ڤد سوات ديس
انقکو جاڠن برجاوه راس   نڠري ڤون بهارو کيرسندوس
سدهله انتڠ اڤاکن داي   هابسله هيلڠ چت اڤاي
سموک د امبل اورڠ ملي   اڤ کراڠن ڤمباليکن دي
ادڤون ڤتري بيدساري   مناڠس ترسدرکن انتڠ سنديري
ترلال بلس راج بستاري   کسيهن ممندڠ کلکون استري
سڠکل يغ حاضر مڠهادڤ سرت   سکلين برهمبورن ايرن مات
بلس برچمڤر دڠن سکچت   سبب اصلن تندوله ڤات
د دالم بڠند برکات کات   هداڠن ڤرسنتاڤن دباو سرت
دايڠ مپندڠ ننمڤن رات   کهداڤن راج سري مکت
سنتڤله بڠند ناسي ڤرسنتاڤن   ستله سده د انڠرهاي اياڤن
سنتڤله سيره ڤد هداڤن   لال مماکي اوکڤ اکوڤن
هابسله سنتڤ ليم برڤترا   سمبل برروايۃ باڬي ٢ چرتر
د سوره ڤڠڠکل ليلا مڠندر .   ايڤون ماسق دڠن برسڠر
سلسيله سنتڤ راج بستاري   کڤد مڠکبومي اياڤن د بري

د قبلكن الله سڠرت ثمنت   براوله منندو باڬي دچت
تندق مڤمبه راج بستاري   سمبل ترسنيم مانس برسري
ڤترا داتڠ سڬر دتڠوري   مريله انقك نايك كماري
للوله مڤمبه ڤترا بڠساون   مڠمبلاكن ڬاجه ايهند تون
سدڤ مانس بارڠ كلكون   ايلقن سڠرت امس تمڤاون
براڠكتله بڬند ماسق كنڠري   د ايرڠكن اوله سڬل منتري
ستله سمڤي راج بستاري   مڠكبومي داتڠ منجنجڠ دول
برداتڠ سمبه بڠساون مود   تڠرله تونك ڬراڠن ممند
ايتله منتري ڤدوك انقد   ايااله مملهراكن دول ككند
دميله بڬند منڠركن كات   سڬراله د تڠرن دڠن سڬچت
ماري كسين سودار بيت   ماري بركنالن كدوان كيت
بڬند ڤون دراتس ڬاجه   مانس برسري ورنان وجه
برچمڤر كاسه يڠ دسهاج   ڤد سكلين اورڠ دڤربوت منج
د ڤلقن ليهر دچيم كڤال   انيله سوداراك يڠ ترعالي
بسر كاسهن بربوت ڤهال   سمڤرن تياد ممبري چلا
مڠكبومي تندق مڤمبه سرت   كڤد بڬند راج مكت
ڤاتك نن همب منجنجڠ ڤرنته   كرنيا لمڤه ترللوله ڤات
بڬند ڤون دودق دسڠڬهسان   برتتهكن مانكم سمبيلن ورن
دهادڤ انقند ڤترا ترون   دڠن سكلين منتري فردان
سدهله داتڠ ڤرميسوري   دسمبت ڤترا ڤتري بستاري
تورنله ڤتري بيدساري   تورن مڤمبه بند سنديري

دميله ڤتري منڠر كات
سيلاكنله تونك برجالن سرت
بݢند ڤون برموهن ڤد ادند
براڠ دڠنله راج مود
سݢل بوڠ ببين ݢاݢڽ د ڤال
ببين لنچڠ ترتالو تالو
برجالنله بݢند راج بستاري
دجالن ڤون تياد براڤ هاري
ستله سام برجمڤ مات
مننتڠ وجه دول مكت
دميله بݢند مننتڠ وجه
راج بڠساون ڤول مڽمبه
راج كمباية ڤول برسبد
برداتڠ سمبه ڤول بݢند
تيته بݢند وجه برسري
مڠاڤ تون براڠكت سنديري
ترللوله ݢمر رسان بݢند
داتس ݢاجه بݢند برسبد
بݢنداله راج يڠ ترنام
دودق برتمبالن بربنديڠ سام
دڤلق دچيم سراي بركات

سكان ساعت د دالم چت
ڤاتك مڠنتركن دڠن مات
للوله نايك سيݢر كود
د ايكوتي منتري توه دان مود
ماسڠ ٢ دڠن ڤڠهول
سݢل يڠ تڠݢل رسان ڤيلو
لنتس سكال كلور نݢري
سمڤيله بݢند راج يڠ بهاري
اورڠ كمباية حيرانله رات
ايلقن سڤرت تليسن ڤت
سام ترسنڽم سوك برتمبه
لال د سوره بردكت ݢاجه
هندق كمان تون انقند
ڤاتك كماري مڽمبت ايهند
انقك تون راج بستاري
ڤداله دڠن سݢل منتري
كاسه دان مسر د دالم داد
سيلاكن كماري تون انقند
برتمبڠ راڤ دڠن سڤم
سام براصل راج اتام
ايو انقك چهاي مكت

ايهند بند ڤترا داتڠ کماري
جمله بيت مڠاکو ديري
ڤترا ڤون حاضر مڠادڤ بݢند
سوک ترتاو منڠرکن سبد
سمبهڽ ڤترا ايو هي ککند
جاڠنله باڽق کات دان سبد
ککند دڠر ڤاتيک برکات
جاڠنله ݢوسر دول مهکت
جکڤ بيت سأورڠ دچيت
دڤسن ايبند ڤولڠله بيت
ساهت بݢندا دڠن مانس سوار
سڠݢوهله کات ادند ڤترا
جيواکو جاڠن ساڠت برچور
کال هات ادند جاڠن چدر
سراي ترسنيوم سمبهڽ ڤترا
تياد توڠک ڤاتيک نن ماره
سوک برماين سام سودار
مڠيبرکن هات يڠ لار
ڤترا ڤون مڽمبه دول بݢند
موهن هندق مڽمبت ايبند
بݢند ترسنيوم سراي برسبد
برسام٢ کيت ڤرݢ ادند
سکتيک ڤرسنتاڤن د اڠکت اورڠ
تمبل ڤلباڠي تياد برکورڠ
سنتڤله بݢند راج يڠ ݢارڠ
دڠن ادند کتيݢ اورڠ
سده‌له سنتڤ بݢند تون
سنتڤ سيره د دالم ڤوان
لال مماکي باوء باوءن
برموهن کلور ڤترا بڠساون
سته‌له داتڠ کئيسق هاري
بݢند ممڠݢل ڤترا بستاري
سورهله داتڠ اي کماري
برکمڤڠله سکلين فردان منتري
براڠکت کلور ڤدوک بݢند
برسام٢ ادند راج موده
ترکمبڠله ڤايڠ امابعد
سکل کرجاءن حاضرله سده
بݢند برڤسن کڤد ڤتري
بوه هات تڠݢلله ديري
ککند هندق کلور نݢري
مڽمبت ايبند سݢر کماري

برجالنله اتوس ماسق كنڤري
برداتڠ سمبه لقسمان منتري
بڬند برتيته ڤد بنتار
سوره ماسق اي دڠن سڬر
سرت مشاورة سڬل سيد٢
منتري ڤون داتڠ مڠادڤ بڬند
ايو منتري يڠ بايك بيچار
همڤنكن رعيت بال تنتار
سكلين منتري توه دان مود
هياسي ڤول كاجه دان كود
اكن مڠكبومي ليلا مڠندر
مڠرجاكن تيته سري بتار
بڬند ڤون ماسق كدالم استان
ڤتري نن د اتس كمت رتن
بڬند ترسنيم سراي بركات
سوره هياسي استان كيت
كرهكن سڬل بيت٢ ڤروار
همڤنكن سكلين انق دار٢
ايهند بند سده كماري
ككند ڤرڬ ايسق هاري
برشعيرله ڤتري بيدساري

لال مڠادڤ بڬند سنديري
ڤدوك ايهندسده سمڤي كماري
ڤڠڬلكن مڠكبومي ليلا مڠندر
كيت نن هندق ممبري بيچار
ڤرڬ ممڠڬل منتري بريد
بڬند ترسنيم سراي برسبد
سوره ڤربايكي ڤكن ڤسار
بالي ڤڠداڤن دڠن سڬر
سوره برحاضر الت يڠ اد
كيت نن هندق ميمبت ايهند
ميمبه بڬند برموهن سڬر
سهابس همت دڠن بيچار
ملڠڬه داتس ڤت رتن
دهادڤ ستي ليلا مڠرن
بات كڤال چهيان مات
دڠن الت سمڤرن تخت
دايڠ٢ داتڠ مندر
سوره ڤرنتهكن دڠن سڬر
ادالله سمڤي د لور نڬري
ميمبت ايهند لاك استري
سمبل ترسنيم درج برسري

لال ماسق منداڤتكن ڤرميسوري برخبركن چريت انقد ڤتري
ايو ادند امس تمڤاون توجه هاري برجالن تون
رساكت ڤيلو برچمڤرله راون رندوكن انقكت ڤترا بغساون
مغرهكن منتري توه دان مود همڤنكن رعية كاجه دان كود

د دالم توجه هاري حاضركن اد كتيكت يغ بايكت براڠكت بݢند
بنتغ ڤون بلم ڤادم چهيان كڠ ڤڠاره ڤول اكن د ڤلون
برتالو٢ كونن ببين باڠنله رعية دڠن سكان
سكلين باڠن منتري هلبالڠ مڠناكن كتوڠڠ كيلڠ كميلڠ

شمشير ترهونس سينر چمرلڠ مڠيرڠكن بݢند راج د جولڠ
تڠكل ڤنجي٢ن برجالن دهول ماسڠ٢ دڠن ڤڠهول
سڠكل يغ تڠكل رسان ڤيلو باڠي د هيرس دڠن سمبيلو
تمبق دان ڤريسي برتمبالن رڤان سڤرت كوت برجالن

همڤرله سورم چهيان بولن سلاكت اورڠ كشغولن٢
ڤدڠ دان لمبيڠ بركلاتن سڤرت ڤولو د تڠه لاوتن
دمكينله كونن ڤد ڤڠلهاتن مڠريڠي برجالن بݢند سلطان
بݢند ڤون نايكت بيرام مت يڠ ممڠكو ڤوان نايكله سرت

تركمبڠله ڤايڠ عالم برݢنت د اتس جمال دول مكت
بربڤيله ݢندرڠ سروني نفيري كاكڤ كمڤيت تياد ترڤري
برجالنله لال كلور نݢري د ايرڠكن اوله سڠكل منتري
د جالن ڤون تيادله انتار سمڤيله كنݢري اندر ڤور

د لور نݢري برهنتي بچار مڤو رهكن اتوسن ماسق سݢر

منغر ڤرکتائن د دالم قرطس   ترلال ساغت رسان بلس
ڤد مغکبومي تولس دان اخلاص   کاسهن باڤق تياد تربالس
انقند سده براوله تخت   د ڤراستريکن راج يغ برمکت
بݢند ڤون ساغتله سکچت   هندق باغت برڤنداغن مات
د دالم سورة هات يغ ڤات   مقصود هندق برتنتغ مات
بلس ساغتله منغر ورت   ڤد لقسمان منتري بݢند برکات
اکن انق همب ڤترا سلي   تياد د لڤسکن کباوه دول
سمبه لقسمان سايڠ ترجلي   تياد د لڤسکن اي کمبال
دغن ببراڤ تاغس تياد دبري   نية انقد دو لاکي استري
جکت ادند ڤولغ دهول کنڬري   تيادائه ايهند براڠکت کماري
ڤاتک منجنجغ فرمان دان سبد   ممباو تيته ڤدوک انقند
مڠهارڤکن امڤون يغ سدي اد   د تيتهکن مهبت دول بݢند
بزيب امڤون جمال ڤاتک   سرت دولة سڤاتت تيلک
کدو ڤترا سڤاي بربالک   کدو ديس د دالم ميلک
ستله بݢند منغرکن ڤري   برتيته دغن مانس برسري
ايو انقک لقسمان منتري   کيت برتغکه باڠ توجه هاري
دودقله بݢند راج مکت   لقسمان منتري ممباو ورت
برباڠيله خبر دغن چريت   سݢل يغ منغر ترلال ڤات
ستله سده ڤتغله هاري   برموهن ڤولغ سکلين منتري
سوات استان بݢند نن بري   مغنتاري مکانن تيف٢ هاري
بݢند برتيته ڤد سݢل منتري   هندقله برلغکف کران ديري

د بچراکن منتري ڤاڬي دان ڤتڠ ‖ جاڠن سوات عرص ملنتڠ
بر باڬيله جنس ڤرسمبه د تنتڠ ‖ مڠکين برتمبه داڬڠ ڤون داتڠ
بکند ڤون دودق د دالم تخت ‖ تيڤ٢ هاري دڠن سکچيت
بارڠ يڠ کورڠ د سوره ڤنت ‖ ڤد مڠکبومي يڠ ممڠڠ هرت

ترسبتله ڤرکتاءن لقمان منتري ‖ سمڤيله اي کسيسي نڬري
تردڠرله کڤد راج يڠ بهاري ‖ سکان تياد لاڬ ترڤري
بکند برخبر ڤد ڤرميسوري ‖ لڠسڠ کبالي د هادڤ منتري
برتيته بکند درج برسري ‖ ڤرڬيله سمبت اوسڠ کماري
ڤرڬيله منتري دڠن هلبالڠ ‖ ممباو ڬاجه ڤايڠ ترکمبڠ
رعيتڽ تياد دافت دبيلڠ ‖ دڠن سروني ڬڠ دان ڬندڠ
برجمڤه مات لقمان منتري ‖ سکلين داتڠ برجابت جاري
ببراڤ تعظيم حرمة د بري ‖ سکليڽ بڠکيسن د اتوري
د سمڤيکن منتري تيته دان سبد ‖ ڤد لقمان منتري ڤڠڬاو مود
ستله منڠر تيته بکند ‖ سموان برجال منتري برکود
سمڤيله اتوسن کسان سده ‖ دميله ترڤندڠ کڤد بکند
سکان ساعت د دالم داد ‖ سراس داتڠ ڤدوک انقند
سکلين مڠنچڠ دول بکند ‖ بڠکيسن د امبل بارڠ يڠ اد
سوره د سمبت اوله سيد٢ ‖ د انچقکن کڤد منتري بريد
د ڤرسمبهکن اوله فردان منتري ‖ د سمبت بکند راج بستاري
د بکان دڠن درج برسري ‖ ممباچ سوره بکند سنديري

كڤدان ايت بݢند برڤسن   ترلال باڤق ممباو بغكيسن
سينڤاني د ݢلر لقسمان منتري   سلغكڤ ڤكاين بݢند بري
لاين درڤد ايت ببراڤ منتري   دغن سراتس ساكي يغ مغنتاري
سبب د كاسيهي اوله دول مكت   كارن اي تاهو اكن ڤرنته تخت
مولتن مانس ڤندي بركات   تياداله اي هندق نام يغ لت
ستله اوتس ككند نكري   بݢند ڤون ماسق مندافتكن استري
رسان سوكث تياد ترڤري   برتمبه كاسه اكن تون ڤتري
ادڤون مغكبومي ليلا مغندر   مغكينله بݢند كاسه دان مسر
كارن اي بايكث بودي بچار   سبارغ ڤرنته اي كلغكار
سباݢي ماسق مغادڤ ڤتري   ماكن دان مينم دولاك استري
كاسهن ساغت تياد ترڤري   بارغ مقصود سكلين د بري
سدهله كاي برتمبه راي   راج ڤون ساغت امت ڤرچاي
بݢند ڤون ممبري حرمة ملي   بارغ كهندق بݢند كڤد دي
د دالم نݢري اندرڤور   تياد بندغن سئورغ جو
براڤتله سام اي كدو   دغن فردان منتري يغ توه
كدوان منتري سام بجقسان   بدين بايكث عقل سمڤرن
اياله ممرنتهكن دي دالم استان   كچيل دان بسر ملي دان هين
كدوان منتري سام سكات   تياد ممبري نام يغ لت
سياڤ يغ كاسه اكن دول مكت   د بالسن دغن ببراڤ هرت
لاوت دان دارت دالمله دايره   سكلين ايت سموان د كره
جوال د بري ببراڤ بهره   د سورة جوالكن سرب مورة

يغ د قلبراكن الله خالق الاشياء
تمباهكن لاڬ اورڠ يغ ملي
امين يا رب العالمين
ڤارس لقسان بايغ ٢ چرمين
وبعده در ڤد ايتله ڤات
سبب ايتله انقند برچنت
رندوڽ بوكن سباڬ باراڠ
جكلو تاء سوكر جالن مبري
ڤرمنتاءن انقند د ولاڠ استري
جكلو تياد سسوات ڤري
ايڠن برتمو كڤد ايهند
سنتياس هاري ڤيلو دان ڬندة
سواتڤون تياد چندر مات
سچاريق قرطس تندان چنت
هابسله سدة د سوراتي منتري
تيته بڬند بچاله ديري
سورة سدة د كارڠكن دالڠ
مڠهمڤنكن منتري دڠن هلبالڠ
سڤوله اورڠ منتري بريد
ممباو سورت كڤد بڬند
برجالنله لقسمان اكن اتوسن

بدن يغ سوچي هڤاله سدي
عريف بستاري مڤمبتله دي
ككاسه توهن ارحم الراحمين
سمڤرن عادل لاڬ مؤمين
منڠرله مود برچريت
سنتياس برندمكن اير مات
كدولاڬ استري همب يغ كورڠ
هندق مڠادڤ دڠن سكارڠ
كباوه قوس ڤدوك سري
مڤمبت ايهند بند كماري
ساڠتله رندو هات انقند
باينكن اد ادند راج مود
هڤاله دعا سمتاله مات
د دالمن ورقه د سناله ڤات
د تاڠن بڬند هندق د بري
بڬند ڤون سوك منڠاري
براڠكت كمبالي راج د جولڠ
سرت اشكر تياد تربيلڠ
سرت ممباو ڬاجه دان كود
اكن مڤمبت ايهند دان بند
تڠڬل ڤندم ڤنجين يغ كماين

مراجقكن ادند ڤترا بڠساون
جاڠنله تون ساعت برچنت
اڤاكه مقصود د دالم چيت
ستله سده مشاورة بيچار
ماسق مڠهادڤ دڠن برسڬر
تيته بڬند مريله ليهت
مڠيرمكن سورة تند حيات
دمكينله تيته راج بستاري
ماسقله اي منجنجڠ جاري
تيته بڬند درج بوسري
هندقله سورة ممند منتري
دميله د دڠر منتري بريد
دودق مڠارڠ لكون شهد
دودق مڤورة تغه بربيدك
ايو سكلين اديق دان كاك
الحمدلله حق حمده
والمتولي رفده
انيله نبذه يڠ امت ڤات
در ڤد انقند يڠ هين لت
در ڤد انقند دو لاك استري
سمبهن سوداڬر ليلا جوهاري

ككند ڤون ڬندة تياد كتهون
اكن ادند جاڠن دكات
كڤد ككند تون بركات
لال ممڠڬل ليلا مڠندر
منداڤتكن بڬند دان راج ڤترا
ممند اداكه حاجت دان نية
كڤده يڠ د ڤرتون راج كمباية
لال ممڠڬل فردان منتري
د تڠر بڬند كسين ماري
سبب ڤون بيت ڤڠڬل كماري
مڠارڠ سورة كران ديري
مڠمبل سكڤڠ قرطس يڠ اندە
خطن واضح حروفن بڤراد
د هداڤن بڬند سري ڤدوك
دڠركن بون د دالم ورقه
فلايجدون الحلوان غياته
علي من لانبي بعده
سمبه سجود دالمن سرت
بارڠ د سمڤيكن توهن سمست
ترلڠكت حضرة راج بستاري
كباوه چرڤو بارڠ ترديري

ميمبه ڤترا دغن سݢچت   سمبل مڤاڤو ايرڽ مات
ايو هي ككند جمال مکت   سغݢهله ككند سودار بيت
ككند نن جاغن برکچيل چت   جاغن دمکين ككند برکات
کاسه تياد دغن بردست   کڤد الله دسناله ڤات
جکلو تياد ككند لڤسکن   دمناکن داڤت بيت سالهکن
سکاله دودق مينم دان ماکن   ايه بند جوکڠ يغ بيت سبلکن
ترلال ساغت هارڤ ايهند   هندق منغر خبرڽ ككند
ڤتاله سکارغ دڤرهمب بݢند   هندق کتهوي ايهند بند
تيته بݢند وجه کميلڠ   ايو ادند جاغنله ڤولڠ
کيت مڤوره منتري هلبالڠ   ممباو سورة سده ترکارڠ
جکلو سوک کباوه دول   کيت سمبت بݢند کماري
جکلو تون سده کمبالي   تياداله بݢند برهات صلي
ككند بايک ڤرݢ سنديري   ميمبت ايبند لاک استري
سمبه ادند راج مود بستاري   بايکله دسورهکن سݢل منتري
کڤد بيچار ڤاتک يغ ببل   سکورڠ بودي بيچار عقل
تونک راج يغ براصل   تياد ڤاتت نݢري دتيڠݢل
ددغرڽ ڤتري بيدساري   ساغتله سکاڽ تياد ترڤري
ممندڠ ادند وجه برسري   دامبلڽ ڤوان دانجقکن ديري
بݢند ترتاو ملڠکه دور   سمبل ممبوجق ادند ڤترا
جيواک کاسه برسودار   سبب سبغس باغت مسر
بات کڤال امس تمڤاون   تادي مرک لکوڽ تون

سمڤيله هات ݢراڠن تون	بلم لاڠ لام اكن برتمون
اولهن تون مڠاكو سودار	جديله ككند كاسه دان مسر
هيلڠله بودي انيڤ بچار	منڠركن هندق كمبال سڠر
سڠݢهله بيت داݢڠ يڠ هين	مڠاكو سودار تياد سمان
بدن يڠ ضعيف تياد برݢون	مڠهارڤكن كاسه راج يڠ ڠان
ڤترا ڤون تندق منڠر كات	ڤيلو دان بلس ددالم چت
برداتڠ سمبه دڠن ايرله مات	ككند جاڠن ساڠتكن برچنت
سبب ڤون ڤاتك هندق ڤولڠ	كالوكن ايهند برهات والڠ
برچنتاكن ككند وجه ݢميلڠ	روح ملايڠ بݢيكن هيلڠ
جك دمكين ككند بركات	ترلبه ڤول ادند برچنت
سده ترڤندڠ دول مكت	اڠݢن برچري ڤد راس چت
تاكنكن تيته ايهند بند	دسوره سڠر جاڠن تياد
ترجاجڠله سڠرت دول بݢند	هارڤكن امڤون دول بݢند
ترلال بلس راج بستاري	كسيهن ممندڠ كلكون استري
دبوجق بݢند سڠه دبري	برتيته دڠن مانس برسري
بات كڤال تون ككند	اڤاكه بچار ددالم داد
بيرله دهول ڤولڠ ادند	كمدين كيت مهمبت ايهند
تندق ديم بݢند ڤتري	مناڠس تياد لاڠ ترڤري
بوكنن بيت ملارڠ ديري	يڠ مان ساج كسكاءن سنديري
بيتاله ڤياتو انق داݢڠ	اڤاته دتيلك سرت دڤندڠ
جك دءاكو اورڠ الڠ كڤالڠ	بايكله سكال بيت دبواڠ

بركات اي لكون سندو
بلم لاڬ لام كيت برتمو
ڤترا ترسنيم سمبل برمدح
اڤبيل ڤاتكث مغادڤ سده
ڤاتكث خبركن حالن ككند
د دغرن لمڤه كرني سري ڤاد
سمڤرناله لمڤه سڤاتت تيلكث
نشكث سوك ڤرهمباكن ڤاتكث
برتمبهله بلس هات بڬند
برموهمله تون ڤدان ككند
براغكت ماسق راج بستاري
د داڤتين ڤتري بيدساري
ماسقله بڬند دو سكاون
ڤتري منڬو ڤترا بغساون
مغڤاكه دو هاري تياد داتغ
ڤترا مپمبه سراي مننتغ
برهمڤون داتغ سكلين تولن
ايسقله ڤاتكث هندق برجالن
دميله تون ڤتري منغر كات
برهمبورن دغن ايرن مات
برشعير ڤتري دغن كڤيلون

رسان راون برچمڤر ڤيلو
كاسه تون بلم رسان جمو
تونكث جاغن برهات ڬنده
ڤاتكث خبركن خبر يغ انده
سڤاي تتڤ هات ككند
ساغتله سوك ايهند دان بند
ترلبه كڤد كاكق دان اديق
كمدين ڤول ڤاتكث بربالكث
دغن لمه لمبت اي برسبد
دغر كتان اوله ادند
دغن راج ڤترا برڤمڤن جاري
د هادڤ دايڠ اكس جوهاري
دودق سننتڤ سيره د ڤوان
اده ادند ماريله تون
رندون ككند ڤاڬي دان ڤتغ
ڤاتكث سوسه مكث تاء داتغ
ماسغ ٢ مزيكث دغن كشغولن
هندق مپمبت ترغ بولن
ترللوله بلس د دالم چت
هتين ڬنده ساغت برچنت
ايو هي ڤترا يغ بغساون

دو بولن ميڠم دان ماكن
تركنغكن ايهند بند دالم كدكاءن
كڤد هتين دڠن كشغولن
بركات اي ڤد سكلين تولن
ڤترا بركات ڤد سينڤاتي
بيت هندق برموهن كاكق ستي
بيت دودق دڠن سڠچت
سينڤاتي مڤمبه سراي بركات

ڤترا ڤون دودق بروسوك سكاءن
د تغڠلكن دڠن ڤرچنتاءن
برنچار اي هندق برجالن
د سو رهن لڠكڤ سڠل ڤربكالن
ككند ڠندء رسان هات
منداڤتكن ايهند بند يغ جاني
ايهند بند تڠڠل دڠن برچنت
ڤاتك ڤون ڤرك مغريغي سرت

القصه ڤد سوات هاري
سرتاله داتڠ راج بستاري
بڠند برتيته درج برسري
تياداكه ڤندڠ بارڠ سهاري
سمبه ڤترا لكون صلي
جكلو اد امڤون كباوء دول
ممبري خبر كڤد ايهند
هارڤكن امڤون دول سري ڤاد
ساڠتله مشغول دول مكت
كرني توزك لمڤهن ڤات
بڠند برسبد سراي ممندڠ
اده اداند وجه ڠميلڠ

بڠند د بالي د هادڤ منتري
مڠهارڤ د كاكي ڤدوك سري
اداند وي دودق تون كماري
رندون ككند تياد ترڤري
توزك راج سايڠ ترجلي
ڤاتك هندق موهن كمبال
جاڠنله ڠندء هات بڠند
تيته كماري مڤمبت ككند
كلوكن بوله نام يغ لت
بلم لاڤك ايهند مڠغر ورت
هتين بلس تياد كڤالڠ
مڠڤاكه هندق باڠمت ڤولڠ

اڤبيل دودق دغن سسلن
كدوان دودق بركات ٢
اي ترسدر د دالم چيت
سرت برفيكر بند انچئي ستي
ڤتري ترسنڽم لال برهنتي
ڤتري ترسنڽم سراي بركات
بند وي جاڠن ساڠت برچيت
ناسي داڠكت اوله دغ بيدوري
مريله سنتڤ أدند ڤتري
بركات اي سمبل برچور
لال اي مڤوره ستي دان مندر
ڤرگيله ستي مندر سكاون
تونكت سگر د ڤرسيلاكن تون
ڤترا ترسنڽم برجالن ماسق
لكون ماذس تياداله برتولق
سنتڤله اي تيگ برڤترا
سمبل سنتڤ برباكي چور
سدهله سنتڤ بگند تون
للوله مماكي باءو باءون
سلام ادند دانغ راج ڤترا
اكن مڠكبومي ليلا مڠندر

اڠكوله سگر د ڤرقسان
استري مڠكبومي مڠادڤ سرت
لال مليله ايرن مات
بودق اين تياد برهات
كڤد اورغ يغ جاهت ڤكرتي
تهوله اي اكن رهسي د چيت
بيت تاء هندق نام يغ امت
كهداڤن بگند لاك استري
برسبد بگند راج بستاري
مڠكين برتمبه كاسه دان مسر
ڤرگي ممڠگل ادند راج ڤترا
سمبل ممباءيكي بارڠ كلكون
تيته د ڤڠگل ككند بڠساون
مڽمبه بگند سراي تندق
تيته بگند مريله دودق
دهادڤ دايڠ٢ بتي٢ ڤروار
سوك ترتاو دغن راج ڤترا
سنتڤله سيره د دالم ڤوان
برموهن كلور ڤترا بڠساون
سكان تياد لاك برتار
مڠكين برتمبه كاسه دان مسر

بركتاله اي لكون ڤيلو جاڠنله مرك ترلنجور دهول
جك سده ملجامه لسغ دان الو تونڠك جوك براوله مالو
ڤڬند برتيته وجه ڬميلغ بوكنن تياد هندق داولغ
ككند ڤرك دسورهن ڤولغ كتان بنچي اك ممندغ
ڤركتائن باڤق تياد بربودي بارڠ كهندقن سكلين منجاد
كيت داتڠ بوجق دان ڤوج مڠتاكن درين تياد سودي
سده اي بربوت بنچان مارهكن كيت تياد سمان
عقل دان بودي تياد سمڤرن ككند ڤولق دكتاكن هين
دسهوتي ڤتري بيدساري كتان جاڠن تونڠك دغاري
ڤمبوان ساكت هات سنديري بارڠ كتان ادند كلواري
ادند ايت سهاج بياس دبوجق سبب ايتله اي مراجق
تمباهن تونڠك ميڠنتقكن اكق انته ترساله لبير دان تڠكق
منڠر كات مانس سبهو در ڤد ماسم بڬند ترتاو
كتان اده انام جيو ڤندي بركات مكت ڤاو
دمناله هات تياد ترايكت ساڠت هندق جالن موافقة
در ڤد جاوه هندق بردكت تياد هندق حال مفارقة
تڠكي هات چهاي مات هندق ممندغ كبائيكن سمات
دڠن سبذرن ككند بركات ساڠتله سوك دهات بيت
ددالم دمكين تياد ساله لامن تون سوك ككند ڤركيله
بارڠ كال دقيلكن الله ككند نن ڤرك دڠن سلسيله
بيرله دهول درسائين سڠاي اي تاهو اكن دسان

ڤرهمباکن ديري ڤد بيدساري
سڠکهڤون اي بربوت منت
تياداله کمان هندق د کات
کارن اي بياس منج
بارڠ کهندقن د ڤراوله سهاج
بيت ٢ ڤروار سباکيله لاري
د سوره ڤنت اوله تون ڤتري
مڠکين برتمبه هتين هاڠت
کارن برچمڤر نسلن ساعت
در ڤد سده ترلنجور کات
تتاڤ هتين ساعت برچنت
سبرمول ڤتري بيدساري
اي برکات ڤد راج بستاري
جک سباکي جوڬ تونک ڤکڠ
بکند ترسنيم وجه کميلڠ
دمکين ايت کهندقن کارڠ
مولتن برکات لبه دان کورڠ
ڤتري مملس سراي برکات
سبب ڤون ادند ممبري کات
اڤ جاهتن کڤد يڠ د ڤرتون
بکس د ريب د اتس ڤڠکون

منجاد کندديق راج بستاري
رسان مڤسل د دالم چت
بدن ڤون کورس دڠن برچنت
مڠيبرکن هتين کڤد راج
دڠن تياد مڠلواري بلنج
ڤرڬ منداڤتکن راج بستاري
اوله بکند تياداله د بري
سڤرت کال داتڠ مڤڠت
مانس بکند سباکي ترايڠت
جديله اي بربوت فن مت
لوڤتن بياس د دالم تخت
د ليهتن منده سباکي لاري
مندرنن بايک تونک هنتاري
اخرن ادند تڠڬل سورڠ
تينتهن تياد اک بري ڤولڠ
مقصودن تياد داڤت د لارڠ
بيرله د سان دودق سورڠ
ترلال امت بربوت مت
کارن اي سده بياس د تخت
مک د ڤربوتکن لاکو يڠ دمکين
مک د بوڠکن سوات کڤيلون

کسغکت دايغ اورغ برايمان جديله اکت د امبلکن تمن
سکارغ ڤد بيدساري جاد تولن مڠغکتکن سکل ماکن مکانن
برداتغ سمبه اوله دغ ليلا کرج خيانة تياد ڤرڤهال
دڠن سکر د تنجوکي الله کڤد اورغ يغ بنر تياد ساله
دايغ ايت ساعت برهابت دوکت تاکتله اي اکن کن مرکت
د مان بکند برسوکت سوکت د سناله اي بربوت موکت
تونکت تيدق سدرکن ديري ڤکرجاءن اين سهاج د چاري
سلام د مرکاءي راج بستاري سئورغ صحبة تياد کماري
سڤرت د تغکل تياد داتغ لقسان ساکت اوبت برڤننتغ
سلام بکند تياد د تننتغ تياد د ليهت ڤرسمبه داتغ
سنغه مندر ڤول برکات سبابکن تهو کن ديري کيت
راج يغ بسر د انس تخت تياد ڤاتت د ماکي دان نبست
ڤتري نن ماسم سراي برمدح هتيکت جاڠن کام ڤرمودة
اورغ ڤون سدة تياد اندة اکڤون تياد لاکن مرندة
مڠاڤ کماري ترللوله لال ايتله اورغ يغ تياد تاهو مالو
توجه کال نوبت د ڤال بڤين سدة تردهول
راج يغ مان ڤول داتغ کماري سياڤ تاهو انق اورغ ڤنچوري
مکت د بوغکن اورغ کماري سکارغ انق راج مڠاکو ديري
سياڤ تاهو ڤنجلماءن لوتغ دان کر د امبل اوله ليلا جوهار
دڠن راج ڤتري اي ستار سهجاکن توله مات سڠسار
اڠکو سکلين هندق لاري هندق مغيکت تغکه جوهاري

سده بركفالن كدو برسودار
تمقت ثون سكلين حاضر اد
دستوله بايك كديامن ادند
ثترا ثون مپمبه لال كلور
بيت دسين دودق سبنتر
دسناله دلتقكن اوله بكند
سمبه مغكبومي بنرله سبد
برثندهله ثترا كائستان سنديري
برهمثنله سكل انق ثرمنتري
سلام اد ثترا داندرثور
تيف ٢ هاري دثغكلن جو
ترمشهورله ثتري بيدساري
سمقيله خبر كنثري يغ بهاري
حيرانله ثتري ليلا ساري
كله كسه سئورغله ديري
هيلغله بودي لنيڤ بچار
ساله كرجاك دغن برسكر
هارثكن دايغ تغكه جوهاري
كائمقتن كسان ممباو ديري
تياداله سياڤ لاكُ دسراي
دايغ هارس لاكُ دثرچاي

لكيڤون سام كاسه دان مسر
لغكڤله دغن بالين سده
سكل همب سهاي مود ٢
ممبري تاهو ككد سوداكر
دثندهكن ككند كسوسر ثاكر
دسوره دودق دغن بدوند
سبايكن همڤر ڤدوك ككند
دغن اورغ يغ سام كماري
برسند بركورو سكننث هاري
تركلورله كاسهن ككند كدو
دودق برماين سوك ترتاو
انق راج در سبوه نكري
سبب سودران داتغ منچاري
منغركن خبر بيدساري
ساغتله رسان تياد ترثري
بركات اي ككد سئورغ مندر
جديله اكُ براوله چدر
تياداله لاكُ اي كماري
بربوت موك ڤد بيدساري
منجاد هيلغ تيڤو دان داي
ثور ٢ مار ثرگيله اي

اي مپمبه ثول بڠند
جاڠنله جاوه هات ادند
د امبل ثوان بڠند انجقكن
ثركتاءن يغ بايك بڠند كتاكن
ثترا ثون دودق برچريت
ثترا مناڠس سمبل برورت
د اڠكت اورڠ ناسي ثرسنتاڽ
سكلين مندر مپندڠ ننمڽ
تيته بڠند دڠن سوك ترتاو
مپاهتله بيدساري سبهو
ڤاتك نن همب سام ستار
تيته بڠند سمڤون بچار
جاڠنله تون برجاوه راس
لكيڤون سده كون بياس
سنتقله برتيك سري ثدوك
سكل يغ مڠادڤ ممندڠ موك
سدهله سنتڤ بڠند تون
لال مماكي باو باءون
بڠند ترسنپم سراي برسبد
سمبهن ثترا راج مود
بڠند برتيته مانس سوار

د ثلق د چيم سراي برسبد
كات مراجق جوك ككند
د سمبت ثترا لال د ماكن
كدوان جاد برباپقكن
اكن ايهند بند دالم برچنت
سكل يغ مڠادڤ مناڠس سرت
برهاتر د اتس ثغداڽ
ترتيب لكون مالو دان سوڤن
مريله سنتڤ اتام جيو
سنتڤله تونك سورڠ جو
بيرله ڤاتك ماكن سام ستار
سديكت تياد شك د چور
كارن كيت سام سبڠس
مڠوبهكن سورڠ جاد بردوس
سمبل بركورو سرت جناك
سكلين د هات ساڠتله سوك
سنتڤله سيره د دالم ثوان
سكتيك موهن ثترا بڠساون
هندق كمان ثول ادند
ڤاتك برموهن كرومه بند
جاڠنله ثرك ثد ليلا مڠندر

تياداكه مالو اكن نام ديري
الڠكه جاوه تمڤتن دور
مڠاڤ ڤول راڠ مڠمبار
كارن بيت اورڠ يڠ چلاك
سوداڬر برانق سئورڠ جوݢ
ڤترا ميمبه حرمت بركات
ككند جاڠن برچيلله چت
سبب نكري روسق بناس
بهروله جوݢ كمبال كديس
اداله ددالم ڤڠلهاتن بيت
ككند دسبت دڠن اير مات
ككند امڤوني سكلين دوس
اداكه نام هندق بناس
بݢنده برتيته راج بڠساون
سبب برجالن تياد كتهون
هندق دباو ساڠتله سوكر
لاݢ برجالن ددالم بلوكر
تكورله تون امس تمڤلون
راس بݢند ترللوله راون
ماسقله ڤترا مود بستاري
دسمبت ككنداله بيدساري

سكلين لام بهارو دچاري
در نكري كمباية اندرنكار
ممبوڠكن انقن دتڠه ڤسار
دمان بوله اديق دان كاكق
بوكنن اد لكيله دو تيݢ
تيته ترچلنجڠ دجمال بيت
چكلو هين برسماله كيت
جديله ايهند منڠݢڠ شكس
بندر ڤون بهارو راس سنتوس
ببراڤ شكس ايهنده مندريت
تياداله لوڤ ددالم چت
سباݢي فيكر دڠن ڤرقس
ممبوڠكن انق ڤد سوات ديس
بنرله كات ادند تون
ڤترا نن كچيل لاݢ ڤرمڤون
كارن بايق دوري دان اكر
دڠن ڤانسن باݢي دباكر
ادند داتڠ منداڤتكن تون
ممندڠ لاكو ڤترا بڠساون
سجود ميمبه دكاكي ڤتري
دڤلق دچيم لاݢ استري

منغوركن كات ڤترا بغساون   سكليين کمر برچمڤوله راون
ڤننتس منجلس بايكت رڤاون   سدڤ مانس بارڠ كلكون
د ڤمڤن بكند ڤترا تورون   د بوان ماسق كدالم استان
د داڤتين ستي يغ بجقسان   ملغكه د تغكڤ اوكير چين
بيدساري مليهت دول مكت   اي برفيكر د دالم چيت
انق سياڤ د بوان سرت   بايك ڤارس منجلس دمات
بكند ڤون دودق همڤر بيدساري   ڤترا ملغكه سبله كيري
ميمبه بكند كدولاك استري   ترتيب لاكو ميمڤن ديري
ڤترا مغرلغ روڤ انچ‌ي بيد   تندق برفيكر د دالم داد
بايك ڤارس رڤان ككند   سهمڤر٢ روڤ ايهند
بكند ترتاو سراي برسبد   تون تكورله کراڠن ادند
بوكنكه اين سودار مود   بهارو داتڠ منداڤتكن ككند
در نكري كمباية اي كماري   تونله كونن يغ دچاري
ايهند ڤون بهارو ڤولڠ كنكري   دودق برچنت سننتياس هاري
دميله بيدساري منڠاري   مغله مڠچهڤ بيدساري
اي برفيكر بردينم دري   هڤاله سوداكر باڤ سنديري
بيدساري تندق برديم درين   د ڤندڠ مالو سمو رڤان
ايهند بند تياد دكتهوين   سوداكر لاكڤ استري ايمب بڤان
ڤاتك نن همب اورڠ يغ هين   عقل دان بودي تياد سمڤورن
راج د اتس سڠݢهسان   كماري مڠاكو سمان مان
جكت انق راج درسبوه نكري   مساكن د بوڠكن اي كماري

ساڠتله امڤون دول بݢند
ترللوله سوک هات بݢند
ڤد سينڠاتي بݢند برسبد
سينڠاتي مڤمبه راج ڤرتاڤ
اصل ادند راج خليفه
نݢرين رامي دڠن بسرن
کڤل ڤون باڤق د کولان
دميله بݢند منڠر کات
منڠر سينڠاتي امڤون ورت
دڠن سکچت بݢند برتان
نݢرين روسه اصل ملان
دميله بݢند منڠر کات
اصلن راج يڠ برحکمت
تمباهن د ڤرسمبهکن سينڠاتي
بݢند ڤون تياد ترتهان هات
تورنله بݢند در ڤتران
مريله ماسق کدالم استان
ڤترا برفيکر د دالم داد
جکڤ کدڠارن ݢڤد ايهند
دڠن برکة دول سدي اد
تمباهن عادل دڠن مسر اد

بارڠ مقصود سکلين اد
اوله منڠر سوار انچي بيد
در ڤد سياڤ اصلن ادند
برييب امڤون يڠ امت لمڤه
نݢرين همڤر بندرن تحفه
رجان عادل دڠن مورهن
بربݢيله جنس نخودان
همين ساڠتله برسݢچت
تمباهن برمنتوهکن راج حکمت
اوله سينڠاتي د ڤرسمبهکن
جديله دوک دڠن نستڤان
اصلن ملي سدهله ڤات
سهاج مشهور د دالم تخت
سکلين ڤرنته راج يڠ سقتي
تورن در ڤتران سݢر د داڤتي
کڤد ڤترا بݢند بربهان
د کرنياي لمڤه دڠن سمڤرن
د ليهتکن کرني ڤدوک ککند
ببراڤ ݢراڠن ڤوج بݢند
ترڤليهراله نام اورڠ بريد
فقير دان مسکين سکلين ڤاد

اديق وي اڤاكه نام تون
سمبهن ڤترا كمالو ملون
ثاتكن نن همب تياد تاه بهاس
هارڤكن امڤون دڠن ڤرقس
سبب ڤون ثاتك مغمبار
جكلو سدهله اي كتار
تيته بڠند راج بستاري
جكلو اد د دالم نڠري
للكيكه اي اتو ڤرمڤون
برهنتيله دهول ڤترا بغساون
ادند وي جاڠن سڠر برجالن
برهنتيله سبولن دوات بولن
ڤترا مهمبه سراي تندق
د ڤندڠ بڠند لاكو دان خلوق
ڤترا برداتڠ سمبه ڤول
تونكن راج يغ ترعلي
ثاتكن انقن ليلا مغندر
مان يغ ثاتن تونكن بچار
سودار ثاتك سئورڠ ڤرمڤون
سكارڠ ڤات سده كتهون
ثاتكن نن همب ڤدوكن ايهند

كتاكن بنر سڤاي كتهون
نام ثاتكن ڤترا بغساون
لڠيڤون اصل اورڠ هين بغس
بربوت دست كالو بردوس
كارن منچاري سئورڠ سودار
ثاتكن برموهن كمبال سڠر
د مناكه ڤات سودار ديري
بيرله ككند تولڠ منچاري
سڤاي دچريكن سڠر كتهون
سمنتار منچاري سودار تون
كارن كيت بهار وله برتولن
سڤاي كيت بركنل كنالن
سمبل ترسنيم ترللوله ايلق
تياد بربنديڠ د دالم تلوق
تيته ترجلجڠ د اتس جمال
ثاتكن نن همب يغ هين چلا
تله چري همب كدو برسودار
ثاتكن ڤوهنكن كاسه دان مسر
كڤد ثاتكن اين اي ترداون
منجاد همب يغ د ڤرتون
د نڠري كمباية سنتياس مغاد

خدمة سڤمبه توجه كالي
بݢيند ترسنيم سراي بركات
رڤاڽ مانس باݢي دڤت
برداتڠ سمبه ليلا مڠندرا
در كمباية نݢري سݢار
برسوكو كڤد همب سري ڤاد
انيله ڤرسمباهن سمڤرن تياد
ديمله مڠكبومي تياد بركات
هندق بڠسان كسمبهكن ڤات
كارن انقكڽ بيدساري
مليهت راج در سبوه نݢري
كاسه دان مسر راس بݢيند
ماري كسين ݢراڠن ادند
جكڽ اد تولس كاسه اديقڽ
ڤترا سڤمبه ممباءيكي لاكڽ
ڤاتكڽ نن همب يڠ هين لت
جكلو نمڤهله دڠن عادل مكت
بݢيند برفيكر سءورڠ ديري
سروڤ سكال دڠن بيدساري
دڠن مانس بݢيند برسبد
اڤاكه اصل ايهند بند

برتمبه دولت راج يڠ اصلي
انق سياڤ يڠ داتڠ سرت
سدڤ مانس ڤنداڠن مات
ڤاتكڽ اين تونڠكڽ تمڤت دورا
سهاج هندق داتڠ مڠمبار
كتان هندق مڠادڤ بݢيند
مڠهارڤكن امڤون بارڠ يڠ اد
اي برفيكر د دالمله چيت
دكات اورڠ بربوت دست
سده د امبيل اكن استري
تكبورله اي ممبسركن ديري
دڠن مانس اي برسبد
ماري ملڠكه د دمڤڠ ككند
كاءمبل تون اكن سوداركڽ
بايكڽ د سين ڤاتكڽ تونڠكڽ
مڠهارڤكن امڤون جو سمات
هندق منجاد همب دباوه تخت
انق راج ݢراڠن مڤامركن ديري
سايڠن داتڠ در سبوه نݢري
بركات بنر اڤاله ادند
جاڠن دسمبڤيكن كڤد ككند

بركاين سغكت تكت چلاري
بربولغ ٢ ڤلاغي رمبو بيدوري
ڤترا مماكي ڤون برڤتوتن
سلوار بروسوج ڤسڤ اغكاتن
ايلقن ڤترا سدڤ فردان
رڤان ايلق مود تورون
برعزيمتكن منيكم يغ امت ڤرسه
ايلق منجلس سمڤرن لغسي
مغندراي سئيكور كود جنتن
چهيان ڤرسه دان بركلاتن
برجالن سام ٢ ليلا مغندر
سكلين مموج راج ڤترا
سنغه بركات سام سنديري
وجهن ايلق مانس برسري
بغساون اين عارف سكال
ڤاتت ڤرهياسن سڤرت ممڤلي
مغكبومي داتغ دليهت بگند
بگند حيران د دالم داد
تورلواله بايكت سيكڤ د ڤندغ
ايلق منجلس سدرهان سدغ
ڤترا ڤون تورن منجنجغ دول

برباجو كسمب موروب برسري
برسيسڤله خند سبله كيري
گلغ برگنت برچنچن انتن
سڤرت ديو رڤان كلهاتن
ڤكاين لغكڤ متيار رتن
مماكي د ڤاتت ايلا مغرن
د دالمن ترسورت اية الكرسي
هات سياڤ تيدقكن كاسه
برڤلناكن قطيفه برمبيكن انتن
برجالن منداڤتكن بگند سلطان
حيران ممندغ اورغ ڤسار
اولهن مانس تياد برتار
درمان مود داتغ كماري
لايق د هادڤ سكلين منتري
سڤرت بوغ د كارغ مالي
ڤترا سمڤي كهداڤن بالي
در بلاكغن اورغ بركود
ڤد هتين سياڤ سورغ مود
لقسان بوغ كمبغ سڠادغ
سلاك انق ديو ممبغ
مغادڤ راج سايغ ترجلي

دڠن استرين سكلين برتمو
لاكُ استري سماله كدو
بات كڤال اتام جيو
تتكال ڤاتڠ داڤت ڤدوكُ ككند
سكارڠ سده داميل بݢند
ستله اصل كيت اورڠ ملي
اكن اصل كيت سهاج ٢
ڤترا تورسنڤم سراي بركات
داڤتكه مغادڤ دول مكت
ادالله مقصود بيت كماري
سكارڠ ساڠت بيت نن غري
سده مغنجڠ ڤتري اصلي
مقصود مشغول سكال ٢
سڠل يڠ منڠر ڤركتاءن ڤترا
سدڤ مانس تياد برتار
ستله تيڠكُ هاري تيڠكُ مالم
ڤد سوات هاري بݢند سمايم
ڤترا ڤون سرتاله د بوان
سرب جنس انيكُ رڤان
اكن راج ڤترا بغساون
چنتكُ منجلس بارڠ كلكون

رسان كاسه تيادله جمو
بركات سمبل سوكُ ترتاو
بسرله انتڠ همب يڠ توه
ساڠتله سوكُ د دالم داد
سده منجاد استري يڠ مود
كمبليله كڤد مرتبت يڠ سدي
برقول برنية منداڤت ڤترا
اكن سودار كيت سدهله ڤات
سرت مغنل سودراله بيت
هندق ميمبت كاكق ڤتري
كالو دمركاءي تياد د بري
بيت هندق موهن كمبال
سببن ڤات بوله برتمو دول
كمركن دي سمڤرن بچار
سڤرت مدو تمبق سڠار
د رومه مغكبومي ڤترا نن ديم
مغادڤ مغكبومي كحضرة دالم
د غلتكن دڠن ڤرسمباهنن
د بوان دهول د هداڤنن
سده مماكي سلغكڤ ڤكاين
سڤرتيله انق راج د اون

ڤترا ڤون تندق سراي بركات
مالو رسان هندقكن ڤات
كارن سودران تياد برتنت
د ڤندڠ سينڤاتي ڤترا نن مت
سينڤاتي ترتاو سراي بركات
توڠك جاڠن مشغول چيت
توڠك بايك جوڠ د ڤات
ككند سده براوله تخت
اصل مانكم يڠ چمرلڠ
توڠك جاڠن برهات والڠ
ڤترا منجلڠ بركات اي
بيت نن داڠڠ تياد اڤاي
توڠك جاڠن برتيته بڠيت
سهاج توكڠ ڤد كرج ايت
ايو توڠك مڠكبومي
انق راج بسر بوكنكه اين
دميله مڠكبومي منڠر كات
مڠكين برتمبه كاسه دان چيت
لال اي ماسق مڠمڤيري
سوك رسان تياد ترڤري
د هياسي رومه دڠن تيري كلمبو

سرت برفيكر د دالم چيت
د كتاكنن كلق اك بردست
تياد د كتهوي تمڤتن ايت
تياد بركات بارڠ سوات
سمبل اي برڤنداڠن مات
ككند ايت د سنيله ڤات
سڤاي هات ايهند سگچيت
تياداله نام توڠك لت
د تلوڠي الله سدهله ڤولڠ
سكان ڤاتك بوكن كڤالڠ
انيله اورڠ يڠ د تاره رهسي
تاكت تياد اورڠ ڤرچاي
اورڠ د سين ڤندڠرن تنت
د كنلن امس سڤوله مت
هندق د كتاكن انقد تهاني
هندق منچار سودار د سين
اصلن راج يڠ برمكت
سڤرت منداڤت ڬونڠ ڤرمات
د ڤلق د چيم حرمة د بري
سڤرت منداڤت سبوه نڬري
د بوان ماسق سرت د ڤرجامو

اده انقك چهاي مات
جاغنله كوسر ايهند برتان
د مناكه كونى تمڤت ديمن
دغى سبنرن تون بركات
انقك جاغى بركچيل چت
جك تون سودي بربڤاكى اك
كاسه مسر راس هتيك
ڤترا ترسنيم سراي بركات
تناف اكى سودران كيت
لال د چرتراكى اوله راج ڤترا
ايب بڤان ڤرك مغمبار
سدڤيله بولى سدهله انتار
برتمو ڤراهو تغكس اغكار
سكلين هابس ڤترا چرتراكن
بوكنى هندق د ڤربسركن
كارن اي سؤرغ ڤرمڤون
جك اد تمڤتن سده كتهون
دميله د دغر ليلا مغندر
مغكين برتمبه كاسه دان مسر
ترتاو اي سرت مراون
كتاكن اصل ايه بند تون

جاغنله تون ساغت برچنت
سودار تون سياف نمان
اداكه تون دغر ورتان
ساغتله مسر د هتيله بيت
بارغ حال تون ايهند سرت
هندق كائمبل اكى انقك
سبب سروڤ دغى جيواك
كاسه ترجنجغ اتس مكت
تمڤتن تياد لاكك ڤات
تتكال نكرين هيرو هار
للوله سست كدالم ڤسار
ساكت ڤرت بدن سغسار
د سناله بند كام برڤترا
دغى علامة يغ د تغڬلكن
سقدرله هندق مپتاكن
د مان كراغى اي ترتاون
برسماله بيت دودق ستون
سكان تياد تركير كير
اوله بيدساري امڤون سودار
ايو هي انقك ڤترا بغساون
سڤاي ايهند چريكن سودارام ڤرمڤون

ڤد مالم راج ڤترا تيدر د سيت
تاكتكن اورڠ داتڠ كسيت
د سورهن اوله ليلا مڠندر
سينڠاتي داتڠ برسام ڤترا
برجالنله ماسق سينڠاتي سڬر
مليهتكن ڤارسن راج ڤترا
تيادله لڤس در ڤد مات
اورڠ مان ڬراڠن د بوان سرت
سينڠاتي نايك دودق برتنتڠ
حيرانكن تونن ساڠت ترچڠڠ
سينڠاتي بركات ايو هي تون
تڠورله انقند ڤترا بڠساون
كتان سيلاكن ايو هي انقند
تولس دان اخلاص د دالم داد
ڤترا ترسنڽم منڠر كات
مڠكبومي بركات دڠن سڬچت
ڤترا مڽمبه سمبل بركات
هندق برتارهكن ديري بيت
بيت نن داتڠ د اتدرڤور
جكت اد تولس كاسه دان مسر
دميله مڠكبومي منڠر كات

سينڠاتي برجاڠ دودق د ڤنت
باڤق يڠ داتڠ تياد برتنت
ممڠڬل سينڠاتي دڠن برسڬر
د ايرڠكن تمنن سام مڠمبار
حيران ترچڠڠ ليلا مڠندر
سدڤ مانس تياد برتار
اي برفيكر د دالم چيت
رڤان ايلق باڬي د ڤت
ايڤون مڽمبه سراي ممندڠ
تياد منڠور ڤترا يڠ داتڠ
مڠاڤ ترچڠڠ بارڠ كلكون
مڠكبومي ترچيت دڠن كملون
مريله دودق دكت ايهند
اولهن سروڤ دڠن انچئي بيه
دودق برسام د اتس ڬت
اڤاكه مقصود منداڤتكن كيت
همب نن داڬڠ يڠ هين لت
هارڤكن كاسه جوڬ سمات
مقصود كماري منچار سودار
بارڠ يڠ ساله د بري بچار
ترسنڽمله دڠن سڬچت

ثارسن ايلق باڬي ارجون
سينڤاتي مڤاهت ڤرلاهن سوار
ايو تون اورڠ ڤسار
د تنجقكن اورڠ تمڤت دسان
سديكت لاڬ برجالن كسان
اداله كمڤڠ ترللوله ڤرمي
تياداله براني سكلين كامي
بركتاله ڤول اورڠ دسيت
تونم سده ملي ترتنت
لال ماسق سيناله ڤاتي
ترلال سوكر رسان هات
د ڤلق دچيم سمبل بركات
سينڤاتي مڤاهت ممندڠ مات
د تڠور اوله بندان سينڤاتي
سمبل برفيكر ددالم هات
سراي ممندڠ بركات اي
سڤرت صفة اورڠ يڠ ملي
ڤترا ترسنپم ممباۓيكي كلكون
نام بيت ڤترا بغساون
اوله سينڤاتي دجمون ماكن
كلورله رهسي يڠ دتارهكن

لايق دهادف دسڠهسان
تمن منمڤڠ سام مڠمبار
دمناكه كمڤڠ ليلا مڠندر
تياد جاوه انقند سين
برهمڤيرن كوت دڠن استان
ايتله كمڤڠن مڠكبومي
سدهله منجاد ڤڠهول بومي
ماسقله انچيء ككمڤڠن ايت
راج يڠ بسر جاد منتو
دداڤتين بندان حضير منتي
برلاري ٢ سڬر منداڤاتي
اورڠ مان اين دباو سرت
اورڠ انيله صحابت كيت
مريله تون بايك برهنتي
اورڠ اين سروف انچيء ستي
اڤ نام اورڠ مود بلي
سدڤ مانس دمات سهاي
سمبل بركات مالو ملون
كماري مڠيكت انقند تون
ساڠتله حرمة دڤرمليا كن
تياداله مالو لاڬ مڠتاكن

کمناله ڤرگين تون سوداگر
اوله سسوات حالن سوکر
ساهت مندر ڤندي مڠاد
سده د رمڤس اوله بڠند
دمي سينڤاتي منڠر ورت
داد د تبه سراي برکات
دايڠ ڤون برکات ترسنپم سده
سوداگر مڠيکت دول بڠند
د ڤربوت بڠند نڠري يڠ انده
سوداگر ڤون هابس ڤرگث سده
ستله د دڠر سينڤاتي
اوله منڠر خبر يڠ ڤستي
برکات اي کڤد راج ڤترا
د سناله کونن ليلا جوهار
برجالنله اي سڤوله اورڠ
سڠل يڠ ممندڠ حيران تراولڠ
برتڤاله سڠل اورڠ د سان
سياڤ ڤول مود ترون
ستڠه داتڠ دڠن هيرو هار
اي برکات سمبل برچور
ستڠه لاگ داتڠ بربهن

تياد کرون سسق دان ڤاگر
مکث سوڤي سنڤف باڠي بلوکر
د کمڤڠ اين اورڠن تياد
هابس دڠن توه دان مود
ترکجت بردبر د دالم چت
اڤ گراڠن دوس تون بيت
جاڠنله ترکجت ايو هي ادند
بيدساري دامبل اکن استري مود
سکلين اورڠ هابس برڤنده
د سان ڤول ريه دان رنده
ترللوله سوکث رسان هات
ساڠت د کسيهي راج يڠ سڤتي
سلاکن تونکث برجالن سڠر
برگلر مڠکبوم ليلا مڠند ر
دڠن سگچتان بوکن کڤالڠ
مليهت ڤترا وجه گميلڠ
منکال داتڠ انقد سين
بايکث ڤارسن ترلال بين
ممندڠ روڤ سڤرت اندر
ترون يڠ مان تياد برتار
منتڠ وجهن گميلڠ ورن

كڤد امڤت ڤلس هاري بولن — ڤترا بغساون اكن برجالن
سينڤاتي ڤون ڤوكڤ سرت بكند — ڤدان دڤرتارهكن ايهند بند
د انكوهاءي ڤرسالن هرت بند — ايڤون منجنجغ دول بكند
برجالنله رات يغ مود٢ — دڠن دو اورڠ منتري بريد
اد يغ برجالن اد يغ بركود — د تڠه جالن ڤترا برسبد
يا ابڠ مود بستاري — رهسي بيت كڤد ديري
جكلو سمڤي ماسق كنكري — بغس بيت جاڠن د كلواري
جك كران اورڠ ڤرقس — كتاكن ادند اورڠ ديس
مالو بيت مڠتاكن بغس — كڤد اورڠ يغ تياد بياس
سينڤاتي ترتاو منڠر سبد — منجواب تيته ڤدوك بكند
جك سالة ڤدوك ككند — مساكن تربوڤي بغس يغ اد
ترسنڤم برتيته راج بستاري — جك سڠڬه اد كاكق ڤتري
مان كهندق بچار ديري — بيت سڬر ڤولڠ كنكري
ستله سده مشاورة بچار — برجالنله ڤترا برسڬر٢
د جالن ڤون تيدق لام انتار — للوله سمڤي كدالم ڤسار
يغ ماسق كنكري سرت بكند — امڤت اورڠ در ڤد ككند
انم اورڠ انق بيدواند — برجالنله سكلين يغ مود٢
د ليهتڽ سوات لاك بستاري — برجالن د ايرڠكن اوله منتري
يغ لاين د تڠڬلكن د لور نكري — لڠسڠ سكال كدالم نكري
برجالنله سكلين اورڠ مغمبار — لال ككمڤڠ ليلا جوهار
د ليهتڽ سوڤي تياد برسوار — بركات اي ڤد سئورڠ منتر

برداتڠ سمبه راج ڤترا
ڤاتيک منداڤتکن ليلا جوهار
جکت اد ڤات کاکق ڤتري
دڠن سوات علامة ايهند بري
دمي د دڠر سمبهن انقد
د ڤلق د چيم سراي برسبد
مود ترون ڤارسن ڠميلڠ
جکت سوات حال لمبت ڤولڠ
برداتڠ سمبه راج بستاري
جکت ليلا جوهار تياد ممبري
هيلڠله تيڤو دڠن اڤاي
لال برتيته ڤد همب سهاي
ببراڤ ڤربکالن ڤول د بري
ستله سمڤي ڤد توجه هاري
ڤترا ڤون ممبه ايهند بند
دڠن اير متان بکند برسبد
کارن ايهند سده‌له توه
مليڠکن انقد مکت جيو
سکلين د کرهکن اوله بکند
سڤوله اورڠ انق بدوند
سکل مود ٢ يڠ اندالن

ايهند موهن ڤاتيک مغمبار
کالوکن اي تولس دان مسر
ڤاتيک مڤورهکن اورڠ کماري
ڤاتيک ممباو اي سنديري
هيلڠله روح د دالم داد
اده انقکت ڤاو ايهند
بوکنن موده کديس اورڠ
بايکله مڤوره سکل هلبالڠ
مڠاڤ ڤاتيک دسان اوري
سکراله ڤولڠ ڤاتيک کماري
ملڤسکن ڤترا تياد برداي
برلڠکڤ ڤکاکس هرت ملي
مڠرهکن انق فردان منتري
برموهنله ڤترا راج بستاري
د ڤلق د چيم اکن انقند
جاڠنله لام ملڠڬلکن ايهند
هراڤن ايهند تياداله دو
ڬنتي کرجاءن د دالم بنو
سکل انق ڤڠکاو يڠ مود ٢
اکن مڠيرڠکن ڤدوکت انقند
سکلين برلڠکڤ ڤربکالن

سينڠاتي ترسنيم مڽمبه سݢر
دسوروهن برنياݢ سݢنڤ نݢري
سلام برانقكن بيدساري
ڤترا سباݢي دودق برتان
برفيكر ڤترا د دالم هتين
سلݢ دو هاري اد انتران
سينڠاتي سرت د بوان
دغن مانس بݢند برسبد
ڤترا ڤون دودق دكت بند
سمبه ڤترا اصول بغساون
خبرن همڤرله كتهون
انيله سئورڠ داندرڤورا
اداله د داڤت ليلا جوهار
لغكڤله سڤرت تيته ايتله
جكت دغن سوات مسئيله
بݢند ڤون سوكت سراي برتان
اوله سينڠاتي د ڤرسمبهكنن
ستله خبر سدهله ڤات
سينڠاتي د انݢرهكن هرت
تيته بݢند جكلو دمكين
ممباو هرت دغن ڤكاين

نام تون ڤاتك ليلا جوهار
انم توجه كاڤل ڤرݢي ماري
مغكينله ساعت كرس منچاري
سكلين هابس د ڤرسمبهكنن
سوداݢرله ݢراغن يغ منداڤتن
ڤترا ڤون مغادڤ ايه بندان
د تݢر ايهند دغن سبدان
اداكه براوله خبرن ككند
سمبل مڽمبه كڤد بݢند
دغن دولت يغ د ڤرتون
تتاڤ تياد صح برتنتون
در ڤدان خبر د دغرن ڤترا
ترلال كيان دالم ڤسار
جكلو دمكين تياداله ساله
سڤاي سمڤرن جاڠن مڤاله
دغن برسري ورن مكان
سڤرت د خبركن اوله ايبون
مغوچڤ شكور دغن سݢچت
امس دان ڤيرق دغن ڤرمات
بايكله كيت مڽوره اتوسن
بسرت سورة ڤوچ ڤچين

ساغتله رندو ددالم چمت
راج ڤترا ممندغ سرت
اياله ابغ مود ترون
اڤاکه ڬراغن مول کارن
اڤ د فکيرکن ددالم سغکت
کيت نن سيلاکن برسوکت ٢
سينڤاتي داتغ بڤر سمبهکن کات
ڤاتک نن همب يغ هين لت
در اندرڤور ڤاتک کماري
دغن دولت تونک راج بستاري
تياداله ڤاتک برهات دوک
اوله ترسدر اديق دان کاک
دمي راج ڤترا منڠر کات
دسناله اک منڠر ورت
داڠغ دجام اوله راج ڤترا
برسولغ سولاغن سام ستار
سدهله ماکن بهروله ڤولغ
رسان کاسه مسران اولغ
لال برسبد باڬي راج ڤترا
ککندوي بيت ساغت مسر
ککند دودق داندرڤورا

برهمبورن دغن ايرن مات
اي ترسنڤم سمبل برکات
ابغ نن اورغ ديس مان
مک ابغ مناڠس تيدق سمان
مک بروبه ورنان موک
مڠڤاکه ڤول برهات دوک
موهنکن امڤون کباوه تخت
هارڤکن امڤون جوڠک سمات
منمڤغ دکاڤل هندق منچاري
مک داڤت مڠادڤ سنديري
مڠادڤ تونک ترلال سوک
ترلنتس دهات سديکت جوڠک
ترلال ساغت اي سکچت
دمان تمڤتن سهجاکن ڤات
برباڬي ٢ شربة نعمة معمور
در ڤاڠک سمڤي ڤتغ انتار
سينڤاتي دڤڠغ راج دجولغ
سينڤاتي سوک بوکن کڤالغ
دغن لمة لمبت مانس سوار
هندق دامبل اکن سودار
دمان دودق مڠادڤ بکهر

بڠند ڤون د هادڤ اوله بنتار
سكلين تهارڤ مڤمبه بڠند
د ڤندڠن بڠند راج مود
ايلق ڤارسن باڬي د ڤت
سوران مردو مڠلوركن كات
راج ڤترا ڤول برتان
سموان مڤمبه دڠن سكان
سكلين داڤڠ يڠ برنياڬ
يڠ ستڠه ايت د بلين جوڠ
سكلينڽ دودق بركات ٢
د ڤرسمبهكن داڬڠ دڠن سڬچت
اداله سؤرڠ مود بستاري
انق اينڠ ڤد بيدساري
ايڤون اد دودق سرت
ملڠڬه اي د باوه تخت
مود ايت برنام سينڠاتي
د ڤندڠن راج دامت اماتي
حيران ممندڠ روڤ بڠند
لقسان د بله ڤينڠ يڠ مود
ادڤون اي منڠڬلكن نڬري
ستله ممندڠ ڤترا بستاري

د تڬرن داڬڠ دڠن برسڬر
ممباو ڤرسمباهن بارڠ يڠ اد
چندنك منجلس اصلڽ شهد
سدڤ مانس ڤنداڠن مات
سكلين مموج د دالم چت
ماسڠ ٢ نڬري اڤ نمان
د ڤرسمبهكن نام دڠن نڬريڽ
برباڬي جنس تياد برهڠڬ
دڠن توني د بايرن هرڬ
ڤترا نن هندق منڠر ورت
اكن ڤرنته نڬري يڠ د چريت
وجهڽ مانس لاڬ برسري
منمڤڠ كڤد ديس نڬري
مڠادڤ راج سري مكت
دڠن سكلين داڬڠ نن سرت
ترلال بايك بودي ڤكرتي
تندق برفيكر د دالم هات
سروڤ سكال دڠن انچي بيد
سديكت تياد لاڬ بربيد
تنكال بيدساري د امبل ڤتري
ترسدرله اي اكن بيدساري

كارن تون مسيله كانق ٢ تمباهن تياد دو تيݢ برانق
لقسان بورغ د ڤرجينق د دوكغ د جولغ دالم ڤننق
برݢنتي٢ ايهند ريب مملهراكن تون دالم رمب
سرت مالم سباكي د راب ڤامق تياد دبري چرب
سمڤيله هات اتام جيو منغݢلكن ايهند اورغ ڤوه
جاغنله ڤركت انقك ڤاو در ڤد سورغ لنيڤ كدو
تون تياد ايهند لقسكن كاكقم جاغن تون چنقاكن
ڤد اورغ ڤركت ماري كيت ڤتاكن تمڤتن دهول كيت ڤتاكن
ڤترا مپمبه سراي برسبد دولت ڤونكت دول سري ڤاد
سبب منغر چرتر ايهند جديله تاء صبر هات انقد
ڤد فكرن ددالم رنچان بيرله ڤركت ڤاتكت يغ هين
منداڤتكن ݢكند بارغ دمان سڤاي براوله خبر سمڤرن
تيته بݢند راج بغساون اده انقك امس تمڤاون
بغرله سڤرت بچار ڤون سغݢهڤون بودق سمڤرن ڤغتهون
مشغولله بݢند ددالم چيت فكركن نام كلوكن لت
كمان لاكت هندق دكات سقدر هندق منغر ورت
راج ڤترا بجق بستاري برموهن ڤولغ كاكستان سنديري
د سورهن ڤغݢل داكغ بيا ڤري يغ داتغ برنياكت كدالم نݢري
منغر تيته راج يغ اصلي سكلين مپمبه منجنجغ دول
سرت ممباو دݢاغن سكال كارن بݢند هندق ممبلي
دبوان جنس باڤق ڤركار ماسق مغادف راج ڤترا

ايه دان بند ساڠت برچنت
وه نصيب چلاک ماليڠ
انته جاته اورڠ يڠ کورڠ
ڤترا ڤون اد مڠادڤ سرت
تياد برهنتي دڠن اير مات
برداتڠ سمبه راج ڤترا
مڠادڤ د بوڠکن ڤد تمڤت دور
لاکت تياد اکن د ڤرکون
دڠن ڤرمڤون باڤق بنچان
بڠند مڠچڤ سراي برکات
ڤد انقن سموان د چريت
در اول مول مڠمبار
جاته کديس تڠه سکار
سلاک کمڤڠ اورڠ يڠ کاي
در ڤد بند هيلڠ اڤاي
دميله د دڠر راج ڤترا
ايهند موهن ڤاتک مڠمبار
جکک اد امڤون سرت د بري
جکک برتمو دڠن کاکق ڤتري
سرت منڠر سمبهن انقد
اده ڤواک تون ايهند

هنچرله هات د دالم چت
ممبوڠ ڤتري سسل سکارڠ
سياڤ تاه منجاد سهاي اورڠ
دليهت بندان ساڠت برچنت
ترلال بلس رسان چت
اداکه ڤاتک مناره سودار
تياداکه داڤت بند مملهار
د بوڠکن اياله سمان ٢
الڠکه جاهت نام ڤون هين
سمبل برهمبورن اير مات
تتکال اي مرسائي دکچت
ببراڤ مرسائي دوک سڠسار
د سناله تون بند برڤترا
انته هين انته ملي
منڠکلکن ڤترا تياد برداي
سمبهن دڠن سمڤرن بچار
هندق ڤرکک منچاري سودار
تياداله لام منڠکلکن نکري
سکر جوکک ڤاتک کماري
بڠند ترکجت منڤق داد
جاڠنله منڠکلکن ايه دان بند

مشهورله نام بارغ كمان
اداكه عادة راج يغ بسر
ڤاتنله دودق دالم بلوكر
بڠند ترسنڤم سراي بركات
جكث ترمشهور خبر دان ورت
سيڤاكه ملاڠ اكث براستري
ڤرمڤون يغ سباڬي جنس ديري
در ڤد اكث منارة كسيهن
بارغ كهندقم اكو ملاين
سدة بربوت بنچان سنديري
ڬوسرله بڠند راج بستاري

بربنيكن اورڠ ڤاڤ كلان
مڠمبل بين انق سوداڬر
برتمبه ڤول ساكنت دان سوكر
اڤاكه مالو كڤد بينت
دريله براوله نام يغ لات
د دالم مليككو سائيسي نڬري
ڤاتنت د رمڤس بارغ يغ د بري
جاڠن ترهين ڤد اورڠ سكلين
جديله اغكو براوله سكين
كيت ڤول اي دڬساري
ڤولغله اي كڤد بيدساري

ترسبت ڤول سوات قيصه
د الهكن ڬرد اڠڤس اڠكاس
كائندرڤور ممباو ديري
د دالم ڤراهو د ڤنتي نڬري
ستله بڠند كمبالي كتخت
سمبل مڤڤوله ايرن مات
ادة بوة هات انقكث تون
مات هيدڤ تياد بركتهون
وهي انقكث بجيله مات

راج كمبايت راڠ ڤركاس
اندرله بڠند كلاين ديس
كڤد وقتوله دنيهاري
للوله برڤتر سئورڠ ديري
تيڤ ٢ هاري دودق برچنت
تياد تمڤت برتڤاكن ورت
د مان ڬراڠن تون ترتاون
ايهند ساڠت كڤيلو ڤيلون
د مناكه اد امس جويت

بوكن سهاج ككند منجاري
سئوله تون يغ مغجاري
جكلو تون اددن محبت
راچن داڤت د جديكن اوبت
دمي تون ڤتري منغر كات
مارهن تيدق لاݢ مندريت
ڤرݢيله ديري سي مركت الله
دودق دغن سي كوتق الله
سغݢهڤون دهول اصل مانكم
بنيم ايت اصلن بكمَ
ديريله اورغ يغ هين بودي
جكت توجه كال لاغردان مندي
دميله د دغر اوله بݢند
ساغتله شكت د دالم داد
انيله ديري اورغ يغ هين
سدة سنديري بربوت بلچان
كلكون سڤرت اورغ يغ ڤاڤ
جكت سدة اك تياد سراڤ
د سهوتي ڤتري اڤ جاهتك
در ڤد اغكو ممبوتله لاك
ديريله عقل يغ تياد برݢون

خبر ڤون تياد لاݢ د بري
مغاڤ ڤول تون كساري
هات يغ كاسه سڤاي ترتمبت
ستروداڤت دجديكن صحبت
مغكينله برتمبه هتين مت
برتمبه ڤول ماكي دان نست
برسوميكن اغكو اك تاء انده -
يغ اغكو جنجغ داتس كڤال
سكارغ سدة منجاد سكم
كاسر لقسان كاين تريكم
جاغنله باڤق بوجق دان ڤوجي
اينتڤون تياد لاݢ كسودي
ڤركتاءن ڤتري ترلنجر سبد
مركاله بݢند سراي برسبد
عقل دان بودي تياد برݢون
چمبروءن تياد مول كارن
بودي تاء ڤاتت دغن روڤ
بايكت دان جاهت داتغ منمڤه
مساكن تورن بغس مرتبتك
جديله بسر بارغ كتاك
تورن كڤد ڤغكت يغ هين

براتس لقس مودل د بري ڤكاين يغ انده دسوره چاري
كقد سكل هندي دان تولن اد يغ برلاير اد يغ برجالن
ماسغ٢ دغن ڤربكالن تياد بركڤتوسن تيڤ٢ بولن
اداله كقد سوات هاري بركتاله ڤتري بيدساري
تونكك راج بستاري مڠاڤ تياد ڤولغ كنڠري
مركاله كلق ڤدوك ادند لماله تونكك سده برڤنده
د سڠكان ڤاتيك مڠاد٢ تياد ملڤسكن دول بڠند
برباڬي٢ كات بيدساري مڤوره بڠند منداڤتكن ڤتري
بڠند ترسنيم مانس برسري ايسقله ككند ڤولغ كنڠري
ستله داتڠ كاٴيسقكن هاري بڠند ڤولغ كدالم نڬري
تله سمڤي كاٴستان سنديري لال ماسق منداڤتكن ڤتري
ڤتري ملڠكه د اتس كمت ترليهت داتڠ دول مكت
ڤنتو لاوڠ د توتڤن سرت ممبري بلاڠ دودق منست
ماكي سمڤه كلور بلاك جاڠنله كماري هي سي چلاك
اك تاٴ ايڠن ممندڠ موك ساڠتله بنچي تياداك سوك
اڠكوله منتو ليلا جوهار دڠن اك تياد داڤت ستار
بنيم سروف لوتڠ دان كر ڤاتنله دودق د رمبا بلنتار
بڠند مليهت ڤتري منست للوله بڠند منجواب كات
تڠكي هات چهيان مات جاڠنله ڬوسر سري مكت
بوكنن بيت مملاٴي ساله تون جوكك امڤون اوله
د چاري دڠن ببراڤ مسئيله د ڤڠت دڠن اذين الله

تونكُ لقسان مندودري
بيدساري تندق برديم ديري
سلله كنقله تيڠ هاري
نايكُ كڤرارقكن لاكُ استري
نايكُ كائتس ڤلڠ ڤرساد
سده مندي دول سري ڤاد
ماسق كائستان راج بستاري
كاسه دان سايڠ تياد ترڤري
سهابس كاسه ددالم داد
ببراڤ دايڠ يڠ مود ٢
بارڠ كهندق بيدساري
سڬل دايڠ ٢ سموان دبري
بڠند كاسه ترللوله سڠم
اده ادند جيو اتام
مڠكين سهاري تيادله لوڤ
سڤرت ميڤق دتاتڠ لمڤه
اكن سوداڬر لاكُ استري
همڤر جوڬ تمڤت دبري
دسوره ممڠڠ كدڠ هرت
براتس ٢ ساكي يڠ دكات
سلام برانقكن بيدساري

سمبل دچيم سڤه دبري
وجهن ڤوچت مانس برسري
مماكي بڠند دڠن بيدساري
توجه كال برارق كليلڠ نڬري
دمنديكن استري منتري بريد
لال برارق كمبال بڠند
دودق بردكت لاكُ استري
دنماي ڤتري بيدساري
لمڤه دڠن هرت دان بند
سكلين ددالم استان بڠند
تياد دللوي راج بستاري
بارڠ يڠ تياد دسوره چاري
دڤلق دچيم بركات ٢ سام
معرجله كيت برسام ٢
كاسه دان سايڠ تيادله الڤ
سديكت تياد دبرين تمڤه
برڤندهله اي ماسق كنڤري
تياد جاوه در استان ڤتري
انق كنچين دسرهكن سرت
ميمڤيكن مقصود يڠ دچت
ميورهكن كڤد سڬنڤ نڬري

ستله سده مالم كتيك
هريڠون سده تڠه مالم
بوڠ زيتون سندل مالم
بيدساري برادو برهات دوك
رڤان سڤرت تارق اڠسوك
مرچاله ستي بيدساري
جم ٢ درج برسري ٢
لليله مننتڠ افعال الله
خيال مرسائي نعمت الله
بدنن تياد لاڬ ترباو
لته لسو بدن دان ڤاو
د راب بڬند توبهن سجق
تونله منجاد سنتيڠ دان تاجق
رسان بلس راج بستاري
بهرواله سدر بيدساري
ستله سدهله بيت نن ابڠ
سڤوهن خرم داهن رندڠ
ستله سدهله سيڠ هاري
بيدساري منديي دلڠيري
د براڠ دودق داتس ڬت
اده تونكو امس جويت

ڤننتو براهي سكلين تربوك
ترلليله ستي داتس تيلم
باءون سمربق مموتر عالم
كاين تركلڠسير ڤڠڤڠ تربوك
بڬند منچيم ملكوكن سوك
سمڤيله وقت دنيهاري
مليهتكن انق اناكن بدياداري
لقاء ممندڠ صفة الله
باڬيكن لنڤف دالم ذكرالله
رسان د دالم جنة الماو
مليهتكن بدياداري رامي ترتاو
د اڠكت د ريب لال د بوجق
جاڠنله ثون ساڠت مراجق
اير ماور دامبل دچچوري
سمبل منڠس اي برڤري
برممڤي سكل انيك د ڤندڠ
بوهن ماسق بوكن كڤالڠ
مكان ڤوچت مانس برسري
د هياسي بڬند ڤول سنديري
د ڤلق دچيم سراي بركات
سمڤيله مقصود د دالم چت

مغناكن مكت يغ چمرلغ
برتاجق مانكم كيلغ گميلغ
ادڤون سكل بين منتري
ڤاتت دغن راج بستاري
داغكت اورڠ ناسي سنتاڤن
بڠكند سنتڤ ترتيب دان سوڤن
سدهله سنتڤ بڠكند تون
لال مماكي باءو باءون
بارڠ لكون ساڠتله منجلس
متان بالت بكس مناڠس
دلابهكن اورڠ تيري ڤرادون
د اغكت د ريب انتس ڤڠكون
ترسبتله ڤركتاءن اڠكس نوري
تربڠ همڤر بيدساري
انق كود ايبون مات
عارفن بڠكند ممبوجق ستي
كلم اڤ كلم دكارڠ
مالم اڤ مالم بيكارڠ
دميله ددڠر بيدساري
كيل اڤاكه اڠكس نوري
بڠكند مليهت تولله سوك

برتتهكن انتن ڤودي دسلغ
برتمبه مانس درجان ڤولغ
سكلينن مموج بيدساري
سڤرت اندر دغن بدياداري
سكل دايغ٢ دغن كلغكاڤن
ڤد بين منتري دكرني اياڤن
سنتڤ سيره ددالم ڤوان
سراي ممندغ ستي بغساون
انق رمبتن ملنتيق ويلس
مغكين برتمبه رڤان مانس
بڠكند ممبوجق ستي بغساون
دڤلق دچيم دغن چمبون
مغمڤركن سايڤن باكي مناري
سرت اي مغلوركن ڤري
اير هاڠت دهدالم بمبو
مڤڠت ددالم تڠكي قلبو
ڤربتساري ميس ولن
مكت متهاري ممبوجق بولن
مكان ماسم سراي برڤري
دامبلن ڤينغ دلنتاري
مليهتكن نوري برجناك

بركاين انتلس ورن مصري   دڠن اير امس د سمبوري
بقرمات امس برڤاهت ناڬ   د تتهكن مانكم بريب هرڬ
مڠكين برتمبه مانسن جوڬ   سڤرت روڤ انق اناكن شرڬ
برباجو كسمب ورن دليم   كنچڠ برڤاهت رام٢
د بوبه ڤداكه برسوسن ليم   برساوت سندڠ ناڬ سقم
برتوتڤ سڠكل تركن كندي   برتتهكن مانكم دڠن ڤودي
سڤوله متو امس ترسندي   ايلقن سڤرت نيلا كندي
ساڠتله بايك ڤارسن ممڤلي   كڤد مات تياداله ترنيلي
ڤاتت دڠن سنتيڠ دان مالي   در ڤد بيدوري انتن ترڤيله
برسوبڠ در ڤد ڤرمات انتن   چهيان چمرلڠ بركلاتن
امس يڠ توه جاد ايكاتن   ترلال اندە روڤ ڤربواتن
برڬلڠ جاري استاكون   د كمبرن دڠن ڬلڠ كان
برچنچين مانكم ڤسڤ كنچان   ڤربواتن سيلان ايكاتن ورن
بننڠ تيمر لقسان مات   كنڠن باڬي تاجي د ڤات
برڤتوتن دڠن سري نات   لقسان ڬمبر د دالم ڤت
ڬڠين هيتم الڠيڤون لنتيك   چهاي مكان بڠيكن تيتك
هيدڠن منچوڠ باڬي د رنتيك   لقسان بوڠ بهار د ڤتيك
ستله سده مماكي ستي   د لتقكن بندان د اتس متي
بدنن نيڤس سمڤرن ڤوته   دودق د هادڤ سڠل بيتي
بڠند مماكي التن راج   ساڠتله برچهاي د تنتڠ درج
امس د اوكير بوڠ سروج   برتتهكن مانكم يڠ دراج

ثاتله بگند گيل دان مابق
كارن ثارسن ترللوله ايلق
برثتوتن لاكث دڠن خلوق
د نڬري نن تياد بنديڠ دان تلوق
برانتغ سوداڬر لاكث استري
منجاد منننتون راج بستاري
سڠثهڤون اي داڠغ سنتري
مرتبتن لبه درڤد ايسي نڬري
ستڠه بربيسكث بركات سڬر
حيران تاءُ داڤت تركير٢
روڤ سوداڬر ليلا جوهار
كڤد بيدساري بوكن ستار
اكن روڤ سوداڬر لاكث استري
تياد سكال ڤد بيدساري
انته مڤامر انق بدياداري
مكث مانسن تياد ترڤري
اد يڠ ستڠه اي بركات
بيت ڤون اد منڠو ورت
سوداڬر باڤق سهاي دان هرت
كڤدان انق تياداله ڤاتت
د خبركن اورڠ يڠ همڤر دكت
انق اورڠ كونن د داڤت
د دالم ڤراهو د اتس دارت
د امبلن بوتله انق اڠكت
اي بربيسكث سام سنديري
سكلينن ايت بگند دڠاري
ڤور٢ بگند برديم ديري
سرت برفيكر راج بستاري
بسڠڤهله كات سكلين منتري
اكن سوداڬر لاكث استري
برسلاهن رڤان دڠن بيدساري
سياڤ تاه بوكنن انق سنديري
كمدين اكن هندق برتان
مساكنله تياد د كتاكنن
بگمان مول سدڠ د داڤتن
جكث اورڠ ملي اد تندان
سياڤ تاه انق اورڠ بربڠس
انته تورن در اڠكاس
برسمبوتن روڤ دڠن بهاس
ممبري هات روسق بناس
ڬنڤله سده امڤت هاري
ستي دهياسي اوله بين منتري

مغكيندله د ليهت مابق رفان
سكلين منتري يغ مود ٢
ادفون اكن سكل بدوند
مالي جانجوغن د ڤيڤيكن بدون
ربان دڤالو ليلا بغساون
ڤاتت بڤين دغن ربان
بغكتله براهي بمبغ ݢولان
ڤسڤ لقسان باڠن مناري
يغ منتون تياد خبركن ديري
باڠنله مناري ليلا مغندر
مناري ڤون تياد لام انتار
بوجغكڠ اندر باڠن مناري
سيكڤن تياد لاكڠ ترڤري
ڤنچق كاين تركيبر ٢
سكل يغ منتون تياداله خبر
سمڤيله كڤد امڤت ڤوله هاري
ݢڠڤ ݢمڤيت د كوت نݢري
سكلين منتري توه دان مود
سكل يغ ممندغ روڤ انچ‌ي بيد
ماسغ ٢ بركات بسام سنديري
ڤارسن سڤرت بدياد ري

سكلين مابق دغن ݢمبران
مابق براهي برچمڤر ݢندڠ
رامي برڤاڤي سوران انده
لكون مانس بوكن تيرون
سرت نفيري ممبري راون
ريه رنده د دالم استان
باڠنله مناري ڤسڤ ورن
ايلقن سڤرت انق اناكن ڤري
تياد د ڤرساكن سغكل ترهوري
سيكڤن تياد لاكڠ برتار
د هغڠڤ كڤد بوجغكڠ اندر
مغيسركن كرس سبله كيري
سئوله ݢمبير اي سنديري
سڤرت مرق اكن مڤمبر
مليهت ڤارس باڠي د ݢمبر
ݢوغ دان ݢندڠ سروني نفيري
بڬند براڠكت كدالم ڤوري
ممباو ستي مغهادڤ بڬند
ترچڠغ برفيكر د دالم داد
ايلقن ستي بيدساري
ݢند ترلبه در ڤد تون ڤتري

بالي تغه سمبيلن روڠ
ڤرمين بوكن بارڠ ٢
سنله سده ممباڠن نڬري
همڤنكن سڬل داڬڠ سنتري
بڬند مملائي ڤكرجائن برجاڬ
سڬنڤ هاري برماين جوڬ
ادڤون اكن سڬل ڤڠڬاو
اد يغ برماين توڤيڠ جاو
دمكينله سهاري كڤد سهاري
اد برماين تاڤق دان تاري
انيك ٢ ڤرماينن اد دسان
اورڠ منتون ملي دان هين
ريه رند بوكن كڤالڠ
ماكن مينم سولڠ مڤولڠ
ماكنله مينم اي سكلين
ترسينرله چهيان سڬل ڤكاين
كلو راله ڤياله برتاته انتن
سكلين مينم برسمبت سمبوتن
يغ منواڠي منوس مابق ڤول
بارڠ كتان سموان ساله
سڤرت بوڠ سولاسي ايت مابقن

تمڤت بڬند دهادڤ اورڠ
سڤرت بوڠ سده تركارڠ
برتيته كڤد فردان منتري
سوره برڤنده ستڠه كماري
امڤت ڤوله هاري لمان هڠڬ
اد يغ برماين سيڤك راڬ
رامي برماين مود دان توه
اد برواين للاكي ڤنداو
رميله برماين ددالم ڤوري
اد يغ برجوڬيت لمبڠ ساري
لڠكڤ سكلين سرب ورن
دالڠ بالي دان وايڠ چين
دالم استان راج دجولڠ
منتري ڤهلوان دڠن هلبالڠ
دڠن سڬل بون بڤين
كن ترڠن تغلڠ دان دين
دهداڤن بڬند سري سلطان
تڤكال ايتله بسر اڠكاتن
متان ميره برڤال ٢
سڤرت هريمو هندق مڠاله
سنتيڠن لايو منوتڤ تلڠان

ممذ جاڠن ساڠت غلاب
كڤد فردان منتري بݢند بركات
دميله منتري منغر بربيت
منتري ممباڠن كوت د سيت
د دالمن اد مالڬي سوات
ڤرتام ڤنتون در ڤد بسي
كاولن جن بسرت حبشي
سكليني ايت ڤنغڬو كوت
تله ترهونس سڬل سنجات
كدوان ڤنتو تمباڬ د ريكت
كاولن ممبغ ايت بلاكڠ
سكلين منجاڬ سڠنڤ هاري
مڽهڠكن ڤدڠ كسان كماري
كتيڬ ڤنتون در ڤد ڤيرق
ككڤ ڬمڤيت تنتار بروسورق
كوتان ايلق تياد بربنديغ
سڤرت ڬاجه يڠ برڬاديغ
د ڬنتڠن تيڠڬ بوه كمال
سڤرت منديكي بسر سئوله
هابسله كوت راج بديمان
لڠكڤله بلين دڠن هلامن

انقند تيدق بيت ڤرهمب
اكن نن هندق ممباڠن كوت
مڠهمڤڠكن ڤندي سكلين رات
تيڠڬ لاڤس ڤرتمان ڤنت
در ڤد امس سڤوله مت
سڬل سنجات حاضر ترايسي
برچمڤر دڠن قوم ڬرڬاسي
دڠن كندرائن سكلين رات
منتيكن سبد دول مكت
لڠكڤله مريم دڠن رنتاك
د سناله دودق بروسوك ٢
ممبغ برچمڤر دڠن ڤري
منتيكن تيته راج بستاري
سڤرت كوت د بنو عراق
سئورڠ ستمبغ تياد برڬرق
كليهاتن در لاوت تربنديغ
د مناكن داڤت اكن د سنديغ
د سينر متهاري برڤال ٢
باڠن تياد داڤت د چلا
لال د سورهن ممباڠن تامن
بسرت دڠن تانم تنامن

اندر كبلاكڠ ستي بڠساون
تياد مڠاڤ امس تمڤاون
بڬند برتيته مانس برسري
ايڤون نايك كرومه بيدساري
بڬند ترسنڽم سراي برسبد
بيت نن تياد ايهند بند
كارن رهسي سده د بري
ترسنڽم مڽمبه ڤردان منتري
ايو سوداڬر ليلا جوهار
اكن انقند ستي مڠندر
برانتڠ بسر ڬراڠن ادند
دمي سوداڬر منڠر سبد
انيله ڤاتك امڤون بچار
لايقن د جديكن بيني ڤروار
جكلو اكن لمڤه د كرنياكن
سريب عذاب شكس د كناكن
اكن ڤاتك اين بيدساري
بوكن لايقن دجديكن استري
اينله مشغل ددالم داد
مركان يڠ تله سدهله اد
دمي بڬند منڠركن سمبه

سڠراله دڤڠڬكن يڠ دڤرتون
سدهله انتڠ اكن ڤرتمون
مڽوره ممڠڬل ڤردان منتري
تندق مڽمبه منجڠجڠ جاري
اڤاكه بچار ايو ممند
هارڤكن بچار منتري بريد
هندق بچار ڤول دچاري
مڠلوركن كات مانس برسري
اكن سكارڠ اڤاله بچار
هندق د امبل استري ڤهار
د جديكن اي استري يڠ مود
ترتيته منجڠجڠ دول بڬند
كڤدان تاء ڤاتت د كاسه مسر
مڠڠكتكن مكانن نعمت معمور
جك مرك امڤون د ڤوهنكن
ايتڤون تياد ڤاتك سالهكن
سدياله همب ڤدوك سري
بربنديڠ دڠن دول تون ڤتري
برتمبه مرك ڤدوك ادند
درڤد لمڤه دول سري ڤاد
بلس كسيهن مڠكين برتمبه

برجالنله اي دولاك استري
د جالن ڤون تياد براڤ لين
لڠسڠ سكال د دالم استان
خدمة منجلجڠ دول بڠند
جاڠن تاكت ممند دان بند
دولاك استري ممبهله سرت
ڤاتك نن همب يڠ هين لت
ڤاتك نن همب سوات سوكو
بارڠ كهندق ڤاتك مڠاكو
سرت امڤون تونك سرف
تيتة بڠند تياد مڠاڤ
جاڠنله ڠري د دالم چت
بركاسه كسيهن كدو كيت
نايكله سوداڬر لاك استري
د ليهتن انقن بيدساري
سكال هات سوداڬر ممندڠ
ايلق منجلس سدرهان سدڠ
د دالم هات سوداڬر لاك استري
ڤاتت دڠن راج بستاري
دڠن ڤرلاهن اي بركات
اوندر كبلاكڠ دول مكت

د دالم هوتن د رمب دوري
سمڤيله اي سوداڬر د سان
منداڤتكن بڠند راج يڠ غان
راج ترسنيم سراي برسبب
بايك كرومه منداڤتكن انقند
بريب امڤون كباوه تخت
ساڠتله تاكت دول مكت
د سنيله بايك ڤاتك برلاكو
د باوه حضرة چرڤو تونكو
اكن ڤاتك يڠ هين ڤاڤ
سده منجاد ايب دان باڤ
دهول ڤون صحبت كڤد بيت
تمباهن سكارڠ ترلال ڤات
سرت خدمة منجلجڠ جاري
دودق دسيسي راج بستاري
سڤرت بوڠ كمبڠ سڠادڠ
لقسان ڤتري د ڬونڠ ايدڠ
اكن انقك ستي بيدساري
سڤرت اندر دڠن بدياداري
بات كڤال امس جويت
انتڠ اڤ يڠ هين لت

سكتيدك لاكت كدغارن ڤات
ستي تركجت بروسق چت
داتڠله بكند راج بڠساون
سرت ڤكاين كيلو كيلون
ستله د ليهت اوله بكند
تركجت سمبل منمبق داد
كمناكه امس رتن جويت
د ليهتن ستي دودق برچنت
د سمبت بكند دغن سگچت
ايو ادند چهاي مكت
د بوان ماسق كدالم ڤرٔدون
امس ميره رتن تمڤاون
ككند باو كمريله سرت
سمبل د سڤون ايرمات
د ڤلق دچيم اوله بكند
مپورهكن سگل بدوند
ڤرگيله دغن دو اورڠ منتري
دايڠ٢ امڤت ڤوله ڤرگيله چاري
برجالنله سگر دو اورڠ منتري
مپمڤيكن ڤسن منجنجڠ جاري
دميله د دڠر ليلا جوهاري

بون ببين گاگڤ گمڤيت
دودق برسمبوني د بالق گت
سمربق هارم باو باؤن
لنتس ماسق كدالم ڤرٔدون
دالم ڤرٔدون ستي تياد
للوله كلور سراي برسبد
لال د چاري كبالق گت
برچچورن دغن ايرن مات
د بوجق دغن سمڤرن كات
مڠڤاكه تون ساڠت برچنت
د بوجق دغن چمبو چمبون
انيله دي سماڠت تون
جاڠنله تون ساڠت برچنت
ستي ڤون تندق تياد بركات
لال كلور ممبري سبد
سرت ممباو گاجه دان كود
مپمبت سوداگر لاك استري
سكلين باو اي كماري
منداڤتكن سوداگر لاكت استري
تون د سيلاكن راج بستاري
اي د ڤڠكل راج بستاري

سڠل يغ تڠڬل هتين ڤيلو
سڠل بدون ممڠڠ چواتن
بديل استڠكو دڠن سمڤيتن
لمبيغ ڤريسي برتمبالن
مڠكين دسيناري چهيان بولن
ترسبتله ڤركتأن بيدساري
بڠكت ملڠكه سؤرڠ ديري
حيران ترچڠڠ لكون ستي
راج ڬراڠن امڤون ڤكرتي
ايڤون دودق ممباسه موك
اداله سديكت هتين سوك
سنتق سيره ددالم ڤوان
سبل رسان تياد بركتهون
هتين ستي ترللوله دوك
ببراڤ ڤركتأن يغ دريك
سيره درندم دالم سراهي
ستي دندم راج براهي
انق سمارڠ منانم تمو
جكلو سكارڠ تيدق برتمو
در كامل كبلمباڠن
ددالم رمل نجوم ڤننتاڠن

باڬي دهيرس دڠن سمبيلو
ڤدڠ دان تمبق بركلاتن
لال برجالن ماسق كهوتن
رڤان سڤرت كوت برجالن
برتمبهله راون قلبون تولن
جڠاله اي ڤد سيڠ هاري
وجه يغ مانس مڠكين برسري
سمبل برفيكر ددالم هات
مك سايڠ تياد اك مات
رسان سبل برچمڤر دوك
اولهن هيلڠ ملاڤتاك
بهروله لكون كڤيلو ڤيلون
تاكتكن بڠند راج بڠساون
دهيبركن نورين برجناك
سڤاي ستي هتين سوك
دڠ مليني منانم تمو
هاري انيله اكن برتمو
سڠكه ممتيك بوڠ دتامن
بوكنله ڤاتك اڠكس بوديمان
سڠكه مڠمبل بوه كلنتڠ
سكتيك جوك بڠند داتڠ

بڤندا ڤون ماسق كدالم استان
بڤندا مماكي دڠن سبرهان
بركاين سڠكيت تكت چلاري
سيكڤن مجلس تياد ترڤري
بڤندا مماكي تركس سيلاني
سيكڤن بڤندا راج سلطاني
برڤلناكن خطيفه برمبي ساري
جوڬن كرجاٴن تله ترديري
دمكينله عادة راج دهول
برهمڤنله سنترين ببراڤ ڤوله
هابسله برهمڤن سڬل منتري
منداڤتكن ڤتري ليلا ساري
بڤندا ترسنچم سراي برسبد
بوجق دان چمبو دباو برسبد
دباو كلور سمبل برتيته
ڤتري تركجت دڠن دوكچيت
ساعت بردبر ددالم چيت
مڠاڤ حقك دباو سرت
تياداله دبريكن بڤندا لاٴك
هريڤون ترڠ همڤرله ڤاٴك
ستله بڤندا سدهله لال

سمايم د انس تخت رتن
هندق منداڤتكن ليلا مڠرن
برباجوكسمب مورب برسري
سڤرت مكت ددالم نڬري
ستي مڠندر يڠ مليانى
مڠندراي كود سمبراني
برتتهكن مانكم دڠن بيدوري
علامة راج كلور سنديري
ڬوڠ راي ڤول دڤال
مننتيكن تيته سبد ڤڠهول
بڤندا ڤون ماسق كدالم ڤوري
دڤلق دچيم سڠه دبري
تڠڬلله تون ڤاو ككند
دسنتقكن ايكن در ڤد داد
دسوره امبل سڠكو برتاته
مارهن ساعت سمبل منست
برديري دڤنتو اي بركات
كارن اك امڤون هرت
للوله بڤندا برجالن ڤرڬ
بورڠ بربونڽ ورن ڤلباڬي
منتري مڠيرڠكن براڤ ڤوله

ايسق ڤرڬ ڤولڠله ككند
جك تياد د ڤراوله سكال
جك د جوال اورڠ ككند بلي
ڤتري ترتاو دڠن سڬچڤت
بركات كڤد يڠ مڠادڤ سرت
د باو بڠند ڬورو دان سند
رسان ايكن سڠڬهله اد
لال برتيته ڤول بڠند
كسو رهكن منتري توه دان مود
بديل استڠڬر دان لمبيڠ سمڤين
ايسق اكن برجالن كهوتن
برتيته بڠند ورن ڬميلڠ
ڤربرون باڤق بوكن كڤالڠ
ستله مالم سدهله هاري
د راب بڠند داد تون ڤتري
بڠند برفيكر د دالم هات
ايتله اورڠ يڠ جاهت ڤكرتي
سملامن بڠند تياد براد
رسان ساڠت منار رندو
ستله سيڠ سدهله هاري
ترلال سوك درج برسري

كالو براندڠ ڤربرون اد
نمبت سديكت ككند كمبال
ككند تمبتكن دڠنله تالي
د سڠكان سڠڬه سڤرت كات
ڤربوت لاك ڤربكالن كيت
ڤور٢ ترچاڤي كڤد داد
سڤرت د كات اوله انچي بيد
ڤد سڬل ڤڠكاون بدوند
سوره برحضير ڤرنته يڠ اد
ڤدڠ هلبالڠ يڠ بركيلاتن
سڤاي ڤربرون سڬر كليهاتن
سڬچڤت اكن سباڬي براولڠ
سبب ايتله هندق دجالڠ
برادوله بڠند لاك استري
ايكن تياد بڠند چاري
ڤتاله باڬي خبرن ستي
فعل تاء ڤاتت د بيلا مات
تركنڠكن ستي لكون سندو
منڠر شعير يڠ امت مردو
بڠند ڤون باڠن لاك استري
ڤرڬيله مندي برسام ڤتري

تڠݢلله ڤاو تڠݢلله ڤون
ادند جاڠن برهات راون
تڠݢلله ستي توبه يڠ لومت
منتاکن دعا اکن سلامة
تڠݢلله ادند ڤوته يڠ صفا
سڠره تياد ککند لوڤ
تڠݢلله تون داد يڠ بيدڠ
ايسقله کلق تون اک ڤندڠ
تڠݢلله ادند ورن ݢميلڠ
ککند هندق براڠکت ڤولڠ
منتري برسرو سوران ڤات
هتين ݢندة برچمڤر چنت
برجالنله بݢند راج بستاري
لنتس ماسق کائستان سنديري
ڤتري ترسڽم سراي برکات
بݢند ڤرلاهن منجواب کات
سبب ککند برمالم دسان
دسهوتي ڤتري تياد سمان
هندق برمالم منڠݢلکن نݢري
بربوت ڤربکالن سهاري ٢
بݢند ترسڽم سراي برسبد

تڠݢلله ݢونڠ امس تمڤاون
ايسقله ککند داڤتکن تون
تون جاڠن مرندو ساڠت
سڤاي ککند کمبال باڠت
تڠݢلله ݢونڠ ليلا مهاروڤ
ايسقله ککند داتڠ منرڤ
تڠݢلله ڤواک کونيڠ يڠ ليدڠ
جاڠنله ساڠت مرندو سيدڠ
جاڠنله ساڠت برهات والڠ
ايسق کمبال داتڠ ملڠلڠ
بݢند ڤون تورن دراتس ݢت
هندق برجالن کدالم کوت
للوله لڠسڠ کدالم نݢري
ملڠݢه دکت ادند ڤتري
مان ڤربرون دبوان سرت
سواتڤون تياد ڤراولهن بيت
مڤکاکن هات بارڠ دمان
بايڤن تياد سوات بنچان
اداله ݢراڠن سوات دچاري
سوات اوڤهن تياد دبري
بربوت ڤربکالن ڤولق ادند

توندكُ موهن ڤاتكُ د تخت
توندكُ راج يڠ بستاري
تاكت د كتهوي اوله تون ڤتري
ڤاتكُ ن همب يڠ هين ڤاق
بيرله دودق بڬين روف
بڬند ممبوجق سراي بركات
سكلين لوڤت ڤد راس چت
جاڠنله باڨق تون فيكركن
ڤولڠ اين ككند بچراكن
سباڬي د بوجق راج بستاري
ستله سده سيڠله هاري
يقينله هات بڬند سنديري
بنچي رسان اكن تون ڤتري
ساڠتله بلس رسان هات
توبهن نيڤس ورنان ڤوته
ترسبتله ڤركتاءن سكل منتري
فردان منتري بجق بستاري
برسروله اي براق كال
توندكُ خليفه راج يڠ اصلي
ستله د دڠر اوله بڬند
د ڤلقن ستي سمبل برسبد

تاكتله ڤاتكُ كدالم كوت
بايكُ براڠكت ڤولڠ كنڬري
داتڠ براولڠ توندكُ كماري
تمباهن ڤارس تياد براق
تياد ڤاتت توندكُ سراق
بات كڤال امس جويت
تونله ترايكت ڤد هات بيت
تون تياد ككند لڤسكن
سماڠت تون ككند امبلكن
ايڤون تندق برديم ديري
ترلليله ستي بيدساري
سڤرت د خبركن بيدساري
سبب ڬوسرن تياد ترڤري
د ڤلق د چيم د سلموتي
تيدرن ايت سئوله مات
سبلن منڠڬو ڤدوكُ سري
مڨرو بڬند سئورڠ ديري
كڤد بڬند منجنجڠ دول
تياداكه توندكُ براڠكت كمبال
هات يڠ راون د دالم داد
بوه هات تڠڬلله ادند

سكليفن دهنتركن اوله ادند   سغڠهڤون هيدڨ سراس تياد
سدهله نصيب سكلين اد   سكلين د دڠر اوله بݢند
حيران بݢند سراي بركات   اده تونك امس جويت
دمناكه تونك دودق سرت   ككند تياد ترڤندڠ مات
دمناكه ادند مود بستاري   مك تاء دودق دهمڤر ڤتري
ككند تاء برڤرق بارڠ سهاري   دمناكه تون ملندڠكن ديري
ڤرچياله ككند منڠر چريت   جاڠن تاكت تون بركات
جاڠن دبون ددالم چت   كڤد ككند سڤياله ڤات
در ڤد سياست بݢند سنديري   تياداله برداي بيدساري
هابس دكتاكن كلكون ڤتري   بݢند ترچڠڠ منڠركن ڤري
مركاله ساڠت مها راج ليلا   بلس دان كسيهن برتمبه ڤول
دمكينله ڤربواتن سي مرك الله   تياداك سڠك دمكين اوله
سذره تياد ككند دڤاتي   يڠ دمكين لكون ڤكرتي
تياد سمان منارة ساكت هات   سمڠان تون تياداله مات
دسمبت بيدساري سراي بركات   برهمبورن دڠن ايرن مات
تڠكي هات چهاي مكت   جاڠن دسبت ڤد يڠ هين لت
هباي جاڠن بركچيل چت   سدهله انتڠ ڤرتمون كيت
جيواك جاڠن بردوك چت   لبه در ڤد ايت ككند تخت
دڤلق دچيم بݢند اكن ستي   ساڠتله بلس ددالم هات
جيو ككند يڠ بايك ڤكرتي   ڤاتڠله تون بيلاك مات
بيدساري مناڠس دوكچت   تياد برهنتي دڠن ايرن مات

جکلو لمڠه کرنيا بݢند   مرکاله ساعت ڤدوک اداند
ايب باڤ ڤاتيک ساعتله غري   مکت د تارهکن ڤاتيک کماري
تيکت بولن سده منغݢلکن نݢري   سبب تاکتکن اداند تون ڤتري
بيدساري ترسدر دالم چت   تتکال ڤتري بربوت مست
تيادال داقت اي برکات   هڠݢت برچچورن ايرن مات
دڠن مانس بݢند برسبد   ايو هي امس جيو ککند
کلورکنله رهسي د دالم داد   تياد مڠاڤ ݢراڠن اداند
ککند ڤتري ڤون بايک بهاس   کݢد اورڠ ݢون بياس
مساکن هندق ممبري بناس   ايڤون تاهو ڤهال دان دوس
جاڠنله تون کات بݢيت   بلم تاهو بهاس ککند ايت
جکت سده تون ڤرݢ کسيت   بنچي دان کاسه د سناله تنت
دمي د دغرله بيدساري   بݢند ساعت مموج ڤتري
ايڤون کرم هات سنديري   هندق برکات رسان غري
دڠن قياس برکات اي   هابسله هيلڠ تيڠو اتاي
سمبه ڤاتيک تياد برداي   کالو تونيک تياد ڤرچاي
بوکنکه دهول ڤاتيک کدالم   اداله قدر انم توجه مالم
دڠن قدرة رب العالم   جمجم درج منجاد تيلم
رندون سندو تياد ترڤري   دودق مناغس لاک استري
براولغ کدالم سهاري ٢   ببراڤ مکانن يغ د هنتري
جکلو داتغ دايغ بستاري   د ساموکن باک تون ڤتري
جکلو هندق ڤولغ بيدساري   ماس تاء بوله اک هنتري

مغاف د بوغكن سئورغ ديري
سرت مالم جاڠث سنديري
جكث سغكه انق ليلا جوهار
ككند جديكن استري قهار
سوكث ڬراغن ايهند دان بند
جكث دكهنداكي ممباو ادند
ترڬجتله هتين بيدساري
تياداله داڠت برلڤسكن ديري
اي مناڠس تياد برهنتي
جكلو دمكين لاكو ڤكرتي
جكث تياد هندق اكث بركات
ايهند بند ڤون ساڠت برچنت
تياداله اكث منارة ڤرچاي
كڤد راج اكث مپسل دي
سدڠ بلم جاد مدون
تمباهن د امبل ڤول لكين
بيدساري ڬندة تياد ترتاهن
مپمبه بڬند دڠن كدكائن
تونكث راج يغ برمكت
ڤاتك نن همب يغ هين لت
ڤاتكث نن همب د باو سبد

حكمت اڤ د بوبه د بري
سيغ تياد خبركن ديري
ڤاتت د امبل ككند مملهار
برتمبهله اي كاسه دان مسر
بربوت منتو اكن ككند
ككند بريكن بارڠ يغ اد
منغر كات راج بستاري
تاكت د باو راج كنڠري
سرت برفيكر د دالم هات
سكال اين ديريكث مات
د بواڤاله ڤولغ اكث سرت
مات اكث ڤون تياداله ڤات
ڤتري ڤون باڤق تيڠو دان داي
اكث جوڬث يغ كن ڤداي
سدة دمكين لاكو ڤكرتين
مغكين برتمبه ساكت هتين
للوله اي تورن در رباڠن
سمبل بركات ڤرلاهن ٢
تاكتله ڤاتكث لاون بركات
تياد لايق د كرنياي تخت
مساكن داڤت مغاد اد

كڤد ككند تون ڤڽاكن
تورلولاه سبل رسان سدي
ديم برفيكر د دالم هات
جكت ككناكن ڤربواتن يڠ سده
جكلو ڤرچاي اي تياد
للوله برتيته ڤول مكت
مڠڤاكه ديم تياد بركات
د ڤندڠ بڭند لكون سيلو
رسان هات هنچر دان لوله
بيدساري گنده دالم چت
تاكت رسان هندق بركات
بتڤاكه اك منجواب سبد
د سڠكان اك مڠاد اد
كارن اك اورڠ يڠ هين
مركاله كلق راج يڠ غان
جكلو اد بڠاك سرت
برتمبه مشغول د دالم چت
بلس مناڠس راج بڠساون
امس ميره رتن تمڤاون
د ڤلق د چيم سڤه د بري
جاڠنله تون تاكت دان ڠري

جاڠن سكال تون سمبهيكن
اوله بڭند هندقكن ارتي
سبب استرين امڤون ڤكرتي
تياد د ليهتن اوله بڭند
د سڠكان اك مڠاد اد
تڠكي هات چهاي مات
ككند برتان هندقكن ڤات
درج يڠ مانس بروڤ ڤيلو
بركات بڠر جاڠنله مالو
سرت برچڠچورن ايرن مات
بودي تون ڤتري هندق د ڤات
كالو تائ يقين كڤد بڭند
كلكون استرين د ليهت تياد
د كتاكنن اك ڤربوت ڤسون
د بونهن اك تياد سمان
داڤتله اك بڤرسمبهكن كات
سباڭي برچڠچورن اير مات
د اڠكت د ريب اتس ڤڠكون
مڠاڤ ساڠت مناڠس تون.
جيواك يڠ سڤرت بدياداري
خبركن انتڠ نصيب سنديري

منغر كات راج بستاري
هيلغله روح بيدساري
دغن ڤرلاهن ستي بركات
ڤاتك ني همب يغ هين لت
بوكنن ڤاتك جن دان ڤري
دميله د دغر راج بستاري
دغن سݢچت بڠند برسبد
اڤاكه نام ايه دان بند
بركتاله ستي ڤرلاهن سوار
تمڤتن دودق دالم ڤسار
مڠكين ساغت حيران بڬند
ايو هي تون ڤاو ككند
جكلو اد ايب دان باڤ
د بوڠكن سؤرغ دغن تليڤ
اياله سؤرغ سوداݢر يغ كاي
ڤدان باڤق همب دان سهاي
اڤاكه ݢنڠان منارة هرت
مڠڤاكه انقن تياد برتخت
ترمشهور كڤد سكلين سوداݢر
اڤاكه اد ساكت دان سوكر
دغن سبنرن تون كتاكن

ڤندانه راج د دالم نݢري
تاكتن ساغت اكن تون ڤتري
سهبل تورن در اتس ݢمت
جاڠنله تونك مڠرنياي تخت
ايب باڤ ڤاتك ددالم نݢري
حيرانن ساغت تياد ترڤري
امس ميره تون ككند
تون كتاكن كڤد ككند
نام باڤ ڤاتك ليلا جوهار
سبب سديكت هيلغ بچار
دغن مانس بڠند برسبد
بركتاله بغر اڤ ادند
مڠڤاكه د ڤربوت بڠين روڤ
ليلا جوهار بوكنن ڤاڤ
لاݢڤون اصل اورڠ ڤيغ ملي
مڠاڤ ممبوڠكن انقن كرمب راي
همب دان سهاي دچاري سمات
يغ سڤرت مانكم تاجق مكت
لاݢڤون موره تياد مكر
مك ممبوڠكن انقن دالم بلوكر
اڤاكه سبب مك د بوڠكن

سبب ككند دودق برهنتي | قد ايه بند هندق دننتي
دغركن الچئي دغرله تون | ككند اين منچاري ڤربرون
للوله سست تياد برکتهون | جاته کماري جديله راون
کلمارن لاكث ككند کماري | ڤربرون جوكث هندق دچاري
دکهنداکي اوله ككند ڤتري | هندق دڤرجينق داجري
دو هاري سده ككند براولغ | دغن سڠل منتري هلبالغ
مننتغ ڤارس وجه کميلغ | تياداله برکهندق کمبال ڤولغ
جاغنله مشغل ددالم داد | بربوت جاهت ككند تياد
جکلو داتغ ايه دان بند | دغن سبنرن دڤنت ادند
کڤد فيکر ككند سنديري | هندق کراڠن ايهند ممبري
ككند ڤون اصل تورس نکري | سديکتن بڠس مانسي دان ڤري
جکلو سوكث مود اتام | ككند ممباو تون کرومه
دغن ككند تون ڤتري برسام | دودقله تون برچڠکرام
تندق مناڠس بيدساري | سمبل برفيکر کملون ديري
راج مان کراڠن دانغ کماري | اڤاله کراڠن نمان نکري
مڠکينله ساعت برهات دوکث | فيکرن راج تياداکث سڠكث
باڤقله تيته ترلنجر بلاكث | سموكث ٢ بڠند تياداله مرکث
دليهتله بڠند ستي برچنت | دبوجق دغن ببراڤ کاتث
تڠکي هات چهاي مات | جيواكث جاڠن بردوكث چنت
جکلو سده ايهند ممبري | ككند باو تون کنکري
هوتن داڤت ڤولغ هاري | بوکنن تاء داڤت ڤركث کماري

تون لقسان بوغ د كارغ
ككند سهاج اورغ يغ ݢارغ
هندق كمان امس جويت
بيدساري سبل رسان چيت
جاݢنله كماري تياداك سوك
ڤرݢيله اندورهي سي چلاك
بݢند ترسنڤم سراي برسبد
ستي ڤون ݢرم د دالم داد
سكاله ساݢت هات بݢند
بركات جاݢن كيران ادند
اورغ برماين ريه رنده
هابسله باسه كاين ككند
ربب ڤوان چران ڤوان
سبب تون كرناله تون
لاين ديس راج اڠݢڠ
كاين باسه كرغ د ڤڠݢڠ
ادڤون اكن بيدساري
كبالك ݢت هندق نن لاري
د بوان نايك كاءتس ݢت
امس ميره رتن جويت
دغر كتاك ايو انچڤ ستي

ڤرسهن سڤرت ڤرنام ترغ
سياڤ داڤت اكن ملاغ
سراي ممالس اي بركات
بيرله ككند منورت سرت
سموان ممبري هنتيك دوك
اك نن هندق ممباسه موك
مريله د باسه موك ادند
د سمبورن اير كموك بݢند
سمبل ترسنڤم سراي برسبد
هابسله باسه كاين ككند
ڤاكو د تانم تياداكن تمبه
ڤڤالڠن كاين بكس توبه
لاين ديس راج اڠݢڠ
كاين باسه كرغ د ڤڠݢڠ
چمڤدق جوالن د دالم ڤكن
ايتڤون تياد ككند سدركن
سدهله ممباسه موك سنديري
د سمبت بݢند تياد د بري
د بوجقن دغن سمڤرن كات
جاݢنله تون مركاكن بيت
سڤرت رهسي د دالم هات

بايكله سگر اڠکو کمبال
جکلو ايه بنداک داتڠ ڤول
مات د بونه تياد بربيلا
بڠند ترسنيم سراي برکات
اف ڬنان کڤد هرت
سڠڬه ککند اورڠ ڤنچوري
بريب ٢ داتڠ جن دان ڤري
مڠکينله ساڠت ڠرين ستي
جکلو د چنچڠ کرت کراتي
بيدساري مناڠس سمبل منيته
د سمبت بڠند سراي برکات
ديمله تون چهاي مکت
سايڠن تربوڠ ايرن مات
ايو هي ادند امس تمڤاون
تياداکه کسيهن ڬراڠن تون
ستله بيدساري منڠر کات
منارہ تاکت رسان چت
سوک ترتاو راچ بڠساون
رتن جويت امس تمڤاون
جک ڤري يڠ مماکنله بيت
جک لاين در ڤد بوت

سڠل هرتاک باو سکال
د چنچڠڤاله اڠکو تياد برساله
سوات ڤون تياد براوله ڤهال
ادہ تونک بيچ مات
تونک جوڠ د هات بيت
سبب ايتله ککند کماري
سديکت تياد ککند ڠري
د ڤربوت مارہ سکهندق هات
تونک کلق بيلاک مات
مڠمڤسکن د يرين د اتس ڬمت
ديمله تون امس جويت
تونک پاو ديمله سرت
هرڬان سام ستمبڠ بيت
هندق کمان ليلا بڠساون
اکن ککند اورڠ يڠ راون
مڠکينله برهمبورن ايرن مات
برلاري تورن در اتس ڬمت
سراي برکات دڠن چمبون
جکلو د بونه کارن تون
تياداله ککند بوله برکات
سيڤاکه داڤت مننتڠ مات

بردبرله هتين بيدساري
هندق د ريب راج بستاري
ڤد سڠكت هات بيدساري
د ليهتن اكن سئورڠ دبري
مڠكيڽله ساعت اي براندة
سمبل مناڠس اي بركات
بݢند تونتاو سرت مموجق
اده ادند درج يڠ ايلق
بوكن ككند جن دان ڤري
جاڠنله تون تاكت دان غري
سرت د دڠرن بيدساري
لال هندق بربڠكت لاري
هڠ صفيان منانم تمو
سدهله ڤرجنجين كيت برتمو
سمڤن سراهي دالم ڤريڠي
د مناكن داڤت دسلاهي لاكي
دڠ جوليت ممتيق چولن
بايكله كيت بركنل كنالن
حيرانله هات بيدساري
اينله ݢراڠن اورڠ ڤنچوري
تياداكن سكاكن سكال٢

تاكت ساعت تياد ترڤري
اي مناڠس مڠمڠسكن ديري
انيله ݢراڠن جن دان ڤري
مك براني اي كماري
برباݢي٢ سمڤه دان نست
ڤرݢيله ڤولڠ جن دان بوت
د اڠكت د ريب سمبل د ڤلق
ككند ڤون سئورڠ درڤد مخلوق
ككند مانسي داتڠ كماري
مقصود هندق د امبل استري
مڠكين برتمبه تاكت دان غري
د ڤڠڠ بݢند سراي برڤري
سمڤن سراهي دالم ڤريڠي
د مناكن داڤت د سلاهي لاكي
دڠ جوليت ممتيق چولن
بايكله كيت بركنل كنالن
باتڠ سلاسي د ڤڠجاڠن
سڤاي كاسه برڤنجاڠن
بركات سمبل مڠمڠسكن ديري
مڠڤاكه اڠكو داتڠ كماري
جاڠنله اكن اڠكو چبولي

ڤاتكڽ نن همبد باوه تخت
سايڠن ڤاتكڽ بوكن كڤالڠ
براوبه ڤوچت ورن كميلڠ
بكند مڠچڤ سراي بركات
كهندق الله جوكڽ سمات
ادڤون كلمارن بيت كماري
ڤارسن لقسان بديادري
كلكونن هابس بكند كتاكن
منتري وي جاڠن ديري ڤچهكن
بيرله ڤولڠ ستڠه منتري
جكلو د تڤاكن تون ڤتري
ستله بكند برتيته سده
ڤولڠله هلبالڠ تيته بكند
ستله سده بكند بركات
نايكله دودق د اتس كت
سكتيكڽ مالم سدهله هاري
دمي ترڤندڠ راج بستاري
سڬراله د ڤڠڠ اوله بكند
امس ميره ڤاواله ككند
ككند داتڠ مڠادڤ سنديري
تونكڽ تياد خبركن ديري

مساكن هندق ممبري يڠ لت
سببڽ تونكڽ تاء هندق ڤولڠ
سلاكو مشغل برهات والڠ
سڠڬهله ممند رسان چت
جنجين برلاكو كاءتس بيت
ترڤندڠ سؤرڠ انق ڤري
دودقله اي سؤرڠ ديري
كڤد منتري بكند مڤتاكن
ڤد سؤرڠ جاڠن د چرتراكن
ايسق ڤول سوره كماري
كتاكن برمايڽ لاكڽ سهاري
منتري ممبه دول سري ڤاد
ستڠه ڤولڠ ستڠه تياد
ماسقله كمبال راج مكت
هاري ڤون ڤتڠ سدهله ڤات
تركجتله ستي بيدساري
تركجتله ستي هندق لاري
د ڤلق د چيم سراي برسبد
هندق كمان ڤول ادند
دو هاري سدهله ككند كماري
سكارڠ كمان هندق لاري

برجالن كفنتو بكند سنديري   وجهن فوچت مانس برسري
لال ممڠݢل فردان منتري   ممند نايك اڤاله كماري
دسنيله بايك كيت بركات   جاڠنله ممند تاكت برچنت
تياداله مڠاڤ ݢراڠن كيت   جكلو سوات دهلواله بيت
منتري بركات مڽمبه سوكو   بوكن دمكين ڤاتك مڠاكت
جكلو مربهاي تله برلاكو   بيرله دهول همب تونك
سري سلطان وجه ݢميلڠ   تونك جاڠن برهات والڠ
جكلو داتڠ بنچان يڠ مالڠ   ڤاو يڠ هين رضاكن هيلڠ
بوكنن ڤاتك مڠاد اصلي   سايڠن ڤاتك مود ترجلي
تونك خليفه راج يڠ اصلي   تياداكه هندق براڠكت كمبالي
تيته بكند راج دجولڠ   ممند جاڠن برهات والڠ
ڤد عالم اين تياداله اكن ڤولڠ   سورهكن سكل منتري هلبالڠ
ڤد مقصود ددالمله چيت   تياداله كمبالي رسان بيت
سياڤ يڠ هندق دودق سرت   ماتدان هيدڤ برسماله كيت
دميله منتري مڠر سبد   حيران برفيكر ددالم داد
اڤاكه ݢراڠن ڤكرجائنن اد   مك دمكين تيته بكند
برداتڠ سمبه بݢين منتري   دولة تونك بارڠ ترديري
اڤاكه ڤكرجائن د رومه ڤري   مك تونك مڠݢلكن نݢري
ڤد بچار ڤاتك همب يڠ توه   حرام هندق مليهت كچيو
تونك لقسان بدن دان ڤاو   هراڤن ڤاتك تياداله دو
دڠن سبنرن تونك بركات   بچار يڠ بايك د بري ڤانت

ڤاتدکن اوبت هات براهي
ترسبتله ڤرکتائن سکل منتري
اي برکات سام سنديري
رسان کندە تياد کروئن
برلائينن هتين بهرو٢ن
ساڠتله رسان هتيک غري
کلوکن کن کندان ڤري
سکل هلبالغ دان ڤهلوان
مغڤاکه جوک د مکين کلکون
برکات اي کڤد فردان منتري
اڤ د ڤربوت سوروغ ديري
ڤدوجوله کماري سمان٢
جن نن ساغت ڤندي مغرن
سکلين منتري دغن هلبالغ
سکلين دودق برهات والغ
ڤرکيله منتري سايغ ترجلي
اي برسرو٢ ببراڤ کال
اڤاکه جوک توزک تننتغ
يغ مغيرغکن سدهله داتغ
ترکجتله بکند راج بستاري
اي بربغکت ڤرلاهن برديري

اکن ڤغيبر هات يغ دندم
دليهتن سدە ڤتغ هاري
مغڤاکه بکند لمبت کماري
مليهتکن لکون يغ د ڤرتون
سڤرت اورغ برهات راون
مليهتکن حالن ڤدوک سري
مک براولغ٢ دو هاري کماري
مشاورة ممبچراکن يغ د ڤرتون
کتانن هندق ممچاري ڤربرون
تون سيلاکن بکند کماري
دودق سمڤيله ڤتغ هاري
سڤرت اورغ ترکن کون
اخرن بکند براوله بنچان
هتين د هست بوکن کڤالغ
مغڤاکه بکند لمبت ڤولغ
مندافتکن بکند راج يغ اصلي
ايو توزک بايکله کمبال
کارن هاري سدهله ڤتغ
سمنتار بلم کلور بنتغ
منغر سوار فردان منتري
سمبل ملتڤکن بيدساري

أمس ميره رڠن كمال
اصل ڽيڠ مانس تياد برچلا
ساغتله منجلس تياد ترڤري
كلمارن ڤون ككند داتڠ كماري
سيره د ڤوان ككند ماكن
هات براهي ككند ڤاهنكن
تونكت ڤاو بدن ككند
سڤرتيمكن لنيڤ نفس د داد
لمهله اڠكوت د دالم سليرا
ككند هندق بربوت اڠكار
كارن بݢند برلائينن بڠس
جكلو سوات بربوت دوس
مڠكين د ڤندڠ برتمبه راون
د لنتقكن ستي دالم ڤڠكون
بوڠ راي د دالم كندي
لنيڤله داي دڠنن بودي
سڠكه د ڤاسر ممبلي ڤوان
منننتڠ وجه ستي بڠساون
برسننتڠ بوڠ كوبه چمڤاك
سڤرت انق اناكن شرك
شربت د توڠ دالم سراهي

ڤارس لقسان سڤرب نيلا
د مڤاكن ككند تياد كيل
كسداهن مكت چهاي نݢري
هندق مڠادڤ تون سنديري
د ليهت سڤه سده د بوڠكن
سڤرت تاء داڤت ككند صبركن
تياداكه كسيهن كراڠن اوند
ككند نن سده تركن كود
هيلڠله بودي لنيڤ بيچار
كالو ايه بڠد تون داتڠ سكر
تمباهن ماسڠ ٢ برلائينن بهاس
برسماله كيت روسق بڠاس
هيلڠله بودي مود بڠساون
برباكي شعير دڠن چمبون
سڠكه د ڤاسر ممبلي ڤوان
منننتڠ حالن ليلا بڠساون
برسننتڠ بوڠ كوبه چمڤاك
سڤرت انق اناكن شرك
شربت د توڠ دالم سراهي
ڤاتنت اكن اوبت هات براهي
اكن منوس اورڠ مڠيدم

سكنديك ترچڠڠ بڬند برديري	مليهت ڤرنته اين هاري
د ڤنذڠن ڤد تمڤت ڤرمنذين	كاين باسه د سمڤركن سكلين
د ليهتن ڤول تڠلڠ دان دين	سلاكو اورڠ اد ملاين
سكلين قنديل دڠن ڤليت	د تمباهي ميڤق جوڬ سمات
بڬند ڤرڬ ڤد سوات ڬمت	سكلين هيداڠن د بكان سرت
د ليهتن بكس د ماكن اورڠ	تيان بركڠن د ڬيڠت د بوڠ
كڤد سوات ڬمت يڠ بركارڠ	بكس منومن بهارو د توڠ
ستله سده سكلين ڤات	نايكله بڬند كائنس ڬمت
د بوك كلمبو د ڤنذڠن رات	بيدساري برسليمت كاين برڤت
بڬند برڤيكر د دالم هات	ڤتاله هيدڤ تياد مات
بهاس ڤري ڬراڠن ڤكرت	مالم هيدڤ سيڠ مات
سمبل بڬند ملڠكه د سيسي	منتڠ ڤارس يڠ امت ڤرسه
باوڠ هروم ميڤق د راقسي	د بكان سلوبڠ د نفاسي
د ڤندڠ بڬند د ڤات ٢	بكس مليله ايرن مات
بنتل برسولم باسه سمات	برتمبه بلس رسان چت
ڤارسن ايلق ساڠتله منجلس	انق رمبتن ملنتق ويلس
كنڠن باڬي اون د تولس	منتان بالت بكس مناڠس
د ڤلق د چيم سراي بركات	اده امس رتن جويت
تڠكي هات چهياله مات	مڠڤاكه تون سلاكو برچنت
د اڠكت د ريب دالم ڤڠكون	بدراڤ بوجق دڠن چمبون
مابق براهي برچمڤر راون	ڬنده ڬولان تياد بركنتهون

بڠند برجالن دڠن منتري
دڬرتقكن كدان سڬر برلاري
برداتڠ سمبه سكلين منتري
توانكُ راج يڠ بستاري
ممباو جالن تياد برتنتو
جاڠنله كيت ڤرڬي كسيتو
دميله د دڠر راج بستاري
ڤور٢ تياد اي دڠري
منتري مڽڬه ببراڤ اورڠ
توانكُ تياد داڤت دلارڠ
سكلين سمڤي كڤنتو ڤاڬر
شيطان لعنت ڤرڬيله بڠكر
ڤڠاوي ترڤيله بوكنكه اين
جكلو ڤناكت تياد براني
سموان مڽمبه سوك ترتاو
هندق منچوب براني همب توه
بڠند ترتاو سراي برمدح
جاڠنله ڬندة هات ممند
منتري مڽاهت مڽمبه سرت
ڤاتكُ منجلجڠ اڤ تيته
بڠند ڤون سڬورڠله ديري

ممباو جالن بڠند سنديري
منوج كمڤڠ بيدساري
ساله جالن توانكُ كماري
ايتله كمڤڠ جن دان ڤري
تياد ڤربرون د تمڤت ايت
سهچاكن مات د ماكن هنتو
اي ترسڽم برديمله ديري
ماسقله ككمڤڠ بيدساري
برداتڠ سمبه براولڠ اولڠ
برنين ساڠت بوكن كڤالڠ
منتري برسورق ريه دان ڬمڤر
لريله اڠكو كدالم بلوكر
د باو مڠيكت كسان سين
تياد ڤاتت د نماي بڠيني
منجواب تيته مانس سموا
ڤد شيطان منت د باو
سرت د بوكُ ڤنتون بيد
بيرله سكتيكُ ماسق انقند
سيلاكن توانكُ مان ڤرنته
ڤاتكُ سرهكن ڤد توهن سمست
نايكُ كرومه بيدساري

سكلين دلهاتي بيدساري | برجالنله اي كسان كماري
سموان تياد براوبه تمڤت | هڤاله دڤوان سڤه دداڤت
برفيكرله اي سده مراڤت | للوله باڠن اي مڠمڤت
اي برفيكر سرب ساله | سراي مڠوچڤ استغفرالله
شيطان ڬراڠن ممبوت اوله | همڤرله اك براوله بلا
جكلو مانسي يڠ امڤون | نسچاي اك دچيومين
جك ايهك داتڠ اد تندان | برتمبهله مكانن يڠ دبوان
دليهت ستي تمڤت تيدرن | تيلم سديكت ترڬلغسر اولسن
سيره دڤوان ساله اترن | بيدساري مشغل دڠن تاكتن
سياڤ ڬراڠن ماسق كسيني | مك سلاكو تڠكه بڬيني
در ڤد بڤاك ساڠت براني | منارهكن اك ديم دسيني
ايڤون دودق داتس ڬت | ساڠت ڬنده ددالم چت
سراي برهمبورن ايرن مات | تياداله تمڤت هندق دكات
سرت برفيكر ددالم هات | دڠن تاڠسن تياد برهنتي
هيدڤ تياد دڠن سڤرت | در ڤد هيدڤ بايكله مات
ايب بڤاك تياد براوله ڤهال | منارهكن اك سڤرت برهال
جكلو سده براوله چلا | برتمبهله روسق هتين ڤول
ستله فجر دڤندڠ ڤات | تيوڠ دان باين نوري برچريت
دامبل ستي كاين يڠ برڤت | برسلوبڠ تيدر دڠن اير مات
ترسبتله ڤركتائن راج بستاري | برجالن درمب هوتن دوري
دايرڠكن هلبالڠ دڠن منتري | ڤربرون ايت دسوره چاري

د اچڤ سنتڤ ادند تون
سڠکهڤون ماکن رسان راون
سدهله سنتڤ راج بڠساون
کات بݢند مريله تون
ڤيلو دان ݢندڠ د دالم داد
سباݢي د هيبرکن اوله بݢند
د بوجق دڠن چميو چمبون
بݢند سؤرڠ ايکو ايکون
سملامن تياد بݢند مراڤت
منيلک ستي د دالم معرفت
برکوکق هايم ديڠهاري
لال برتيته کڤد منتري
سݢل يڠ هندق ڤرݢ سرت
ستله فجر ترڠله ڤات
ترسبتله ڤرکتائن بيدساري
باڠنله اي سؤرڠ ديري
ڤرݢيله مندي ستي بڠساون
کلوله ماسق کدالم ڤرادون
برتمو سڠݢ بکس د ماکن
دڠن تاکتن اي فيکرکن
اورڠکه ݢراڠن ماسق کماري

د هادڤ دايڠ برکاون ٢
هتين ݢندڠ تياد برکتهون
سنتڤله سيره د دالم ڤوان
د ڤمڤين ماسق د دالم ڤرادوءن
هات ترايکت ڤد انچءي بيد
د باو برچمبو ݢورو دان سند
ڤتري مراڤت د اتس ڤڠکون
مڠاله مڠچڤ تياد برکتهون
ترسندر کڤد بنتل سلمڤت
ڤتاله تروس سکلين صفت
بݢند باڠن دو لاک استري
سموان برهمڤن سورڠ کماري
ماسڠ ٢ داتڠ دڠن سنجات
براڠکتله کلور دول مکت
ستاه عالم سدهله هاري
ماکن دان ميذم بارڠ يڠ دݢماري
ستله سده مماکي باو٢ن
سنتڤ سيره د دالم ڤوان
د امبل ستي د چمڤاءکن
سيڤاکه اين يڠ ممبوتکن
اداله سديکت رسان ڠري

مريله ڤولڠ ممند منتري
ڤد سڠݢ منتري بڠرله ايت
براڠكتله ڤولڠ بݢند راتو
سڠݢهڤون برجالن رسان ݢندء
سي٢ برلتة كيت ممند
برحاضرله ممند مالم هاري
كيت برجلن دڠن تون ڤتري
منتري هلبالڠ ترلال سوكݢ
هاري ن لغسر ݢراڠن چلاكݢ
ستله سمڤي كدالم نݢري
سرت ترڤندڠ كڤد ڤتري
دهيبركن بݢند دڠن بركات
تياداله سمڤي سڤرت چت
جاڠنله مركݢ كيران ادند
فكيرن ككند ددالم داد
مقصود هات براوله ڤهلا
امس ميره بات كڤال
رندون ساڠت رسان بيت
تڠكي هات چهاي مكت
ڤتري ترسنڽم سراي برسبد
تياد سكال مارهن ادند

كالوكن جن داتڠ كماري
رسان ڠري تياد برتنت
د ايرڠكنله منتري درسيت
ڤد فردان منتري بݢند برسبد
سواتڤون تياد براوله فائيدء
ايسق ڤول كيت كماري
روس دان كيجڠ هندق د بري
بركات اي ايتله ڤلاكݢ
ايسق كيت ڤراوله جوكݢ
لال ماسق كائستان سنديري
تركنڠ بݢند اكن بيدساري
ادء تونكݢ امس جويت
يڠ تون ڤسنكن كڤد بيت
سوات ڤون تياد ڤراولهن اد
ايسق ڤول ڤركݢ ككند
سدهله انتڠ براوله چلا
كارن تون هتيكݢ ݢيل
برچري سهاري دڠن جويت
تون تركنڠ د دالم چت
جاڠن منارء ݢندء ككند
انتڠ تياد د ڤراوله سدء

بڠند ڤون تورن د راتس ڬنت
تياداله داڤت تركات ٢
دو تيڠ لڠكه كمبال ڤول
هنچرله هات تياد بركال
د ڤلق د چيم سراي بركات
جكلو مات تون نن ڤات
ككند ڤندغ د امت اماتي
سلاكو ڬوسر ڬراڠن ستي
د كراسي بڠند هات يڠ راون
د داڤتكن منتري دودق سكاون
مڠاڤ تونك ساڠت د سان
ڤاتك نن غريب داڠڬ يڠ هين
اڤاكه اد انيك ورن
بڠند ترسنيم لال بربهان
د ليهت منتري لكون براوبه
ادڤون ڤد ڤڠليهاتن همب
بڠند ترسنيم سراي بركات
در ڤد ڠلو كڤال بيت
ڤتاله رومه جن دان ڤري
سرت كدڠارن سوران منتري
بڠند بركات سمبل برديري
ڤيلو دان بلس د دالم چت
لكون سڤرت اورڠ يڠ لت
اده تونك بات كڤال
ممندڠ لاكو مڠرن ليلا
سڤرت برممڤي رسان چت
تياداله ساڠت هات برچنت
جيواك هيدڤ تياد مات
ساڠتله ڬنده د دالم هات
براڠكتله كلو ريڠ د ڤرتون
سراي برسوڠت سمبل مراون
سڤرت سمايم د دالم استان
تاكنت تونك براوله بنچان
تونك ليڠه تياد سمان
سوات ڤون تياد ڤڠليهاتن د سان
ڤرلاهن اي برداتڠ سمبه
تونك ساڠت مڠاره غلاب
سوات ڤون تياد ڬنده چت
للوله ترلالي د اتس ڬنت
سهجاله اي ملڠدڠكن ديري
بيت تركجت رسان ڠري
ڤنت رومه د كنچي سنديري

سيره د ثوان بݢند ماكن   سڤهن ايت بݢند تارهكن
بݢند منيلك كڤد بيدساري   چت براهي تياد ترثري
ادە تونك انق اناكن ثري   مغهبيسي مانس سلوره نݢري
ترسبتله ثركتائن سکل منتري   سبنتر دودق سبنتر برديري
اي بركات سام سنديري   مڠڤاكه بݢند لمبت كماري
سئورڠ بدوند بركات ثول   ايو هي منتري يڠ ترعالي
بݢند بايكله سݢر د ثرسيلا   كالو سسوات براوله چلا
جك يڠ د ثرتون سوات ثري   اڤاله جدين سكلين منتري
داتڠله سسالن سائيسي نݢري   چوب تونك سروكن سنديري
سݢراله ثرك فردان منتري   د سيسي رومه اي برديري
بات كڤال ثدوك سري   بايكله تونك ثولغ كنݢري
لڤاكن ديري اف د تڠتڠ   كارن هاري سدهله ثتڠ
ايسق تونك كمبال داتڠ   سبلم ڤادم چهيان بنتڠ
تاكتن ڤادك بوكن كڤالڠ   كالوكن هنتو داتڠ مڤلڠ
بايكله تونك سيلاكن ثولڠ   لاڤرله منتري دڠن هلبالڠ
ادثون بݢند راج بستاري   ݢيل دان مابق اكن بيدساري
ستله منغر سوران منتري   بهارو بݢند ايغتكن ديري
ساڠتله ڤيلو رسان چت   د ڤلق دچيم سراي بركات
تغكي هات چهاي مات   تڠݢلله تون امس جويت
د سلموتي بݢند اكن بيدساري   دڠن كاين برنام سرساري
تونكوله سڤرت بديادري   ايسق ثول ككند كماري

كالو اورڠ مات ڬراڠن اين   د تاره بڤان اي د سين
مك لكون سروڤ اين   دمكينله برتمبه جاد براني
باون هروم ميڤق دراقسي   توبهن تياد برڬوق ڬڠسي
د ليهتن سوات ڤوان د سيسي   دڠن سيره ڤيڠڠ سده ترايسي
برباك فيكر راج بڠساون   اورڠ اين لكون ڤرمڤون
هيدڤ جوك سڤرت كلكوئن   سهاج اورڠ كمالو ملوئن
سڠڬه جوك انق اناكن ڤري   كالو اصلن اي ڤرڤتري
بڬند ڤون ماسق مڠمڤيري   د بكان سلوبڠ بيدساري
دميله ترڤندڠ كڤد مات   حيران تياد تركات ٢
ڤارسن سڤرت توليس ڤت   هيلڠله روح د دالم چت
لنچڤ بچار كڤد بڬند   باڠنله تون باڠن ادند
لال د اڠكتن اكن انچئ بيد   د ڤلق د چيم سمبل برسبد
جاڠنله تون ملوكن بيت   ككند هندق منڠر كات
امس ميره رتن جويت   جيواك ترايكت دهات بيت
د ڤلق د چيم سراي برسبد   برباڬي ٢ شعير بڬند
تيداله سدر اكن انچئ بيد   لالي ساڠت د ڤندڠ مود
سڤرت اورڠ لكون سده   سرت د راس نفسن اد
ترللوله حيران راس بڬند   هيلڠله عقل د دالم داد
مراڤت اڤ بڬيني سكال   جيواك جاڠن ساڠت لالي
ڤارس يڠ انده تياد ترڤيله   ڤد هات ككند تياد ترنيلي
مابڠك تاء داڤت د كتاكن   د ڤلق د چيم سرت د لتقكن

د ليهتڽ اد سئيکر نوري
تونکت راج ڤدوک سلطان
اينله روم هنتو دان شيطان
دغ سمي اورڠ ڤتاني
سايڠڽ کامي اورڠ اين
بڠند راج مڠڠکن مات
ستله هابس اي برورت
ساڠتله حيران راج بستاري
د مناکه جوکت اي نن لاري
د بوکت بڠند کلمبو ديواڠکت
تيدر مات براتر ناکت
برسلوبڠکن کاين ورن دادو
تيدرن سڤرت ڤڠکو مرندو
بڠند برفيکر سئورڠ ديري
دليهتڽ اورڠ دانڠ کماري
بڠند نن برکات کبتولن
باڠنله ماري کيت برکنالن
تيڠکت کال بڠند برکات
بڠند ڤون نايک کاءتس کت
جکلو ڤري جن دان بوت
جکت اڠکن اي برکات ٢

مڠمڤرکن سايڠڽ لال برڤري
تونک کماري اڤ ڤربواتن
د ماکنن تونکت د دالم هوتن
د ڤوڠت منتو اوله دغ ليلا
د ماکن هنتو تياد بربيلا
حيران منڠر اڠکس برکات
تربڠ سمبوڽي د باليکت کت
سکتيکت لڠيڤ سئيکر نوري
مکت تاءداڤت کيت منچاري
د ليهتڽ اد سئورڠ جوکت
مملق سبوه بنتل سراکت
لکون سڤرت اورڠ يڠ سندو
مانسڽ سڤرت لاوت مدو
انيله ڬراڠن انق اناکن ڤري
ڤور ٢ تيدر برسلوبڠ ديري
مڠڤاکه مراڤت برتمبالن
برکاسه کسيهن کيت برتولن
تياد برکرق ڤنداڠن مات
سمبل برفيکر د دالم چت
مڠڤاکه اي مڠجمکن مات
لريله اي در اتس کت

ممند جاڠن برهات كندة
جكلو الله جنجيكن سدة
سكليڤون ددالم اڤي مڤال
جنجين تياد داڤت دساله
كيتني تياد ممڤوڤاءي كواس
جكلو انتڠ هندق بناس
تياداله مڠاڤ ڬراڠن بيت
جكلو برسلاهن ڤمنداڠن مات
بيت ڤون ڠري تياد براني
اك هندق ماسق سكارڠ ايني
سمبيڽ منتري ڤسف سمبارڠ
لامن سهاج بربوت ڬارڠ
ستله بڬند منڠركن سمبه
د ڤندڠ سڬل كلڠكاڤن اندة
براق همڤارن درڤد سترا
دتولسن اون ميڠك برجنترا
ڤانتن سڤوت استان راج
ساڠتله ايلق دڤندڠ درج
سكلين هابس دجلاني رات
ترلبه ڤول ڤنداڠن مات
بڬند برجالن كسان كماري

جاڠنله باڤق شعير دان مدح
جنجين تياد داڤت دساله
سرهكن بيت كڤد الله
نسچاي لڤس درڤد بلا
سقدر هندق مليهت ترماس
سدهله تقدير توهن يڠ اس
ممند جاڠن ساڠت برچنت
بيت سروكن ڤرڬيله سرت
تتاڤ ممند جاڠن تماني
ممند منتي دودق دسيني
تونكك تياد داڤت دلاڠ
سيلاكنله تونكك ماسق سؤرڠ
برجالن ماسق تياد برهمب
ڤرهياسن سڤرت سوات قبه
لاين درڤد ايت ببراڤ ڤركار
تڠلڠ ڤليت د ڬنتڠ برانتار
اون د اوكير بوڠ رينتجه
لڠكف دڠن كرسي دان ميج
حيران سكال ددالم چيت
انيله كبسارن توهن سمست
سؤرڠ مانسي تياد برديري

سياقتاهو رومه شيطان دان هنتو
ڤاتڠ نن ڠري تياد براني
ڤتاله ڤري ڬراڠن اين
توڠڬ سيلاكن باڬيڠ كمبال
جاڠن بربهاي كباوه دول
بڬند ترتاو ممندڠ منتري
اڤاكه د تاڤكن جن دان ڤري
ڤرڬيله ڤڠڬل سڬل هلبالڠ
ڤاتهكن كنچي يڠ ترڬالڠ
ڤرڬيله منتري سڬره برلاري
لال بركات بڬين منتري
هلبالڠ سڬره مڠهادڤ بڬند
هي هلبالڠ يڠ مود٢
ستله هلبالڠ منڠر كات
دڠن مودهن كنچي د ڤاته
ستله ڤنتو سده تربوك
سڬل منتري ساڠتله دوك
برجالنله ماسق بڬند سنديري
باڤق دسيني جن دان ڤري
منڠركن سمبهن منتري يڠ توه
ممند منتري تياد اك باو

تياد هارس كيت كسيت
مڠڤاكه كيت دودق دسيني
مك سروق تڠكه بڬيني
كالو اي داتڠ منچابولي
ڤاتڠ نن ساڠت تاكت سكالي
سراي برتيته درج برسري
دهات بيت تياداله ڠري
هندقڠ سوره اي سكارڠ
اڬ نن هندق ماسق سئورڠ
د دافتن هلبالڠ لاڬ برديري
ايو هي هلبالڠ سڬراله ماري
راج ترسنيم سمبل برسبد
ڤاتهكن كنچي بارڠ يڠ اد
لال برجالن اي سرت
بڬند ڤون ساڠت سكچيت
ماسقله سئورڠ سري ڤدوك
كلوكن بوله ملاڤتاك
سمبه منتري بير ڤاتڠ مڠنتري
كلوكن برسمبوني برديم ديري
بڬند بركات سوك ترناو
بيرله بيت سئورڠ نن جو

تیاد سوار اورغ برکات ٢
سیاق د سروکن اوله کیت
منتري برجالن کلیلغ بلوکر
د کنچین دغن بسي یغ تکر
کمبلیله سئورغ منتري یغ مود
دولة تونک دول سري قاد
سبوه کمقغ د تغه هوتن
قلباگي بوا ٢ هن مغگیس رمبوتن
قاگر دان ساسک برلاقس تذت
تاه ترکنچي سکلین قنتو
دمیله منغر سمبهن منتري
همقیر کقنتو بگند بردیري
بگند برتیتهله کقد منتري
دهول قون سده کیت کماري
بوکقن کمقغ اورغ یغ بهاري
چوب سروکن کران منتري
منتري برسرو سوران مرسیدک
ماري کسیني اقاله انچي
توجه کال د سرو برگنتي ٢
بگند برتیته بایک برهنتي
سمبهن منتري سغگهله ایت

تیوغ دان باین سوران پات
تاکتک جاغن کلور بوت
لال برتمو قنتون قاگر
هندق د بوک ترلال سوگر
برداتغ سمبه کقد بگند
براق د چاري ایر نن تیاد
القن ایت سقرت سلطان
اورغن جوک تیاد کلیهانن
برباگي اوکیرن بوکن سوات
قاتک تائداقت ماسق د سیت
لال براغکت بگند سندیري
حیران ساغت تیاد ترقري
سغگهله سقرت کات دیري
هوتن نن سمق روتن دوري
تنامنن قون بهارو د قگاري
کالو اي تاکت بردیم دیري
ایو هي تون کاکق دان ادیق
بریله ایر بارغ ستیتق
اینتقون تیاد یغ مپهوتي
سقرت مپروکن اورغ یغ مات
جک اد اورغن تیاد بگیت

بڠند نايك كداله ميره برڤلناكن بلدو برمبيكن متيار
تمبق ڤريسي لمبڠ سمڤيتن مڠيرڠكن بڠند ماسق كهوتن
هاري ڤون سيڠ فجر كليهاتن بناتڠ لاري برلمڤاتن
ستله سيڠ سده‌له كليهاتن ادڤون منتري دڠن ڤهلوان
دلڤسكن انجيڠ ڤربروءن اورڠ برسورق بركاون٢
بناتڠ سئيكر يڠ دچاري داتڠله وقت تڠه هاري
بڠند برتيده دهادڤ منتري دباوه ڤوهنله نائك ساري
تيتهن بڠند راج سلطاني مڠڤاكه هوتن جاد بڬيني
كڤداسنله كيت سكلين اين بايكله كيت برهنتي دسيني
ستڠه سست تياد بركتهون سبب لاري بردهولو٢ن
اكن دول يڠ دڤرتون دڠن تيك منتري يڠ ستياون
برهنتيله اي سراي برڤري برتيته كڤد تيك منتري
ايو هي منتري ڤرڬيله ديري چريكن اير باو كماري
رساك اين ساڠتله دهاك بارڠ سديكت چريكن جوك
ڤرڬيله برجالن منتري كتيك منچاري سوڠي دڠن تلاك
برجالنله كليلڠ منتري منچاري برتموله تامن بيدساري
حيران ترچڠڠ كتيك منتري للوله برجالن مڠهمڤيري
منتري ڤون سمڤي كسان سده انيك٢ تنامن يڠ اند
كڤد تمن اي برسبد دهول دسيني تامن تياد
اي بركات دڠن سام ستمن سياڤ اين مڠوڤائي تامن
ڤربواتن اند تمڤتن ڤامن كلوكن اين رومه سيدڠمن

بڠند براڠكت سيلم نن ترڠ
سكلين دايڠ حرمت مڽمبه
تونكت جاڠن ساعت غلاب
تڠه مالم سدهله هاري
د دالم تيري كلمبو مصري
سلامن ايت تياد برادو
لقسان ڤڠڤو دودق مرندو
ستله وقتوله دينهاري
بڠند برتيته درج برسري
برداتڠ سمبه سؤرڠ بدوند
سكلين منتري توه دان مود
بڠند برتيته كڤد تون ڤتري
تڠڠلله منجلس تياد ترڤري
ڤتري ڤون ساعت سكچت
انق روس چريكن بيت
بيت برڤسن جاڠنله تيدق
هندق د سوره ڤد سكلين بودق ٢
بڠند ترتاو سراي برسبد
تياد لوڤ ڤسن اداند
بڠند برموهن ڤد تون ڤتري
كلور كڤڠداڤن د ايرڠكن منتري

ڤركساي اوليهم بارڠ ٢
امڤون تونكت دولة برتمبه
سكارڠ د ڤربوت سكلين همب
برادو ماسق لاكت استري
براولت بڠند مبوجق ڤتري
تركنڠكن مهڤي لكون سندو
منڠو بون بورڠ ڤلدو
باڠنله بڠند لاكت استري
سدهله برهمڤن هلبالڠ منتري
دولة تونكت حاضرله سده
منتيكن مان تيته دان سبد
سمبل د چيم سڠه د بري
ككند ڤون ڤركت ڤولڠ هاري
سراي ترسنڽم اي بركات
كيجڠ منجاڠن بواله سرت
كيجڠ ايتله يڠ بيت هندق
مملهواكن دي سڤاي جينق
جكت بوله كراڠن ككند
ككند بواكن بارڠ يڠ اد
ڤلق چيم سڠه د بري
ممباو ڤاوي كاڽن دان كيري

ڤتري ڤون ڤور٢ بربوة مت
بݢند ڤون بچق ڤندي بركات
ستله سده مالمله هاري
تله ترلليله تون ڤتري
راس بݢند ترلال راون
تمبلن در ڤد چله اون
ترسدركن ممڤي لكون سندو
منڠر بون ڤڠݢو مرندو
ستله سيڠ سدهله هاري
سدهله سنتڤ دو لاك استري
تيته بݢند راج بڠساون
همڤنكن هلبالڠ دڠن ڤهلوان
دمكين تيتهن راج ڤركاس
ڤرݢيله ديري سكليين ڤرقس
ستله سده بݢند برسبد
براڠكتله ماسق ڤدوك بݢند
تون حاضركن ڤربكالن سدي
سورهكن كڤد سݢل همب سهاي
دميله د دڠر ڤدوك ستي
د سوره ڤد سݢل بيتي٢
ڤربوتله ڤد مالم سكلرڠ

د دالم هتين ساڠت سݢچت
چمبويڠ مانس جوك سمات
براولتله بݢند لاك استري
بݢند ڤون جاݢ سؤرڠ ديري
مليهت بولن كيلو كيلؤن
ترچڠڠ بݢند تياد بركتهون
سمڤيله دينهاري بهارو برادو
سوران سڤرت بورڠ ڤلدو
بݢند باڠن دڠن ڤتري
كلور كبالي د هادڤ منتري
برلڠكڤله ايسق هي تون٢
بسرت دڠن انجيڠ ڤربرون
برلڠكڤله ايسق دڠن لوس
اك نن هندق بربور روس
ڤد سݢل ڤڠݢاو دان بدوند
كڤد تون ڤتري بݢند برسبد
ككند هندق كرمب راي
لڠكڤكن سماس بنتڠ برچهاي
ساڠت سوك رسان هات
ممبوت زواده تياد برهنتي
سݢل ڤربكالن جاڠن كورڠ

بلم داڤت ڤدام تون
ڤاڤن د تاره راج بغساون
بدن ترسره ڤدام تون
اندر لقسان راج سيماروس
تون لقسان چندي يغ هالس
بمبم اين بوه ڤتاني
دندمكن داڤت اكن تهاني
تراتي مان منورة سيسي
هات د مان تياد اكن كاسه
ريه رنده د بنو جاو
امس ميره تمباغن ڤاو
تونكوله سڤرت ݢونغ مها ميرو
مغڤاكه ڤول مغارو بيرو
بكند ترسنڤم سمبل برسبد
جاڠنله مرك ݢراڠن ادند
اتام جيو ايو هي ادند
كڤد تون د كات سده
سڤرت ڤنتن دهول كال
بودي دان ڤكرتي د تمبه ڤول
ايو هي ادند تونك ڤاو
ڤد هات ككند تياداله دو

سراس بدن بلم برڤاو
لقسمان منڎي برديري
تياد كمان ممباو ديري
جور مودي اورغ ڤرڠكي
بورق تياد برݢنتي لاكن
اوريغن تمبه د تلق
ديغن سياڤ اكن مملق
ممتيك داهن بوغ ڤولي
د ڤلق ڤغݢغ سراس لالي
اڠين برتيڤ در هلون
مريله تيدر د اتس ڤغكون
ڤتري ممالس لال برسرو
لكون سڤرت ڤڠنتين بهارو
تڠكي هات تون ككند
تياداكه داڤت ككند برسابد
جاڠن ممبري ݢندهن كاند
بودي يغ بايك جاڠن بربيد
ڤرتام ڤارس يغ د ݢيل
ايتله داڤت د امبل بيلا
جكن دمكين تون ممباو
سدهله دڠن سݢورڠ جو

ثد تعبير ثاتكث يغ هين
د داثت توذكث راج مولان
ثرتام د داثت سام سبغس
كتيكان منجلس ساڠت ثركاس
بكند برسبد مانس برسري
سغكهڤون باڤق اد ثرثقري
ثتري ثون بايكث بودي ثكرتي
تمباهن كرج سموان مغرتي
اڠكن رسان براستري مود
تيكث تاهن اين سكينله اد
كالوسڤرت انق اناكن بديادري
بهروله اكث هندق براستري
منتري ترتاو منڠو سبد
سموكث ٢ ككل دڠن ادند
ستله سده هابس بركات ٢
منتري ثون حرمة دبرين رات
ستله بكند سدهله ماسق
ڤيڤي دچيم سرت دبوجق
ڤارس يغ ايلق امت كميلغ
بارڠ كمان رسان والغ
ڤاڤن د راڤت د دالم ثوان

امڤت ثركار اد د سان
ثاتت دجديكن راج استان
كدوان كاي ساڠت ددالم ديس
كاءمڤت اد بودي دان بهاس
بنرله كات ممند منتري
امڤت ثركار سوكر دچاري
ساڠت تاهو مڠءمت هات
ڤرنته عادة دڠن سڤرت
ممبري كنده د دالم داد
بهروله برسمائن دڠن ادند
بيت ممندڠ لڤاكن ديري
تمنكن برماين ادند ثتري
سبنرن تيته ڤدوكث بكند
ڤارس دان بودي سموان اد
بربڠكتله بكند در ڤد تخت
براڠكت ماسق راج مكت
دسيسي ثتري بكند دودق
انيله چهاي راج يغ ايلق
لقسان مانكم د دالم بالغ
قصدكث هندق بربالق ثولغ
انق بندان بربهاس چاو

برمڤي کجتوهن بولن ڤرنام
تعبيرن ايت اڤاكه نام

برداتڠ سمبه ڤردان منتري
دڠن ترسڽوم مانس برسري

علامة توڠكو براوله استري
دمكين تعبيرن اورڠ بهاري

بولن جاته در اڠكاس
سهاج د ڤراوله سام سبڠس

سمڤرن عارف دڠن بهاس
مڠهابيسي مانس سئيسي ديس

ستله بݢند منڠرکن ڤري
ورن مکان مانس برسري

سراي ترسڽوم بݢند برڤري
تله برواعدله كڤد ڤتري

جک تياد لبه درڤد ڤتري
تياداله بيت هندق براستري

ڤنداغن بيت ممند منتري
ڤتري ڤون ايلق سوكر دچاري

ڤاتت دجديکن سنتغ دان تاجق
سديکتن مارة لمبت سجق

تياداله كواس بيت ممبوجق
كارن ڤرغين ساغت براجق

ايتله سهاج سبلن هات
ڤتري ايت لاين ڤكرتي

كهندقن جک تاء دتروتي
ممبوت لكون باكي هندق مات

ايتڤون سده دڠن سوراتن
سدهله انتڠ ڤنداڤتن

ڤتري لقسان ڤرمات انتن
چهيان كميلڠ بركيلت كلاتن

ڤد ماس اين بيت بركات
تياد يڠ مانس كڤد مات

ڤتري ترايکت د هات بيت
ڤد يڠ لاين ڤمادم چيت

منتري ترسڽوم منڠر سبد
تيته توڠكو سبنرله سده

جکلو اد يڠ ترلبه انده
سياڤ تاهو كلق جنجي برڤنده

جک اد ڤراغن بودي دان بهاس
اياله جاد كليهاتن راس

ڤارس يڠ ايلق جاد بناس
د تولق چهاي در اڠكاس

ساغتله كاسهن راج بستاري
برسكا٢ن سڠنف هاري
مقصودن ايت د بري سڠر
د چوب ڤتري بربوت ماره
د ليهتن ماسم ورنان موك
براڤ ڤنتن دڠن سلوك
ادڤون راج جوهن شاه عالم
سمڤيله كتيك ڤرتڠاهن مالم
ساغتله ڬنده راس هتين
ممڤيك اين اڤاله ارتين
ستله سيڠ سده هاري
ملڠكه د اتس همڤارن مصري
سده له سنتڤ سڠل اياڤن
بڬند مماكي اوكف اوكوڤن
سڠل منتري توه دان مود
دميله مليهت ڤدوك بڬند
للوله برتيته راج بستاري
ممند دودق همڤر كماري
دميله منتري منڠر سبد
ايڤون دودق دكت بڬند
بركتاله بڬند راج اتام

كفد ڤتري ليلا ساري
بارڠ مقصودن سكلين د بري
بڬند ڤون ساغت كاسه دان مسر
د بوجق بڬند سرت برچور
د بوجق سڠر سري ڤدوك
سڤاي اداند هتين سوك
برڬورو برسند برڬنتي مالم
لليله بڬند د اتس تيلم
تركنڠكن ميمڤي اوله ملان
بايكله ايسق اك برتان
باڠنله بڬند دو لاك استري
للوله سنتڤ دڠن تون ڤتري
دايڠ ميمڤي ممباو ننمڤن
للوله كلور كفڠداڤن
سده له حاضر سكلينن اد
سكلين تندق تياد برسبد
منوله كفد فردان منتري
اك هندق برتان كفد ديري
مڠتاكن دولة تونكت سري ڤاد
د باوه تخت ڤاڤن خرند
بيت تيدر تياد اكن لام

منت دعا سننتياس هاري
ادڤون حالڽ بيدساري
باڠن دودق سوڠ ديري
مشغول ساعت ددالم چت
اڤاته لاڽ هندق دکات
وه نصيب سباتڠ کارڠ
جکلو سوات بهيان ڬارڠ
بيدساري ايت ساعتله سندو
سڤرت ڤڠکو دودق مرندو
سرتاله داتڠ ايب دان بڤاڽ
هيلڠله سديکت راس دکان
ليڤرله هات بيدساري
اداله تمن اي برڤري
سوداڬر ڤون داتڠ سننتياس

ببراڤ صدقه ڤول دبري
ستله مالم سدهله هاري
رسان ساعت تاکت دان ڠري
برچچورن دڠن ايرله مات
سرهکنله کڤد توان سمست
سدهله انتڠ دودق سورڠ
تياداله بوله داڤت دلاڠ
تياد بوله لاڽ برادو
منڠرکن بوڽ بورڠ ڤلدو
برباڬي٢ بوه بواهن دبواڽ
ماکن مينم دڠن برسکان
سبب اد سئيکر نوري
دمکين کلکوننن سهاري٢
ڤور٢ اي بربورو روس

دڠرکن توان سوات قصة
راج يڠ عارف لاڽ ڤرکاس
ادڤون ڤتري ليلا ساري
سلام ممبونه بيدساري
فيکرن هات بڬند ڤتري
سدهله مات سي بيدساري

ترسبت ڤرکتائن راج جوهن شاه
ملکوکن کسکائن سننتياس
سوک دان ريا تياد ترڤري
برسکا٢ن سڠنڤ هاري
تياداله لاڽ بڬند براستري
تياداله بنديڠک ددالم نڬري

دڠن مناڠس بيدساري برکات
ساڠتله تاکت رسان چت
سوداڬر بربيسکن برکات اي
اکن سڬل همب دان سهاي
للوله ديم ستي بيدساري
اکن سوداڬر لاکڽ استري
بيدساري مڠاجق ايه دان بند
ماکن تاء براڤ للوله سده
ستله سده سيڠله هاري
سوداڬر برفيکر لاکڽ استري
سوداڬر مناڠس سراي مراون
تڠکي هات امس تمڤاون
ايهند ساڠت چلاک مالڠ
تون وي جاڠن برهات والڠ
تورنله اي دو لاک استري
ساڠتله ڤندي اي برڤري
کتوجه لاڤس ڤنتون ڤاڬر
اي برجالن ددالم بلوکر
برجالن اي دڠن اير مات
الهي الله اڠکوله سرت
ستله سمڤي کرومه سنديري

باڬي دهمبرکنله اير مات
بربله تمن دودق نن سرت
جيواک جاڠن ساڠت ڤرچاي
هندق مڠمبل اوڤاهن دي
کتان بنر ڤد هات سنديري
تندق مناڠس تياد ترڤري
برسام ماکن نعمت يڠ اد
سبب ڬندة ددالم داد
ترلليله ستي بيدساري
هندق کمبال کدالم نڬري
بيبج مات کمال ڤرمڤون
سبلن ايهند تڠڬلکن تون
تياد برانتڠ برڤترا سئورڠ
تياد لام ايهند ڤولڠ
منڠڬلکن انقند سئيکر نوري
مڠليڤرکن هات بيدساري
سموان دکنچي اوله سوداڬر
جالنن سولت ترلال سوکر
ساڠت توکّل ددالم چت
دڠن تولڠم جو سمات
دودق برچنت دولاکڽ استري

هنچرله هتين تياد ترڤوري
اده انقکٓ جمال مکت
تون دغرکن ايهند برکات
سبب کباو تون کماري
کارن تون هيدڤ مالم هاري
دايغ ٢ ايت سباݢي براولغ
کيت يغ هين همب يغ کورغ
دايغ ٢ ايت اورغ ڤسڤ ورن
مانس دسين ڤاهت دسان
دايغ ن تياد اک ڤرچاي
جکلو داتغ کلقله اي
کارن اي بياس ڤرکٓ ماري
دسوره امبل اوله تون ڤتري
کڤد مقصود ددالم هات
رمق دچلچغ کرة کراتي
ايو انقکٓ مود ترجلي
سودار تياد ايهند تغݢالي
تغݢلله انقند بيدساري
تياد لام ددالم نݢري
بيدساري برفيکر ددالم داد
جکٓ دليهتن اک دسان اد

ببراڤ نصيحة كات دبري
تغکي هات چهاي مات
هباي جاغن برکچيل چت
تمڤت يغ جاوه در ڤد نݢري
کالو دکتهوي اوله تون ڤتري
سياڤ براني هندق ملاوغ
منجاد ڤانس دمات اورغ
ساغت ڤندي ممبوت فتنه
در ڤدان جو براوله بنچان
باڤق ساغت تيڤو دان داي
دليهتن تون اداله سدي
دخبرکنن هندق بيدساري
دغن تيڤو ملڤسکن ديري
بيرله ايهند دهول مات
تون وي جاغن بروسق هات
جيواکٓ جاغن برهات صلي
دوهاري جوکٓ ايهند کمبالي
ايهند ڤولغ لاکٓ استري
سباݢي براولغ ايهند کماري
سغݢهله کات ايهند بند
داتغله ڤول فتنه مغادغاد

د تغڠالي ڨكاين سرب امڨت
دڠن سدي سده ترليڨت
ستله سده مالمله هاري
د منديكن ايهند لاك استري
ستله سده مندي ڨرسه
ڨارسن ايلق سمڨرن بسي
رڨان ڨولغ سڨرت سدي
هندق د تغڠلكن تياد برداي
د ڨلق د چيم سراي بركات
انقك جاڠن برچيل چت
برباڬي ٢ سوداڬر ڨسنكن
بوكنن جيو ايهند بوڠكن
دميله د دڠرن بيدساري
تركنڠكن انتغ نصيب سنديري
دڠن تاڠسن اي بركات
سڨرت د لنڨكن رسان چت
ممبوغ انقند د هوتن دوري
جكلو داتغ سسوات ڨري
دودق سؤرغ تاكتله بيت
جكلو ايه دان بند اداله سرت
سوداڬر منڠر كات بيدساري

برتاتهكن ڨرمات بوكن ستمڨت
ترلتق داتس بنتل سلمڨت
باڠنله ستي بيدساري
د لوات دڠن كهارو كستوري
د كناكن ڨكاين يغ دهياسي
ڨنجغ نيڨس اصلن لغسي
سوداڬر حيران ممندغ دي
لوڨتله بودي هيلغ اوڨاي
تغكي هات بجيله مات
نيتك تياد ممبري لت
كات يغ مادس دشعيركن
در ڨد مات ايهند لغدڠكن
مناڠسله اي تياد ترڨري
د رباءن ايهند مربهكن ديري
برچچورن ايرن مات
مڠڠاله ايهند ممبوڠكن بيت
تياد تننغك كاني دان كيري
دمان انقند ممندغ ديري
سياڨ تمن بركات ٢
اداله سوك د دالم چت
مناڠسله سوداڬر لاك استري

اندهن تياداله تركيبر٢
د تانمن زبيب اغڠور دليم
ايلقن تياد اد يغ سام
انيك بوه بواهن ڤلباڬي اد
ستله لڠكڤ مستعيد سده
ستله مالم سدهله هاري
ممباو انقن ستي بيدساري
دو هاري برجالن سمڤي كسان
د همڤركن ڤرمداني بواتن چين
د هياس سكلين رومه دان تڠكڤ
براڤ لاڠت٢ سڤرتيله ميڠڤ
براڤ ڤول دين دان ڤليت
ترڠ بندرڠ چهيان ڤات
ڤرهياسن سڤرت استان راج
اداله كونن سوات ميج
د اتر د اتس ڤرمداني لڠس
براسيله اير سننتياس
سموان ڤون اد د سيسي
ڤينڠ واڠي ترللوله ڤرسي
د سمڤرين كاين ورن ڬميلڠ
بيدساري تله مماكي ڬلڠ

سروڤ تامنن بتار اندر
د تانم سوداڬر د همڤر رومه
تامن يغ كسقتين بتار برهم
د دالم تامن يغ مها اندە
سوداڬر ڤولڠ سرت اددن
برجالنله سوداڬر لاكي استري
دڠن ڤكاكس سكلين د بري
كڤد رومه د رمڤ غان
بسرت ڤرهياسن انيك ورن
تيري كلمبو سترا ديواڠڬ
تڠلڠ قنديل د ڬنتڠن جوڠ
سموان لڠكڤ تيري دان ڬنت
سڤرت راج د ڤربوت تخت
ايلق منجلس د تنتڠ درج
تمڤت منومن بيدساري ساج
سڠكو امس باتل سواس
دڠن التن سهابس كواس
سيره كونيڠ تله ترايسي
ڤرسنتاڤن ستي يغ امت بسي
برڤاكذكن سترا امس د سلڠ
سو بڠ دان چنچين سينر چمرلڠ

اتام جيو چهيان ڤولم
ستله سيغ سدهله هاري
ڤغسن تياد خبر كنديري
سرت مالم بيدساري سدر
ترللوله سبل رسان سوداڬر
دو لاكڽ استري اي بركات
زمان اين ماس خيانة
امس دان هرت جو دمنة
استغفرالله تياد اكن سغكڽ
سبب اي بربوت درهاكڽ
بايكله دايڠ بربوت كجهانن
مريله بربوت روحه د هوتن
ستله سده اي بركير٢
فيكر سوداڬر دڠن برسڬر
اداله سوات تمڤت يڠ انده
دڠن ڤاڬر ساسق سلڠكڤ سده
توجه لاڤس ڤاڬر دان ساسق
براڤ جمباڠن ڤول دلتق
تامنن دڠن ڤرمين
ددالمن بوڠ باڤق سمين
دنماي سوداڬر ليلا جوهار

ڤدر برادو كتيك سيلم
ربهله ستي بيدساري
برچنتاله سوداڬر لاكڽ استري
جكلو سيغ تياداله خبر
هندق منچاري تمڤت يڠ سوكر
اڤاكه اددن بچران كيت
باڤق يڠ دڠكي بربوت لعنة
تياداله تاكت جنجي أمانة
ڤكرتي دايڠ٢ سكلين بلاكڽ
بيدساري مذداڤت ملاڤتاك
بارڠ لكون سڤرت شيطان
ڤدتمڤت سوليت جاڠن كليهاتن
دڠن سهيان سام سچار
روحه د بوات د رمب بلنتار
د سناله د ڤربوتن سوات روحه
التن سڤرت كمڤڠ يڠ انده
سكلين ايت د ڤاكو ڤاسق
د تنامين بوهبواهن دسان ڤولق
برجمبي لاكڽ دڠن كومين
لڠكڤله هلامن دڠن بالين
تامن برنام ڤڠليڤر لار

زمان اين زمانڽ فتنه
سكل دايڠ ٢ اورڠ درجان
تياد تاهو جاݢ امانة
ايو هي صحبت هنديقكن ايڠت
سيد محمد ختم النبي
دايڠ ٢ ايت اصلڽ عبدي
جكلو دمكين لكون ڤكرتي
جك ڤتري تاهو هيندقڽ ستي
كارن ڤتري ترلمول ݢمارڠ
لكون ساعت لبه دان كورڠ
سڠݢوهڽ اي راج مكت
يڠ عادل تياد د بوان سوت
اداكه عادت راج ڤركاس
دڠن كوتق توهن يڠ اس
دڠن قدرتم توهن يڠ موره
بارڠ يڠ ممبوت اورڠ سڠسار
دمكينله تله د جنجيكن الله
تياد لام منداڤت بلا
ايو هي انقكو بولڠ هول
دهول الله بعد ڤغهول
مناڠسله سوداكو تڠه مالم

باڤق يڠ سوك بربوت بنچان
تاءڤاتت دماسقكي ددالم استان
هرت جوك هندق د منة
تندان همڤرله هاري قيمة
تندان ظاهر امام مهدي
ممبوت فتنة مڠكن ملجاد
تياداله سدڤ رسان هات
هابسله كيت سكلين مات
تياداله سكال مڠندهكن اورڠ
تياداله سياڤ داڤت ملارڠ
بچران ظالم سمات ٢
تياد تاكتڽ اكن توهن سمست
ممبونه رعيت تياد بردوس
اياله جوك كلق بناس
د بالسڽ تياد لام انتار
اي جوك منداڤت لار
سياڤ ممبوت اورڠ دبالس ڤول
نسچاي ملجاد سروڤ ايتله
جاڠنله ساعت مناره ڤيلو
اياله منداڤت سڤرت يڠ لال
اير مثان د ڤربوت نيلم

اية بندان ڤون اداله سرت
هندق بركات تياد بوله
دڠن ڤرلاهن ٢ اي براليه
ستله د ليهت اوله سوداݢر
داڠكت د ريب سراي دسندر
بدن سڤرت د تمڤ بوكت
كارن توبين لاكث ساكت
سݢراله سديكت بيدساري
ترسدر اي ڤربواتن ڤتري
د سڤون سوداݢر لاك استري
ببراڤ مكانن يڠ د تاوري
دڠن ڤرلاهن سوداݢر برڤري
اڤاكه اد كسلاهن ديري
بيدساري مناڠيس سراي بركات
سواتڤون تياد كسلاهن بيت
سكلين هابس كلكون ڤتري
حيرانله سوداݢر لاكث استري
سوداݢر مناڠيس بركات ڤول
هارسله بدن تياد برساله
بوكن كهنداكي بڠس مرتبت
دايڠ تا٬ داڤت دامبلكن صحبت

سكل ايڠغ ڤڠاسوهن د ڤندڠ رات
اير متان سباݢي مليله
كڤد اية بندان اي منوله
اكن بيدساري سدهله سدر
د بواكن ناسي سرت د تاور
تياداله بوله لاكث بربڠكت
د سواڤي سوداݢر ناسي سديكت
داڤتله اي براليه سنديري
مناڠيسله ستي بيدساري
اير متان بيدساري
بارڠ يڠ بركلن د سواڤ د بري
ايو انقكث بيدساري
مك دسكين د بالس ڤتري
سرت برهمبورن ايرن مات
سكو يڠ ٢ داتڠ ماكي دان نست
د چرتراكن اوله بيدساري
منڠر ڤربواتن تياد ترڤري
چهاي مات بات كڤال
سبب ڤربواتن اورڠ يڠ ݢيل
بودي يڠ بايكث هات ترتمبت
ايلاه راچن بوكنن اوبت

اي كمبال سرت بركات
تياد كد اڤتن كڤداله بيت
اينغ ڤڠاسه ڤرڬ منچاري
سوداڬر منڤق داد سنديري
د ڤلق دچيم سراي بركات
هارڤكن تون جاد مكت
هيلڠله عقل د دالم داد
سكارغ ڤتي سده تياد
دايڠ ڬراڠن منچوري دي
تياد هارس دايڠ د ڤرچاي
ادڤون اكن بيدساري
داتڠ كتيك تڠه مالمله هاري
د ڤلسڠي دين كانن دان كيري
ببراڤ ڤليت يڠ داتوري
ببراڤ همبان يڠ مڠوالي
سڤورڠ تياد لاڬ خيالي
بيدساري د تومڠ دلمه ٢
د تڠڬوي ايهند براڤ لام
جاوه مالم سدهله هاري
د ليهت سوداڬر لاڬ استري
سرت بيدساري ممبكاكن مات

ڤتي نن سده د چاري رات
سوداڬر ترکجت رسان چت
تياداله داڤت ڤتي بيدساري
مناڠسله اي دو لاك استري
تڠكي هات بجيله مات
كمناته لاك هندق د كات
هارڤكن سماڠت تون نن اد
ڤوتسله هارڤ ايه دان بند
دڠن تونن اي ستي
دڠكين باڤق تيڤو دان داي
ڤڠسن تياد خبركن ديري
بهروله اي مڠڬوڤكن ديري
د دالم تيري كلمبو مصري
اينغ ڤڠاسهن منداري
تاكت دچوري اي كمبال
كاوالن جاك كرس سكال
لاك استري دودق منجامه
كالوكن سدر جيو اتام
بهروله سدر بيدساري
بهروله سوداڬر درج برسري
د ليهتن ديرين داتس كت

كيت نن همب ايغ هين لت
ترلال ساڠت بيت نن ڠري
جك ڤربواتن كيت سام سندري
سكارڠ اڤ هندق د كات
تون جاڠن سسلكن بيت
كڤد مقصود د دالم داد
ڤكرجأن تياد د كتهوي بڠند
فيكر سوداڬر دو لاك استري
كرج چمبروءن لكوت ڤتري
سمڤيله ڬڤد جاوه مالم هاري
ايو هي دايغ ليلا بستاري
دڠن سبنرڽ بيت بركات
دايغ دودق بسرت بيت
د كات دايغ سڠڬه سكال
لال برموهن ڤولڠ كمبال
ادڤون سوداڬر لاك استري
تاڠسن دان راتڤ تياد ترڤري
سوداڬر مناڠس سرت مريب
سباڬي د بوك سرت د ريب
ترايڠت سماڠت ايغ د رندم
لال مڤوره ڤد دڠ ڤولم

كڤد تون ڤتري كالو بروت
تاكت كدڠرن كڤد تون ڤتري
ڤد بڠنداله كيت ممباو ديري
سدهله انتڠ نصيب كيت
قصد نن تياد ممبري لت
هندق مليهت كبسارن انقند
تون ڤتري سءورڠ مغاد ٢
سڠڬوهله كات دايغ بستاري
مك ساكت هتين اكن بيدساري
بركتاله سوداڬر لاك استري
بايكله ڤولڠ كرومه سنديري
تاكت كدڠرن ڤد دول مكت
كالو ٢ دايغ براوله لت
سهاج د مركاءي كباوه دول
سڠڬوهڤون ڤولڠ رسان صلي
د اڠكت انقن بيدساري
ڤڠسن تياد خبركن ديري
د تدوڠي دڠن كاين كسمبه
د رسان هاڠت توبه برءوبه
د لتقكن ڤتري د اتس تيلم
مڠمبل ڤتي د دالم كلم

تڠورله ايهند انقكڽ تون
تڠكي هات امس تمڤاون
ايڤوهي انقكڽ بيدساري
تڠورله ايهند لاڬ استري
تون د تڠور تياد برسبد
باڬنله تون باڬن انقند
ڤدر برادو انق بڠساون
مڠڤاكه ساڠت مداره راون
تياداكه بلس بات كڤال
هنچورله هات تياد بركال
سوداڬر مناڠس ترلال لام
جكلو هيلڠ جيو انام
هيدڤ تون اڤ ڬندان لاكڽ
ڤد ايهند تله تربياڬي
يا الهي تيدكو اڠكڽ
انقكڽ منداڤت ملاڤتاكڽ
ريهله تاڠس كمڤڠ سوداڬر
هاڠسله هات باڬي د باكر
باڬي ٢ سوداڬر بركات ٢
دايڠ ڤون بلس رسان چنت
دڠن ڤرلاهن دايڠ بركات

بات كڤال كمال ڤرمڤون
مڠڤاكه انقكڽ تياد مراون
مڠڤاكه ديم تياد برڤري
سكوڤڠ تون برديم ديري
ڬوسركه تون اكن ايهند
باڬن برماين دڠن ايڠند
بندام دانڠ تڠورله تون
سڤرت اورڠ كڤيلو ڤيلوان
ممندڠ ايهند سڤرت ڬيلا
سببڽ هيلڠ مڠرن ليلا
انقكڽ سڤرت بايڠ ٢ كسوم
هيلڠله ايه بند برسام ٢
تونكڽ تڠڬلكن ايهند ڤرڬي
منهاني رندو ڤتڠ دان ڤاڬي
تياد ملڤتس كڤد سڠككڽ
ڤربواتن دايڠ ايت بلاكڽ
مندروم سڤرت ببين تاڬر
هندق د كات ترلال سوكر
مڠڤاكن انتڠن سمبل ممڤت
سباڬي برچاچورن ايرن مات
جاڠنله تون ترلنجر كات

د سمبتن ستي لال د جولغ
ستله سده بربالكث سيلم
كلورله بيدساري در دالم
بسمقيله اي كقد بڤان
سوداڬر تركجت سرت برتان
دايغ وي اڤ د باو اين
د سهوتي دايغ مريله سيني
دلتقكن دايغ اڬس بستاري
مناڠس اي مڤسل ديري
هارڤكث اكن تون ڤتري
بارڠ كهندقن سكلين كبري
اده انقكو مود بڠساون
مكث د حكمكن راج ڤرمڤون
ايهند برتان سهاري ٢
كتلن ساعت د كسيهاني ڤتري
ترلال ساعت هارڤن بيت
كسغكاكن سڠكه سڤرت كات
سمقيله هات تون ڤتري
د بوان ماسق توجه هاري
اده انقكث اصول يغ انده
هڠچورله رسان هات ايهند

سڠوالله كلور د بوان ڤولغ
سمقيله كقد تغه مالم
كقد وقت بولن نن كلم
د باو دايغ دڠن راتڤن
اڤاكه سبب مول كرنان
مكث دايغ سكلين سوكر بڠيني
ستله د كرنيا د ڤرسليني
تركجت سوداڬر لاكث استري
سمبل مملق بيدساري
جديله اكث ڤرهمباكن ديري
ممباو ڤرسمبهن سهاري ٢
اڤاكه دسام ڬراڠن تون
منجاد بڠين ورنام تون
كقد دايغ ليلا بستاري
كقد ستي بيدساري
سبب كسيهن دايغ نن سرت
جديله كبري كدالم كوت
بربوت دمكين اكن بيدساري
سهڠكث مات مكث د هنتري
ممبري هات ايهند كنده
ممندڠ تون تياد برسبد

سمبهن ڤاتيک ساءت بربدولن   ڤد سهاري جاءن برتڠݢالن
سهڠݢ سمڤي تيڠک بولن   مک ڤاتيک لڠسڠ برجالن
تله د دڠر بݢند ڤتري   سکان تياد لاک ترڤري
د اڠکتن د بوبهن تالي   د ݢندڠکن کڤد ليهر سنديري
بيدساري برکات لکون لالي   جک اد امڤون کباوه دولي
چکلو سده ڤاتک مات سکال   ميت ڤاتک هنترکن کمبال
ستله سده برکات اي   لته لسو تياداله برݢاهي
بݢند ڤتري ساءت ڤرچاي   دسڠکان مات سدهله اي
للءله سکتيک بݢند ستي   سڠݢه برڤاو سروڤ مات
د تودڠ ڤتري دڠن کاين ڤوته   سکان ساءت د دالم هات
لال د ڤڠݢل دايغ بستاري   امبلله ستي بيدساري
ڤرݢيله اڠکو باو سنديري   ڤد ايب بڤان اڠکو هنتري
ستله د ليهت اوله دايغ ٢   اکن بيدساري سدهله هيلڠ
بردابر هات روح ملايڠ   رسان بلس ترلال سايڠ
دايغ ترکجت سراي برکات   برهمبورن دڠن ايرن مات
ايو تونک امس جويت   اڤاته لاک هندق دکات
جک دليهت ايه دان بند   متيله اي منبه داد
ڤرسمبهکن کڤد تون بݢند   هارڤله ساءت اکن ککند
ڤتري برتيته بسرت مرک   ميره ڤادم ورنان موک
مڠاڤ اڠکو برميک ٢   بواله ڤولغ اي سي چلاک
ستله د دڠر دايغ ݢميلڠ   ڤتري مرک بوکن کڤالڠ

جكلو بوله ڤتي ايت كماري
دايغ مڤمبهله تون ڤتري
منوج تامن بيدساري
ڤتي دامبل دايغ بستاري
دايغ ڤون ممڬڠ بيدساري
لال برتيته بڬيڠ ڤتري
تيدر ڬراڠن بيدساري
دايغ برسوهن منغر كات
ڤتري ڤون ماسق دڠن سڬچڤت
ڤتي د بوك اوله تون ڤتري
دالمن اد چمبل بيدوري
چمبل ايتڤون د بكان
سئيكر ايكن دڠن هيدڤن
ڤتري ڤون حيران مسي مڠنڠ
متان سڤرتيله كونڠ ٢
ڤتري بركات درج برسري
ايكن نن اڤ كفد ديري
بيدساري مڤمبه سراي مڠتاكن
سرت سيڠ تونكن اغكتكن
سمبارڠ جاڠن تونكن تمڤاتي
جكت دمكين تونكن ڤربواتي

سكاله هتين بيدساري
كلور سڬر دايغ بستاري
ڤول اي هندق ممندوري
د بوان ماسق كفد تون ڤتري
مريله تون امبل سنديري
ايو هي دايغ ڤرڬيله ديري
ايسق ڤول اغكو كماري
للوله برجالن كلور كوت
ڤتي ايت د بوان سرت
د هداڤن ستي بيدساري
ايلقن تياد لاڬ ترڤري
برايسي ايوله د دالمن
ترلال انده سكال ڤربواتنن
مليهت سئيكر ايكن برنڠ
بهروله ڤتري رسان سنڠ
ايكت ستي بيدساري
اڤ د ڤربوت كناكن كماري
سماڠت ڤاتكت د دالم ايكن
جكلو مالم تونكت رندمكن
د باتڠ ليهر تونكت ايكاتي
ڤاتكت يڠ هين باغندله مات

دميله داتڠ دايڠ بستاري ڤتري كلور برتيته سنديري
ايو هي دايڠ ڤرڬيله ديري د سورهكن ستي بيدساري
اد كونن سوات ڤتي ددالم كلم ڤرمنديين ستي
كتيك سوڤي هندقله ننتي سڤاي جاڠن اورڠ ليهاتي
هي دايڠ ڤرڬيله ديري ڤتي ايت ڤرڬيله چوري
د تاره سوداڬر لاك استري دايڠ امبل باو كماري
سمبهن دايڠ اڬس بستاري ڤاتك ڤوهنكن بيدساري
رندون ساعت تياد ترڤري برچري سده توجه هاري
ايه بڠدان ساعت برچنت دودق برندم ايرله مات
جك اد امڤون دول مكت ڤاتك ڤوهنكن ڤرك سرت
ڤتري ترسنيم سراي بركات ستي نن د دالم سكچت
جاڠن ايهن ساعت برچنت دو هاري لاك كام ڤنت
جكلو هندق ڤولڠ بيدساري سكارڠله كسوره مڠهنتاري
ساعت ڬوسر بيدساري اوله سبب اڠكولمبت كماري
دايڠ مڤمبه سوك ترتاو بركات اي مانس سوار
ايو انچئي ستي اتماله جيو كلورله اڤ سكتيك جو
سڠڬهله تون جاهت هات مك دمكين لكون ڤكرتي
كاكق نن داتڠ اكن منداڤاتي هندق برتمو دڠن انچئي ستي
كدڠرنله سوار دايڠ نن ڤات ستي ڤون ڬنده رسان چت
اوله تياد داڤت بركات سڤرت د سهوتي دڠن ايرمات
منيته باڬيله تون ڤتري جاڠنله باڤق كات ديري

تياد سمان ممبوت ݢارغ
سڠݢهڽون اكن هين دان ڽاق
د چريكن اكن دڠن ايسب باق
ڤتري منڠر كات بيدساري
د تندغ د ݢوچه د تمڤري
د امبل كاين دڤننتلن تالي
تولڠله اكن سݢر بدالي
سرت د تاريق اوله تون ڤتري
ڤتري ممندغ سمبل برڤري
ببراڤ كال جو د ڤربوتن
دڠن ببراڤ شكس د رساين
ساكت ساڠت مرساي شكس
روسقن هات بدن بناس
اي برفيكر د دالمله چت
كڤد ڤتري سڤاي ڤات
للوله برمدح بڬت ستي
جكت هندق ڤاتك سݢر مات
د دالم كلم د تارهكن
جكلو بوله تونك امبلكن
تله د دڠر اوله تون ڤتري
ڤڠݢلكن اكن دايغ بستاري

تمباهن نستان لبه دان كورغ
تياد اكن سكيتي هات سياق
تيادله سكال منارە سرق
برتمبه ݢرم هتين ڤتري
ستي ڤون تياد خبر كنديري
سرت ممڠݢل دڠ رتن والي
اي نن هندق كبونه سكال
سلاكو متيله بيدساري
سكتيك جو ڤولغ سنديري
دمكينله جوݢ اكن كلكونن
ڤدرله ممبكاكن متان
اي منڠڠݢ تيادله كواس
هڤاله مناڠس سننتياس
ايكن امس هندق د كات
ساكتن تياد مندريت
تونك جاڠن بروسق هات
سورهله امبل سوات ڤتي
دالمن اد سئيكر ايكن
سكارڠله داڤت ڤاتك سمبهكن
برتيته كڤد دايغ سنداري
سورە سݢر ماسق كماري

دميله دايڠ منغر سبد مڤمبه برموهن منڤق داد
رسان هات ساغتله ݢندا ستي نن تياد دليهتن سدا
هندق برتان رسان غري دليهتن مرك لكون ڤتري
ادڤون اكن ستي بيدساري منغر سوار دايڠ بستاري
هنچرله هات ددالم چيت سبب تاءبوله برڤنداڠن مات
مقصودن هندق بركات ٢ ڤد ايه بنداڽ ممبري ورت
ستله سده كاءيسقكن هاري بݢند كلور دهادڤن منتري
ماسق كبيلك ڤول تون ڤتري تمڤر دان ݢوچه تياد ترڤه
سرت ترڤندڠ ڤد تون ڤتري مڤمبهله ستي بيدساري
تونكوله راج يڠ امت بستاري ڤاتك برموهن كرومه سنديري
ڤتري مت سرت مرك ميره ڤادم ورنان موك
جاڠن باڤق كتام هي چلاك اڠكو نن هندق كبونه جوك
دميله ددڠرن بيدساري هيلڠله روح ددالم ديري
رسان تياد لاݢي ترڤري هتين ساڠت تاكت دان ڠري
بردابر لنيڤ ددالم چيت برچچورن دڠن ايرله مات
كمان لاݢي هندق دكات مڤرهكن ديري ڤد توهن سمست
اي بركات سوار ڤرلاهن توهنك الله الهي توهن
اڤ جوك اد كسلاهن مخلوق تياد منارو كسيهن
كسيهنن تياد سهوجڠ كوك مليهتكن همبام امڤون لاك
ياالهي الله توهنك سڠڬراكن اڤاله متيكن اك
متيكنله همبام دڠن سكارڠ سڤاي ڤوس هتين اورڠ

كلورله سكر دايڠ بستاري
سبوهول سوداڬر لاكث استري
رندو دندم تياد ترڤري
سلمان بيدساري دالم استان
تيدر مالم تياد اكن لين
ممبلو ڤرسمبهن سهاري٢
سڠڬه د كيرم اكن بيدساري
قدر ليم مالمله بيدساري
رندون سوداڬر لاكث استري
د سوره ڤڠڬل دايڠ مڠرن
منداڤتكن ڤتري ڤسڤ ورن
موهنكن امڤون كڤد ڤتري
لمان بارڠ دو تيڬ هاري
دايڠ ڤون ماسق مڠادڤ ڤتري
اكن سمبه سوداڬر لاكث استري
دمي تون ڤتري منڠر سمبه
لال ممالس سراي برسبد
بلم براڤ هاري لاكث د سيني
ڤركتاءن اڠكو سموان اين
سدهله اكث بركات سنديري
جكث هندق ڤولڠ بيدساري

تاكت كداڤتن كڤد ڤتري
مناڠسله اي سڤنڠ هاري
اكن انقند ستي بيدساري
سوداڬر لاكث ڬندڠ ڬولان
كله كسه ترللوله بين
انيكث جنس ڤد تون ڤتري
اوله ڤتري تياداله د بري
ماسق مڠادڤ بڠند ڤتري
مڠاله مڠچڤ سننتياس هاري
ڤرڬيله ديري دالم استان
دڠن ترتيب مڠمبل بهين
بيت ڤوهنكن انق بيدساري
كمدين بيت مڠهنتر سنديري
تندق مڽمبه سراي برڤري
هندق مموهنكن بيدساري
اير مكان مورم براوبه
بوكنكه انقن دبرين سده
دندمن تياد ترتهاني
مكث سوداڬر جاد بڠيڠي
ستي ڤون بوله ڤركث ماري
ماس تاءبوله كسوره هنتري

تياداكه اد اورڠ توه ٢
بݢند دودق سيره د ماكن
د امبلن سڠه د سوڠكن
ستله تون ڤتري سده كسان
مليهت بيدساري برؤله ڤنچان
اي بركات سام سنديري
انق اورڠ د سمبت كماري
جكلو سده جاد مدون
سوات تياد اد ملان
ماسقله دايڠ سلاكو منچوري
د امبل ايرسڠر دچچوري
ستله اي ممبكاكن مات
كڤد دايڠ بيدساري بركات
دايڠ ڤون بلس د دالم چت
صبرله تون جاڠن برچنت
بركتاله ڤول بݢيند ستي
انتڠ تاء بوله لاڬ كمبالي
كاكق ڤرسمبهكن كباوه دول
بدنك لقسان د تمڤ بوكت
سمڤي كتولڠ مرساءي ساكت
دايڠ ڤون بلس تياد ترڤري

مك تون ممالو سنديري جو
دريباءن ڤتري بݢند برتلاكن
منت د بوبه اورڤ اوراڤن
سڬل دايڠ ٢ ايسي استان
بلس دان كسيهن ترللوله بين
ترللوله بڠيس لكون ڤتري
د تمڤر د كوچه سڬنڤ هاري
داڤت سديكت اد لكون
سلاكو هندقله د بونهن
ستڠهن مليهت تون ڤتري
بهروله سدر بيدساري
د ليهتن دايڠ سؤرڠ ڤات
كاكق د موره هنتركن بيت
برهمبورن دڠن ايرله مات
سرهكن ڤد توهن سمست
كاكق وي جاڠن برسوسه هات
تله ترسورة كڤد ازلي
سوزهله بونه بيت سكال
تياداله بوله لاڬ بربڠكت
تياد رحيم بارڠ سديكيت
منڠركن كات بيدساري

هارڤله اڠکو هي ستي بيد
ريباله اڠکو اکن رڤام بايک
ڤارسن يغ ايلق سده برباليک
بيدساري حيران سراي برکات
ڤاتکت ني همب يغ هين لت
تونکت ڤتري راج ڤرکاس
جکلو اد ڤاتکت بربوت دوس
کارن ڤاتکت اورڠ درهاک
سکليڤون دبونه ڤاتکت ڤون سوک
تونکت امبل ڤاتکت کماري
ڤاتکله همب يغ امت ڤاد
تونکت مڤکس دمکين سده
ڤتري برسبد لکون مت
بڠچي ساڠت ممندڠ مات
دکولغن رمبت اوله تون ڤتري
ساڠتله مناڠس بيدساري
بڠکد ماسق کدڠن سوار
برکات کڤد سٲورڠ مندار
لال منان ڤدوک بڠکد
ڤتري مڤاهت لکون شهد
بڠکد برمدح سراي ترتاو

هندق منجاد استري يغ موده
سکارڠ اين هندق کتيلک
هارڤم ماو لبه باڠي د تيتک
برچچورن دڠن ايرن مات
حرم برنية د دالم چيت
موهنکن امڤون دڠن ڤرڤس
ڤاتکله دکناکن يغ مان شکس
بربوت دوس کڤد ڤدوک
سي ٢ هيدڤ دڠن چلاک
هندق دڤالوکه سهاري٢
نية يغ جاهت حرم تياد
تياداکه رحيم د دالم داد
تياداله رحيم کڤد بيت
جاڠنله اڠکو برباڤق کات
د امبل کايو د بدال سنديري
ڤڠسن تياد خبرکن ديري
ڤتري ڤون کلور دڠن سڠر
کنچيکن بيلک جاڠن کتار
سياڤ د ڤالو اوله ادند
بودق تاءهندق منورت سبد
لال لکون اتام جيو

همبام منغݢغ تياد كواس
ايتڤون دغن قدرتم بلاك
در ڤد هيدڤ دغن چلاك
اڠكو توهن رحيم دان رحمن
ياالهي متيكن همب
هتين همبام ساڠت غلاب
ياتوهنك يغ مها تڠݢي
شكس يغ داتڠ ورن باڬي
ايه دان بند تياد برڬون
سياڤ ڬواڠن بربوت فتنه
كناله سمو رڤان اك
براڤ ڤسن ايه بنداك
اخر زمان تله كتار
مولتن مانس هتين مار
مولتن مانس سڤرت ڬول
سبب اي امڤون اوله
ايتڤون اڤاله هندق د كات
بيدساري دودق دغن برچنت
ستله كلور سده بڬند
د تمڤر د ڬوچه سراي برسبد
جاڠن اڠكو چنتك مڠاد ٢

اڤام د ڤاڠت اولر يغ بيس
د دالم دنيا مرساءي نارك
اڠكورله مات همبام سوك
متيكنله همبام سرت ايمان
ساكت تاءكورڠ مڠكن برتمبه
هيتمله صفة جاد براوبه
همبام تاءهندق هيدڤ لاڬ
متيكن همبام سبلم ڤاڬي
د بوڠكن همبام د دالم استان
مك اك براوله بنچان
هارڤكن دايڠ سودراك
منت د ليهتكن سباڠ لاك
دايڠ تاء ڤاڠت د امبل سودار
اوله تاءداڤت د كير ٢
هتين هندق ممبري چلا
مك اك منداڤت بلا
برلكوكن قدرة توهن سمات
هڤاله برندم ايرله مات
ڤتري ڤون ماسق منداڤتكن بيد
مڠاڤ مناڠس سورام اد
سورام كدڠرن ڤد بڬند

تندق مناڠس بيدساري   سرت دڠن تاکت دان ڠري
تياداله اي تاهوکن ديري   جالن دمرکاءي تون ڤتري
برداتڠ سمبه بيدساري   منهارڤ مناڠس دکاک ڤتري
تونکٴ ڤرهمباکن ڤاتکٴ کماري   بارڠ يڠ ساله تونکٴ اجري
کڤد سڠکٴ هات بيدساري   تدکال اکٴ مڠادڤ ڤتري
تياداله ترتيب مڽمڤن ديري   ايت کراڠن ساڠت دکوسري
ڤاتکٴ نن بودق تاٴ تاهو بهاس   تمباهن ڤول بڠم بياس
جکلو ڤاتکٴ بربوت دوس   موهنکن امڤون دڠن ڤرڤس
دميله د دڠر بڠند ڤتري   تمباهن دکوچه دتمڤري
برکتاله اي بيدساري   تهوله اکٴ اکن کهندق ديري
يڠمناکه تياد ساکت هتيکٴ   اڠکو نن ساڠت ممبوٴت لاکٴ
رڤام لبه در ڤدانه اکٴ   هارڤله هندق جاد مدوکٴ
بهروله بيدساري تاهوکن ديري   سبب بڠند مکٴ دکوسري
مڠکنله ساڠت تاکت دان ڠري   مناڠسکن اننغ نصيب سنديري
دکوچه دتمڤر سکنڤ هاري   ماکن دان مينم تياد دبري
سرتاله ماسق راج بستاري   ڤتري ڤون سکر کلور برلاري
ورن صفتن براوبه لت   سڤرت دتونو هيتم سمات
هندق اي ممبوکاکن مات   لته دان ساکت سڠکل اڠکوت
مناڠسله ستي بيدساري   الهي ربي خالق البحري
تياد بردوس ددالم ديري   مکٴ دمکين دبالس ڤتري
همبام تياد مڠتهوي دوس   اڤاکه سببن ڤتري مڽقس

اينغ ڤغاسه هندق دچاري
دمكين جاوه مالم رسان ݢنده
سيڤاكه ايت تيته بݢند
دمي تون ڤتري منغر كات
اڤ ڤول ڤدلين كيت
دهات ڤتري ساڠتله غري
هتين ماره تياداله ترڤري
بيدساري مڠاغس بوكن كڤالغ
مپبت بندان براولغ ٢
سݢل دايغ ٢ ڤرݢ منچاري
بيلق دکنچي اوله تون ڤتري
حيرانله ساغت بيدساري
اڤاكه دساكڽ ڤد تون ڤتري
ستله ڤاݢي هاري ڤون ترغ
ماسقله بݢند ڤتري يغ ݢارغ
تله دليهت اوله بيدساري
تندق مپمبه منچيم جاري
تونكڽ راج ڤرميسوري
ڤاتكڽ هندق موهن كمبالي
اوله تون ڤتري دتمڤري
جاغن كو هارڤ بيدساري

ڤرساٴنن سڤرت روڤه سنديري
اي مڠاغس ترسدركن بڤد
سوران مڠاغس ترلال انده
بردابر لنچڤ ددالمن چت
بودق موبوت تمڤت ممبوت
دسورهن لارغ تون ڤتري
دنتيانين منتي سيغله هاري
سݢل يغ منغر رسان والغ
مڠتاكن درين هندق ڤولغ
هندق منيغق بيدساري
سؤرغ تاٴ داڤت ڤرݢڽ ماري
ايڤون فيكر سؤرغ ديري
مكن ساغت اكن دݢوسري
بݢند كبالي دهادڤ اورغ
ممبوكڽ ڤنتو ماسق سؤرغ
اكن تون ڤتري ليلا ساري
هندقله منت دهنتري
بارغ امڤون كباوه دول
كمدين ڤول ڤاتكڽ كماري
سراي بركات تياد كبري
هندقله ڤولغ كروڤه سنديري

هي دايغ ٢ ڤولغله ديري   اوسهله د ايکتّ اکن بيدساري
اينغ ثغاسهن اکو نن بري   اغکو ڤون بوله ڤرکڽ ماري
دميله دايغ منغرکن تيته   سکلين بربغکت سراي مبمبه
دايغ کا٢مقت هتين غلاب   درج يغ مانس مورم براوبه
ادڤون اکن بکند ڤتري   د تاره د بيلق بيدساري
دودقله اي سٴورغ ديري   رسان تاکت ساڠتله غري
ستله سده مالمله هاري   ماسقله بکند راج يغ بهاري
سکراله د داڤتکن تون ڤتري   هيداڠن داڠکت دغ سنداري
بکند ڤون دودق مڤيلاکن   مريله تون کيت نن ماکن
بکند برديري منداڤتکن   دسيسي بکند د دودقکن
بکند ترتاو سراي برسبد   سکان بساڠت راس ککند
مليهت کلکون انق بدوند   مليلاکن ڤدغ داتس کود
ايوهي ادند سري مکت   کاسه سغکه تون اکن بيت
لاڤردان دهاکڽ ڤون تياد منديت   منتيکن هندقله سنتڤ سرت
سنتڤله بکند راج بغساون   سمبل برسند دغن چمبوٴن
سدهله سنتڤ بکند تون   لال ماسق کدالم ڤرادوٴن
بيدساري ڤون ساڠت دکچيت   برندمله دغن ايرن مات
دودقله د دالم کلڤ کوليت   ڤد سياڤ لاکڽ تمڤت برکات
ترکنغله اي اکن ايه بندان   دودقله دغن سٴورغ ديرين
اڤي الله اڤاکه ملان   مکڽ حالکڽ دمکينله ادان
تولال ساڠت تاکتن بيدساري   اولهن دودق سٴورغ ديري

ایر متان جوک برلینڠ ٢ رسان هات تیاداله سنڠ
برجالنله ماسق د ڤنتو مالڠ دایڠ دان منذر برکلیلڠ
دایڠ ٢ ڤنه داتڠ مڠرلڠ بیدساري تندق تیاد مڠرلڠ
ڤد کتیک لڠسیر متهاري بڬند ڤون لاکٓ دهادڤ منتري
سکتیک سمڤيله بیدساري ماسق مڠهادڤ تون ڤتري
دایڠ سکلین دودق د باوه ایڠڠ ڤڠاسهن دمکین جوا
بیدساري مڽمبه ڤري ڤڠکاو تڠه دهادڤ دایڠ سموا
ڤرسمبهن د تاتڠ کهداڤن ڤتري ڤڠاسي سوداڬر دولاکٓ استري
ڤتري ترچڠڠ حیران ترڤري سڠکهن ڤنجلماٴن بیدساري
برداتڠ سمبه دڠ بیدوري داتڠله اي مڠهادڤ سندیري
انیله تونک ڤاتک بیدساري انق سوداڬر لیلا جوهاري
ڤتري ترکجت مڠر کات حیران برفیکر د دالم چت
سڠکهله باڬي دایڠ برچریت رڤان ایلق باڬي دڤت
سکل کات سوداڬر لاکٓ استري د ڤرسمبهکن اوله دڠ بیدوري
ڤتري ڤون تندق بردیم دیري فیکریڠ جاهت جوک دچاري
د دالم قلب ساڠت بربید تاکت دلیهت اوله بڬند
کڤد دایڠ ڤتري برسبد سوره کمبال ڤڠاسه ایڠڠد
ستله د دڠر اوله بیدساري ایڠڠ ڤڠاسهن د هالوکن ڤتري
بلسن تیاد لاکٓ ترڤري تندق مناڠس رسان ڠري
برکات ڤول باڬي تون ڤتري جاڠنله مناڠس بیدساري
بوکن تاٴ داڤت ڤرک کماري جک هندق ڤولڠ کسوره هنتري

برڤسن سوداݢر لاک استري
بايک ٢ تون ڤرهمباکن ديري
تاهو٢ له تون مڤمڤنکن ديري
جکک تون رندو هندق کماري
تون دودق د باوه خرند
دڠن لمه لمبت تون برسبد
ڤسن سوداݢر مالم دان سيڠ
جکلو اد کاسه دان سايڠ
دايڠ ڤون بلس سراي برکات
جاڠنله تون ساڠت برچنت
انقک دودق د دالم استان
برليهتله بيت برهولغ استان
بيدساري تندق تياد برکات
مريله بند ڤرکيله سرت
دمي د دڠر کات انقند
تاکتن ساڠت اکن بکند
بيدساري د دوکڠ اوله سوداݢر
بندان تڠکل تاڠس برتاݢر
د هنتر لال کسيسي کوت
تڠکلله انقک بجيله مات
بيدساري د دوکڠ اوله ماءاينڠ

سمبل مملقله بيدساري
کباوه چرڤو دول تون ڤتري
دودق مڠادڤ راج - منتري
برموهنله کڤد تون ڤتري
هباي تون جاڠن بربيد
جاڠن تڠکي مڠڠکتکن مدح
ايو انقند سڠکل دايڠ ٢
اکن بيدساري جاڠن د بوڠ
سمبل مڤوله اير مات
سرهکن انقند کڤد تون بيت
د باوه تخت راج يغ غان
مساکن سام داڤت دسان
سرت برهمبورن ايرله مات
تياداکه هندق مڠنتر بيت
کدو لاک استري منمبق داد
تياد د تيتهکن ممڠکل بند
د هنتري سمڤي کلور ڤاݢر
هتين هنچر باݢي د باکر
د لتقکن ڤتري سراي برکات
بوه هات جاڠن ساڠت برچنت
اکن سوداݢر تڠکل ترکنڠ

بودق تائتاهو مليدكن سنديري   بلم قرنه برچري بلرغ سهاري
مپاهت دايغ دغ بيدوري   بوله بيبت قرسمبهكن قري
كارن قتري ايت راج بستاري   مساكن تائدلقسكن بيدساري
بيدساري دمنديكن ايه دان بند   دلاغيري اوله سكلين اينغد
دگوسق اوله كندين يغ مود   د بوبه باو٢ن يغ امت قاد
سدهله بيدساري د منديكن   دتوتقف توبه دسالنكن
دهياسي قول د قكيكن   برتاقه سراسه بوغ قكن
بركاين انتلس توليسن بارت   لغكف دغن تقي برسيرت
مماكي قمر امس د قاهت   برتالي دتاته لاكت برسورة
برباجو سترا ورنان جغكت   بركنچيغ برتوليس ناكت
بركلغ كان سبله تيكت   برچاچين مانكم بريب هركت
برسوبغ كونن لايغ برجنترا   ايلقن تياد لاكت برتارا
بركرنچغ امس ادي كارا   سكلين برتمبه مانس مندرا
سنتيغ دقاتن امس دريكت   د بوبه تاجق بوغ چمقاكت
د سلغي دغن منداليكت   سايغن تياد مماكي قداكت
هابسله مماكي مانس برتمبه   ايلقن قاتت تياد براوبه
قارس لقسان بدياد ري سقرب   تتكال تورن كماي قاد
مماكي دقاتت دايغ ليماغن   ايلقن سقرت انق كياغن
لقسان بوغ د دالم جمباغن   باون هارم سقمنداغن
ستله سدهله دهياسي   د قلق دچيم د تاغيسي
قتري نن بياس د تيمغ ستي   سقرت هندق د راتقي

ستله سمڤي دايڠ بستاري
للوله مڤمبه بيدساري
كات سوداڬر اڤاكه كهندق
د ساهت دايڠ يڠ امت كالق
سلام در ڤد تون ڤتري
جكلو اد كاسه سرت دبري
ستله سوداڬر منڠر سبد
ايو انقكت تون ايهند
بوكنن مده ادب همب راج
بارڠ كلكونن باڤق دسهاج
سيلاكن دايڠ سكلين كمبال
سمبه سجود كڤد راج يڠ اصلي
دايڠ ڤون بلس د دالم چيت
اكن تيته دول مكت
دسمڤيكن دايڠ كڤدان ڤتري
هارڤ ساڠتله دو لاكت استري
لال بركات سوداڬر ڤول
بوكنن بيت تياد الله رضا
بيت ڤون سدي همبان ڤتري
تمباهن د ڤوڠت بيدساري
بيت ڤوهنكن كڤد تون ڤتري

مڤمبه سوداڬر لاكت استري
ايڤون بركات سڬر كماري
دايڠ ڤن داتڠ ترلال باڤق
بيت دتيتهكن راج يڠ بجق
كڤد تون دو لاكت استري
هندق دسمبت بيدساري
كدو لاكت استري منڤق داد
ڤترا ڤن سورڠ هڤاله اد
انق بيت ساڠت بياس منج
لاكيڤون بلم سمڤي درج
موهنكن امڤون كباوه دول
رمڤله داكيڠ تتڤكن سكال
دڠن لمه لمبت اي بركات
تون جاڠن ساڠت برچنت
بهروله سوداڬر مانس برسري
ڤتري مڠاسهي بيدساري
تيته ترجالجڠ اتس جمال
لامن جاڠن مبري چلا
سهاج مكت سائيسي نڬري
سڤاتت تمڤت بوڠكن ديري
دو هاري سكال لڤس كماري

برباڬي دڤجين اكن ليلا ساري
ڤتري ڤون تندق برديم ديري
ڤتري برڤيكر برهات مكر
كاسه دايڠ اكن انق سوداڬر
بايك كوامبل دڠن تيڤوكڽ
لامن بيدساري دالم تاڠنكڽ
مك برسبدالله تون ڤتري
منداڤتكن سوداڬر لاك استري
جكلو كاسه تولس دان مسرا
كدو لاك استري جاد سودار
تيڠڽ تاهن برسواميكن بڬند
بدن ڤون همڤركن اكن بربيد
دايڠ وي اڤاله ڤرڠڽ سڠر
جكلو داتڠ سي بيدساري
ڤرلاهن اڠكو بركات سنديري
دمكينله هندقن اڠكو برڤري
جكلو دبرين سي بيدساري
جاڠنله سوداڬر بردوك چت
جك اي رندو ساڠت برچنت
دميله دايڠ منڠر كات
سرت ممباو الله ڤرنته

ممبري لمبت هتين ڤتري
هتين ساكت تياد ترڤري
هتين ڤانس باڬي دباكر
ڤكرجائن اين ترلال سوكر
سڤاي جاڠن جاد مدوكڽ
سهڠڬڽ مات بايكڽ هنديكڽ
ايو هي دايڠ ڤرڬيله ديري
كسورة مڤمبت بيدساري
در ڤد سوداڬر ليلا جوهارا
بيدساري هندق د امبل ڤترا
براڤ هابس هرت دان بند
سئورڠ ڤتري ڤون بلمله اد
باواله دايڠ ستي مڠندرا
ببيكن اي سهاري دو هاري
كڤد سوداڬر دو لاك استري
كڤد سوداڬر ليلا جوهاري
برتمبهله مليان ڤرداڬڠ سنتري
انقن تياد كبري لت
داتڠ كماري كڤد بيت
مڤمبه دڠن برسوكڽ چت
سڤوله منڠر د باوان سرت

دايغ ترسنپم دغن سكچت
سده سنتق راج بغساون
سرت مماكي باو٢ن
بري سيرة اڤاله ادند
مپورهكن سگل اورغ ميود٢
ڤتري ترسنپم سراي بركات
مڠاءجركن سگل هلبالڠ كيت
بگند ڤون سگر كلور كبالي
د سورة برماين انيك٢ باڬي
اكن ڤون ڤتري ليلا ساري
مڠڤاكه ديري لمبت كماري
برداتڠ سمبه دڠ بيدوري
اكن سوداڬر دو لاك استري
كاسه ساغت ايت بندان
دڠن سگل اينڠ ڤڠاسهن
جكلو سڠڬه تونك بركهندق
تونك امبل اي اكن انق
جكلو تونك مڠسهاني دي
كارن ايهن ساڠتله كاي
جكلو د سورة سمبت كماري
اكن ڤاتك ايت بيدساري

د اشارتكن دڠن ايكر مات
سنتق سيرة د دالم ڤون
سمبل برسند دڠن چمبون
هندق كبالي سكارڠ ككند
براجر ممانه د اتس كود
بايكله ككند برماين سرت
سڤاي ڤندي برماين سنجات
مڠهمڤنكن سگل اورڠ يڠ ڤندي
سوك ترتاو بگند مڠيلي
د ڤڠگلن دايغ د همڤيري
مناته دي سبيدساري
سوكر ساڠت ڤاتك منچوري
تياد برچري بارڠ سهاري
ترلال كرس كاول جگان
سنتياس حاضر د هداڤنن
كڤد ايه بندان بايك د ڤنت
كارن ايڤون لاك بودق
بارڠ مقصود د داڤت سدي
تمباهن انقن د جديكن سهاي
بيبر ڤاتك ڤرك سنديري
ساڠتله هندق ڤرهمباكن ديري

ايه بندان هارڤكن كيت
ببراڤ ڤول د برين هرت
كارن تون ڤتري راج كواس
جك انق اورڠ روسق بناس
ڤتري نن ݢارڠ بارڠ كلكون
منڠركن كات يڠ د ڤرتون
لال بركات ڤول دڠ جوده
كات يڠ بايك ممبري فائده
سڠݢهڤون ڤتري تون بيت
جك بيدساري براوله تخت
جاد ڤڠهول تياد اد مدة
اڠݢن رسان بربوت خيانة
ستله سده اي برنچار
دايڠ نن سهاج اكن جوهار
ادڤون ڤتري ليلا ساري
در ڤد سهاري كڤد سهاري
سئورڠ مندرا ڤرݢ منچاري
مندر بركات كاكق نن ماري
دايڠ ڤون سݢر مڠادڤ
داتڠ ميمبه سمڤرن ادب
ارتين جاڠن ديري بركات

ماكن دان مينم د بوان سرت
د تان ڤتري اڤ جواب كيت
كالو د ڤربوتن سمبارڠ بهاس
بوكنكه كيت برئوله دوس
ڤرݢنتائن مارة سده كتهون
ايتله ڤتري ساعة چمبورون
كيت ڤون بوله برداتڠ سمبه
سڤاي هيلڠ هات يڠ ݢنده
بݢند نن تله جاد ممكت
مساكن كورڠ مرتبة كيت
بوكن منجاد فرض دان سنة
كلق كيت براوله لعنة
برجالن لال اي كڤسار
بارڠ كهندقن د ڤراوله سݢر
منننتيكن داتڠ بيدساري
دايڠ تياد داتڠ كماري
برتمو دڠن دڠ بيدوري
اڠكو د ڤڠݢل تون ڤتري
د داڤتين بݢند لاكڤ سنتڤ
تون ڤتري ممندڠ مات تركجڤ
كڤد بݢند كلوكن ڤات

ڤاتتله اي دسين ديم مغداڤي تونكت تتكال سمايم
دوري لندق سرڤان جاري ڤاتتله دغن چڠكين كيري
سڠكهڤون باڤق انق ڤرمنتري تاءسام ستي بيدساري
دميله د دغر بڠند ڤتري دايغ مموج بيدساري
ساكت هتين تياد ترڤري لقسان باكي د توسق دوري
ڤتري ممالس سراي بركات دايغ وي جاڠن برباڤق ورت
جك سڠكه ديري كاسهكن بيت خبر نن جاڠن د بري ڤات
سمبهن دايغ دڠ بيدوري كاسه ڤادك اكن تون ڤتري
د مناته لاك ڤادك نن چاري تونكوله راج يڠ بستاري
برتيتهله ڤتري ليلا ساري ايو دايغ دڠ بيدوري
جك سڠكه سڤرت كات ديري چوريكن كامي سي بيدساري
دايغ مپمبه سراي مڠتاكن هندڤله د هول تون صبركن
موده جوڬاله ڤادك بچراكن كمدين كلق ڤادك كرجاكن
دايغ مپمبه برموهن ديري منداڤتكن ستي بيدساري
جكلو تاءداڤت بارڠ سهاري اوله ستي د سورهن چهاري
اداله انتران دو بولن ڤرك كماري دايغ برجالن
دڠن بيدساري اي برتولن كاسهن سده بربتولن
د ليهتن سوداݢرلاك استري دايغ سباكي ڤرك كماري
بركاسه كسيهن دڠن بيدساري بارڠ كهندقن اي د بري
بركتاله دايغ سام سنديري اڤاته د اي كيت منچوري
كسيهن اك اكن بيدساري كاسهن باڤق تياد ترڤري

ڤتري منتري منجواب كات
جاڠنكن اكو ممندڠ مات
د مان لاكو يڠ كامو تيليك
سمبه دايڠ يڠ تيته چرديق
ايكو متان مڠولڠ مانس
كولتڽ سڤرت چمڤاك ويليس
ڤقيڽ باڬي ڤاره د لايڠ
ليهرڽ سوك د تنتڠ دايڠ
هيدڠڽ سڤرت كنتم ملور
ڤوته صفتڽ ورن هبلور
ببرڽ سڤرت ڤتي د چاريق
برڤتوتن سنتڠ بوڠ اڠكريق
ڬڬيڽ سڤرت دليم مرك
جكلو سڤوله هات يڠ دوك
ڤڠڬڠڽ رمڤيڠ ددانڽ بيدڠ
ساڠتله سوك ڤاتك ممندڠ
ڤهاڽ سڤرت ڤاه بلالڠ
ڤرميڽ بوكن الڠ كڤالڠ
بتيسڽ سڤرت بنتڠ ڤادي
كاسه دان سايڠ سرت سودي
تومتڽ سڤرت تلور هايم

ساڠتله بنچي رسان بيت
منتري خبرڽ هتيك مت
در ڤد رڤاك ترلبه بايك
تياد توان د داڤت ڤاتك :
سنيڤمڽ ڤاتت دڠن ممالس
لقسان ڬمبر بهار د تولس
باهوڽ سڤرت باهو وايڠ
ڤينڠ د ماكن بربايڠ ٢
وجهڽ لقسان كونڠ تلور
برڤتوتن سڠڬول مايڠ مڠكور
ليهرڽ لقسان ڬمبه د لاريق
دمكينله برتمبه رڤان بايق
سرت ترڤندڠ هات تربوك
ترڤندڠ دي منجاد سوك
سسوڠ سڤرت تلور كڤودڠ
سڤرت ڤتري د ڬونڠ ليدڠ
لقسان مانكم د دالم بالڠ
بارڠ يڠ ممندڠ رسان والڠ
سمڤرناله بهسان دڠن بودي
ڤارسڽ لقسان نيلا ڬندي
سڤرت ڤتري د بنو سيم

دايڠ مڤمبه مڠتاکن ڤاتيک
کائمڤتن ماسق کباوه ڤنڠاهن
دڠن دولة دول کلمڤاهن
ببراڤ کمڤڠ ڤاتيک جلاني
لاڤر دان دهاڬ ڤاتيک تهاني
سودهله ڤاتيک جلاني رات
سئورڠ تائماڠس کڤد مات
اداله سبوه کمڤڠ سوداڬر
جالنن سولت ترلال سوکر
اياله اد سئورڠ ڤترا
رڤان سڤرت بدياداري اندر
سکليننله ڬراڠن بدياداري
لکون ڤاتيت بجق بستاري
جکلو دتنتڠ ڤدوک ککند
انق دامبل اکن استري موڠ
کچيل مواق سدڠ روماج
سڤرت اون مڠندڠ تيبج
رمبتن ايکل مايڠ مکر
سڠڬهڤون اي انق سوداڬر
دهين سڤرت سهاري بولن
جکلو تونک امبلکن تولن

سمبل برکات ملکوکن چڠڠق
برداتڠ سمبه ڤرلاهن ٢
اداله تونک سوات ڤليهن
ڤنتله رسان کسان سين
هات يڠ تاکت جاد براني
ڤاتيک تتاڤي سکليڤن ڤات
لاين در ڤد تونک دول مکت
اورڠ کاي لاڬ ڤنديکر
برلاڤس ٢ ساسک دان ڤاڬر
ڤارسن ايلق تياد برتار
سڤرت مدو تمبق سکار
سئورڠ تائبندڠ دالم نڬري
نمان ستي له بيدساري
منجاد اڤ ڬراڠن بڬند
سهابس کاسه دالم داد
مانس لکون برساج ٢
سوداڬرلاک استري ساڠت ڤرمنم
سروڤ ايمت دچاري سوکر
دڠن انق منتري تياد ترتوکر
لقسان چنچين ايکاتن سيلان
مانس مڠريڠي تونک برجالن

اي بركات ڤد بيدساري
كيڤس جاڠن د بلي ديري
بوكنن امس تياد كبري
سروڤ اين داڤت كوچاري

بيرله بند سوره ڤربوتكن
ڤد ڤنديي امس كيت اوڤهكن
لبه در ڤد ايت بوله د تاتهكن
كيڤس راج تون ڤولڠكن

بندان ممندڠ لكون سرت
بلس كسيهن د دالم چيت
د ڤلقن ستي سراي بركات
ديمله تون امس جويت

كيڤس ايتڤون تياد بتاڤ
لبه در ڤد ايت كسوره تمڤ
برباڬي جنس انيك ٢ روڤ
دڠن كيڤس اين تياد سروڤ

ساڠتله مناڠس بيدساري
د ڤلقن بند د كساري
جكلو كيڤس اين تياد د بري
بيرله اك ممبوڠكن ديري

د دڠر سوداڬر ليلا جوهاري
سڬرله داتڠ برلاري لاري
د اڠكت در باله بيدساري
سمبل د بوجق سڤه د بري

تڠكي هات جاڠنله مرك
جاڠنله تون برهات دوك
جكلو ببراڤ سكليڤون هرك
ستمبڠ تون كبلي جوك

د ايڠكه يڠ ممباو كيڤس كسين
براڤ هرڬان ڬراڠن اين
مڤاهت دايڠ چندر مليني
جك دو تمبڠ اداكه براني

سوداڬر ترسنيم سراي بركات
بيت نن ڤاڤ تياد برهرت
سبب انقك بجيله مات
بوله تاء بوله بليله بيت

د تمبڠن امس لال د بري
دايڠ مڽمبه برموهن ديري
سمڤيله كهداڤن بڬندا ڤتري
دمي ترڤندڠ كتان ماري

بركتاله ڤتري سمبل بربيسك
اد كه بوله ديري سليديق

كلوركنله سڠل يغ د باو
دايڠ ترڬجت كمالو مالوءن
انيله انچيء ڤكاين تون
بركات دڠن سوك ترتاو
ممندڠ ستي انام جيو
ستله د ليهت اوله بيدساري
كيڤس د تاته انتن بيدوري
د سورڠكن ڤوان د ماكن سيره
ايو ما ايڠ ليهتله ديري
سموان ڤكاين سكليڽ اد
ڤرڬيله اڤ سڬر كڤند
ڤرڬيله دايڠ سورڠ ديري
دايڠ مڠمبه مڠتاكن ڤري
امس كونن د سورهن ڤڽت
اد باو دايڠ در دالم كوت
منڠر كات دايڠ بستاري
ڤرڬيله سڬر لهاتي ديري
اي ڤرڬ د ايرڠكن ككند
د ليهتين ڤكاين سلڠكڤ اد
استري سوداڬر امت بجقسان
ڤكوجاءن اين اڤ سمان ٢

مان ڤكاين در بنو جاو
بركتاله تياد لاڬ كرون
د جوالكن اوله راج بغساون
حيران سكال بيت سمو
كاسه رسان تيداله دو
ڤكاين اند تياد ترڤري
تواسن لازوردي د چمڤوري
د ڤڠڬن كيڤس بيدساري
ايلقن كيڤس تياد ترڤري
هڤاله كيڤسكو جوڬ تياد
ڤنتاكن امس كڤد ايهند
منداڤتكن سوداڬر لاكت استري
سهاي د سوره انقند كماري
هندق ممبلي كيڤس ڤرمات
ڤتري كو نن امڤون هرت
سوداڬر بركات كڤد استري
تمبڠله امس سكال بري
للوله دودق دكت انقند
عجاءيب ڤول د دالمن داد
داتڠله فكيرن يغ امت سمڤرن
سياڤ تاه دالمن بنچان

بيدساري منغرساغت سكچت
دايغ وي قرك امبلكن بيت
دايغ دالم سراي برقري
د ققنت هندق د باو كماري
تاكت ساغت اي بركات
سياق هندق ممبلي هرت
بركات ستي له بيدساري
كالو بركن اك سنديري
كلورله دايغ دغ رتن واتي
د ققكل ماسق اوله انچئي ستي
دايغ قون ماسق امقت سكاون
لمه لمبتن بارغ كلكوئن
سكراله د تكور اوله اينغد
كيت قون سام د قرهمب بكند
دميله ترققدغ دايغ نن سده
بردبرله روح د دالم داد
اي بركات سام سنديري
ملجلس ترلبه در قد ققري
جكلو بكند مليهت سنديري
تياد بربندغ د دالم نكري
اينغ بركات سراي ترتاو

اي ترسنڤم سراي بركات
كيت نن هندق مليهت سرت
سده سهاي بركات سنديري
دايغ نن تياد هندق ممبري
ڤكاين راج د دالم كوت
ققكلله اي د باو سرت
قركيله دايغ ققكل كماري
هندقله جوك اك ممبلي
د داقتين دايغ لاك برننتي
بارغ نن هندق اي لهاتي
اي برجالن سمبل مراون
سقرت اورغ مالو ملوئن
سلاكن تون ايو انچئي مود
مريله نايك كاكق دان سند
ترچغغ مليهت روق انچئي بيد
ممندغ قارس يغ امت انده
بايك قارسن انچئي بيدساري
دمكينله كراغن انق ٢ ن قري
سهاج دامبل دجديكن استري
قارسن لقسان مندودري
انچئي دان دايغ مغاق جيو

تياداكه هندق ممبلي هرت
سئله د دغر اورغ مود ٢
ممبوك ثنت سراي برسبد
دايغ بركات سام سنديري
ثكاين كيت باڤق دكلواري
دايغ بركات سراي ترتاو
ثكاين اين تياداله دو
سئله دليهت دايغ بستاري
كڤد دايغ اي برڤري
دايغ وي بري كيت ممباو
كڤد تون بيت نن جو
دايغ ترسنڽم سراي بركات
جكلو هيلغ سوات ڤرمات
كارن ثكاين تون ثتري
باڠ يغ هندق اغكو تاواري
دايغ ڤون سوك د دالم هات
بيت ممبري تاهو انچي ستي
ايڤون ماسق دڠن سگچت
دباو اينڠد ڤغاسه سرت
اداكه تونكت هندق ممبلي
دباو دايغ مود ترجلي

جوالن كامي انيله سمات
دلوٴر ڤاگر سوران اد
دايغ وي اڤ د چاري ككند
سوداگر دسين كيت چهاري
كلوكن ماٴو دبليكن استري
انيله ثكاين يغ بيت باو
تمڤاهن اورغ دبنو جاو
همبان ستي بيدساري
ككند دايغ باو كماري
ثكاين در بنو جاو
د بلين گراڠن سوات دو
بوكنن كامي امڤون هرت
جديله كامي براوله نست
سباڤقن بينت باو كماري
مان سڤاتتن اكو ممبري
كتان ككند دودقله ننتي
كلوكن اي هندق لهاتي
د داقڤين ستي دودق دكات
دايغ مپمبه سراي بركات
ثكاين امس انده سكال
كتان ثتري سوره جوالي

بركتاله باڮي دايڠ ڤوداڽ　　ممباٴيكي لكون تياد برهڠڽ
سهاي ڤولڠ برتڤاكن هرتڽ　　سڠراله سهاي كمبال جوڽ
دمكينله كات دايڠ ويراون　　كارن ڤكاين راج بڠساون
هرڬان جكڽ سده كتهون　　نسچاي سهاي خبركن تون
سڠڬوڤون اي بركات ٢　　سكليني هابس دڤندڠ رات
سوروڠ تاٴمانس كڤد مات　　تياد بركنن د دالم چت
اي مموهن ممنت ديري　　ماسقله ككمڤڠ سڠل منتري
سكلين رات سده دچاري　　تياداله سڤرت حسرتن ڤتري
دايڠ برجالن سڠل تمڤت　　رتاله كمڤڠ تياد تراومڤت
دمان . اورڠ يڠ د داڤت　　سوروڠ تاٴ بوله سڤرت صفة
دايڠ بركات سام سنديري　　ڤنتله برجالن سهاري هاري
كمان لاڬ هندق دچاري　　چوب ككمڤڠ داڬڠ سنتري
برجالنله دايڠ سكلين رات　　ممباو ڤكاين امس سمات
اورڠ يڠ مليهت سكلين رات　　ڤكاين بوكن لايقن كيت
ماسڠ ٢ بركات سام سنديري　　اڤ ككوراڠن كباوه دول
مك ڤكاين دسوره جوالي　　سوروڠ تياد براني ممبلي
دايڠ منوجو كمڤڠ سوداڬر　　برلاڤس ٢ رڤان ڤاڬر
د دالمن ريوه سوار برتاڬر　　م سقله دايڠ منداڤاتي لڠڬر
دايڠ بركات سام سنديري　　كمڤڠن ترلبه در ڤد منتري
ريوه ببين تاڤق دانتاري　　چوب ٢ كيت ماسق كماري
دايڠ كاٴمڤت ڤول بركات　　اياكه نون د دالم كوت

سمکل يغ برجمڤه د امبلن تولن
دايغ ساڠت ڤندي ممبوجق
بارغ کدي اي نن دودق
سمکل سهاي فردان منتري
دايغ وي اڤ دجوال ديري
دايغ کائمڤت سوک ترتاو
اڤاله کرج بيت ممبوک سمو
برتان ڤول اورڠ دسيت
خبرکن اڤاله سڤاي تڠت
جکلو بوکن لايقن کيت
دايغ ترسنڽم سراي برکات
لان د تڠجقکن سوات ڬلغ
اندهن بوکن لاک کڤالغ
سرت داتغ لال برکات ٢
دايغ داتغ دردالم کوت
ستله ددڠر انق منتري
اي برکات ڤرڬيله ديري
سهاي منتري کلو رله اي
ديري دڠڠکل تون سهاي
ماسقله سکلين دايغ بغساون
دتڤاکن سکل انق ڤراون

سموان هابس برکندل کنالن
سکنڠ کمڤغ اي نن ماسق
لکون سڤرت اورڠ يغ مابق
کڤد دايغ اي برڤري
دڠاڠن تياد ماو کلواري
سکلين برکات مود دان توه
بوکنن ڤاتت د بکاکن جو
دايغ وي ڬراڠن ايت
هندق دليهت بارڠ سوات
بير کباو کڤد تون بيت
بواهکه کامي ڤرک سرت
يغ ممندڠ حيران ترچڠڠ
ايڤون سڠر کمبال ڤولغ
هندقکه تون ممبلي هرت
برجوال ڤکاين لغکڤ سمات
سکلڤتان تياداله ترڤري
باواله اي سڠر کماري
مڠداڤتکن دايغ سرت برسراي
جکلو ڤنوج کڤد د ي
سمبل ممبوت تڠکه کلکون
براڤ هرڬان دايغ ويراون

رمهن ڤندي دايغ همڤركن
دايغ مڤمبه سرت مڠداكن
دكلو ركنڽ امس د تنجقكن
دسوره بواتي سڬر دكتاكن
امس د تمڤ بركلاتن
ببراڤ ڤودي دڠنڽ انتن
عجايب سكال دليهت ڤربواتن
ڤكاين ڤتري استرين سلطان
ببراڤ مانكم يڠ د تتهن
تاءداڤت تركيرا اكن هرڬان
تيڠكڤ هاري اكن كاءمڤتن
هابسله ڤكاين دڠن سلڠكڤن
اكن تون ڤتري تياد ماكن
ككندا ڬولان يڠ د رساكن
ڤندي مڤمبه سرت ممباواكن
ممباو كيڤس يڠ دبوتكن
دسمبتن ڤتري دڠن ترتاو
مليهت كيڤس تياد كچيو
سروڤ ايت تياداله دو
ڤكاين ڤتري دبنو جاو
ڤتري ڤون سوك ممندڠ دي
دڤڠڬيلن دايغ امڤت سباي
دايغ وي ڤرڬ كامي سراي
كڤدام اكو منارة رهسي
دايغ وي ڤرڬ اڤاله ديري
ماسق ككمڤڠ سڬل منتري
سراي برنيلي برجوال بلي
ڤكاين اين انجقكن بري
سياڤ يڠ بركهندق دايغ ليهتكن
كڤد اورڠ لاين جاڠن بريكن
ڤكاين اين ديري جوالكن
هرڬان جاڠن ديري كتاكن
دايغ وي ليهت سليديق٢
كلو اد اورڠ يڠ كچيل مواق
در ڤد رڤاك يڠ ترلبه بايق
هندقله دايغ سڬر برباليق
مقصودك جڬ دايغ سمڤيكن
بارڠ كهندقم اكو بريكن
دايغ كاءمڤت اكو لبهكن
ڤڠهول استان اڠكو كجديكن
دايغ ايت سهاج اندان
كاءمڤتن برموهن لال برجالن

كبوڠكن اي ڤوس رساكو سڤاي جاڠن جاد مدوكو
چكلو بكنڠ براستري كلق ترلبه كاسيهن دسان ڤولق
كڤد يڠ مود ساڠت دڬيل هاڇورله هتيكو تياد بركال
برباڬي فيكرن برتمبه ڬرم سڤرت دبوبه اسم دان ڬارم
بيبرله اكو براوله حرام لامن جاڠن اكو تركارم
تياداله لوڤت دهات ڤتري كله دان كسه سڠوره ديري
ستله سيڠله سده هاري باڠنله بكنڠ دولاك استري
ڤرڬيله مندي سڤرت ممڤلي سيكڤن تياد لاك ترنيلي
لقسان بوڠ دكارڠ مالي سده سننتڤ براڠكت كبالي
دهادڤ اوله سكلين منتري ڤنهله دسيكت داڬڠ بيا ڤري
ادڤون ڤتري ليلا ساري ڤندي امس دسورهن چاري
ميوره ممڠكل دايڠ كاممڤت داتڠله اي برتمڤو رافت
لال ميمبه دڠ ويلاڤت دولة تونكو سمڤن صفة
لال برتنهله تون ڤتري هي دايڠ ڤرڬيله ديري
امبل اولهم امس دان اوري ڤد ڤندي امس اڠكونن بري
دايڠ وي ڤرڬي ديري بركات امس اين باوالة سرت
تمڤاكن سڤرت مقصود كيت كيڤس اين دتاته ڤرمات
برمبيكن مانكم دڠن متيار سلڠكڤ ڤكاين انق دار
هباي جاڠن هارو هار اكو كهنداكي دڠن سڬر
دايڠ بستاري ساڠتله ڬيت امس دسمبت ميمبه سرت
برجالنله اي كلور كوت كمڤڠ ڤندي امس دجدين رات

سكلين د سوره بواتي بلاك   تالي ليهر قمر ڤداك
تاجق دان سنتغ بوغ چمڤاك   كاست سوراتي سولم دريك
در ڤد سهاري كڤد سهاري   دڤلهراكن سوداڬر لاك استري
ستله چوكوڤله بيدساري   برتمبه مانس درج برسري
ڤوته كونيغ ورن ڬميلڠ   سدڤ مانس بوكن كڤالڠ
د ڤاتمت دڠن سوبڠ دان ڬلڠ   سڤرت مانكم د دالم بالڠ
ايلقن تيدق لاك برتار   ڤارسن سڤرت بدياداري اندر
كاسه سوداڬر ساڠتله مسرا   سديكت تياد براوله چدرا
ڤڠهله ڤكاين تياد ترباو   لقسان ڤتري د تانه جاو
ادڤون بيدساري دالم بڠو   تياداله اد بندڠنڽ دو
توسبتله ڤركتاءن جوهن مڠندرا   منجاد سلطان د اندرڤور
كرجاءنڽ بسر تياداله برتار   لڠكڤ سكلين منتري بندهار
بريڤ هلبالڠ يڠ مود مود   سكلين دودق د باوه خرند
ادڤون اكن ڤدوك بڬندا   تله دو تاهن براستري سده
اكن ڤتري ليلا ساري   سدڤ مانس لاك جوهاري
جك د بندڠ سديس نڬري   سئورڠ تياد بندڠن ڤتري
بڬندا ڤون ساڠت بايك رڤان   د اندرڤور تياد تران
ڤاتتله دڠن بودي بهسان   مولتڽ چنتق تكر سڤان
سلام سده اي براستري   دڠن ڤتري ليلا ساري
كاسه دان سايڠ تياد ترڤري   بارڠ مقصودڽ بڬندا بري
ڤتري مليهت لاكو بڬندا   كاسهڽ تياد لاك بربيد

د سمبت سوداڬر لال د جولڠ   دڠن كسكائن د باوان ڤولڠ
سكچتاله سبب براوله انقند   د همڤنكن سهاي توه دان مود
امڤت اورڠ ڤڠاسهن اد   دو اورڠ د جديكن ايڠد
د هياسي سكلين رومه دان تڠك   د همڤرين ڤرمداني تياد برهڠك
تابر لاڠت در ڤد ديوڠك   د همڤاري تيلم ورنان جڠك
ڤترا د لتقكن د اتس ڬمت   د اتس ڬري امس د تاته
دڠن ايڠ ڤڠاسه سمڤرن تخت   د ڤسڠكن دين تڠلڠ ڤليت
ڤد هات سوداڬر لاك استري   كاسهن سڤرت انق سنديري
ڤارسن لقسان مندودري   د نماي ستي بيدساري
د ڤربواتي ڤول سئيكر ايكن   د امبل سماڠتن د ڬنتيكن
د چمبل امس د رندمكن   د دالم ڤتي د ماسقكن
د ڤربواتي سوداڬر سوات تامن   ڤلباڬي جنس تانم تنامن
جمباڠن بالي دڠن هلامن   كلمن ڤون اندة ترلال هيمن
د ايكتن بات ڤاچلوكم   د سلڠن دڠن ڤسق راڬم
د ڤاتتن سڤرت نڬري ڤلڠڬم   كڤد مات ساڠتله سڠكم
ڤسيرن اوري بتون ڤولم   برچمڤر متيار ميره دان نيلم
ايرن جرنه ساڠتله دالم   ڤتي د تاره د دالم كولم
سلام د ڤراولهن بيدساري   سكان سوداڬر لاك استري
ماكن دان مينم تاڤق دان تاري   كاول دان جاڬ سهاري ٢
ببراڤ ڤكاين يڠ د تمڤه   دوكه د ڤربوت ڤلباڬي روڤ
سرب جنس تياد سروڤ   چاچن ڤرمات ڤنديڠ سلڤه

دو لاک استري بݢند برجالن   تياد ممباو تمن دان تولن
برجالن دڠن کشڠو٢ لن   جالنڽ ترڠ دسناري بولن
سهڠݢ برماين دݢونڠ يڠ تڠݢي   ملکوکن کسکاٴن ڤلباݢي٢ *

قصه ترسبت سوات ڤرکتاٴن   سئورڠ سوداݢر دڠن کملياٴن
لمڤهله هرتان دڠن ککاياٴن   سنتياس دودق دڠن کسکاٴن
ددالم نݢريڽ اندرڤور   ککاياٴنڽ تيدق لاݢ برتار
بريبو سهاي مود دان توه   برباݢي جنس ماسڠ٢ دان جاو
کياڽ تياد بندڠن دو   مرتبتڽ لبه در ڤد ڤڠݢاو
دو اورڠ ايت استريڽ اد   ببراڤ ݢندايق يڠ مود مود
سديکت مشکل ددالم داد   سبب انقڽ سئورڠ تياد
دڠن تقدير خالق البارئ   مک کتيک سيڠ ڤاݢي هاري
کلورله سوداݢر لاک استري   ترسن کسوڠݢي اي برديري
ددڠرڽ سوداݢر ليلا جوهار   بودق مناڠس بوڽ سوار
مردوڽ سڤرت بڠسي کار   ددالم ڤراهو تڠکس اڠکار
ترڤتاله سوار سوداݢر دڠاري   سوداݢر ڤون ڤرݢ سنديري٢
ستله ترليهت بودق ني ڤات   ڤارسڽ انده باݢي دڤت
سکاڽ تياد ترکات کات   لقسان منداڤت بوکت ڤرمات
اي برکات دو لاک بيڽ   انق سياڤ ݢراڠڽ اين
اورڠ بسر جوݢ سمڤي کسين   مک کلڠکاڤنڽ سکين اين
سکاڽ سوداݢر بوکن کڤالڠ   منتڠ ڤارسڽ ورن ݢميلڠ

كيت برتيڠ دڠن انقند
لايقله ڤول بيچار ايهم
ادڤون قد هات ايبوم
سمبيلن بولن سمبيلن هاري
سكارڠله تون تڠڬل سنديري
ساڠتله مناڠس تون ڤتري
بڠند مليهت كلكون استري
هات بڠند ترلال ڤري
دڠن قدرة خالق البارى
ڤتري مناڠس ترلال لام
جكلو هيلڠ جيو اتم
ڤاو بندام اكن انقند
ڤوتسله ڤڠهراڤن د دالم داد
ڤتري ڤون مناڠس سمبل بركات
سكارڠ اين ڤرچرين كيت
ساڠتله مناڠس ڤتري بڠساون
كو راس سماڠت انقڠ تون
بڠند ڤون مڤاڤو ايرڠ مات
ايو هي ادند مريله كيت
برجالنله بڠند لاجو منوله
د تڠهكن بڠند راج يڠ اصلي

سماله هيلڠ سام تياد
اي نن هندق منڠڠلكن كام
ساكت منڠڠلكن سڠورڠ دريم
كو كندوڠ د دالم هوتن دوري
د مناكن تيدق هتيڠ غري
ڤڠسن تياد خبر كنديري
رسان هندق ممبونه ديري
دريب بڠند كڤال استري
ڤتري ڤون ايڠت باڠن سنديري
مليهت انقند مول ڤرتام
هيلڠله بند برسام ٢
كلمله چهاي مات بند
سبب تونڠ ڤندڠ تياد
تڠكين هات چهاي مات
تڠڬلله انقند جاڠن برچنت
هتين بلس برچمڤر راون
موك ٢ د داڤت اورڠ درماون
منڠر استرين بركات كات
فكر مڤڠسڠ همڤركن ڤات
رسان هندق بربالك كمبال
برجالن سمبل منوله ٢

تيدرله ڤاو تيدر انقند   تيدر چهاي مات ايهند
جاڠنله ساڠت برچنتاكن بند   هندق دباو بوكن موده
تيدرله انقك چهاي مكت   انق ايهند نجيله مات
تڠڬلم جاڠن ساڠت برچنت   كسرهكن كڤد توهن سمست
تيدرله انقك بولڠ هول   بيرله ايهند برجالن دهول
انقك ڤندڠ هتيك ڤيلو   باڬي دهيرس دڠن سمبيلو
ايو انقك توبه يڠ اومت   ايهند سايڠكن سڤرت عزيمة
سڤنڠڬل ايهند بير سلامت   اوريڠ دان وارس سرت همة
دتيدركن ڤترا اوله ايهند   لليله سكتيدك ڤدوك انقند
داڠكت در ڤد ڤڠكون بڠند   دتقكن داتس كاين يڠ اندة
دالسن دڠن كاين انتلس   دسلموتي كاين سندس براسمس
دڤندڠ بندان ساڠت بلس   رسان ساڠت مناره چمس
ستله هاري همڤركن سيڠ   هتين بلس برچمڤركن سايڠ
دكناكن لمڤين ڬرڠسيڠ وايڠ   دسلاڠي مانكم سلودڠ مايڠ
دڤلق دچيم سراي بركات   برچچورڽ دڠن ايرڽ مات
ايو هي انقك امس جويت   كسرهكن كڤد توهن سمست
دتڠيسي بندان سراي برسبد   هابسله باسه توبه انقند
ايو هي انقك استان داد   اوريڠ وارس ڤنڠڬل بند
بندام اين اورڠ چلاك   سچالڽ مرساءي دوك
اوله سديكت هتيك سوك   سبب ڤلهواكن انقند مكڽ
سكارڠ هندق تڠڬلكن ايهند   تياد بكيت فكيرن بند

مڠنتي ككاسيهن مالو٢ن   برسالڠله ڤتري سوروغ ڤرمڤوان
برسالڠله ادند سوروغ ڤتري   ڤارسن لقسان مندودري
ساکتن تياد لاکي ترڤري   دريڤد بکند کڤال استري
انقن ڤتري ڤسڤ ورن   ايلقن باکي انق٢ن کنچان
لقسان بوڠ چمڤاک ورن   مک د کوبه سوروغ ران
ستله برسالن ڤدوک ادند   د تيلک بکند سراي برسبد
اتم چيو باغنله ادند   منديله تون سام انقند
ستله سده مندي برسوچي   د سمبت انقند لالو د سو٢ي
هتين بلس تياد ترڤري   انق هندق د تڠکل ڤرکي
کدوان سام برچنت کندده   ممندڠ ڤترا ڤارس يڠ اندده
بکند مڠاڠس سراي برسبد   هندق د باو بوکنن مودده
هندق د باو ترلال سوکر   کارن برجالن د دالم بلوکر
سمقله دڠن دوري دان اکر   لاکي ڤون ڤانس باکي د باکر
کڤد استرين بکند بربهن   ايو هي ادند سري استان
انقند جاڠن چنتاکن بين   سرهکن کڤد توهن يڠ غان
بايکله انقند کيت تڠکلکن   کڤد الله کيت سرهکن
مدهمداهن انتڠن الله تولڠکن   د امبل اورڠ د ڤلهراکن
سقله سده موافقة بيچار   مشاورة هندق منڠکلکن ڤترا
ساکتن تياد ترکير کير   هندق برجالن ڤورک سڠر
انقند د سمبت راج بڠساون   د اڠکت دريڤد اتس ڤڠکون
د تيدرکن انقند سرت مراون   بوه هابت تيدرله تون

ترسله ککمڤغ سئورڠ سوداڬر
برهنتيله بڬند دلوار ڤاڬر
تيته بڬند راج سلطاني
هندق ماسق تياد براني
ڤتري مناڠس سراي بركات
ساکت ڤرت رسان بيت
مشغول بڬند تياد ترکير
برکات دڠن ڤرلاهن سوار
مريله تون کيت برجالن
منچهاري سوڠي تمڤت ڤرهنتين
برجالنله بڬند لاکي استري
تڤي سوڠي جوڬ هندق دچهاري
ستله بڬند سمڤي کڤنتي
لڠکڤله سکلين کاجڠ دان لنتي
بولن ڤون سدڠ ڤرنام راي
ڤتري ني ساکت تياد برداي
ڤارس بولن امڤت بلس هاري
جم ٢ درج برسري ٢
سڤوي ٢ اڠين سلان
دڠن مرق برساهت سهوتن
بولن ڤون سبله دساڤت اون

چالڠن سولت ترلال سوکر
برهنتيکن الله سراي برسندر
کمڤغ سياڤ ڬراڠن اين
بايکله اکو برهنتي دسين
ککند وي اڤ بچار کيت
بردبر لنڤق ددالم چيت
هيلڠله بدي انڤق بچار
کالو تون هندق برڤترا
ڬاڬهله سديکت ڤرلاهن ٢
سڤاي کيت جاڠن کسساهن
سمبل بڬند ممڤن ڤتري
دو تيڠڬ لڠکه سڠڬه برديري
دليهتن ڤراهو داتس لنتي
بايکله ڤتري دودق برجنتي
ترڠ چواچ ساڠت برچهاي
بڬند ڤون بلس ممندڠ دي
ڤوکل تيڠڬ دنهاري
بڬند ڤون ساڠت بلسکن ڤتري
برکوکقله رامي هايم دهوتن
سڤرت مڠالو ٢ کن انق سلطان
سڤرت موک انق ڤراون

سئيسي نݢري ݢندء ݢولان   ممباو درين بارغ كمان
بݢند ڤون سدغ د هادڤ اوزغ   منغركن ݢمڤر سڤرت ڤرغ
برتيته بݢند راج يغ ݢارغ   ݢمڤر اين اڤاكه كورغ
دميله منغر تيته بݢند   برداتغ سمبه سوات بدوند
دولة تونكݢ دول سري ڤاد   ڤاتكݢ سكلين د ڤرهمبت ݢرود
ستله بݢند منغركن سمبه   درج يغ مانس ڤوچت برو به
منتري ڤون بغكت داد د تبه   برتمبهله بݢند هات غلابه
ڤنتري ڤون حامل توجه بولن   برتمبهله بݢند ساڠت كشغولن
د ڤمڤن بݢند تورن برجالن   سوات ڤون تياد اد ڤربكالن
مڤرهكن ديري سمات ٢   كڤد الله توهن سمست
ڤنتري تاء داڤت بركات كات   برجالنله اي دڠن اير مات
ببراڤ مللوي كمڤغ دان ڤادغ   سلڠكه ڤانس باكي د رندغ
هيتمله ادند كونغ يغ ليدغ   برتمبه ڤيلو قلبون سيدغ
سمڤيله بݢند كدالم هوتن   توبهن لوكݢ بركرت كراتن
كن تركائيت دوري روتن   تمباهن ڤنتري دڠن كبراتن
ساكتن تياد لاݢ ترڤري   بلس ممندغ كلكون استري
تياد ترباو توبه سنديري   اوله بݢند د ڤمڤن جاري
ساڠتله بلس ددالم هات   مليهتكن حالن ادند ستي
سڤنجغ جالن بݢند برهنتي   بارغ كهندقن بݢند تروتي
دو بولن دو هاري دان ماس   لمهله بدن لته د راس
د تغݢڠن تياد لاݢ كواس   ترسله بݢند سوات ديواس

شعير بيداساري

دڠرکن قصة سوات رواية ‌ راج د ديس نڬري کمباية
د کارڠ فقير د جديکن حکاية ‌ د بوتکن شعير سرة برنية
اداله راج سبوه نڬري ‌ سلطان اڠڬس ڤجق بستاري
اصلن بڬند راج يڠ بهاري ‌ ملمڤهکن فد داڬڠ بيا ڤري
خبرن اورڠ امڤون ترماس ‌ بڬند ايتوله راج ڤرکاس
تيادله اي مرساي سوسه ‌ انتهله کفد ايستن دان لوس
سري ڤدوک سلطان بستاري ‌ ستله اي سده براستري
ببراڤ بولن ببراڤ هاري ‌ حامله ڤتري ڤرميسوري
دمي د تنتڠ دول مکت ‌ مڠکنله هات برتمبه چنت
لقسان منداڤت بوکت ڤرمات ‌ مننتڠ استرين حامل سرت
ببراڤ لمان د دالم کرجائن ‌ سنتياس اي برسکت سکلئن
داتڠله ماس براوله کدکائن ‌ بڬند منڠڬلکن تخت کرجائن
داتڠله کفد سوات ماس ‌ ملايڠله اڠڬس در اڠکاس
اڠڬس ڬرود بورڠ ڤرکاس ‌ ملجاد نڬري روسق بناس
داتڠ مڤمبر سوران بهن ‌ ڬمڤرله سکلين مليا دان هين

EERSTE ZANG.

Hoort een' zang der geschiedenis
  Van den koning eener *dessa* in 't land *Kembajat.*
Een *Fakir* heeft het verhaal zamengesteld,
  Met het plan het tot een gedicht te bewerken.

Er was een koning in een land
  Een Sultan, schoon, verstandig en volmaakt.
Zijn geslacht behoorde tot dat der groote koningen:
  ('t Land) deed hij weemlen van vreemden en kooplieden.
Volgens de berigten der menschen van dien tijd,
  Was hij een dapper vorst,
Die nog geen ongeneugte ondervonden had —
  Maar de dag van morgen en overmorgen is onzeker.
Nadat de koninklijke Sultan, de voortreffelijke,
  Eenige maanden en eenige dagen
Reeds gehuwd was geweest,
  Werd zijne vorstelijke gemalin zwanger;

Toen hij dit gewaar werd
  Gloeide de liefde nog meer in zijn hart,
En 't was als of hij een diamantmijn had gevonden,
  Nu hij zijne gade zwanger zag.
Eenigen tijd ondervond hij in zijn koninkrijk
  Ongestoorde vreugde en blijdschap:
Maar 't oogenblik kwam, dat hem droefheid te beurt viel
  En de vorst den zetel van zijn rijk verliet.
't Gebeurde op zekeren dag
  Dat een wilde vogel uit den hemel nedervloog,
Een *garoeda*, een magtige vogel,
  Die het land geheel verwoestte en vernielde.
Hij kwam met zijn klaauwen en een vreesselijk geschreeuw:
  Allen, aanzienlijken en geringen, waren in rep en roer
Het geheele land was beangst en bedroefd,
  En men vlood her- en derwaarts henen.
Toen het volk voor den vorst verscheen,
  Hoorde deze het rumoer, als dat van eenen krijg;
Hij vroeg onstuimig:
  «Van waar dit oproer?"
Zoodra hij den vorst hoorde spreken
  Kwam een lijfwacht hem eerbiedig antwoorden:
«Doorluchtig heer! genadige vorst!
  «Wij allen worden gekweld door eenen *garoeda*."
Als de koning hem dus hoorde spreken,
  Verbleekte zijn vriendelijk gelaat.
De *mantris* stonden op en sloegen zich op de borst.
  De angst van den vorst was te grooter
Dewijl de vorstin zeven maanden zwanger was;
  Zijne ontsteltenis steeg al meer en meer:

Hij leidde (zijne gemalin) bij de hand, en vertrok,
  Zonder eenigen leeftogt voor de reis medetenemen.
Hij gaf zich geheel en al over
  Aan God, den Heer van het Heelal.
De koningin sprak geen enkel woord
  En ging onder het storten van tranen.
Zij trokken bij afwisseling door *kampongs* en velden
  Onder eene hitte, als of ze verbrand werden.
De vorstin, die lichtgeel was, werd zwart.
  (Door dit vertrek) werd de smart der bevolking nog [grooter.]
De vorst bereikte de wildernis,
  Zijn ligchaam werd gewond en opengereten,
Door de haken van dorens en *rotan*,
  Vermeerderd door de zwaarte der vorstin:
Boven mate was zijne smart
  En zijn verdriet, als hij den toestand zijner gade zag,
Die haar ligchaam zelf niet meer voort kon slepen
  (Maar) door den koning bij de hand geleid werd.
Hij treurde bitter in zijn gemoed
  Wanneer hij 't lot der koningin aanschouwde.
Den geheelen weg over, stond hij (gedurig) stil,
  Om aan haar verlangen te voldoen.
Na den tijd van twee maanden en twee dagen
  Was haar ligchaam (geheel) verzwakt, en magteloos,
En was zij niet meer in staat het uittehouden.
  Nu ging de vorst in één tijdperk regt
Op den *kampong* van een' koopman af.
  De weg was hobbelig en zeer moeijelijk.
De vorst hield stil buiten de omheining —
  God deed hem stil houden en nederzitten.

De koninklijke Sultan sprak:
«Welke *kampong* zou dit wezen?
«Ik wilde er wel binnen gaan, maar heb geen moed,
«Welaan ik zal hier uitrusten."
De koningin weende en zeide:
«o Mijn geliefde, wat zal ik zeggen?
«Ik gevoel pijnen en weeën,
«Mijn gemoed is ontroerd en ik val in onmagt."
De koning werd (nu) geheel onthutsd,
Hij verloor zijne denkkracht, en zijn spraak.
Met eene zachte stem fluisterde hij:
«Misschien zult gij bevallen.
«Kom laat ons gaan,
«Doe u voorzigtig een weinig geweld aan,
«Ten einde bij eene rivier een rustplaats te zoeken,
«Opdat wij niet in ongelegenheid komen."
De koning en de koningin gingen
En de vorst ondersteunde de vorstin,
Zij wilden den oever eener rivier zoeken,
Maar bij (elke) twee of drie schreden hielden ze op.
Toen de koning aan den oever genaderd was,
Zag hij een *praauw* met een dek van gespleten *bamboe*,
Voorzien van een tent van *kadjang*,
(En zeide): «Zet u thans hier neder vorstin."
Het was een feestelijke volle maan,
De heldere hemel schitterde heerlijk —
(Maar) de vorstin leed hevige smarten,
En de vorst was bedroefd, haar dus te zien.
De maan was veertien dagen oud,
't Was drie ure voor 't aanbreken van den dag,

De stralen van het gelaat (der maan) schitterden —
  (Maar) de vorst was diep bedroefd om de vorstin.
Een koeltje uit het zuiden zuchtte
  De boschhanen kraaiden
En de paauwen antwoordden hun,
  Als om een vorsten-kind te begroeten:
Een wolk bedekte de helft der maan
  Gelijk eene maagd haar gelaat verbergt,
En haren geliefde beschaamd van ter zijde begluurt.
  Toen bragt de vorstin eene dochter ter wereld.
Zij baarde eene prinses
  Wier gelaat gelijk was aan MENDOEDARI.
Zij leed hevige smarten:
  De vorst leide het hoofd zijner gade op zijn' schoot.
Haar vorstelijk kind had de kleur eener bloem,
  Ze was schoon, als een gouden beeld,
Als de kleur van *tjempakka*-bloemen
  Die door eene koningin zijn zaamgevoegd.
Nadat de vorstin bevallen was,
  Zag de vorst haar aan, en zeide:
«Voortreffelijke beminde, sta op,
  «En ga u met uw kind baden."
Toen zij zich gereinigd had,
  Nam zij haar kind in de armen en zoogde het:
Maar haar hart was bitter bedroefd,
  Daar zij zou moeten gaan en haar kind verlaten.
Beiden waren bezorgd en verontrust
  Terwijl zij het schoone gelaat der prinses aanschouwden.
De vorst weende en zeide:
  «Het medetenemen zal niet gemakkelijk zijn,

«Het medetenemen zal te moeijelijk wezen,
«Daar onze weg door de struiken loopt
«Begroeid met doornen en distelen,
«En er de hitte brandend is."
«Geliefde!" sprak hij tot zijne gemalin:
«Geliefde, glans van mijn paleis!
«Verontrust u niet te zeer over uw kind,
«Vertrouw het toe aan den almagtigen Heer!
«Laat ons ons kind verlaten
«En het opdragen aan God.
«Moge God haar lot zoodanig begunstigen,
«Dat menschen haar opnemen en opvoeden."
Toen ze dus waren overeengekomen
En besproken hadden, de prinses te verlaten,
Was hunne smart onbegrijpelijk groot.
Ze wilden ijlings vertrekken —
(Maar) de vorst nam zijn kind in zijne armen,
Nam het op zijn schoot
En wiegde het, overstelpt van aandoening, in slaap
«Slaap vrucht van mijn hart,
«Slaap mijn ziel, slaap mijn kind,
«Slaap glans der oogen van uw' vader.
«Ween niet te zeer om uwe moeder,
«Ze wil u medenemen maar 't is te moeijelijk.
«Slaap mijn kind, glans mijner oogen,
«Kind, oogappel van uw' vader.
«Blijf hier, wees niet bezorgd,
«Ik vertrouw u toe aan den Heer van 't heelal.
«Slaap, mijn kind, kroon van mijn hoofd,
«Laat uw' vader vertrekken.

«U te aanschouwen verscheurt mij het hart
«Als of het met een mes van een wordt gereten:
«Ach mijn kind, teeder ligchaam,
«Uw vader is u genegen, als door een tooverdrank,
«Uw vader verlaat u — dat gij gelukkig
«En gezond moogt zijn en leven!"
De prinses was door haar' vader in slaap gewiegd,
Het vorstelijke kind sluimerde:
De vorst nam het van zijn' schoot
En legde het neder op een' fijnen doek.
Hij spreidde er een satijnen kleed onder
En bedekte het met een gouden *sindoes*.
De moeder zag het bitter bedroefd aan
Haar gemoed was hevig ontroerd:
Toen de morgen bijna aanbrak,
Werd haar hart nog meer bekommerd en bewogen,
Ze bedekte het kind met een' gebatikten doek,
Afgezet met juweelen, in den vorm van betel-bloesems.
Zij omhelsde het kind, en kuste het en zeide
Onder het storten van een stroom van tranen:
«Ach mijn kind, gouden maagd,
«Ik geef u over aan den Heer van het heelal!"
De moeder weende, onder deze woorden,
Het ligchaam van haar kind nat:
«Ach mijn kind, zetel van mijn' boezem,
«Leef gelukkig, als uw moeder u verlaat.
«Uw moeder is een rampzalig mensch
«Den ganschen weg over is zij bedroefd —
«Naauwelijks is haar hart een weinig verheugd geweest,
«Dewijl zij haar kind bij zich had —

«En nu wil uw vader u verlaten: —
  «Anders denkt uwe moeder er over,
«Zij wil liever met haar kind
  «Te zamen omkomen, te zamen behouden blijven.
«Anders spreekt uw vader
  «Hij wil u verlaten.
«Daarom is 't hart uwer moeder
  «Krank, dewijl zij u moet verlaten.
«Negen maanden en negen dagen
  «Heb ik u in de dorenbosschen gedragen,
«En nu moet gij alleen blijven, —
  «Hoe zou mijn hart dan niet bedroefd zijn!"
De vorstin weende bitter,
  Ze bezwijmde, en viel van haar zelve.
De vorst zag den toestand zijner gemalin
  En wilde zich zelven dooden,
Zoo was zijn gemoed bewogen:
  Hij nam het hoofd zijner gade op zijn schoot.
Door de almagt van den Schepper der zee
  Kwam de vorstin weder tot haar zelve en rigtte zich op.
De vorstin weende zeer lang
  Toen zij haar kind weder voor 't eerst aanschouwde:
«Indien gij verloren gaat, reine ziel,
  «Dat dan uw moeder te zamen (met u) omkome!
«De levensgeest uwer moeder is aan haar kind verbonden
  «De glans der oogen uwer moeder is verduisterd,
«De hoop is in haar boezem verbroken,
  «Omdat zij u niet meer zien zal."
De vorstin weende en zeide:
  «Loot van mijn hart, glans mijner oogen,

«Nu moeten wij van elkander scheiden,
«Blijf hier mijn kind, wees onbekommerd."
De vorstin weende bitter,
Haar hart was hevig aangedaan en ontroerd.
«Ik geloof dat gij nog gelukkig zult worden, mijn kind.
«Moge een liefdadig mensch u vinden!"
De vorst wischte zich de tranen af,
Toen hij zijne gade (dus) hoorde spreken.
«Welaan mijne geliefde, laat ons gaan,
«De ochtendschemering breekt bijna door."
De vorst vertrok, maar wendde zich gedurig om
En wilde weder terugkeeren,
Maar de doorluchte koning vermande zich,
En ging verder, herhaaldelijk omziende.
Beiden, gemaal en gemalin, trokken voort,
Zonder medgezel, zonder vriend,
Ze trokken voort, beangst en bezorgd,
Terwijl de maan helder scheen.
(Tot dat ze op eenen hoogen berg zich bleven verlustigen,
En hunne begeerte voldeden, op verschillende wijzen.)

TWEEDE ZANG.

In dezen zang wordt gesproken
  Van een' handelaar en zijnen rijkdom.
Zijne goederen en schatten vloeiden over
  En hij genoot een ongestoorde vreugd,
In de stad *Indrapoera*,
  Waar zijn rijkdom geen weêrga had.
Duizend slaven bezat hij, ouden en jongen,
  Van onderscheiden landaard en van *Java*:
Zijne schatten waren weergaloos
  Zijn rang was hooger dan die van *Panggawa*.
Hij had twee echte vrouwen
  En verscheiden jeugdige bijzitten;
Slechts een weinig donker was het in zijn gemoed,
  Dewijl hij geen enkel kind bezat.
Door de bestiering van den Schepper der zee
  Ging de koopman, met zijne vrouw,
In den vroegen morgen naar buiten,
  En begaf zich regtstreeks naar de rivier.

De koopman Lila Djoehara hoorde
Het geluid der stem van een weenend kind,
Welluidend, als de toonen eener fluit,
Uit een verwonderlijk snelle praauw (komende).
Toen hij dit duidelijk gehoord had
Ging hij zelf derwaarts.
En toen hij een kind ontwaarde,
Met een gelaat, schoon, als of het geschilderd was,
Verheugde hij zich onuitsprekelijk,
Als of hij een diamantmijn had gevonden.
De beide echtgenooten zeiden tot elkander
«Wiens kind zou dit wezen?
«Een aanzienlijk man moet hier geweest zijn,
«Daar het kind zoodanig is toegerust."
De koopman verblijdde zich boven mate,
Terwijl hij 't gelaat (der kleine) zag schitteren.
Hij nam het op in zijne armen en droeg het
Met groote vreugde naar zijne woning.
Hij was verheugd, dewijl hij een kind had verkregen,
En verzamelde zijne bedienden ouden en jongen.
Er waren vier voedstermoeders,
Twee minnen werden er aangesteld;
Het geheele huis en alle vertrekken werden versierd,
Tapijten werden er uitgespreid, zonder einde,
Gordijnen, en behangsels van tapijtwerk,
En een oranje kleurige matras.
De prinses werd op een' zetel geplaatst,
Op een rustbank, met goud ingelegd,
Met de minnen en zoogsters: een volkomen pronkbed;
Kaarsen en lantaarnen en lampen werden opgestoken.

Het hart van den koopman en zijne vrouw
  Minde haar als hun eigen kind :
Haar gelaat was gelijk aan Mendoedari,
  En ze ontving den naam van Bidasari.
Men vervaardigde nu een visch
  Nam er den levensgeest uit, verwisselde dien,
Maakte hem nat in een gouden doos
  En deed de doos vervolgens in een kistje.
Voorts maakte de koopman een lusthof
  Met verscheiden soorten van plantsoen,
Met bloemvazen, prieelen en lanen
  En een' schoonen liefelijken vijver,
Dien hij metselde van edelgesteenten
  Afgewisseld door topazen,
Alles in den trant van het land *Pelanggam*,
  Een lust voor de oogen :
Het zand was goudzand, de steenen waren albast,
  Vermengd met roode paarlmoer en saffier :
Het water was er helder en bijzonder diep.
  In dien vijver werd het kistje geplaatst.
Sedert zij Bidasari gevonden hadden
  Verheugden zich de koopman en zijne vrouw
Ze aten en dronken, klapten in de handen en dansten,
  Bewaarden en bewaakten het kind dag aan dag.
Ze lieten tallooze kleederen van geslagen goud,
  Halsketenen van onderscheiden vorm vervaardigen,
Sieraden van verschillende soort,
  Ringen met juweelen, gordelgespen en doosjes
Dat alles lieten ze maken;
  Halsbanden, maanvormige borstplaten en *pedakas*,

Gouden haarbloemen, en *soentings* van *tjempakka*,
Geborduurde muilen naar Soeratsche wijze.
Van dag tot dag
Bewaakten haar de koopman en zijn vrouw:
Terwijl Bidasari voorspoedig opgroeide,
Vermeerderde de schoonheid van haar gelaat.
Haar kleur was schitterend wit en geel
En zij zelf was onbegrijpelijk lief en vlug.
Oorsiersels en armbanden stonden haar goed
Gelijk een edel gesteente in een glas.
Hare schoonheid was weergaloos
En haar gelaat als dat eener hemelsche nimf.
De koopman was regt (met haar) ingenomen en verblijd,
Geen de minste oneenigheid ontstond er.
Zij had zooveel kleederen, dat men ze niet kon dragen,
Gelijk eene vorstin van *Java*.
In een woord, in het geheele land,
Was er geen tweede, als Bidasari.

Nu wordt gesproken van Djoehan Mengindra
Die als Sultan regeerde te *Indrapoera*,
Zijn rijk was weergaloos groot,
Voorzien van *mantris* en *bandharas*,
En duizenden van jonge uitgelezen krijgslieden,
Die allen zaten aan den voet van den troon.
De doorluchtige vorst
Was reeds twee jaren gehuwd
Met de vorstin Lila Sari
Lieftallig, aanminnig en vernuftig.
Indien men de *dessa* of *negerie* vergeleek,

(Vond men) niemand gelijk aan de vorstin.
De koning was uitstekend schoon van gedaante
En had in *Indrapoera* zijn weerga niet:
Zijne wijsheid en zeden waren naar behooren,
En zijn mond bevallig in 't aanspreken en vragen.
Zoo lang hij gehuwd was geweest
Met de vorstin Lila Sari,
Had hij haar lief en beminde haar teeder
En willigde al hare verlangens in.
De vorstin zag het gedrag van den vorst,
En ook tusschen hare liefde was geen onderscheid.
Maar zij verhovaardigde zich in haar gemoed
«Niemand (zoo dacht ze) is mij gelijk!"
Zoo werd dagelijks hunne vereeniging naauwer
Als die van ziel en ligchaam.
(Ook) de koning vermeende, dat er geen twee waren
Als de vorstin, dat ze een' uitmuntenden inborst had.
Op zekeren dag gebeurde het,
Dat de beide echtgenooten zaten te spelen en te boerten,
De vorstin zong den beminden vorst toe:
«Kom geliefde, hoor mij aan,
«Uwe liefde verzekert gij mij dikwerf,
«Maar ik doorgrond toch uw gemoed nog niet.
«Indien mij eenig gevaar dreigde,
«Zoudt gij mij dan nog getrouw blijven?"
De vorst grimlachte en zeide:
«Moge geen gevaar u dreigen, mijne geliefde,
«Maar (in alle geval) staat het vast in mijne ziel
«Zoo gij bezwijkt, bezwijk ik met u."
Verblijd hernam de vorstin:

«o Schoone en voortreffelijke vorst,
«Zoo er eens eene lieve uitstekende vrouw was,
«Zoudt gij haar dan tot uwe tweede gemalin nemen?
De koning antwoordde lagchende:
«Geliefde, uitmuntend van inborst,
«Welke volmaakte (vrouw) zou men mij kunnen brengen,
«Daar er geen twee zijn, zoo als gij?
«Gij zijt lieftallig, gij zijt volmaakt,
«Waar zou ik nog eene als gij kunnen zoeken?
«Al zocht ik het geheele land door,
«Uw gelijke vond ik niet, geliefde vorstin!
«Mijn ziel! gij zijt van een doorluchtig geslacht,
«Gij zijt zonder gebreken, verstandig en schoon gevormd:
«In de geheele *dessa* is er niemand gelijk gij,
«Als de hemelsche schimmen in de wolken zijt gij.
«Schoon is uw gelaat, als geteekend,
«Bevallig en lief zijt gij in mijn oogen,
«Gij zijt in mijn hart gegrift,
«Waarvan het gevoel onverdeeld is."
De vorstin grimlachte en verblijdde zich,
Zoodat haar gelaat gloeide van vreugd,
Maar eensklaps woelde de gedachte in haar hoofd:
«Wie weet of er geen schooner is (dan ik)."
De vorstin riep uit:
«Hoor mij aan, geliefde,
«Indien er eens een vrouw was als een cherub,
«Zoudt gij die dan tot uw echtgenoot willen maken?
«Indien zij in uwe oogen
«Schooner gevormd was dan ik,
«Zou uw gemoed dan niet ontvlammen?"

De vorst grimlachte en antwoordde niet.
De vorstin grimlachte en vervolgde,
Terwijl zij de houding van den vorst gadesloeg:
«Zoo dus uw houding is,
«Zoudt gij haar zeker huwen."
De doorluchtige vorst antwoordde toen:
«Mijn hoofd, mijn fijn bewerkt goud,
«Indien haar uiterlijk en geboorte u gelijk waren
«Zou ik haar tot een lotgenoot maken van u."
Toen de vorstin hem dus hoorde spreken,
Beefde zij, en vergat zich zelve,
Wierp een' zijdelingschen blik (op den vorst),
Stond op, en verliet den vorstelijken zetel.
Spoedig greep haar de vorst,
Die met haar wilde kortswijlen, en zeide:
«Goud, robijn, dierbre geliefde,
«Wees niet vertoornd, bid ik u!
«Loot van mijn hart, licht mijner oogen,
«Voed geen achterdocht in uw gemoed
«Omdat gij mij gevraagd hebt,
«Antwoordde ik u."
De vorst at *siri*
Omhelsde haar, kuste haar, en gaf haar een *sepah*,
Hij streelde en vleide haar, en vernederde zich voor haar.
Toen werd haar gelaat weder vriendelijk.
Zij hoorde naar zijne zachte, welluidende liefkozingen,
Ze speelden en boertten en rustten uit.
Maar het hart der vorstin bleef zwaarmoedig,
Ze zat te treuren als een uil,
En dacht bij haar zelve:

«Welaan, morgen zal ik laten zoeken;
«Ik vrees, dat er misschien in het land,
«Onder al de staatsdienaren een meisje is
«Schooner van vorm dan ik:
«'k Zal haar dan door list in mijn magt trachten te krijgen.
«Vernietigen zal ik haar, om aan mijn wraak te voldoen,
«Opdat ze mijn mededingster niet worde.
«Als de koning een tweede huwelijk aangaat,
«Zal hij haar meer beminnen (dan mij),
«Dan zal hij voor de jongere van liefde vervoerd zijn,
«En zoo zou mijn gemoed gedurig verscheurd worden."
Die verschillende gedachten vermeerderden haren toorn,
Als of (haar gemoed) met zuur en zout vervuld was.
«Laat ik vervloekt zijn
«Zoo ik maar niet (in mijne liefde) te gronde ga!"
Het gemoed der vorstin werd niet verruimd,
Ze zuchtte en treurde in de eenzaamheid.
Toen de dag aanbrak
Stonden de koning en zijne gade op,
En gingen, als jonggehuwden, zich baden;
Onovertreffelijk was de schoonheid hunner vormen,
Gelijk bloemen tot een snoer gevlochten.
Na gegeten te hebben, vertrok (de koning)
Verzeld van al zijne *mantris*
En van talrijke kooplieden.

Ondertusschen beval de vorstin Lila Sari
Haar eenen goudsmid te zoeken:
Ze liet hare vier *dayangs* roepen,
Die kwamen en zich nederzetten.

Dang Wilapat boog zich neder en zeide :
«Heil u vorstin, volmaakt in eigenschappen!"
Toen beval de vorstin :
«*Dayang's* gaat gijlieden
«Mij goud en stofgoud halen,
«En brengt dat bij een' goudsmid;
«*Dayangs* gaat gijlieden, en zegt hem,
«Dit goud medenemende,
«Dat hij, naar mijn verlangen,
«Dezen waaijer make, met juweelen omzet,
«Versierd met robijnen en paarlen;
«En een volkomen maagdelijke kleeding.
«Verwekt vooral geen opzien of oploop;
«En spoedig wil ik het gereed hebben."
De *dayangs* haastten zich
Namen het goud aan, en bogen zich,
Begaven zich buiten de stad
En doorzochten de geheele *kampong* der goudsmeden.
De *dayangs* naderden het huis van een' smid
Bogen zich en bevalen,
Terwijl zij het goud uitspreidden en vertoonden,
(Het kleed) te vervaardigen, en dat wel spoedig.
Het goud werd nu geslagen, schitterend
Van verscheiden amethisten en juweelen,
Een wonder was het werk om te zien,
Een kleedingstuk der gemalin van een' sultan;
't Werd omzet met een menigte edele gesteenten,
Waarvan de waarde niet te bepalen valt.
Drie dagen later, op den vierden (dag),
Was de kleeding geheel gereed.

(Al dien tijd) had de vorstin niet gegeten,
Wegens de droefheid, die zij gevoelde.
De goudsmid boog zich en bragt
Den waaijer, dien hij gemaakt had.
De vorstin nam dien aan en lachte
Toen zij zag dat de waaijer uitmuntend was
Er er zoo geen twee waren,
Onder de kleedingstukken der Javaansche vorstinnen.
De vorstin vond er behagen in, dien te beschouwen,
En riep de vier *dayangs* te zamen.
«Ik verzoek u *dayangs*, gaat,
«Ik wil u een geheim toevertrouwen,
«Gaat *dayangs*, bid ik u,
«In de *kampong* der *mantris*,
«Om deze kleeding te verkoop te bieden
«En te vertoonen.
«Laat haar zien aan ieder die 't verlangt,
«Maar geeft haar niet aan anderen (uit uwe handen).
«Biedt deze kleeding te koop aan,
«Maar noemt den prijs niet.
«Ziet dan overal naauwkeurig toe,
«Of er ook iemand is, lief en schoon,
«Uitstekender dan mijne eigen schoonheid;
«(Vindt gij die) keert dan spoedig herwaarts.
«Als gij mijn verlangen volbrengt,
«Dan wil ik u al geven wat gij begeert,
«Dan zal ik u alle vier verhoogen
«En u tot opzigtsters van 't paleis verheffen."
De *dayangs* waren te vertrouwen,
Ze namen afscheid en vertrokken.

Allen die zij ontmoetten werden haar vrienden
Of haar bekenden.
Ze wisten de menschen zeer te behagen,
Gingen de gansche *kampong* door,
Zetten zich in alle winkels neder
En hielden zich als bevangen menschen.
Al de bedienden der *mantris*
Zeiden tot de *dayangs* :
«Wat hebt gij toch te koop?
«Wilt gij uwe waar niet voor den dag halen?"
De vier *dayangs* waren vrolijk
En antwoordden aan allen, oud en jong:
«Waartoe zouden wij ze openen,
«'t Past niet ze u te toonen."
Maar de menigte hield aan met vragen :
«*Dayangs* wat is dat toch ?
«Berigt ons wat gij bij u hebt, opdat wij het weten
«Wij verlangen er maar iets van te zien.
«Indien het voor ons niet geschikt is,
«Laat het ons dan naar onze meesters brengen."
De *dayangs* grimlachten en zeiden:
«Kunnen wij medegaan?"
En tevens lieten zij een' armband zien,
Dien ieder, die hem zag, bewonderde,
Omdat zijne schoonheid bovenmate was.
IJlings gingen (de bedienden) naar hunne woning,
En zeiden, toen ze waren binnengekomen,
«Wilt gij goederen koopen, meester!
«De *dayangs* uit de stad
«Hebben eene volkomen kleeding te koop."

Toen de dochters der *mantris* dit hoorden
  Waren zij buitengemeen verheugd
En zeiden : «Gaat
  «Brengt haar spoedig herwaarts."
De bedienden der *mantris* gingen naar buiten
  Om de *dayangs* te ontmoeten, en zeiden :
«Onze meester roept u, (om te zien)
  «Of (uwe waar) hem misschien aanstaat."
De *dayangs* gingen allen in huis,
  Onder veel beleefde gebaren.
En al de meisjes vroegen :
  «Hoeveel is de prijs, *dayang* Wirawan?"
De *dayang* Poedagah antwoordde haar,
  Terwijl zij eene goede houding trachtte aantenemen :
«Ik zal naar huis gaan, om naar den prijs te vernemen,
  «Spoedig zal ik terug zijn."
De *Dayang* Wirawan voegde er bij :
  «'t Is een vorstelijke kleeding;
«Als ik den prijs weet
  «Zal ik 't u mededeelen."
Zoo spraken zij, en
  Als ze overal rond hadden gezien
En er niemand in hare oogen bevallig was
  Niemand, die haar beviel,
Verzochten zij haar afscheid te mogen nemen,
  En gingen de *kampong* der *mantris* weêr binnen.
Ze hadden nu overal rondgezocht,
  (Te lang voor) het ongeduld der vorstin,
Ze waren op alle plaatsen geweest,
  De geheele *kampong* door, niets bleef haar verborgen.

Maar waar ze ook meisjes hadden gevonden,
Niemand had de eigenschappen (der vorstin).
Toen zeiden de *dayangs* tot elkander
Moede van den geheelen dag te loopen:
«Waar zullen wij nu nog zoeken?
«Wacht! in de *kampong* der vreemdelingen en priesters."
De *dayangs* gingen ook daar overal rond,
De kleeding van zuiver goud mede brengende,
Maar ieder die haar zag, zeide:
«Die kleeding past ons niet."
Overal sprak men bij zich zelve:
«Wat heeft toch de koningin,
«Dat zij deze kleeding laat verkoopen?"
Niemand durfde ze te nemen.
Nu gingen de *dayangs* naar de *kampong* der kooplieden
Die dubbelde omheiningen had,
Luide was daar het gejoel en geschreeuw:
Ze traden binnen, gingen naar de *langar*,
En zeiden tot elkander:
«In deze *kampong* is meer geschreeuw
«En handgeklap en spel en dans, dan in die der *mantris*,
«Laat ons het hier eens beproeven."
De vier *dayangs* vroegen (overal):
«Is de meester in de stad?
«Wil hij geen goederen koopen?
«Wij verkoopen deze voortreffelijke (waar)."
Als de jonge lieden buiten de
Omheining deze stem hoorden,
Openden zij de deur en zeiden.
«Wat verlangt gij *dayangs*?"

De *dayangs* zeiden dan tot elkander :
«Wij zoeken den koopman te spreken,
«Wij hebben vele kleedingstukken te ontpakken,
«Indien zijne vrouw ze wil koopen."
De *dayangs* voegden er dan lagchende bij :
«Die kleeding, welke wij bij ons hebben,
«Is onovertreffelijk en weergaloos,
«Vervaardigd door iemand uit *Java*."
Toen de bedienden van Bidasari
De *dayangs* zagen :
Zeiden ze tot haar :
«Brengt (die kleeding) hier.
«Geeft haar ons slechts, dan zullen wij
«Deze Javaansche kleedingstukken
«Naar onzen meester brengen,
«Die er wel een of twee van zal koopen."
De *dayangs* grimlachten en zeiden :
«'t Zijn onze goederen niet;
«Indien een der edelgesteenten er van verloren raakte
«Dan zouden wij zeker bestraft worden.
«Want al de kleedingstukken, zooveel
«Wij medegebragt hebben, zijn van de vorstin :
«Wat gij er van verlangt, daarop kunt gij bieden,
«Als 't naar behooren is, dan zal ik ze u geven."
De *dayangs* (van Bidasari) verblijdden zich.
En zeiden: «zit, lieven, neder en wacht
«Wij zullen Bidasari dit mededeelen,
«En hooren of zij (de kleedingstukken) ook zien wil."
Ze gingen verheugd weder naar binnen
En vonden het meisje zitten op haar zetel

En daar beneden hare zoogmoeders en voedsters.
De *dayangs* bogen zich en zeiden:
«Wilt gij ook kleedingstukken koopen
«Van goud gemaakt en uitstekend schoon?
«Jonge bevallige *dayangs* hebben ze gebragt:
«Ze zeggen, dat de vorstin ze laat verkoopen."
Toen Bidasari dit hoorde, verblijdde zij zich zeer
Grimlachte en zeide:
«Gaat *dayangs* en haalt mij die kleedingstukken hier
«Ik wil ze zien."
De *dayangs* antwoordden:
«Wij zelve hebben dit reeds gezegd,
«En verlangden de kleeding hier te brengen,
«Maar de *dayangs* willen het niet toestaan.
«Ze zeggen, dat ze er zeer bang voor zijn
«Omdat het eene vorstelijke kleeding is uit de stad.
«Ieder die ze koopen wil
«Kan haar roepen, dan zullen zij ze zelve brengen.
Bidasari hernam:
«Gaat die *dayangs* hier roepen,
«Wanneer hare goederen mij aanstaan,
«Dan wil ik er van koopen."
De *dayang dang* Ratna Watie ging naar buiten
En vond de *dayangs* (der vorstin) nog wachten:
Ze riep haar, omdat het meisje (Bidasari)
De goederen verlangde te zien.
De vier *dayangs* gingen gezamelijk naar binnen:
Ze gingen, verrukt van blijdschap,
Maar hare houding was liefeijk en zacht
Als of ze bedeesd en beschaamd waren.

Weldra werden ze door de voedsters aangesproken :
«Komt, jonge dames,
«Wij allen zijn onderdanen van den koning,
«Komt binnen, oudere zusters en vriendinnen."
Toen de *dayangs* nu rondgezien hadden
Waren ze verbaasd op 't zien der gestalte van Bida.
Het hart klopte haar in den boezem
Nu ze haar schoon gelaat aanschouwden.
Ze zeiden tot elkander :
«Het gelaat van Bidasari is uitstekend,
«Bevalliger dan dat der vorstin,
«'t Is als het kind van een hemelsch wezen :
«Als de koning zelf haar ziet
«Zal hij haar zeker tot gemalin nemen :
«Haars gelijke is er niet in het land,
«Haar gelaat is als dat van Mendoedarie."
De voedsters zeiden lagchende :
«Waarom zijt gij zoo (verwonderd) *dayangs*?
«Haalt al wat gij gebragt hebt voor den dag;
«Waar zijn nu die kleedingstukken van *Java*?"
De *dayangs* schrikten en waren beschaamd
En spraken verward :
«Zie hier de vorstelijke kleeding,
«Die door de doorluchte vorstin wordt verkocht."
Lagchende voegden zij er bij :
«Wij allen zijn zeer verwonderd
«Bij 't zien van dit uitstekend meisje
«En zijn onbegrijpelijk met haar ingenomen."
Toen Bidasari de buitengemeen
Fraaije kleederen zag,

En den waaijer met juweelen en opalen ingelegd
  En met *lapis lazuli* afgezet,
Schoof zij de beteldoos aan, opdat zij *siri* zouden eten,
  En nam zij den waaijer in haar handen.
«Ziet eens zoogmoeders,
  «Hoe uitstekend schoon deze waaijer is.
«Ik heb allerlei kleederen,
  «Maar, zulk een waaijer ontbreekt mij.
«Gaat spoedig, mijne besten,
  «En vraagt goud aan mijnen vader."
Een van haar ging
  Naar den koopman en zijne vrouw:
Ze boog zich en zeide:
  «Uw kind zendt mij hier,
«Het beveelt mij u goud te vragen,
  «Daar zij een' met juweelen omzetten waaijer wil koopen,
«Die door de *dayangs* uit de stad is medegebragt
  «En het eigendom is der vorstin."
Toen hij de *dayangs* dus had hooren spreken,
  Zeide de koopman tot zijne vrouw:
«Ga spoedig, en onderzoek die zaak,
  «En weeg het goud af en geef het haar."
Ze ging — en hij volgde haar
  Ze zetten zich naast hun kind neder,
Zagen de uitmuntende kleedingstukken
  En verwonderden er zich over in hun gemoed.
Maar de vrouw van den koopman was zeer verstandig,
  Het gelukkig denkbeeld viel haar in:
«Die handelwijze der vorstin is niet zonder reden,
  «Wie weet, of er geen kwaad onder schuilt."

Daar zei' ze tot Bidasari :
«Koop dien waaijer niet!
«Niet mijne lieve, omdat ik hem u niet geven wil :
«Ik zal een' dergelijke voor u zoeken.
«Laat uwe moeder er een voor u laten maken ;
«Bij den goudsmid zal ik hem bestellen,
«En meer edelgesteenten zal ik er omzetten, dan om deze.
«Laat haar den waaijer der vorstin maar weder mêe-[nemen."]
Maar toen de moeder haré houdíng zag,
Gevoelde zij medelijden met haar,
Kuste haar en zeide :
«Houd u stil mijn kind, mijn gouden maagd,
«Deze waaijer is zoo uitstekend niet :
«Ik zal er u laten slaan schooner dan deze.
«Van allerlei vorm en gedaante,
«Die met deze niet te vergelijken zijn."
Doch Bidasari weende bitter —
Haar moeder omhelsde haar, maar zij was boos :
«Als mij deze waaijer niet gegeven wordt,
«Dan verdoe ik mij zelve."
De koopman Lila Djoehara hoorde dit,
En begaf zich daarop spoedig derwaarts,
Nam Bidasari op zijn schoot
Streelde haar en gaf haar een *sepah*.
«Tak van mijn hart, wees niet boos,
«En niet bedroefd van gemoed.
«Al is de prijs ook zoo hoog,
«Als gij zwaar zijt, toch zal ik hem koopen.
«Gij *dayangs*, die dezen waaijer hier hebt gebragt,
«Wat is de prijs er van?"

De *daijang* Tjendra Melinei antwoordde:
«Als 't twee *timbangs* was, zoudt gij haar durven koopen?
De koopman grimlachte en zeide:
«Ik ben wel arm en niet rijk,
«Maar omdat mijn kind mijn oogappel is,
«Zal ik, kunnen of niet, den waaijer koopen."
Het goud werd gewogen en gegeven;
De *daijangs* bogen zich en vertrokken;
Ze kwamen terug bij de vorstin
Die, haar ziende, haar toeriep: «kom hier."
Daarop fluisterde de vorstin haar toe:
«Hebt gij kunnen rondzien?"
De *daijangs* bogen zich en zeiden: «Ja!
«En hebben met slimheid gesproken."
Ze traden alle vier in 't slaapvertrek der vorstin,
En bogen zich langzaam, en zeiden:
«Door de overmaat van uw geluk
«Hebben wij het verlangde gevonden.
«Wij hebben verscheiden *kampongs* doorgeloopen,
«En ons vermoeid door ginds en her te loopen,
«Wij hebben dorst en honger geleden,
«En ons vreesachtig hart werd moedig.
«Wij zijn overal rond geweest.
«En wij allen weten thans duidelijk,
«Dat er in onze oogen niemand bevallig is
«Dan onze doorluchtige vorstin.
«Er was echter een *kampong* van kooplieden
«Rijke en aanzienlijke menschen,
«De weg was er eng en moeijelijk
«En naauw door (vele) dubbelde omheiningen,

«Daar bevond zich eene vorstin,
«Met een gelaat onvergelijkelijk schoon.
«Met vormen als een engel uit den hemel,
«Als een dijk van honing tegen de zee.
«Ja hoe veel engelen er ook zijn mogen,
«Geen der vrouwen van dat land is aan haar gelijk.
«Haar houding is naar behooren, ze is wel opgevoed en [verstandig,]
«En haar naam is Bidasari.
«Indien de doorluchte koning haar ziet
«Wat zal er dan gebeuren?
«Dan zal hij dit meisje tot zijne gemalin maken,
«En haar al de liefde van zijn hart schenken.
«Tenger is ze, welgemaakt, bijna maagd,
«Bevallig zijn haar bewegingen en ongekunsteld.
«Gelijk een wolk die een glansrijk licht bedekt,
«Zoo bewaken haar de koopman en zijne vrouw.
«Heur haar is gekruld, als een geopende bloesem.
«Moeijelijk zal men het zoo elders aantreffen,
«Wel is het een kind van een' koopman
«Maar hij zou't voor geen kind van een' *mantri* ruilen.
«Haar voorhoofd is als de maan, die een dag oud is,
«Als een ring te *Ceilon* vervaardigd.
«Indien gij haar tot gezellin neemt,
«Zal het schoon staan, als zij u verzelt."
De vorstin hoorde dit en antwoordde:
«Ik voel den haat in mijn gemoed (ontbranden),
«Dat mijne oogen haar niet zien!
«Mijn hart is reeds woedend, nu ik van haar hoor.
«Waar ziet gij (aan haar ligchaam)
«'t Geen schooner is dan mijne gestalte?"

De *dayangs* hernamen eerbiedig: «Uw verstandig spreken
«Vorstin, hebben wij nog niet gevonden, —
«Maar de blik harer oogen is zacht
«Lief is haar grimlach en haar lonk,
«Haar kleur is als een groene *tjampakka*
«Als een pas geteekend beeld.
«Haar wangen zijn als de sneb van een vliegende vogel;
«Haar schouders als de schouders der *wayang*;
«Haar hals zagen wij gaarne,
«Als zij een *pinang* eet, schijnt deze er door heen.
«Haar neus is als de knop der jasmijn,
«Haar gelaat als de door van een ei,
«Zuiver zijn haar eigenschappen als kristal
«Haar kapsel, *mayang mongkoor*, staat haar goed.
«Haar lippen zijn als een fijn geschaafd kistje,
«Haar hals is als een gedreven doos,
«*Soentings* van *angrek*-bloemen staan haar goed,
«Daardoor wordt het schoon van haar gelaat verhoogd.
«Haar tanden zijn als een glinsterende granaat,
«En 't hart opent zich, als men haar ziet:
«Al zijn er ook tien gemoederen die treuren,
«Als ze haar zien, dan verheugen ze zich.
«Haar leest is slank, haar boezem wel gevormd,
«Haar borsten zijn als *kepoedang*-eijeren.
«'t Was ons een zaligheid haar te zien,
«Gelijk eene vorstin van den berg *Lidang*.
«Haar dijen zijn, als die van een sprinkhaan,
«Als een juweel in een stolp,
«Haar schoonheid is weêrgaloos,
«Ieder die haar ziet wordt er door getroffen;

«Haar beenen zijn als zwangere padie aren,
«Volkomen zijn haar woorden en haar verstand;
«Liefderijk is ze en meêdoogend en goedwillig,
«Haar gelaat is gelijk aan NILAGENDI.
«Haar hielen zijn als een hoenderei,
«Als eene vorstin in *Siam*.
«o Zij behoort hier te vertoeven
«En te voorschijn te treden, als gij gehoor verleent.
«Haar vingers zijn tenger als de pennen van een stekelzwijn;
«En de nagel aan haar linkerhand staat haar goed.
«Wel zijn er vele dochters van de *mantris*,
«Maar geen een is er gelijk aan BIDASARI."
Toen de vorstin de *dayangs*
BIDASARI dus hoorde prijzen,
Was haar zielesmart hevig
Als of ze zich aan een doorn gestoken had.
Ze bliksemde met haar oogen en zeide:
«Verhaal er mij niet meer van.
«Als gij mij inderdaad lief hebt,
«Maak dan dit berigt niet ruchtbaar."
De *dayang dang* BIDOERIE boog zich en zeide:
«Voorzeker hebben wij u lief,
«Wat zouden wij toch meer zoeken —
«Want gij zijt eene voortreffelijke vorstin."
De vorstin LILA SARI hernam:
«Welaan *dayang dang* BIDOERIE,
«Indien het waarlijk is, zoo als gij zegt,
«Schaak mij dan BIDASARI."
De *dayang* boog zich en zeide:
«Heb geduld vorstin,

«Laat ons eerst goed overleggen
«Dan is daarna de uitvoering gemakkelijk."
De *dayangs* bogen zich en vertrokken
Om Bidasari te ontmoeten;
Wanneer ze eenen dag niet kwamen
Dan liet het meisje haar roepen:
Zoo duurde het twee maanden
Dat de *dayangs* bij haar uit- en ingingen,
Ze knoopten vriendschap met haar aan
En hadden haar inderdaad lief.
De koopman en zijne vrouw zagen
Hoe de *dayangs* daar gedurig kwamen,
Hoe ze Bidasari beminden.
Daarom gaven ze haar wat ze verlangden.
Toen spraken de *dayangs* tot elkander
«Door wat middel zullen wij haar schaken?
«Want we gevoelen mededoogen met haar
«En zij heeft ons hartelijk lief.
«Haar vader en moeder vertrouwen ons,
«Laten ons met haar eten en drinken,
«En geven ons menig geschenk: —
«Maar als de vorstin ons vraagt, wat zullen wij zeggen?
«Want de vorstin is eene magtige koningin,
«Als zij eens doet al wat zij zegt! —
«En als we het kind dezer menschen ongelukkig maken,
«Doen we dan geen zonde? —
«Maar de vorstin is zoo onstuimig van aard
«Wij kennen reeds haar vertoornde woorden,
«Als de koning van deze zaak hoort spreken,
«Dan reeds ontvlamt hare jaloezij."

Dang Djoedah zeide :
«Wij zouden naar haar toe kunnen gaan ;
«Een goed woord zal (misschien) nuttig wezen
«Om haar hare gemoeds-aandoening te stillen.
«(Wel) is zij immers onze meesteres
«(Maar) de koning heeft de hoogste magt ;
«Indien Bidasari den troon verwierf
«Zou 't ons dan aan een ambt ontbreken ?
«Wij verlangen geen opzieners meer te worden ,
«Want 't geen zij begeert is niet verpligtend en betamelijk :
«Zoo wij eene daad van trouweloosheid pleegden
«Zouden wij een vloek op ons laden."
Nadat zij dus gesproken hadden,
Gingen zij naar de *kampong* der kooplieden ;
Haar bedoeling was naar Djoehara te gaan
Om te verkrijgen wat zij verlangden.

Ondertusschen wachtte de vorstin Lila Sari
Op de komst van Bidasari
Van den eenen dag tot den anderen.
De *dayangs* kwamen niet terug.
Een *mandar* ging haar zoeken
En ontmoette *dang* Bidoeri ;
De *mandar* zeide tot haar : «Kom vriendin ,
«De vorstin ontbiedt u."
Spoedig begaven de *dayangs* zich tot haar
En vonden den vorst aan zijn' maaltijd.
Ze naderden zich , wellevend buigende :
De vorstin zag haar met een oogwenk aan ,
Te kennen gevende van niet te spreken

Als de vorst het hooren kon.
De *dayangs* grimlachten verheugd
En wenkten (terug) met haar oogen.
Nu had de vorst gegeten,
Nam *siri* uit de *betel*-doos,
Gebruikte reukwerken
En schertste en vermaakte zich.
«Geef mij *siri*, mijne lieve,
«Ik wil nu naar het pavillioen gaan,
«En alle jonge lieden leeren
«Te paard met pijl en boog te schieten."
De vorstin lachte en zeide:
«Welaan, mijn vriend, ga u vermaken,
«Oefen onze krijgslieden,
«Opdat ze in den wapenhandel bedreven worden."
Daarop ging de vorst naar het pavillioen,
Liet allen die er ervaren in waren verzamelen,
Liet hen verschillende spelen uitvoeren,
En vermaakte zich met het aantezien.

Onderwijl ontbood de vorstin LILA SARI
De *dayangs* bij zich:
«Waarom komt gij zoo laat terug?
«Waar is zij, die BIDASARI?"
Dang BIDOERI, naderde zich buigende, en antwoordde:
«'t Was moeijelijk haar te schaken,
«Want de koopman en zijne vrouw
«Scheidden zich geen enkelen dag van haar:
«Haar moeder bemint haar bovenmate,
«Bewaakt en behoedt haar goed:

«En al de zoogmoeders en minnen
«Zijn gedurig om en bij haar.
«Indien gij dit verlangt, vorstin,
«Zou 't goed wezen haar van hare ouders te vragen,
«Neem haar dan aan als uw kind,
«Want ze is nog zoo jong.
«Als gij haar lief hebt,
«Dan zult gij, al wat gij verlangt, van haar vader [verkrijgen,
«Want haar vader is zeer rijk
«En daarenboven komt zijn kind dan onder uwe zorgen.
«Indien gij beveelt haar hier te brengen
«Laat ons dan alleen derwaarts gaan,
«Want Bidasari wil
«Ons gaarne volgen."
Voorts roemden ze, op allerlei wijzen, Lila Sari,
Ten einde 't gemoed der vorstin zachter te stemmen.
Maar de vorstin boog het hoofd en zweeg,
Haar hart was bitter bedroefd.
Ze overlegde in haar valsch gemoed,
Dat gloeide als of 't verbranden zou:
«Die *dayangs* hebben het kind van den koopman lief,
«Dat is een moeijelijke zaak.
«Welaan, dan zal ik haar door list trachten te verkrijgen,
«Opdat ze mijn mededingster niet worde.
«Wanneer Bidasari in mijn magt
«En bezweken is, dan eerst zal mijn hart genezen zijn."
Toen zeide de vorstin:
«Gaat *dayangs*, ik beveel het u,
«Naar den koopman en zijne vrouw
«Om Bidasari hier te brengen.

«Indien de koopman Lila Djoehara
«Mij opregt genegen is en lief heeft,
«En beiden mijn broeder en zuster willen worden,
«Dan wll ik Bidasari tot vorstin verheffen.
«Reeds sedert drie jaren ben ik aan den koning gehuwd,
«Veel schatten zijn in dien tijd verspild,
«Mijn ligchaam zal bijna reeds veranderen (van ouderdom),
«En nog heb ik geen kind.
«(Daarom) *dayangs* vertrekt spoedig,
«Neemt de *dayang* Mengendra mede;
«Als Bidasari komt,
«Verbergt haar dan gedurende een of twee dagen;
«Spreekt zelve zacht en vriendelijk
«Tot den koopman en zijne vrouw.
«Spreekt op deze wijze
«Tot den koopman Lila Djoehara:
«Indien zij Bidasari willen afstaan
«Zal het aanzien der vreemden en priesters daardoor [rijzen.
«Laat de koopman niet bedroefd wezen.
«Ik zal zijn kind niet vernederen:
«Als hij sterk naar haar verlangt,
«Laat hij dan herwaarts bij mij komen (om haar te zien).
Toen de *dayangs* haar dus hoorden spreken,
Bogen zij zich verheugd:
Ze namen den noodigen toestel mede,
En tien *mandars* volgden haar.
Als de *dayangs* aangekomen waren,
Bogen zij zich voor den koopman en zijne vrouw,
En bogen zich voor Bidasari,
Die haar dadelijk toeriep: «komt hier!"

Maar de koopman zeide: «wat wilt gij toch,
«Dat gij in zulk een groot getal hier komt?"
De *daijangs* antwoordden:
«De wijze koningin heeft ons gezonden.
«De groete van de vorstin
«Aan den heer en zijne vrouw;
«Indien gij haar genegen zijt, en het toestaat,
«Dan komen wij Bidasari halen"
Toen de koopman deze taal hoorde
Sloegen hij en zijne vrouw zich op de borst:
«Ach mijn kind is slechts
«Het eenige kind van hare ouders!
«Moeijelijk is het een ervaren vorsten-dienaar te wezen:
«Daarenboven is mijn kind zeer eigenzinnig.
«In hare handelingen volgt zij haar eigen wil,
«Ook is haar gelaat nog niet gevormd.
«Ik bid u, *daijangs*, keert terug,
«Bidt de vorstin om vergeving,
«Buigt u tot op den grond voor de doorluchtige koningin,
«Zegt haar dat ik mijn vleesch pijnig en verscheur!"
De *daijangs* waren bedroefd van ziel
En zeiden met zachtzinnigheid:
«Verontrust u niet te zeer
«Over de bevelen der vorstin."
De *daijangs* bragten al de woorden der vorstin over—
Toen eerst klaarde 't gelaat van den koopman weder op.
Hij en zijne echtgenoot hoopten zeer
Dat de vorstin Bidasari zou lief hebben,
En daarom hervatte hij:
«De bevelen der vorstin draag ik op mijn hoofd;

«Niet dat ik mijn toestemming niet wil geven [wezen.
«Ik was maar bevreesd, dat BIDASARI berispelijk zal
«Ik maak haar (dan) tot de dinares der vorstin,
«De eenige meesteres van 't gansche land,
«Te meer nog dewijl zij haar tot kind heeft aangenomen
«Behoort BIDASARI derwaarts te gaan.
«Ik verzoek de vorstin slechts,
«Dat zij om de drie dagen hier mag komen,
«Want het meisje is nog gewoon bij anderen te zijn
«Daar ze nog nimmer een dag van ons gescheiden
Daarop hernam de *daijang dang* BIDOERI [was."
«Wij kunnen dit der vorstin mededeelen,
«Want waarom zou die voortreffelijke koningin
«BIDASARI niet deze vrijheid willen geven."
Nu werd BIDASARI door haar ouders gebaad
En verschoond door al hare zoogmoeders,
Ze werd door de jeugdige bijzitten gewasschen
En met geurig reukwerk gewreven.
Nadat ze dus was gebaad,
Dekte men haar toe, en verwisselde hare kleederen.
Ze werd versierd met een kleed,
Een *sijrash* beschilderd met *pekan*-bloemen,
En satijn in 't Westen gebloemd,
Met gouden randen omzoomd.
Ze droeg een plaat van gedreven goud [en gebloemd;
Vastgehecht door een gordel ingelegd met juweelen
Een opperkleedje van oranje-zijde
Met knoopjes, waarin slangen gegrift waren.
Aan beide handen had zij drie armbanden,
En juweelen ringen droeg ze, duizenden waard,

En oorsieraden in den vorm van een vliegend rad,
Wier fraaiheid uitstekend was.
Ze had goed bewerkte gouden enkelringen.
Dat alles verhoogde haar bevalligheid;
(Nog droeg) ze *soentings* van goud gemaakt
Gekroond met (gouden) *tjempakka*,
Geschakeerd met *mendaliek*-bloemen;
Jammer dat ze geen *pedaka* droeg.
Nadat ze dus getooid was, waren haar bevalligheid
En schoonheid nog verhoogd en onovertrefbaar:
Haar gelaat was gelijk aan de hemelsche SPRABA,
Toen zij op aarde nederdaalde.
De *daijang* LIMANGAN kleedde haar naar behooren
Zoodat haar schoonheid was als een hemelling,
Als een bloem in een bloemvaas
Wier geur zich verspreidt zoo ver men zien kan.
Toen ze alzoo was versierd
Werd ze, onder tranen, gekust en omhelsd;
Zoo werd ze dagelijks geliefkoosd,
En daarom scheen ook zij te willen weenen.
Toen vermaanden haar de koopman en zijne vrouw,
Terwijl zij haar omhelsden:
«Verootmoedig u diep
«Onder de voetzolen der vorstin:
«Bedenk wel, dat gij op u zelve let,
«Gij zit daar in tegenwoordigheid van den vorst en [de *mantris*.
«Als gij naar ons verlangt te gaan
«Verzoek het dan aan de vorstin:
«Gij zit onder den vorstelijken zetel,
«Draag wel zorg, dat gij daarbij niet afsteekt.

«Spreek zacht en vriendelijk,
«En verhef uwe stem niet te luid."
Zoo vermaande haar de koopman gedurig:
«Welaan mijn *daijangs,* kinderen,
«Zoo gij Bidasari lief hebt en bemint
«Verstoot haar dan niet."
De *daijangs* antwoordden bedroefd,
Onder het afdroogen harer tranen:
«Wees niet te zeer bezorgd
«Vertrouw uw kind aan onze meesteres toe;" [paleis,
«Mijn kind" (hernam de koopman) «gij zult nu wonen in 't
«Aan den voet van den troon des rijken konings.
«Gedurig zal ik u daar komen zien,
«Dáár zult gij 't beter hebben dan hier."
Bidasari boog het hoofd en zweeg
En stortte tranen.
«Kom mijne moeder" (zoo riep ze eindelijk uit) «ga mede,
«Wilt gij mij niet vergezellen?"
Toen de beide echtgenooten dit hoorden
Sloegen zij zich op de borst,
Ze waren bevreesd, dewijl de koningin
De moeder niet had ontboden.
Nu nam de koopman Bidasari op
En bragt haar tot buiten de omheining:
De moeder bleef bitter weenende achter,
Haar hart was verscheurd en gloeide.
Hij begeleidde zijne dochter tot bezijden de stad,
Daar zette hij haar neder en zeide:
«Hier verlaat ik u, mijn kind, mijn oogappel
«Vrucht van mijn hart, wees onbevreesd."

Nu werd Bidasari door de zoogsters verder gedragen,
  Terwijl de koopman haar bleef nastaren;
Zijne tranen vloeiden
  En zijn hart was beklemd. —
Bidasari werd de zijpoort binnen gebragt,
  Omringd van de *dayangs* en *mandars:*
Een menigte (andere) *dayangs* kwam haar bezien,
  Maar Bidasari boog het hoofd en zag niet op.
Toen nu de zon ten avond neigde
  En de koning nog door zijne *mantris* omgeven was,
Bereikte Bidasari het paleis
  En verscheen zij voor de koningin.
Al de *dayangs* zetteden zich op den grond,
  Zoo ook de minnen en voedsters
Bidasari boog zich, op de wijze der *pengawas,*
  Terwijl al de *dayangs* der vorstin daar waren.
Ze plaatste de geschenken voor de vorstin, als
  Bewijzen van genegenheid van den koopman en zijne [vrouw.
De koningin was verwonderd en verbaasd:
  En hield Bidasari voor de menschwording eener god- [heid.
Dang Bidoeri naderde nu en sprak;
  (Ze naderde alleen voor de vorstin)
«Zie hier, vorstin, Bidasari
  «De dochter van den koopman Lila Djoehari.”
Bij deze woorden schrikte de koningin,
  Stond verbaasd, en dacht bij zich zelve:
«Waarlijk, ’t is zoo als de *dayangs* verhaalden.
  «Hare gedaante is schoon, als geschilderd.”
Al wat de koopman en zijne vrouw gezegd hadden,
  Werd nu door *dang* Bidoeri overgebragt.

De koningin boog zich en zweeg,
Terwijl misdadige gedachten haar hoofd doorwoelden.
Zware tweestrijd woedde in haar ziel,
Ze vreesde dat de koning het meisje zou zien.
(Eensklaps) zei ze tot de *dayangs:*
«Laat die minnen en zoogsters vertrekken."
Toen Bidasari hoorde,
Dat de koningin hare minnen en zoogmoeders wegzond,
Werd zij bitter bedroefd
Boog zij 't hoofd en weende hevig ontsteld.
De koningin riep haar toe:
«Ween niet Bidasari,
«Kunnen zij later niet terug komen?
«Als gij terug wilt keeren, zal ik haar u laten brengen.
«*Dayangs* gaat henen,
«Gij behoeft Bidasari niet meer optepassen:
«Ik zelf zal haar minnen en zoogsters geven,
«Gij kunt (van tijd tot tijd) komen en gaan.
Toen de *dayangs* dit bevel hoorden
Stonden ze allen op en bogen zich.
De vier *dayangs* waren zeer bevreesd,
Haar bevallig gelaat werd droefgeestig.
Bidasari werd door de koningin
In een vertrek geplaatst,
Daar zat ze alleen
En was zeer beangst en beklemd.

Toen het nu avond geworden was,
Keerde de groote koning terug:
En spoedde zich naar de vorstin.

Dang Sendari bragt het avondmaal op.
De koning zette zich neder en noodigde (zijne gemalin) uit:
«Kom mijne lieve, laat ons eten!"
Hij stond op en ging naar haar toe
En zij liet hem naast zich zitten;
Hij lachte en sprak,
Regt vrolijk, als hij was
Nu hij de jeugdige *bedoewandas*
Te paard met het zwaard had zien strijden.
«Mijne dierbre, koninklijke vrouw,
«Hoe hartelijk hebt gij mij lief; [uithouden,
«Ofschoon gij 't van honger en dorst niet langer kondt
«Toch hebt gij gewacht, om met mij te eten."
Zoo at de doorluchte koning
Al vleijende en liefkozende:
Nadat hij den maaltijd geëindigd had
Ging hij naar zijn slaapvertrek.

Ondertusschen was Bidasari diep bedroefd
En stroomden hare tranen,
Ze zat daar in stikdonkere duisternis
En kon tot niemand spreken.
Ze dacht aan hare ouders
En zat daar gansch alleen.
«Groote God, waarom
«Ben ik in dezen toestand!"
Ze was zeer bevreesd en beangst
Nu ze daar zoo alleen zat.
Ze wilde haar minnen en zoogsters zoeken,
Als of ze nog in haar eigen woning was.

Zoo gevoelde ze haar smart, tot diep in den nacht,
En weende, en dacht aan hare moeder.
«Wie is dat?" vroeg de koning,
«Wier weenende stem daar zoo liefelijk klinkt."
Naauwelijks hoorde de koningin deze woorden,
Of ze trilde en sidderde in haar gemoed.
«Wat gaat ons dat aan?" (riep zij)
«'t Zal een kind wezen, dat in 't duister rondtast."
't Hart der vorstin was hevig ontgloeid
Ze liet (Bidasari) verbieden (te weenen).
Vreesselijk was ze vertoornd
Maar ze hield zich in en wachtte tot den morgen.
Onderwijl bleef Bidasari bitter weenen
Zoodat allen, die 't hoorden, er van aangedaan werden:
Gedurig riep ze om haar moeder
En schreeuwde 't uit, dat ze terug wilde keeren.
Al de *dayangs* kwamen toeschieten
Om Bidasari te zien,
Maar 't vertrek was door de vorstin gesloten,
Niemand kon er binnen komen
Daarover stond Bidasari verbaasd
En dacht bij zich zelve:
«Wat heb ik de vorstin toch misdaan,
«Dat ze zoo vertoornd op mij is.
Toen het nu morgen geworden was
Ging de koning weder naar 't pavillioen,
En de onrustige koningin
Opende de deur (van Bidasari's vertrek) en trad alleen
Zoodra Bidasari [binnen.
De vorstin Lila Sari gezien had,

Boog zij 't hoofd, begroette haar, kuste haar vingers,
En wilde haar verzoeken te mogen vertrekken:
«Doorluchtige vorstin
«Ik bid uwe majesteit om genade,
«Ik verlang te vertrekken
«Later zal ik terugkeeren."
Maar de koningin sloeg haar met de hand,
En antwoordde: «dat vergun ik u niet,
«Hoop nimmer weder, Bidasari,
«Naar uwe woning terug te keeren."
Bidasari boog het hoofd en weende
Vreezende en bevende:
Ze wist volstrekt niet
Waarom de vorstin zoo vertoornd was;
Ze naderde en boog zich
En wierp zich weenende aan de voeten der vorstin.
«Ik verootmoedig mij hier vóor u, mijne meesteres.
«Onderrigt mijn gemoed,
«Van 't kwaad, dat ik gedaan heb
«Toen ik voor u ben verschenen.
«Heb ik mij niet betamelijk gedragen
«En zijt gij daarom zoo vertoornd?
«Ik ben nog een kind, weinig ontwikkeld,
«En nog onbedreven.
«Zoo ik misdaan heb,
«Dan bid ik om vergeving."
Toen de vorstin deze taal hoorde
Sloeg zij haar nog meer met de hand en de vuist,
En zeide: «Bidasari
«Ik weet zeer goed uwe bedoelingen.

«Hoe? zou mijn hart niet ontroerd zijn
«Daar gij uwe bevalligheden te veel ten toon spreidt,
«En uwe gestalte voortreffelijker is dan de mijne
«En gij mijne mededingster verlangt te worden?"
Toen eerst begreep Bidasari
Dat de vorstin op haar vertoornd was om den koning.
Nog te meer vreesde zij en beefde
En beweende haar noodlot.
Den ganschen dag door werd ze geslagen en gestoten,
Eten noch drinken werd haar gegeven.
Eerst als de koning huiswaarts keerde
Spoedde zich de vorstin buiten 't vertrek (van Bidasari).
Bidasari's kleur was geheel veranderd,
Zwart was ze, als of ze zich verbrand had,
Ze wilde de oogen openen,
Maar al hare leden waren magteloos en pijnlijk.
Ze weende (en riep uit:)
«o God, o Heer, Schepper der zee,
«Ik ben mij geen misdaad bewust,
«En nu vergeldt mij de vorstin aldus,
«Ik weet geen enkele zonde,
«Waarom mij de vorstin zoo kastijdt.
«Ik kan dat niet langer verduren
«'t Is of een giftige slang mij bijt,
«Ik lijd, door Uwe Almagt, volkomen
«Een hel op deze wereld.
«Liever dan zoo ongelukkig te leven
«Wil ik sterven.
«Gij zijt de Mededoogende en Goedertieren Heer
«Laat mij sterven, in het geloof,

«Ja Heere, laat mij sterven
  «Mijne smart verergert en vermeerdert,
«Mijn gemoed is geheel ontsteld,
  «Mijn gelaat is zwart geworden (van pijn).
«Ja hoogverheven Heer
  «Ik wil niet langer leven,
«Allerlei pijnigingen hebben mij gemarteld —
  «Laat mij sterven, voor de morgen aanbreekt.
«Mijne ouders zijn mij niet meer van nut
  «Ze hebben mij in dit paleis verstoten.
«Wie toch heeft mij belasterd en beschuldigd
  «Waardoor al dit onheil mij overkomt?
«Al deze jammer toeft mij,
  «Dewijl ik op de *dayangs* als mijne zusters vertrouwde,
«Hoe zeer hebben mijne ouders haar bevolen,
  «En verzocht, dat zij mijn' ganschen toestand zouden [gadeslaan.
«'t Einde des tijds schijnt daar te wezen;
  «'k Had de *dayangs* niet voor mijne zusters moeten [houden,
«Haar mond is lieftallig, maar heur hart
  «Is onbegrijpelijk slecht.
«Haar mond is zoet als zuiker
  «Maar heur hart is kwaadaardig.
«Het is door hare valschheid
  «Dat al dit ongeluk mij treft.
«Wat zal ik van dit alles zeggen?
  «'t Treft mij door de Almagt van den eenigen Heer."
Zoo zat BIDASARI met hare smart
  En hare tranen stroomden.

Toen de koning weder was uitgegaan,
Kwam de vorstin op nieuw bij Bida:
Ze sloeg haar en stootte haar en zeide:
«Waarom weent gij zoo luid?
«Tracht niet uwe bevalligheid ten toon te spreiden
«Door uw stem aan den koning te doen hooren.
«Gij hoopt, Bida,
«Zijne jongere echtgenoot te worden?
«Gij zijt trotsch op uwe schoone gedaante—
«Nu zal ik u vinden!
«Uw schoon gelaat is reeds veranderd,
«Maar toch hoopt gij nog schooner te worden."
Bidasari stond verbaasd en zeide,
Terwijl hare tranen stroomden:
«Ik ben uwe geringe, nietige onderdaan, (maar)
«Ik mag vervloekt zijn, zoo ik deze bedoelingen heb;
«Gij zijt eene vorstin, eene magtige koningin,
«Ik bid u om vergeving: onderzoek het
«En zoo ik misdaan heb
«Moge dan de straf mij treffen!
«Want (zoo) ik slecht ben
«En mij jegens u bezondigd heb,
«Dan wil ik gaarne sterven;
«Nutteloos is het leven, als men ongelukkig is!
«Hebt gij mij herwaarts gebragt
«Om mij dagelijks te mishandelen?
«Ik ben een goede onderdaan
«Geen slechte bedoeling koester ik,
«(En toch) hebt gij mij zoo gestraft —
«Hebt gij dan geen mededoogen in uw' boezem."

Woedend hernam de vorstin :
«Neen ik heb geen mededoogen,
«Ik haat u fel, als mijne oogen u zien, —
«Spreek niet meer !"
Nu greep de vorstin haar bij het haar
Vatte een stuk hout, en trok het zelf uit den grond,
(Terwijl) Bidasari bitter weende,
Bezwijmde en van haar zelve viel. —
Daar hoorde men de stem van den terugkeerenden ko-
IJlings spoedde zich de vorstin naar buiten, [ning,
En gaf aan een *mandar* bevel
't Vertrek te sluiten, opdat men haar niet bemerkte.
De koning vroeg :
«Wie werd daar door u geslagen ?"
Met hevige gebaren antwoordde de vorstin :
«Een kind, dat mijne bevelen niet wil volgen."
De koning zeide lagchende,
En op een vriendelijke wijze :
«Zijn (daarvoor) geen oude menschen ?
«Dat gij haar zelve (dus moet) slaan."
Toen zette de vorst zich neder, om *siri* te eten,
Hij vleidde zich op den schoot der vorstin,
Hij nam een *sepah* en gaf het haar in den mond.
Zij verzocht hem er de ingredienten op te strooijen.

Terwijl de vorstin daar was,
Zagen al de *dayangs* uit het paleis
Den jammer van Bidasari,
Hadden diep medelijden met haar,
En zeiden tot elkander :

«Hoe wreed is 't gedrag der vorstin,
«Ze laat iemands kind hier brengen
«Om het den ganschen dag te mishandelen.
«Als ze nog haar mededingster was geworden,
«Dan was haar gedrag misschien (te verontschuldigen),
«Maar ze heeft er nu geen enkele reden toe :—
«'t Is (immers) als of ze haar wil dooden."
Nu traden de *dayangs* binnen (ter sluik) als om te stelen.
Een gedeelte (bleef), om naar de vorstin te zien;
Ze namen water en stortten het (over Bidasari) uit,
Toen kwam ze weder tot zich zelve.
Als ze de oogen opende
En een der *dayangs* voor zich zag
Zeide ze tot haar :
«Lieve heb mededoogen en breng mij wêêr 't huis."
De *dayang* was aangedaan
En stortte tranen :
«Heb geduld mijn arme :" (zei' ze) «wees niet beangst,
«Geef u over aan den Heer des heelals."
«Ach !" antwoordde haar het meisje,
«Verontrust u niet over mij,
«Mijn lot is niet te veranderen,
«Het staat van eeuwigheid af geschreven.
«Bid dus (voor mij) de vorstin,
«Dat ze mij laat dooden,
«Want mijn ligchaam is als een neergestorte heuvel,
«Ik kan mij niet meer oprigten.
«Tot op het gebeente gevoel ik mij krank :
«Geen vonkje mededoogen had ze met mij."
Hevig waren de *dayangs* aangedaan,

Bij deze woorden van Bidasari :
Ze spoedden zich weg
Uit vrees van door de vorstin gevonden te worden.

Ondertusschen weenden de koopman
En zijne vrouw den ganschen dag :
Ze verlangden onuitsprekelijk
Naar hun kind Bidasari.
Sedert Bidasari zich in 't paleis bevond,
Hadden ze steeds getreurd en gezucht.
's Nachts sliepen ze bijna niet
Maar kermden en weenden bitter :
Dagelijks zonden ze geschenken
Van allerlei aard aan de vorstin;
De helft daarvan bestemden ze voor Bidasari,
Maar de koningin gaf ze haar niet.
Toen Bidasari vijf nachten
Bij de vorstin was geweest,
Werd hun verlangen naar haar zoo sterk
Dat ze den ganschen dag zuchtten,
En de *dayang* Mengerna ontboden :
«Ga naar het paleis" (bevalen ze)
«Naar de vorstin, die veelkleurige bloem,
«Met grooten eerbied en betamelijkheid:
«Bid de koningin om vergeving
«En zeg haar, dat ik om mijn kind Bidasari verzoek,
«En het, na twee of drie dagen,
«Haar zelf zal terug brengen."
De *dayang* begaf zich daarop naar de vorstin,
Boog zich eerbiedig en zeide :

«De koopman en zijne vrouw groeten u,
«Zij verlangen Bidasari terug te hebben."
Toen de vorstin deze woorden hoorde
Werd haar gelaat gemelijk:
Ze wierp een' vertoornden blik op (de *dayang*) en zeide:
«Hebben ze mij haar kind niet gegeven?
«Naauwlijks is ze weinig dagen hier,
«En nu kunnen ze hun verlangen reeds niet meer [bedwingen.
«Is dat misschien ook uw eigen verzoek,
«Of is de koopman werkelijk zoo?
«Ik heb immers zelf gezegd,
«Dat het meisje kan gaan en komen.
«Indien Bidasari huiswaarts wil keeren
«Kan ik dan zelf haar niet laten brengen?"
Toen de *dayang* deze taal vernam
Boog zij zich en vertrok, zich op de borst slaande.
Bitter bedroefd zijnde,
Omdat ze het meisje niet had gezien.
Ze wilde naar haar vragen — maar was verschrikt
Op 't zien van het vergramde gedrag der vorstin.
Ondertusschen hoorde Bidasari
De stem der *dayang*
En voelde zich 't hart in den boezem verscheuren,
Dewijl ze haar niet kon zien,
En zoo gaarne tot haar wilde spreken
Om hare ouders berigt te zenden.

Nadat de koning den volgenden morgen
Weer naar buiten was gegaan naar zijne *mantris*,
Spoedde de vorstin zich op nieuw naar 't vertrek

Om (Bidasari) hevig te mishandelen.
Naauwelijks zag deze haar
Of zij bad :
«Ach mijne meesteres, voortreffelijke koningin,
«Laat mij naar mijne woning terug keeren!"
Maar de vorstin was woedend van toorn
En haar gelaat gloeide als vuur.
«Spreek niet meer ongelukkige" (riep ze)
«Ik wil u vermoorden!"
Bij 't hooren dezer woorden
Verloor Bidasari haar bewustzijn,
En gevoelde zich zelve niet meer
Van vrees en schrik;
Ze sidderde en bezwijmde
Onder een' vloed van tranen.
Tot wien zou ze zich nog wenden?
Ze gaf zich over aan den Heer des heelals,
En zeide met een zwakke stem :
«Mijn Heer, mijn God en mijn Heer,
«Wat heb ik toch misdreven, [hebben!
«Dat uwe schepselen geen mededoogen meer met mij
«Niet het geringste mededoogen hebben ze,
«Bij 't zien van mijn' toestand.
«Ja, mijn God en mijn Heer,
«Laat mij slechts spoedig sterven!
«Laat mij op dit oogenblik ontslapen
«Opdat het verlangen (der vorstin) vervuld worde!
«Onophoudelijk is ze wreedaardig
«En overlaadt ze mij met beleedigingen;
«Wel ben ik gering en arm,

«(Maar) niemand heb ik leed gedaan.
«Van mijne ouders ben ik gescheiden
«Ze toonen mij niet het minste gevoel."
Toen de vorstin deze woorden hoorde
Onvlamde de woede nog heviger in haar hart.
Ze schopte en sloeg haar met handen en vuisten—
(Maar) 't meisje had haar bewustzijn verloren.
Ze nam een doek, vlocht dien tot een touw,
En riep *dang* Ratna Wali :
«Help mij dit hout uit den grond trekken,
«Dooden wil ik haar."
Terwijl ze dus door de vorstin werd voortgesleurd
Scheen Bidasari den geest te geven.
De koningin zag dit
En verwijderde zich toen.
Dikwijls herhaalde ze deze handelwijze,
En bejegende alzoo de ongelukkige,
En deze, hoewel ze de mishandeling gevoelde,
Kwam echter gedurig weêr bij en opende de oogen.
Ze gevoelde de vreeslijkste pijnen
Zoodat zij ze niet langer kon verduren.
Haar hart was wanhopig, haar ligchaam verbrijzeld,
En bitter weende ze onophoudelijk.
Nu dacht ze bij zich zelve :
«Ik zal (de zaak) van dien gouden visch
«Aan de vorstin verhalen, opdat zij 't weet,
«Want ik kan de pijnen niet langer verdragen."
En ze zeide tot de vorstin :
«Vermoei u niet langer, meesteres;
«Zoo gij wilt, dat ik spoedig zal sterven,

«Laat dan een kistje halen
«Thans in den vijver (mijner ouders) verborgen,
«Waarin zich een visch bevindt.
«Zoo gij dat kunt laten halen
«Dan zal ik de zaak u onmiddelijk mededeelen."
Toen de vorstin deze woorden hoorde,
Beval zij de *dayang* SENDARI:
«Roep mij de *dayangs* (van den koopman),
«Laat ze onmiddelijk hier komen!"
Als deze gekomen waren
Ging de vorstin naar buiten en beval:
«Gaat *dayangs*,
«BIDASARI zegt,
«Dat er een kistje is
«In hare badplaats:
«Wacht tot dat het er stil is
«Opdat niemand u zie;
«Gaat dan *dayangs*
«Het kistje wegnemen,
«Dat de koopman en zijne vrouw daar hebben geplaatst:
«Gaat dat halen, *dayangs*, en brengt het hier."
De *dayangs* antwoordden:
«Wij verzoeken om BIDASARI,
«Het verlangen harer ouders is groot,
«Want zij zijn reeds zeven dagen gescheiden.
«Hare ouders verontrusten zich zeer
«Zij zitten en storten bittere tranen.
«Indien gij 't ons vergeven wilt, vorstin,
«Dan wenschen wij haar medetenemen."
De koningin antwoordde lagchende:

«Het meisje is vrolijk en blijde
«Laten dus haar ouders zich niet verontrusten;
«Ik verzoek hun nog om twee dagen (uitstel).
«Maar als Bidasari huiswaarts wil keeren,
«Dan zal ik haar aanstonds laten terug brengen:
«Ze is echter zeer vertoornd
«Dat gij zoo dikwijls hier komt."
De *dayangs* bogen zich lagchende,
En zeiden op een' vriendelijken toon:
«Kom lief meisje, rein van ziel,
«Kom op dit oogenblik naar buiten,
«Waarlijk 't is slecht van u,
«Dat gij u dus gedraagt.
«Wij komen hier om u te zien
«Om u, lieve, te ontmoeten."
Bidasari hoorde de stem der *dayangs*
En werd nu te meer bedroefd.
Omdat ze haar niet kon spreken,
Antwoordde ze haar met tranen.
Maar de vorstin zeide (tot de *dayangs)*
«Spreekt niet langer,
«Als gij dat kistje hier kunt brengen,
«Dan zult ge 't hart van Bidasari verblijden."
Toen bogen zich de *dayangs* voor de vorstin,
En spoedden zich weg:
Ze begaven zich naar den lusthof van Bidasari,
Wilden eerst weder terugkeeren,
(Maar) namen (toch) het kistje weg,
Bragten het naar 't paleis der vorstin
En riepen Bidasari:

«Kom hier lieve, ontvang het zelf."
Maar de vorstin zeide haar:
«Gaat thans henen *dayangs*,
«Want Bidasari slaapt op dit oogenblik,
«Komt morgen terug."
De *dayangs* bogen zich bij deze woorden
En gingen de stad weder uit,
Terwijl de vorstin verheugd (bij Bidasari)
Binnentrad, en 't kistje medebragt.
Ze opende het
In 't bijzijn van het meisje.
Er was een doos in van agaatsteen
Onbegrijpelijk schoon.
Toen die doos geopend werd,
Was zij gevuld met water,
Waarin een levende visch zich bevond,
Van een voortreffelijk maaksel.
De vorstin stond verbaasd en bedacht zich,
Terwijl zij den visch zag zwemmen
Met oogen als vuurvliegen.
Toen eerst gevoelde zij zich gelukkig,
En zeide met een vrolijk gelaat
Op Bidasari gerigt:
«In welke verhouding staat deze visch tot u?
«Wat zal ik met hem hier doen?"
Bidasari boog zich en zeide:
«Mijn levensgeest is in dien visch.
«'s Morgens moet gij hem er uit nemen,
«En als 't avond is hem nat maken.
«Laat hem niet hier of daar liggen

«Maar bind hem aan uw hals.
«Als gij zoo handelt,
«Zal ik ellendige weldra sterven.
«Mijne woorden zijn volkomen waar —
«Verzuim geen' enkelen dag (te doen wat ik u zeg)
«Wanneer dan drie maanden voorbij zijn,
«Zoo ben ik genaderd (aan den dood)."
Naauwelijks had de vorstin dit gehoord,
Of ze verheugde zich onuitsprekelijk.
Ze nam (den visch) op, bond er een band aan,
En hing hem aan haar' hals.
Bidasari zeide toen, langzaam bezwijmende:
«Indien gij mededoogen met mij hebt,
«Laat dan, als ik gestorven ben,
«Mijn lijk (naar mijne ouders) terug brengen."
Toen ze dit gezegd had,
Verloor zij uitgeput al haar kracht.
De vorstin geloofde (wat Bidasari haar gezegd had)
En meende, dat ze reeds dood was.
Ze hield op (haar verder te mishandelen).
Bidasari leefde, maar 't scheen dat ze dood was.
De vorstin dekte haar toe met wit linnen,
Uitermate verblijd van geest,
En riep de *dayangs* (zeggende):
«Neemt Bidasari mede,
«Gaat en brengt haar zelf
«Naar hare ouders terug."
Toen de *dayangs* zagen
Dat Bidasari gestorven was,
Beefde haar hart en haar ziel

Van medelijden en mededoogen.
Ze zeiden ontsteld en verschrikt:
Terwijl hare tranen stroomden:
«Ach lieve! maagdelijk goud!
«Wat zullen wij toch zeggen
«Als uwe ouders u zien —
«Dan sterven ze zeker van 't slaan op hun borsten.
«Ze gaven haar aan den koning
«Omdat ze zoo volkomen op ons vertrouwden!"
Maar de koningin gebood toornig,
Terwijl de kleur van haar gelaat vuurrood was:
«Wat hebt gij nog te zamen?
«Brengt haar huiswaarts, die ongelukkige!"
Nu de *dayangs* hoorden
Dat de vorstin zoo uitermate vertoornd was,
Namen ze 't meisje op haar schouders
En droegen haar spoedig huiswaarts.
Toen de avondschemering gevallen was (gingen zij),
En kwamen te middernacht aan.
Bidasari werd uit (het paleis) gebragt
Terwijl het donkere maan was.
Ze kwam bij haar ouders aan
Gedragen door de huilende *dayangs*.
De koopman verschrikte en vroeg:
«Wat is dat? — Wat? — Waarom?
«Wat brengt gij hier *dayangs*?
«En waarom neemt gij zoo veel moeite?"
De *dayangs* antwoordden: «Kom hier!
«Dewijl zij haar gunstig was, gaf zij haar een ander
Daarop leiden de *dayangs* haar neder — [kleed"

De koopman en zijne vrouw ontstelden,
Weenden en gevoelden wroeging des gemoeds,
En omhelsden en kusten Bidasari.
«Ik vertrouwde" (zoo riep hij) «op de vorstin,
«Daarom gaf ik haar Bidasari,
«Ik stond haar af, al wat zij verlangde,
«En zond haar dagelijks bewijzen van eerbied.
«Ach! mijn jeugdig, voortreffelijk kind
«Wat hebt gij toch misdaan,
«Dat de vorstin u dus heeft gestraft?
«En dat uw toestand zóó is geworden?
«Dagelijks vroeg uw vader (naar u)
«Aan de *dayangs* van Lila:
«Ze zeiden (dan), dat de vorstin
«Bidasari zeer genegen was.
«Ik vertrouwde dat geheel,
«Te meer dewijl de *dayangs* u ook beminden.
«Omdat ik geloofde, wat ze mij zeiden,
«Heb ik u naar 't paleis gezonden —
«En is het hart der vorstin nu in staat
«Bidasari dus te mishandelen?
«Ze neemt haar zeven dagen bij zich
«Tot ze dood is, en zendt haar nu terug.
«Ach mijn kind van aanzienlijken bloede,
«Gij bedroeft het hart van uw' vader,
«Zijn gemoed wordt verscheurd (van smart)
«Nu hij u niet meer hoort spreken.
«Spreek tot uw' vader, mijn kind,
«Mijn hoofd, juweel aller vrouwen,
«Tak van mijn hart, geslagen goud,

«Waarom stelt gij mij niet gerust?
«Ach mijn kind, mijn Bidasari,
«Waarom zwijgt gij en spreekt niet?
«Vertroost uwe ouders, —
«Maar eensklaps zwijgt gij
«Ik vraag u en gij antwoordt niet, —
«Zijt gij boos op uw' vader
«Sta op mijn kind, sta op,
«Sta op, om met uwe voedsters te spelen.
«Gij slaapt zoo vast mijn voortreffelijk kind —
«Daar komt uwe moeder — verwelkom haar toch.
«Waarom zijt gij zoo door aandoening overstelpt,
«Als iemand, die zeer ontroerd is?
«Gevoelt gij geen mededoogen, mijne lieve,
«Uw' vader bijna zinneloos van smart te zien?
«Onophoudelijk wordt mijn hart verscheurd,
«Omdat gij, dierbre, verloren zijt."
Zoo weende de koopman langen tijd:
«Gij zijt, mijn kind, als de schaduw eener godin, —
«Als gij verloren gaat, reine ziel,
«Dat uwe ouders dan met u omkomen!
«Wat heb ik nog te leven;
«Als gij sterft, dan wil uw vader ook van hier.
«Dan is het zijn deel geworden,
«Vroeg en laat zijn verlangen (naar u) te beteugelen.
«o Mijn God! ik begrijp het niet
«'t Gaat mijn begrip te boven.
«Dat mijn kind dit onheil heeft getroffen
«Is alleen het werk dier *dayangs!*"
De gansche *kampong* der kooplieden weende luid

Ze wierpen zich op den grond, als 't geraas van den
Hun hart gloeide als of ze verbrand werden, [donder.
Ze wilden spreken, maar konden niet van smart.
De koopman sprak verward,
Verhaalde zijn ongeluk, en vroeg er naar.
De *dayangs* waren aangedaan
En stortten tranen.
Zachtkens zeiden ze:
«Spreek niet zoo luide en woest!
«Wij zijn slechts geringe dienaren —
«Als het eens aan de vorstin berigt werd —
«o Wij zijn zeer bevreesd
«En beangst dat de vorstin het hoort.
«Als dit het werk was van iemand van ons gelijke,
«Dan zouden wij 't aan den koning bekend maken.—
«Maar wat zullen wij nu zeggen? —
«(Wat anders dan) dat het ons noodlot moest wezen
«Wees tegen ons niet vertoornd
«Ons voornemen was niet slecht.
«Het doel van ons gemoed was,
«Uw kind groot en magtig te zien.
«De koning weet van dit alles niets, —
«De vorstin is zeer achterdochtig!"
De koopman en zijne vrouw dachten:
«Juist zijn de woorden der *dayangs*,
«De handelwijze der vorstin is die eener jaloersche:
«Zeker was ze verbitterd op Bidasari."
Toen de nacht ver gevorderd was,
Zeiden de koopman en zijne vrouw:
«Welaan *dayangs*,

«Gaat maar terug naar uw woning.
«Ik spreek naar waarheid,
«Ik vrees dat de vorstin misschien verneemt,
«Dat gij bij ons hebt vertoefd,
«En dat gij dan bestraft zult worden."
De *dayangs* hernamen: «Te regt spreekt gij:
«De vorstin zou op ons, haar slaven, vertoornd zijn."
Toen bogen zij zich en ze keerden huiswaarts,
Ze keerden met gloeijende harten.

Toen namen de koopman en zijne vrouw
Hun kind Bidasari op.
Ze weenden en huilden
En bezwijmden en gevoelden zich zelve niet.
De koopman weende en nam haar op zijn schoot
Gewikkeld in een karmozijnkleurig kleed.
Toen hij dit geopend had, en haar op zijn schoot hield,
Gevoelde hij de warmte in haar ligchaam terugkeeren.
Hij dacht aan haar' levensgeest in het water
Leide het meisje op een matras,
En beval *dang* Poelam
Het kistje uit den vijver te halen.
Als deze terug kwam, zeide ze:
«Ik heb het kistje overal gezocht,
«Maar niet gevonden."
De koopman verschrikte:
De voedsters en zoogsters gingen daarop zoeken
Maar vonden (ook) het kistje van Bidasari niet.
De koopman sloeg zich op de borst,
Beiden, hij en zijne vrouw, weenden.

Hij omhelsde en kuste (het meisje) en zeide:
«Tak van mijn hart, mijn oogappel,
«Wij hoopten, dat gij eene vorstin zoudt worden.
«Waar zullen we (heen gaan) om ons te beklagen?
«Ik heb mijn verstand verloren.
«Ik hoopte dat uw levensgeest er zijn zou,
«Maar 't kistje is verdwenen.
«Ach! de hoop uwer ouders is vernietigd.
«Waarschijnlijk hebben de *dayangs* het gestolen,
«Ze zijn getrouw aan hare meesteres,
«Maar (voor ons) zijn ze niet te vertrouwen,
«Want ze zijn vol haat en bedrog en list."
Ondertusschen lag Bidasari in zwijm
En had haar bewustzijn verloren.
In 't midden van den nacht
Bewoog ze zich weer voor het eerst.
Nu werden er kaarsen ontstoken, regts en links,
Achter *Egyptische* gordijnen.
Verscheiden lampen werden er, door
De voedsters en zoogsters en *mandars*, geplaatst:
Vele bedienden hielden de wacht,
Uit vrees dat ze weêr zou geschaakt worden.
Niemand was er, die niet oplette:
De wachters bewaakten haar naauwkeurig.
Bidasari werd aan haar zelf overgelaten,
Terwijl hare ouders haar zachtkens betastten.
De vader wachtte langen tijd
Of zijne lieve ook tot zich zelve zou komen.
Reeds was het diep in den nacht,
Toen Bidasari weêr bij kwam,

Naauwelijks zagen dit de koopman en zijne vrouw,
Of hun gelaat helderde op.
Bidasari opende de oogen, en
Zag zich zelve op haar eigen rustbed,
En hare ouders bij zich.
Ze staarde hare voedsters en zoogmoeders aan.
Ze wilde spreken, maar kon niet;
Hare tranen vloeiden.
Langzamerhand keerde ze zich om
En hief de oogen naar hare ouders op.
Toen de koopman zag
Dat Bidasari weder bij was gekomen,
Nam hij haar op zijn schoot, liet haar zitten,
Liet rijst komen en bood ze haar aan.
Haar ligchaam was als een ingestorte heuvel,
Ze kon niet opstaan,
Door de pijn van al haar leden.
De koopman diende haar wat rijst toe.
Bidasari herstelde een weinig
En kon zich zelve verplaatsen (op het rustbed).
Toen ze zich de handelwijze der vorstin herinnerde,
Begon ze bitter te weenen.
De koopman en zijne vrouw wischten
Haar de tranen af.
Ze boden haar allerlei eten aan,
En al, waar ze veel van hield, gaven ze haar in den [mond.
Zachtkens fluisterde de koopman:
«Mijn kind, mijn Bidasari,
«Wat hebt gij toch misdaan,
«Dat de vorstin u dus heeft vergolden?"

Bidasari weende en zeide,
Terwijl hare tranen stroomden :
«Ik heb niets misdreven
«Onverhoeds kwam ze mij beschimpen en bestraffen.”
’t Gansche gedrag van de vorstin
Werd nu door Bidasari verhaald;
De koopman en zijne vrouw verwonderden zich
Bovenmate, toen zij deze handelwijze hoorden.
De koopman riep weenende uit :
«Glans mijner oogen, mijne dierbare,
«Voorzeker zijt gij onschuldig,
«Want haar gedrag is dat eener zinnelooze.
«Ik geef niet om hare hooge geboorte
«Slechts wijsheid en deugd verbindt de harten.
«Die *dayangs* moet men niet tot vriendinnen nemen,
«Ze zijn vergif, maar geen genezende kruiden.
«De tegenwoordige tijd is een booze tijd,
«Velen zijn er, die gaarne onregt doen.
«Al die *dayangs* zijn laaghartige menschen,
«Ze behoorden niet in ’t paleis te zijn,
«Hare beloften en trouw zijn niet vast
«En ze bedelen om onze bezittingen.
«o Mijne vrienden en lotgenooten bedenkt,
«Dat dit de teekenen zijn, dat de jongste dag bijna [aanbreekt,
«Mohamed, het zegel der profeten, zeide :
« «Dit is duidelijk het teeken van den *imam* Mohadie.””
«Die *dayangs* zijn van ’t geslacht der slaven,
«Ze lasteren en veroorzaken meer en meer laster.
«Zoo aldus hare handelwijze is,
«Dan kan haar gemoed zich niet aangenaam gevoelen.

«Wanneer de vorstin weet, dat BIDASARI nog leeft
«Dan zullen we allen moeten sterven.
«Want de vorstin is vreesselijk verwoed,
«Ze ontziet volstrekt niemand.
«Haar handelwijze is zeer wispelturig —
«Niemand is er ook die haar iets verbiedt.
«Wel is zij de doorluchtige koningin
«Maar hare woorden zijn hard en wreed.
«Ze weet van geen regtvaardigheid
«Noch vreest den Heer van het heelal.
«Of is het de gewoonte van magtige vorsten
«Onschuldige menschen te dooden?
«Dat de vloek van den eenigen Heer
«Haar treffe en verniele!
«Door uwe bestiering, weldadige God!
«Zal dit alles haar weldra vergolden worden.
«Ieder die een ander kwelt en martelt
«Wordt door onrust en wroeging vervolgd:
«Zoo heeft God het ingerigt;
«Wie anderen kwaad doet, dien wordt het vergolden
«En niet lang duurt het, of 't ongeluk treft hem,
«En zal hij worden, gelijk (hij een ander gedaan heeft).
«Welaan mijn kind, kroon van mijn hoofd,
«Wees niet langer bekommerd,
«(Vertrouw op) God en op den Leidsman;
«Haar zal overkomen, zoo als ze gehandeld heeft."
De koopman weende te middernacht,
Zijne tranen werden als saffieren.
Het onschuldige meisje, de glans van marmer,
Sliep vast tot aan de avondschemering.

Tegen den morgenstond
  Viel zij weder in onmagt,
Bezwijmde en verloor haar bewustzijn.
  De koopman en zijne vrouw verontrustten zich zeer,
Omdat ze 's nachts herleefde,
  Maar over dag haar bewustzijn verloor.
De koopman was (daarover) bitter bedroefd
  En verlangde een afgelegen verblijfplaats te zoeken.
Beide de echgenooten riepen uit:
  «Ach! mijne lieve, wat zullen wij zeggen,
«De tegenwoordige tijd is een tijd van trouwloosheid,
  «Haat en nijd bezorgen jammer en vloek.
«Men bedelt om goud en goed,
  «En vreest Gods beloften en trouwe niet.
«Vergeef mij o God! maar ik had niet gedacht,
  «Dat die *dayangs* dus zouden handelen.
«Omdat zij deze misdaad gedaan hebben
  «Heeft Bidasari deze jammer getroffen.
«Welaan dan, (dewijl) de *dayangs* zoo slecht zijn,
  «En hunne handelwijze als die van een' duivel is,
«Zoo laat ons een woning bouwen in de wildernis,
  «In een moeijelijk te genaken en verborgen oord.
Nadat hij alles goed overwogen had
  En met zijne bedienden overeen was gekomen,
Bragt hij spoedig zijne gedachten ten uitvoer,
  En bouwde een woning in de wildernis.
Er was daar een aangename streek;
  Dáár trok hij een huis op,
Geheel door omheiningen en *sasaks* ingesloten,
  En toegerust als een schoone *kampong*,

Zevendubbelde omheiningen en *sasaks*
  Allen van binnen gespijkerd.
Talrijke bloemvazen werden er geplaatst,
  En allerlei vruchtboomen geplant.
Sierlijk was die tuin
  Vol *pinang*-boomen met hunne kruinen;
Veel bloemen waren er en knoppen,
  Veel lanen en kleine pavillioenen
En de koopman Lila Djoehara gaf
  Aan dezen lusthof den naam van *Penglipoerlara.*
Zijne schoonheid was onbegrijpelijk,
  Gelijk de tuin van Betara Indra.
Druiven en granaten,
  Plantte de koopman digt bij het huis.
Geen andere tuin (was ooit) zoo schoon:
  't Was als de lusthof van den magtigen Betara Brhama.
Verscheiden soorten van vruchten waren er
  In dien heerlijken lusthof. —
Toen alles volkomen gereed was
  Gingen de koopman en zijne vrouw:
Bij het vallen van den avond
  Vertrokken zij,
Bragten hun kind Bidasari derwaarts,
  En gaven haar allerlei voorraad mede.
Na twee dagen gereisd te hebben, waren ze
  Genaderd aan het huis in de wildernis.
Tapijten werden er uitgespreid van Chineesch maaksel
  En sieraden van onderscheiden kleur.
De gansche woning werd getooid
  Met gordijnen en zijden behangsels,

Met verhemelten in den vorm van wolken;
  Lantaarnen en stolpen werden overal gehangen,
En kaarsen en lampen.
  'tGeheel werd volmaakt door gordijnen en een' rustbed.
't Licht was er gelijkvormig, een schitterend licht.
  ('t Geheel) was gemaakt als een koninklijk verblijf.
De sieraden waren als die van een vorstelijk paleis
  Bevallig en schoon om te zien.
Er was almede een tafel,
  Een plaats voor dranken van Bidasari alleen
Op vochtig tapijtwerk neergezet
  In een gouden schenkkom en een bekken van *soeasa*,
Waarin zich onophoudelijk water bevond,
  Met al wat er bij behoorde;
Dat alles stond ter zijde (van het rustbed),
  En was gevuld met gele *siri*,
Met geurige *pinang*, bijzonder zuiver,
  Ten gebruike van het lieve meisje.
Een laken werd er uitgespreid van schitterende kleur
  Met zijde doorweven en geschakeerd.
Bidasari droeg armbanden
  En oorsieraden en ringen schitterend en glinsterend.
Vier kleedingen werden haar gelaten
  Overal afgezet met juweelen,
Zij waren gereed en opgevouwen
  En lagen op een kussen.

Toen de avond gevallen was
  Ontwaakte Bidasari,

Werd door hare ouders gebaad
  En met aloëhout en muskus bestreken.
Na gebaad te zijn
  Werd ze met hare kleederen versierd.
Toen was haar gelaat heerlijk en schoon,
  Lang en dun was ze en tenger.
Haar uiterlijk was geheel weer als vroeger, [aanzag.
  Zoodat de koopman zich verwonderde toen hij haar
Hij verborg haar niet, dat hij haar nu wilde verlaten,
  En verloor daarbij al zijne wijsheid en bedaardheid;
Hij omhelsde en kuste haar en zeide :
  «Tak van mijn hart, mijn oogappel,
«Mijn kind, wees niet bekommerd,
  «Mijn oogmerk is niet u ongelukkig te maken."
Zoo vermaande haar de koopman op verscheiden wijzen,
  En zong haar allerlei zoete woorden toe.
«Uw vader zal u niet verstoten, mijne lieve,
  «Maar wil u redden van den dood."
Als Bidasari dit hoorde,
  Weende ze bitter :
Ze overdacht haar noodlot,
  Wierp zich op den schoot van haar' vader
En zeide, schreijende,
  Onder het storten van tranen,
En als of ze 't bewustzijn verloren had :
  «Waarom wilt gij mij verstoten, mijn vader,
«Waarom uw kind verstoten in deze wildernis?
  «Regts noch links heb ik er eenigen nabuur.
«Als mij eens iets overkwam
  «Waar zou ik dan naar hulp omzien.

«Ik ben bang hier alleen te blijven
«Met wie zal ik kunnen spreken?
«Wanneer mijne ouders hier bij mij zijn
«Dan slechts gevoel ik mij vrolijk en gelukkig."
De koopman hoorde deze woorden van BIDASARI:
Hij en zijne vrouw weenden.
Hun gemoed werd hevig van smart verscheurd,
Maar toch gaven ze haar kind menig goeden raad.
«Ach, mijn kind, mijn hoofdsieraad, mijn kroon,
«Tak van mijn hart, glans van mijne oogen,
«Hoor naar de woorden van uw' vader,
«Wees in geenen deele bekommerd.
«Ik heb u herwaarts gebragt
«In een oord, ver van de stad gelegen,
«Omdat, als de koningin vernam
«Dat gij des nachts nog leeft,
«Dan die *dayangs* gedurig hier weer zouden komen, —
«En wie zou moed hebben het haar te verhinderen?
«Wij geringe en nietige dienaren
«Zijn gehaat in de oogen van anderen.
«Die *dayangs* zijn menschen als veelkleurige bloemen,
«Zeer ervaren in snoode bedrijven,
«Hier zijn ze vriendelijk, daar zijn ze bitter;
«Door haar heeft al deze jammer ons getroffen.
«Ik vertrouw ze niet meer
«Want ze zijn vol list en bedrog:
«Als ze hier kwamen
«En zagen dat gij er waart,
(«Want het is haar gewoonte rond te loopen)
«Dan zouden ze aanstonds berigt van u brengen,

«Dan zou de vorstin u laten halen
«En zij zouden door haar list zich wel weten te veront-
«Maar 't is mijn voornemen [schuldigen.
«Eer (dan dat toetestaan), te sterven
«En verbrijseld en in stukken gehouwen te worden.
«Wees daarom niet bekommerd, mijne lieve,
«Mijn jeugdig, dierbaar, voortreffelijk kind,
«Laat uw hart niet gloeijen (van vrees).
«Uw vader kan u geen lotgenoot laten
«Maar na twee dagen komt hij weder:
«Blijf hier, mijne dochter, mijn Bidasari,
«Uwe ouders keeren naar hunne woning terug;
«Maar niet lang zijn ze in de stad geweest,
«Of ze komen weder hier."
Bidasari dacht bij zich zelve:
«Mijne ouders spreken de waarheid,
«Als men gewaar werd dat ik daar was,
«Zouden ze komen, om mij weer kwaad te doen."
Bidasari sprak, weenende,
Alsof hare tranen stroomden,
En terwijl ze hevig bevreesd en beangst was:
«Geef mij (dan ten minste) iemand tot gezelschap."
De koopman antwoordde daarop fluisterend,
«Mijne lieve vertrouw niet
«Op de bedienden en slaven,
«Want die verlangen maar loon en betaling."
Toen zweeg Bidasari:
Ze moest deze woorden in haar eigen hart toestem-
De koopman en zijne vrouw [men.
Bogen het hoofd en weenden bitter.

Bidasari noodigde nu hare ouders uit
  Om te zamen te eten van de lekkernijen, die er waren.
Maar ze gebruikten er niet veel van,
  Om de smart die ze gevoelden in hun' boezem.
Als de morgenstond aanbrak
  Verloor Bidasari weer haar bewustzijn.
De koopman en zijne vrouw wilden
  Nu naar de stad terug keeren:
Hij weende van aandoening (èn zeide):
  «Mijn oogappel, juweel aller vrouwen,
«Tak van mijn hart, geslagen goud,
  «Met diepe smart verlaten u uw ouders,
«Ze gevoelen zich rampspoedig en ongelukkig
  «Omdat ze nu geen enkel kind meer hebben:
«Maar wees gij niet droefgeestig, mijne lieve,
  «Want spoedig keeren wij hier terug."
Nu vertrokken de beide echtgenooten
  En lieten hun kind een *noerie* achter,
Die zeer ervaren was in 't spreken,
  Om Bidasari te vertroosten.
Al de deuren der zevendubbelde omheining
  Werden allen door den koopman gesloten.
Ze trokken vervolgens door het kreupelhout
  Langs een' naauwen en moeijelijken weg.
Ze gingen onder het storten van tranen
  Vol vertrouwen (op God).
«Ja Heer, ja God, wees gij met (haar),
  «Met uw volmaakten bijstand en hulp."
Toen ze aan hunne woning gekomen waren
  Zaten de beide echtgenooten vol kommer daar neder

Baden den ganschen dag
  En gaven menige liefdegift.
Maar wat Bidasari betreft;
  Toen de avond gevallen was,
En ze ontwaakte, en daar alleen zat,
  Gevoelde ze zich zeer beangst en beklemd.
Hevige onrust (woelde) in haar gemoed
  En ze stortte bittere tranen.
Wat zou ze zeggen?
  Ze gaf zich over aan den Heer van 't heelal.
Helaas! het noodlot is als een rots!
  En haar lot was het alleen te zijn.
Zoo eenig gevaar (haar dreigde)
  Dan zou niemand het af kunnen wenden.
Bidasari zat daar, treurig en zwaarmoedig,
  Ze kon niet meer slapen,
Gelijk een uil zit te treuren
  Als hij 't geluid van een *peladoe* hoort.
Wanneer hare ouders kwamen
  En allerlei soorten van vruchten medebragten,
Dan vergat ze een weinig haar verdriet,
  En at en dronk verheugd van geest.
Haar gemoed werd ook eenigzins opgebeurd
  Door die *noerie*,
Waarmeê ze kon spreken.
  Zoo was dag aan dag haar toestand.
De koopman kwam gedurig (bij haar),
  Onder 't voorwendsel van op herten te jagen.

DERDE ZANG.

Hoort eenen zang, (waarin)
  Van den koning DJOEHAN gesproken wordt.
De verstandige en magtige vorst
  Volgde ongestoord al zijne neigingen op.
En de vorstin LILA SARI
  Was onuitsprekelijk gelukkig en ijdel.
Sedert zij BIDASARI gedood had
  Was hare blijdschap onvermengd. —
Ze dacht in haar hart,
  «De koning zal nu geen tweede gade nemen,
«Dewijl thans, na BIDASARI's dood,
  «Mijn wederga niet meer in de *negerie* te vinden is.'
De uitmuntende vorst beminde
  De vorstin LILA SARI hartelijk,
Onophoudelijk deed hij haar genoegen
  En gaf haar al wat zij verlangde.
Hij willigde haar al haar begeerten in,
  En was met haar ingenomen en verblijd.

Als de vorstin zich vertoornd hield,
  Dan streelde de vorst haar en sprak haar toe.
Als hij zag dat ze wrevelig en bitter was,
  Dan liefkoosde en vleide hij de vorstin,
En zong haar verzen en liederen toe,
  Opdat haar gemoed weer opgeruimd mogt worden.
De magtige vorst Djoehan
  Speelde en boerte met haar elken nacht
Tot den tijd van middernacht.
  Eens lag hij op zijn rustbed te sluimeren,
En gevoelde zijn hart beklemd,
  Door een droom, die hem gekweld had.
«Wat zou die droom toch beteekenen ?" (zoo dacht hij)
  «Welaan morgen zal ik 't onderzoeken."
Toen de morgenstond was aangebroken
  Stonden de beide echtgenooten op;
Hij zette zich neder op een *Egyptisch* tapijt,
  En ontbeet met de vorstin.
Nadat ze van alle spijzen hadden gebruikt,
  De *dayangs* kwamen en bragten een schenkblad;
De vorst gebruikte reukwerk;
  En begaf zich toen naar het voorhof.
Al de *mantris* ouden en jongen,
  Waren daar verzameld.
Zoodra ze den koning zagen
  Bogen ze zich en zwegen.
De uitmuntende vorst gebood,
  Den *ferdana mantri* aanziende:
«Kom, mijn oom, nader, zet u hier neêr,
  «Ik wil u ondervragen."

Naauwelijks hoorde dit de *mantri*,
  Of hij zeide: «Heil u, genadige vorst!"
Nu zette hij zich bij den vorst neder
  Aan den voet van den troon.
De koning nam het woord:
  «Ik had nog niet lang geslapen,
«Of droomde dat de volle maan nederviel.
  «Wat is daarvan de beteekenis?"
De *ferdana mantri* boog zich,
  En zeide, vriendelijk grimlagchende:
«'t Is een teeken, dat gij eene gade zult vinden:
  «Zoo leggen het de waarzeggers uit;
«Als de maan uit den hemel valt [even hooge afkomst
  «Beteekent dit niets anders, dan dat gij iemand vindt van
«Volmaakt, verstandig, wel opgevoed,
  «En het liefelijkst van de gansche *dessa*."
Als de vorst hem dus hoorde spreken,
  Klaarde zijn gelaat op en werd vrolijk,
En zeide hij grimlagchende:
  «Ik heb aan de vorstin beloofd,
«Dat, zoo ik niemand vind schooner dan zij,
  «Ik niet meer zal huwen,
«En nu mijn oom de *mantri*, is in mijne oogen
  «De vorstin zoo schoon, dat haar gelijke niet te vinden
«En dat ze een bloem zou kunnen schijnen. [is,
  «Maar is ze eens vertoornd, dan wordt ze in lang niet
«Dan kan ik haar niet te vreden stellen [verzoend,
  «Omdat haar inborst zoo gemelijk is.
«Dit alleen maakt mijn hart droefgeestig
  «Dat haar gedrag zoo wonderlijk is.

«Wanneer men haar verlangen niet opvolgt
«Dan stelt ze zich aan, als of ze zich zelf wil dooden.
«Zoo staat het (nu eenmaal) geschreven,
«Dit is het lot, dat mij is weggelegd.
«De vorstin is als een juweel
«Waarvan de glans schittert als het weerlicht.
«Op dit oogenblik zeg ik nog,
«Dat er geen ander zoo schoon is in mijne oogen.
«De vorstin is aan mijn hart verbonden,
«En bluscht alle andere gevoelens uit."
De *mantri* grimlachte bij deze woorden:
«Wat gij zegt, o koning, is juist,
«Als gij misschien iemand vindt schooner dan zij
«Zult gij uwe belofte op een andere wijs kunnen volgen.
«Als er iemand is verstandig en welopgevoed
«Dan kunt gij er nader over denken.
«Lila Sari's schoon gelaat is vergankelijk
«Het zal door den glans uit den hemel worden ver-
«Volgens mijne verklaring (van dezen droom) [drongen.
«Heeft zij (met wie gij huwen zult) vier eigenschappen:
«Als gij, o vorst, zoo iemand vindt
«Die behoort de koningin van uw paleis te worden.
«Vooreerst moet ze van een even aanzienlijk geslacht zijn,
«Ten tweede moet ze de rijkste zijn der *dessa*,
«Ten derde uitstekend schoon en voortreffelijk,
«Ten vierde verstandig en welopgevoed."
De vorst zeide lagchende:
«Uwe woorden zijn waar, mijn oom de *mantri*,
«Wel zijn er vele vorstinnen,
«Maar moeijelijk is het die vier eigenschappen te vinden.

«De koningin is goed en verstandig
«En weet de harten te winnen.
«Ze verstaat alles,
«Wetten en gewoonten, gelijk het behoort,
«Daarom verlang ik geen tweede te huwen,
«En haar verdriet te doen.
«Nu leef ik reeds drie jaren lang
«In goede verstandighouding met mijne lieve. —
«Wanneer ik iemand als eene hemelling
«Zag, dan zou ik misschien mij zelf vergeten,
«Dan eerst zou ik willen huwen
«En aan mijne gade een speelnoot geven."
De *mantri* lachte bij deze woorden:
«Gij spreekt naar waarheid, voortreffelijke vorst,
«Blijf lang met uwe beminde vereenigd;
«Schoonheid en verstand, alles bezit ze."
Na dus gesproken te hebben,
Stond de koning op van zijn' troon;
Terwijl de *mantris* hem met eerbewijzen overlaadden
Trad hij zijn paleis weder binnen.
Na binnen gekomen te zijn
Zette hij zich nêer naast de vorstin,
Kuste en streelde haar wangen (en zeide):
«Gij zijt de glans eener bevallige koningin,
«Ja, uw gelaat schittert van schoonheid,
«Gelijk een juweel in een glas. [droefd,
«Wanneer ik van u scheiden moet, dan ben ik be-
«Dan is 't mijn verlangen, terugtekeeren:

——

«Een plank vastgehecht in een *siri*-doos.
«Een Bandanees die Javaansch spreekt.
«Zoo lang ik u niet ontmoet
«Dan is het met mij, als een ligchaam zonder ziel.

«Een plank door een doorluchtig vorst neergelegd.
«Een *laksimana*, die staande zich baadt.
«Lieve, mijn ligchaam heb ik aan u verpand
«(Daarom) kan ik mij nergens heen begeven (zonder u).

«Indra Laksana koning van *Simaros*.
«Een Europeesch stuurman.
«Gij zijt gelijk een fijne *tjindi*-doek, dien,
«Al is hij ook versleten, ik toch niet wil verruilen.

«Deze *bambam* is een vrucht van *Petani*.
«Een *waringin* gegroeid in een zeeboezem.
«Mijn verlangen naar u kan ik bedwingen,
«Maar wie zal mij koesteren, als het koud is?

«Welke waterlelies groeijen daar bezijden?
«Wij plukken de takjes van een *poeli*-bloem.
«Hoe zou mijn hart u niet beminnen?
«(Immers) als ik uw leest omvat, dan meen ik te bezwijmen.

«Een luidruchtig geschreeuw op het eiland *Java*.
«De wind blaast van voren.
«Mijn goud, mijn robijn, zoo ligt als een geest,
«Kom hier, sluimer op mijn schoot.

———

«Gij zijt gelijk de berg Maha Miroe."
De vorstin zag den koning aan, en riep hem toe
«Waarom maakt gij zoo veel beweging?
«Gij stelt u aan als een jonge bruidegom."
De koning lachte en zeide:
«Tak van mijn hart, mijne lieve,
«Wees niet vertoornd op mij,
«Mag ik niet tot u spreken?
«o Mijne beminde, o mijne lieve,
«Maak mij niet verlegen.
«Ik heb verstandig en goed tot u gesproken,
«Neem het dus niet anders op.
«'t Is als in dat oude rijmtje:
««'t Eerst wordt men verliefd op een schoon gelaat
««Dan komt er wijsheid en het karakter bij:
««En zoo vergezelt men (de geliefde) tot in den dood.
«Indien gij (dus) mijne lieve,
«U zoo (wijs en lief) gedraagt,
«Dan zijn er nimmer twee in mijn hart,
«Dan bezit gij het alleen."
De vorstin veinsde vertoornd te zijn,
Maar was inderdaad hartelijk blijde,
Omdat de koning zoo verstandig sprak,
En omdat hij haar zoo vriendelijk liefkoosde.
Toen de avond gevallen was
Wiegden de beide echtgenooten elkander.
Nadat de vorstin was ingesluimerd
Was de koning nog alleen wakker.
Hij gevoelde zich aangedaan
Bij 't zien van het schitteren der maan,

Tusschen de wolken door.
Hij stond verwonderd en verbaasd
En werd bedroefd, nu hij zich zijn droom herinnerde.
Tegen den morgen, sliep hij eerst in.
Hij hoorde het geluid van een uil,
Gelijk de stem van een *peladoe.*
Als de dag was aangebroken
Stonden de koning en de vorstin op
Ze ontbeten te zamen, [der *mantris:*
En vervolgens ging de koning naar de vergaderzaal
Daar gaf hij bevel:
«Maakt morgen alles in gereedheid, mijne heeren,
«Verzamelt de *hoeloebalangs* en *pahloewans,*
«En de jagthonden."
Zoo sprak de magtige koning:
«Maakt dat alles gereed, morgen en overmorgen.
«Gaat alles zelve nazien:
«Ik wil op de hertejagt mij begeven."
Nadat hij dus gesproken had
Tot de *pegawas* en *bedoewandas,*
Keerde de vorst weder binnen zijn paleis
En zeide tot de koningin:
«Maak gij, mijne lieve, leeftogt in gereedheid,
«Ik wil mij naar de bosschen begeven:
«Beveel aan onze slaven
» Alles gereed te maken, als de sterren schijnen."
Toen de vorstin dit hoorde
Was zij hartelijk verblijd,
En beval de *bitis*
Een' goeden voorraad in gereedheid te brengen.

«Doet dat nog dezen nacht," (zeide ze)
«Allerlei leeftogt, laat er niets aan ontbreken.
«De koning wil dezen nacht vertrekken,
«Gaat alles naauwkeurig na."
Toen bogen zich eerbiedig de *dayangs* en zeiden:
«Vergeef ons, vorstin! dat uw heil vermeerdere!
«Verontrust u niet,
«Onmiddelijk zullen wij alles verrigten."
Te middernacht
Begaven zich de beide echtgenooten ter ruste,
Achter Egyptische gordijnen
Wiegde en liefkoosde de vorst zijne gade.
Dien ganschen nacht sliepen ze niet;
Hij dacht aan zijn droom, en was er bedroefd over
Gelijk een uil verlangt
Om het geluid van een *peladoe* te hooren.
Bij 't aanbreken van den dageraad
Stonden de vorstelijke echtgenooten op.
De koning vroeg met een vriendelijk gelaat:
«Zijn de *hoeloebalangs* en *mantris* reeds verzameld?"
Een der *bedoewandas* naderde buigende en sprak:
«Heil u! mijn vorst; allen zijn aanwezig,
«Al de *mantris*, ouden en jongen,
«Wachten op uwe bevelen."
Toen zeide koning tot de vorstin,
Terwijl hij haar kuste en een *sepah* haar gaf:
«Blijf hier, mijne lieve, onuitsprekelijk schoon,
«Ik verlaat u, maar kom nog heden terug."
De vorstin was vrolijk
En zeide grimlagchende:

«Zoek mij een jonge hertje
«En breng mij een *kidjang* mede :
«'k Verzoek u het niet te vergeten,
«Dat jonge hertje, dat ik verlang.
«Ik wil mijne bedienden dan bevelen,
«Dat ze er goed voor zorgen, opdat het mak worde."
De koning antwoordde lagchende :
«Als 't mogelijk is, mijne lieve;
«Uw verzoek zal ik niet vergeten:
«Wat er is zal ik u medebrengen."
Nu nam de koning afscheid van de vorstin,
Omhelsde en kuste haar, en gaf haar een *sepah*.
Hij ging naar den voorhof, omringd van de *mantris*,
Die regts en links de jagtgereedschappen droegen.
Hij besteeg een bruin paard [len.
Met een fluweelen zadel, versierd met franjes van paar-
Dragers van speren, schilden, lansen en blaasrottings,
Omgaven den koning, toen hij de wouden binnen drong.
In den vroegen morgen, bij 't aanbreken van den dag,
Vloden de dieren en sprongen weg.
Als het dag was geworden,
Lieten de *mantris* en *pahloewans*
De jagthonden los,
En hief het volk een jagtgeschreeuw aan.
Een van de dieren, waar ze op jaagden,
Vongen ze omstreeks den middag.
Toen sprak de koning tot zijne *mantris*,
(Zittende) onder een *naga sari*,
Hij sprak, de vorstelijke Sultan:
«Waarom is dit woud toch zoo?

«Wat zijn wij allen verhit en vermoeid!
  «Welaan laat ons hier uitrusten.
De helft van zijn volk was verdwaald
  Doordien ieder trachtte de eerste te zijn.
De doorluchtige koning, (verzeld)
  Van drie der *mantris*, die hem bij waren gebleven
Hield hier dus stil, en zeide
  Tot die drie *mantris*:
«Gaat *mantris*
  «Water halen, en brengt mij dat hier.
«Ik gevoel een' brandenden dorst
  «Haalt mij slechts een weinig (te drinken).
(Onmiddelijk) gingen de drie *mantris*,
  Om een rivier of vijver te zoeken.
Overal liepen ze zoekende rond,
  En kwamen (eindelijk) aan den lusthof van Bidasari
Ze stonden verbaasd
  En naderden digter bij.
Toen ze aan dien
  Schoonen lusthof gekomen waren,
Zeiden ze tot elkander:
  «Vroeger was hier geen lusthof."
En de een vroeg aan den ander:
  «Wien of toch deze hof behoort?
«'t Is een goed aangelegd en aangenaam oord.
  «Misschien is het wel een woning van geesten.
«Geen enkele menschenstem is er te hooren,
  «Slechts 't geluid van *minahs* en *bajans* verneemt men
«Wien zullen wij roepen?
  «Mogen de spoken maar niet naar buiten komen!

De *mantris* liepen het kreupelhout rond,
En ontdekten een deur in de omheining
Met een zwaren ijzeren bout gesloten,
Dien ze te vergeefs trachtten te openen.
Een der jonge *mantris* keerde terug,
Boog zich voor den koning en sprak:
«Heil u, koninklijke meester,
«Overal hebben wij gezocht, doch geen water gevonden,
«Maar een *kampong*, midden in de wildernis,
«Volkomen ingerigt als die van een' Sultan,
«Met allerlei soort van *mangis* en *ramboetan*.
«Geen sterveling hebben wij er echter ondekt.
«Zij is omgeven van dubbele omheiningen en *sasaks*,
«Doch geen opschrift bevond zich er.
«Al de deuren waren gesloten
«Zoodat wij er niet binnen konden komen."
Naauw had hij den *mantri* dus hooren spreken
Of de koning spoedde zelf zich derwaarts.
Digt bij de deur bleef hij staan
En was verwonderd en verbaasd.
Hij sprak tot de *mantris:*
«Waarlijk, het is zoo als gij mij verhaald hebt,
«Vroeger ben ik ook hier geweest,
«Maar toen was 't een bosch vol *rottan* en doornen.
«'t Is geen *kampong* van een aanzienlijk man,
«En de lusthof moet eerst onlangs omheind zijn.
«Beproef eens *mantris* te roepen,
«Of ze ook bevreesd zijn, en niet zullen antwoorden."
De *mantris* riepen met een doordringende stem:
«Hoort ons, broeders, vrienden!—

«Komt hier, bid ik u!
  «Geeft ons een weinig water"
Zeven maal riepen ze dus bij beurten,
  Maar niemand was er, die antwoordde.
Toen zeide de vorst: «'t is wel; houd maar op;
  «'t Is of men tot een' doode spreekt."
«Zoo is het" hernamen de *mantris*,
  «Als er iemand was, dan zou het anders wezen.
«Wie weet, of 't niet het verblijf is van duivelen en [spoken:
  «'t Is beter dat we er niet binnen gaan:
«Wij zijn bevreesd en hebben geen moed;
  «Wat zullen we hier nog langer verblijven?
«Zeker zijn het geesten,
  «Daarom heeft het hier zulk een voorkomen.
«Wij bidden u, vorst, keer liever terug,
  «Als ze buiten komen, graauwen ze u misschien toe:
«Begeef u toch niet in gevaar:
  «Wij zijn zeer bevreesd en beangst."
Lagchend zag de koning de *mantris* aan
  En sprak met een vriendelijk gelaat:
«Wat zijt gij beducht voor duivelen en spoken?
  «In mijn gemoed heerscht geen vrees.
«Gaat, roept de *hoeloebalangs*,
  «Onmiddelijk wil ik hun bevelen
«De sloten en krammen te verbreken,
  «En dan wil ik alleen binnen gaan."
De *mantris* ijlden voort,
  Ontmoetten de *hoeloebalangs*
En zeiden tot hen.
  «Komt spoedig herwaarts, *hoeloebalangs*,!"

De *hoeloebalangs* spoedden zich naar den vorst.
  De koning zeide lagchende:
«Komt, jeugdige *hoeloebalangs*,
  «Verbreekt al de sloten, die hier zijn."
Naauwelijks hadden de *hoeloebalangs* dit gehoord,
  Of ze gingen
En verbraken zonder moeite de sloten.
  Nu verblijdde zich de koning
En, nadat de deuren waren geopend,
  Begaf hij zich alleen naar binnen.
Al de *mantris* waren bitter bedroefd,
  Uit vrees dat hem eenig ongeval mogt treffen.
De vorst ging alleen naar binnen.
  De *mantris* riepen: «Laten wij u verzellen,
«Want er zijn vele duivelen en spoken
  «Die zich nu misschien verschuilen en stil houden."
De vorst hoorde de oude *mantris* dus spreken
  En antwoordde vrolijk:
«Neen eerwaardige *mantris*, ik wil u niet medenemen,
  «Laat mij alleen naar binnen gaan:
«Weest niet verontrust
  «En spreekt er niet meer over.
«Als God eens iets bepaald heeft,
  «Dan kunnen zijne bepalingen nimmer falen.
«Zelfs al moest ik branden in het vuur,
  «Dan nog zou ik op God vertrouwen,
«Zijne besluiten kunnen niet falen;
  «Hij zal mij zeker van alle ramp bevrijden.
«Wij menschen hebben geen magt. —
  «Ik verlang dit verschijnsel eens te zien,

«Zoo het mijn lot is daarbij omtekomen,
«Dan is dat de beschikking van den eenigen Heer.
«Waarschijnlijk zal het goed afloopen, mijne vrienden,
«Weest niet bekommerd over mij.
«Als mijne oogen eenig kwaad ontwaren,
«Dan zal ik u roepen, volgt mij dan.
«Ik ben zelf ook bevreesd en niet moedig,
«Maar gij behoeft mij daarom niet te vergezellen.
«Nu ga ik naar binnen
«Blijft gij, mijne vrienden, hier wachten."
De *mantris* bogen zich en zeiden:
«Wij kunnen het u niet beletten
«Als gij het met geweld verlangt
«Ga dan alleen naar binnen."
Nadat de koning deze woorden gehoord had,
Ging hij, zonder een' enkelen volgeling, naar binnen;
Daar zag hij de gansche voortreffelijke inrigting
Versierd als een tempel;
Tallooze tapijten van zijde,
En een menigte anderen zaken,
Beschilderd met wolken en raderen,
En lampen, en stolpen afwisselend gehangen.
't Was er als een koninklijk paleis:
Wolken waren er gegraveerd in den vorm van bloemen.
Alles was er heerlijk voor de oogen:
Stoelen en tafels maakten het volkomen.
Nadat hij alles rond had geloopen,
Verwonderde de koning zich zeer
En al meer en meer over alles wat hij zag.
Het was een bewijs van de almagt van God.

Ginds en herwaarts ging de koning rond,
  Maar nergens vond hij eenig menschelijk wezen.
Slechts een *noerie* zag hij,
  Die zijne vleugelen naar beneden spreidde en riep:
«o Koning, o doorluchtige sultan
  «Wat doet gij hier?
«Dit is het verblijf van geesten en duivelen,
  «Die u hier in de wildernis zullen verslinden.

«*Dang* Semie is afkomstig van *Petanie*
«En is schoondochter geworden van *dang* Lila;
«Mededoogen heb ik met dezen man,
«Wien de geesten zullen verslinden, zonder dat iemand
    hem verzelt in den dood."

De koning sloeg nu zijne oogen op
  En verwonderde zich een vogel te hooren spreken,
Die, nadat hij dit berigt had medegedeeld,
  Opvloog en zich verborg achter een rustbed.
Nog meer stond hij verbaasd
  Toen de *noerie* verdween:
«Waar of hij heen is gevlugt" (zoo riep hij)
  «Dat wij hem nergens kunnen zoeken."
Nu opende de koning de gordijnen
  En ontwaarde een menschelijk wezen,
Dat lag te slapen als een doode, (op het rustbed) in den [vorm van een draak,
  En een kussen omvat hield.
Het was bedekt door een lichtblaauw laken
  En had het uiterlijk van iemand die bedroefd is.
Het sliep als een treurende uil,
  Bevallig als een honingzee.

De koning dacht bij zich zelve :
«Zou dit het kind zijn van een hemelsch wezen ?
«Of zou ze, toen ze iemand zag naderen,
«Slechts veinzen te slapen en zich bedekt hebben."
«Waarom" sprak de vorst :
«Sluit zij onafgebroken de oogen ?
«Ontwaak, kom hier, laat ons kennis maken,
«Laat ons elkander lief hebben en vrienden worden."
Zoo riep hij tot drie maal toe,
Maar er was geen beweging in te bespeuren.
Nu begaf hij zich zelf op het rustbed,
En dacht bij zich zelven :
«Indien het een duivel of een spook is
«Waarom houdt het dan de oogen gesloten ?
«Als het weigert te spreken
«Dan zal het zeker van het rustbed vlugten (als ik [nader).
«Misschien is het wel eene doode,
«Die hier door haar vader is bijgezet."
Op die wijze werd de koning
Al meer en meer moedig.
Er verspreidde zich een liefelijke geur,
Maar het ligchaam was onbewegelijk als 't hart van een [boom.
Hij ontdekte aan de eene zijde een betel-doos,
Gevuld met *siri* en *pinang*.
Toen veranderde hij van gedachten :
«Deze mensch schijnt eene vrouw te wezen,
«Die inderdaad schijnt te leven,
«Maar slechts beschaamd is,
«Zeker is ze een hemelsch wezen
«Maar misschien uit eene vorstin geboren."

Nu naderde de koning digter bij
  Opende het laken, waarmêe Bidasari bedekt was,
En naauwelijks zag hij haar
  Of hij stond sprakeloos van bewondering,
Want haar gelaat was als een schilderij.
  Hij verloor zijn denkkracht,
En hij was ten einde raad:
  «Ontwaak, mijne lieve, ontwaak!"
En met een nam hij Bida op
  En omhelsde en kuste haar, en riep uit:
«Neen, lieve, wees voor mij niet bedeesd,
  «Laat mij uwe stem hooren,
«Mijn goud, mijn robijn, mijn maagdelijk juweel,
  «Uw ziel is aan mijn hart gesnoerd."
Op nieuw omhelsde en kuste hij haar,
  En zong haar verschillende liederen toe:
«Mijne lieve, gij krijgt uw bewustzijn niet terug,
  «Wel staar ik u aan maar gij ligt geheel in bezwijming,
«'t Is toch duidelijk dat het een mensch is
  «Daar ik haar ademhaling bemerk."
De koning kon van zijne verbazing niet terug komen
  En verloor zijn verstand:
«Hoe zijn uwe oogen dus gesloten" (zoo riep hij)
  «Sluimer niet te lang, mijne lieve!
«Uw gelaat is keurig schoon,
  «Onwaardeerbaar voor mijn gevoel,
«Mijn geestvervoering is onuitsprekelijk"
  En hij omhelsde en kuste haar op nieuw en vleide zich [bij haar nêer.
Nu nam hij *siri* uit den betel-doos
  En leide de *sepah* daarvan er in neder.

Hij staarde haar aan
  En minde haar met een gloeijende liefde.
En riep: «Ach mijne lieve, ach hemelsch wezen,
  «Aanminnigste van de geheele wereld!"

Nu wordt er weer gesproken van de *mantris*.
  Dan eens zaten ze, dan stonden ze weer op,
En spraken tot elkander
  «Wat toeft de koning hier toch zoo lang?"
Een der *bedoeandas* zeide:
  «o Voortreffelijke *mantris*,
«Noodig toch den vorst (terug te keeren):
  «Als hem eenig gevaar bedreigde,
«Of eenig ongeval hem trof,
  «Wat zou er dan van de *mantris* worden.
«Dan zou er droefheid komen over 't gansche land.
  «Roept hem dus zelven toe, mijne heeren!"
Onmiddelijk begaf zich de *ferdana mantri*
  Bezijden het huis, (en riep):
«Voortreffelijke vorst,
  «Keer toch terug naar de *negerie!*
«Gij vergeet u zelf: wat beschouwt gij daar toch?
  «Reeds begint de avond te vallen
«Kom liever morgen hier terug,
  «Als de glans der sterren nog niet is verdoofd.
«Wij zijn uiterst bevreesd
  «Dat de geesten er zich in mengen.
«Welaan dan koning, keer terug,
  «Uwe *mantris* en *hoeloebalangs* hebben honger."

Maar de doorluchtige vorst
  Was zinneloos van liefde voor Bidasari.
Eerst toen hij de stem van den *mantri* hoorde,
  Kwam hij weder tot bezinning.
Hevig was hij aangedaan en ontroerd.
  Hij omhelsde en kuste haar en zeide:
«Tak van mijn hart, glans mijner oogen,
  «Ik verlaat u mijne lieve, mijn maagdelijk goud,"
Daarop bedekte hij Bidasari
  Met een laken, *sersarie* genaamd.
«Ja mijne lieve, gij zijt als een engel,
  «Morgen kom ik zeker terug."
Toen verliet hij het rustbed,
  Vol kommer en droefheid,
Zoodat hij niet spreken kon
  Even als iemand die verbijsterd is.
Na twee of drie schreden, keerde hij terug:
  «Ach mijne lieve, ach mijne lieve,
«Mijn hart wordt vreesselijk verscheurd
  «Bij 't aanschouwen van u, mijne schoone."
Nog eens omhelsde en kuste hij haar, en riep uit,
  Als of hij wakend droomde:
«Ja mijne lieve, indien gij wezenlijk dood waart,
  «Dan zou mijn hart u niet zoo beminnen;
«Als ik u met aandacht beschouw
  «Dan leeft gij, mijne lieve, dan zijt ge niet dood.
«Zijt gij misschien vertoornd?
  «En daarom zoo ontroerd in uw gemoed?"
Nu bedwong de vorst zijne aandoening,
  En vertrok naar buiten.

Daar vond hij de *mantris* bij elkander zitten,
Te mompelen en hevig opgewonden.
«Waarom, o koning! vertoeft gij daar zoo lang
«Als of gij gehoor verleent in uw paleis?
«Wij, uwe geringe onderdanen,
«Vreesden, dat u eenig onheil trof.
«Wat is daar toch vreemds te zien,
«Dat gij zoo onvoorzigtig zijt?"
Lagchend antwoordde de vorst:
«Er is daar volstrekt niets te zien."
Nu bemerkten de *mantris*, dat zijn gelaat verduisterde
Ze naderden langzaam, zich buigende, en zeiden:
«'t Schijnt ons toe, o koning!
«Dat gij zeer bekommerd zijt."
Lagchend antwoordde de vorst:
«Geen de minste ontroering kwelt mijn gemoed.
«Maar dewijl ik pijn gevoelde in mijn hoofd
«Viel ik er op een rustbed in slaap.
«'t Is zeker het verblijf van duivelen en geesten
«Maar ze houden zich verscholen:
«Toen ik de stem van den *mantri* hoorde,
«Schrikte ik en ontstelde."
Zoo sprak de koning, stond op,
Sloot in persoon de deur der woning,
En zeide: «Komt, *mantris*, keeren wij huiswaarts,
«Opdat de duivelen misschien niet hier komen."
Dit keurden de *mantris* goed,
Want ze waren beangst en weifelend.
Toen keerde de koning terug
Omringd van zijne *mantris*.

Hij trok voort, overstelpt van gevoel,
En zeide tot den *ferdana mantri:*
«Te vergeefs hebben wij ons vermoeid, mijn oom,
«'t Heeft ons geen het minste voordeel gebragt.
«Verschijn daarom dezen nacht weder voor mij,
«Dan gaan we morgen hier weder henen.
«Want ik heb aan de vorstin beloofd
«Dat ik haar een jong hertje en *kidjang* zou brengen."
De *mantris* en *hoeloebalangs* waren zeer verheugd
En zeiden: «Al uw bevelen zullen wij volgen,
«De dag die voorbij is was vol tegenspoed,
«Morgen zullen wij er misschien een kunnen vangen."
Toen ze in de *negerie* terug waren gekomen,
En de koning in zijn paleis was getreden,
Dacht hij, bij 't zien der vorstin,
Aan Bidasari.
Hij troostte zich zelven door haar aantespreken:
«Ach! mijne lieve, maagdelijk goud,
«'t Is mij niet gelukt, zoo als ik verlangde,
«U te brengen wat gij mij bevolen had.
«Wees niet vertoornd, mijne beminde,
«Ik heb niets kunnen vinden.
«Maar het is mijn voornemen
«Morgen weder (ter jagt) te gaan,
«Ten einde eene belooning waardig te worden,
«Gelijk het nu mijn lot is berisping te verdienen.
«Mijn robijn, mijne lieve,
«Mijn hart is smoorlijk op u verliefd,
«En ik gevoelde een hevige smart
«Nu ik een' dag van u gescheiden was.

«Tak van mijn hart, glans mijner oogen,
«Gij zijt in mijn gemoed gegrift."
De vorstin antwoordde hem grimlagchende:
«Wees niet bekommerd, mijn vriend,
«Ik ben volstrekt niet op u vertoornd.
«'t Was nu ons lot niets te vangen: welnu—daar blijft
Daarop noodigde hij haar te eten, [het bij."
Omgeven van talrijke *dayangs*.
Maar ook onder den maaltijd was hij aangedaan,
En was zijn gemoed hevig ontroerd.
Na gegeten te hebben
Gebruikte hij *siri* uit den beteldoos,
En zeide: «kom, mijne lieve!"
En geleidde haar bij de hand naar 't slaapvertrek.
Onafgebroken was zijn boezem ontsteld en ontroerd
En was zijn hart bij Bida.
Hij troostte nu zich zelven
Door de vorstin te liefkozen en met haar te stoeijen.
Hij streelde en vleide haar,
En zij zette zich op zijn schoot.
De vorst was zeer onrustig,
Hij zuchtte en steende zwaar en diep;
Den ganschen nacht sloot hij geen oog,
En zat hij leunende tegen de kussens;
Met zijne gedachten was hij bij het meisje
En stelde zich al hare bevalligheden voor.
Tegen den morgenstond, bij 't kraaijen der hanen,
Stonden de vorstelijke echgenooten op.
Hij gaf aan de *mantris* bevel,
Dat allen zich zouden verzamelen en herwaarts komen.

En dat zij die mede wilden gaan,
  Met hunne wapenen zouden verschijnen.
Toen de ochtendschemering zigtbaar was
  Vertrok de koning.

Nu wordt er weder gesproken van Bidasari. —
  Als de avond gevallen was
Stond ze, in hare eenzaamheid, op
  En at en dronk wat zij verlangde.
Daarop ging ze zich baden.
  En nadat ze reukwerk gebruikt had,
En haar slaapvertrek weer was binnen getreden,
  Nam ze *siri* uit de beteldoos.
Daar vond ze een *sepah*, nog versch gebruikt,
  Nam dien op en wierp hem weg,
En dacht bevreesd bij zich zelve:
  «Wie zou dat gedaan hebben?
«Is hier misschien iemand geweest?"
  Zij gevoelde zich eenigzins onthutst.
Alles ging ze doorzoeken:
  Ze liep ginds en herwaarts,
Maar alles vond ze nog op de zelfde plaats;
  Die *sepah* was 't eenige, dien ze in de beteldoos had gevonden.
Nu dacht ze :— «Er is hier iemand digt bij mij geweest.
  «En toen ik opstond heeft hij zich verscholen."
Al wat haar in de gedachten kwam, betwijfelde zij,
  En ze riep uit: «God beware ons!
«Zijn dit misschien de treken van den duivel?
  «Zoodat hij mij bijna ongelukkig zou gemaakt hebben?

«Als het de treken van een mensch waren
  «Dan zou hij mij zeker gezoend hebben. [van zijn,
«Was mijn vader hier geweest, dan zou er 't bewijs
  «Dan zou het eten vermeerderd zijn, door 't geen hij
Nu zag zij op haar rustbed [medebragt."
  De sprei der matras van haar plaats verschoven,
En hoe de *siri* in de beteldoos verspreid lag,
  Daarom was ze beangst en bedroefd.
«Wie is hier toch geweest" (zoo dacht ze)
  «En heeft zich dus hier aangesteld?
«'t Was toch te onvoorzigtig van mijn' vader
  «Mij hier zoo alleen te laten."
Zoo zat ze op haar rustbed
  Vol smart en droefheid in haar gemoed,
En stortte een vloed van tranen,
  Zonder aan iemand haar nood te kunnen klagen.
Ze dacht bij zich zelve,
  Onophoudelijk weenende:
«Als men niet kan leven gelijk het behoort
  «Dan is het beter te sterven.
«Mijne ouders kunnen nimmer beloond worden
  «Omdat ze mij hier als een afgod hebben neergezet.
«Als ik ongelukkig zal geworden zijn,
  «Dan zal hun hartzeer onuitstaanbaar wezen."
Toen de dageraad begon te lichten
  En de *minas* en *bajans* en *noeries* begonnen te zingen,
Nam zij een geschilderd laken,
  Bedekte zich er mede, en viel weenend in slaap.

Nu worde er verhaald, hoe de koning
  In de wildernis en de bosschen rondzwierf,
Omgeven van zijne *hoeloebalangs* en *mantris*
  Die hij bevolen had te gaan jagen.
Hij trok met zijne *mantris* voort
  En volgde den weg, dien hem goeddacht.
Zijn paard stampte op den grond en vloog
  Naar de *kampong* van Bidasari.
Al de *mantris* bogen zich voor hem en zeiden:
  «Gij slaat den verkeerden weg in, o vorst!
«Dit is, o voortreffelijke koning,
  «De *kampong* der duivelen en spoken.
«Gij zijt een' verkeerden weg gevolgd,
  «Hier is geen (goede) jagt.
«Laat ons daar niet heen gaan
  «Want de spoken zullen er ons verslinden!"
Toen de vorst deze woorden hoorde,
  Zweeg hij grimlagchende,
Deed als of hij het niet hoorde
  En trok de *kampong* van Bidasari binnen.
De *mantris* en eenige anderen trachtten het te beletten,
  Kwamen op nieuw en bogen zich neder:
En zeiden: «Niets kan men, o vorst, u beletten,
  «Uw moed is onvertsaagd."
Toen ze bij de deur der omheining waren gekomen,
  Schreeuwden de *mantris* en maakten geraas:
«Weest vervloekt gij duivelen, wijkt van hier,
  «Vliedt in het kreupelhout.
«Zijn dit allen geen uitgelezen *pegawis*
  «Die (den koning) overal volgen?

«Wanneer ze bang waren en geen moed hadden,
«Dan zouden ze dien naam niet mogen dragen."
Allen bogen zich toen lagchende,
En beantwoordden vriendelijk zijne bevelen:
«Indien gij den moed uwer oude dienaren wilt beproeven,
«Dan verzoeken wij, dat gij ons bij die duivelen brengt."
De vorst zeide nu lagchende,
Terwijl hij de deur van Bida opende:
«Verontrust u niet, mijne heeren,
«Laat mij hier voor een oogenblik binnen gaan."
De *mantris* antwoordden zich buigende:
«Doe, o vorst, gelijk gij zegt,
«Wij dragen uwe bevelen op ons hoofd,
«En vertrouwen u toe aan den Heer van 't heelal."
Nu trad de vorst alleen
De woning van Bidasari binnen.
Toen stond hij verbaasd
Bij 't zien van den toestand der woning op dat oogen-
Want hij zag bij de badplaats [blik,
Een kleed hangen, dat vochtig was:
Hij zag lantaarnen en kaarsen
Die door iemand schoon werden gehouden,
Voorts al de stolpen en lampen
Met olie gevuld.
Hij begaf zich naar een zitplaats,
Opende de geregten, die daar stonden [hebben,
En zag de bewijzen, dat men hier onlangs moest gegeten
Dat men er van geproefd had, maar, er niet van houden-
Bij een andere zitplaats, [de, het weer had weggeworpen.
Vond hij de overblijfsels van dranken, pas ingeschonken.

Na dit alles onderzocht te hebben,
  Begaf hij zich op het rustbed,
Opende de gordijnen, en zag
  Bidasari met een geschilderd laken bedekt.
Hij dacht bij zich zelve:
  «Nu is het toch zeker, dat zij leeft en niet dood is:
«En dat het misschien haar aard is,
  «'s Nachts te leven, en tegen den morgen te sterven."
Daarop begaf hij zich naast haar
  En staarde in haar helder gelaat.
Een liefelijke geur verspreidde zich,
  Hij nam het dekkleed weg, en verkwikte zich daar-
Hij staarde haar aan, en zag [mede.
  Hoe hare tranen nog onlangs gevloeid hadden,
Zoo dat het geborduurde kussen geheel nat was:
  Dat vermeerderde de droefheid zijner ziel.
Haar gelaat was schoon en bevallig
  En haar lokken krulden sierlijk.
Haar wenkbraauwen waren als geteekende wolken,
  En haar oogen gezwollen van 't weenen.
Hij omhelsde en kuste haar, en riep uit:
  «Ach, mijn maagdelijk juweel!
«Tak van mijn hart, glans mijner oogen,
  «Waarom schijnt gij zoo bedroefd?"
Hij nam haar op zijn schoot,
  En streelde en liefkoosde haar;
Dronken was hij van liefde en smart
  Van aandoening en ontroering.
«Mijn goud, mijn robijn, mijn schitterende karbonkel!
  «Uw gelaat is als Nila Sepraba,

«Uw afkomst is zuiver en zonder vlek,
«Hoe zou ik op u niet verliefd zijn!
«Wat zijt gij onbegrijpelijk bevallig,
«Beter zijt ge dan alle kroonen, de glans aller landen.
«Gisteren ben ik hier geweest
«Om u alleen, mijne lieve, te ontmoeten,
«Ik gebruikte toen *siri* uit uw beteldoos
«Maar nu zie ik, dat gij de *sepah* hebt weggeworpen.
«Mijn hart bemint u, maar ik heb mij bedwongen.
«Nu echter heb ik langer geen geduld.
«Gij zijt de ziel van mijn ligchaam:
«Hebt gij dan geen mededoogen met mij?
«'t Is of mijn adem in mijn borst is verstikt
«Dewijl ik zoo door u word geplaagd.
«De leden van mijn ligchaam zijn verzwakt
«En ik heb mijn wijsheid en verstand verloren.
«Ik wil mijn lust en verlangen volgen —
«Maar als misschien uwe ouders kwamen —
«Want ze behooren tot een' anderen stam
«En hebben dus ook andere zeden —
«En als een van ons beiden zondigt,
«Dan zullen we beide daarvan de gevolgen ondervinden."
Hoe meer hij haar aanzag, vermeerderde zijn hartstogt
En verloor hij zijne wijsheid:
Hij leide het meisje op zijn schoot
En zong haar al streelend en liefkozend toe:

———

«Een Chinesche roos in een vaas.
«Ga naar de *passer*, om een beteldoos te koopen.
«Al mijn list en verstand zijn vervlogen
«Als ik u zie, mijne schoone.

«Ga naar de *passer*, om een beteldoos te koopen,
«Versierd met *soentings* van *tjempakka* gevlochten.
«Als ik uw gelaat, mijne lieve, aanschouw
«Dan komt gij mij voor als een hemelsch wezen.

«Versierd met *soentings* van *tjempakka* gevlochten.
«Sorbet in een karaf geschonken.
«Gij zijt, gelijk een hemelsch wezen,
«Een geneesmiddel voor het minnende hart.

«Sorbet in een karaf geschonken
«Is een goede drank voor een zwangere vrouw.
«Gij zijt een geneesmiddel voor het minnende hart,
«Om het verlangend gemoed te vertroosten.”

—

Thans wordt er gesproken van de *mantris.*
Toen zij den avond zagen vallen,
Zeiden ze tot elkander :
«Wat toeft de koning hier toch zoo lang?”
Ze waren onbegrijpelijk verontrust,
Over deze handelwijze van den vorst,

«Al wie wil kan bij mij blijven
«Om met mij te leven en met mij te sterven."
Toen de *mantri* deze taal hoorde
Stond hij verwonderd (en dacht):
«Wat zou er toch te doen wezen
«Dat de vorst zulke bevelen geeft?"
Hij boog zich toen voor den koning en zeide:
«Moge, o vorst, uw heil onverwrikbaar zijn!
«Wat is er toch in dit spookhuis te doen
«Dat gij (daarvoor) uwe *negerie* verlaat?
«Ontvang den raad van mij, uw' ouden dienaar.
«Dat ik vervloekt zij, zoo ik uw ongeluk verlang!
«Gij zijt (voor ons) gelijk het ligchaam en de ziel,
«Gij zijt onze eenige hoop;
«Antwoord mij naar waarheid.
«Ik heb u goeden raad gegeven:
«Hoe zou ik, de onderdaan van uw troon,
«Hoe zou ik uw schande verlangen?
«Uitermate ben ik bezorgd en beklemd
«Dewijl gij niet terug wilt keeren.
«Uw gelaat is bleek
«Als het bewijs van de onrust, die gij gevoelt."
De koning zuchtte en zeide:
«Juist, mijn oom, zoo is het in mijn gemoed.
«Maar de wil van God is heilig en rein:
«Zijne voornemens met mij zal hij ten uitvoer brengen.
«Gisteren heb ik, toen ik hier was,
«Een hemelsch wezen gezien,
«Wier gelaat gelijk was aan een engel.
«Ze zat hier alleen."

zoo verhaalde de vorst
Het gansche geval aan den *mantri:*
aar" (voegde hij er bij) «laat u dit niet ontvallen,
«En spreek er tegen niemand over.
aat de helft der *mantris* terug gaan,
«En laat ze morgen herwaarts keeren.
ls de vorstin naar mij vraagt,
«Laten ze dan zeggen, dat ik mij nog een dag blijf ver-
dat de koning dus had gesproken, [maken."
Boog zich de *mantri* voor hem.
hoeloebalangs gingen nu terug, volgens 's konings bevel.
De eene helft ging, en de andere bleef.
dus gesproken te hebben
Ging de koning weer naar binnen,
zette zich op nieuw op het rustbed neder.
De avond was reeds gevallen;
s 't geheel duister was geworden,
Schrikte Bidasari (en ontwaakte).
en ze den koning gewaar werd
Ontstelde ze en wilde vlugten.
ar de vorst greep haar vast,
Omhelsde en kuste haar en zeide:
Mijn goud, mijn robijn, mijne ziel, mijne lieve,
«Waar wilt gij heen?
k ben alleen bij u gekomen,
«En was hier reeds vóór twee dagen.
n al dien tijd hadt gij uw bewustzijn verloren.
«Waar wilt gij nu heen mijne lieve!"
dasari sidderde in haar gemoed
En vreesde en beefde.

«Al wie wil kan bij mij blijven
«Om met mij te leven en met mij te sterven."
Toen de *mantri* deze taal hoorde
Stond hij verwonderd (en dacht):
«Wat zou er toch te doen wezen
«Dat de vorst zulke bevelen geeft ?"
Hij boog zich toen voor den koning en zeide :
«Moge, o vorst, uw heil onverwrikbaar zijn !
«Wat is er toch in dit spookhuis te doen
«Dat gij (daarvoor) uwe *negerie* verlaat ?
«Ontvang den raad van mij, uw' ouden dienaar.
«Dat ik vervloekt zij, zoo ik uw ongeluk verla[n]
«Gij zijt (voor ons) gelijk het ligchaam en de ziel
«Gij zijt onze eenige hoop;
«Antwoord mij naar waarheid.
«Ik heb u goeden raad gegeven:
«Hoe zou ik, de onderdaan van uw troon,
«Hoe zou ik uw schande verlangen ?
«Uitermate ben ik bezorgd en beklemd
«Dewijl gij niet terug wilt keeren.
«Uw gelaat is bleek
«Als het bewijs van de onrust, die gij gevoelt."
De koning zuchtte en zeide :
«Juist, mijn oom, zoo is het in mijn gemoed.
«Maar de wil van God is heilig en rein:
«Zijne voornemens met mij zal hij ten uitvoer breng[en]
«Gisteren heb ik, toen ik hier was,
«Een hemelsch wezen gezien,
«Wier gelaat gelijk was aan een engel.
«Ze zat hier alleen."

En zoo verhaalde de vorst
Het gansche geval aan den *mantri*:
«Maar" (voegde hij er bij) «laat u dit niet ontvallen,
«En spreek er tegen niemand over.
«Laat de helft der *mantris* terug gaan,
«En laat ze morgen herwaarts keeren.
«Als de vorstin naar mij vraagt,
«Laten ze dan zeggen, dat ik mij nog een dag blijf ver-
Nadat de koning dus had gesproken, [maken."
Boog zich de *mantri* voor hem.
De *hoeloebalangs* gingen nu terug, volgens 's konings bevel.
De eene helft ging, en de andere bleef.
Na dus gesproken te hebben
Ging de koning weer naar binnen,
En zette zich op nieuw op het rustbed neder.
De avond was reeds gevallen;
Als 't geheel duister was geworden,
Schrikte Bidasari (en ontwaakte).
Toen ze den koning gewaar werd
Ontstelde ze en wilde vlugten.
Maar de vorst greep haar vast,
Omhelsde en kuste haar en zeide:
«Mijn goud, mijn robijn, mijne ziel, mijne lieve,
«Waar wilt gij heen?
«Ik ben alleen bij u gekomen,
«En was hier reeds vóór twee dagen.
«In al dien tijd hadt gij uw bewustzijn verloren.
«Waar wilt gij nu heen mijne lieve!"
Bidasari sidderde in haar gemoed
En vreesde en beefde.

De koning wilde haar op zijn schoot nemen,
  Maar zij wierp zich weenende ter aarde.
En de gedachte woelde haar in 't hoofd:
  «Is dit ook een der duivelen en geesten?
«Nu hij ziet dat ik alleen ben
  «Heeft hij misschien moed hier te komen."
Al meer en meer nam haar twijfeling toe,
  Ze toornde tegen hem en vloekte hem,
Weenende riep zij uit:
  «Ga van mij gij duivel of spook!"
De koning lachte, streelde haar,
  Nam haar op zijn schoot en omhelsde haar:
«Ach! mijne lieve, met uw hemelsch gelaat,
  «Ik ben een schepsel (even als gij).
«Ik ben geen duivel, ik ben geen spook,
  «Het is een mensch, die bij u komt.
«Wees dus niet bevreesd en beangst,
  «Mijn voornemen is u tot mijne gade te maken."
Toen Bidasari dit hoorde,
  Vermeerderde haar angst en haar vrees,
Ze hief zich op en wilde vlugten
  Maar de vorst greep haar en zong:

—

«Hang Sophian plant *toemoe*.
«Bewaar deze vaas in een bron.
«'t Is boven besloten, dat we elkander zouden ontmoeten,
«Hoe zouden wij dat besluit kunnen veranderen!

«Bewaar deze vaas in een bron.
«*Dang* Djoelita plukt *tjoelan*.

«Hoe zouden wij dat besluit kunnen veranderen
«Laat ons liever elkaêr leeren kennen.

«*Dang* Djoelita plukt *tjoelan.*
«De stam van een basilicum te *Pekadjangan.*
«Welaan laat ons elkaêr leeren kennen
«Opdat wij elkander eeuwig beminnen."

—

Bidasari was verbaasd (bij deze woorden)
En riep uit, terwijl ze zich op den grond wierp:
«Zijt gij ook misschien een roover?
«Waarom komt gij hier?
«Ik wil niet, ik wil volstrekt niet,
«Dat gij mij zoo onbetamelijk toespreekt.
«Welaan keer spoedig terug
«En neem al mijn bezittingen mede.
«(Spoed u, want) als mijne ouders hier komen,
«Dan zullen ze u zeker in stukken houwen,
«Dan zullen ze u dooden, niemand zal u verzellen,
«En gij zult (na uw dood) geen belooning verkrijgen."
De koning zeide lagchende:
«Ach mijne lieve, mijn oogappel,
«Wat geef ik om uwe schatten!
«Gij alleen zijt in mijn hart gegrift.
«Inderdaad ben ik een roover, (maar van uw hart)
«Daarom kom ik hier,
«En al kwamen er nu duizend duivelen en spoken
«Dan zou ik niet bevreesd voor hen zijn."
Al meer er meer steeg de angst van het meisje
En liet ze hem den toorn van haar gemoed gevoelen.

«Als ik in stuk word gehouwen" (zeide de vorst),
«Dan zult gij mij in den dood verzellen."
Bidasari weende en overlaadde hem met beleedigingen,
Terwijl ze zich op haar rustbed wierp.
De koning nam haar op en zeide :
«Zwijg, mijne lieve, mijn maagdelijk goud,
«Zwijg, mijne dierbare, glans van mijn kroon,
«Zwijg, mijne ziel!
«Wat jammer van uwe tranen, die gij stort,
«Haar waarde schat ik zoo hoog al mij zelven.
«Ach mijne lieve, mijn geslagen goud,
«Waar wilt gij heen?
«Hebt gij dan geen mededoogen
«Met mij en mijne droefheid?
Toen Bidasari dit hoorde
Stroomden hare tranen nog overvloediger.
Ze vreesde en beefde
En vlugtte van het rustbed.
Nu lachte de koning
En zeide al vleijende :
«Maagdelijk juweel, geslagen goud,
«Al moest ik voor u sterven,
«Al verslonden mij de geesten,
«Dan nog zou ik er niets van zeggen.
«Wie anders, dan een geest of spook,
«Zou mij onder de oogen durven zien.
«Gij zijt gelijk een gevlochten bloem,
«Uw schoonheid is als 't licht der volle maan.
«Ik ben een magtig vorst
«Wie zou mij iets durven beletten?

«Waar wilt gij heen, maagdelijk goud?"
Zoo sprak hij, met teedere blikken, haar toe.
Bidasari was gemelijk en verstoord.
«Laat mij u volgen" (riep hij).
«Nader niet! ik verbied het u!" (antwoordde zij)
«Alles geeft mij droefenis en smart,
«Terug, terug, ongelukkige!
«Ik wil mijn gelaat gaan wasschen."
De koning lachte en zeide:
«Kom, laat mij uw gelaat wasschen, lieve."
Maar zij was verbitterd in haar gemoed
En spoog het water den vorst in 't aangezigt.
Dat verheugde den koning
Zoodat hij lagchende zeide:
«Niet alzoo, mijne lieve,
«Mijn gansche kleed hebt gij nat gemaakt.

—

«Daar vermaakt men zich vrolijk en luide.
«Een spijker, die men plant, zal niet groeijen.
«Dewijl gij mijn gansche kleed hebt nat gemaakt,
«Verlang ik het te ruilen met het kleed van uw ligchaam.

«Noemt ge een viool of een schenkblad een beteldoos, ik doe [het ook.
«Angang is de koning van een andere *dessa*.
«Om u, om uwent wil, mijne lieve,
«Zal dit natte kleed om mijne lenden droogen.

«Angang is koning eener andere *dessa*.
«Een *tjempedak* te koop in een winkel.

«Laat dit natte kleed om mijne lenden droogen
«(Of nat blijven): ik zal er mij niet meer om bekommeren."

—

Nadat nu Bidasari
  Haar gelaat had gewasschen,
Wilde ze achter haar rustbed ijlen,
  Maar de koning greep haar en belette het.
Hij droeg haar zelf naar haar rustbed
  En liefkoosde haar met zoete woorden:
«Mijn goud, mijn robijn, maagdelijk juweel
  «Wees niet op mij vertoornd.
«Hoor naar mijne woorden, mijne lieve,
  «Naar het geheim van mijn hart.
«Ik wil hier blijven
  «Om op uwe ouders te wachten.
«Hoor mijne dierbare, hoor mijne lieve!
  «Ik bevond mij op de jagt,
«En terwijl ik verdwaalde, zonder te weten waar ik was,
  «Kwam ik hier, in groote ontroering.
«Gisteren ook was ik hier,
  «Op de jagt mij bevindende,
«Volgens het verlangen der vorstin,
  «Die een *kidjang* wilde hebben, om het tam te maken.
«Twee dagen heb ik dit reeds herhaald
  «Met de *mantris* en *hoeloebalangs*.
«En sedert ik uw schitterend gelaat heb gezien,
  «Wil ik niet weder terug keeren.
«Verontrust u niet, in uw gemoed,
  «Ik zal u geen kwaad doen.

«Als uwe ouders hier komen
«Zal ik hun, naar behooren, uw hand vragen.
«En ik denk, dat misschien
«Uwe ouders het wel zullen toestaan.
«Ik ben van een geslacht, dat het zaad is van het land.
«Jammer, dat mijn geslacht menschelijk en het uwe [geestelijk is!
«Als gij wilt, mijne lieve,
«Dan zal ik u naar mijne woning voeren,
«Dan zult gij naast de koningin
«Zitten, en in blijdschap leven.
Nu boog Bidasari het hoofd en weende
En dacht, terwijl de schaamteblos haar kleurde:
«Welke koning is toch hier bij mij gekomen,
«En hoe is de naam van zijn land?
Al meer en meer steeg haar droefheid
En ze dacht: «ik veronderstelde niet dat het een ko- [ning was.
«Veel onbehoorlijks heb ik reeds gezegd.
«Moge de koning maar niet vertoornd worden."
De koning zag, hoe het meisje bekommerd was
En liefkoosde haar met vleijende woorden:
«Tak van mijn hart, licht mijner oogen,
«Wees niet bedroefd, mijne lieve,
«Als uwe ouders hun toestemming geven,
«Dan voer ik u naar mijne *negerie*.
«Van dit bosch kunnen we in èèn dag te huis zijn,
«Zoodat het niet moeijelijk is heen en weer te gaan."
Toen zij den vorst dus hoorde spreken
Werd het haar duidelijk, dat het de koning was van ['t land.
Nu verloor ze haar bewustzijn
Uit vrees voor de koningin.

Zachtkens zeide ze
Terwijl ze van het rustbed opstond:
«Ik ben een geringe nietige onderdaan,
«Geef mij dus geen troon, mijn vorst,
«Ik ben geen geest of spook, (maar)
«Ik heb mijne ouders in de *negerie.*"
Als de koning dit hoorde
Stond hij verbaasd,
En zeide verblijd:
«Mijn goud, mijn robijn, mijne beminde,
«Hoe is de naam uwer ouders?
«Zeg mij dat."
Toen antwoordde ze met een zachte stem:
«De naam van mijn' vader is Lila Djoehara.
«Hij woont op de *pesara,* —
«Wegens een weinig (verdriet) was hij ten einde raad.'
Al hooger steeg de verbazing van den vorst
En vriendelijk hernam hij:
«Welaan dan mijne lieve,
«Spreek de waarheid:
«Zoo gij ouders hebt,
«Waarom hebben ze dus met u gehandeld?
«En u hier in de eenzaamheid verstooten?
«Lila Djoehara is immers niet arm,
«Maar een rijk koopman
«Van aanzienlijke geboorte,
«Die veel bedienden heeft en slaven.
«Waarom verstoot hij u dan in de wildernis?
«Waartoe dienen hem zijne schatten?
«Bekreunt hij zich slechts om zijne bedienden en slaven?

«Waarom heeft hij zijn kind geen troon gegeven ?
  «Zijn kind, dat het juweel eener kroon is?
«Hij is beroemd onder al de kooplieden.
  «En goedhartig en niet valsch.
«Welke smart of tegenspoed trof hem dan,
  «Dat hij zijn kind in de bosschen verstootte?
«Zeg mij de waarheid, mijne lieve,
  Waarom heeft hij u verstooten ?
«Openbaar het mij [illegible]
  «En verberg mij niets."
Nu gevoelde zij zich bitter bedroefd,
  Dewijl de koning het wilde weten.
Ze zweeg en bedacht zich:
  «'t Is de schuld zijner gemalin, (maar)
«Als ik hem verhaal wat er gebeurd is . . . .
  «Hij heeft mij niet (in 't paleis) gezien.
«Als hij het niet gelooft
  «Dan ben ik, in zijne meening, een bedriegster."
Ondertusschen vervolgde de vorst:
  «Tak van mijn hart, glans mijner oogen,
«Waarom zwijgt gij, en spreekt niet,
  «Verklaar mij toch wat ik u gevraagd heb."
Dewijl de koning haar aanzag, werden haar oogen ver- [blind,
  En teekende haar lief gelaat kommer en vrees.
Hij gevoelde zich daarom het hart verscheuren
  En zeide: «Wees niet beschaamd."
Maar Bidasari was bedroefd
  En stortte tranen.
Ze vreesde te spreken
  En de inborst der vorstin hem medetedeelen.

«Hoe" (zoo dacht ze) «zal ik hem antwoorden?
«Misschien vind ik bij den koning geen geloof,
«En denkt hij, dat ik hem wil misleiden,
«Dewijl hij 't gedrag der vorstin niet gezien heeft,
«Want ik ben slechts gering en onaanzienlijk:
«Daarom zal hij zeggen, dat ik aan tooverij schuldig
«En zal de magtige koning vertoornd worden, [ben,
«En mij ongetwijfeld dooden.
«Als mijn vader maar hier was,
«Dan zou ik kunnen spreken."
Zoo vermeerderde de onrust in haar gemoed
En stroomden hare tranen overvloediger.
De koning had mededoogen met hare tranen,
En nam haar op zijn schoot.
«Mijn goud, mijn robijn," (zoo riep hij) «mijn juweel,
«Waarom weent gij zoo, mijne lieve?"
Hij omhelsde en kuste haar en gaf haar een *sepah*:
«Mijn ziel, gij zijt gelijk een engel,
«Wees niet beangst en bevreesd,
«Deel mij uw noodlot mede.
«Waarom heeft men u hier verstooten?
«Welke tooverij heeft veroorzaakt,
«Dat gij des nachts waakt
«En des morgens uw bewustzijn verliest?
«Als gij inderdaad een dochter zijt van Lila Djoehara,
«Dan zal ik u bij mij nemen,
«Dan zal ik u tot mijne magtige gemalin maken,
«En zoo zal hunne genegenheid en liefde voor u ver-
«Mogen uwe ouders mij maar [meerderen.
«Tot hun schoonzoon willen aannemen!

«Als zij u met mij willen laten vertrekken,
«Dan zal ik hun geven al wat zij verlangen."
't Hart van Bidasari schrikte
Toen zij deze woorden van den vorst vernam;
Ze wist niet hoe ze zich zou redden,
En vreesde dat de vorst haar naar de *negerie* zou voeren.
Ze weende daarom onophoudelijk
En dacht bij zich zelve:
«Indien dit zijn toeleg is,
«Dan zal ik zeker moeten sterven.
«Wanneer ik niet tot hem wil spreken,
«Dan zal hij mij eveneens mede nemen.
«Mijne ouders, die mij zoo hartelijk beminnen,
«Zullen dan niet eens vernemen dat ik dood ben.
«Ik vertrouw die zaak niet,
«Want de vorstin is vol listen en bedrog.
«En al verwijt ik het dan ook later den koning
«Toch ben ik in haar netten gevallen.
«Voor ik nog haar mededingster was geworden,
«Was haar gedrag reeds zoo (verraderlijk),
«En als ik nu haar' echtgenoot neem
«Dan zal haar spijt nog grooter worden."
Nu kon Bidasari haar gevoel niet meer bedwingen:
Ze stond op van den schoot (des konings),
Boog zich, met hare smart, voor den vorst,
En zeide zachtkens:
«Mijn koning, mijn doorluchte vorst,
«De vrees belet mij te spreken. . . .
«Ik, uwe geringe, onwaardige onderdaan,
«Ben niet geschikt voor een' koninklijken troon....

«Wanneer gij met mij verlangt te spreken
«Hoe zou ik dan durven liegen?
«Als gij mij overvloedig wel wildet doen,
«Dan zou de vorstin vertoornd worden. . . .
«Mijne ouders zijn zeer bevreesd
«Daarom hebben ze mij hier gebragt.
«Reeds sedert drie maanden heb ik de *negerie* verlaten,
«Uit vrees voor de vorstin."
Bidasari dacht in haar gemoed
Aan de gramschap der vorstin.
Daarom kon ze niet verder spreken
Maar barstte (weer) uit in tranen.
Vriendelijk sprak toen de koning:
«Welaan mijn goud, mijn ziel,
«Vertrouw mij 't geheim dat uw boezem vervult.
«Gij behoeft niet te vreezen.
«De vorstin is goed en verstandig
«Ze weet de menschen (voor zich) in te nemen;
«Waarom zou ze u ongelukkig willen maken?
«Ze weet zeer goed wat deugd en zonde is.
«Spreek dus niet alzoo, mijne lieve,
«Want de vorstin *kan* zulk een kwaad niet doen.
«Als gij bij haar zult zijn gekomen,
«Dan zal 't u blijken, of ze u haat of bemint."
Toen Bidasari hoorde,
Dat de koning de vorstin zoo prees,
Ontzonk haar het hart,
En wilde ze spreken, vol angst en vrees.
Want na deze redenering van den koning, [gen.
Waren haar alle middelen benomen om hem te overtui-

«Mijne woorden zijn waarheid, zonder bedrog:
«Maar misschien zult gij mij niet gelooven.
«Ben ik vroeger niet in 't paleis geweest
«Ongeveer zes of zeven nachten lang?
«Toen vormden, door de toelating van den Heer des heelals,
«De droppelen van mijn angstzweet mijn rustbed,
«Zoo onuitstaanbaar was mijn verlangen
«Naar mijne ouders, die om mij weenden,
«En mij dagelijks herhaaldelijk
«Verschillende soorten van spijzen zonden.
«Als de *dayangs* kwamen
«Dan werden ze door de vorstin verborgen gehouden.
«Dan zeide ze: ««Als Bidasari huiswaarts wil keeren;
««Kan ik haar zelf dan niet terug laten brengen?""
«Eensklaps werd ik weêr 't huis gebragt,—
«Ik leefde, maar gevoelde mij als dood."
Haar gansche lot deelde zij mede,
En dat alles werd door den koning aangehoord.
De vorst stond verbaasd en zeide:
«Hoe, mijne lieve, mijn maagdelijk goud,
«Hoe is 't mogelijk, dat gij in mijn paleis waart,
«En ik u niet gezien heb?
«Hoe is 't mogelijk, dat gij u daar
«Niet in de nabijheid der vorstin bevond?
«Ik heb mij geen' enkelen dag van huis begeven;
«Waar hebt gij u dan verscholen?
«Ik geloof u, mijne lieve, in al wat gij zegt
«Spreek dus onbevreesd.
«Verberg niets voor mij in uw hart
«Opdat mij alles bekend worde."

Door den koning gedwongen
  Sprak Bidasari nu de gansche waarheid.
Nadat zij geheel het gedrag der vorstin had verhaald,
  Stond de koning, toen hij dit hoorde, verbaasd.
Een woedende toorn vervulde hem
  En tevens vermeerderde zijne liefde en mededoogen.
«Zoo heeft ze dan gehandeld, die toorn Gods!
  «Ik had niet gedacht, dat haar bedrog zoo groot was.
«Ik had nog niets van haar gezien,
  «Dat zulk een inborst bij haar bewees.
«Maar heb er geen hartzeer meer over.
  «Gelukkig dat gij niet bezweken zijt!"
Nu sloot hij Bidasari in zijne armen, en zeide,
  Terwijl zij een stroom van tranen stortte :
«Tak van mijn hart, glans mijner oogen,
  «Spreek niet langer van die verachtelijke,
«En wees niet meer bekommerd, —
  «Gelukkig dat we elkander ontmoet hebben!
«Treur dus niet langer mijne lieve
  «Ik zal u een schooner troon geven (dan haar)."
Nu kuste en omhelsde hij het meisje,
  En was hevig ontroerd :
«Mijne lieve, met uw beminnelijke inborst,
  «U zal ik in den dood vergezellen."
En Bidasari weende
  Weende zonder ophouden, (en zeide :)
«Ik bedank u mijn vorst voor een troon,
  «Want ik vrees in de stad te komen.
«Keer liever, voortreffelijke vorst,
  «Naar uwe *negerie* terug.

«Ik ben bang, dat de vorstin gewaar wordt,
«Dat gij zoo dikwijls hier komt.
«Ik ben slechts eene geringe, arme onderdaan
«Met geen bijzonder uitstekend gelaat:
«Laat mij dus blijven die ik ben
«En bekreun u niet verder om mij."
De koning liefkoosde haar en zeide:
«Mijne lieve, mijn maagdelijk goud,
«Alle andere gevoelens zijn bij mij verdrongen,
«Doordien gij alleen in mijn hart zijt gegrift.
«Verdiep u dus niet meer in gedachten hierover,
«Ik zal u nimmer verlaten.
«Thans wil ik terug keeren, en onderwijl bedenken,
«Hoe ik uw levensgeest terug zal bekomen."
Zoo streelde en liefkoosde haar de koning,
Maar zij boog het hoofd en zweeg,
En toen de dag begon aantebreken
Bezwijmde zij weder.
Daardoor werd de koning verzekerd,
Dat het zoo was als BIDASARI hem gezegd had.
Een gloeijende haat voelde hij nu tegen de vorstin,
En hevig was hij vergramd.
Onder teedere aandoeningen
Omhelsde en kuste hij het meisje, en bedekte
Haar tenger ligchaam met een wit kleed.
Daar lag ze te slapen, als een doode.

•

Nu wordt er gesproken van de *mantris*.
Gemelijk wachtten ze nog altoos den koning.

De *ferdana mantri* ging
  Alleen den koning roepen:
Verscheiden malen sprak hij luide
  Den koning eerbiedig toe:
«o Heer, o Kalif, o doorluchte koning
  «Wilt gij niet weder vertrekken?"
Als de vorst dit hoorde
  Werd zijn gemoed nog heviger geschokt.
Hij omhelsde het meisje en zeide:
  «Dierbre van mijn hart, ik verlaat u mijne lieve,
«Ik verlaat u mijn ziel, ik verlaat u mijn leven,
  «Ik verlaat u, berg van geslagen goud!
«Maar wees niet bedroefd,
  «Morgen vind ik u weder.
«Ik verlaat u mijn meisje, teeder ligchaam,
  «Treur niet, mijne dierbare,
«Zend gebeden voor mijn welzijn omhoog,
  «Opdat ik spoedig terug ben.
«Ik verlaat u, vlekkeloos reine,
  «Ik verlaat u, berg Maha Roepa!
«Geen oogenblik zal ik u vergeten
  «Morgen ontmoet ik u weder.
«Ik verlaat u, lieve, met uw schoon gevormden boezem!
  «Ik verlaat u mijn ziel, met uw ligt gele kleur!
«Morgen zie ik u weder,
  «Beween mijn gezelschap niet te zeer.
«Ik verlaat u, dierbare, met uw schitterende kleur!
  «Treur niet zoo bitter,
«Ik wil vertrekken
  «Maar morgen terug komen."

(Op nieuw) riep nu de *mantri* met luider stem.
Toen verliet de vorst het rustbed,
Het hart vervuld van smart en liefde
En met het voornemen naar de stad terug te gaan.

De koning ging
Begaf zich naar de *negerie*,
En trad onmiddelijk zijn paleis binnen.
Daar zette hij zich neder naast de vorstin.
De vorstin zeide grimlagchende:
«Wat brengt gij van de jagt mede?"
Fluisterend antwoordde de vorst:
«Ik heb niets kunnen krijgen,
«Daar ik den nacht ben overgebleven
«Alleen om mij te vermaken."
De vorstin hernam: «o Dat is niets!
«Goed dat gij maar geen ongeluk hebt gekregen!
«Daar gij uwe *negerie* des nachts hebt verlaten
«Was er misschien iets, dat gij zocht?
«Ik heb gedurig den voorraad voor de jagt gereed ge-
«Maar er nog geen belooning voor erlangd. [maakt,
De koning zeide daarop grimlagchende:
«Maak weder eenigen voorraad in gereedheid,
«Morgen wil ik op nieuw gaan.
«Misschien valt de jagt nu gelukkiger uit.
«Verkrijg ik dan weder niets,
«Dan keer ik, na een weinig toevens, terug.
«Als er een *kidjang* te koop is, dan zal ik het koopen,
«En het, aan een touw gebonden, u brengen."

De vorstin lachte van blijdschap,
  Geloofde wat hij zeide,
En beval hare bedienden
  Op nieuw voorraad in gereedheid te brengen.
De koning schertste nu en stoeide met haar
  En veinsde haar boezem te streelen.
Daar voelde hij, dat de visch er werkelijk was,
  Zoo als Bida hem gezegd had.
Nu beval hij
  De *penakawans* en *bedoeandas*:
«Ik beveel, dat de *mantris*, ouden en jongen,
  «Allen zullen verschijnen, met
«Geweren, speren en blaasrottings
  «Zwaarden en schitterende *hoeloebalangs*.
«Morgen ga ik weder naar de bosschen
  «Opdat wij spoedig het wild mogen vinden."
En met een gloeijend gelaat voegde hij er bij:
  «Ik wil dit genoegen dikwijls herhalen
«Er is ontelbaar veel wild
  «Daarom wil ik er op gaan jagen."

Toen het nu nacht was geworden
  Sliepen de beide vorstelijke echtgenooten.
De koning betastte den boezem der vorstin
  Maar vond den visch niet meer.
Toen dacht hij bij zich zelven:
  «'t Is zoo als het meisje mij gezegd heeft.
«Inderdaad is ze iemand van een boozen inborst, [dood!"
  «Met zulke eigenschappen verzel ik haar niet in den

Den ganschen nacht sliep de koning niet,
  Maar was verdiept in gedachten aan het treurende meisje,
En was zwaarmoedig, (als of hij)
  Een aandoenlijk gezang hoorde.
Toen de morgen aanbrak
  Stonden de vorstelijke echtgenooten op.
Nu werd zijn gelaat weer vrolijk
  En ging hij zich baden met de vorstin.
Daarop trad de vorst zijn paleis weer binnen
  En zette zich in staatsie op den troon vol juweelen:
Hij kleedde zich geheel (in zijn vorstelijk gewaad),
  Dewijl hij het lieve meisje ging ontmoeten:
In een kleed van zijde met gouddraad geborduurd
  En een bovenkleed van oranje en gevlamd.
Zijne gedaante was onovertreffelijk schoon
  Als van den koning der *negerie:*
Hij was gewapend met een pijlkoker van *Ceylon.*
  Het jonge meisje Mengindra kleedde hem.
Hij had geheel het voorkomen van een Sultan
  En reed op een *sembrani*-paard,
Met een schabrak van franjes omgeven,
  En omzet met juweelen en agaten.
De vorstelijke standaard was ontrold
  Tot een teeken, dat de koning zelve zijn paleis verliet.
Volgens de gewoonte der koningen van vroegere tijden
  Werd de groote *gong* geslagen.
Daarop verzamelden zich tallooze *santris,*
  Om op de bevelen van hun hoofd te wachten.
Nadat alle *mantris* vereenigd waren
  Ging de koning (nog eens) in zijn paleis,

Daar ontmoette hij de vorstin Lila Sari
  Omhelsde en kuste haar, gaf haar een *sepah*,
En riep haar grimlagchende toe:
  «Ik verlaat u mijn ziel, mijne lieve.”
Onderwijl streelde en liefkoosde hij haar,
  Ontrukte den visch aan haar’ boezem,
Bragt hem naar buiten en beval
  Een met juweelen omzet schenkbord te brengen.
De vorstin schrikte en treurde
  En werd hevig vertoornd en schold
En sidderde in haar gemoed,
  En riep, terwijl ze in de deur stond:
«Waarom neemt gij mijn regt mede
  «’t Is mijn eigendom!”
Maar de koning gaf het haar niet terug,
  En spoedde zich voort,
Terwijl de dag bijna was aangebroken
  En de vogelen op onderscheiden wijzen zongen.
Naauw was de koning voortgeijld,
  Of de tallooze *mantris* volgden hem.
Allen die achter bleven waren bedroefd
  Als of ze met een mes werden gesneden.
De zangers deden hun pligt.
  De zwaarden en speren schitterden,
En met de geweren en blaastrottings
  Vloog men de bosschen in.
De speren en schilden waren in rijen geschaard,
  En schenen een zich bewegende stad.
Hoe meer de maan schitterde
  Hoe meer het hart der gezellen gloeide van vreugd.

Nu wordt er weer gesproken van Bidasari.
Ze bleef, toen het morgen werd, wakker,
Rees op en zette zich neêr in hare eenzaamheid.
Haar vriendelijk gelaat helderde meer en meer op.
Ze verwonderde zich over haar' toestand
En dacht bij zich zelve:
«Zou dit het werk zijn van den koning?
«Gelukkig dan dat ik niet gestorven ben!"
Ze waschte zich het aangezigt
En gevoelde zich onaangenaam en droefgeestig,
Maar toch mengde zich eenige vreugde er onder,
Omdat haar ongeluk voorbij was.
Ze gebruikte *siri* uit de beteldoos
En toen teekende haar gelaat op nieuw bezorgdheid,
En gevoelde ze onbegrijpelijke smart
Uit vrees voor den koning.
Maar 't gemoed van het meisje, dat zoo bedroefd was,
Werd opgebeurd door den schertsenden *noerie*,
Die (de volgende) woorden snapte en praatte,
Opdat het meisje weer vrolijk mogt worden:

—

«*Siri* geweekt in een vaas.
«*Dang* Melini plant *toemoe*.
«Het meisje verlangt en de koning bemint,
«Dezen dag zullen ze elkander ontmoeten.

«Een inboorling van *Samarang* plant *toemoe*.
«Ga bloemen plukken in den hof.
«Als ze elkander nu niet ontmoeten
«Dan ben ik geen verstandige vogel.

«Van *Kamal* naar *Blambangan.*
«Ga *klentang*-vruchten halen.
«In den loop der sterren kan ik zien,
«Dat op het oogenblik de koning zal komen."

—

Op dat zelfde oogenblik
Werd een luidruchtig geschreeuw gehoord.
Het meisje schrikte en haar hart was beklemd,
Ze verborg zich achter haar rustbed.
Daar kwam de magtige koning.
Een welriekende geur verspreidde zich,
En zijne kleeding schitterde:
Onmiddelijk trad hij in het slaapvertrek.
Toen hij bemerkte,
Dat het meisje niet in 't slaapvertrek was,
Ontstelde hij, sloeg zich op de borst,
En spoedde zich naar buiten, roepende:
«Waar zijt gij heen, mijn goud, mijn maagdelijk juweel!"
En met een zocht hij achter het rustbed.
Daar zag hij het meisje zitten, terwijl het treurde,
En bittere tranen stortte.
De koning ging haar vrolijk te gemoet
En liefkoosde haar met vriendelijke woorden:
«Waarom, mijne lieve, glans van mijn kroon,
«Waarom zijt gij zoo bedroefd?"
En met een bragt hij haar in het slaapvertrek,
En streelde en vleide haar:
«Mijn goud, mijn robijn, mijn juweel,
«Daar is uw *semangat.*

«Ik breng u dien terug.
«Wees dus niet meer bedroefd.”
Onderwijl wischte hij haar de tranen af:
Maar ’t meisje boog het hoofd en zweeg.
De koning omhelsde en kuste haar
En ging toen naar buiten zijne bevelen geven.
Hij beval de *bedoeandas*
De olifanten en paarden te zenden:
«Gaat met twee *mantris*
«Den koopman en zijne vrouw halen.
«Gaat tevens veertig *dayangs* ontbieden,
«En brengt die hier.”
Onmiddelijk gingen de beide *mantris*
Den koopman en zijne vrouw ontmoeten.
Ze volbragten de bevelen des konings, bogen zich,
En zeiden: «de koning laat u noodigen.”
Toen Lila Djoehara hoorde,
Dat de koning hem liet roepen,
Gingen de beide echtgenooten
Naar het bosch in de wildernis.
Nog niet lang waren ze voortgetrokken
Of ze kwamen er aan:
Regtstreeks begaven ze zich naar de woning,
Om den koning te ontmoeten.
Aan den koning voorgesteld, bogen ze zich.
De vorst grimlachte en zeide:
«Vrees niet mijn oom, en mijne moeder,
«Laat ons in huis gaan om uw kind te ontmoeten.”
De beide echtgenooten bogen zich en zeiden:
«Duizendmaal vergiffenis smeeken wij u!

«Wij geringe, nietige menschen
«Vreezen u zeer, doorluchtige vorst.
«Ik ben een uwer onderdanen
«Laat mij dus hier slechts blijven.
«Al wat gij verlangt zullen wij belijden
«In uwe tegenwoordigheid en onder uw voetzolen.
«Vergeving! dat gij u zoo gelegen laat liggen
«Aan ons geringen en armen."
Daarop antwoordde de vorst: «Vreest niet,
«Ik heb u tot mijne ouders gemaakt.
«Weest niet meer beangst in uw gemoed,
«Vroeger waart gij ook reeds mijne vrienden,
«Vroeger hadden wij elkander reeds lief,
«En thans zullen wij elkander nog meer beminnen."
Nu traden de koopman en zijne vrouw binnen,
Bogen en kusten zich de handen.
Ze zagen hun kind Bidasari
Naast den koning zitten.
De koopman verheugde zich, toen hij haar zag,
Als of hij een veld vol bloemen vond.
Schoon en bevallig was ze bovenmate,
Als eene vorstin van den berg *Lidang*.
De koopman en zijne vrouw dachten bij zich zelve:
«Ons kind Bidasari
«Past bij den koning,
«Gelijk eene godheid bij een engel."
Met een zachte stem zeiden ze:
«Lieve, maagdelijk goud,
«Plaats u achter den koning!
«Welk een geluk is dat reeds voor u!"

Het meisje begaf zich daarop achter (den vorst)
  Maar deze hield haar onmiddelijk tegen :
«Dat behoeft niet, mijne dierbare,
  «God heeft gewild, dat wij elkander zouden ontmoeten."
Nu beval de vorst, met een vriendelijk gelaat,
  Den *ferdana mantri* te roepen.
Deze trad de woning van Bidasari binnen,
  Boog het hoofd, en kuste zich de handen.
De koning zeide grimlagchende :
  «Wat zegt gij (er van) mijn oom ?
«Ik heb geene ouders meer :
  «Ik hoop dus dat gij mij raad zult geven.
«Want ik heb u mijn geheim medegedeeld,
  «Daarom zoek ik nu raad bij u."
De *ferdana mantri* boog zich grimlagchende,
  En sprak met een vriendelijk gelaat :
«Welaan gij koopman Lila Djoehara
  «Wat zegt gij ?
«(De vorst) wil uw kind
  «Tot zijne magtige gemalin verheffen.
«Wat groot geluk voor u, mijn vriend,
  «Dat zij zijne jongere gade zal worden !"
Toen de koopman deze woorden vernam
  Boog hij zich voor den koning :
«Dit zeg ik er van,
  «Dat het niet past, dat hij haar lief heeft en bemint,
«Beter voegt het, dat hij haar tot eene bediende make,
  «Om de spijzen en geregten optedragen.
«Als hij iets over heeft laat hij 't haar dan schenken ;
  «En wordt hij op haar vertoornd, dan vergeve hij haar;

«Maar indien hij haar ook duizendmaal strafte
«Dan zou ik hem dit niet ten kwade duiden;
«Want ik heb Bidasari
«Tot zijne slavin bestemd,
«Omdat het niet goed is dat ze zijne gade worde
«Gelijk aan de doorluchtige koningin:
«Immers, het baart mij onrust en angst,
«Dat de toorn der vorstin zou vermeerderen.
«Ze was reeds vroeger vergramd
«Om de genegenheid van den vorst."
Toen de koning hem dus hoorde spreken
Werd hij nog meer met hem ingenomen:
«Mijn oom" (zoo riep hij) «verontrust u niet
«Ik wil uw kind niet tot mijne bediende maken."
En met een zeide hij tot den *ferdana mantri*:
«Ik verlang hier een kasteel te bouwen."
Toen de *mantri* dit hoorde
Verzamelde hij al de werklieden.
Daar trok hij een kasteel op,
Met drie omheiningen. In de eerste poort
Bevond zich een paleis
Van goud, tien graden zwaar.
De eerste poort was van ijzer,
Met wapenen, allen geladen,
En bewaakt door duivelen en *Ethiopiërs*,
Vermengd met vele kwade geesten.
Die allen waren de poortwachters van het kasteel
Met hunne rijdieren.
Ze hadden hunne wapenen ontbloot
En wachtten op de bevelen van den vorst.

De tweede deur was van gegraveerd koper
  Voorzien van kanonnen en geschut,
Bewaakt door bovennatuurlijke wezens,
  Die daar vrolijk nederzaten.
Ze hielden er den ganschen dag de wacht
  Die bovennatuurlijke wezens en geesten :
Omgord met hunne wapenen gingen ze ginds en herwaarts
  En wachtten op de bevelen van den koning.
De derde poort was van zilver
  Als bij een vesting in het land van *Eirak*:
Er was een leger, vol gejoel en geschreeuw,
  Maar ieder (soldaat) stond onbewegelijk.
De schoonheid van dit kasteel was onvergelijkelijk
  Als men 't van verre beschouwde, scheen er alles
Gelijk een olifant met twee ijvoren tanden. [dubbeld
  Waar zou men nog iets dergelijks vinden ?
Er waren drie diamanten opgehangen
  Waarin de zon luisterrijk schitterde,
Wier grootheid gelijk was aan een watermeloen,
  En in wier vorm niet de geringste fout was.
Nadat het kasteel gereed was, beval
  De wijze vorst een' lusthof aanteleggen.
Voorzien van pavillioenen en lanen
  En allerlei planten.
Het middenste pavillioen had negen afdeelingen,
  Een plaats, waar 't volk voor zijn' koning verscheen,
Onbegrijpelijk aangenaam (voor de oogen)
  Gelijk een gevlochten bloem.
Nadat hij aldus de *negerie* had ingerigt
  Droeg hij den *ferdana mantri* op,

Al de vreemdelingen en *santris* te verzamelen
Met het bevel, dat een gedeelte van hen herwaarts zou [verhuizen.
De koning liet nu den feesttijd beginnen,
Die veertig dagen lang plaats had,
Den ganschen dag door duurden de spelen.
Sommigen speelden *sipak raga.*
Al de krijgslieden, oud en jong
Vermaakten zich gezamelijk.
Sommigen speelden de Javaansche *topeng*
Anderen op de *wayang* het stuk «PENDAWA."
Zoo vermaakten ze zich van dag tot dag
In het paleis.
Hier danste men en sloeg in de handen,
Elders op de wijze van *lambang sarie.*
Allerlei soorten van spelen waren er
Met alles wat daar toe behoort.
Aanzienlijken en armen zagen
Naar den Balineschen *dalang* en de Chinesche *wayang.*
Bovenmate was het gejoel en gejuich
In het paleis van den koning.
Men at en men dronk en de beker ging rond
Onder de *mantris* en *pahloeans* en *hoeloebalangs.*
Ze aten en dronken allen
Onder het geluid van allerlei muzijk-instrumenten.
De glans der kleederen schitterde
In het licht der lantaarnen en kaarsen.
Een drinkglas met juweelen omzet
Werd aan den koninklijken Sultan gebragt.
Men dronk er beurtelings uit (op elkanders welzijn):
Op dat oogenblik was het feest ten toppunt gestegen.

De schenkers werden dronken
  Hunne oogen waren gloeijend rood,
Al wat ze zeiden was verkeerd
  En gelijk een tijger die brult.
Hunne dronkenschap was als de bloem van een basilicum,
  Hun *soentings* verdorden, en bedekten hunne ooren.
Allen, die hunne dronkenschap zagen,
  Werden eveneens bevangen van opgewondenheid.
Al de jeugdige *mantris*
  Waren dronken van liefde en minnesmart.
Terwijl de *bedoeanda's*
  Te zamen met luider stem zongen.
De *bedoeans* zongen het lied «*malei djendjoengan*,"
  Op eene onnavolgbaar welluidende wijze.
Lila Bangsawan sloeg op de *ribana*.
  Liefelijke toonen verwekten er smachtend verlangen
En stemden overeen met de *ribana*.
  't Was overal gejoel en gejuich in 't paleis.
Bimbang Goelana stond op verrukt van zinnen,
  En Poespa Warna stond op, om te dansen,
Ook Poespa Laksana stond op om te dansen,
  Hare schoonheid was als die van hemelsche wezens.
De aanschouwers vergaten zich zelve,
  En merkten niet, dat hun kapsel losging.
Ook Lila Mengindra stond op om te dansen:
  Hare gebaarden waren onovertreffelijk,
Maar nog niet lang had zij gedanst,
  Of ze noodigde Boedjangga Indra, om met haar te dan- [sen
Boedjangga Indra stond op, om te dansen,
  En keerde zijn kris naar de linker zijde:

Zijne gebaarden waren onbegrijpelijk schoon
Als van iemand, die danst uit hartelust:
Hij wapperde met de panden van zijn kleed
Gelijk een paauw, die zijne vleugelen uitspreidt.
De omstanders vergaten zich zelve
Bij 't zien van zijn gelaat als dat van een beeld.
Veertig dagen lang hadden
De *gongs* en *gendarangs*, de *seroeni* en *nafiri*,
Luide weergalmd in het kasteel en de *negerie*.
Toen keerde de vorst in zijn paleis terug.
Al de *mantris*, ouden en jongen,
Bragten nu het meisje bij hem.
Ieder, die haar gestalte aanschouwde,
Stond verwonderd en verbaasd.
Overal zeide men tot elkander:
«Hoe schoon is Bidasari!
«Haar gelaat is als dat van een engel!
«Duizendvoudig schooner dan de vorstin!
«Te regt is de koning verrukt van liefde
«Want haar gelaat is onovertreffelijk.
«Haar gestalte is zoo als het behoort
«In de *negerie* en aan de gansche kust is haar weerga [niet.
«Gelukkige koopman en zijne vrouw,
«Die de schoonouders worden van den koning!
«Ofschoon ze tot de vreemdelingen en *santris* behooren
«Zullen ze in rang nu hooger zijn, dan de gansche [*negerie*"
Sommigen fluisterden:
«Wat is het wonderlijk,
«Dat de koopman Lila Djoehara
«Volstrekt niet op Bidasari gelijkt,

«Het gelaat van den koopman noch van zijne vrouw
«Heeft volstrekt niets van Bidasari:
«Wie weet of ze geen vermomde hemelling
«En daarom haar bevalligheid zoo uitstekend is."
Anderen zeiden:
«Ik heb hooren vertellen,
«Dat de koopman vele slaven en bedienden
«Maar geen kind bezat."
Wederom anderen, die in de nabijheid stonden, zeiden:
«Inderdaad heeft hij 't kind van een ander gevonden
«In een praauw op het strand,
«En het opgenomen, en tot zijn kind aangenomen."
Zoo fluisterde men onder elkander,
En de koning vernam dat alles,
Maar hield zich, alsof hij het zich niet aantrok,
Ofschoon hij bij zich zelven dacht:
«Te regt spreken dus de *mantris*
«Van den koopman en zijne vrouw.
«Hun gelaat is geheel anders dan dat van Bidasari;
«Wie weet, of het wel hun eigen kind is.
«Ik zal er hun later naar vragen;
«Waarom zouden ze 't mij niet willen zeggen?
«Misschien was er wel, toen ze 't vonden,
«Een bewijs bij van hare hooge geboorte.
«Wie weet of ze van geen aanzienlijken bloede is,
«Of misschien wel uit den hemel gedaald.
«Want de vereeniging van haar gestalte en stem
«Treft en ontroert de harten der menschen."

Toen nu vier dagen verloopen waren
  Werd 't meisje door de vrouwen der *mantris* getooid
Ze werd gekleed in Egijptisch satijn,
  Met gulden water begoten, [draak,
Met edelgesteenten in goud gevat, in den vorm van een
  En met juweelen omzet, duizenden waard, versierd:
Daardoor kwam haar schoonheid al meer en meer uit,
  Gelijk de gestalte van een hemelsch wezen.
Ze droeg een bovenkleed van karmozijn en granaatkleur
  En knopen gewerkt in den vorm van een vlinder.
Ze werd versierd met een *pedaka* van vijf schakels,
  En met een gordel omwonden *naga soekma* genaamd.
Haar kapsel was opgemaakt als een *koendei*, en
  Omzet met edel gesteenten.
Gelijk goud van tien graden waren hare leden,
  En hare schoonheid was als die van Nila Kendi.
Heerlijk was het gelaat der jong gehuwde
  Onwaardeerbaar schoon,
Met hare *soentings* en vlechten
  Van uitgelezen agaatsteen en diamant.
Oorsieraden had ze van diamanten
  Helder schitterende en glinsterende,
Gevat in zuiver goud
  En voortreffelijk bewerkt.
Een vingerring had ze, *astakoena* genaamd,
  En een weerga daarvan *glang kana* geheten,
Daarenboven nog een ring met een edelgesteente
  Te *Ceylon* bewerkt.
Hare oogen waren als sterren in 't oosten,
  Hare wenkbraauwen scherp geschilderd,

En stonden goed bij hare fijne haren,
  Gelijk eene teekening in eene schilderij.
Hare tanden waren zwart en gebogen
  En de glans van haar gelaat als die van een waterdroppel.
Haar neus was vooruitstekend, als met een mes gesneden,
  Als een pas geplukte bloem.
Toen ze gekleed was
  Werd ze door haar moeder op een paarlen-bed gelegd
Rank was haar ligchaam en gelijkmatig blank:
  Ze zat daar omgeven van de *bitis*. —
De koning kleedde zich in zijn vorstelijk gewaad
  Dat elk die 't aanschouwde in de oogen schitterde.
Het was van goud met lotusbloemen gegraveerd,
  En kruiselings ingelegd met juweelen.
Hij bedekte zich met een schitterende kroon,
  Bij afwisseling met juweelen en amethisten omzet
En met een glinsterende diamant prijkende als sluitsteen.
  Daardoor kwam de schoonheid van zijn gelaat nog [meer uit.
Al de vrouwen der *mantris*
  Prezen Bidasari:
«Ze past" (zoo riepen ze) «bij den koning
  «Gelijk eene godheid bij een engel."
Nu bragt men rijst op voor den maaltijd,
  Al de *dayangs* waren er en al wat er noodig was.
De koning at nu met betamelijkheid en sierlijkheid.
  Aan de vrouwen der *mantris* vereerde hij 't geen over- [bleef:
Na den maaltijd geëindigd te hebben
  Gebruikte hij *siri* uit de beteldoos
En allerlei reukwerk,
  En zag zijne jeugdige verloofde aan.

Haar uiterlijk was bovenmate bevallig,
 Hare lokken krulden liefelijk,
Hare oogen droegen de blijken van vergoten tranen;
 En dat alles vermeerderde 't bekoorlijke van haar gelaat.
Men liet nu de gordijnen voor het slaapvertrek vallen,
 De koning streelde zijne beminde,
Nam haar op zijn schoot,
 Omhelsde en kuste en liefkoosde haar.

Nu wordt er gesproken van den *noerie*,
 Die zijne vleugels uitspreidde, als wilde hij dansen,
Digt bij Bidasari nedervloog
 En de volgende woorden zong:

—

«De moeder van dit veulen is dood.
«Warm water in een *bamboe*.
«De verstandige koning streelt het lieve meisje
«En steekt haar tot in den tak van haar hart.

«Welke vijver is daar vervaardigd?
«*o Perbatasari! o Meisa Woelan!*
«Wat is dat heden voor een nacht
«Waarin de zon de maan liefkoost?"

—

Toen Bidasari dit hoorde
 Werd haar gelaat donker en zeide ze:
«Is die *noerie* zot?"
 En met een wierp ze hem met een *pinang*.

Maar de koning was regt verheugd
  Toen hij deze scherts van den *noerie* vernam.
Nu 't nacht was geworden,
  Werden al de deuren der liefde geopend,
En toen het middernacht was
  Bezwijmde BIDASARI op haar rustbed.
De olijfbloem en de *soendal* verspreiden des nachts
  Haar welriekende geuren de wereld door.
BIDASARI sliep droef te moede,
  Haar kleed viel neder, en hare lenden werden ontbloot.
Zij geleek naar den tak van een *angsoeka*-boom.
  De vorst kuste haar, en voldeed aan zijne begeerte.
BIDASARI lag bewusteloos
  Tot de dageraad aanbrak.
Gelijk het schitterende gelaat
  Van een hemelsch wezen scheen zij hem toe:
Hij vergat al de andere werken Gods
  Omdat hij hier goddelijke hoedanigheden zag.
Bedwelmd was hij van deze goddelijke bekoorlijkheden,
  Als of hij zich verloor in Gods zee.
Hij gevoelde zijn ligchaam niet meer
  En meende in den hemel te wezen:
Beide zijn ligchaam en ziel waren uitgeput en krachte-
  Toen hij den lach der engelen aanschouwde. [loos
Nu betastte hij haar verkoelde ligchaam,
  Nam haar op zijn schoot en streelde haar.
«Gij mijne lieve" (riep hij) «zijt mijn *soenting* en kroon!
  «Wees dus, beminde, niet langer zwaarmoedig."
De koning was aangedaan
  En besproeide haar met rozewater:

Toen ontwaakte Bidasari
En zeide weenende :
«Mijn vriend, terwijl ik droomde
«Van allerlei dingen, zag ik
«Een dadelboom, met schaduwrijke takken,
«Met vele rijpe vruchten."
Bij 't aanbreken van den dag,
Klaarde haar bleek gelaat op.
Ze baadde zich en wreef zich met het sap van kruiden,
En de vorst kleedde haar zelf weder aan,
Geleidde haar naar haar rustbed,
Omhelsde en kuste haar en zeide :
«Beminde, maagdelijk goud,
«Zoo heb ik dan mijn oogmerk bereikt.
«Gij zijt gelijk aan Mendoedari !"
En op nieuw kuste hij haar en gaf haar een *sepah.*
Bidasari boog het hoofd en zweeg,
Haar bleek gelaat was vriendelijk.
Na verloop van drie dagen
Kleedden de koning en Bidasari zich,
Bestegen te zamen den triomfkar
En werden de gansche *negerie* zevenmaal rondgedragen.
Toen traden ze de badkamer binnen
En de vrouwen der *mantris* baadden hen.
Na gebaad te zijn,
Werd de koning weer rond gedragen.
Daarop keerde hij terug naar zijn paleis
En zat daar neder naast zijne gade.
Hij beminde haar teeder
En verhief Bidasari tot den rang van vorstin.

Volmaakt was de liefde in zijn gemoed
  Hij overlaadde haar met goederen en schatten :
En gaf haar een menigte jeugdige *dayangs*
  Zoo velen als er in zijn paleis zich bevonden.
Al wat BIDASARI begeerde
  Willigde de koning haar in:
Al die *dayangs* had hij haar reeds gegeven,
  En wat er niet was, dat liet hij halen.
De koning beminde haar zeer,
  En zeide, terwijl hij haar omhelsde en kuste :
«Welaan mijne dierbre, mijne reine ziel,
  «Laat ons te zamen (leven en) sterven
«Laat ons dagelijks meer aan elkander denken,
  «En onze liefde nimmer verwaarloozen,
«Even als olie, ten boordevol in de holle hand uitgegoten,
  «Waarvan geen enkele droppel gestort wordt."
De koopman en zijne vrouw
  Verhuisden naar de (nieuwe) *negerie :*
In de nabijheid werd hun een woning gegeven
  Niet verre van 't paleis der vorstin BIDASARI.
Ze werden gesteld over het magazijn harer goederen
  En de sleutel werd hun toevertrouwd.
Honderden bedienden
  Volbragten hunne bevelen.
Sedert BIDASARI hun kind was
  Zonden ze zendelingen naar vele *negeries,*
Gaven hun honderd tienduizenden aan fondsen mede,
  Om de fijnste kleedingstukken te zoeken.
Naar alle hunne kennissen en vrienden zonden ze.
  Sommigen gingen over zee, anderen over land.

Al (deze zendelingen) namen voorraad op reis mede
  Onafgebroken, elke maand.

Op zekeren dag gebeurde het
  Dat de vorstin Bidasari zeide :
«o Koning, o voortreffelijke vorst,
  «Waarom gaat gij niet eens naar uwe (andere) *negerie?*
«Voorzeker zal de vorstin (Lila Sari) vertoornd wezen,
  «Dat gij reeds sedert zoo lang van haar vertrokken zijt:
«Zij zal denken dat ik u verleid
  «En dat ik u niet wil laten gaan."
Zoo trachtte Bidasari, door allerlei woorden,
  Den vorst over te halen, om de vorstin te bezoeken.
Hij (antwoordde) vriendelijk grimlagchende :
  «Morgen zal ik naar de *negerie* mij begeven."
Toen de volgende dag was aangebroken
  Vertrok hij derwaarts.
Na zijn paleis bereikt te hebben
  Trad hij binnen en ontmoette de vorstin.
Ze zat op haar rustbed
  En toen ze den koning zag komen
Deed ze de deur toe,
  Keerde hem den rug toe, voer tegen hem uit,
En overlaadde hem met beleedigende woorden :
  «Nader niet, ongelukkige,
«Ik verlang uw gelaat niet te zien —
  «Ik bemin u niet meer — ik haat u !
«Gij zijt de schoonzoon van Lila Djoehara.
  «Mijn gelijke zijt gij daarom niet meer.

«Uw vrouw is gelijk aan een *loetong* of aap,
«Die in de bosschen 't huis behoort."
Toen de koning dus de vorstin hoorde woeden,
Antwoordde hij;
«Tak van mijn hart, glans mijner oogen,
«Wees niet vertoornd, mijne lieve,
«Ik ben niet begonnen te misdoen,
«Maar 't is de schuld van uw eigen handelwijze.
«Gij hebt er zelf aanleiding toegegeven,
«Gij hebt het, onder Gods toelating, bewerkt,
«Maar ik heb het niet gezocht:
«Gij hebt daarenboven niets van u laten hooren:
«En daar gij mij daartoe gebragt hebt,
«Waarom zijt gij nu op mij vergramd?
«Indien gij haar nu genegen wilt zijn,
«Opdat uw liefderijk hart aan haar verbonden worde,
«Dan kunt gij vergif tot een geneesmiddel maken,
«En een vijand in een' vriend veranderen."
Toen de vorstin deze woorden vernam,
Steeg hare woede al hooger en hooger;
Ze kon haar toorn niet langer bedwingen
En barstte weer uit in beleedigende woorden:
«Ga van mij, gij toorn Gods!
«Ik acht u niet meer als mijn echtgenoot,
«Leef met die van God vervloekte,
«Die gij op uw hoofd draagt en vereert.
«Eertijds waart gij van edel bloed,
«Nu zijt gij kaf geworden,
«Uw vrouw is van een stom geslacht
«Ruw gelijk grof linnen.

«Gij zelf zijt een dwaas;
«Gij behoeft mij niet langer te vleijen en te prijzen.
«Als gij u zevenmaal gereinigd en gewasschen hebt,
«Dan nog zal ik u niet bij mij toelaten."
Toen de koning deze buitensporige
Uitdrukkingen der vorstin hoorde,
Gevoelde hij zich gekrenkt en beleedigd
Ontvlamde in toorn en zeide :
«Gij zelf zijt een laag en verachtelijk wezen,
«Uw verstand en uwe wijsheid baten u niet.
«Gij zelf hebt slecht en boosaardig gehandeld
«Gij zijt jaloers geweest zonder reden.
«Uwe handelwijze is als die van 't gemeen
«Uw verstand is verre beneden uw schoonheid.
«Als ik mij uwer niet meer aantrek,
«Dan zal het ongeluk u treffen."
«Wat heb ik misdaan ?" hernam de vorstin,
«Heb ik mijn aanzienlijk geslacht verzaakt ?
«Dewijl uw gedrag zoo (schandelijk) is
«Spreek ik op zulk een bitteren toon tot u.
«Uwe wijsheid is u onnut !
«Zich tot zulk een gering volk te verlagen !
«Uw schande is nu reeds overal bekend
«Van zulk een verachtelijke landloopster te huwen.
«Of is het de gewoonte van aanzienlijke vorsten
«Het kind van een koopman tot echtgenoot te nemen?
«Zij behoorde daar in de bosschen te huis
«En verdriet en jammer te hebben."
De koning grimlachte en zeide :
«Welke schande rust er op mij ?

«Als het gerucht dezer zaak verspreid wordt,
«Dan zult gij zelf een slechten naam verkrijgen.
«Wie durft mij verbieden te huwen
«In mijn gansche koninkrijk?
«Eene van dat soort als gij
«Moest ik alles ontnemen wat ik haar gegeven heb.
«Maar ik wil mededoogen met u hebben
«En u niet voor het volk vernederen.
«Dewijl ik al uw verlangen u inwilligde
«Daarom zijt gij zoo slecht geworden?
«Gij zelf hebt onbetamelijk gehandeld,
«Daarom ben ik op u vertoornd."
Vol woede keerde de vorst
Terug naar Bidasari.

VIERDE ZANG.

Nu wordt in dezen zang weêr gesproken
  Van den magtigen koning van *Kembajat*.
Hij was door een *garoeda*, een vogel uit den hemel, ten
  En naar een andere *dessa* getrokken. [onder gebragt,
Naar *Indrapoera* had hij zich begeven:
  Bij het aanbreken van den dag,
En in een praauw, op het strand, bij die *negerie*
  Was (zijne gade) moeder geworden van eene vorstin. —
Nadat hij in zijn vorstelijk paleis was teruggekeerd,
  Zat hij daar dagelijks te treuren
En zijne tranen aftewisschen,
  Zonder eenig berigt (van zijn kind) te erlangen.
«Ach mijn kind «(zoo riep hij)» ach mijne lieve
  «In wiens handen bevindt gij u toch?
«Wij weten niet of gij leeft of gestorven zijt
  «Daarom is uw vader zoo hevig bezorgd.
«Ach mijn kind, mijn oogappel,
  «Waar zijt gij thans, mijn maagdelijk goud!

«Uwe ouders zijn zoo bitter bekommerd
«Hun hart wordt in hun' boezem verscheurd.
«Helaas hoe rampzalig is ons lot
«Van u verstooten te hebben: thans hebben wij berouw.
«Misschien zijt gij wel in handen van arme lieden geval-
«Misschien zijt gij wel slavin geworden!" [len.
De zoon des konings was er bij tegenwoordig
En zag de droefheid der moeder,
Wier tranen niet ophielden te vloeijen;
Dat trof hem diep.
De vorstentelg boog zich en zeide:
«Bezit ik nog eene zuster?
«Waarom hebt gij haar zoo ver van hier verstooten?
«Kondet gij haar niet als uw kind verzorgen?
«Was zij u dan zoo onnut,
«Dat gij haar dus verstiet?
«Eene vrouw is aan veel onheil blootgesteld!
«Denkt gij niet dat de schande u wacht?"
Nu zuchtte de koning en sprak
Onder het storten van een vloed van tranen.
Hij verhaalde het gansche geval aan zijn' zoon,
Hoe hij diep bedroefd was geweest,
Van 't begin af zijner omzwerving
Onder het lijden van veel smart en verdriet,
Hoe hij in eene *dessa*, in 't midden der zee was aange-
En zijne gade daar moeder was geworden, [land,
Terwijl het de *kampong* scheen van rijke lieden
Maar het onzeker was, of ze geringen waren of aan-
Hoe de moeder ten einde raad was [zienlijken.
En van alle middelen ontbloot, haar kind had verlaten.

Naauwelijks had de koningszoon dit gehoord
  Of hij boog zich en zeide:
«Mijn vader sta mij toe rond te zwerven
  «Ten einde mijne zuster te zoeken.
«Als gij het mij wilt vergunnen
  «Dan zal ik de *negerie* niet lang velaten,
«En als ik mijne zuster ontmoet
  «Dan keer ik ijlings herwaarts terug."
Toen de vorst deze woorden hoorde
  Schrikte hij en sloeg zich op de borst:
«Ach» (zoo riep hij) «ach, mijn zoon,
  «Verlaat uwe ouders niet!
«Want gij zijt nog een kind,
  «En wij hebben geen ander kroost;
«Gelijk een tamgemaakte vogel
  «Hebben wij u op onze schouders gedragen;
«Wij hebben u beurtelings getorscht
  «Ten einde, in de bosschen, u te behouden,
«'s Nachts hebben wij u bewaakt en beschermd,
  «Opdat de muskieten u niet zouden kwellen.
«Hoe komt het in u op, mijn zoon,
  «Uwe bejaarde ouders te verlaten?
«Ga niet, mijn kind, ga niet,
  «Want in plaats van een zou ik er dan twee verliezen.
«Verlaat uwen vader niet,
  «Verontrust u niet over uwe zuster.
«Wij zullen bij de reizigers onderzoek doen
  «En eerst haar verblijf trachten op te sporen."
De prins boog zich en zeide:
  «Heil u mijn heer, heil u mijn vorst,

«Sedert ik uw verhaal hoorde
«Heb ik geen geduld meer.
«Onder uw verhaal, heb ik het besloten.
«Laat mij gaan
«Om mijne zuster te zoeken
«Ten einde naauwkeurig berigt van haar te verkrijgen."
Daarop antwoordde de koning:
«Welaan mijn zoon,
«Zoo is het goed, als gij daar zegt,
«Ofschoon nog een kind zijt gij toch verstandig."
De koning was zeer bedroefd,
Uit vrees, dat men hem zou verachten, (om 't geen hij [gedaan had)
«Wat zal ik zeggen" (dacht hij)
«Hij wil nu eenmaal tijding van haar inwinnen!"
Maar de voortreffelijke koningstelg
Keerde naar zijn vorstelijke woning terug,
Ontbood al de vreemdelingen en kooplieden bij zich,
Die in de *negerie* handel kwamen drijven.
Toen ze 't bevel van den doorluchten prins vernamen
Bogen ze zich allen, kusten zich de handen,
En bragten hunne handelswaren mede
Omdat de vorst goederen wilde koopen:
Ze bragten allerlei zaken,
Traden binnen, en verschenen voor den prins.
Omgeven van zijne herauten
Gaf hij de vreemdelingen onmiddelijk gehoor.
Allen wierpen zich op hunne aangezigten en bogen zich [voor hem,
En bragten hem geschenken.
Ze beschouwden den jongen vorst,
Zijne bevalligheid, voortreffelijkheid,

De schoonheid van zijn gelaat,
  Zijne vriendelijkheid en beminnelijkheid,
De welluidendheid zijner stem, als hij sprak,
  Dat alles prezen ze bij zich zelve.
Nu vroeg de vorstentelg
  Naar den naam hunner onderscheiden *negeries*.
Allen bogen zich daarop verblijd
  En noemden hunne namen en die hunner *negeries*.
Al die kooplieden dreven handel
  In allerlei soort van goederen.
Hij kocht het een en ander hun af
  En betaalde den prijs in gereed geld.
Ze zaten daar bij elkander en zeiden:
  «De prins wil berigten van ons inwinnen."
Ze bogen zich voor hem, vol vreugde,
  En verhaalden hem van de zaken der *negeries*, die zij [kenden.
Er was onder hen een jong mensch,
  Met een vriendelijk en innemend gelaat,
De zoogbroeder van Bidasari,
  Die in deze *dessa* een tijd lang vertoefde.
Hij zat onder hen,
  Voor den vorst.
Hij zat aan den voet van den troon
  Tusschen de overige vreemdelingen.
Die jongeling heette Sinapati,
  Braaf en verstandig was hij van inborst:
Hij staarde den vorst langen tijd aan,
  Boog toen het hoofd, en dacht bij zich zelve:
«Verwonderlijk is, als ik de gestalte van den vorst be- [schouw,
  «Zijne gelijkenis op Bida,

«Even als een jonge *pinang*, in tweeën gespleten,
«Is er ook tusschen hen geen het minste onderscheid."
Hij had de *negerie* verlaten
Toen BIDASARI tot vorstin was verheven.
Terwijl hij den prins beschouwde
Dacht hij aan BIDASARI,
En was diep bedroefd
En stortte tranen.
Ook de prins zag hem aan
En zeide grimlagchend tot hem:
«Jongeling, mijn vriend,
«Van welke *dessa* zijt gij?
«Om welke reden
«Weent gij zoo bitter?
«Welke gedachten woelen er in uw hoofd
«En hebben uw gelaat zoo treurig gestemd?
«Wij hebben u genoodigd om u genoegen te doen,
«Waarom is dan uw hart bedroefd?"
SINAPATI boog zich en zeide:
«Ik bid u om vergeving aan den voet van uw' troon,
«Ik ben een geringe onderdaan
«En hoop op uwe vergiffenis.
«Van *Indrapoera* ben ik op een schip
«Herwaarts gereisd, om handel te drijven.
«En nu heb ik u, voortreffelijke vorst,
«In persoon ontmoet.
«Ik ben daarom niet bedroefd, (integendeel);
«Dat ik voor u ben verschenen, verheugt mij zeer.
«Maar dewijl ik aan mijne broeders en zusters dacht,
«Is (de droefheid) een weinig in mijn hart gedrongen."

Toen de prins deze woorden hoorde
  Verblijdde hij zich, (en dacht :)
«Hier zal ik eenig berigt vernemen
  «En zal 't bekend worden, waar zij zich bevindt."
Nu werden de vreemdelingen door hem onthaald,
  Op overvloed van *sorbet* en allerlei lekkernijen.
De bekers gingen gelijkelijk rond,
  Van den vroegen morgen tot den middag.
En na gegeten te hebben keerden zij huiswaarts.
  Maar de vorst hield SINAPATI tegen.
Hij gevoelde genegenheid en liefde voor hem.
  SINAPATI verheugde zich onuitsprekelijk.
De prins zeide tot hem
  Met eene zachte vriendelijke stem :
«Mijn vriend ik ben u zeer genegen
  «En wil u als mijn broeder aannemen!
«Gij woont te *Indrapoera*
  «Maar wie is uw meester?"
SINAPATI grimlachte, boog zich, en zeide :
  «De naam van mijn meester is LILA DJOEHARA :
«Hij laat in allerlei *negeries* handelen,
  «Zes of seven schepen heeft hij in de vaart.
«Sedert BIDASARI zijn kind is geworden
  «Zoekt hij met nog meer ijver (zijn voordeel)."
De vorst zette zich neder en ondervroeg hem,
  En hij antwoordde al wat hij wist.
Nu dacht de prins bij zich zelve :
  «Zou die koopman haar ook gevonden hebben?"
Nadat twee dagen verloopen waren
  Verscheen hij weder voor zijne ouders

En nam Sinapati mede.
Zijne ouders spraken hem aan.
Vriendelijk vroeg hem de koning :
«Hebt gij eenig berigt van uwe zuster ingewonnen?"
De prins zat digt bij zijne moeder,
Boog zich voor den koning,
En zeide :
«Heil u, o voortreffelijke vorst,
«Ik heb al eenig berigt ontdekt,
«Maar 't is nog niet bewezen en zeker.
«Zie hier iemand van *Indrapoera*
«Van hem heb ik tijdingen ingewonnen.
«Ze moet gevonden zijn door Lila Djoehara
«Een zeer rijk man, op de *pesara*.
«Alles komt overeen met hetgeen gij gezegd hebt,
«Als het zoo is, dan kan er geen vergissing zijn.
«'t Zal goed zijn dat wij het nader onderzoeken,
«Opdat er geen vergissing geschiede."
De koning was verblijd en ondervroeg verder
Met een vriendelijk gelaat :
Sinapati antwoordde hem
Al wat hij van zijne moeder gehoord had.
Toen hij dit berigt had medegedeeld
Dankte men hem vol vreugde,
En vereerde hem geschenken
Goud en zilver en juweelen.
Nu sprak de vorst : «Als het zoo is
«Dan zal ik een afgezant zenden,
«Die geschenken en kleederen derwaarts brengt
«En een' brief van erkentelijkheid en lof."

Daarop boog zich de prins en zeide :
«Ik bid u verlof, mijn vader, om derwaarts te reizen.
«Ik wil Lila Djoehara ontmoeten,
«Misschien is hij opregt en braaf.
«Als het blijkt dat zij mijne zuster is
«Zal ik iemand herwaarts zenden,
«Met een' brief, en als gij het toestaat
«Zal ik haar zelf vergezellen."
Toen hij dus zijn' zoon hoorde spreken
Verloor hij zijn bewustzijn,
Omhelsde hem en kuste hem en zeide :
«Ach mijn kind, mijn dierbaar kind,
«Jongeling met uw schitterend gelaat,
«'t Is niet gemakkelijk naar die *dessa* (te reizen) :
«Indien gij om eenige reden te lang u denkt optehouden,
«Is het beter dat ik alle *hoeloebalangs* u medegeef."
De prins boog zich en antwoordde :
«Waarom zou men mij daar lang ophouden ?
«Als Lila Djoehara haar niet wil afstaan,
«Dan keer ik onmiddelijk terug."
De koning wist er nu geen middel meer op,
Om het den prins te beletten.
Hij beval al zijne bedienden en slaven
Een voorraad van kostbare goederen gereed te maken,
En gaf hem een groote menigte levensbehoeften mede.
Hij liet de kinderen van den *ferdana mantri* medegaan.
Toen zeven dagen verstreken waren
Verzocht de vorst verlof om te vertrekken :
Hij boog zich voor zijne ouders,
Die hun kind omhelsden en kusten.

Met tranen in de oogen zeide de koning:
«Verlaat uwe ouders niet te lang,
«Want uw vader is reeds bejaard
«En gij zijt mijn eenige hoop.
«Gij alleen, mijn dierbare zoon,
«Moet mij in mijn koningrijk opvolgen."
Allen werden nu door den koning verzameld,
Al de jonge *penggawas*
En zeven *bedoeanda's*,
Die zijn' zoon zouden begeleiden,
Allen jong en te vertrouwen
En van leeftogt voorzien.
Op den veertienden dag der maand
Zou de prins vertrekken:
Sinapati ging met hem.
Aan dezen hadden de ouders hun kind opgedragen.
Ze vereerden hem nieuwe kleederen en schatten.
Hij boog zich voor den koning en kuste zich de handen.
De jongelieden vertrokken te zamen
Met twee *mantris*.
Sommigen gingen te voet, anderen te paard,
En toen ze een eind wegs gevorderd waren, zeide de prins:
«Hoor mijn vriend
«Gij kent mijn geheim;
«Wanneer wij de *negerie* binnen getrokken zijn,
«Maak mijn' stand en geslacht dan niet bekend.
«Als men er naar mogt vragen
«Zeg dan, dat ik iemand uit een *dessa* ben,
«Ik schaam mij, mijn stand bekend te maken
«Aan menschen, die mij niet kennen."

SINAPATI lachte bij deze woorden
  En hernam op dit bevel van den vorst:
«Indien uwe zuster van lage afkomst was,
  «Dan zoudt gij ook uw' stand niet verbergen."
Grimlagchende hernam de vorst:
  «Indien zij inderdaad mijne zuster is
«Dan kunt gij zeggen, wat u goed dunkt, (want)
  «Dan keer ik spoedig naar mijne *negerie* terug."
Na dus te zijn overeengekomen
  Vervolgde de prins zijne reis met spoed,
En niet lang was hij voortgetrokken
  Of hij kwam aan de *pesara.*
Met hem gingen de *negerie* binnen,
  Behalve SINAPATI, vier zijner volgelingen,
En zes der *bedoeanda's*:
  Al die jongelieden volgden hem.
Hij nam eene vorstelijke houding aan
  En was van de *mantris* omgeven.
De overigen bleven buiten de *negerie,*
  De anderen begaven zich naar de *negerie.*
Al die reizigers gingen
  Naar de *kampong* van LILA DJOEHARA,
Maar ze vonden die verlaten en stil,
  En vroegen aan een *mendar*:
«Waar is de koopman heengegaan?
  «De omheiningen en *paggers* zijn in wanorde,
«Misschien heeft eenig ongeval hem getroffen
  «En is 't hier daarom zoo eenzaam als een woud.
De *mendar,* ervaren in 't misleiden, antwoordde:
  «Er zijn in deze *kampong* geen menschen meer,

«Ze zijn door den koning weggeroofd
«Allen ouden en jongen.”
Toen Sinapati dit berigt hoorde,
Schrikte hij, sidderde zijn gemoed,
Sloeg hij zich op de borst en zeide:
«Wat heeft mijn meester dan toch misdaan?”
Grimlagchende hernam de *dayang*:
«Verontrust u niet langer, mijn vriend,
«De koopman is den koning gevolgd,
«Die Bidasari tot zijn echtgenoot heeft verheven
«En eene schoone *negerie* heeft gebouwd,
«Werwaarts allen zijn getogen.
«Ook de koopman is derwaarts getrokken:
«Daar heerscht thans vrolijkheid en gejuich.”
Als Sinapati dit hoorde
Was hij bovenmate verheugd,
Dewijl hij de zekere tijding vernam
Dat de magtige koning den koopman zoo genegen was.
Sinapati zeide tot den prins:
«Laat ons onmiddelijk vertrekken, mijn vorst;
«Daar is Lila Djoehara, [Mengindra.”
«Die thans den titel voert van *mangkoeboemi* Lila
Nu vertrokken ze, tien in getal,
Hartelijk verheugd.
Allen, die hen zagen, stonden verbaasd
Bij ’t zien van ’t schitterend gelaat des vorsten.
Allen vroegen:
«Wanneer is Sinapati hier gekomen?
«Wie is die jeugdige man?
«Hoe uitstekend schoon is zijn gelaat!”

Sommigen kwamen met geschreeuw
Om zijne gestalte als die van eene godheid te zien,
Ze spraken en snapten :
«Welk onvergelijkelijke jongeling is dat toch ?"
Anderen kwamen met gejuich
Om zijn schitterend gelaat te aanschouwen (en riepen):
«Zijn aangezigt is schoon als dat van ARDJOENA,
«Het past bij een' koninklijken troon !"
SINAPATI antwoordde hun met een zachte stem :
«Het is mijn togt- en reisgenoot !
«Zegt mij, menschen van de *pesara*,
«Waar is de *kampong* van LILA MENGINDRA ?"
Men wees hem nu : «Gindsche woning
«Niet verre van hier, SINAPATI!
«Ga nog een weinig naar gindschen kant,
«Digt bij het kasteel en 't paleis.
«Daar is een heerlijk schoone *kampong*
«Dat is de *kampong* van den *mangkoeboemi*.
«Wij durven niet (te digt naderen)
«Want hij is ons hoofd geworden."
En ze voegden er bij :
«Ga gindsche *kampong* binnen !
«Uw heer is groot en magtig
«De koning is zijn schoonzoon geworden !"
Nu trad SINAPATI die *kampong* binnen
En vond zijne moeder zitten.
Zij gevoelde zich het hart beklemd,
IJlde hem te gemoet,
Omhelsde en kuste hem en zeide :
«Wien brengt gij daar mede ?"

SINAPATI zag haar aan en antwoordde :
«Dat is mijn vriend.”
Nu sprak zij zelve den prins aan :
«Kom, mijn heer, en rust u uit!”
Tevens dacht ze bij zich zelve :
«Hij gelijkt veel op BIDASARI!”
En terwijl zij hem aanzag, vroeg ze :
«Hoe is uw naam schoone jongeling ?
«Gij komt mij voor als een aanzienlijk man
«Innemend en vriendelijk.”
De prins grimlachte, en op eene beschaafde wijze
Zeide hij bedeesd :
«Mijn naam is POETRA BANGSAWAN
«Ik ben uw zoon' herwaarts gevolgd!”
Nu werd hij door SINAPATI onthaald
En hem veel eerbied bewezen :
Zoo werd het geheim ontdekt,
En schaamde hij zich niet meer er voor uit te komen.
Dien nacht bleef hij daar slapen :
SINAPATI hield bij de deur de wacht,
Uit vrees, omdat zoo vele menschen daar aan huis kwamen,
En men van velen hunner niet verzekerd was.
Nn kwam er bevel van LILA MENGINDRA
Om SINAPATI onmiddelijk te ontbieden.
Deze kwam met den prins
En verzeld van zijne togtgenooten :
Toen hij binnen was getreden
Stond LILA MENGINDRA verbaasd,
Bij 't zien van 't gelaat van den prins
Zoo onvergelijkelijk aangenaam en bevallig.

Hij kon zijne oogen niet van hem afhouden
En dacht bij zich zelven :
«Wien brengt hij daar toch mede
«Dien man met zijne schoone gestalte ?"
SINAPATI trad binnen, zette zich neder en zag (LILA MENG-
Boog zich, en merkte [INDRA) aan,
Met verwondering, hoe zijn meester verbaasd was
En den naderenden prins niet aansprak.
Hij zeide daarom : «Mijn meester
«Waarom zijt gij zoo verbaasd ?
«Spreek POETRA BANGSAWAN aan."
De *mangkoeboemi* schrikte en was bedeesd,
En zeide : «Kom mijn zoon
«Zet u neder naast uwen vader !"
En was hem opregt genegen
Dewijl hij zoo op BIDA geleek.
De prins grimlachte bij deze woorden
En zette zich naast hem op zijn' rustbank.
Toen vroeg de *mangkoeboemi* hem met blijdschap :
«Wat is het doel uwer komst ?"
De vorst boog zich en zeide :
«Ik ben een geringe vreemdeling
«Die mij aan u wil voorstellen,
«In de hoop, dat gij mij genegen zult zijn.
«Ik ben te *Indrapoera* gekomen
«Met het oogmerk, om eene zuster te zoeken.
«Zoo gij mij opregt genegen zijt
«Geef mij dan raad, als ik verkeerd handel."
Bij deze woorden
Grimlachte de *mangkoeboemi*.

«Mijn zoon" (hernam hij)
«Verontrust u niet,
«Duid mij niet ten kwade, dat ik u vraag
«Hoe de naam uwer zuster is,
«Waar zij zich ophoudt,
«En of gij iets naders van haar weet.
«Zeg mij de waarheid :
«Ik ben zeer met u ingenomen,
«Wees niet bevreesd, mijn zoon,
«Deel mij uw gansche zaak mede.
«Indien gij mij tot vader kiest,
«Dan neem ik u aan als mijn kind.
«Ik ben zeer met u verblijd,
«Omdat gij op mijne lieve dochter gelijkt."
De vorst grimlachte en zeide :
«Uwe liefde draag ik op mijn hoofd :
«Maar wat mijne zuster betreft,
«Haar verblijf is mij niet bekend."
En nu vertelde de prins
Hoe, ten tijde, dat zijne *negerie* in oproer was,
Zijne ouders hadden rondgezworven
En op de *pesara* waren verdwaald,
En hoe, toen er een maand verloopen was,
Zijne moeder de weeën had gevoeld,
En in een praauw op het strand
Bevallen was.
Zoo verhaalde hij alles wat er gebeurd was,
En de kenteekenen, die men (bij het kind) had gelaten.
«Ik wil mij zelf niet verhovaardigen" (zoo zeide hij)
«Ik wil alleen de zaak vertellen :

«'t Was een meisje,
«Waar zou ze zich nu ophouden?
«Als ik haar verblijf weet,
«Dan wil ik ook de dienaar worden van haar meester."
Toen Lila Mengindra dit gehoord had
Was hij onuitsprekelijk verblijd,
En al grooter werd zijne genegenheid en liefde
Dewijl het de broeder was van Bidasari.
Lagchend en verblijd zeide hij:
«Zeg mij, mijn zoon, Poetra Bangsawan,
«Zeg mij van welk geslacht uwe ouders zijn,
«Opdat ik uwe zuster ook kan helpen zoeken."
De prins boog het hoofd,
Terwijl hij in gedachten verzonk;
Beschaamd was hij, het te ontdekken
En bij zich zelve zeide hij: «Zal ik liegen?"
Want hij was nog niet verzekerd, dat het zijne zuster was
En wist nog niet vast, of zij zich hier bevond.
Sinapati zag hem er op aan,
Dat hij geen enkel woord sprak,
Lachte en zeide,
Terwijl hij zijne oogen niet van hem wendde:
«Wees niet bekommerd, mijn heer,
«'t Is zeker, dat uwe zuster hier is.
«'t Is goed, dat gij de waarheid zegt,
«Opdat het hart van den *mangkoeboemi* verblijd worde.
«Uwe zuster is tot een troon verheven
«Zoodat uw naam niet bezoedeld zal worden.
«Haar geslacht is als een schitterend juweel
«God heeft haar op nieuw tot zulk een stand gebragt.

«Wees dus niet meer bedroefd,
«(Wat mij betreft) ik ben hartelijk verheugd!"
De prins gaf hem een oogwenk en zeide:
«Is dit de man, wien ik mijn geheim heb toevertrouwd?
«Ik ben een weerloos vreemdeling
«En vrees dat men mij niet zal vertrouwen."
«Spreek niet alzoo", hernam Sinapati
«Want men weet het hier toch reeds,
«De *mangkoeboemi* is iemand die menschenkennis bezit,
«En het goud van tien graden weet te onderscheiden.
«Welaan *mangkoeboemi!*
«Ik wil het u zeggen, maar hij wil 't mij beletten.
«Hij is de zoon van een magtig koning
«Die zijne zuster hier komt zoeken."
Toen de *mangkoeboemi* hoorde,
Dat hij van koninklijken bloede was,
Werd zijne blijdschap en genegenheid nog grooter
Als of hij een berg met edelgesteenten had gevonden.
Hij naderde (den prins)
Omhelsde en kuste en eerde hem,
Onuitsprekelijk verheugd
Als of hij een *negerie* had gewonnen.
't Huis werd versierd met tapijten en gordijnen,
Hij bragt hem naar binnen en onthaalde hem,
Stelde hem aan zijne echtgenoot en aan allen voor,
En zijne genegenheid voor hem was niet te verzadigen.
De beide echtgenooten
Zeiden lagchende tot elkander:
«Mijne dierbare, mijn lieve,
«Hoe groot is ons geluk in onzen ouderdom!

«Toen wij uwe zuster vonden
«Waren wij opgetogen van vreugd,
«Nu heeft de koning haar tot zich genomen,
«Haar tot zijn jongere gade gemaakt
«En ons geslacht verheven
«En ons een hoogen rang geschonken,
«Terwijl het in 't begin slechts ons verlangen was,
«En onze bede, om een kind te hebben."
De prins grimlachte en zeide:
«'t Is mij nu duidelijk, dat mijne zuster hier is,
«Zou ik niet voor den koning kunnen verschijnen
«En mijne zuster leeren kennen?
«Want ik ben met het doel hier gekomen
«Om haar te ontvangen en medetenemen:
«Maar nu ben ik bevreesd,
«Dat de koning zal vertoornen en haar niet afstaan.
«Na haar dus bezocht te hebben
«Wil ik terug keeren,
«Mijn verlangen is nu nog te sterker,
«Om den koning te ontmoeten.
Allen die den prins hoorden
Schepten genoegen in zijne woorden,
Die vriendelijk en welluidend waren
Als honing, die de zee tegenhoudt.
Nadat hij nu drie dagen en drie nachten
In de woning van den *mangkoeboemi* vertoefd had,
Gaf de koning op zekeren dag gehoor,
En verscheen de *mangkoeboemi* in zijne tegenwoordig-[heid,
Hij bragt den prins mede
Met zijne geschenken

Van allerlei verschillende soorten,
  Die hem vooruit werden gedragen.
De vorstelijke koningstelg
  Had eene prachtige kleeding aan,
Zijne houding was sierlijk en bevallig
  Gelijk die van een hemelsch koning.
Zijn kleed was van *songket* geborduurd op de wijze van *tje-*
  Zijn bovenkleed was violetkleurig en gevlamd, [*larie*,
Zijn veelkleurige hoofddoek was afgezet met agaatsteen,
  Zijne kris droeg hij aan de linker zijde van de gordel.
Hij was geheel naar behooren gekleed
  En droeg armbanden met bellen en juweelen ringen.
Zijn broek was gestikt met bloemen, *poespa angkatan*
  En zijn gestalte scheen die van eene godheid. [genaamd
Buitengewoon waren zijne schoonheid en bevalligheid
  Talloos waren de paarlen aan zijne kleeding,
(In een woord) de jongeling zag er voortreffelijk uit,
  En was op een sierlijke wijze uitgedost.
Een *amulet* bezat hij, een zuivere diamant
  Waarop een vers uit den koran was geschreven.
Schoon was hij, bevallig en welgevormd
  Zoodat ieders hart voor hem werd gewonnen.
Hij bereed een' hengst
  Met een schabrak, versierd met juweelen,
Waarvan de glans zuiver en schitterend was:
  Op die wijze begaf hij zich naar den koning.
Hij ging met LILA MENGINDRA:
  Al het volk van de *pesara*, dat hem zag, stond verbaasd,
Allen roemden den prins
  Wegens zijne buitengewone vriendelijkheid.

Sommigen zeiden tot elkander:
«Van waar komt toch die jongeling?
«Met zijn schoon innemend gelaat,
«En voor wien de *mantris* behooren te buigen.
«Die doorluchte schijnt zeer verstandig!
«Gelijk een snoer van bloemen!
«Zijn tooisel als dat van een bruidegom staat hem goed!"
De prins was aan het pavillioen genaderd.
Toen de *mangkoeboemi* gekomen was, zag de koning,
Dat er iemand achter hem te paard zat.
Hij was verwonderd
En dacht bij zich zelve: «wie zou die jongeling wezen?
«Met zijne uitstekende hoedanigheden
«Gelijk een veld vol bloemen?
«Schoon is hij en bevallig
«Gelijk een bovennatuurlijk wezen."
Nu steeg de prins af, kuste zich de handen,
En verscheen voor den koning.
Hij boog zich eerbiedig, zeven malen, (en zeide)
«Dat uw heil vermeerdere! doorluchte vorst;"
De koning zeide grimlagchende (tot den *mangkoeboemi*)
«Wie is die jongeling dien gij medebrengt,
«Met zijne innemende gestalte
«En zijne vriendelijkheid en bevalligheid?"
Toen boog zich Lila Mengindra en zeide:
«Deze uw slaaf is van verre landen gekomen;
«Van de *negerie Kembajat*, aan zee gelegen,
«Is hij herwaarts gereisd:
«Hij begeeft zich onder mijne bescherming,
«Omdat hij verlangt voor U te verschijnen.

«Dit zijn zijne geringe geschenken,
«Die hij hoopt, dat genade zullen vinden."
Hier zweeg de *mangkoeboemi*
En dacht bij zich zelven:
«Ik zal zijn stand bekend maken. . .
«Maar misschien zal men zeggen, dat ik onwaarheid
«Omdat de koning mijn kind Bidasari [spreek,
«Tot zijne gade heeft genomen.
«En als zij den' vorst van een andere *negerie* ziet
«Dan zal zij trotsch worden en zich verhovaardigen."
De koning was (den prins al aanstonds) genegen,
En zeide vriendelijk:
«Kom hier, mijn vriend,
«Zet u naast mij neder.
«Als gij mij vriendschap toedraagt,
«Dan beschouw ik u als mijn jongere broeder."
De prins boog zich wellevend:
«Laat mij liever hier blijven, mijn vorst,
«Ik ben een geringe, onwaardige dienaar
«En hoop dat gij mij vergeven zult.
«Als gij regtvaardig wilt zijn, mijn koning,
«Dan wil ik een onderdaan worden van uw rijk."
De koning dacht bij zich zelven:
«Zou dit geen vorstentelg zijn, die zich vermomd heeft?
«Hij gelijkt veel op Bidasari,
«Jammer dat hij in een ander land t'huis behoort."
Nu zeide hij vriendelijk:
«Spreek de waarheid, mijn vriend,
«Van welke afkomst zijn uwe ouders?
«Verberg mij niets.

«Hoe is uw naam?
«Zeg mij de waarheid, opdat ik het weet."
De prins boog zich en zeide bedeesd:
«Mijn naam is Poetra Bangsawan.
«Ik ben een onbeschaafde dienaar
«Van lage en geringe geboorte.
«Ik hoop, dat gij mij genadig zult zijn,
«Als ik onwaarheid sprak, dan zou ik kwaad doen.
«Ik reis overal rond,
«Om eene zuster te zoeken,
«Als ik haar gevonden heb,
«Dan keer ik onmiddelijk terug."
Toen zeide de koning:
«Waar bevindt zich uwe zuster,
«Als zij in mijne *negerie* is,
«Dan zal ik u helpen om haar te zoeken.
«Is zij een broeder of zuster? (*)
«Zeg 't mij, opdat ik er onmiddelijk onderzoek naar doe.
«Blijf hier zoo lang, Poetra Bangsawan,
«Tot ik onderzoek naar haar doe.
«Vertrek niet te spoedig
«Want wij hebben nog eerst pas kennis gemaakt.

(*) De vraag van den koning luidt in het Nederduitsch eenigzins vreemd, daar de prins reeds gezegd had, dat hij eene zuster zocht. In 't Maleisch is zij echter zeer natuurlijk, want het woord سودار (*soedara*) beteekent de betrekking tusschen broeders en zusters in 't algemeen, zonder bepaaldelijk *een' broeder* of *zuster* te kennen te geven. De koning wist dus nog niet of de prins den eersten of de laatste bedoelde, zoodat in 't Maleisch zijne vraag zeer passende is.

«Blijf hier een of twee maanden
«Opdat we nader bevriend worden."
De prins boog het hoofd
En grimlachte bevallig.
De koning zag zijne gestalte en vormen,
En hoe aan de gansche kust zijn weerga niet was.
Nu boog de prins zich voor hem (en zeide):
«Uwe bevelen draag ik op mijn hoofd.
«Gij zijt een doorluchte koning
«Ik een geringe, nietige dienaar.
«Ik ben een kind van Lila Mengindra,
«Maar van mijne zuster reeds sedert lang gescheiden,
«Al wat gij denkt dat voor haar goed is,
«Bid ik van uwe genegenheid en liefde.
«Zij, die ik zoek is eene zuster
«Zij trekt mij tot zich.
«Want ik weet nu zeker,
«Dat zij uwe bediende is geworden.
«Ik ben een onderdaan van uw' vader, den koning,
«In de *negrie Kembajat*, waar ik altoos gewoond heb.
«Ik bid u om vergeving, mijn vorst,
«Gij kent nu al mijn verlangen."
De koning verheugde zich
Daar hij in zijne stem die van Bida herkende.
En vroeg aan Sinapati:
«Tot welk geslacht behoort hij, mijn vriend,"
Sinapati boog zich voor den vorst en zeide:
«Duizendmaal bid ik om vergeving!
«Hij behoort tot het geslacht der vorsten en Kalifen,
«Zijne *negerie* is niet ver, en zijn rijk schoon.

«Zijne *negerie* is volkrijk en groot
  «En de koning is er regtvaardig en genadig.
«Vele schepen liggen er in de baai
  «Met allerlei soort van gezagvoerders."
Bij deze woorden
  Was de koning verheugd,
Toen hij hieruit hoorde
  Dat zijn schoonvader een magtig koning was.
Verblijd deed hij nog nader onderzoek,
  Waarop hem door Sinapati werd geantwoord.
«Omdat zijne *negerie* vroeger werd verwoest,
  «Is er droefheid en vloek over hem gekomen."
Toen de koning dit hoorde,
  Werd het hem duidelijk dat hij van een aanzienlijk ge- [slacht was,
Van koninklijken bloede,
  En hij slechts tegenspoed in zijn rijk had ondervonden.
Sinapati verhaalde verder
  Van al de grootheid en magt van den koning (van *Kem-* [*bajat.*)
De vorst kon zich nu niet langer bedwingen,
  Verliet zijn troon, liep op den prins toe,
Hij verliet zijn troon
  En zeide tot den prins:
«Kom, treed mijn paleis binnen!"
  En overlaadde hem met welwillende gunst.
De prins dacht nu bij zich zelven,
  Toen hij de genegenheid van den koning zag:
«Als mijn vader dit hoort,
  «Hoe zal hij dan den koning prijzen,
«Want door zijnen zegen
  «Zijn wij bewaard gebleven, om zijns naams wille.

«Hoe regtvaardig en liefderijk is hij!
«En hoe veel *fakiers* en armen verzorgt hij!"
Al wat de prins hoorde
Verrukte hem van blijdschap en aandoening.
Zijne houding was goed en bevallig,
Vriendelijk en innemend zijne handelwijze.
De koning geleidde den jongen prins bij de hand
En bragt hem in zijn paleis.
Daar ontmoetten ze Bidasari
Zittend bij een gegraveerd Chineesch venster.
Toen ze den koning zag,
Dacht ze bij zich zelve:
«Welk jongeling brengt hij daar mede
«Met zijn goed en bevallig gelaat?"
De koning zette zich naast haar neder,
De prins ging ter linker zijde zitten.
Hij boog zich voor de vorstelijke echtgenooten,
En gedroeg zich wellevend.
De prins wierp steelsgewijze zijne blikken op Bida,
Boog het hoofd en dacht bij zich zelven:
«Schoon is het gelaat mijner zuster
«Bijna gelijk aan dat van mijn' vader."
De koning zeide lagchende:
«Spreek hem aan, mijne lieve,
«Hij is uw jongere broeder,
«Zoo even gekomen om u te ontmoeten.
«Van de *negerie Kembajat* is hij herwaarts gereisd,
«En gij zijt het, die hij zoekt,
«Uw vader is eerst onlangs in zijne *negerie* terug,
«En zit den ganschen dag te treuren."

Toen Bidasari dit hoorde
  Steende zij en zuchtte.
Ze zweeg, en dacht,
  Dat de koopman haar eigen vader was.
Ze boog het hoofd en zweeg,
  En was bedeesd, omdat men haar aanstaarde
En ze haar vader en moeder niet kende,
  Maar den koopman en zijne vrouw voor haar ouders hield.
«Ik ben iemand van geringe afkomst,
  «Mijn verstand is niet ontwikkeld,
«Die vorst is van zijn koninklijken troon
  «Hier gekomen, om iets onzekers te verhalen:
«Als ik de dochter ben van een' koning
  «Waarom heeft hij mij hier dan verstooten?
«Schaamt hij zich niet
  «Van, in al dien tijd, nu eerst naar mij te laten zoeken?
«Het is zoo ver
  «Van *Kembajat* tot hier —
«Waarom heeft die koning rond gezworven
  «En zijn kind op de *pesara* verstooten?
«Ik ben eene ongelukkige!
  «Hoe kan ik broeders of zusters hebben,
«Want de koopman heeft slechts een eenig kind,
  «Meer heeft hij er niet."
De prins boog zich nu en zeide eerbiedig:
  «Uwe woorden draag ik op mijn hoofd,
«Voed geen wrok in uw gemoed,
  «Indien gij van lage afkomst zijt, dan ben ik het ook;
«Dewijl zijne *negerie* verwoest was
  «Heeft mijn vader dit verdriet geleden.

«En eerst onlangs is hij in zijne *dessa* terug,
«Want eerst onlangs is het land weer in rust.
«Ik zelf heb gezien
«Hoe veel hartzeer hij heeft geleden :
«Uw naam noemt hij niet dan met tranen in zijne oogen
«Hij heeft u niet vergeten.
«Vergeef hem dus wat hij misdaan heeft—
«Denk daarover ernstig na.
«Zou iemand zich (vrijwillig) zoo verachtelijk maken
«Dat hij zijn kind in een *dessa* verstoot ?"
De koning zeide daarop :
«Gij spreekt naar waarheid, mijn vriend,
«Want ze wisten niet, waar hun weg heen leidde,
«Hun kind was nog klein en een meisje :
«Het was bijna onmogelijk het medetenemen,
«Wegens al de doornen en boomstammen.
«Daarbij dwaalden ze in de wildernis,
«Bij eene hitte, om te verbranden.
«Antwoord hem dus, mijne lieve," (zeide hij tegen zijne
«Hij komt, om u te ontmoeten." [gade)
De koning was aangedaan
Toen hij den prins aanzag,
Die naderde en
Zich voor de voeten der vorstin nederwierp.
Bidasari sloot haar' broeder nu in hare armen,
En de beide echtgenooten kusten en omhelsden elkan-
Daarop boog hij zich voor den koning, [der.
Die hem omhelsde en kuste en zeide :
«Onttrek haar uw hart niet, mijn vriend,
«Omdat uwe zuster zoo stuursch tegen u geweest is."

Nu nam de vorst de beteldoos en bood hem die aan,
De prins nam haar, en gebruikte er van.
De koning sprak zachte en vriendelijke woorden,
Beiden werden elkander meer en meer genegen.
De prins zette zich toen weder neder, en verhaalde
Van het verdriet zijner ouders;
Hij weende bij dit verhaal
En allen, die er tegenwoordig waren, weenden met hem.
Men bragt toen rijst voor den maaltijd op,
Ze werd voor hunne zitplaatsen gereed gezet.
De *mendars* bragten schenkbladen binnen
Met orde, beleefdheid en eerbied.
Toen sprak de koning vrolijk:
«Kom, mijne lieve, laat ons eten."
Bidasari antwoordde: «Beter is het,
«Dat gij alleen eet, mijn meester,
«Ik ben niet meer dan een uwer onderdanen,
«Laat mij met mijn' gelijke eten."
Toen hernam de vorst:
«De bedoeling mijner woorden is opregt,
«Beschouw u niet zoo van mij verwijderd
«Want wij zijn van eenen bloede:
«Bovendien ben ik met u vereenigd,
«En als ik dus anders handel, dan handel ik slecht."
Nu aten de drie vorstelijke personen
En schertsten en vermaakten zich.
Allen die er om stonden en 't zagen
Werden er vrolijk door en verblijd.
Na gegeten te hebben
Gebruikten ze *siri* uit de beteldoos

En allerlei reukwerken.
  Daarop nam de prins zijn afscheid.
Lagchende vroeg de koning :
  «Waar wilt gij heen, mijn broeder ?"
De prins boog zich en zeide :
  «Ik wil terug gaan naar 't huis mijner ouders."
Maar de koning hernam met een vriendelijke stem :
  «Ga niet terug naar LILA MENGINDRA !
«De broeder en zuster hebben elkander nu leeren kennen,
  «En zijn elkander hartelijk genegen;
«Er is hier plaats genoeg voor u
  «Er zijn rustbanken in overvloed, —
«Blijf hier dus, mijn broeder,
  «Met al uwe dienaren en bedienden."
De prins boog zich, begaf zich naar buiten
  En deelde den koopman mede :
«Ik zal hier blijven
  «En verhuizen naar het paleis van den koning.
«Daar heeft de koning mij een verblijf aangewezen
  «Met mijne *bedoeandas*."
De *mangkoeboemi* boog zich en zeide : «Zoo is het goed :
  «Want beter is het in de nabijheid van den koning."
Nu verhuisde de prins naar het paleis
  Met al de menschen, die hij meê had gebragt :
Al de *mantris* verzamelden zich daar,
  En schertsten en vermaakten zich al dien tijd.
Zoo lang hij te *Indrapoera* was,
  Betoonden hem de koning en zijne gade hunne liefde,
Ontboden hem dagelijks in hunne nabijheid
  En speelden en lachten met hem.

De vorstin Bidasari werd weldra bekend
  Als de dochter eens konings van een ander land;
Dat nieuws verspreidde zich het gansche land door,
  En dat haar broeder gekomen was, om haar te zoeken.
De vorstin Lila Sari was verbaasd
  Bij 't hooren dezer tijding omtrent Bidasari,
Ze zat in hare eenzaamheid te zuchten,
  Gevoelde eene onuitsprekelijke droefheid,
Verloor bijna haar verstand en was ten einde raad.
  Ze zeide tot een *mendar*:
«Door mijne overhaasting heb ik verkeerd gehandeld,
  «En mij te veel bloot gegeven.
«Ik hoopte op het gedrag der *dayangs*
  «Maar ze komen niet meer hier;
«Alle vier hebben ze zich daar ginds heen begeven
  «En toonen Bidasari een vriendelijk gelaat,
«Niemand is er meer, dien ik hulp kan vragen.
  «Al mijne listen en pogingen zijn mislukt.
«Men moet die *dayangs* maar vertrouwen!
  «Ze veinsden vertoornd te zijn, toen ze vertrokken,
«Ik dacht dat men ze kon gelooven,
  «Daarom nam ik ze tot mijne vertrouwden,
«Nu zijn ze de vertrouwden van Bidasari geworden,
  «En dragen bij haar het eten op."
Dang Lila naderde, boog zich en zeide:
  «Trouwlooze daden geven nimmer voordeel:
«God toont weldra,
  «Wie brave menschen en niet schuldig zijn.

«Die *dayangs* zijn bitter bedroefd (en verlangen naar u),
«Maar vreezen voor den toorn (des konings),
«Aan ieder, die door den vorst bemint wordt,
«Toonen zij een vriendelijk gelaat.
«Bedenkt gij niet, vorstin,
«Dat gij zelve zoo (verkeerd) hebt gehandeld?
«Zoo lang de koning op u vertoornd is geweest,
«Is niemand uwer vrienden hier gekomen,
«Ze zijn weg gebleven en hebben zich niet vertoond
«Als of gij ziek waart, en de geneesmiddelen verboden [zijn.
«Zoo lang de koning hier niet gezien is,
«Zijn hier ook geen geschenken gebragt."
Sommige der *mendars* zeiden (onder elkander):
«'t Best is, dat wij ons zelve kennen;
«Den magtigen koning
«Behooren wij niet te beleedigen en te beschimpen."
De vorstin werd (door dit alles) nog meer verbitterd, en [zeide:
«Tracht mijn hart niet te verligten!
«Hij acht mij niet meer,
«En ik wil mij niet vernederen (voor hem).
«Waarom kwam hij hier
«Die onbeschaamde?
«Ofschoon de koninklijke trom zevenmaal voor haar ge- [slagen is
«Heeft haar geluid toch reeds vroeger voor mij weergalmd!
«Wat is dat voor een koning die hier is gekomen?
«Wie weet of hij niet een zoon is van roovers,
«Die haar hier heeft verstooten,
«En zich nu voor een konings zoon uitgeeft?
«Wie weet of zij geen menschwording zijn van een *loetong* [of aap,
«Die door Lila Djoehara zijn aangenomen.

«Ieder, die hem een weergâ van BIDASARI noemt,
«Heeft de oogen door pijn verblind.
«Gij allen, *dayangs*, gaat onverwijld
«En vorscht het gedrag dier *dayangs* uit,
«Die zich zelve tot bedienden van BIDASARI hebben gemaakt
«En nu bijzitten van den koning wenschen te worden!"
Wel hield ze zich vertoornd
Maar inderdaad had zij berouw.
Tegen niemand kon ze meer klagen,
Haar ligchaam werd mager van verdriet:
Vroeger kon ze verkrijgen al wat ze verlangde,
En haar hart bij de koning vertroosten,
Al hare begeerten kon ze vervullen,
Zonder dat het haar iets kostte:
Nu waren alle *bitis* en *perwaras* vertrokken
Naar den koning.
Ze werden door LILA SARI wel weder terug ontboden,
Maar de koning stond het niet toe.
Haar hart ontgloeide al meer en meer (van toorn)
Als of een scorpioen haar had gestoken.
Want zij had nog te meer berouw
Wanneer zij zijne vriendelijkheid jegens haar zich [herinnerde,
Hoe hare woorden zoo buitensporig waren
En hij daarom in woede ontvlamd was:
Ook was haar hart bitter bedroefd
Omdat ze vroeger een hofhouding had.—
Maar de vorstin BIDASARI
Zeide, toen ze al die *mendars* zag,
Tot den koning:
«Zend die *mendars* haar terug,

«Want als gij ze bij u houdt
«Zal Lila Sari eindelijk geheel alleen zijn."
Grimlagchend en met een vrolijk gelaat hernam de vorst:
«Ik laat ze niet weder vertrekken;
«Dewijl haar wil zoo woest en onstuimig is
«Niemand haar in hare begeerten belemmert,
«En haar mond zoo bitter en razend is,
«Moge ze thans geheel alleen blijven."
Met een' vriendelijken blik der oogen zeide de vorstin:
«Gij zijt al te zeer vergramd;
«Ze heeft zoo (verbitterd) tegen u gesproken,
«Omdat ze aan een hofhouding gewoon was.
«Wat heeft ze toch tegen u misdaan
«Dat gij haar dus bejegent?
«Na haar op uw schoot gestreeld te hebben,
«Hebt gij haar nu in droefheid verstooten?"
Met een bezorgd gelaat voegde zij er bij:
«Wees niet zoo buitensporig op haar vertoornd:
«Want als zij de stamper en vijsel moet handteren,
«Dan zal 't u zelf ook tot schande zijn."
Met een schitterend gelaat zeide toen de koning:
«Niet dat ik bij haar niet zou willen terugkeeren,
«Ik ging immers tot haar, maar zij joeg mij weg,
«Maar zij zeide: ««Ik schuw u te zien.""
«En vele onverstandige woorden voegde zij er bij:
«Al wat ze verder zeide was nog meer beleedigend.
«Ik kwam haar vriendelijk en minzaam aanspreken,
«Maar ze riep mij toe: ««Ik ontvang u niet!""
«Ze heeft dus haar eigen ongeluk bewerkt,
«En is op mij vertoornd geworden:

«Haar gedrag was dom en dwaas:
«En ze noemde mij verachtelijk en gemeen."
De vorstin BIDASARI hernam:
«Trek u dat niet aan, mijn vriend,
«Omdat wrok en nijd haar kwelden
«Sprak zij op die wijze tot u.
«Vroeger streeldet en liefkoosdet gij haar,
«Daarom is zij nu zoo stuursch en vergramd.
«Gij hebt haar bovendien gedreigd en naar haar gegrepen,
«Misschien hebt gij haar hals of nek wel geraakt."
Toen de koning deze vriendelijke woorden hoorde,
Begon zijne ontevredenheid voor een lachje te wijken
En zeide hij: «Ja, mijne reine ziel,
«Gij spreekt verstandig en goed.
«Hoe zou mijn hart aan u niet verbonden zijn
«En met u vereenigd het leven willen ten einde loopen?
«Vroeger waren wij verwijderd, nu willen we elkanderen
«En nimmer ons weder scheiden. [naderen,
«Tak van mijn hart, glans mijner oogen,
«Gij verlangt slechts het goede.
«Ik spreek de waarheid,
«Ik houd veel van u.
«Zoo (als gij zegt) is het goed;
«Wanneer gij 't verlangt, zal ik naar haar toe gaan,
«Misschien is het Gode welgevallig
«Dat ik ga, om de zaak in orde te brengen.
«Maar eerst moet zij het ondervinden
«Opdat ze haar misdrijf inzie.
«Wanneer ze berouw getoond heeft,
«Dan zal ik haar gaan zien."

Terwijl ze zoo met elkander zaten te spreken
Was de echtgenoot van den *mangkoeboemi* er tegen-
Ze zat in gedachten verzonken, [woordig,
En hare tranen stroomden,
Want ze dacht bij zich zelve:
«Mijn kind voedt geen wrok in haar hart.
«Ze grimlacht en zwijgt
«Jegens iemand van zulk een' slechten inborst."
Bidasari grimlachte en zeide:
«Gij kent het geheim (van mijne vroegere ongelukken)
«Maar denk daar niet meer om, (want)
«Ik wil mijn' goeden naam niet verliezen."
Dang Bidoeri bragt nu de rijst op
Voor den koning en zijne gade.
«Kom, vorstin, laat ons eten!"
Zeide de vorst.
Ze spraken te zamen en praatten
Terwijl hunne liefde en genegenheid vermeêrde.
Vervolgens beval hij de bedienden en *mendars*
Den prins te roepen.
De bedienden en *mendars* gingen
En zeiden beleefd:
«De koning ontbiedt u, mijn heer,
«Hij beval ons u, doorluchte, te roepen."
Grimlagchend kwam de prins binnen
En boog zich voor den koning
Met een vriendelijk gelaat.
«Kom hier, zet u neder!" riep de koning hem toe.
Toen aten de drie vorstelijke personen te zamen,
Omgeven van de *dayangs* en bedienden,

Ze aten, onder allerlei gesprekken,
  En verheugden zich en lachten.
Nadat de maaltijd was afgeloopen
  At de koning *siri* uit de beteldoos,
En gebruikte reukwerken,
  Terwijl de prins zich verwijderde.
Zoo lang de prins bij hen was,
  Was 's konings vreugde uitgelaten,
En ook van den *mangkoeboemi* Lila Mengindra
  Hield hij gedurig meer.

Na twee maanden lang gegeten en gedronken
  En in vreugde te hebben doorgebragt,
Herdacht de prins aan zijne ouders in hunne droefheid,
  En hoe hij ze vol kommer had achtergelaten.
Met bezorgheid in zijn hart
  Zeide hij : «Ik wil vertrekken !"
En gaf zijne togtgenooten bevel
  Alles in gereedheid te brengen,
Hij zeide toen tot Sinapati :
  «Ik ben bitter bedroefd,
«Omdat ik mijne zuster moet verlaten
  «Ten einde naar mijne ouders terug te keeren.
«Ik leef hier in vrolijkheid en vreugd
  «Terwijl mijne ouders in kommer zijn achter gebleven."
Sinapati boog zich toen en zeide :
  «Ik zal u vergezellen."

VIJFDE ZANG.

Nieuwe zang. Op zekeren dag
Verschenen de *mantris* voor den koning op het pavil-
Ook de koninklijke vorstentelg kwam [lioen.
En wierp zich voor de voeten des konings.
De koning riep hem toe met een vriendelijk gelaat :
«Zet u hier naast mij, mijn broeder.
«Een' ganschen dag heb ik u niet gezien
«En nu is mijn verlangen naar u groot."
De prins boog zich met een gloeijend gelaat en zeide :
«o Mijn koninklijke heer
«Zoo gij 't mij vergeven wilt,
«Dan verlang ik terug te keeren,
«Ten einde aan mijne ouders berigt te brengen
«Opdat hunne harten niet langer treuren.
«Ik hoop op uwe genade, doorluchte vorst!
«Mijn vader beval mij herwaarts te gaan, om mijne
«Want hij was zeer beangst, [zuster te zoeken,
«Dat zijn naam misschien tot schande zou worden.

«Uwe goedheid is zoo overvloedig, o koning,
«En mijn vader heeft daar nog niets van vernomen."
De koning zag hem aan en zeide,
Terwijl zijn hart hevig ontroerde:
«Ach, mijn broeder, met uw schitterend gelaat,
«Waarom wilt gij zoo spoedig vertrekken?"
Met een droevige houding voegde hij er bij,
Daar hij zich aangedaan gevoelde:
«Naauwelijks hebben wij elkander ontmoet,
«En ik heb mij nog niet aan uwe genegenheid verza-[digd!"
Grimlagchende hernam de prins:
«Wees niet bedroefd, mijn heer.
«Wanneer ik voor mijn vader zal verschijnen,
«Zal ik hem goede tijding kunnen brengen;
«Ik zal hem het lot mijner zuster verhalen,
«Opdat zijn hart zich omtrent haar geruststelle.
«Als ze uwe overvloedige goedheid vernemen,
«Dan zullen mijne ouders zich zeer verblijden.
«Want uwe genegenheid en gunst zijn groot
«Vooral jegens uwe bloedverwanten.
«Ik denk dat gij mij tot uw' onderdaan wilt maken
«(En daarom) zal ik weldra terug keeren."
Nu vermeerderde nog de aandoening des konings
En zeide hij met eene zachte stem:
«Vraag verlof aan uwe zuster
«En hoor wat zij zegt!"
De koning ging naar binnen
En leide den prins aan zijne hand.
Ze vonden de vorstin BIDASARI,
En bij haar de *dayang* AGOES DJOEHARI.

De beide vorstelijke personen traden binnen,
Zetten zich neder en gebruikten *siri* uit de beteldoos.
De vorstin sprak den prins aan:
«Kom hier, mijn broeder,
«Waarom zijt gij in twee dagen niet hier geweest?
«Van den morgen tot den avond heb ik er om getreurd."
De prins zag haar en zeide, zich buigende:
«Omdat ik veel te doen had, ben ik niet gekomen.
«Al mijne togtgenooten hebben zich verzameld,
«Al die lieden, verlangen (te vertrekken).
«Morgen ben ik dan ook van voornemens te gaan,
«En van de lichte maan gebruik te maken."
Toen de vorstin deze woorden hoorde,
Gevoelde ze zich zeer ontroerd,
Stortte een' vloed van tranen
En was in haar hart bitter bedroefd.
Hevig ontsteld, zeide ze tot hem:
«Ach, doorluchte prins,
«Is uw hart daartoe instaat
«Nadat we elkander nog pas hebben ontmoet?
«Dewijl gij u als mijn broeder hebt bekend gemaakt,
«Heb ik u lief gekregen en bemin ik u.
«Nu ben ik geheel buiten mij zelve
«Daar ik hoor, dat gij zoo spoedig wilt vertrekken.
«Zeker ben ik van geringe afkomst
«En hebt gij u ten onregte voor mijn broeder verklaard.
«Ik ben een krachteloos en onnuttig wezen —
«Hoe zal ik dus de liefde van een magtig vorst vertrouwen!"
De prins boog, bij deze woorden, het hoofd,
En was hevig ontsteld.

Weenend naderde hij en zeide:
  «Verontrust u niet zoo, mijne zuster!
«Ik wil terug keeren, omdat
  «Onze ouders waarschijnlijk zoo bekommerd zijn.
«Ik bemin u zoo, mijne dierbare,
  «Dat mij mijn ziel bijna ontvliedt.
«Indien gij op die wijze spreekt, mijne lieve,
  «Dan stijgt mijn onrust al hooger en hooger.
«Nu ik u gezien heb
  «Kan ik bijna niet van u scheiden, (maar)
«Ik vrees het bevel onzer ouders,
  «Die mij den meesten spoed aanbevalen.
«Uwe liefde waardeer ik hoog
  «En ik bid om uwe genade."
De vorst was diep geroerd
  En had medelijden, bij 't zien van den toestand zijner [gade,
Streelde haar, gaf haar een *sepah*,
  En zeide, op een' vriendelijken toon:
«Mijne lieve, mijne dierbare vrouw,
  «Wat is uw gevoelen?
«Laat uw broeder eerst terug keeren
  «Dan zullen wij vervolgens uwe ouders hier zien."
De koningin boog het hoofd,
  Weende bitter (en zeide):
«Ik zal het hem niet beletten,
  «Laat hij doen wat hij verkiest.
«Ik ben een vreemde vondeling,
  «Wie zou mij genegen zijn en mij gedenken?
«Als men mij maar half wil erkennen
  «Dan is 't beter dat men mij maar geheel verstoot!"

Toen boog zich de prins en zeide verheugd
  Terwijl hij haar de tranen afdroogde:
«Ach mijne lieve, ach mijne dierbare,
  «Ongetwijfeld zijt gij mijne zuster!
«Wees niet mistroostig
  «En spreek niet op zulk eene wijze.
«Ik heb opregt en waarachtig u lief
  «Dat is God bekend.
«Als gij mij niet wilt laten gaan,
  «Dan kan ik er niets aan doen.
«Ik leef hier in blijdschap, etende en drinkende,
  «Maar laat mijne ouders ondertusschen in kommer en [verdriet.
«Mijn vader ziet vol verlangen uit
  «Naar berigten omtrent u;
«En nu ik ontdekt heb, dat de koning u heeft gehuwd,
  «Begéeren onze ouders dat ook te weten."
Toen sprak de koning met een schitterend gelaat:
  «Keer niet terug, mijn broeder,
«Ik zal *mantris* en *hoeloebalangs* zenden
  «Met een' brief.
«Als (uw) koninklijke (vader) het goedkeurt,
  «Dan hopen wij hem zelven hier te zien.
«Wanneer gij terug zijt gekeerd,
  «Dan zou zijn hart niet zoo (van verlangen) meer gloeijen.
«Ik zelf wil gaan
  «Om uwe ouders te ontvangen."
Toen boog zich de prins en zeide:
  «Zend liever uwe *mantris*,
«Want, ofschoon mijn raad verkeerd
  «En onverstandig en die van een onwetende is,

«Geloof ik toch, dat gij een aanzienlijke koning .
  «Uwe *negerie* niet behoort te verlaten."
Toen de vorstin Bidasari dit hoorde
  Verheugde zij zich bovenmate :
En toen zij het opgeklaarde gelaat van haar broeder zag
  Nam ze de beteldoos en bood hem die aan.
De koning zette zich ver (van zijn troon) neder, en lachte,
  En vleide zijne gade :
«Mijn ziel, gij bemint uw' broeder te zeer,
  «Dewijl hij van eenen bloede met u is,
«Mijne dierbare vriendin,
  «Zoo even scheent gij ontevreden te zijn ,
«En dewijl gij vertoornd op hem waart
  «Was ik daarom hevig ontroerd.
«Verontrust u thans niet meer, mijne lieve.
  «En spreek tot hem niet meer op zulk een' toon.
«Al wat gij verlangt
  «Geef mij dat (openhartig) te kennen."
Nadat ze dus waren overeengekomen
  Liet (de koning) Lila Mengindra ontbieden :
Onmiddelijk kwam deze en verscheen
  Voor den koning en den prins.
De koning riep hem toe : «Kom hier, zie
  «Mijn oom; hebt gij het voornemen
«Een' brief, tot teeken dat wij nog leven, te zenden
  «Aan den doorluchten koning van *Kembajat?*"
Zoo sprak de koning
  En riep den *ferdana mantri* :
Deze kwam binnen en kuste zich de handen.
  De koning sprak hem aan : «Kom hier !"

En zeide met een vrolijk gelaat:
«Ik heb u ontboden
«Dewijl ik, mijn oom de *mantri*,
«U een' brief wil laten schrijven."
Nadat de *mantri* dit gehoord had,
Nam hij een vel fijn papier, en
Zette zich op eene behoorlijke wijze neêr te schrijven
Een duidelijk schrift met vergulde letters.
Hij zat te schrijven, terwijl hij peinsde,
Vóór den doorluchten koning:
«Welaan!" riep de vorst, «mijne bloedverwanten
«Hoort den inhoud van den brief:
««Lof zij aan God, dien alle lof toekomt, [ontzegt;
««Wien geene dwaling de hem toekomende hulde
««Wiens voornaamste gunstbetooning is [opgevolgd.
««Over hem, die door geen (ander) profeet wordt
««Deze duidelijke brief
««Waarin ik mijne groete en vereering aanbied,
««Komt van uw' geringen zoon,
««En doe de Heer van 't Heelal geworden,
««Van ons uw' zoon en uwe dochter,
««Voor het gelaat van u, magtige koning!
««Ook de koopman Lila Djoehara buigt zich voor u
««En onder uwe voetzolen.
««Moge God de Schepper van alles
««U bij een zuiver ligchaam bewaren.
««En moogt gij, aanzienlijke man
««Verstandig en welopgevoed, dezen ontvangen.
««Zoo zij het, o Heer der legerscharen,
««o Beminde God, genadigste aller genadigen!

««Uw gelaat is als de glans van een spiegel,
««Volmaakt, regtvaardig zijt ge en geloovig!
««Na dit gezegd te hebben,
««Hoor nu mijn verhaal.
««Dewijl uw kind naar u verlangt
««Stroomen hare tranen onophoudelijk.
««Ons verlangen naar u is niet te beteugelen, [ven:
««'t Verlangen van ons beide echtgenooten, uwe sla-
««Zoodat, indien het voor ons niet te moeijelijk was,
««Wij onmiddelijk voor u zouden verschijnen.
««Daarom is nu 't verzoek van ons, uwe kinderen,
««Onder uwe voetzolen,
««Indien er geene verhindering is,
««U, onze ouders, hier te ontvangen.
««Wij zijn begeerig u te ontmoeten,
««'t Hart uwer kinderen verlangt onuitsprekelijk.
««Den ganschen dag zijn wij bezorgd en bedroefd—
««Gelukkig dat onze broeder, de jonge prins, hier is!
««Wij hebben geen enkel teeken van herinnering aan u,
««Dan slechts onze gebeden.
««Dit losse vel papier zij het bewijs onzer liefde,
««'t Geen het behelst worde u bekend." "
Nadat de *mantri* dit geschreven had,
Wilde hij het aan den koning overhandigen,
Maar de koning beval: «Lees het eerst voor."
Terwijl hij het hoorde, verheugde hij zich.
En nadat de *dalang* den brief had geschreven
Vertrok de koning,
En verzamelde de *mantris* en *hoeloebalangs*
En een ontelbaar groot leger.

Tien *mantris*
  Namen olifanten en paarden mede,
En bragten den brief van den koning
  Naar zijne ouders, om hen te ontvangen.
Een *laksimana* ging mede als afgezant
  Met vaandels en standaarts van juweelen omzet.
De koning beval hem
  Vele geschenken medetenemen.
SINAPAPATI ontving den titel van *laksimana mantri*
  En een volkomen uitrusting van den koning,
En, behalven dat, nog vele *mantris*
  En honderd bedienden, die hem volgden:
Want de koning was hem zeer genegen
  Dewijl hij de gewoonten van het rijk kende,
En hij vriendelijk was en verstandig ter taal
  En zijn' goeden naam (altoos) trachtte optehouden.

Nadat hij het gezantschap naar de *negerie* had gezonden.
  Ging de koning naar zijne gade,
Was hartelijk blijde en verheugd,
  En verdubbelde zijne liefde voor de vorstin.
De *mangkoeboemi* LILA MENGINDRA
  Werd al meer en meer door den koning bemind,
Want hij gaf goeden en wijzen raad,
  En voldeed gaarne aan 's vorsten bevelen.
Hij kwam dikwijls bij de koningin,
  At bij haar met zijne echtgenoote,
Werd door haar hartelijk bemind
  Terwijl al zijne verlangens werden ingewilligd.

Zijn rijkdom en geluk vermeerderden dagelijks
  Want de koning schonk hem zijn gansche vertrouwen,
Hij eerde en achtte hem
  En gaf hem al wat hij verlangde.
In de gansche *negerie Indrapoera*
  Was niemand hem gelijk.
Hij was naauw verbonden
  Aan den ouden *ferdana mantri*;
Beide de *mantris* waren even voorzigtig,
  Even wijs, even verstandig en even volmaakt.
Zij hadden beide in 't paleis het bevel (over)
  Klein en groot, aanzienlijk en gering.
Beide de *mantris* waren eenstemmig
  En bewaarden hun' goeden naam.
Allen, die den koning beminden,
  Beloonden zij met weldaden.
De zee en het land, in 't gansche grondgebied,
  Stonden onder hunne bevelen:
Ze gaven verscheiden *bahars* (goud) uit
  Om het goedkoop (onder het volk) te verkoopen.
Ze gaven vroeg en spade goeden raad,
  Opdat niets (hunne onderdanen) verhinderde of in den [weg stond,
En ontvingen allerlei geschenken
  Hoe meer kooplieden er kwamen.
De koning leefde in zijn rijk
  Van dag tot dag gelukkig en tevreden.
Al wat hem ontbrak liet hij vragen
  Aan den *mangkoeboemi*, die over zijne goederen gesteld [was.

ZESDE ZANG.

Nu wordt er gesproken van den *laksimana mantri*,
  Die aan de grenzen van de *negerie* gekomen was.
Toen de koning van *Kembajat* dit vernam
  Was hij onbegrijpelijk verheugd.
Hij deelde het aan zijne gemalin mede,
  En begaf zich toen naar het pavillioen, bij de *mantris*.
Met een opgehelderd gelaat beval hij:
  «Gaat hem ontvangen en geleid hem herwaarts."
Toen gingen de *mantris* en *hoeloebalangs*
  En namen olifanten en geopende *payongs* mede.
Ontelbaar was het volk dat hen volgde,
  Met *seroenis*, *gongs* en *genderangs*.
Ze ontmoetten den *laksimana mantri*,
  Vatten zijne handen,
Groetten hem eerbiedig,
  En boden hem geschenken aan.
De *mantris* van *Kembajat* bragten huns konings bevelen
  Aan den *laksimana mantri* en de jeugdige *penggawas*.

Nadat ze die bevelen gehoord hadden
  Trokken allen voort, de *mantris* te paard.
Zoo kwam het gezantschap aan.
  Toen de koning het gewaar werd
Was hij hartelijk verblijd
  Als of zijn kind gekomen was.
Allen bogen zich voor den koning,
  Die de geschenken aannam,
Terwijl de gesnedenen den brief ontvingen
  En aan den *ferdana mantri* overreikten.
Deze boog zich nu
  En de vorst nam den brief uit zijne handen aan.
Opende dien, met een opgeruimd gelaat,
  En las hem in eigen persoon.
Toen hij den inhoud van het papier vernam,
  Was zijn gemoed hevig aangedaan:
Den braven en opregten *mangkoeboemi*
  Kon hij zijne liefde nimmer vergelden,
Omdat zijn kind tot een troon was verheven
  En aan een' magtigen koning was gehuwd:
Hij was buiten zich zelve van blijdschap
  En wilde haar onmiddelijk zien met zijne oogen.
In den brief was het duidelijk vermeld
  Dat hun verlangen was, hem met hunne oogen te zien.
Hij was hevig aangedaan bij deze tijding
  En zeide tot den *laksimana mantri:*
«Heeft mijn eenige zoon, de prins,
  «Ook geen vrijheid verkregen om terug te keeren?"
Toen boog zich de *laksimana* en zeide vol mededoogen:
  «De koning wilde hem niet laten gaan,

«Drong hem met tranen en gebeden te blijven,
«Hij, zoo wel als zijne gemalin, dachten,
«Dat, indien hun broeder herwaarts terug keerde,
«Hun vader ook niet tot hen zou komen.
«Ik breng het geschrift en de woorden
«Van uwe kinderen aan u over.
«Hun hoop is, dat ze genade bij u zullen vinden,
«En ze bevalen mij u te ontvangen.
«Duizendmaal vergeving over mijn hoofd!
«En zie gij mij genadig aan, mijn vorst!
«Opdat uwe beide kinderen terug keeren
«En de beide *dessa's* één rijk mogen worden!"
Toen de koning dit gehoord had,
Zeide hij vriendelijk:
«Welaan, mijn zoon, de *laksimana mantri!*
«Ik zal nog zeven dagen wachten."
Nu zette de koning zich neder [te vernemen;
Om nog nadere berigten van den *laksimana mantri*
Allerlei verhalen en tijdingen deelde deze mede,
En allen die het hoorden werd het bekend.
Toen de avond gevallen was
Verwijderden zich de *mantris* (van *Indrapoera)*;
De koning wees hun een paleis aan
En zond hun dagelijks eten.
De koning beval toen zijne *mantris*:
«Maakt u gereed!"
En begaf zich vervolgens naar zijne gemalin,
Om ook haar het lot hunner dochter te verhalen.
«Welaan, mijne lieve," (zoo zeide hij)
«Na zeven dagen denk ik te vertrekken.

«Want ik gevoel mij bezorgd en bekommerd,
«En verlang onuitsprekelijk naar ons kind."
Hij vereenigde toen zijne *mantris,* ouden en jongen,
Verzamelde volk en olifanten en paarden,
En binnen zeven dagen was alles gereed,
Om ter goeder ure te vertrekken.
Terwijl de glans der starren nog niet was verdonkerd,
Weergalmde de koninklijke *gong,*
En werd herhaaldelijk geslagen.
Daarop stond de schare met blijdschap op.
Ook de *mantris* en *hoeloebalangs* stonden op
En namen hunne glinsterende helmen.
Hunne ontbloote zwaarden schitterden en blonken,
En zoo omgaven ze den koning.
De banieren en vaandels vlogen vooruit
(En wapperden) hier en ginds met de aanvoerders,
Allen die achterbleven hadden verdriet
Als of ze met een mes werden gesneden.
De speren- en schilden- (dragers) gingen naast elkander
En geleken naar een beweegbare stad.
Bijna werd de glans der maan (er door) verduisterd,
Als iemand, die beangst en bedroefd is.
De zwaarden en pieken glinsterden
Als een eiland in 't midden der zee,
Op die wijze verhaalt men, dat
Ze den voorttrekkenden Sultan verzelden.
De koning besteeg een' ontembaren olifant,
En zijn *siri*-drager beklom dien met hem.
Een koninklijke *payong,* met bellen omzet, werd geopend
Boven het hoofd van den vorst.

De *genderang*, *seroeni* en *nafiri* weergalmden
  Doordringend en onstuimig.
Zoo verliet hij de *negerie*
  Omgeven van de *mantris*.
Hij vertrok zonder zich optehouden,
  En bereikte de *negerie Indrapoera*.
Buiten de *negerie* hield hij stil
  En zond onmiddelijk een' gezant af,
Die de *negerie* binnen ging
  En voor den koning (van *Indrapoera*) verscheen.
Ook de *laksimana mantri* kwam voor hem,
  (En zeide :) «Uw vader is reeds gekomen."
Nu beval de vorst zijnen herauten :
  «Ontbiedt den *mangkoeboemi* Lila Mengindra,
«Laat hij onmiddelijk komen
  «Ik wil hem bevelen geven."
Tevens droeg hij den gesnedenen op :
  «Gaat den *ferdana mantri* ontbieden."
De *mantri* kwam voor den vorst
  Die hem grimlagchende beval :
«Welaan, verstandige *mantri*,
  «Laat de marktplaatsen schoon maken,
«Verzamel het volk en het leger,
  «Dat ze ten spoedigste voor het pavillioen zich bevin-[den.
«Laat al de *mantris*, ouden en jongen,
  «De koninklijke insigniën te voorschijn halen,
«En de olifanten en paarden versieren;
  «Want ik wil mijn' vader gaan ontvangen."
De *mangkoeboemi* Lila Mengindra
  Boog zich en vertrok;

Hij bragt de bevelen van den koning ten uitvoer,
Met al zijn vermogen en zijn verstand.
De koning trad toen zijn paleis weder binnen
En zette zich op een juweelen rustbank;
De koningin zat ook op een rustbank van juweelen
En LILA MENGIRNA bevond zich bij haar.
Grimlagchend zeide de vorst:
«Mijne lieve, glans mijner oogen,
«Laat het paleis versieren
«Met koninklijke sieraden.
«Beveel alle *bitis*, *perwaras*,
«*Dayangs* en *mendars* hier te komen.
«Vereenig alle maagden —
«Laat het onmiddelijk geschieden.
«Want onze ouders zijn reeds gekomen
«Ze bevinden zich aan de grenzen der *negerie*.
«Morgen ga ik
«Hen ontvangen."
Toen riep de vorstin BIDASARI,
Met een grimlach op haar vrolijk gelaat:
«Onze ouders zijn gekomen om mijn broeder's wille,
«Daarom wil ik mij nu niet voor hun kind verklaren."
De prins was er bij tegenwoordig
En lachte toen hij deze woorden hoorde.
«Welaan mijne zuster," zoo zeide hij
«Spreek thans niet meer, maar
«Hoor wat ik u zeggen wil,
«En wees niet vertoornd;
«Indien ik alleen door hen bemind werd,
«Dan zouden ze mij hebben laten terugkeeren."

Vriendelijk hernam de koning daarop:
«Gij spreekt naar waarheid, prins!
«Praat niet langer zoo, mijne lieve vrouw,
«Misschien zal uw broeder er ontevreden om worden."
Grimlagchend zeide toen de prins:
«Ik ben niet boos, mijn broeder,
«Ik wil slechts met mijne zuster kortswijlen
«En haar verontrust gemoed vertroosten."
Toen boog hij zich voor den koning
En verzocht, zijn vader te mogen gaan ontvangen.
Grimlagchend hernam de koning:
«Wij zullen te zamen gaan, mijn broeder!"
Nu werd de maaltijd opgedragen:
Er ontbrak geen verscheidenheid van spijzen.
De koning at
Met zijne gade en broeder.
Na gegeten te hebben
Nam hij *siri* uit de beteldoos
En gebruikte reukwerken.
Daarop nam de prins zijn afscheid.

Den volgenden dag
Ontbood de koning den prins
En liet hem bij zich komen.
Hij verzamelde den *ferdana* en al de *mantris*
En vertrok
Met zijnen broeder.
Een *payong* was boven hen geopend,
Al de koninklijke insigniën waren aanwezig.

Nu sprak hij tot de koningin:
  «Blijf hier, mijne lieve,
«Ik begeef mij buiten de *negerie*
  «Om uwen vader herwaarts te brengen.”
Deze woorden
  Verheugden de vorstin, en ze zeide:
«Ga, mijn vriend,
  «Ik vergezel u met mijne oogen.”
Nu nam de koning afscheid van zijne gade
  En steeg te paard,
Vergezeld van den prins
  En gevold door de *mantris.*
Alle speeltuigen werden luide bespeeld,
  Overal waar de aanvoerders waren.
Al de klokken werden geluid,
  En ieder die achterbleef was bedroefd.
De koning begaf zich
  Regtstreeks buiten de *negerie:*
Na weinig dagen voortgetrokken te zijn
  Ontmoette hij den koning (zijnen schoonvader).
Toen ze elkander genaderd waren,
  Stonden de lieden van *Kembajat* verbaasd,
Bij 't zien van 't gelaat van den jongen koning,
  Dat schoon was als een schilderstuk;
En toen de oude koning zijn gelaat aanschouwde
  Grimlachte hij, terwijl zijne blijdschap vermeerderde.
De koning van *Indrapoera* boog zich eerbiedig
  En liet den olifant, waarop zijn vader zat, naderen.
De koning van *Kembajat* zeide:
  «Waar wilt gij heen, mijn zoon?”

Toen boog hij zich en antwoordde:
«Ik ben hier gekomen, om u te ontvangen."
«Mijn zoon!" hernam de oude koning, met een vriende-
«Mijn zoon, magtige vorst, [lijk gelaat,
«Waarom zijt gij in persoon gekomen?
«Uwe *mantris* waren voldoende geweest."
Uitermate was hij verblijd,
Gevoelde eene hartelijke genegenheid (voor zijn' zoon),
En zeide, op zijn olifant gezeten:
«Nader mijn zoon!—
«Gij zijt een beroemde vorst,—
«Het ligchaam en de ziel hebben dus even veel waarde,
«Beiden zijn aan elkander gelijk,
«Beiden zijn van zuiver koninklijken bloede."
Hij omhelsde en kuste hem en zeide:
«o Mijn zoon, glans van mijn kroon,
«God heeft mijne gebeden verhoord,
«En mij een' schoonzoon gegeven, naar mijn verlangen."
Toen boog de koning van *Indrapoera* het hoofd,
En grimlachte met een vriendelijk en vrolijk gelaat,
Ook de prins naderde, en werd door zijn' vader verwel-
«Kom, mijn zoon, klim bij mij op!" [komd:
De prins boog zich
En dreef den olifant van zijn' vader.
Liefelijk en aangenaam was zijne houding,
Schoon was hij als geslagen goud.
Nu trokken de koningen de *negerie* binnen
Door de talrijke *mantris* omringd:
Toen ze aangekomen waren
Kwam de *mangkoeboemi* en boog zich voor hen,

De koning van *Indrapoera* boog zich en zeide:
«Spreek mijnen oom aan, mijn vader,
«Hij is die *mantri,*
«Die uwe dochter heeft opgevoed."
Naauwelijks hoorde dit de oude vorst
Of hij sprak hem onmiddelijk vol blijdschap aan:
«Kom hier, mijn broeder,
«Kom, laat ons kennis maken."
Het gelaat van den ouden koning, op den olifant gezeten,
Was vriendelijk en vrolijk.
Hij legde het er op toe, om hem zijne liefde te toonen,
En al het volk maakte hij eigenzinnig.
Hij viel hem om zijn hals, kuste zijn hoofd, en zeide:
«Dit is mijn uitmuntende broeder. [maakt,
«Groot was zijne liefde, hij heeft zich verdienstelijk ge-
«Volkomen (was zijn trouw), niets ontbrak er aan."
De *mangkocboemi* boog het hoofd en antwoordde
Den koning:
«Ik uw slaaf draag uwe bevelen op mijn hoofd,
«Uwe gunst en genegenheid zijn te overvloedig."
Toen zette zich de oude koning op den koninklijken zetel,
Met negen kleurige edelgesteenten versierd.
Zijn zoon de jonge prins zat voor hem
En al de *mantris* en de *ferdana.*
Ook zijne gemalin was reeds gekomen
En door den prins en de vorstin (Bidasari) ontvangen,
Die van haren zetel was afgegaan,
Om haar moeder te begroeten.
Allen traden nu het paleis binnen
En zetten zich op hunne koninklijke zitplaatsen neder.

Bidasari boog zich en
  Werd door hare ouders omhelsd en gekust.
De koning (haar vader) zeide weenende:
  «Ach, mijn kind, glans van mijn kroon,
«Vrucht van mijn hart, licht mijner oogen,
  «Voed geen wrok in uw hart tegen ons.
«De wil van God
  «En zijn verlangen met ons zijn duidelijk.
«Lang zijn wij gescheiden geweest
  «En nu eerst zien we elkander met onze oogen.
«Zwaar hebben wij misdaan,
  «Door u in een *dessa* te vondeling te leggen.
«Maar, mijn kind, dat uw hart niet van ons vervreemd zij!
  «Nog eerst onlangs is onze *negerie* weder in rust.
«Zoo was nu eens onze bestemming; wat zouden wij er [aan doen?
  «Wij waren ten einde raad.
«Moge een aanzienlijk man u tot zich nemen (zoo dachten [wij):
  «Hoe zullen wij hem dat ooit vergelden!"
Bidasari weende, terwijl zij
  Haar noodlot overdacht.
De koning (haar echtgenoot) was aangedaan
  En had medelijden met haar, toen hij dit zag.
Allen, die 't zagen en er tegenwoordig waren,
  Stortten tranen;
Aandoeningen vermengden zich met vreugde,
  Daar haar afkomst nu aan 't licht was gebragt.
Terwijl de koninklijke personen zamen spraken,
  Droeg men de spijzen op.
De *dayangs* bragten schenkbladen
  Voor de vorstelijke personen.

Toen aten de beide koningen rijst
En na gegeten te hebben vereerden ze 't overschot aan
Namen *siri,* die voor hen stond [hunne kinderen,
En gebruikten reukwerken.
Na dat de vijf vorstelijke personen gegeten hadden
En elkander verschillende verhalen hadden meêgedeeld,
Lieten ze LILA MENGINDRA roepen,
Die spoedig binnentrad.
Na dat ze gegeten hadden,
Gaven ze 't overschot aan den *mangkoeboemi.*
De koningen spraken tot LILA MENGINDRA en zijne vrouw,
Beiden bogen en kusten de handen.
Toen zeide de koning van *Kembajat*:
«Mijne kinderen, het was mijn voornemen,
«Van, indien wij elkander in dit leven nog ontmoetten,
«Voor dat we een prooi van den dood waren geworden,
«Een maand lang te zamen een feest te vieren;
«Ik wil dan een *pontja persada* laten maken,
«Om mijn kind feestelijk te laten ronddragen en uitte-
«En ook u te laten zien. [roepen,
«Wij willen dus naar 't eiland *Noesa Antara*
«Onmiddelijk vertrekken,
«Om daar met onze bloedverwanten maaltijd te houden,
«En met al de *bitis, dayangs* en *mendars.*
«Zoo was mijn voornemen
«Als ik ooit mijn kind weder mogt vinden.
«Thans, met deze lichte maan, willen wij 't ten uitvoer
«Vóór uwe ouders komen te sterven." [brengen,
Toen de koning van *Indrapoera* dit hoorde
Boog hij zich en zeide:

«Ik draag uwe woorden op mijn hoofd!
«Zoo als gij beveelt mijn koning!"
En toen de avond gevallen was
Werd alles versierd, werden matrassen uitgespreid,
Begaven zich de beide koninginnen naar haar rustbed,
En liet men de Egyptische gordijnen vallen.
De beide vorstinnen begaven zich te zamen ter ruste
En verhaalden elkander, daar liggende,
Van den tijd harer omzwerving
En hoe veel smart en verdriet ze toen hadden geleden.
Zij, noch de koningen, konden slapen
Van aandoening bij 't hooren dezer berigten.
Bij 't aanbreken van den morgenstond
Begon de *noerie* te zingen en te snappen,
Terwijl de koningen pas eerst waren ingesluimerd.
In den morgen begonnen ook de *bajans* te zingen.
Allen stonden nu op, waschten zich het gelaat,
Aten en dronken, schertsten en boertten.
Toen zeide de koning van *Indrapoera*
Tot den *mangkoeboemi*:
«Maak voorraad, zoo veel er noodig is, in gereedheid
«Tegen dat de maan vol is.
«Maak vaartuigen, *ghoerab* en *pendjadjab*, gereed,
«Belaad ze met allerlei wapenen,
«Roep mijne *hoeloebalangs* en *pahloeans* bij een,
«Ten einde den koning, mijn' vader, te vergezellen.
«Neem allerlei soort van spelen mede,
«Want de vorst wil zich vermaken.
«Breng de kanonnen en 't geschut in orde:
«Zoo is het verlangen van den koning."

Naauwelijks had de *mangkoeboemi* dit gehoord,
  Of hij boog zich voor den koning en ging,
Maakte sierlijke vaartuigen gereed,
  Beschilderde ze met verf en verguldsel,
En toen er drie in orde waren
  Liet hij al de inwoners der *negerie* er in gaan.
Al de oude menschen bleven achter
  Maar niemand van de jonge lieden.
Na dat ze allen beladen waren
  Zeide hij tot den koning (van *Indrapoera)*:
«Genade, o vorst! smeek ik onder uwe voetzolen,
  «Alles heb ik in gereedheid gebragt."
Toen de koning dit hoorde
  Was hij verblijd, schitterde zijn gelaat van vreugde,
En gaf hij den *mangkoeboemi* een nieuw kleed tot belooning,
  Deze verscheen daarop voor den koning van *Kembajat*:
«Heil u!" (zoo zeide hij) «heil u, mijn vorst,
  «Al de vaartuigen zijn in gereedheid,
«En ze zijn allen beladen,
  «Zoodat we slechts op uwe bevelen wachten."
Toen de koning van *Kembajat* dit vernam,
  Was hij verblijd
En zeide hij tot zijne gade:
  «Welaan, mijne lieve, laten wij ons gereed maken."
Vroegtijdig was de koningin van *Kembajat* gereed;
  Ze verliet het paleis met den koning,
Met hare dochter BIDASARI,
  En met den *ferdana* en al de *mantris*.
Nu werden al de speeltuigen bespeeld,
  En weergalmde het geluid der klokken.

Allen, die te huis moeten blijven, hadden verdriet
  Als of ze met een mes werden gesneden. [geraas,
De kanonnen werden afgestoken met een doordringend
  De vlaggen en banieren en *tjemara* wapperden,
En na drie dagen op zee geweest te zijn
  Bereikte men het eiland *Noesa Antara.*
De vaartuigen kwamen aan het strand:
  De beide koninginnen zaten
En zagen het aan, hoe de *dayangs* koralen vischten:
  Er waren er rooden en witten.
De schelpen uit de zee
  Werden door de *mendars* opgeraapt. —
Nu verliet de koning (het vaartuig)
  En zette voet aan wal op het eiland *Noesa Antara.*
De koning en zijne gade zetten voet aan wal
  Met hunne dochter Bidasari.
De koning van *Indrapoera* vergezelde hen,
  En de prins ging naast hen aan hunne linkerzijde.
Toen beval de koning van *Indrapoera*
  Aan den *mangkoeboemi* en zeide:
«Welaan, mijn beminde oom,
  «Laat een tent vervaardigen."
De *mangkoeboemi*, een vernuftige *mantri*,
  Maakte daarop een tent als een kasteel,
Voorzien van een' koninklijken pronkzetel.
  De beide vorstinnen traden binnen
En de vorstelijke personen vermaakten zich daar.
  De prins boog zich (voor zijn' vader) en zeide:
«Mijn koninklijke vader, ik vraag u verlof
  «Hier op de jagt te mogen gaan."

Als hij dit hoorde zeide de koning van *Kembajat*:
«Doe zoo als gij verlangt, licht mijner oogen."
De koning van *Indrapoera* zeide daarop:
«Ik zal u vergezellen als gij gaat, mijn broeder!"
De prins hernam, zich buigende:
«Zoo als gij wilt, mijn broeder!" [*Indrapoera*)
«Morgen zullen wij ter jagt gaan" (hernam de vorst van
«Verzamel dus de *mantris* en *pahloeans*."

Toen de volgende dag was aangebroken,
Vertrokken de koning en de prins,
Omringd van de *hoeloebalangs* en *mantris*,
En trokken het bosch in, om wild te zoeken:
De koning en de prins en al hun gevolg trokken het bin-
Het wild vlugtte, [nen.
De koning schoot er met pijl en boog op
En de dieren vielen dood ter aarde.
Een hert, dat voortsnelde,
Zag hij digt bij zich:
Hij raakte het met een pijl in het schouderblad
En de *hoeloebalangs* grepen en bonden het.
Er was in de bosschen van *Noesa Antara*
Ontelbaar veel wild.
Een tijger brulde er;
De koning en de prins maakten er jagt op:
De prins maakte er jagt op
En de tijger vlugtte snel.
De prins zette hem na in het woud,
Zonder hem te kunnen vinden.

Toen verzonk hij in gedachten:
  Hij wilde terug keeren, maar wist den weg niet.
Daar stond hij alleen, in de grootste onrust,
  Omdat hij geen zijner jagtgenooten ontmoette.
Terwijl hij nu daar vermoeid rondzwierf,
  Ontmoette hij een' lusthof van vroeger' tijd,
Een' aanleg van den grooten koning Lila,
  Volmaakt, schoon en zonder gebreken.
Hij stond verbaasd en zwijgend daar
  Toen hij een paleis ontwaarde:
Onmiddelijk trad hij binnen
  En zag, dat er niemand was.
Hij liep overal rond
  En beschouwde de schoone zamenstelling van dit paleis.
Maar daar er volstrekt geen mensch te vinden was,
  Dacht hij bij zich zelven:
«Zou dit een paleis wezen van duivelen en geesten?
  «En er daarom niemand hier zijn?"
Hij zag regts en links en
  Ging her en derwaarts:
Daar hoorde hij (eensklaps) een luide stem
  Van iemand, die sprak,
Zonder dat hij den spreker zag.
  Daarover stond hij verbaasd.
De stem fluisterde:
  «Genadige heer, mijn koning,
«Zoo gij mededoogen met mij hebt,
  «Verlos mij dan uit deze kamer!"
Toen de prins dit hoorde
  Was hij buiten zich zelve van verwondering,

Als iemand die droomt,
Gevoelde hij zich hevig aangedaan
En antwoordde :
«Wie zijt gij, wiens stem ik daar hoor,
«Zonder dat mijne oogen u zien :
«Zeg het mij, mijn vriend !
«Al zijt gij ook van 't geslacht der duivelen en spoken,
«Zeg het mij —
«Waar is de sleutel dezer deur ?
«Opdat ik het vertrek open."
Toen de *dayang* van MENDOEDARI dit hoorde
Zeide zij tot den prins :
«Zie naar de linkerzijde,
«Daar ligt de sleutel op den toren van 't paleis."
Naauw hoorde hij dit, of vol vreugde
Nam hij den sleutel en opende de deur.
Toen men zijn gelaat zag,
Bogen zich allen (die binnen waren) voor de voeten van [den prins.
De prins riep hun toe :
«Tot welk geslacht behoort gij ?
«Tot het geslacht der duivelen of der geesten ?
«Kom spoedig, en vertel het mij !"
Zoo sprak de vorst :
«Wiens paleis is dit
«Hetwelk in zulk een' zonderlingen toestand zich be- [vindt ?"
De *dayang* TJINDRA MELINI antwoordde :
«Mijn koninklijke heer, mijn groote vorst,
«Wij zijn schepselen van God (gelijk gij):
«Dit paleis van den grooten koning LILA
«Is verwonnen

«En bemagtigd door IFRIET, een' koning der geesten,
«Waarbij de doorluchte vorst LILA is omgekomen.
«Zijne dochter, de vorstin MENDOEDARI,
«Is hier alleen in een vertrek opgesloten.
«En de geestenkoning IFRIET
«Komt dikwijls hier:
«Meestal verschijnt hij om de drie dagen —
«Dan schitteren zijne oogen als de zon."
Toen de prins dit vernam
Was hij hartelijk verheugd,
Met een vrolijk gelaat
Nam hij den sleutel en opende het vertrek.
Naauw zag hij het gelaat
Der vorstin MENDOEDARI, dat zoo
Bovenmate schoon en bevallig was,
Of zij wilde ijlings vlugten.
«Waar wilt gij heen, mijne lieve!" (zoo riep hij)
«Ik heb u gezocht en gevonden!"
En met een leide hij haar op zijn schoot
En streelde en liefkoosde haar.
«Wilt gij niet, mijne lieve?
«Dat ik mij voor u verneder?
«Zoo gij mij niet genegen zijt
«Doorboor mij dan met deze *sempana*."
Weenend zeide nu de vorstin MENDOEDARI
Tot den prins:
«Zijt gij zoo zinneloos, van hier te komen?
«Daar de geesten u zeker zullen verslinden!"
Deze woorden stortten
Eene hartelijke vreugde in 't gemoed van den prins.

Met een vrolijk gelaat
  En eene zachte stem zong hij haar toe:

—

«Een *bambam*-vrucht van *Petani*.
«Een droppel indigo achter een boom.
«Mijn verlangen naar u kan ik niet bedwingen,
«Zinneloos ben ik (van liefde)— daarom ben ik hier.

«Er is een schild met een handvatsel van haar,
«Dat haar is gebreid tot een vlecht.
«Weet een schoon man van vrees?
«Zou een jongeling bevreesd zijn voor gevaar?"

—

Bij 't hooren dezer woorden boog de vorstin
  Het hoofd en wischte zich de tranen af.
Toen de prins dat zag, werd hij aangedaan
  En liefkoosde haar en zeide:
«Gij zijt eene schoone vrouw
  «Bij God! verstandig en voorzigtig,
«Schoon schijnt gij mij toe in een feestzaal
  «Schoon in een paleis.

—

«Plant arum van *Java*.
«*Dang* Djoeda trekt een kistje.

«Als gij mij niet genegen zijt, mijne lieve,
«Dood mij dan, want dan sterf ik liever."

—

Bij het hooren dezer woorden,
Die door den prins haar toe werden gezongen,
Vertrouwde zich de vorstin MENDOEDARI aan hem
En zeide weenende:

—

«De glans van deze juweelen ring is schitterend.
«Pluk *melempari*-vruchten.
«Zoo gij, voortreffelijke vorst, mogt bezwijken,
«Waar zou ik mij dan kunnen bergen.

«Pluk *melempari*-vruchten.
«De rhinocerosvogel vliegt naar de rotsen.
«Waar zou ik mij kunnen bergen
«Ik vreemdelinge, ik een wees?

«De rhinocerosvogel vliegt naar de rotsen.
«Basilicum, die groeit in een beteldoos.
«Ik vreemdeling, ik een wees,
«Hoop op uwe liefde mijn koning."

—

Toen de prins de vorstin
MENDOEDARI dus hoorde zingen,
Had hij hartelijk mededoogen met haar,
Omhelsde en kuste haar,
En zeide:
«Wees niet bekommerd, mijne lieve,

«Als de Heer van 't heelal mij helpt,
«Zal ik onzen vijand zeker overwinnen."
Nu bragt de *dayang dang* SENDARI
Het eten op voor de vorstin,
En de vorstin MENDOEDARI zeide:
«Wilt gij niet eten, voortreffelijke vorst?
«Ik kan u slechts de schil (der vruchten) geven
«Veracht die dus niet.
«Gij weet, ik ben slechts een wees,
«Neem er daarom genoegen mede!"
Nu at de koning
Met de vorstin:
En vervolgens gaven ze 't geen overbleef
Aan de *dayang siti* SENDARI.
Na gegeten te hebben
Nam de koning *siri* uit de beteldoos
En gebruikte reukwerken,
Waarvan de welriekende geur zoo aangenaam was.
Toen de avond gevallen was
Werd het rustbed voor den koning gespreid:
De vorstin verliet haar vertrek
En liet de Egyptische gordijnen zakken.
De koning vroeg nu
Aan de vorstin MENDOEDARI:
«Wanneer komt de geesten-koning?"
«Morgen vroeg," hernam de vorstin.
Dien nacht gevoelden zich allen verblijd,
Maar de vorstin was bitter bedroefd:
«Wanneer hij bezwijkt" (zoo dacht ze)
«Dan wordt mijn ongeluk nog grooter."

Toen de avond nu reeds ver was gevorderd
  Zeide de vorstin Mendoedari :
«Slaap in dit vertrek, mijn koning !"
  En hij ging alleen in haar kamer.
Daar sliep de prins alleen
  Besluiteloos en vol smartelijke gewaarwordingen.
Zijn hart kwijnde van liefde en aandoening
  En hij zocht zich te troosten door liederen te zingen.

Toen de volgende dag was aangebroken,
  Stond de prins op,
En hoorde een' geest,
  Die het paleis der vorstin naderde.
Naauw vernam dit de vorstin,
  Of ze ontstelde vol schrik en vrees :
«Ziedaar, mijn voortreffelijke vorst,
  «Ziedaar die geest !" (zoo riep ze).
Bij deze woorden
  Greep de vorst naar zijne wapenrusting :
«Wees niet bezorgd, mijne lieve," (zeide hij)
  «Beveel mij aan den Heer van 't heelal !
«Vertrouw mij toe aan God,
  «Zijne beschikkingen kunnen niet falen.
«Als ik mogt bezwijken en verbrijseld worden,
  «Verzel gij mij dan in den dood !
«Welaan mijne lieve, glans van mijn kroon,
  «Dit verlang ik slechts,
«Dat gij mij, als ik gesneuveld ben,
  «In uwe tranen laat baden.

«Doe dat zeker, mijne beminde,
  «Ik bid het u, en verzoek het u vriendelijk.
«Als ik val, geef mij dan tot doodkleed,
  «Het kleed, dat gij om uwe lendenen draagt.
«Wees dus onbekommerd, mijne lieve,
  «Want ik zeg het niet alleen, (maar meen het).
«Vrees niet, mijne schoone, [den geest).”
  «En verzel met uwe oogen mijne ontmoeting (met

Thans wordt er gesproken van Ifriet, den geest.
  Hij stond onder het paleis.
Toen hij de stem van de vorstin vernam,
  Die met den koning sprak,
Ontvlamde zijn toorn, als een gloeijend vuur,
  Gelijk een tijger, die brult.
Hij gaf een schreeuw, als of een donderslag losbarstte,
  Die het kasteel van den koning Lila deed daveren:
«Gij eenhoofdig mensch” (zoo riep hij)
  «Waarom zwijgt gij?
«Kom uit, kom onmiddelijk uit,
  «En weersta de kracht van mijn hand.”
Naauwelijks hoorde de prins deze woorden
  Of zijne woede steeg ten top,
Zijne gramschap en moed ontvlamden meer en meer
  En hij wilde zich naar buiten spoeden.
Maar de vorstin Mendoedari zeide:
  «o Koninklijke heer,
«Neem u goed in acht
  «Want die geest bezit een bovennatuurlijke kracht.

—

«Tracht een werpnet uit te werpen.
«Een inboorling van *Samarang* komt van *Petani.*
«Moge God u beschermen!
«En u doen overwinnen in dezen strijd!"

—

Toen de prins de vorstin
  MENDOEDARI dus hoorde zingen,
Omhelsde en kuste hij haar, gaf haar een *sepah,*
  En zeide op een' vriendelijken toon:

—

«Een Javaan vermaakte zich met boogschieten.
«Een *seganda*-bloem in een beteldoos.
«Wees niet bekommerd en bedroefd, mijne lieve,
«Gemakkelijk zal ik den vijand bestrijden."

—

Nu boog de vorstin zich voor hem [die van *Sangsamba.*
  En toen hij naar buiten ging, was zijne gestalte als
Hoe meer men hem aanzag, hoe edeler zijne houding
  Als wilde hij een bosch vellen, [scheen,
Als die van een' tijger die brult.
  Hij omgordde zich met zijn zwaard van karbonkels,
En wapende zich met een pijl, de gift van BETARA KALA,
  Waarvan het uiteinde vlamde.
De tweehoofdige IFRIET naderde,
  Vreesselijk als een spook.

Lagchende kwam hij
  En nam een' grooten steen op,
Speelde er mede in zijn hand, en wierp hem
  Naar den vorst, die opsprong, zoodat hij hem ontweek.
Hevig vertoornd drong Ifriet op hem in;
  Maar de prins vergold het hem spoedig,
Schoot met een pijl naar hem
  En doorboorde hem de borst.
Stervend stortte hij neer, bijna in de rivier;
  En de vorst spoedde zich terug (naar de vorstin).
Toen zij zag
  Dat de geest Ifriet dood was,
Was zij verblijd
  En boog zich voor den prins.
Ze boog zich voor hem
  Met een vrolijk gelaat,
En haar gemoed was onuitsprekelijk verheugd
  Omdat haar ongeluk voorbij was:
En nog te meer verblijdde zij zich
  Dewijl zij dit aan den prins had te danken.
't Was als of ze een berg van juweelen had gevonden.
  Op een' vriendelijken toon zeide ze:

—

«Eene hemelsche godheid wordt *Kalif*
«En geeft zich den titel van den grooten koning Lila.
«Uw gunst en genegenheid zijn volkomen mijn vriend,
«Daarom moge God ze beloonen."

—

Toen de schoone prins dit hoorde
  Omhelsde en kuste hij haar, en zwolg haar' adem in :
«Uw mond is bevallig" (zoo riep hij) «uw leest is rank,
  «Hoe zou mijn hart u dan niet beminnen !
«Uw gelaat is zuiver en schitterend
  «En schoon als een gouden beeld,
«Gij behoort een vorstin van mijn paleis te worden,
  «Want heerlijk is uw gelaat en uw vernuft uitstekend."
Nu schertsten en boertten zij,
  Terwijl de *mendars* het eten opdroegen:
De koning at van de aangename spijzen
  Met de bevallige vorstin.
En na gegeten te hebben
  Nam hij *siri* uit de beteldoos,
Gebruikte reukwerken
  En droeg de vorstin op haar rustbed.
«Gij zijt als een jasmijn" (zoor zong hij haar toe)
  En droeg haar op de handen als een pop,
Omhelsde haar, vleide haar ter ruste,
  En leide haar neder op de matras.
Zacht was haar ligchaam als boomwol:
  Hij zwolg haar adem in, en gaf haar de zijne.
«Lieve!" (riep hij) «gij zijt als een tegengif tegen de *opas*,
  «Nu komt gij niet weder los, beminde."
Toen nu de nacht reeds ver gevorderd was,
  Sliepen de beide echtgenooten.
Hun gelaat schitterde van vreugd. [uit,
  De bloem opende zich en de hommel zoog er de honing
En terwijl de honing (uit de bloem) gezogen was
  Bezweek zij en verloor haar bewustzijn.

De koning nam haar in zijne armen
En besprengde haar gelaat met rozewater.
Toen kwam de vorstin weder bij,
Wierp zich (in hevige ontroering) ter aarde,
En beweende haar noodlot.
Maar de prins streelde haar,
En had diep medelijden met haar,
Nu hij haar droef gelaat aanschouwde,
Dat schoon was als een *kelajan*-bloem.
Hij droeg haar naar de badplaats,
En tegen het aanbreken van den dag
Keerden ze beiden terug.
Toen zeide de prins tot de vorstin:
«Ik wil vertrekkeen, mijne lieve!"
Maar naauwelijks hoorde ze dit,
Of ze barstte uit in tranen;
De prins was met haar begaan,
Nu hij hare droefheid zag;
Zij had hem hartelijk lief
En zeide tot hem:
«Als gij wilt vertrekken, mijn vorst,
«Neem mij dan mede!"
Na deze woorden gehoord te hebben
Hernam de koning:
«Zoo gij mede wilt, mijne lieve, die ik draag op mijn [hoofd,
«Zal ik u geleiden."
Toen antwoordde zij
Haren echtgenoot:
«Indien gij vertrekken wilt,
«Welaan laat ons dan morgen gaan."

Dien nacht vermaakten zij zich
  Speelden en boertten en schertsten,
En toen de morgen aanbrak
  Vertrok de vorst:
Hij plaatste zijne gade
  Op zijn paard.
Ze trokken voort, en
  Al de *dayangs* volgden.

Nu wordt er gesproken van de *mantris.*
  Ze bleven, met den koning (van *Indrapoera),*
Wachten op den prins
  Tot het vallen van den avond.
De *mantris* en *hoeloebalangs*
  Waren allen bezorgd,
En ook de koning was zeer bevreesd
  Omdat de prins zoo lang draalde eer hij terug kwam.
Toen zeide de koning
  Tot de *hoeloebalangs* en *mantris:*
«Gaat mijnen broeder, den prins, opzoeken
  «(En onderzoekt) waarom hij toeft te komen."
Nu gingen vier *mantris,*
  Bogen zich voor den koning en snelden voort;
Ze zochten van plaats tot plaats,
  Maar vonden hem niet.
Ze keerden daarom terug met het berigt,
  Dat ze hem overal gezocht
Maar nergens gevonden hadden.
  Die tijding bedroefde den koning zeer,

Zoodat hij beval:
«Spoedt u huiswaarts, *mantris*,
«Naar den koning (mijn' vader)
«En berigt hem, dat de prins verloren is."
Na dit bevel ontvangen te hebben
Vertrokken de *mantris* naar den ouden vorst,
Bereikten zijn verblijf,
Bogen zich, en deelden hem het berigt mede.
Toen hij de tijding der *mantris* hoorde
Bezwijmde hij en viel van zich zelve.
Men besprengde hem met rozewater,
Waarop hij weder bijkwam en zeide:
«Ach mijn kind met uw voortreffelijken inborst,
«Nu is al de hoop mijn hart geknakt!
«Waar zijt gij mijn voortreffelijke zoon?
«Ik wil u zelf gaan zoeken!"
De koning weende luid
Met zijne gade,
En Bidasari scheen
Zich zelve te willen dooden,
Want nimmer hadden een broeder en zuster elkander zoo [bemind,
Als Bidasari en de prins.
Beide waren onschuldig en vrolijk
En schertsten en boertten met elkander.
Tegen den avond
Kwam de koning van *Indrapoera* terug:
Regtstreeks ging hij naar het paleis,
Terwijl hij bitter weende.
De koning van *Kembajat* riep hem toe:
«Stil, mijn zoon, stil,

«Ween niet zoo,
«Want daardoor vermeerdert gij mijne droefheid."
Maar de koning van *Indrapoera* hernam:
«Hij was mijn schoonbroeder niet, maar
Mijn gevoel voor hem is dat van een' eigen broeder:
«Hij was zoo liefdevol, zoo onschuldig, zoo vrolijk!"

(Maar ziet), terwijl nu allen weenden
Kwam (eensklaps) de prins terug,
Trad binnen bij den koning
En bragt zijne gade mede.
Zoodra hij binnen was getreden
Boog hij zich voor zijne ouders
En voor den koning, zijn' broeder,
En voor zijne zuster Bidasari.
Toen de koning (zijn vader) hem zag
Kon hij van verbazing niet spreken (en zeide vervolgens):
«Is dat niet de stem van mijn zoon?" [blijdschap.
En toen hij haar erkende was hij buiten zich zelven van
(De prins verhaalde nu)—hoe hij jagt maakte op een' tijger
En in het woud verdwaalde,
Hoe hij aan zekere plaats kwam,
En aldaar een' geest had gedood,
Hoe hij den geest Ifriet had geveld—
De koning hoorde hem en verblijdde zich.
Nu verschenen de bedienden
En bragten den maaltijd op.
De koning at
Met zijne (gade en kinderen); zes waren ze nu in getal.

Er was geen gebrek aan verscheidenheid van spijzen,
Veel soorten van gekookt eten en visch.
Na dat de vorst
Met zijne kinderen gegeten had,
Nam hij *siri* uit de beteldoos
En gebruikte reukwerken.
De verstandige en magtige koning van *Kembajat*
Gaf nu een feest, dat zeven dagen duurde.
De *gendrang, seroeni* en *nafiri* weergalmden,
En men vermaakte zich in het koninklijk verblijf.
De vorst onthaalde de *hoeloebalangs* en *mantris*
Gedurende zeven nachten en zeven dagen.
De vrolijkheid steeg er ten top
De vrolijkheid van spel en dans.
De koningen verheugden zich.
Overvloed was er van spelen.
Intji Bibi, eene zangeres van *Malakka*,
Zong en schertste liefelijk.
Toen de zeven dagen om waren,
Werd de vorstin Mendoedari opgetooid,
De echtgenooten der beide koningen namen haar bij zich,
En de prins werd aan den *mangkoeboemi* toevertrouwd.
Ze werd gekleed in een *kesoemba* van granaatkleur
Met knoopen, gewerkt in den vorm van een vlinder;
Ze werd versierd met een *pedaka* van vijf schakels,
En met een gordel, *naga soekma*, die geborduurd was.
Haar lokken werden opgemaakt met een gegraveerd [plankje
Omzet van juweelen schitterend geslepen.
Welriekend was zij door de geur van reukwerken,
Hare manieren waren wellevend en beschaafd.

Soentings had ze en snoeren van goud gemaakt
In den vorm van *tjempaka*-bloemen,
Juweelen oorsieraden van allerlei soort,
Waarvan de glans terugkaatste op haar gelaat.
Een vingerring had ze, *astakoena* genaamd,
En een weerga daarvan *glang kana* geheten,
Daarenboven nog een ring met een edelgesteente
Bewerkt op *Ceylonesche* wijze.
Haar lokken krulden, als een geopende bloesem
En in die krullen waren edelgesteenten vastgehecht.
De *toerie*-bloemen stonden haar goed.
Haar gelaat was schoon, als van een hemelsch wezen.
Nadat MENDOEDARI dus was opgetooid,
Werd zij op den bruidszetel neergelegd,
Terwijl zeven dochters van *mantris*
Regts en links van haar met waaijers stonden.—
Ondertusschen tooide de *mangkoeboemi* LILA MENGINDRA
Den prins op.
Hij werd met een kroon versierd
Op het eiland *Noesa Antara* vervaardigd.
En gekleed met een *songket*, *djongsarat* genaamd,
Waarvan de randen gestreept waren, en
In het westen vervaardigd:
Een gegraveerde halsketen droeg hij
En zijn bovenkleed was oranjekleurig en gevlamd,
Gelijk het kleed van SCHAHID SCHAH PRI.
Zijn gordel bestond uit een *tjindi*-doek met franjes van [agaatsteen,
En de *chanda* droeg hij aan de linkerzijde.
Hij droeg als *amulet* een' zuiveren diamant,
Waarop een spreuk uit de *Koran* gegrift was.

Hij had een *tadjok* in den vorm van een vliegenden hom-
En was uitermate innemend en schoon. [mel,
Hij droeg drie *glang kana's* aan elke zijde,
En een ring, duizenden waard.
Zijn gelaat was onovertreffelijk schoon,
Als dat van eene godheid in den hemel.
Na dus te zijn opgetooid kwam de prins
Naar buiten en boog zich voor zijne ouders.
Begaf zich naar de *pontja persada*,
Waar de kinderen der *bedoeandas* voor hem verschenen,
Terwijl twee zoons der herauten zich bij hem bevonden
En waaijers droegen als drijvende wolken.
Allen zaten voor den prins
En zwegen betamelijk.
De jeugdige *hoeloebalangs* hielden de wacht,
En droegen schitterende zwaarden,
En het koninklijke rijkszwaard
Met diamanten omzet, glinsterend en schitterend.
Nu werden zij 't gansche eiland rondgedragen
Terwijl al de speeltuigen weergalmden,
En de klokken geluid werden,
Zoodat allen die 't hoorden er van ontstelden.
Ontelbaar waren de speeltuigen
En onbegrijpelijk luide klonken ze.
Veel volk kwam er om het aantezien
Mannen en vrouwen:
Sommigen scheurden hare kleederen
Zoodat hare borsten ontbloot werden,
Anderen verloren hare kinderen
Zoo weinig gaven ze acht op zich zelve,

Door al de vreugde en 't gejuich,
Zoodat ze 't huis komende door hare mannen geklopt
Na driemaal rondgedragen te zijn [werden.
Bragt men hen in 't paleis terug.
Daar werd de prins door zijne moeder geplaatst
Aan de regter zijde van de vorstin Mendoedari.
De rijst, *adap-adap* genaamd, werd nu opgedragen
De koning zelf bediende hun er van:
Vervolgens gaf hij aan den *mangkoeboemi* bevelen,
Die, na ze ontvangen te hebben, zich weder verwij-
Na gegeten te hebben, [derde.
Begaf zich de prins naar het slaapvertrek,
Streelde en liefkoosde daar zijne gade
En nam haar, op het rustbed, op zijn schoot.
Als de nacht reeds verre gevorderd was
Sliepen de beide vorstelijke echtgenooten,
Terwijl hun gelaat schitterde,
Tot aan den morgenstond.
Toen stond de prins op
En leidde zijne gade bij de hand
Naar zijne zuster Bidasari,
Bij wie ze zich bleef vermaken.
Drie dagen later
Werd de vorstin Mendoedari weder getooid,
Met hare schoonzuster Bidasari. [*larie* genaamd.
Ze werd versierd met een geborduurd zijden kleed, *tje-*
Ook de prins kleedde zich naar behooren.
Zij werd door de dochters van den *ferdana* gekleed
Te zamen met den schitterenden prins,
Ten einde weder rondgedragen te worden.

De koning van *Indrapoera*
  Werd met Bidasari rondgevoerd
En vervolgens de prins
  Met de vorstin Mendoedari.
Na dat de jonge prins was rondgedragen
  Met den koning van *Indrapoera*,
Werden ze weder naar het paleis geleid
  En zetten zich neder op hunne rustbanken.
Toen zeide de koning van *Kembajat*
  Tot zijne gemalin:
«Wat zegt gij er van, mijne lieve?
  «Willen wij morgen niet vertrekken?"
Op deze woorden
  Hernam de koningin grimlagchende:
«Ik draag uwe geboden op mijn hoofd
  «Uwe woorden en bevelen."
Den volgenden morgen
  Was er vreugde in het vorstelijk verblijf:
De *hoeloebalangs* en *mantris* verzamelden zich,
  Om op de bevelen des konings te wachten.
De koning verblijdde zich,
  Dat al de *mantris* tegenwoordig waren.
Eerst pas was hij ingeslapen
  En met het aanbreken van den dag door den zang der [*bajans* gewekt.
Vroeg in den morgen
  Bestegen de vorstinnen weder het vaartuig
De koningen vergezelden haar
  En al de *hoeloebalangs* en *mantris*.
Men zeilde van het eiland *Noesa Antara* weg
  En, na drie dagen op zee geweest te zijn,

Bereikte men de *negerie Indrapoera*
  En stevende onmiddelijk de monding der rivier binnen.
Na het paleis betreden te hebben
  Kwamen de *mantris* en kusten zich de handen.
Toen zeide de koning van *Kembajat*
  Dat hij wilde vertrekken.
Naauwelijks hoorde de koning van *Indrapoera,*
  Dat zijne ouders naar hunne *negerie* terug wilden,
Of hij verzamelde al zijne *mantris*
  Ten einde hun te bevelen hen te vergezellen.
Den volgenden dag
  Vertrok de koning van *Kembajat* met zijne gade.
In het paleis hunner dochter
  Ontmoetten zij den vorst van *Indrapoera.*
De koning van *Kembajat* zette zich naast zijnen zoon,
  Wiens uiterlijk weergaloos schoon was.
Met onuitsprekelijk veel goedheid en liefde,
  Zeide hij op eenen vriendelijken toon:
«Welaan, mijne dochter Bidasari,
  «Uwe ouders willen naar hunne *negerie* terugkeeren.
«Onderwerp u geheel aan
  «Uwen echtgenoot den koning:
«De *mangkoeboemi* heeft u opgevoed,
  «Hij bekleedt de plaats uwer ouders:
«Zoek het hart van uwen gemaal geheel te winnen
  «En overtreed geen zijner bevelen.”
Naauw hoorde zij deze woorden
  Of zij boog zich vol droefheid op den schoot van haar' [vader,
En weende een' vloed van tranen,
  Want zij wilde niet (van hare ouders) scheiden.

Ze werd gekust en omhelsd door haar vader,
Die mededoogen had, bij 't zien van den toestand zijner
Weenende zeide hij : [dochter.
«Mijne lieve, dierbaar kind uwer ouders,
«Geslagen goud, sieraad van mijn kroon,
«Tak van mijn hart, glans mijner oogen,
«Wees niet bezorgd, mijn ziel,
«En niet bedroefd in uw gemoed!"
De vier vorstelijke personen weenden
En hun vader scheen te bezwijmen (van smart),
Omdat hij moest scheiden, maar (hun bijzijn) nog niet moede
En hij hun zoo veel goede lessen en vermaningen gaf. [was,
De koning en zijne gade zeiden daarop :
«Mijn zoon, voortreffelijke vorst,
«Wij vertrouwen Bidasari aan u toe,
«Wijs haar te regt, wanneer zij misdoet,
«Want zij is hier gekomen als eene gevangene;
«Mijn verzoek is dus tot u,
«Dat gij, indien haar gedrag verkeerd is,
«Haar kastijdt: voor ons zal dat geen schande wezen."
De koning van *Indrapoera* was aangedaan bij deze woorden,
Boog zich weenende en zeide :
«Spreek niet alzoo, mijn vader,
«Ik denk niet zoo verkeerd over haar,
«Onze beider harten zijn één geworden,
«Even als het ligchaam vereenigd is met de ziel.
«Gelijk de *pendhawas* en *koerawas*
«Zullen wij beide te gronde gaan.
«Al wat er in de landpalen dezer *negerie* is
«Behoort uw kind.

«Ik ben niet meer dan haar schatbewaarder
«En volg al hare begeerten op."
De koning antwoordde verblijd :
«Welaan, mijne dochter, glans van mijn kroon,
«Thans zijt gij van mijn opzigt ontheven,
«En staat gij geheel onder de bevelen van uw' gemaal."
Hij was zeer aangedaan
En zeide tot den *mangkoeboemi* :
«Neem alle mijne schatten, mijn broeder,
«Want wij kunnen uwe liefde nimmer beloonen."
Toen bogen zich de *mangkoeboemi* en zijne vrouw :
«Uw gunst, voortreffelijke vorst, is groot;
«Al de schatten zijn
«Van uwe dochter en wij bestieren ze."
Op een' vriendelijken toon hernam de koning:
«Spreek niet aldus, mijn broeder,
«Al gaf ik u zoo veel als geheel *Indra-negara* weegt
«Dan nog zou ik uwe liefde en zorg niet vergelden.
«Uwe hulp was volmaakt
«En uwe liefde volkomen :
«Daarom zijn wij u ook opregt genegen
«En hebben u onafgebroken lief."
Zoo lang de koning daar was, had hij hem ter maaltijd genoodigd,
Hem eten en drinken gegeven en met hem gesproken,
En opregt was hij hem genegen
Om zijne liefde voor zijne dochter.

Ondertusschen maakte de echtgenoote van Lila Mengindra
Voorraad voor de reis des konings gereed.

Door scherts en boert hield ze de *mendars* wakker
  En verheugde haar het hart.
Naauwelijks was de dageraad aangebroken
  Of alles was in gereedheid,
En ontwaakten de vorstelijke personen.
  Ze zaten op hunne zetels.
De *dayang* Sendari bragt het eten op.
  De koning at met zijne kinderen.
Maar ze aten niet met een vrolijk gelaat,
  Want ze waren bedroefd om Bidasari (die ze moesten [verlaten).
De koning en zijne gade zeiden
  Tot hun kind Bidasari:
«Onderwerp u, mijn kind, geheel
  «Aan den wil van den koning, uw' gemaal.
«Hoor naar de woorden van uw' vader, mijn kind,
  «En volg op al wat ik u zeg:
«Neem het hart van uwen echtgenoot voor u in,
  «En overtreed geen zijner geboden.
«Eene vrouw behoort
  «Haren echtgenoot als haar' heer te beschouwen,
«En hem volstrekt niet tegen te werken:
  «Zulk eene vrouw handelt gelijk hare hooge geboorte het [medebrengt.
«Waar beiden op die wijze verstandig zijn,
  «Daar is de man een held en de vrouw getrouw,
«Daar gevoelt men zich dag aan dag gelukkig,
  «Daar is de gade verstandig en de echtgenoot magtig."
Toen Bidasari deze woorden hoorde,
  Boog zij het hoofd, wischte zich de tranen af,
En dacht bij zich zelve:
  «Ja, het is zoo als mijn vader zegt."

Ze weende onophoudelijk
  Want ze gevoelde haar hart (tot haren broeder) getrokken:
«Ik heb iemand, die de plaats mijner ouders vervult" (zoo
  «Maar waar zal ik eenen broeder vinden?" [dacht ze.)
De vorstin MENDOEDARI
  Boog zich nu voor BIDASARI:
Beide de vorstinnen weenden
  Kusten en omhelsden elkander, en BIDASARI zeide:
«Mijne lieve zuster MENDOEDARI,
  «Wanneer keert gij herwaarts terug?
«Blijf niet te lang in *Kembajat*,
  «Want mijn verlangen naar u is onuitsprekelijk."
Nu kuste de koning
  En omhelsde zijn kind,
Allen weenden bitter
  Van droefheid en smart.
De koninklijke vader zeide:
  «Blijf hier, mijn schoonzoon, met uwe gade."
De koning boog zich nu voor zijne ouders
  Met een droefgeestig gelaat:
De prins boog zich voor den koning (zijn' broeder)
  En begaf zich naar zijne zuster BIDASARI,
Hief met een bedrukt gemoed zijne handen om hoog,
  En was hevig aangedaan:
Weenende boog hij zich en zeide:
  «o Mijne zuster! sieraad van mijn kroon!
«Wees niet zoo bedroefd,
  «En treur niet zoo bitter,
«Ik wil vertrekken,
  «Maar wees daarom niet ontroerd,

«Indien het u genoegen doet en het uw verlangen is
«Dan wil ik jaarlijks eenmaal hier komen."
Bidasari omhelsde en kuste hem
Maar hare smart bleef onuitsprekelijk :
«o Mijn broeder ! doorluchte prins !
«Volgens die belofte, duurt het te lang eer gij hier [komt."
De prins hernam, zich buigende :
«Matig uwe droefheid, mijne zuster,
«Als de koning mijn vader het toestaat,
«Zal ik misschien spoedig reeds terug zijn."
De koning van *Indrapoera* zeide vriendelijk :
«Ofschoon hij *uw* broeder is,
«Heb ik hem toch hartelijk lief
«En hebben wij geen het minste verschil gehad.
«Waarom zijt gij dus niet verheugd en verblijd,
«En weigert gij van hem te scheiden ?
«Ware het niet om den koning, onzen vader,
«Dan zou ik hem niet laten gaan."
Na deze woorden,
Vertrok de koning
Vergezeld van zijnen zoon,
Die hem tot buiten de stad begeleidde.
De *mangkoeboemi* boog zich voor den koning,
Die hem omhelsde en kuste en zeide :
«o Vader van Bidasari,
«Help uw kind en ondersteun het verder."
Op nieuw boog zich de *mangkoeboemi*,
Kuste den koning en zeide :
«Al wat noodig is draag ik op mijn hoofd
«Opdat ik mij maar verdienstelijk maak.

«Uw bevelen draag ik op mijn hoofd,
«Ik uw oude dienaar."
Hij en de prins kusten en omhelsden nu elkander,
Terwijl deze hem zijne zuster aanbeval:
«Onderwijs en leid haar, mijn oom,
«Als zij misschien misdoet."
Nu zeide de koning van *Kembajat:*
«Welaan mijn zoon!
«Keer terug,
«Want ik wil thans onmiddelijk vertrekken."
Ook de *mangkoeboemi*
Naderde hem, boog zich herhaaldelijk en zeide:
«Welaan, mijn zoon, voortreffelijke koning,
«Laat ons thans terugkeeren."
Nu trok de koning van *Kembajat* voort
En was, onder weg, hevig aangedaan,
Verlangde zelfs terug te keeren
En dacht onophoudelijk aan zijne beminde kinderen.
Ook de prins volgde hem
Omgeven door den *laksimana* en de *mantris.*
En na weinig dagen voortgetrokken te zijn,
Kwamen de vorstelijke personen in hunne *negerie.*
Allen, die hen begeleid hadden,
Ontvingen een nieuw kleed:
En de prins gaf bovendien
Aan den *laksimana* en de *mantris* vele geschenken.
De koning zond aan zijne kinderen,
Met vier jeugdige *mantris*
En duizend volgelingen,
Een groot gewigt aan goederen en schatten.

Hij beval hun olifanten en paarden medetenemen
  Tot een geschenk voor zijne kinderen.
De jeugdige *mantris* vertrokken nu
  En bogen zich voor den koning:
Ze trokken spoedig voort
  Naar de *negerie Indrapoera.*
Niet lang daarna
  Verschenen ze voor Lila Mengindra,
Den *mangkoeboemi,* die zich verblijdde
  En hen voor den koning bragt.
«Dit zijn geschenken van uwen vader
  «Voor u" (zeide de *mangkoeboemi).*
De koning antwoordde:
  «Waarom brengt gij die hier?
«Breng ze, mijn oom de *mantri,*
  «In uw eigen schatkamer."
Daarop vertrok hij
  Zette zich op zijn' zetel,
En zeide lagchende (tot Bidasari):
  «Uw vader heeft ons geschenken gezonden,
«Vier jeugdige *mantris,*
  «Duizend volgelingen heeft hij gegeven,
«Met olifanten en paarden;
  «Dat alles is voor u bestemd."
Grimlagchende zeide de koningin:
  «Gij behoeft mij dat niet medetedeelen,
«Al wat gij verlangt
  «Is ook mijne begeerte."

De koning beminde zijne gade
Was haar gunstig en genegen,
Zijn geluk was ongestoord
En zijn rijk werd al grooter en grooter.
Sedert de afkomst zijner gade bekend was,
Had men dit in alle *dessa's* verkondigd,
Afgezanten gingen heen en weer
Om die tijding over al te verbreiden.
Het rijk van den koning werd
Al volkrijker en magtiger te *Indrapoera.*
Afgezanten bragten aan zijnen broeder (den prins)
Al zijne verlangens en begeerten over.
Wat de vorstin Lila Sari betreft,
Zij bleef alleen
In bittere droefheid en verdriet,
En vol spijt en berouw.

Deze verzen zijn wanklinkend en gebrekkig
Omdat mijne kennis nog onvolkomen is,
Mijn hart was opgewonden van aandoening
Daarom heb ik, geringe *fakier*, dit gedicht zaâmgesteld.
Ik heb dit geschrift niet lang gemaakt
Omdat mijn gemoed te zeer bedroefd en verduisterd was;
Ik heb het tot het einde toe voleindigd
En voltooid, en daar door veel heil en zegen genoten.

AANTEEKENINGEN

OP DEN

MALEISCHEN TEXT

VAN

شعير بيدساري

Bldz. ١ (1) سلطان اڠس بجق بستاري

De codex A heeft اکس, dat waarschijnlijk een fout van den afschrijver is. اڠس is, naar 't mij voorkomt, hetzelfde als باڠس. Het wordt als een epitheton van vorsten dikwijls gebruikt; zoo ook in dit gedicht bldz. ١٠ (15) ايو ککند اڠس بستاري en bldz. ١٢١ (131) راج اڠس جوهاري. Maar 't wordt ook van minder aanzienlijke personen gebezigd; zoo als op bldz. ٣٩ (55) دايڠ اڠس بستاري en op bldz. ٤٢ (59).

اصلن بڠند راج يڠ بهاري

Dikwijls wordt door Maleische schrijvers aan koningen het epitheton بهاري toegevoegd. Wat dit woord beteekent is nog niet regt duidelijk. Misschien is het 't Persische woord بهاري *alles wat tot de lente behoort*, en van daar *schoon*, *bevallig*, *aangenaam*

enz. Het komt in dit gedicht meermalen voor, onder anderen ook op bldz. ۱۳۷ (197) ۱۴۳ (204), en daar het hier altijd gebezigd wordt van den koning van *Kembajat*, den oudsten vorst en schoonvader van den koning van *Indrapoera*, blijkt daaruit, dat het een der voornaamste epitheta is, die men aan vorsten geven kan. Eens komt het nog voor op bldz. ۹۹ (78) دمکيناله تعبيرن اورغ يغ بهاري, waar het niet aan een vorstelijk persoon wordt toegevoegd, maar toch aan iemand, die met grooten eerbied genoemd wordt.

Bldz. 2. دمي د تنتغ دول مکت

Onder de verschillende woorden, waarmede دول of دل verbonden wordt, om bijzondere titels van vorsten en alleenheerschers uittedrukken, zoo als دل شاه عالم, دل قادکث, دل بڠند, دل يغ مها ملي enz., behoort ook دول مکت; hetwelk woordelijk *de majesteit der kroon* beteekent.

اڠکس ݢرود بورغ ڤرکاس

De *Garoeda* is een mijthologisch monster, dat, volgens de Maleïjers, vier beenen met lange klaauwen gewapend en de vleugels en bek van eenen vogel heeft. Het komt in hunne geschriften ontelbare malen voor en verwoest, naar hun begrip, geheele steden en landen, doodt de menschen of pikt hun de oogen uit, en is de verschrikkelijkste volksramp, die zij ken-

nen. Zoo b. v., om van talrijke voorbeelden slechts een op te geven, leest men in de حكاية راج شيخ مردان het volgende verhaal: مك اند، جاي ڤون اي برتان كڤد اورڠ ايت درڤد مل ڤرتمان مك اورڠ ايتڤون بركات يا انقك اورڠ مود يڠ ترلبه مليا دان بجقسان ادڤون ملاٴن ايهند دان بند ايت دسرڠ اوله بورڠ ݢرود مك تياداله داي اڤاي ايهند اكن بورڠ ݢرود ايت كرن ساڠت هيبتڽ دان بسرڽ مك بنساله نݢري دان رعيت ايهند سكلين ادڤون نݢري ايهند ايت ددالم توجه بولن جوك د بنساكن اوله ݢرود ايت. Er is daarom voor den Maleijer niets buitengewoons in gelegen, dat een vorst, bij de verschijning van dit monster, met achterlating van al wat hij bezit, overhaast de vlugt neemt. Zij hebben dit volksgeloof, even als zoo vele andere personen en voorwerpen hunner mythologie, aan den invloed der Indiërs van het vaste land te danken, bij wie Garoeda de vogel is, waarop Wischnoe rijdt: vergelijk onder anderen de verhandeling van Dr. C. J. van der Vlis *over de oudheden van Soekoeh en Tjetto* bldz, 36, 37.

Bldz. ١ سئيسي نݢري ݢندە ݢولان

Het woord ݢولان, dat in dit gedicht dikwijls voorkomt, en somtijds ook كولان gespeld wordt, b v. op bldz. ٣١ (51), beteekent op al die plaatsen *bedroefd*, *treurig*, en is dikwijls met ݢندە verbonden, even als رندو met دندم en رين met رندە, en meer dergelijke woor-

den, die eigenlijk dezelfde beteekenis hebben, maar als een *tautologie* bij elkander geplaatst worden. Ook het *kawi*-woord ꦱꦸꦏꦁ beteekent *bedroefd*.

دولة تونڠ دول سري ڤاد

Het woord ڤاد komt mij voor eene verkorting te zijn van ڤادڠ of ڤدوڠ.

منذري ڤون بڠکت داد د تبه

Marsden geeft van تبه en منبه slechts de beteekenis van *dorschen* op: Roorda van Eijsinga voegt er die van *slaan* bij. Beider verklaring is echter zeer onvolledig. Eigenlijk geeft het woord te kennen *slaan met de vlakke hand*, dus داد دتبه *de borst werd geslagen*, of *zij sloegen zich op de borst, met de vlakke hand*. Op dezelfde wijze komt het woord ook voor op bldz. ١٥ (59) داد منبه اي منڠيله. تبه beteekent volgens het woordenboek van Leijdekker ook *een ijzeren bout*, dien men in de goudmijnen gebruikt.

Bldz. 3. د ڤمڠن بڠکد تورن برجالن

In den codex A is بڠکد weggevallen; dit is echter waarschijnlijk een fout van den afschrijver, want het metrum duldt die weglating niet, omdat de regel dan te kort zou wezen.

کڤد الله توهن سمست

In den codex A lees ik سمست. Het zou in alle geval سمانت moeten wezen, indien aan deze lezing de voor-

keur gegeven werd: doch ik kies سمست, niet alleen omdat de voorgaande regel reeds met سمات eindigt, maar ook dewijl توهن سمست gebruikelijker is, en later nog dikwijls voorkomt.

هيتمله ادند كونڠ يڠ ليدڠ

Marsden heeft ليداڠ *onder het weven den inslag aansluiten;* maar de beteekenis, waarin ليدڠ hier voorkomt, schijnt hij niet te kennen. Het beteekent *helder, licht*, hetzelfde als جرنه, en komt alleen voor als bijwoord bij كونڠ: كونڠ يڠ ليدڠ is dus *helder geel, licht geel*, eene kleur welke die van het goud is, en door de Maleijers voor de schoonste kleur van het vel wordt gehouden. Ze drukken hetzelfde denkbeeld ook uit door ڤوته كونڠ: zoo als onder anderen op bldz. ٩ (13) ڤوته كونڠ ورن كميلڠ, en op vele andere plaatsen meer.

برتمبه ڤيلو كلبون سيدڠ

In al de codices vind ik deze lezing en heb dus geene vrijheid haar te veranderen. Ondertusschen levert zij wel eenige zwarigheden op. In de eerste plaats beteekent het woord سيدڠ, dat ik door *bevolking* vertaald heb, eigenlijk eene *vereeniging van menschen*, vergelijk bldz. ٨٧ (124), zoodat mijne vertaling slechts overdragtig is, en, voor zoo verre ik weet, niet door plaatsen bij andere schrijvers gewettigd wordt. Bovendien is deze regel, wanneer hij betrekking heeft op

de *bevolking*, en eene andere verklaring laat hij niet wel toe, hier zeer te onpas, dewijl de dichter den lezer reeds in eenige versen het ronddolen van den vorst beschreven heeft, en daarmede voort gaat, zonder verder, behalve in dezen enkelen regel, van het achter gebleven volk te gewagen.

ترسله بكند سوات ديواس

In de codices A en B lees ik ديسوا: in den codex C ديسواس, beide woorden zonder beteekenis en waarschijnlijk fouten van de afschrijvers: ik heb daarom de vrijheid genomen ديواس te lezen, dat in dezen zin juist te pas komt.

Bldz. ٢ جالنله سوات ترلال سوكر

سوات is een algemeen gebruikelijk woord, ofschoon Marsden het in 't geheel niet, en Roorda van Eijsinga, in zijne *Beknopte Maleische spraakkunst en Chrestomatie*, Breda 1840, het alleen in zijne beteekenis van *eng*, *bogtig*, *hobbelig* kent. Deze beteekenis komt hier juist te pas: جالن يغ سوات een *enge naauwe weg:* zoo ook nog eens op bldz. ٧٤ (74) جالنن سوات ترلال سوكر. Maar op bldz. ٦٨ (68) komt سوات in eene andere beteekenis voor قد تمفت يغ سوات جاغن كليهاتن: hier geeft het te kennen *moeijelijk te genaken*, «op eene plaats moeijelijk te genaken, opdat zij niet zigtbaar zij."

Bldz. (4) كالو نون هندق برڤنترا

Bij Marsden en Roorda van Eijsinga vind ik كالو٢ in de beteekenis van *misschien*, maar de schrijver van dit gedicht bezigt hier en op vele andere plaatsen ook كالو en كلوكن in dienzelfden zin.

دليهتن ڤراهو داتس لنتي

In dezen regel hebben metrum en rijm den dichter een' zeer gedrongen volzin doen schrijven: eigenlijk zou hij moeten zeggen دليهتن ڤراهو داتسن اد لنتي of داتسن لنتي.

ترغ چواچ ساعت برچهاي

De codex A heeft ڤرغ چواچ.

Bldz. 5 جم٢ درج برسري٢

Ik heb mij hier door het Persische woord جم *de maan* tot eene vertaling laten verleiden, die misschien velen niet aannemelijk zal voorkomen. Wil men جم٢ liever als het Maleische woord جمجم behouden, gelijk het ook onder anderen op bldz ٨١٢ (121) en meer andere plaatsen voorkomt (جمجم درج مڠالير تيلم), dan zou men kunnen vertalen: «de zweetdroppelen schitterden op zijn gelaat," terwijl dan het woord «maar" van den volgenden regel zou wegvallen.

سڤوي٢ اڠين سلاتن

Het woord سڤوي beteekent *een zacht windje, een zuchtje:* zoo als onder anderen ook blijkt uit de vol-

gende plaats van سري رام, die wij te eerder hier afschrijven, omdat het woord سالن, eenige regels verder, daardoor ook wordt opgehelderd: ڤد وقت دنهاري تورنله هوجن رنتك٢ دان اڠين ڤون برسايڤ٢ برسڠوي٢ سباڬي منيڠكن تون ڤتري مک ديواس ايتوله ڤرميسوري مندودري برسالن سأورڠ ڤرمڤون .

بولن ڤون سبله دساڤت اون

ساڤت beteekent *bedekken*, opdat iets niet gezien worde, *verbergen* door er iets voor te plaatsen: men kan dit woord echter niet anders gebruiken dan van het geen op zijde of van onderen bedekt wordt, niet van hetgeen men bedekt, door er van boven iets op te plaatsen. Het *kawi*-woord ꦱꦫꦸꦔ꧀ neemt dit onderscheid niet in acht; het beteekent *deksel*, *bedekking*, *kleeding*, van daar zegt men ꦏꦺꦫꦶꦱ꧀ꦱꦱꦫꦸꦔꦤꦶꦥꦸꦤ꧀꧈ *een kris en toebehooren* d. i. met de metalen schede, den ring onder het gevest, en de houten schede, die als kleeding van eene kris dienen. In den lijdenden vorm, met het voorzetsel ꦏ als ꦏꦱꦫꦸꦔ꧀ *gedekt*, *bedekt*, *overdekt*, komt het alleen in dezen zin voor ꦏꦱꦫꦸꦔꦤ꧀ꦢꦭꦸ꧈ *door den nacht overdekt* (*overvallen worden*).

Bldz. ۴ برسالنله ڤتري سأورڠ ڤرمڤون

Onder de beteekenissen, welke men in de woor-

denboeken aantreft, vindt men niet die, waarin het woord سالن hier voorkomt. Het is hier *bevallen, ter wereld brengen*, maar wordt, even als سنتڤ voor ماکن, ادو voor تيدر enz. alleen, in eenen hoogen of beleefden stijl, van aanzienlijke personaadjes gebruikt: vergelijk onder anderen de hier boven op bldz. 249 aangehaalde plaats uit سري رام.

برسالنله ادند سؤرڠ ڤتري

In de drie codices vind ik: سؤرڠ ڤرمڤون; daar dit echter met het rijm niet strookt, en de afschrijvers waarschijnlijk aan den voorgaanden regel dachten, toen ze dezen schreven, heb ik vrijheid gevonden te lezen سؤرڠ ڤتري.

ڤارسن لقسان مندودري

MENDOEDARIE is, in سري رام, de echtgenoote van RAWANA, beroemd door hare schitterende schoonheid, menigvuldige bevalligheden en voortreffelijken inborst, zoodat bijna in alle Maleische gedichten schoone vrouwen bij haar vergeleken worden. Later komt مندودري als een eigennaam van een der handelende personen in dit gedicht voor: zie bldz. ۱۴۹ (214) enz.

ايلقن باݢي انق٢ن کانچان

In de codices B en C vind ik ايناکن, in den codex A اناکن maar, met een aanhalingsteeken, door een vreemde hand aan den kant geschreven اينقن. Ik heb dit woord in انق٢ن veranderd, omdat ايناکن geen

goeden zin geeft, en de conjecture van den Maleischen afschrijver ايڠتن minder bij كنچان past: terwijl daarentegen انق٢ن كنچان *een gouden beeld* als tijpe van schoonheid in de Maleische schriften in 't algemeen, en in dit gedicht in 't bijzonder, zeer dikwijls voorkomt.

مڠكت دڬوبه سڠورڠ ران

Het woord ڬوبه, hoewel in de lexica niet voorkomende, is echter algemeen in gebruik; het beteekent *bloemen bij elkander voegen*, zoo als de inboorlingen dat met de *tjempaka* gewoon zijn. De *tjempaka*, een gele, tulpvormige bloem, (*michelia tjampaka*), uit smalle langwerpige bladeren bestaande, wordt aan dunne bamboesjes gehecht, en zoo in het haar gedragen: dit noemt men ڬوبه: op bldz. ٧٢ (105) komt het ook tweemaal voor in den zin van برسنتڠ بوڠ ڬوبه چمڤاك. Worden de bloemen, zoo als b. v. de *malatti*, bij elkander gevoegd, in de gedaante eener roos, dan noemt men het روج. In het Javaansch heeft men ꦫꦺꦴꦚ꧀ꦕꦺ dat *kwast* of *franje* eener gordijn beteekent; doch ook van de eigenlijke gordijn gezegd wordt. Van daar komt het verbum ꦔꦫꦺꦴꦚ꧀ꦕꦺ *een krans van bloemen maken*, en ꦫꦺꦴꦫꦺꦴꦚ꧀ꦕꦺꦤ꧀ *krans, kranswerk.*— Het woord ران heb ik nergens elders in Maleische schriften ontmoet. Slechts op het gezag van eenen ge-

leerden Maleijer heb ik het door vorstin vertaald, zonder deze vertaling te kunnen bewijzen. Het Sanskrit-woord *rana* is mij bekend: het beteekent, volgens mijnen vriend W. A. VAN DEN HAM, *geluid*, en ook *strijd*, van de wortel *ran*, *klinken*, *geluid geven:* maar ook deze beteekenissen komen hier niet in den zin te pas.

مندیله تون سام انقند

Bekend is het gebruik der Maleische en Javaansche vrouwen, van zich onmiddelijk na hare bevalling te baden.

BLDZ. ٩ (7) اوريڤ دان وارس سرت همة

Het woord اوريڤ (het Javaansche ngoko-woord ꦲꦸꦫꦶꦥ꧀) beteekent *leven:* en وارس het Javaansche *ngoko*-woord ꦮꦫꦱ꧀ *genezen*, *hersteld zijn*. Beide deze woorden zal men alleen in Maleische gedichten aantreffen, nimmer in Maleische proza. — De constructie van dezen en den voorgaanden regel is zeer verward: zij zou moeten wezen: ڤنڠݢل ايهند سرت همة بير سلامت, اوريڤ دان وارس, 't welk woordelijk vertaald zou luiden: «het vertrek van uw vader met het oogmerk, opdat gelukkig, leven en herstellen.”

دسلموتي كاين سندس برامس

De codex B mist hier het woord كاين. — Men zou

bij deze beschrijving van de kostbare kleedingstukken, die de ouders aan hun kind achterlieten, kunnen vragen, hoe zij in hunnen verlaten en zwervenden toestand daaraan kwamen; maar de Maleische dichter stoort zich aan dergelijke zwarigheden niet. Genoeg, dat het vorstelijke personen zijn, waarvan hij spreekt, om vrijheid te vinden, hun اندة كاين en انتلس en سندس براسس en مانكم en wat niet al meer, zoo veel hij maar wil, toeteschrijven, hoewel hij in 't begin van zijn verhaal gezegd had, dat zij geen ڤربكالن medenamen.

دكناكن امڤين ڬرڠسيڠ وايڠ
دسلاڠي مانكم سلودڠ مايڠ

Het woord امڤين is moeijelijk in 't Nederduitsch wedertegeven. امڤين beteekent: eene zaak van waarde met de zakdoek of eenig ander linnen of zijden bekleedsel aanvatten, ten einde haar niet te beschadigen.—ڬرڠسيڠ وايڠ is een zeker patroon, dat men bij het batikken volgt: er is op die wijze een ontelbare menigte namen voor onderscheiden soorten van patronen, die echter allen door de Maleijers van de Javanen zijn overgenomen, gelijk ze ook hunne gebatikde doeken, kleedjes enz. van de Javanen ontvangen, omdat ze zelf die kunst niet verstaan. De Heer WINTER heeft mij gezegd, dat hij meer dan duizend namen voor verschillende patronen van dien aard kent.--سلودڠ, is de schede van eene *maijang*. De مايڠ is de bloe-

sem van de *kokosnoot*, *betelnoot*, enz. wanneer hij zich tot vrucht begint te zetten: en de سلودغ is de *schil* of *schede*, welke dezen bloesem bevat: terwijl تندن het *bos*, de *rist*, de *tros* beteekent, waaraan de bloesems, en vruchten zich zetten. سلودغ مايڠ is dus *de schede gevuld met bloesems*, en تندن مايڠ is de *tros bloesems die zich in die schede bevindt.* Wij laten hier de namen volgen van de verschillende bloesems, vruchten enz. van den klapperboom, voor zoo verre ons daarvan een eigenaardige naam bekend is.

كلوڤيغ is de buitenste bloemschede, *spata.*

سلودغ de binnenste bloemschede.

مايڠ de bloemtros.

كنتم سمايڠ de pas ontloken bloemtros.

مايڠ مكر de geheel ontloken bloemtros.

تاڤق de bloemkelk, *calix.*

مڠكر de takken van de *spadix*, of bloeihoos, waaraan de vruchten hangen.

بڠسيل de vrucht, die zich pas gezet heeft.

چڠكير de vrucht, wanneer zij zoo ver is gevorderd, dat er water, maar nog geen vleesch in is.

داوڬن de vrucht, wanneer zij geheel tot rijpheid is gekomen.

سمبق is de bast of het omkleedsel der vrucht, wanneer die bast namelijk oud en droog is.

ايسي de pit, het vleesch, of zaad, *semen.*

تمڤورغ of باتق het omkleedsel van de pit, of pitvlies, *pericarpium.*

بوكو٢ de ringen van den stam.

ڤاڤه de bladsteel, *petiolus.*

بلارق of داڤو het loof, *frons.*

ليدي de rib van het blad, *nervus medius.*

امبوت de palmit, of datgene wat de bladsteel aan den stam verbindt.

ايو هي انقكو امس جويت

Nimmer heb ik جويت bij Maleische schrijvers anders dan in gedichten aangetroffen. Het is een *kawi*-woord ꦗꦸꦮꦶꦠ꧀ dat volgens WINTER eene *vorstin*, en volgens het Javaansch woordenboek van ROORDA VAN EIJSINGA *eene maagd* beteekent. Ik ben in mijne vertaling de verklaring van laatstgenoemden geleerde gevolgd, omdat ik toen die van eerstgenoemde nog niet kende. In dit gedicht vind ik het nog dikwijls, op bldz, ٤١ (59) ايو توتكو امس جويت, bldz. ٧٥ (93) امس ميره رتن جويت, bldz. ٧٧ (95) تغكلله تون امس جويت, en tallooze malen meer. Meest altoos vereenigd met امس of رتن of iets dergelijks, maar enkele malen ook alleen b. v. bldz. ٧٩ (97) برچري سهاري دڠن جويت. Hier althans kan het geen *maagd* beteekenen, omdat het tegen eene gehuwde vorstin gezegd word.

Bldz. ٦ (8) سمبيلن بولن سمبيلن هاري

De dichter is hier met zijne chronologie een weinig in de war, daar hij vroeger gezegd had, dat de vorstin reeds voor haar vertrek eenige maanden in eenen gezegenden staat verkeerd had. ببراڤ بولن ببراڤ هاري ڤتري ڤون حامل, en een weinig later حملله ڤتري ڤرميسوري توجه بولن. Zij had haar kind dus geen negen maanden en negen dagen door de wildernissen in haren schoot gedragen, maar slechts twee maanden.

دمناكن تيدق هتيڠ ڤري

Behalve de in de lexica opgegeven beteekenissen, komt ڤري ook nog voor in den zin van *spreken:* zoo als onder anderen op bldz. ١٥ (14) ككند وي ماري كيت برڤري, op bldz. ٣٦ (51) تندق مڤمبه سراي برڤري enz. Hier is ڤري het Javaansche woord ꦥꦼꦝꦼꦱ꧀, waarvan de Maleijers echter de *h* doen wegvallen, en hetwelk *bijtend* beteekent, zoo als de werking van alle soort van bijtend vocht op wonden: van daar het geen *droefheid* en *smart* veroorzaakt: terwijl de *droefheid* zelf, even als in het Maleisch ꦏꦥꦼꦝꦼꦱꦤ꧀ beteekent. Zoo ook vijf regels later هات بڠند ترلال ڤري en op verschillende plaatsen meer.

Bldz. 9. كوراس سماڠت انقڠ تون

Het woord سماڠت komt in vele verschillende beteekenissen voor. Hier beteekent het *heil;* zoo zegt

men اوكر سماڠت *iemands geluk onderzoeken, voorzeggen, waarzeggen:* zoo beteekent het ook *gezond zijn*, b. v. انقكَ سماڠت mijn kind is *wel, gezond:* zoo ook *schrik, ontsteltenis, ontroering*, gelijk MARSDEN en ROORDA VAN EIJSINGA opgeven: eveneens *verstand, bewustzijn*, هيلڠ سماڠت *hij heeft zijn verstand, bewustzijn verloren;* in dien zin komt het overeen met het Javaansche woord ꦱꦸꦩꦔꦼꦠ꧈ b. v. ꦱꦶꦗꦪꦺꦴꦏꦺꦭꦁꦔꦤ꧀ꦱꦸꦩꦔꦼꦠ꧀꧈ «*Djojo verloor zijne tegenwoordigheid van geest, zijn verstand, zijn bewustzijn*": voorts *ziel, levensgeest*, ongeveer 't zelfde als جيو: eindelijk de denkbeeldige werking van den eenen mensch op een' ander of op een dier, waarvan later een voorbeeld voorkomt.

برجالنله بكند لاجو منوله

In al de codices lees ik برجالنله بكند سايڠ ترجالن maar daar het rijm volstrekt den uitgang in ي of ه vereischt, heb ik mij de gemaakte conjecture veroorloofd.

دتڠهكن بكند راج يڠ اصلي

Eene door het rijm vereischte poëtische omzetting doet den dichter اصلي voor اصل schrijven.

BLDZ. V سهڠكَ برماين دكونڠ يڠ تڠكي

Deze en de volgende regel staan, wat het rijm be-

treft, op zich zelf en hebben geen' derden en vierden regel bij zich, hetgeen anders regelmatig zoo behoort te wezen. Zoowel daarom, als dewijl hun inhoud hier zeer te onpas komt, geloof ik niet, dat ze van den oorspronkelijken dichter zijn, maar later op de eene of andere wijze in de codices zijn ingeslopen. Ik heb de vrijheid genomen, het woord سڠک, dat in de codices gevonden wordt, te veranderen in سهڠک, omdat anders de zin nog meer gewrongen is.

Bldz. 10. مک کتيک سيڠ ڤاڠ هاري

De codices B en C hebben کوکتيک.

ترسن کسوڠي اي برديري

In den codex A is اي weggevallen. Daar اي zoo wel enkel- als meervoud is, en het metrum zulk een woord vereischt, ben ik de lezing van de codices B en C gevolgd.

Bldz. 11. د دڠرن سوداڬر ليلا جوهار

De naam van den koopman komt nu eens voor ليلا جوهارا, dan weder ليلا جوهاري, al naar het rijm dit medebrengt; eigenlijk zou het moeten wezen ليلا جوهاري, waarover de lexica.

مردون سڤرت بڠسي کار
د دالم ڤراهو تڠکس اڠکار

Het woord کار is de naam van een soort van *fluit*

بغسي De verklaring van اغكر komt in de woordenboeken niet volledig voor; اغكر wordt niet alleen van bezielde wezens gebruikt, in den zin, dien MARSDEN en ROORDA VAN EIJSINGA opgeven, maar beteekent ook *verwonderingwekkend* enz. b. v. رومه اندة اغكر *een verwonderlijk schoon huis.*

ترڤتاله سوار سوداڬر د غاري

De codex B heeft مڤتاله سوداڬر دغاري.

ستله ترليهت بودق نن ڤات

Er heeft hier een onregelmatigheid in het rijm plaats, dewijl er nog twee regels moesten volgen, waarvan de laatste lettergreep op ي eindigt. Een der lezers van codex A heeft die onregelmatigheid, in eene kantteekening op de volgende wijze trachten te herstellen:

ستله ترليهت بودق سورغ ديري * ڤارسن اندة باڬي بدياداري
سكان تياد ترڤري ڤري * لقسان منداڤت انتن بيدوري

Maar zoo zou er evenwel eene onregelmatigheid blijven, doordien er dan *zes* regels op elkander rijmen.

BLDZ. ٨ امڤت اورغ ڤغاسهڤ اد

De codex B heeft امڤت اورغ, een schrijffout voor اورغ.

دو اورغ د جديكن اينغد

Even als انقند, ايند enz. wordt ook اينغد, in plaats van اينغ gezegd, wanneer van hooge personaadjes de rede is: nog vele andere woorden ondergaan dan zulk

eene kleine verandering, zoo als b. v. in سري رام (editie van ROORDA VAN EIJSINGA) bldz. ٢٣ نينند voor نينق.

BLDZ. 12. د امبلن سماغت دکنتيکن

Hier beteekent سماغت *de ziel*, *de levensgeest*, (zie de aanteekening op bldz. 256). Dit geheele verhaal steunt op een algemeen verspreid bijgeloof onder de Maleijers, dat de levensgeest van iemand op een ander of op een dier kan overgaan, of liever dat er zulk eene geheime betrekking tusschen die twee wezens kan ontstaan, dat het lot van den een' geheel van den ander' afhangt.

کلمڤ ڤون اندە ترلال هيمن

Het woord هيمن Jav: ꦲꦺꦩꦼꦤ꧀ is hetzelfde als het echt Maleische woord ساينغ, terwijl het eene algemeen bekende uitdrukking is van iets, dat zeer schoon of goed of voortreffelijk is, اندە ترلال ساينغ of ايلق ترلال ساينغ te zeggen.

کفد مات ساغتله سغکم

سغکم is een woord, dat ik niet 't huis weet te brengen: misschien staat het wel in verband met een in de strand residenties van *Java* gebruikelijk woord ꦱꦼꦁꦏꦼꦭ꧀ dat hetzelfde beteekent als het Maleische woord سغکف.

ڤسيرن اوري بتون ڤولم

Het woord ڤولم is hetzelfde als ڤوالم bij Marsden.

ماكن دان مينم تاڤق دان تاري

De beteekenis, waarin تاڤق hier voorkomt, vindt men niet in de woordenboeken. Het geeft eigenlijk te kennen: *in de handen kloppen, met de handen vlak tegen elkander kloppen.* Een kind zachtkens kloppen, ten einde het in slaap te brengen, noemt men ook تاڤق. Hier is het تاڤق دان تاري «zij klopten in de handen en dansten" n. l. om het kind te vermaken.

ببراڤ ڤكاين يڠ د تمڤه

Het woord تمڤه is hetzelfde als تمڤق en beteekent eigenlijk, gelijk Marsden opgeeft, *aanvallen, doortrekken, doorbreken:* maar bovendien geeft het dikwijls te kennen: *tegen iets aanslaan,* b. v. مك امبق تمڤهله كرس كڤد ڤنتي *en de baren sloegen fel tegen het strand aan:* van daar in het algemeen *op iets slaan,* zoo als hier ڤكاين يڠ د تمڤه n. l. ڤكاين امس يڠ د تمڤه kleederen van geslagen goud.

دوكه د ڤربوت ڤلباڬي روڤ

دوكه is een *halsketen* meestal van gouden belletjes, somtijds met juweelen bezet: ook een *borstplaat,* doch kleiner dan een ڤداك, dien men om den hals draagt. De codex C heeft دوكت د ڤربوت ڤلباڬي روڤ. Het

woord دوکت *een dukaat*, zou dan onmiddelijk tot den voorgaanden regel behooren, zoodat het zou zijn ڤکاین يغ د تمڤة د وکت *kleedingstukken van dukaten geslagen*, د ڤربوت ڤلباڬي روڤ *en op verschillende wijzen vervaardigd.* Het is namelijk de gewoonte der Maleijers en Javanen, om den zilveren en gouden munt te versmelten en tot versierselen te smeden: ook dragen hunne kinderen soms, bij wijze van een halssnoer, verschillende gouden en zilveren muntspecien aan een lint.

Bldz. ١ (13) تالي ليهر قمر ڤداكن

De ڤداکن is een versiersel bestaande uit een gouden of zilveren halsband, waaraan eenige gouden platen, in den vorm van een ladder hangen: van daar dat op bldz. ١٨ (140) ١٥ en blz. (228) melding wordt gemaakt van een ڤداكن برسوسن ليم *een pedaka van vijf schakels*, d. i. een *pedaka*, die uit een laddervormig versiersel van vijf sporten bestaat. Overigens komt dit woord dikwijls voor, onder anderen blz. ٢٧ (39) en wordt somtijds gespeld ڤداكة.

تاجق دان سنتغ بوڠ چمڤاک

De تاجق is een insteeksel van bloemen, die op den tulband, hoofddoek of hoed gestoken en zoo gedragen worden. 't Komt dikwijls voor, onder anderen op blz. ٢٨ (39) enz.

كاست سوراتي سولم دريكت

ريكت beteekent hetzelfde als het gewone Maleische woord كارڠ *zamenstellen*, *verzinnen*, *vervaardigen*. Op blz. ٢٨ (39) komt 't voor امس دريكت *van goud gemaakt*. Op bldz. ١٠ (129) ببراڤ ڤركتاٴن يڠ دريكت «eenige verzonnen woorden" n. l. in een *panton*. Op bldz. ١٤ (135) ڤنتو تمباݢ دريكت «de deur was van koper gemaakt (bewerkt, gegraveerd koper). In 't Javaansch (Kr. en Ng.) heeft men ꦫꦏꦶꦠ꧀ *verzinsel*, *zamenstelling*, *inrigting*; daarvan is afgeleid ꦔꦿꦏꦶꦠ꧀ *zamenstellen*, *verzinnen*, *inrigten*; en ꦫꦶꦤꦏꦶꦠ꧀ *het zamengestelde*, *verzonnene*, *ingerigte*.

سڤرت مانكم ددالم بالڠ

بالڠ is een op *Malacca* en *Singgapoor* zeer gebruikelijk woord voor een *flesch*, *stolp* enz. Dezelfde regel komt voor blz. ٣١ (30).

سكلين دودق دبوه خرند

Het woord خرند beteekent, volgens LEIJDEKKER, *een doodkist*: het komt hier dus zeer te onpas, zoodat ik er wel بڠند of iets dergelijks voor zou willen lezen, indien niet al de codices het hadden, en het op blz. ٢٨ (39) en elders nog meermalen op dezelfde wijze voorkwam.

Bldz. 14. مولتڽ چلنتق تڠر سڠان

تڠر is het echt Maleische woord voor *aanspreken*, waarover later; ساڤ is, even als het Javaansche ng. ꦱꦥ het grondwoord van ꦚꦥ, *aanspreken*, *toespreken*, *toeroepen:* eigenlijk zou het *bewieën* moeten wezen, indien wij op die wijze, even als de Javanen, werkwoorden konden vormen: wanneer b. v. een schildwacht een' voorbijganger *werda* toeroept, heet dit ꦚꦥ. Maar de Maleijers, die dikwijls de voor- en achterhechtsels weglaten, zeggen ساڤ, in plaats van مڽاڤ, ofschoon ook bij hen het grondwoord سياڤ of ساڤ, even als ꦱꦥ eigenlijk *wie?* beteekent.

Bldz. 10. تكبرله ڤتري د دالم داد

Het woord تكبرله is waarschijnlijk een Maleische vorm van het Arabische woord كبر *magnus fuit*. Het komt hier voor in den zin van *zich zelven groot maken*, *verhovaardigen:* zoo ook in het in mijne inleiding aangehaalde gedicht van acht rijmende regels;

تكبر دان ريا * جاڠن سكال
جالن يڠ سيا٢ * جاڠن فردول

Op bldz. ١١١ (171) komt het op diezelfde wijze eveneens voor, maar staat er de verklaring in zuiver Maleische woorden onmiddelijk bij تكبورله اي ممبسركن ديري

رسان بڠند تياداله دو

In de codices A en C lees ik ڤارسن بڠند تياداله دو: daar echter رسان beter zin geeft, heb ik de lezing van den codex B gekozen.

Bldz. ١١ (16) جكلو د مكين كلكونن اد

Deze en de volgende regel worden door de vorstin bij zichzelve gesproken of gedacht; zoodat er eigenlijk moest vertaald wezen: «indien aldus *zijne* houding is, zal hij haar zeker huwen.” Zij wil namelijk te kennen geven, dat de indruk, welken hare vraag op den koning gemaakt had, haar reeds overtuigde, dat hij toestemmend zou antwoorden.

بات كڤال امس تمقاون

تمقاون is waarschijnlijk een afgeleide vorm van تمق *slaan*, *kloppen*, *smeden*. Het komt bij امس gevoegd, als een woord van liefkozing in dit gedicht ontelbare malen voor. Somttjds echter vind ik het gevoegd bij رتن, zoo als op blz. ١١ (130) رتن تمقاون: dan moet er noodzakelijk امس onder verstaan worden, رتن امس تمقاون.

سڠراله د ڤنڠ اوله بڠند

Deze en de volgende regel worden in den codex A niet gevonden.

Bldz. ١٢ (17) هنچرله هتيكت تياد بركال

De codex A. heeft برڠكال: maar het moet بركال we-

zen تياد برکال *gedurig*, *zonder ophouden*, *eeuwig*, van کال *tijd*. Vergelijk bldz. ٤٣ (61).

ڤنهله دسيکت داڠڠ بيا ڤري

De codices A en B hebben دسيق.

دانڠله اي برتمڤو راڤت

تمڤو is eene wijze van zitten onder de Maleijers en Javanen (ꦠꦶꦩ꧀ꦥꦸꦃ), die zij onder anderen bezigen wanneer zij bidden, en wanneer vrouwen voor vorsten verschijnen, gelijk hier het geval is. Zij liggen dan op de knieën, die gesloten moeten wezen, terwijl hunne hielen de *partes posteriores* moeten raken. Door راڤت bedoelt de dichter, dat de knieën digt gesloten waren, ten einde eenen nog hoogeren graad van eerbied aan den dag te leggen.

Bldz. 18. سلڠکڤ ڤکاين انق دارا

De codices A en B hebben سلڠکو 't welk echter geen goeden zin oplevert.

دايڠ بستاري ساعتله ڮيت

De codex A heeft ڤيت en de codex C ڤيت. Ik heb ڮيت van codex B gekozen, omdat dit met het *kawi-* en Javaansche woord ꦒꦼꦒꦼꦠ꧀ overeenkomt; ڮيت beteekent in 't algemeen *zich haasten*, 't zelfde als ڮرڤه; maar hier geeft het meer te kennen een van al die verschillende bewijzen van eerbied, die de mindere

aan den meerdere bewijst, waardoor hij in houding en gebaren den uiterlijken schijn aanneemt, van zich *te haasten*, om aan een bevel te voldoen enz. Hetgeen wij bedoelen is moeijelijk in woorden uittedrukken; alleen hij, die den Maleijer en Javaan gezien heeft, kan onze meening goed begrijpen. كُيت is b. v., wanneer iemand door een bezoek wordt overvallen, en hij *haast* zich dan, om zich te kleeden, of om den gast behoorlijk te ontvangen.

Bldz. ١٣ (19) مليهت كيفس تياد كچيو

Het woord كچيو (Jav. ꦏꦕꦺꦮ꧈ of ꦏꦾꦕꦺꦮ꧈) beteekent in 't Jav. eigenlijk *een slecht voorkomen in vergelijking van iets anders*, b. v. [illegible] «zijne kleeding is kostbaar, (maar) zijn versleten hoofddoek steekt daarbij slecht af". Hier komt كچيو echter in 't algemeen slechts, in de beteekennis van *een slecht voorkomen hebben* voor. كيفس تياد كچيو *een waaijer zonder eenig slecht voorkomen, een volkomen waaijer.* In het woordenboek van Leijdekker vind ik كچيو *zwak in den oorlog, die 't kwaad heeft:* ook *dat veracht en in geen estime is.* Wat de eerste beteekenis betreft, moet ik bekennen het woord nimmer in dien zin te hebben aangetroffen: de laatste komt wel eenigzins overeen

met de verklaring van het Javaansch, alsmede met de wijze waarop كچيو op bldz. ٧٩ (108) gebezigd حرام هندق مليهت كچيو, «dat ik vervloekt zij zoo ik uw kwaad, uw ongeluk verlang."

دڠڠكن د ايڠ امڤت سباي

De codex A heeft امڤت ساي. Het woord سباي is hetzelfde als سبايق, en سبايق eene verkorting van سام بايق.

د ايڠ وي ليهت سليديق ٢

سليديق beteekent *overal rondzien uit nieuwsgierigheid*: vergelijk bldz. ١٩ (28) اداكه بوله د يري سليديق «hebt gij alles rondgezien?"

د ايڠ ايت سهاج اتدلن

اندل beteekent *vertrouwen*, *gelooven* (Jav. ng. ꦲꦤ꧀ꦢꦼꦭ꧀) dus اندلن *geloofwaardig*, *te vertrouwen*. Op blz. ١١٠ (159) en nog een paar malen komt het woord voor, maar daar gespeld اندالن.

Bldz. ١۴ (20) اڤاكه كرج بيت ممبوكڠ سمو

كرج wordt, zoo als het hier voorkomt, ook in het dagelijksche leven dikwijls gebruikt: 't is hetzelfde als اڤ كڤون of مڠاڤ.

لال د تڠجڤكن سوات ڤڠليڠ

De codex A heeft لال د وا تڠجڤكن, de codex B heeft لال د اوتڠجڤكن.

Bldz. 21. كلو ڤنوج كڤد دي

ڤنوج *een doeler*, *een mikker*, *van* توج, منوج *doelen*, *mikken*, *munten*, *sturen;* ook *regt toe*, *regt aan*, *zonder omwegen; regt toe naar iets gaan of sturen;* ook *betrekking hebben op iets.* De zin is dus كلو بارڠ ايت ڤنوج كڤد دي, *misschien hebben deze goederen betrekking op hem*, *staan zij hem aan.* Op bldz. ١٩ (22) komt منوجو voor in den zin van *regtstreeks ergens naar toe gaan*: د ايڠ منوجو كمڤڠ سود اكر: zoo ook bldz. ٤٠ (56) د ايڠ منوج تامن بيدساري enz.

براڤ هرڬان د ايڠ ويراون

ويراون is een bijvoegelijk naamwoord van ويرا (Jav. ꦮꦶꦫ) *verstanding.* Hier is het een eigennaam.

رتاله كمڤڠ تياد تراومڤت

De codices A en B hebben تراومڤت 't welk echter geen woord is. اومڤت of امڤت komt bij Marsden voor in de beteekenis van *kwaadsprekendheid* enz. Hier is het echter iets anders, namelijk hetzelfde als het Javaansche woord ꦔꦼꦩ꧀ꦥꦼꦠ꧀ of ꦔꦼꦩ꧀ꦥꦼꦠ꧀ dat *verbergen* beteekent, en waarover later. Ik zou hier liefst willen lezen لوڤت *voorbijgaan*, dan zou het met den voorgaanden regel wezen: « de *daijangs* gingen alle plaatsen, en overal de *kampongs* rond: zij gingen

geen een voorbij.” Maar deze lezing wordt door geen der codices gewettigd.

Bldz. 22 ڤنتله برجالن سهاري هاري

ڤنت wordt bij Marsden en Roorda van Eijsinga opgegeven als *moede van het zitten of liggen, of van het zijn in eene ongemakkelijke houding:* men ziet hier, dat het ook van het *moede zijn door loopen of beweging maken* kan gezegd worden. Vergelijk bldz ٢٥ (28) ڤنتله رسان كسان سيني «Wij hebben ons vermoeid, door ginds en her te loopen.”

مسقله دايغ مندڤاتي لغكر

Bij Marsden en Roorda van Eijsinga vindt men slechts het werkwoord لغكر *aanvallen, bespringen* opgegeven. لغكر, zoo als het hier voorkomt, is *een bedehuis*, dat altoos geopend staat, en waar men op alle oogenblikken van den dag kan komen bidden. ’t Is een klein gebouw, dat niet meer, dan tien, twintig of dertig menschen kan bevatten: een soort van kleine bidkapel.

Bldz. ١٦ (23) دكات دودق ستي دڤتين

Al de codices hebben كات, maar dit geeft geen goeden zin: ik zou dus liever lezen كت of كت, welke lezing ik ook in mijne vertaling gevolgd heb.

Bldz. 24. دباو دايغ مود ترجلي

Het woord بارغ of iets soortgelijks moet hier onder verstaan worden. ترجلي is een Maleische vorm van het Arabische woord جلي *voortreffelijk*, *kostbaar*. ترجلي zou dus ook kunnen behooren bij ڤكاين van den voorgaanden regel, zoodat de constructie dan zou wezen اداكه تونك هندق ممبلي ڤكاين امس انده سكال ترجلي دباو (اوله) دايغ مود en de vertaling: «Wilt gij ook gouden, uitstekend schoone, kostbare kleedingstukken koopen, hier gebragt door jeugdige *daijangs*?"

Bldz. ١٧ دايغ دالم سراي برڤري

Wanneer van vorstelijke personen of zaken gesproken wordt, kan men er altoos het woord دالم bij voegen: zoo kan men zeggen اورغ دالم, بارغ دالم, كود دالم enz. en zoo hier دايغ دالم, om er meê aan te toonen, dat er van vorstelijke دايغ rede is. Hier worden wel de دايغ der aangenomen dochter eens koopmans bedoeld, maar dewijl de dichter weet, dat *Bidasari* een vorsten kind is, mag hij het woord دالم gebruiken.

Bldz. 25. ترچغغ مليهت روڤ انچي بيد

Wegens metrum en rijm is بيد hier eene verkorting van بيداساري.

انچي دان دايغ مغاڤ جيو

«Waarom zijt gij zoo (verwonderd) daijangs ?" heb

ik vertaald: meer woordelijk zou wezen: «*Intjeh* en *daijangs* waarom is (uw) ziel (zoo verwonderd)?

BLDZ. ١٨ (26) دسورڠكن ڤوان دماكن سيره

De codex A heeft دسورڠكن ڤوان دماكن استري: de codex B heeft سوروڠ ڤون دماكن سيره. Waarom ik de lezing van codex C gevolgd ben, zal ik niet behoeven te zeggen. Een bewijs van beleefdheid, dat de Javanen en Maleijers elkander bij bezoeken enz. bewijzen, is het toeschuiven van de beteldoos.

ايو ما اينڠ ليهتله ديري

De Maleijers noemen hunne voedsters ما اينڠ, even als wij zoog-*moeders*.

BLDZ. ١٩ (27.) بيرله اكو ممبوڠكن ديري

De uitdrukking ممبوڠ ديري of بوڠ درين is, ook in 't dagelijksche leven, algemeen en beteekent, *zich verdoen*, *zich van kant maken*, door zich in 't water, of van eene hoogte naar beneden te storten: ook *zich als eene verlatene ergens heen begeven*.

سمبل دبوجق سڠه دبري

De codex B heeft سمبل دبوجق سڠه ديري.

سبب انقكو بجيله مات

De codex B heeft سبب انقكو كبجيله مات

BLDZ. 28. اداكه بوله ديري سليديق

Mijne vertaling is hier onjuist geweest: 't is niet

بوله *kunnen* maar بوله *het geheel*, *gansch*, *ten volle*, zoodat het zou moeten wezen: «hebt gij het geheel (of alles) rondgezien.”

Bldz. ٢٥ كأمڤترن ماسق كباوه ڤنڠاهن

Het woord ڤنڠاهن beteekent eigenlijk *een verboden plaats*, van het wortelwoord تڠه *beletten*, *verhoeden*, *verhinderen*, *verbieden*, enz. Van daar wordt er hier het *slaapvertrek* der vorstin mede bedoeld, dat voor ieder verboden was.

اورڠ كاي لاڬ ڤنديڠر

ڤنديڠر komt hier minder te pas, en zal de lezer wel aan het rijm te danken hebben.

Bldz. 29. سڤرت مدو تمبق سڬار

سڬار Jav. Ng. ꦱꦼꦒꦫ *de zee.* De vergelijking, die de dichter hier gebruikt, is wel wat stout, maar toch niet onaardig. Zijne bedoeling is, dat haar gelaat zoo schoon was, dat de zee er voor zou terug wijken, even als voor een zee van honing. Later komt deze zelfde vergelijking nog meermalen voor.

سهابس كاسه دنالم داد

Het voorzetsel س, zoo als het hier voorkomt, dient om de beteekenis van het woord, waarvoor het geplaatst is, te versterken: gewoonlijk wordt dan ook nog het woord herhaald, als سبنر ٢, سبايق ٢, enz. en

hier ٢ سهابس *geheel en al*: « hij zou haar geheel en al in zijn hart beminnen," zoodat er namelijk voor LILASARI geene liefde meer overbleef. MARSDEN zegt; dat het onscheidbaar voorteeken س dient, om het daarmede verbonden woord in een bijwoord te veranderen, maar hij vergist zich hierin: juist de voorbeelden, die hij aanhaalt bewijzen het: daaronder is سبنر *zekerlijk*, maar men kan ook zeggen: اورڠ سبنر *een volkomen mensch:* سلام *zoo lang als*, maar men kan ook zeggen: سلام وقت *den ganschen tijd.*

كچيل مولق سدڠ روماج

روماج of رماج Jav. ꦫꦼꦩꦗ Met dit woord wordt de ouderdom van een meisje aangeduid, dat nog geen maagd is, maar op het punt staat van het te worden, wanneer zij omtrent elf jaar bereikt heeft. Men voegt er dan echter gewoonlijk het woord ڤتري bij, dat hier om het metrum is weggevallen. Vergelijk C. F. WINTER *Instellingen, gewoonten en gebruiken der Javanen te Soerakarta*, in het *Tijdschrift voor Neerlands Indië*, Vijfde Jaargang, 1ste deel, bldz. 705. Ofschoon door dezen geleerde alleen van de Javanen gesproken wordt, is de uitdrukking روماج ڤتري echter ook onder de Maleijers vrij algemeen, 't geen evenwel niet met al de, bij den Heer WINTER ter aangehaalde plaats, voorkomende namen het geval is.

مانس لكون برساج ٦

برساج ٢ of برسهاج beteekent *eenvoudig*, *zonder gemaaktheid*, *ongekunsteld*.

سڤرت اون مڠندڠ تيج
سوداڬر لاكت استري ساڠت ڤرمنج

تيج Jav. en Kaw. ꦠꦺꦗ beteekent *glans*, *schitterend licht*.—ڤرمنج komt van het grondwoord منج, dat op bldz. ٢٦ onder anderen in zijnen oorspronkelijken vorm gevonden wordt; انق بيت ساڠت بياس منج. Het beteekent *eigenzinnig*, *zijn' eigen zin volgen*. Het voorvoegsel ڤر of eigenlijk دڤر geeft hier aan het woord eene active beteekenis van *eigenzinnig makend*. De vertaling, die ik gegeven heb, is eenigzins vrij, en meer naar de bedoeling van den dichter, dan naar zijne eigenlijke uitdrukking gevolgd. Zij bewaakten namelijk hun kind, ten einde het al hare begeerten te doen opvolgen, even als een wolk, die een glansrijk licht bedekt: zoo waren zij dag en nacht bij en om hunne dochter. Ook op bldz. ١٢٧ (182) is de uitdrukking كارن اي بياس منج مڠيبركن هتين كڤد راج niet naar de letterlijke beteekenis, maar meer naar de bedoeling vertaald: in het eerste geval had mijne overzetting moeten luiden; «want (vroeger) was zij zeer eigenzinnig, en kon ze haar hart bij den koning vertroosten."

رمبتن ايكل مايڠ مكر

مكر (*mekar*) Jav. ꦩꦼꦏꦂ beteekent *ontluiken*: zoo zegt men in ’t Javaansch ꦏꦼꦩ꧀ꦧꦁꦥꦢꦩꦼꦏꦂ *de bloemen ontluiken*. ’t Is iets anders dan مكر (*mekar*), dat op bldz. ٢٩ (35) voorkomt: ڤتري برفيكر برهات مكر.

Bldz. ٢١ لقسان چنچين ايكاتن سيلان

ايكات is in ’t Nederduitsch moeijelijk met een enkel woord uittedrukken. De geheele *ring* heet چنچين; ايكاتن is dat gedeelte, ’t welk den steen omvat en den vinger omgeeft: de steen zelf, of het goud of zilver voor de inscriptie heet ڤرمات. ايكاتن wordt echter ook in ’t algemeen van andere sieraden gezegd. Dit blijkt onder anderen uit de wijze, waarop ايكاتن voorkomt op bldz. ٩٨ (140) امس يڠ توه جاد ايكاتن wordt daar van سوبڠ (oorsieraden) gezegd: en een paar regels verder van een ring ڤربواتن سيلان ايكاتن ورن dat is: met een bindsel te *Ceylon* vervaardigd. ايكاتن is dus in ’t algemeen *een band*, *bindsel*, *verbinding* van ايكت *binden*: zoo zegt men ook van een dichtstuk ايكت ٢ ن.

منغر خبرن هتيكُ مت

مت is het woord, waarmede men *de woede* van olifanten in ’t bijzonder aanduidt. Zoo als het op bldz. ١٣٩ (200) onder anderen voorkomt بيرام مت. De vorstin gebruikt het hier van zich zelf, om de

groote mate van haren toorn te kennen te geven. Zoo ook op bldz. ٣٤ (49) ڤتري برسبد لكون مت . Nog duidelijker blijkt de beteekenis van dit woord uit bldz. ٥٨ (82) ڤتري ڤون ڤورا٢ بربوة مت د دالم هتين ساعت سڬيت . Vergelijk bldz. ٨٤ (126) تتكال ڤتري بربوت مت مڠكيڠله برتميه هتين مت . Bldz. ١٢٧ (182) سڠكهڤون اي بربوت مت en eenige regels later جديله اي بربوت نن مت en nog iets verder ترلال امت بربوت مت .

Bldz. 30. سنيمڽ ڤاتت دڠن ممالس

Het woord ڤالس , مالس , ممالس beteekent *oogen tegen iemand maken:* 't kan echter van liefde en van toorn beide gezegd worden: gelijk het hier in de eerste beteekenis voorkomt, zoo mede op bldz. ٧١ (113) سراي ممالس اي بركات: «zoo sprak hij met teedere blikken haar toe" en op bldz ١٢٧ (183) ڤتري ممالس سراي بركات «met een' vriendelijken blik der oogen zeide de vorstin" Op bldz. ٢٢ (31) komt het in de laatste beteekenis voor: ڤتري ممالس سراي بركات, «de vorstin bliksemde met haar oogen en zeide": zoo ook op bldz. ٣٦ (52) لال ممالس «ze wierp eenen vertoornden blik."

كولتڽ سڠرت چمڤاك ويلس
لڠسان ڬمبر بهار د تولس

ويلس Jav. Kaw. ꦮꦶꦭꦶꦱ꧀ beteekent *groen.* De

vergelijking met *een pas geteekend beeld* heeft haar *tertium comparationis* in de frischheid van kleur van Bidasari.

ڤڤين باݢي ڤاره د لايڠ
باهون سڤرت باهو وايڠ

De vergelijking der wangen van een jong meisje met de sneb van een vliegende vogel verklaar ik niet te begrijpen. In de *waijang koeliet* hebben de poppen schouders met zeer scherpe hoeken: dat vinden de Maleijers en Javanen schoon, en daarom schrijft de dichter ze waarschijnlijk ook aan zijne heldin toe.

ڤينڠ د ماكن بربايڠ ٢

De fijnheid der hals, of liever der strot wordt hiermede bedoeld, die zoo groot was, dat, wanneer zij *pinang* at, deze er door heen scheen.

برڤتوتن سڠݢول مايڠ مڠكور

Eigenlijk beteekent het Maleische woord مڠكور *een draagstoel*, maar hier is het hetzelfde als het Javaansche ꦩꦸꦁꦏꦸꦂ, dat *omkeeren*, *den rug toekeeren* beteekent. Het geeft te kennen de wijze, waarop de سڠݢول of het kapsel opgemaakt is, namelijk in den vorm van een omgekeerde مايڠ. Er zijn verscheiden soorten van kapsels onder de Maleische en Javaansche vrouwen, zoo als: سڠݢول مرق مڠيڠݢل : سڠݢول ڤڠݢو : سڠݢول ملنتڠ : ݢرود ملايڠ enz.

بيبرن سڤرت ڤتي د چاريق
ليهرن لڤسان ݢمبه د لاريق

Zoo lees ik in codex B, en dan is het eene vergelijking van de lippen bij het fijn geschaafde en gladde deksel van een kistje, 't welk zoodanig op hetzelve sluit, dat beiden een geheel schijnen uittemaken, waarin slechts eene opening getrokken is. De niet vooruitstaande maar dunne en regtstandig op elkander sluitende lippen worden namelijk, bij de Maleische en Javaansche vrouwen, voor eene schoonheid gehouden. De beide andere codices hebben: بيبرن سڤرت ڤاتي د چاريق Ook deze lezing is niet onaannemelijk. ڤاتي Jav. Kr. en Ng. ꦥꦠꦶ is een soort van *pap*, gemaakt van de geraspte kern van vruchten of wortels: ڤاتي د چاريق zou dus zulk een pap wezen, waarin met een mes of eenig ander snijdend werktuig eene regtlijnige opening was getrokken.— Het woord ݢمبه moet, volgens geleerde Maleijers, die ik daarover geraadpleegd heb, nu en dan in hunne geschriften voorkomen, hoewel ik beken het nog nergens elders te hebben aangetroffen. Het zou, volgens hen, een zekere soort van ronde doos beteekenen, met een deksel, dat er gemakkelijk op rondgeschoven of rondgedraaid kan worden: en het *tertium comparationis* zou in de rek-

baarheid der hals en het gemakkelijk omdraaijen van dat deksel liggen. *Relata refero.*

ڬيڬيڽ سڤرت دليم مرك

دليم مرك is een soort van granaat-appel, die bijzonder donker en glinsterend is. Men herinnere zich hierbij de gewoonte van vele volkeren in dezen Archipel, om hunne tanden te slijpen en glinsterend zwart te maken.

سسوڽ سڤرت تلور كڤودڠ

De كڤودڠ is de *Oriolus Sinensis*, wiens eijeren iets kleiner zijn dan een duiven-ei. Hier te *Batavia* noemt men dit, door zijne schoone gele kleur, zijne zwarte slagpennen en achterhoofd niet onbevallig dier, ook wel چلوڠن: in 't Soendasch [illegible]

سڤرت ڤتري د ڬونڠ ليدڠ

Waarschijnlijk zal deze ڤتري د ڬونڠ ليدڠ ook wel eene, door hare schoonheid beroemde, vorstin uit het een of ander Javaansche of Maleische gedicht wezen, gelijk Nila Gendi, Spraba en meer dergelijke, waarbij de dichter van Bidasari zijne heldinnen vergelijkt. Ik weet haar echter niet 't huis te brengen. Vergelijk bldz. ١٢ (132).

ڤهاڽ سڤرت ڤاه بلالڠ

De codex B heeft بيلاڠ, een vrij onbekend woord.

Bldz. 31. ڤارسن لقسان نيلا ݢندي

In de حکايت اسمايتيم speelt de ڤتري نيلا ݢندي, of, gelijk haar geheele naam is, ڤتري نيلا ݢندي مهران لڠکاوي een groote rol. نيلا کندي is eigenlijk de naam van een soort van edelgesteente, 't welk ook wel رتن کندي genoemd wordt: zoodat men in de حکايت اسمايتيم den naam der ڤتري ook wel met رتن کندي verwisseld vindt als bij voorbeeld op bldz. ٢٨ (uitgave van P. P. Roorda van Eijsinga). Zij heeft dezen naam daaraan te danken, dat zij langen tijd in zulk een edelgesteente besloten is geweest, terwijl hare geheele geschiedenis evenveel wonderbaarlijkheden bevat, als hare schoonheid uitstekend was. Nog eens komt zij op dezelfde wijze voor op bldz. ١٨ (140) maar daar gespeld نيل کندي.

تومڤن سڤرت تلور هايم
سڤرت ڤتري د بنو سيم

De vergelijking van de hielen van Bidasari met die eener vorstin van *Siam* heeft betrekking op de bekende kleine voeten der Chinesche en Siamesche vrouwen.

Bldz. ٢٢ سڠکهڤون باڤق انق ڤرمنتري

De codex B heeft انق ڤتري.

Bldz. ٢٣ (32) ڤرکتاءن مارة سده کتهون

De codex B heeft سده کتهوي.

Bldz. 33. جاد ڤڠهول تياد اد منة
بوكن منجاد فرض داڽ سنة

Het Arabische woord منة beteekent *vragen*, *verzoeken*, *bedelen*. De codices A en B hebben منت. In plaats van سنة heeft codex B daarenboven nog سنت:
اڠكن رسان بربوت خيانة

De uitdrukking اڠكن رسان is niet zeer juist: beter zou wezen اڠكن رساكت, terwijl de vertaling ook meer woordelijk zou wezen: «Ik gevoel weigering om te doen trouwloosheid, (want) wij zouden een vloek op ons laden."
برجالن لال اي كڤسار

ڤسار is eigenlijk *een geopende winkel*, waar de waren op tafels enz. staan ten toon gespreid: maar hier neemt de dichter een gedeelte voor het geheel, en bedoelt de verzameling dier winkels, dat is de *kampong* der kooplieden. Op diezelfde wijze gebruikt komt ڤسار dikwijls voor, onder anderen op bldz. ١١٨ (116) en ontelbare malen meer in dit gedicht.
سڠوڠ منداڽ ڤرݢ مڽچاري

De منداڽ is eene bediende, die een weinig hooger en aanzienlijker is dan de دايڠ, en niet onder de Javanen, maar alleen onder de Maleijers gevonden wordt.

Bldz. ٣٤ (35) جكلو تونكت مڠسهاني دي
Ofschoon al de codices het woord دي hier missen,

vereischen maat en rijm en zin het echter noodzakelijk, zoodat ik vrijheid gevonden heb het er bijtevoegen.

Bldz. ٢٩ ڤتري برڤيكر برهات مكر

مكر beteekent *valsch*, *onopregt*, *arglistig:* zoo komt het onder anderen ook voor in de volgende zinsnede van حكايت امير حمزة (pag. 163 van mijn Manuscript) مك برتيته راج نوشيروان عادل اكن انقن ڤرمڤوان هي انقكو چهاي مات ايهند هندقله بركات بنر بارڠ اد د دالم چنتام دان برهات مكر ايت سكالي ٢ جاڠن جكلو انقكو سوك اكن امير حمزة مك بركتاله دڠن سبنر ٢ ن كقداك سڤاي كعديلن الله تعالي منجاد ڤات دان مد ٢ هن دقبلكن ڤرچنتا٢نم يڠ دمكين
Dit woord مكر behoort dus wel onderscheiden te worden van het مكر, Jav. ꦩꦼꦏꦂ, dat op bldz. ٢٥ (29) voorkomt en op bldz. 276 dezer aanteekeningen verklaard is. Het wordt in dienzelfden zin meermalen nog gebruikt b.v. op bldz. ٨١ (117) لاڬڤون مورة تياد مكر «en goedhartig en niet valsch.”

Bldz. 36 براق هابس هرت دان بند

Namelijk als offeranden voor het verkrijgen van een kind. Bekend zijn de bijgeloovige denkbeelden, die daaromtrent onder de inboorlingen heerschen.

بدن ڤون همڤركن اكن بربيد

De codex B heeft اكن برڤندة. De door mij gevolgde

lezing geeft te kennen: «Mijn ligchaam is reeds genaderd om te veranderen," namelijk door ouderdom en gebreken. De lezing B zou op het sterven betrekking hebben: «Mijn ligchaam is reeds genaderd om te verhuizen (naar eene andere wereld)."

سرت ممباو الة ڤرنتة

De codices A en B hebben عالة.

Bladz. ٢٦ (37) دساهت دايڠ يڠ امت ݢالق

Het epitheton ݢالق hebben de *Daijangs* waarschijnlijk aan het rijm te danken; want het schrijft haar eene eigenschap toe, die met den toestand waarin ze zich bevonden volstrekt onbestaanbaar is. Immers ݢالق beteekent, volgens Marsden, *woest*, *verwoed;* en ik heb het woord nimmer in eene andere beteekenis aangetroffen.

لاݢيڤون بلم سمڤي د رج

De codices A en B hebben دراج.

تيتة برجاجڠ اتس جمال

Het Arabische woord جمال *sierlijkheid*, *schoonheid* is iets anders dan het echt Maleische woord جمال, dat hier voorkomt. Het beteekent het *bovenste gedeelte*, de *kruin* van het hoofd. Meermalen treft men het nog in dit gedicht, in dien zelfden zin aan. Bekend is overigens de uitdrukking van eerbied der Maleijers en Javanen, die hier door den koopman gebezigd wordt.

Bldz. ٣٧ (38.) د بوبه باو٢ ن يغ امت ڤاد

ڤاد is hier iets anders dan ڤاد, dat op bldz. 245 dezer aanteekeningen voorkomt. Hier is het *voldoen*, *te vrede stellen*, *overvloedig zijn* enz. باو٢ ن يغ امت ڤاد *overvloedige reukwerken.*

برتاڤه سراسه بوڠ ڤكن

De naam van het patroon van de *syrash* is بوڠ ڤكن. Deze naam is echter willekeurig gekozen, want het patroon gelijkt in geenen deele naar de eigenlijke بوڠ ڤكن (*jasminum grandiflorum*).

بركاين انتلس توليسن بارت
لڠكف دڠن تڤي برسيرت
مماكي قمر امس دڤاهت
برتالي د تاته لاكت برسورة

De vertaling van توليسن door *gebloemd* is niet zeer juist: het dient te wezen *vervaardigd.*—برسيرت beteekent *met een rand van gebloemd goud*, *zijde* enz. zoodat het woord تڤي eigenlijk gemist kan worden en eene door het metrum veroorzaakte tautologie is.— قمر is een gedeelte van de ڤندڠ (zie Marsden in voce). Zulk een ڤندڠ bestaat namelijk uit twee deelen, uit قمر dat eigenlijk een Arabisch woord is, 't welk *de maan* beteekent, en aan de *buikplaat* gegeven wordt, omdat deze den vorm der maan heeft; en uit de تالي dat is *de band* of *gordel*, waarmede de قمر om het

midden wordt vastgemaakt.--برسورة is *beschreven*, n. l. met bloemen, dus *gebloemd*.

برݢلڠ كان سبله تيڠݢ

De ݢلڠ كان Jav. ꦒꦼꦭꦁꦏꦤ is een soort van *armband*. Er zijn zoo verscheiden soorten van armbanden, die allen verschillende namen dragen, als ݢلڠ جڠن Jav. ꦒꦼꦭꦁꦕꦼꦁꦏꦺꦁ ݢلڠ سوسن Jav. ꦒꦼꦭꦁꦱꦸꦁꦱꦸꦤ꧀

Bldz. 39. برسوبڠ كونن لايڠ برجنترا

لايڠ is onder anderen ook een *vlieger*, waarmede de kinderen spelen: zoodat لايڠ برجنترا eigenlijk zulk een *vlieger* te kennen geeft in den vorm van een *rad*.

برݢنچڠ امس ادي كار
سكلين برتمبه مانس مندر

ادي is waarschijnlijk het Jav. ꦄꦢꦶ dat *voortreffelijk*, *uitmuntend*, *kostbaar* beteekent.—كار is misschien hetzelfde als het Kawi-woord ꦏꦫ, dat *de hand* beteekent. In mijne vertaling heb ik deze meening gevolgd, en vertaald door امس ادي كار *goud van eene goede hand*, dat is: *goede bewerking*. كار kan echter ook wezen het Kawi-woord ꦏꦫ dat *helder*, *zoet* te kennen geeft, en dan zou امس ادي كار *voortreffelijk blinkend goud* wezen.—مندر (*mendra*) is hetzelfde als het Kawi-woord ꦩꦼꦤ꧀ꦢꦿ en be-

teekent *den schijn*, *het voorkomen hebben*, *als of:* b. v. ꦏꦱꦺꦱꦼꦢꦲꦤ꧀ *het voorkomen hebben van bedroefd zijn;* en hier سكلين برتمبه مانس مندر *haar geheel had het voorkomen van vermeerderde bevalligheid.*

د سلغي دغن منداليكت

De منداليكت is de *Terminalia Moluccana.*

ڤارسن لقسان بدياداري سڤرب
تتكال تورن كماي ڤاد

سڤرب is de, in de Javaansche geschriften zoo bekende Soeprobo ꦱꦸꦥꦿꦧ꧀ Het Kawi-woord ꦱꦸ꧀ beteekent *uitmuntend*, *uitermate*, en ꦥꦿꦧ꧀ *licht*, *glans.* Zij was een der schoonste *Bidadaris* of, zoo als ze in de Javaansche geschriften genoemd worden, *Widhodaris* van den *Soerolojo* (de Mythologische naam van den hemel).— ماي ڤاد zijn twee Kawi-woorden: het eerste ꦩꦪ꧀ beteekent *helder*, en het tweede ꦥꦝ꧀ *plaats:* dus eene *heldere* of *verlichte plaats.* Ik heb het door *aarde* vertaald omdat deze er mede bedoeld wordt. Het verhaal der nederdaling van de *Bidadari* Spraba, of liever *Widhodari* Soeprobo vindt men in de *Wiwoho*, een Javaansch gedicht, waarvan de Heer Gericke op dit oogenblik bezig is de uitgave te bezorgen. De *Soerolojo* werd bedreigd door den reus of *Reksoso* Niwoto-Kawotjo, die slechts

op éene plaats aan zijn ligchaam kwetsbaar was: maar waar zich die plaats bevond, was hem zelven alleen bekend. Nu zond BATORO HENDRO, de koning der *Soerolojo*, de schoone SOEPROBO naar het verblijf van NIWOTO-KAWOTJO. Hier spreidde ze al hare schitterende bevalligheden ten toon. De vorst der reuzen zag haar dan ook naauwelijks, of de begeerte ontvlamde als een onbedwingbare drift in zijnen boezem. SOEPROBO echter wist hem hare gunsten te onthouden, maar tevens zijne liefde gedurig meer optewekken, en al vleijende en liefkozende, ontstal zij hem het geheim. «Geen wapen kan mij dooden" zoo beleed hij haar; «de eenige kwetsbare plaats aan mijn «ligchaam is de punt mijner tong. Niemand kent «die plaats! Alleen aan u, mijne lieve, mijne godin, «alleen aan u heb ik haar geopenbaard." Naauwelijks had SOEPROBO dit gehoord, of zij verliet den vorst heimelijk, keerde naar de *Soerolojo* terug, deelde aan BATORO HENDRO mede, wat zij vernomen had; en de nederlaag van NIWOTO-KAWOTJO was het gevolg der zwakheid, waarmede hij zich door de betooverende bekoorlijkheden van SOEPROBO had laten verschalken. Deze nederdaling van de schoone SOEPROBO op aarde, om den koning der reuzen te verschalken, wordt hier dus door den dichter bedoeld.

باون هارم سڤمنداڠن

Het woord سڤمنداڠن is zamengesteld uit س of سات *een* en ڤمنداڠن *aanschouwing* van ڤندڠ *zien:* dus *ééne aanschouwing*, dat is: *zoo ver men zien kan.*

Bldz. ٢٨ (40) جاڠن تڠڬي مڠڠكن مدح

مدح Arab. beteekent eigenlijk eene *lofrede*, *lofspraak:* ook eene soort van *gedichten:* (zie Marsden): maar hier en op vele andere plaatsen heb ik het door *spreken* vertaald, gelijk ik almede met شعير dikwijls gedaan heb. Zoo komt het op diezelfde wijze voor op bldz. ٣٤ (49) بڬند برمدح, bldz. ٣٨ (54) جاڠنله باڤق شعير دان للوله برمدح بڬت ستي, blz. ٦٣ (89) مدح, bldz. ٧١ (102) بڬند ترتاو سراي برمدح. Ook bij andere schrijvers zelfs in proza, treft men مدح in die beteekenis aan, b. v. in de حكاية اندر ڤترا (bldz. 150 van mijn Manuscript): مك دسهوتيله اولهن سراي ترسنيم سمبل مملق ماڠچيم تون ڤتري ايت دڠن برمدح دمكين ايت. Men ziet echter uit al deze plaatsen, dat het altoos gebruikt wordt van spreken met vriendelijkheid en liefkozing; zoo als mede met شعير het geval is. Slechts eens ontmoet ik مدح in dit gedicht, waar het wat dit laatste betreft, twijfelachtig is, namelijk op bldz. ١٢٦ (181).

ڤسن سود اكر مالم دان سيڠ

De uitdrukking مالم دان سيڠ geeft hier eenvoudig te

kennen *gedurig*, *zonder ophouden:* gelijk dan ook deze spreekwijze, in dien zin, in het dagelijksche leven dikwijls gebezigd wordt.

تاكتن ساعت اكن بڠند

بڠند wordt alleen in het mannelijk geslacht gebruikt, en kan nimmer van eene vrouw gebezigd worden. Het is hier dus weder eene dichterlijke vrijheid, die men in proza nimmer zal aantreffen. Zoo komt op bldz. ٢١ (45) voor: ماسقله بڠند ڤتري يڠ كارڠ, op bldz. ٤١ (58) تله د دڠر بڠند ڤتري en op talrijke plaatsen meer.

Bldz. ٢٩ (41) تڠه دهادڤ دايڠ سمروا

Onder de verschillende beteekenissen, waarin تڠه voorkomt, is, in de woordenboeken van Marsden en Roorda van Eijsinga, vergeten melding te maken van تڠه in den zin van *terwijl*, *gedurende*, genoegzaam 't zelfde als سدڠ in die beteekenis. Hier vinden wij er een voorbeeld van, dat door vele uit andere schrijvers zou kunnen vermeerderd worden.

ڤرسمبهن د تاتر كهداڤن ڤتري

ڤرسمبهن is eene verkorting van ڤرسمبهن *een geschenk uit eerbied.*—د تاتر is waarschijnlijk het Kawi-woord ꦠꦠꦂ en beteekent *effen*, (dat geene hoogte heeft); ook *dubbel;* ook *niet:* b.v. ꦢꦭꦤ꧀ꦠꦠꦂ een *effen weg:* *niet spreken* ꦠꦠꦂꦩꦸꦤꦶ *drie dubbele paijong*.

دتاتر zal dus in 't Maleisch te kennen geven: *in dubbele reijen plaatsen*, en derhalve فرسمبهن د تاتر كهداڤن ڤتري «de geschenken werden *in dubbele reijen* voor de vorstin geplaatst."

Bldz. ٣٥ اوسهله د ايكت اكن بيدساري

اوسهله is eene door het metrum veroorzaakte verkorting van تاوسهله

ڤد سياڤ لاڬ تمڤت بركات

Het woord تمڤت, op deze wijze gebruikt, is eene eigenaardige Maleische uitdrukking; waarvan de juiste beteekenis moeijelijk in 't Nederduitsch is terug te geven. Ik heb het door *kunnen* vertaald, maar daardoor meer de bedoeling, dan den letterlijken zin uitgedrukt: woordelijk zou het zijn: «bij wie heeft zij nog plaats om te spreken."

Bldz. ٣١ (44) بودق مربوت تمڤت ممبوت

De zin, waarin مربوت van ربت hier voorkomt, is eenigzins anders dan de verklaring, die Marsden en Roorda van Eijsinga van dat woord geven. Het heeft bij hen alleen de beteekenis van *met geweld iets wegnemen*, of *iets zich toeëigenen*, dat een' ander toebehoort. Hier ligt echter het denkbeeld van *ontvreemden* niet in de wijze waarop het woord gebruikt wordt: het is eenvoudig *rondgrijpen*, *rondtasten*,

waardoor de zaken van haar plaats worden gerukt.— ممبوت een verbum activum van بوت *blind*, beteekent dus *blind maken:* تمڤت ممبوت *een plaats, die blind maakt,* die maakt dat men niet zien kan, omdat het er donker is.

اوله تون ڤتري د تمڤري
سراي بركات تياد كبري

In den codex C worden deze regels niet gevonden.

Bldz. ٣٢ (45) تياداله اي تهوكن ديري
جالن د مركائي تون ڤتري

Het woord جالن wordt in dezen zin dikwijls gebruikt, b. v. اڤ جالن جاد بڬيت *waarom is dat zoo?* حال ايت سهاي تياد تاهو جالنڽ *ik weet niet waarom die zaak aldus geschied is.*

تياد ترتيب مڽمڤن ديري

De uitdrukking مڽمڤن ديري voor *zich houden, zich gedragen* is almede zeer algemeen, even eens als جاڬ ديري en تاه ديري en منارة ديري enz.

Bldz. ٣٣ (47) هيتمله صفة جاد براوبه

De codex A heeft ورن يڠ صفة هتين براوبه: 't welk geen' goeden zin oplevert. De codex B heeft ورن يڠ صفة هيتم براوبه: indien het woord صفة *schoon, voortreffelijk* of iets dergelijks beteekende, zou de zin uitkomen, maar dewijl het *hoedanigheid, eigenschap*

enz. te kennen geeft, komt het in dezen zin niet te pas. Evenmin is de lezing van den codex C te verstaan ورن يغ صفة هيتم جاد براوبة . Ik heb mij dus veroorloofd in den text de gemaakte verandering te brengen, waardoor de zin eenvoudig en duidelijk is geworden.

اخر زمان تله كتار

't Is bekend dat de Maleijers, even als vele andere volkeren, den tegenwoordigen verre beneden den ouden tijd stellen, gelijk onder anderen blijkt uit het hekeldicht, dat bij MARSDEN voorkomt (*Grammar*, pag. 211). Het woord كتار beteekent *zigtbaar worden*, ook *schijnen*, b. v. اورغ ايت كتار بايق «die man is zigtbaar goed" of «schijnt goed". Op bldz. ١٢٥ (172) komt het ook voor جكلو سدهله اي كتار, «als zij zigtbaar geworden is" d. i. als ik haar gevonden heb. De bedoeling van den dichter met deze en de volgende regels is, dat de slechte handelingen der menschen het einde der dingen spoedig zullen doen aanbreken. Dit zelfde denkbeeld legt hij later, maar meer ontwikkeld, den pleegouders van BIDASARI in den mond.

زمان ايت زمان فتنه * بايق يغ سوك بربوت بنچان
ايو هي صحبت هنديك ايغت * تندان همفرله هاري قيامة

en hij voegt er de reden bij:

سيد محمد ختم النبي * تندان ظاهر امام مهدي

Vergelijk bldz. ٤٧ (68).

سبب اي امڤون اوله

Het woord اوله is hier niet het Maleische اوله *door*, maar hetzelfde woord, dat ook in 't Javaansche gevonden wordt ꦲꦸꦭꦃ en *slechtheid*, *valschheid* beteekent. b. v. ꦲꦸꦭꦃ *een slecht mensch.* In 't Maleisch is de beteekenis echter eenigzins gewijzigd; daarin geeft het ook dikwijls *kuren*, *kwasterigheid*, ook *wispelturigheid* te kennen, maar dan komt het meestal in 't meervoud voor b. v. ليهتله اوله٢ن ايت *zie zijne kuren eens*! Op bldz. ٧٥ (99) vind ik het even als hier gebruikt: شيطان ڬراڠن ممبوت اوله «zijn dit misschien de treken van den duivel?" en op bldz. ٨٩ (112) تياد كسڠكت دمكين اوله «ik had niet gedacht, dat haar bedrog zoo groot was," of «dat zij zulke treken had." Ook op bldz. ١٥٢ (147) beteekent تون جوڬ امڤون اوله eigenlijk: «het zijn uwe treken," ofschoon mijne vertaling den koning een weinig minder bitsche woorden in den mond legt.

Bldz. 48. جاڠن اڠكو چنتکث مڠاد٢

مڠاد٢ komt in verschillende beteekenissen voor, waarvan echter het grondkarakter altoos *bedrog* is. Zoo geeft het hier te kennen: «bedrieg niet door uwe bevalligheid" of, gelijk wij zouden zeggen, «wees niet coquet." Op bldz. ٩١ (73) beteekent het: *kwaad*

doen door bedrog. Op bldz. ٧٩ (107) komt het zonder de verdubbeling voor بوكنن ڤاتک مغاد اصلي en daar beteekent het *misleiden*, *om den tuin leiden;* zoo ook op bldz. ١١٢ (160). Op bldz. ٨٢ (117) komt دسڠکان اکت مغاد اد tweemaal voor en heeft het, ofschoon volgens al de codices anders gespeld, toch dezelfde beteekenis van *bedriegen:* 't welk eveneens het geval is met bldz. ٨٢ (120) مساکن داڤت مغاد اد. Op bldz. ١٥٢ (156) heeft het meer den zin van *verleiden*, namelijk door bedrog. دسڠکان ڤاتک مغاد ٢. In LEIJDEKKERS woordenboek lees ik: مغاد غاد *uitzinnig zijn*, *niet weten wat men doet:* eene verklaring, die echter op de meeste plaatsen, waar het woord in dit gedicht voorkomt, niet van toepassing is.

BLDZ. ٣٤ هندق ملجاد استري يڠ مود

In de codices A en C lees ik هندق ملجاد سترو مود.

ريالة اڠکو اکن رڤام بايک
سکارڠ اين هندق کتيلک

ريا *trotsch*, *hovaardig*, *ijdel*, is een woord, dat in poëzij niet zelden voorkomt. Vergelijk onder anderen de hierboven, op bldz. 264 dezer aanteekeningen, aangehaalde regels uit een onuitgegeven gedicht:

تکبور دان ريا * جاڠن سکال

zoo mede meermalen in dit gedicht onder anderen op

bldz. ٩٣ (769) سوکت دان ريا تياد ترڤري. — Het woord تيلک is in de woordenboeken van MARSDEN en ROORDA VAN EIJSINGA niet juist verklaard. In de eerste plaats zijn inderdaad de beide woorden تيلق en تيلک, zoo als zij die opgeven, slechts twee verschillende spellingen van een en hetzelfde woord. تيلک of تيلق is: *zien*, *aanzien*, *aanschouwen*, *aandachtig bekijken*, *bemerken*, *gadeslaan*, *ergens op zien met zijne gedachten;* van daar *gunstig aanzien*, *begunstigen; genegen zijn* enz. b. v. op bldz. ١٢١ (188), maar van daar ook omgekeerd *ongunstig aanzien*, *met kwade voornemens aanzien*, zoo als hier het geval is.

هارڤ ماولبه باݢي دتيلکت

In al de codices lees ik هردم ماولبه باݢي دتيلکت: ik verstond dit woord هردم niet, en bragt daarom de gemaakte verandering in den text. Thans weet ik echter, dat هردم een Persisch woord is, dat *gedurig*, *onophoudelijk* beteekent; zoodat ik nu niet alleen inzie, dat mijne conjecture geheel en al valsch is, maar dat ik er een inderdaad schoon en dichterlijk denkbeeld door verloren zou doen gaan. De regel beteekent volgens de codices letterlijk: «gij verlangt gedurig schooner te worden even als een droppel" dat is: «onophoudelijk, als het vallen van een droppel, is ook uw verlangen om al schooner en schooner te worden."

Bldz. 49. دامبل کايو د بدال سنديري

بدال is het Kawi-woord [illegible] en beteekent *ontworteld*, *uitgehaald*, b. v. [illegible] *ontwortelde boom;* met het voorzetsel د ([illegible]) wordt het zoowel in 't Kawi als Maleisch een lijdend werkwoord. Op bldz. ۳۸ (54) komt het nog eens voor تولڠله اک سکر بدالي.

ڤتري مڤاهت لکون شهد

Eerst dacht ik, dat شهد misschien eene verkeerde spelling zou wezen van شديد *hevig*, *krachtig* enz. maar het woord komt te dikwijls, op dezelfde wijze gespeld, in dit gedicht voor. Na veel en langdurig zoeken vind ik, dat het een Persisch woord kan wezen en *honig* beteekenen; eene beteekenis die hier niet geheel te onpas zou komen: « de vorstin hernam met een voorkomen als honig", dat is: onder den schijn van zachtheid en lieftalligheid. Ook op de andere plaatsen, waar ik het woord in dit gedicht aantref, kan het in dien zin verklaard worden, b. v. op bldz ۱۵۷ چنتک مجلس اصلن شهد « bevallig, voortreffelijk en eene houding als van honig." Op bldz. ۱۳۴ (139) دودق مڠارڠ لکون شهد « hij zette zich neêr om te schrijven, met een voorkomen als honig." De Heer Roorda van Eijsinga geeft de volgende verklaring van het woord:

«شچد beteekent *wakker*, *kloek*, en moet eigenlijk geschreven worden سچد of سچدن: het beteekent ook *schoon*, *sierlijk*". Ik moet bekennen, dat deze vertaling veel eenvoudiger is en beter met de plaatsen, waar het woord voorkomt, zou strooken; jammer maar, dat de gronden waarop zij steunt, er niet bij zijn opgegeven.

Bldz. ٣٩ منت د بوبه اورڤ اوراڤن

اوراڤن اورڤ van اورڤ *zalven*, *inwrijven*, *besmeren*, *bestrooijen* is dus het *strooisel*, of datgene waarmede men iets inwrijft: hier derhalve, de ingredienten die bij de betel behooren, zoo als kalk, gambier enz.

Bldz. ٣٦ (51) مڠاله مڠچڤ سننتياس هاري

مڠچڤ van چڤ beteekent een soort van *kermen* of liever *smakken*, 't welk men doet als men ontevreden is, of over iets verdriet heeft. In het Javaansch (Kr. en Ng.) heeft men ꦏꦼꦕꦥ꧀, dat *smak* (geklap met den mond b. v. onder het eten) beteekent. Daarvan is afgeleid ꦔꦼꦕꦥ꧀ of ꦏꦼꦕꦏꦼꦕꦥ꧀ kr. en ng. *smakken*. Op bldz. ٦٩ (98) komt het woord eveneens voor مڠاله مڠچڤ تياد برکتيون. Zoo ook op bldz. ٧٦ (104) برکات سراي مڠچڤ بڠند: op bldz. ١٠٩ (151) مڠچڤ بڠند: op bldz. ١٢٢ (176) بيدساري مڠچڤ مڠله.

Bldz. ٣٨ (54) تياداله سكال مناره سرڤ

Ik heb dit woord سرڤ door *gevoel* vertaald. Het is mij nog nergens anders voorgekomen, dan in dit gedicht, waarin het echter niet overal op dezelfde wijze gespeld wordt, maar nu eens als سرڤ dan weder als سراڤ. Het Kawi-woord ꦱꦂꦥ *slang* kan hier natuurlijk niet bedoeld worden: maar wanneer ik de verschillende wijzen, waarop het in dit werk gebezigd wordt, met elkander vergelijk, dan moet het *medegevoel met een ander*, *belangstelling* in eens anders lot beteekenen. Zoo vind ik het op bldz. ٨٦ (123) تياد ڤاتت تونكو سراڤ «'t behoort niet, dat gij u om mij bekreunt:" op bldz. ٩٢ (132) سرت امڤون تونكو سرڤ اكن ڤاتك يڠ هين ڤاڤ «vergeving! dat gij u zoo gelegen laat liggen aan ons geringen en armen:" op bldz. ١٥٣ (148) جكت سده اكو تياد سراڤ «als ik mij uwer niet meer aantrek."

سكتيكت جو ڤولغ سنديري

De codex B heeft سكتيكت جو ڤول سنديري.

Bldz. 55. برتيته كقد دايڠ سنداري

De codices A en B hebben سنديري: ik heb echter aan de lezing van codex C de voorkeur gegeven, omdat سنداري den naam aanduidt der *daijang*.

Bldz. ۴٥ (57) ڤتري ڤون حيران مسي مڠنڠ

مسي is hier niet het woord, zoo als het door Marsden en Roorda van Eijsinga wordt verklaard: maar beteekent *nog*, *tot nog toe*, en wordt in dien zin in het dagelijksche leven duizendmaal gebezigd. Het onderscheid tusschen مسي en لاڬي bestaat hierin, dat لاڬي altoos eene vermeerdering te kennen geeft, b. v. سهاي هيدڤ لاڬي ستاهن «ik zal nog een jaar leven": terwijl مسي nimmer dat denkbeeld uitdrukt, maar *tot dus verre*, *tot nog toe* beteekent b. v. سهاي مسي هيدڤ «ik leef nog." Het Jav. Ng. woord ꦲꦱꦶꦃ beteekent hetzelfde.

ڤتري بركات درج برسري
ايكت ستي بيدساري
ايكن نن اڤ كڤد ديري
اڤ دڤربوت كناكن كماري

De codices A en B hebben ڤتري بركات راج برسري. Diezelfde codices hebben ايكه in plaats van ايكت. Deze laatste lezing heeft eenen goeden zin: volgt men haar, dan beteekent het: «Is dit de visch Bidasari (waarvan gij mij gesproken hebt?" Het woord كناكن vormt met دڤربوت eene tautologie, die wij waarschijnlijk aan het metrum te danken hebben.

سمبارڠ جاڠن تونكت تمڤاتي

تمڤاتي is een verbum gevormd van het substantivum تمڤت, dat ook in het dagelijksche leven wel voor-

komt. De Maleijers maken meer zulke verba van substantiva: zoo komt op bldz. ۱۱ (87) دڤڬاري *omheinen* van ڤاڬر *omheining* voor enz.

Bldz. ۴۱ (58) لليله سكتيك بكند ستي

Het verbum لاڽي komt hier voor in den zin van *nalaten*, *ophouden*. De constructie is echter eenigzins moeijelijk, omdat, wegens het rijm, een woord شكس, تمڤر of iets dergelijks is uitgevallen; die constructie zou dus moeten wezen, سكتيك بكند لليله (شكس) ستي «toen hield de vorstin op haar te mishandelen.''

دتودغ ڤتري دڠن كاين ڤوته
سكان ساعت ددالم هات

Deze beide regels worden in de codices B en C niet gevonden

Bldz. 59. بردابر هات روح ملايغ

De uitdrukking روح ملايغ geeft een toestand der ziel te kennen, waardoor men zich zelven niet meer meester is, en zijn denkkracht verloren heeft, 't zij van droefheid, 't zij van vreugde en vooral ook van liefde; woordelijk geeft het ook te kennen « de ziel ontvliegt hem''. Zoo vind ik in de حكايت ڤنجي جياكسوم bldz. 267 van mijn M.S. اڤبيل جاڠ درڤد تيدر مك دليهتڽ انقند بكند ڤون تياد ددالم تمڤت ڤرادوڽ لال ربه تياد خبر اكن دريڽ سڤرت تربغله ملايغ روحڽ سبڬيڤون اورغ كمات ٢ ڽ لكوڽ

سراي منهارف دربائن سومين ايت دغن تاغس راتڤن . Vergelijk vooral ook bldz. ١٣٢ (190) روح ملايغ بكيكن هيلغ

مغاف اغكو برميكت ٢

بواله ڤولغ اي سي چلاكت

ميكت ٦ of zoo als MARSDEN het opgeeft ميكت beteekent *gij* in het meervoud. Het praefixum بر maakt de verklaring van dit woord echter eenigzins moeijelijk; of het moest er mede zijn als met برسام ٢ en dus slechts eene versterking te kennen geven. De codex A heeft بواله هي سي چلاكت.

BLDZ. ٤٢ اڤاكه سبب مول كرنان

De woorden مول كرن en سبب hebben hier allen genoegzaam dezelfde beteekenis. Schrik en ontsteltenis doen den koopman afgebroken en onzamenhangend spreken, en geven hem deze opeenstapeling van vraagwoorden in den mond.

دايغ وي اڤ دباو اين

مكت دايغ سكلين سوكر بكيني

دسهوتي دايغ مريله سيني

ستله دكونيا دڤرسليني

De codices A en B hebben داتغ وي اڤ دباو اين. Ik heb aan de lezing van codex C de voorkeur gegeven, omdat bij de *interjectio* وي beter de *vocativus* دايغ voegt, dan het *verbum* داتغ, 't welk in alle geval eene tautologie zou wezen, want in دباو is het

denkbeeld van داتڠ reeds opgesloten.—De codex B heeft in den derden regel مريله سيت in plaats van مريله سيڠي.—De regel ستله د كرنيا د ڤرسليڠي is door het uitlaten van woorden en het gedrongene van den zin bijna onverstaanbaar. Om het denkbeeld er in vervat te begrijpen, moet men zich herinneren, dat het onder de Javanen en Maleijers gebruikelijk is, dat vorsten aan personen, als bewijzen hunner genegenheid, een kleed vereeren, gelijk wij daarvan onder anderen een voorbeeld vinden op bldz. ١١١ (159) en, om van vele andere niet te spreken in de سري رام (uitgave van ROORDA VAN EIJSINGA) bldz. ٦ enz. Nu gebruikt de *daijang*, om niet eensklaps den pleegouders al hunne smart te openbaren, eene woordspeling aan het zoo even vermeld vorstelijk gebruik ontleend: «dewijl zij haar gunstig was, gaf zij haar een ander kleed," maar dit andere kleed was helaas! haar doodkleed.

BLDZ. 60. مناڠس اي مڤسل ديري

De codex B heeft مڤل ديري, klaarblijkelijk een schrijffout.

BLDZ. ٤٣ تڠكي هات امس تمڤاون

In codex B ontbreekt het woord هات.

BLDZ. 61. باڠن برماين دڠن اينڠد

De codex B heeft دڠن ايهند.

سبب هيلغ مغرن ليلا

مغرن is even als ليلا zoo wel een woord van liefkozing, als een eigennaam. Zie de inleiding.

انقكت سڤرت بايغ كسوم

In de codices A en B lees ik سڤرت يغ ٢ كسوم. Ik geef echter aan de lezing بايغ كسوم de voorkeur, om dat de uitdrukking dichterlijker is, en tevens meer in den geest der Maleische poëzij. بايغ كسوم is *de schaduw van eenig kostbaar voorwerp:* maar كسوم beteekent ook eene *godheid* of liever *een bovennatuurlijk wezen.*

يا الهي تيدكو اڠكت

De codex B heeft يا الهي تيد اتكو, misschien een schrijffout voor تيداقكو of تيدقكو. Het woord اڠكت beteekent eigenlijk *een teeken* of *cijfer*, maar in eene overdragtelijke beteekenis geeft het ook te kennen *tellen*, en van daar *natellen, nadenken, begrijpen.*

انقكت منداڤت ملا ڤتاك

ڤربواتن دايغ ايت بلاكت

De codex B heeft بلاكغ, dat noch eenen goeden zin oplevert, noch met het rijm overeenkomt: ook de codex A had بلاكغ, maar een der lezers heeft dit doorgehaald en daarvoor بلاكه in de plaats gesteld, waarmede hij waarschijnlijk بلاكت bedoelde.—Het woord ملا ڤتاك, dat niet in de lexica gevonden wordt, komt

ook zelden voor Ik vind het echter tweemaal, in de اندر ڤترا (bldz. 150 van van mijn M.S.), in den volgenden volzin: اركين لال دكتا۲يله اندرمها روڤ كياڠن اوله تون ڤتري كمال رتن ديوي سسڠڬهڽاله ديري اين يڠ جاد ممبوت ملاڤتاك كڤداك مك دسهوتيله سراي ترسنڽم سمبل مملق منچيم تون ڤتري ايت دڠن برمدح دمكين ايت اده جيو ابڠ دان تڠكي هات ككند يڠ مڠرن ليلا دان يڠ سڤرت بدياذري منجلم جاڠنله تون منارة ڠري دان ڬنترد دالم هات ادند جك داتڠ ملاڤتاك مك اتس ككنداله اكن مڽداهي ايت كارن سبوس ۲ دان سجاهت ۲ هريمو ايت تياداله ڬمر دان كجم ماكن انقن De beteekenis van ملاڤتاك blijkt dus uit dezen volzin duidelijk allerlei *onheil* en *ongeluk* te wezen. Zoo vinden wij het in dezelfde beteekenis op bldz. ۴۸ (68) سبب اي بربوت درهاك بيدساري منداڤت ملاڤتاك en blijkt die beteekenis almede uit bldz. ۶۲ (89) سڬل منتري ساڠتله دوك كلوكن بوله ملاڤتاك.

BLDZ. 62. مڠتاكن انتڠ سمبل ممنت

ممنت staat hier op zich zelf, maar er behoort noodzakelijk een woord als خبر, of iets dergelijks bij. «Hij vroeg nadere inlichtingen, nadere berigten omtrent het gebeurde.”

BLDZ. ۴۴ تاكت كدڠرن كڤد تون ڤتري

De codices A en B missen het woord تون.

ثكرجا'ن تياد دكتهوي بكند

De codices A en C missen het praefixum د voor كتهوي hetwelk er echter noodzakelijk bij behoort, om er den lijdenden vorm aan te geven, die hier vereischt wordt.

Bldz. 63. سكنهقون ڤولغ رسان صلي

Het woord صلي, dat, op deze zelfde wijze gebruikt, nog meermalen voorkomt, levert eenige moeijelijkheden op. صلي kan zijn het Arabische woord صُلِيّ meervoud van صَالٍ *heet gemaakt*, *gebraden*, of صَلِيّ ook *gebraden*, of صِلِيّ of صُلِيّ beide beteekenende *de steenen waarop reukwerk gewreven wordt* van het enkelvoud صَلَايَة: de wortel is in alle deze gevallen صَلَا (ا voor de ي) *heet maken*, *braden*. Het zou hier dus kunnen wezen «de *daijang*s keerden huiswaarts zich gloeijend gevoelende" of «met gloeijende harten," om dat ze zoo verontwaardigd waren, over het gedrag der vorstin. Maar het kan ook zijn dat صلي hier صَلَّي *bidden*, *zegenen* beteekent, de tweede vorm van صَلَا (ا voor de و). «De daijangs gingen huiswaarts met een zegenend gevoel," of «een biddend

gevoel," voor de ongelukkige Bidasari. Op andere plaatsen, waar dit woord voorkomt, is deze beteekenis echter volstrekt niet van pas, b. v. bldz. ٩١ (73) جيواڬت جاڠن برهات صلي : daar zou het alleen het denkbeeld van *gloeijen* in eenen overdragtigen zin kunnen uitdrukken, namelijk *gloeijen van vrees*.

Bldz. ٤٧ سوداڬر ترکجت رسان چت
De codex A heeft ترکجت.

Bldz. 64. کمناته لاڬت هندق دکات
Het voorzetsel ک, eene verkorting van کفد, voor کمناته geeft eene beweging naar eene plaats te kennen: er moet hier dus noodzakelijk een woord, dat eene dergelijke beweging uitdrukt, bij gedacht worden, gelijk ik dit in de vertaling dan ook heb in acht genomen. Dezelfde regel komt voor op bldz. ١٠٦ (164).

دڠکين باڤق تيڤو دان داي

De codices A en C hebben داڠکتن. Wanneer men in aanmerking neemt, dat de droefheid den pleegvader afgebroken en zonder zamenhang doet spreken, dan is داڠکتن ook aannemelijk: «ook de daijangs zijn niet te vertrouwen—ze hebben het weggenomen--ze hebben veel bedrog en list!" «Maar ik heb toch aan de lezing دڠکين de voorkeur gegeven, omdat in den voorgaanden regel reeds gezegd was, dat de daijangs het hadden weggenomen دايڠ ڬراڠن منچوري دي.

اينغ ڤغاسهن منداري

منداري wegens het rijm voor مندار.

سورغ تياد لاڬي خيالي

De codex A heeft خالي. Het woord خيالي beteekent eigenlijk *dronken*, *bevangen* door heulsap of iets diergelijks. Maar het geeft hier te kennen *niet opletten*, *niet oppassen*, door dommeligheid van de slaap.

بيداساري دتونغ دلمه ٢

De codex A heeft دالمه en de codices B en C hebben دلمه. Beide deze woorden zijn mij echter onbekend, zoodat ik er دلمه ٢ van gemaakt heb. Ondertusschen levert deze regel ook dan nog veel moeijelijkheden op. تونغ beteekent *verlaten*, *verstooten*. تونغ لمه ٢ zou dus kunnen beteekenen: «in hare zwakheid verlaten of aan zich zelve overlaten:” doch dat is niet alleen eene zeer gedrongen verklaring, maar ook een denkbeeld, dat in strijd is met den volgenden regel. Gaarne zou ik dus lezen بيداساري دتيمغ دلمه ٢ «Bidasari werd zachtkens gestreeld.”

بهروله سدر بيداساري

De codices hebben allen بهراوله بيداساري: ’t welk echter geen zin oplevert.

Bldz. ٦٥ (65) سكل اينغ ڤغاسهن دڤندغ رات

De codex A heeft دڤندغ ارت.

د سواڤي سوداڬر ناسي سديکيت

Aan iemand, die krank en op den oever van het graf is, zoodra hij eenigzins tot zelfbewustheid komt, rijst toe te dienen, moge ons vreemd toe schijnen, maar ligt geheel in de gewoonten en denkbeelden der inboorlingen. دي تياد ماو ماکن ناسي «hij wil geen rijst meer eten" is bij hen eene uitdrukking, die een' hoogen graad van ziekte te kennen geeft. سده اي ماکن ناسي «hij heeft rijst gegeten" is een bewijs van aanvankelijke herstelling. De omstanders trachten den kranke dan ook zoo veel mogelijk te bewegen, rijst te eten.

سڬرله سديکيت بيداساري

سڬر in 't Jav. (Kr. en Ng.) ꦱꦼꦒꦼꦂ beteekent *frisch, verkwikt*, eigenlijk van planten, en oneigenlijk van menschen gezegd. Men zegt van verwelkte bladeren en bloemen, wanneer die door de daauw of regen verfrischt worden ꦱꦼꦒꦼꦂ b. v. ꦏꦼꦩ꧀ꦧꦁꦲꦶꦏꦶꦱꦼꦒꦼꦂꦏꦼꦤꦲꦶꦁꦧꦸꦤ꧀ *deze bloem is door de daauw verfrischt ;* en dus hier overdragtelijk سڬرله سديکيت بيداساري «*Bidasari* frischte een weinig op, herstelde een weinig."

Bldz. 66. سکوڤڠ ٢ داتڠ ماکي دان نستا

De codex A heeft ڤستا, de codex B مستا.

Bldz. ٤٧ (67) دڠن قدرتڽ توهن يڠ موره

De codex A heeft دڠن قدرت يڠ م.

Bldz. ٤٨ 69 دڠن ڤاݢر ساسق سلڠکڤ سده

ساسق is iets anders dan سسق, waarvan de beteekenis in de woordenboeken wordt opgegeven. ساسق is een grof soort van matwerk van gevlochten bamboe voor omheiningen, of om bruggen en wegen mede te bedekken en voor tallooze einden meer. Vergelijk bldz. ٦١ (87).

برجمبي لاݢي دڠن کومين
ددالم بوڠ باڽق سمين

De codex A heeft برخمبي in plaats van برجمبي: en de codices B en C hebben کوسين in plaats van کومين. Het woord برجمبي heeft hier eenige moeijelijkheid. جمبي is het Javaansche ngoko-woord ꦗꦩ꧀ꦧꦺ, waarvan ꦮꦺꦴꦲꦤ꧀ kromo is; 't is hetzelfde als het Maleische ڤينڠ: maar nu kan het voorzetsel بر wel voor het algemeene woord ڤوهن geplaatst worden, om er de aanwezigheid van boomen mede uittedrukken, b. v. تامن برڤوهن *een tuin vol boomen*, vergelijk Marsden *Grammar* pag. 38 : doch het is niet gebruikelijk, dat voor den *bijzonderen* naam van boomen te doen; men kan b. v. niet zeggen تمڤت برکلاڤ *een plaats vol kokosboomen*, en dus ook niet hier برجمبي.

Misschien heeft de dichter echter gemeend, dat de *licentia poetica* wel zoo ver mogt gaan. — كرمي is, volgens het wordenboek van LEIJDEKKER, *een keep*, بركرمي *gekeept*, *kepen hebben*, maar nu heeft de جمبي of pinang zulke kepen of kerven niet. Mogelijk zal dus كرميب moeten wezen كميب d.i. een kleine vrucht die pas gezet is. Mijne vertaling is zeer onjuist: wil men deze laatste conjecture volgen, dan moet zij wezen «pinang boomen waren er met hunne kleine, pasgezette vruchten": wil men de eerste lezing behouden, dan zou het moeten zijn: «pinang boomen waren er met hunne kepen.''—سمي is, volgens het woordenboek van LEIJDEKKER, «iets zetten, als rijst enz. dat het uitschiete om te groeijen": en volgens WINTER is het Javaansche woord *jonge bladeren krijgen*.

سروڤ تاملب بتار اندر

BETARA INDRA, volgens de Javaansche spelling eigenlijk BETHORO HENDRO is een zoon van BETARA GOEROE de opperste Godheid. Hij komt voor in onderscheidene geschriften der Javanen en Maleijers, vooral in de سري رام der laatsten en de *Romo*, *Broto Joedho* en *Wiwoho* der eersten. Schoone paleizen, lusthoven enz. op

aarde worden dikwijls met het zijne in den hemel vergeleken, omdat zijn verblijf aldaar het rijkste en prachtigste was. Zoo wordt in de *Romo* b. v. gezegd: «Thans wordt verhaald van het paleis van den koning DHOSOROTO, dat even als het hemelhof was. Al de versierselen der kamers waren van gesneden goud, gebloemd met edelgesteenten. Niets van hetgeen schoon is ontbrak er, waarnaar men ook vroeg. Wat betreft al de versierselen van zijn paleis, dezelve verschilden niet van het paleis van BATORO HENDRO.” Eenige regelen later wordt de lusthof van BIDASARI vergeleken bij die van BETARA BRAHMA, تامن يڠ كسقتين بتار برهم: maar nu worden de paleizen en lusthoven, behalve bij die van BETARA INDRA ook wel bij die van BETARA GOEROE, maar nimmer bij die van BETARA BRAHMA ꦧꦛꦫꦧꦿꦃꦩ, mede een zoon van den Opper-god BETARA GOEROE, vergeleken. De dichter is hier derhalve van den algemeenen regel afgeweken.

BLDZ. 70. ترڠ بندرڠ چهيان ڤات

Het woord بندرڠ komt onder anderen voor in een «uittreksel uit Maleische werken aangaande de wet en godgeleerdheid”, door MARSDEN medegedeeld, (*Grammar* pag. 215) هان اي مڠمبل درڤد بندرڠ دان ترڠ

چهيان منتهاري. Hij heeft daar dit woord echter onvertaald gelaten. In zijn lexicon komt het ook niet voor. بندغ beteekent eigenlijk *aan wederzijde staan*, b. v. twee huizen, zoodat ze aan elkander gelijk zijn en dezelfde gedaante hebben. برجالن بندغ *te gelijk, in één gelid, nevens elkander gaan*, zonder dat één voor of achter den ander is. استان بندغ, *twee naast of tegen elkander staande paleizen*, welke in gedaante, grootte enz. aan elkander gelijk zijn. تمبق بندغ *een piek met een ijzeren gaffel.* سبندغ *gelijk, eveneens.* بولن بندغ *de maan als hare hoornen van wederzijde gelijk staan.* De vertaling der zinsnede bij MARSDEN aangehaald zou dus moeten luiden: «maar daar zij (n l. de maan) haar licht ontleent van het gelijkvormige schitterend licht der zon."

سغكو امس باتل سواس

سغكو is volgens LEIJDEKKER de naam van zekere soort van diepe koperen pot, om water in te doen: hier is hij echter van goud, en ook op bldz. ٨١ (128) komt hij voor als سغكو برتاته. سغكو is 't zelfde als سجود *knielen.*

د سمقريب كاين ورن كميلغ

دسمقر beteekent *een doek of iets dergelijks ergens overhangen:* van daar سمقيرن *een rek* of *kapstok om*

iets optehangen. Vergelijk onder anderen bldz. ۷۳ (182) كاين باسه د سمڤركن سكلين.

Bldz. 90 برتاتهكن ڤرمات بوكن ستمڤت

بوكن سات تمڤت : voor بوكن ستمڤت : de regel zou dus woordelijk beteekenen: «afgezet met juweelen niet op éene (maar op meer) plaatsen".

ترلتق د اتس بنتل سلمڤت

سلمڤت beteekent, volgens het woordenboek van Leijdekker, *een vijfhoek;* dus بنتل سلمڤت *een vijfhoekig kussen.* Vergelijk bldz. ۳۹ (98) ترسندر كڤد بنتل سلمڤت.

Bldz. 71. ڤنجغ نيڤس اصلپ لغسي

لغسي is eene omzetting van لغسڠ. Vergelijk onder anderen bldz. ۱۱۸ (169) ايلق مجلس سمڤرن لغسي. Bldz. ۱۶۴ (223) مولت يڠ چنتك ڤڠڬن لغسي en meer andere plaatsen.

سڤرت د لنيڤكن رساپ چت

De codex B heeft د لايڤكن, 't welk echter geen mij bekend woord is: als er stond د لايقكن, zou dit een Maleische vorm kunnen wezen van het Arabische woord لايق en, ofschoon gedrongen, toch een' zin opleveren.

تياد تنتغكن كانن دان كيري

De codex B heeft تڠڠكن in plaats van تنتغكن. Het

woord تنتغ beteekent hier een *nabuur*, wiens woning men zien kan; van تنتغ *zien*, *aanschouwen*.

دمان انقند ممندغ ديري

In plaats van ممندغ is in codex C met een vreemde hand er later boven geschreven ممبواغ. Wilde men liever ممندغ niet behouden, ofschoon het, in dezen zin, in poëzij meer voorkomt, dan zou het beter zijn te lezen ممباو ديري.

Bldz. 91 (72) ببراڤ نصيحة كات د بري

De codex A heeft ديري in plaats van د بري.

كيت يغ هين همب يغ كورغ
ماجاد ڤانس دمات اورغ

ڤانس in den zin, waarin het hier voorkomt, is eene zeer gebruikelijke uitdrukking. Men zegt b. v. van iemand, die zich te veel opschikt, of die zijnen rijkdom te veel ten toon spreidt, دي ماجاد ڤانس دمات اورغ: d. i. hij wekt hunne begeerte op. De vertaling zou hier dus woordelijk moeten zijn: «wij geringe en «nietige dienaren maken het warm in de oogen van «anderen”.

دايغ ٢ ايت اورغ ڤسڤ ورن

De codex A heeft ڤسون.

Bldz. 73. ايو انقكت مود ترجلي

ترجلي is een Maleische vorm van het Arabische woord جلّ *majesteit*, *glorie*.

سودار تياد ايهند تغڠالي

De codex A heeft سداره.

Bldz. ٩٤ (74) ايهند ساعت چلاک مالڠ

De codex B heeft چيلال.

Bldz. ٩٥ (75) ببراڤ صدقه ڤول دبري

De codex B heeft ڤولو ديبري. De ware spelling van صدقه is eigenlijk صدقة.

بيدساري ايت ساڠتله سندو

De codex A heeft ريندو.

مڠغركن بوڽ بورڠ ڤلدو

De بورڠ ڤلدو is dezelfde die men hier te *Batavia* بورڠ ڤلاتق noemt, de bekende *Picus minor*.

Bldz. ٩٧ (77) برڬورو برسند برڬنتي مالم

De codex A heeft ڬالم in plaats van مالم. In de uitdrukking برڬنتي مالم is iets uitgelaten: eigenlijk zou het moeten wezen, برڬورو برسند سيڠ برڬنتي مالم d. i. wanneer de nacht den dag heeft vervangen, n. l. elken nacht.

ملڠکه داتس همڤارن مصري

همڤارن is hier vertaald door *een tapijt*, maar beteekent eigenlijk alles wat uitgespreid wordt, zoo als *een mat*, *een laken* enz. van همڤر *uitspreiden*.

دايڠ مڤمڤي ممباو ننمڤن

ننمڤن Jav. Kr. en Ng. ꦤꦩ꧀ꦥꦤ꧀ of ꦤꦤꦩ꧀ꦥꦤ꧀ beteekent een *metalen schenkbord:* vergelijk bldz. ١٢٤ (178).

Bldz. ٩٩ (78) دمكين تعبيرن اورڠ يڠ بهاري

De schrijver van de تعبير رؤيا, wordt hier اورڠ بهاري genoemd. Men heeft van dit oorspronkelijk Arabisch geschrift een uittreksel of omwerking in 't Maleisch, onder den titel van تعبير ممڤي. Allerlei soort van droomen wordt daarin verklaard en uitgelegd. Omtrent het vallen van de zon of de maan, vind ik in mijn M.S. echter niets anders dan het volgende: بهو جکت ممڤي مليهت متهاري اتو بولن ماسق کربأنپ انقپ منتري اتو كتاڠن بکون تياد داڤت تياد براوله ككياءن انقپ. De heeft dus waarschijnlijk in zijne verklaring van de droom des konings eene andere bewerking gevolgd.

ڤاتت دجديکن سنتڠ دان تاجق

سديكتن مارہ لمبت ستجق

Meer woordelijk dan mijne vertaling, maar minder duidelijk voor den Nederduitschen lezer, zou misschien wezen: «Ze behoort te worden een *soenting* en *tadjokh*, (maar is ze) een weinig vertoornd, langzaam verkoelt ze".

Bldz 79. ايتڤون سده دڠن سوراتن
De codex B heeft سورتڽ .

Bldz. ٩٤ كدوان كاي ساڠت ددالم ديس
De codices B en C hebben دنيا in plaats van ديس, maar ik heb de lezing van A gekozen, dewijl deze beter met het rijm strookt. De منتري schijnt het Maleische gedichtje gekend te hebben, 't welk onder anderen door Marsden wordt medegedeeld, *Grammar* pag. 210.

سڠكهڤون باڽق اد ڤرمنتري

Dit ڤر voor منتري, is niet het Maleische voorvoegsel ڤر, om afgeleide zelfstandige naamwoorden enz. te vormen, maar eene Javaansche manier om in het Ngoko de pluralis van sommige aanzienlijke ambtsbetrekkingen uit te drukken. Vergelijk A. D. Cornets de Groot *Javaansche spraakkunst* uitgegeven door J. F. C. Gericke in het 15de deel der *Verhand. van het Bataviaasch Genootschap*, bldz. 60 ꦥꦫ꧈ beteekent *alle*: ꦥꦿ꧈ is daarvan eene verkorting: ꦥꦿꦫꦠꦸ꧈ *alle vorsten* ꦥꦿꦩꦤ꧀ꦠꦿꦶ꧈ *alle mantris*. Eigenlijk zou باڽق hier dus overtollig of liever niet passend wezen. Hetzelfde Javaansche voorzetsel ontmoet ik op bldz. ٤٩ (92) كابو اصلن اي ڤرمنتري; — op bldz. ١٢٩ (179) برهمڤڠله

سڬل انق ڤرمنتري . Ook hier weder is سڬل reeds in ڤرڤتري begrepen, en dus als overtollig te beschouwen.

Bldz. 80. ساڠت تاهو مڠءمت هات

De codex B heeft مڠمبت: beide lezingen zijn verstaanbaar: die van B, مڠمبت van همبت beteekent: «zij weet de harten zeer te bereiken, te achterhalen". مڠءمت is van امت *opmerkzaam naar iets zien, op iets staren, iets met aandacht beschouwen.* «Ze weet zeer naar de harten te staren," zoodat ze zich aan haar verbinden.

تيڠكت تاهن سكينله اد
بهروله برسماءن دڠن ادند

De codex A heeft سكتيكت in plaats van تيڠكت. De constructie van deze beide regels is zeer verward: zij zou moeten wezen: بهروله سكينله تيڠكت تاهن (كيت) اد برسماءن دڠن ادند. Het woord برسماءن van سام *gelijk*, geeft hier eene *gelijkheid van verlangens, begeerten* enz. te kennen, en dus de *goede verstandhouding* tusschen den vorst en zijne gade.

انيله چهاي راج يڠ ايلق

De codex C heeft دورج, eene lezing waaraan ik wel de voorkeur zou gegeven hebben, indien ik niet begreep dat de afschrijvers eerder راج in دورج zouden veranderen, dan omgekeerd.

Bldz. ٩٧ (81) جورمودي اورڠ ڤرڠڬي

De codices A en C hebben جورو بودق, hetgeen *een opzigter over de slaven* beteekent: daar mij dit echter minder passend voorkomt bij اورڠ ڤرڠڬي, heb ik aan de lezing van B جورمودي de voorkeur gegeven: مودي is dan eene verkorting van كمودي *een roer*, dus جور مودي *een stuurman.*—Het woord ڤرڠڬي is de Maleische verwisseling voor فرڠڬي *een Europeaan* (zie Marsden in voce).

بمبم ايڠ بوه ڤتاني

De codex B heeft ڤستاني, maar de negerie *Petani* aan de noord-oostzijde van het Maleische schiereiland is te zeer bekend, dan dat wij eenigzins in de keuze der lezingen zouden twijfelen. Bovendien komt ڤتاني ook nog voor op bldz. ١٤ (91) enz.

تراتي مان منورة سيسي
ممتيك داهن بوڠ ڤولي

منورة سيسي beteekent woordelijk: «volgen de zijden, de kanten". De بوڠ ڤولي is de bloem der *Alstonia regia.*

ريه رنده د بڠو جاو
اڠين برتيڤ در هولو

Deze beide regels worden in codex A gemist: een der lezers van het Manuscript heeft opgemerkt, dat daardoor de *panton* niet volledig was, en heeft er

om die reden de volgende regels, in eene kantteekening bijgeschreven:

كاڤل برلايرله در جاو * اڠين تيڤ در هلون

Bldz. 82: تونڠكوله سڤرت ڬونڠ مهاميرو

De berg مهاميرو Jav. ꦩꦲꦩꦺꦫꦸ is dezelfde, dien men bij verkorting algemeen *Smiroe* (ꦱꦶꦩꦺꦫꦸ) noemt. Hij ligt in het Pasoeroeansche: vergelijk *Tijdschrift voor Neerlands Indië* 1ste Jaargang 2de deel, bldz. 446 Volgens de Javaansche Mythologie (Manik moijo) zou hij echter op het eiland *Bali* gevonden worden. Het is de zetel van de opperste godheid Bathoro Goeroe.

مڠڤاكه ڤول مڠارو بيرو

De codex B heeft ڤولو; waarschijnlijk een schrijffout voor ڤولق.

سڤرت ڤنتن دهول كال

De koning zinspeelt hier op het rijmtje, kort te voren door den *mantri* aangehaald.

Bldz. 82 ستله سده ماله هاري

De codex B mist, waarschijnlijk door eene onnaauwkeurigheid van den afschrijver, het woord سده.

Bldz. 83. تمبلن درڤد چله اون

De codex A heeft چال. Meer woordelijk en daar-

om beter, zou ik misschien vertaald bebben: «Tusschen de openingen der wolken te voorschijn komende".

تَرسدركن ممڠي لكوڽ سندو

In plaats van سندو heeft de codex A رندو. En de meerderheid der codices en de zin hebben mij سندو doen kiezen.

Bldz. ٨٩ (84) بكند براڠكت سيلم ني ترڠ

سيلم is niet alleen de *avondschemering*, maar de gansche nacht, zoo lang het donker is: سيلم ترڠ is de *duisternis die licht begint te worden*, de tijd van ongeveer vier uur in den morgen, even voor de دنياري.

سدهله برهمڤن هلبالڠ منتري

De codex A heeft سدهكه. Het affix كه geeft eene onbepaalde algemeene vraag te kennen: ik heb daarom het affix له gekozen, omdat hier minder een vraag te pas komt, dan wel eene verklaring: immers de koning mag niet veronderstellen, dat zijne bevelen van den vorigen dag nog niet zouden zijn uitgevoerd. Door eene vergissing heb ik echter in mijne vertaling de lezing van codex A gevolgd: beter zou wezen: « De *hoeloebalangs* en *mantris* zijn immers verzameld".

Bldz. ٩٥ (86) كثناسناه كيت سكلين اين

De codex B mist كيت.

كلوكن اين رومه سيلومن

سيلومن Jav. Kw. Kr. en Ng. ꦱꦶꦭꦸꦩꦤ꧀ beteekent eigenlijk *verborgen*, *onzigtbaar* (door betoovering), b. v. ꦏꦢꦠꦺꦴꦤ꧀ꦱꦶꦭꦸꦩꦤ꧀ *een onzigtbaar paleis;* dus hier رومه سيلومن, *een onzigtbaar huis:* maar oneigenlijk beteekent het ook *geesten* of *spoken* en derhalve hier رومه سيلومن *een woning van geesten.*

Bldz. ٦١ تاكتكت جاڠن كلور بوت

بوت Jav. Ng. ꦧꦸꦠ꧀ beteekent eigenlijk *een reus,* waarvan het Kromo is ꦢꦺꦤꦮ꧀

Bldz. 87. بكند برتيتهله كڤد منتري

De codex B heeft بكند ترتيته كڤد منتري: de codex A بكند برتيته كڤداله منتري.

Bldz. ٦٢ (88) تياد هارس كيت كسيت

De codex A heeft هارو: eene lezing, die mede zeer goed is, want هارو beteekent *aanhitsen*, *tergen*, *trotseren:* «tergen wij ze liever niet". Alleen de meerderheid der codices, die هارس hebben, deed mij aan die lezing de voorkeur geven.

سراي برتيته درج برسري

In plaats van درج heeft de codex B راج.

ڤاتهكن كنچي يڠ ترݢالڠ

ترݢالڠ kan op twee wijzen worden uitgelegd: het kan

zijn van ݢالڠ of ݢلڠ, 't welk *een ring* beteekent, niet alleen een *armring*, of *armband*, zoo als MARSDEN en ROORDA VAN EIJSINGA ten onregte opgeven, maar elke ring in 't algemeen van koper, ijzer enz., ook zelfs een vingerring zie bldz. ٩٨ (140): dus كنچي يڠ ترݢالڠ *een slot dat in een ring of kram hangt.* 't Kan echter ook wezen ترݢالڠ van ݢالڠ *een ijzeren of houten bout om iets te sluiten:* كنچي يڠ ترݢالڠ zijn dan *sloten aan zulke bouten gehecht.* Op die wijze komt ترݢالڠ onder anderen voor in den volgenden volzin: مك ترݢالڠله ڤنتو كوت ايت سبب موسه تله دمقڠ دالم نݢري getrokken uit de حكاية اسكندر.

BLDZ. 89. ماسقله سؤرڠ سري ڤدوك

De codex B heeft سراي: « de koning ging naar binnen met nog iemand:" maar de lezing سري schijnt beter overeentekomen met hetgeen volgt, omtrent het verlangen van den vorst, om geheel alleen binnen te treden.

BLDZ. ٦٣ (90) جكلو برسلاهن ڤمنداڠن مات

De codex B heeft ڤمندڠ in plaats van ڤمنداڠن.

بيت ڤون ڠري تياد براني

Deze regel schijnt eenigzins in tegenspraak te wezen met hetgeen de vorst vroeger gezegd heeft, en met zijn gansche gedrag: maar hij wil er mede te kennen geven, dat hij geheel op de Almagt van God

vertrouwt, en dat hij zelf bang en bevreesd is, maar uit dat vertrouwen alleen zijn moed en onverzaagdheid put.

سمبهن منتري ڤسڤ سمباغ

De eenige wijze, waarop ik ڤسڤ سمباغ weet te verklaren, is het te houden voor den naam van den *mantri* die spreekt: anders komen die «allerlei bloemen" hier vrij zonderling te pas. In alle geval zullen wij ze wel aan het rijm te danken hebben.

ڤرهياسنن سڤرت سوات قبة

Het woord قبة beteekent een *gewelf*, *boog*, *koepeldak*; van daar *een huis*, *dat zulk een koepeldak bezit*, een *tempel* enz. De tempel te *Mecca* heet كعبة.

اون داوكير بورغ رڤنجه

De بورغ رڤنجه is mij, ook na alle mogelijke informaties genomen te hebben, onbekend gebleven.

Bldz. ٦١٤ (91) تيدر مات براتو ناڠ

مملق سبوه بنتل سراڠ

De vertaling, die ik van dezen regel gemaakt heb, is de eenige verklaring die ik er aan weet te geven. Wil men مات voor مات *oogen* houden, dan is de zin nog onbegrijpelijker.—بنتل سراڠ is *een vierkant leunkussen:* het komt onder anderen ook voor in de volgende zinsnede uit de حكاية ڤنجي جياكسوم bldz. 178

van mijn Manuscript: براڽيک انده دريک ڤرهياسن تمڤت ڤرادون تون ڤتري ايت دڠن ببراڤ تيري کلمبو ديوڠک يڠ کامس لڠکڤ تيلم دان بنتل سراڤ براڤت.

برسلوبڠکن کاين ورن دادو

دادو is hier het Javaansche Kr. en Ng. ꦢꦢꦸ dat *ligt rood* beteekent, en niet *ligt blaauw*, zoo als ik in mijne vertaling abusivelijk gezegd heb.

Bldz. 92 مڠڤاکه مراڤت برتمبالن

Het woord برتمبالن heb ik eerst regt goed begrepen, nadat de vertaling reeds was afgedrukt. Door te veel vertrouwen op het woordenboek van Leijdekker (want Marsden en Roorda van Eijsinga kennen dit woord niet), heb ik تمبل en برتمبل gehouden voor *even hoog naast iemand zitten*, en naar deze verklaring van Leijdekker heb ik mijne vertaling gevolgd. Ondertusschen beteekent تمبل of برتمبل alles wat aanhoudend bij zekere tusschenpozen, of bij herhaling, of op zekere afstanden plaats heeft, of is: b. v. لڠچڠ برتمبالن *de klok luidt aanhoudend*, مريم برتمبالن *het geschut weergalmt aanhoudend*. دودق برتمبالن beteekent: *op vaste afstanden naast elkander zitten*. Men kan het echter niet zeggen van iets dat *aanhoudend*, maar *zonder herhaling*, *zonder tusschenpozen*

geschiedt: b. v. men kan niet zeggen هيدڤ برتمبالن voor *hij leeft aanhoudend*, want leven heeft geene zekere herhalingen zoo als het luiden eener klok en het bulderen van het geschut. De uitdrukking برتمبالن مراڤت is dan ook zeer onjuist, wanneer zij *onophoudelijk sluimeren* moet beteekenen. Immers مراڤت van راڤت beteekent in 't algemeen *zamentrekken*, *bijeenbrengen:* van daar kan het ook *de oogen sluiten* beteekenen, gelijk het in dien zin onder anderen op bldz. ٩٩ (98) مراڤت اڤ بڬيني سكال, en op bldz. ٦١ (100) سملامن تياد بڬند مراڤت voorkomt. Doch مراڤت برتمبالن kan nimmer *onophoudelijk slapen* beteekenen, maar zou volgens den aard van het woord برتمبالن *de oogen onophoudelijk open en digt doen*, moeten te kennen geven: hoewel dit in het verband natuurlijk minder te pas komt.—Op bldz. ٦٥ (128) heb ik لمبيڠ ڤريسي برتمبالن vertaald door: «de speren en schilden waren in rijen geschaard". Ook deze vertaling steunde op de verklaring van Leijdekker. Volgens de eigenaardige beteekenis van برتمبالن moet zij echter wezen: «de speren en schilden waren aanhoudend", dat is men zag ze *bij herhaling*, *of op vaste afstanden* aanhoudend voorbij trekken. Ditzelfde is het geval met bldz. ١٣٩ (200) تمبق دان ڤريسي برتمبالن hetwelk eveneens beteekent «de lansen en schilden waren aanhoudend".

Bldz. ٩٥ باوڠ هروم ميڤق دراقسي
توبهڽ تياد برڬرق ڬغسي

دراقسي is de naam eener zekere soort van welriekende olie, uit onderscheiden geurige bestanddeelen zaamgesteld. Zie ook op bldz. ٧٦ (103), waar dezelfde regel voorkomt.

هيدڨ جوڬ سڠرت كلكوءن
سهاج اورڠ كمالو ملوءن

De constructie is: هيدڨ جوڬ كلكوءن سهاج سڠرت اورڠ كمالو مالوءن.

Bldz. 93. تيداله سدر اكن انچئي بيد
لالي ساڠت دڤندڠ مود

Men herinnere zich hier dat بيد niet altoos een eigennaam is, maar ook eene eigenaardige beteekenis heeft: zie de Inleiding.—Met مود bedoelt de koning zich zelven: 't is eene zeer gebruikelijke spreekwijze, die dikwijls voorkomt.

دڤلق دچيم سرت دلتقكن

Mijne vertaling is hier verkeerd, zij moet wezen: «Hij omhelsde en kuste haar en leide haar wêer neder:"

Bldz. ٦٦ (94) اڤاله جدين سكلين منتري
De codex B heeft جديله.

كالوكن هنتو داتڠ مڤلڠ
De codex B heeft مڤالڠ.

Bldz. 95. دڠن كاين برنام سرساري

كاين سرساري is een dier veelvuldige benamingen van de tallooze soorten van kleedjes, waarover op bldz. 253 gesproken is.

Bldz. ١٧ (96) توندك ليڠه تياد سمان

ليڠه is een woord, dat ik te Batavia in het dagelijksche leven dikwijls gehoord heb. Het beteekent: *met zijne gedachten elders zijn en niet bij hetgeen men doet;* van daar *onvoorzigtig*. جاݢ جاڠن ليڠه heb ik dikwijls tegen koelies hooren zeggen, wanneer ze goederen van waarde of breekbare waar moesten dragen. Elders dan te Batavia heb ik het echter nimmer aangetroffen, ook niet in geschriften.

توندك ساعت منارة ݢلاف

De codex B heeft مارة in plaats van منارة.

درقد ڠلو كڤال بيت

ڠلو beteekent *hoofdpijn:* 't is het Javaansche Ng. ꦔꦼꦭꦸ waarvan ꦥꦸꦱꦶꦁ het Kromo is: het woord كڤال behoeft er niet bij, want ڠلو kan niet van andere pijnen en ziekten gezegd worden, maar alleen van *hoofdpijn*. Ten onregte houdt Marsden ڠلو en ڠيلو voor hetzelfde woord. ڠيلو is, gelijk hij het verklaart, (Jav. ꦔꦶꦭꦸ) eene zekere soort van *ziekte of pijn der beenderen*, terwijl ڠلو alleen van hoofdpijn in 't algemeen gebruikt

wordt. Ik heb het woord غلو in Maleische geschriften, dikwijls aangetroffen: zoo b. v. in een *boek over de geneeskunde* lees ik: فصل يڠ كدو ڤد مڽتاكن اوبت كڤال غلو .

BLDZ. ٦٨ (97) تياداله سمڤي سڤرت چيت
يڠ توان ڤسنكن كڤد بيت

Meer woordelijk vertaald: «'t is mij niet gelukt (te voldoen) aan het verlangen, dat gij mij opgedragen hadt."

BLDZ. ٦٩ (98) بڠكن سئورڠ ايڠو ايڠون

ايڠو beteekent *in den slaap hard op droomen;* ook *onrustig slapen:* zoo b. v. in de حكاية چيكل lees ik: تيدر برمڤي ايڠو ايڠوئن سڤرت اورڠ مابق چنداون. Ook in het dagelijksche leven wordt het woord in dien zin wel gebruikt.

منيلق ستي د دالم معرفت

معرفت of eigenlijk مَعْرِفَة Arab. beteekent *kennis, bekendheid, gemeenzaamheid* van عَرَفَ *kennen, weten.* Wilde de dichter zich hier naauwkeurig uitdrukken, dan zou hij moeten schrijven منيلق ستي د دالم معرفة القلبي «hij zag het meisje in de bekendheid van zijn hart;" d.i. hij was met zijne gedachten bij het meisje.

BLDZ. 99. ستله فجر ترڠله ڤات
براڠكتله كلور دول مكت

Deze beide regels worden in codex A niet gevonden.

Bldz. ٧٠   للوله باغن اي مغمڠت

مغمڠت Jav. [illegible] of [illegible], waarvan het eerste alleen in poëzij voorkomt, beteekent eigenlijk *verzwijgen, verbergen* van onstoffelijke dingen, b. v. [illegible] *eene zaak of eene gebeurtenis verbergen, verzwijgen:* [illegible] *de waarheid verbergen.* De Maleische dichter heeft hier echter het woord مغمڠت gebruikt als het Javaansche Kr. en Ng. [illegible] *zich verschuilen*, immers eenen anderen zin laat het woord, op de wijze en in het verband, waarin het voorkomt, niet toe. Vergelijk bldz. 269 dezer aanteekeningen.

اي برفيكر سرب ساله

سرب beteekent *allerlei, van alles, allerlei zaken, alles:* van daar *huisraad, toebehooren, gereedschap* enz. hetgeen door Marsden en Roorda van Eijsinga ten onregte als de oorspronkelijke en eerste beteekenis wordt opgegeven. Tallooze plaatsen alleen uit dit gedicht bewijzen, dat de eerste beteekenis van سرب *allerlei* is, b. v. bldz. ١٨٩ (229) برسوبغ ڤرمات سرب انيكت bldz. ١١٧ (169) سرب جنس انيكت رڤان bldz. ١٣٦ (196) سرب مورة دسورة جوالكن سرب مورة waarvan de vertaling eigenlijk woordelijk is: «om allerlei zaken goedkoop onder het volk te verkoopen.” سرب ساله is eene eigenaardige Ma-

leische uitdrukking, die te kennen geeft, dat alles verkeerd is, wat men denkt of doet of verlangt enz.

Bldz. 100. تيلم سديكت ترڬلغسر اولسن

ترڬلغسر weet ik niet anders 't huis te brengen, dan door het te houden voor eene Maleische omzetting van het Javaansche woord ꦒꦶꦭꦶꦂꦱ꧀ of ꦒ꧀ꦭꦺꦭꦶꦂꦱ꧀ dat eigenlijk *afwijken*, *afgaan* van de zon of de maan beteekent. Maar wanneer een dezer woorden in de Javaansche poëzij bij كاين of een dergelijk woord voorkomt, dan beteekent het *verschuiven* het zij naar boven of naar beneden, zoo als bij een' slapende, wiens kleed onwillekeurig naar boven of naar beneden verschuift, zoo dat hij half naakt is. تيلم اولس ترڬلغسر beteekent dus waarschijnlijk hier hetzelfde. اولس Jav. Kr. en Ng. ꦭꦸꦫꦸꦧ꧀ beteekent *een lijkdoek*, *een sprei*, *een overtrek*. Dat ترڬلغسر aldus moet verstaan worden, wordt onder anderen nog bevestigd door de wijze waarop het op bldz. ١٠٠ (143) voorkomt: كاين ترڬلغسير ڤغڬغ تربوك: hier moet het noodzakelijk *verschuiven*, *afvallen* enz. beteekenen.

دايرڠكن هلبالڠ دڠن منتري

De codex A heeft دان in plaats van دڠن.

Bldz. ٧١ ثڠاوي ترقيله بوكنكه اين

Volgens Marsden en Roorda van Eijsinga is ثڠاوي de *oorlogsvoorraad*, *uitrusting*, *toerusting* enz. Maar het wordt eveneens van de mannen gezegd, die deze uitrusting dragen, en in dien zin komt het ook hier voor. Zoo onder anderen in de حكاية اسكندر lees ik: شهادن اثبيل ڤاڠ هاري بربيله ڮندڠ ڤرڠ دان همڤنله سڮل هلبالڠ ثڠاوي يڠ بسر٢ استميو سڮل ڤڠڮاو حاضر دڠن الت سنجتان. Eveneens in de حكاية اندرڤترا bldz. 10 van mijn M. S. مك سكلين ثڠاوي دان الت ڤون ترسدياله برننتي تيته بڮندا بلاك.

Bldz. ٧٢ (102) سلاكو اورڠ اد ملاين

لاين en ملاين beteekent *bedienen*, *over zaken het oog houden*, *iets in orde houden*, *behandelen* enz b. v. ملاين ميج *de tafel bedienen:* dus hier «als of ze door iemand schoon werden gehouden, bediend werden, als of iemand er over ging.” Ook op bldz. ١٠٤ (149), waar ik بارڠ كهندقم اكن ملاين vertaald heb door «al uw verlangen willigde ik in”, zou het meer woordelijk moeten wezen: «al uw verlangen bediende ik” of «over al uw verlangen ging mijn oog.” Nog eens komt het woord voor op bldz. ٨١ (127) ستي مڠندريڠ ملياني. Vergelijk overigens Marsden in voce.

Bldz. 103. انق رمبتن ملنتق ويلس

لنتق of ملنتق beteekent *buigzaam*, *iets dat gemak-*

kelijk zich laat buigen, b. v. een jonge boom. چابڠ يڠ لنتق *een buigzame tak:* zoo wordt er in de حکاية ڤنجي جياکسوم gesproken van لڠن لورس جرين ڤون لنتق «hare armen waren regt en hare vingers buigzaam"; het is namelijk bekend, dat de Maleijers en Javanen bijzonder buigzame leden hebben, en dit voor eene groote schoonheid houden. Ten onregte geven MARSDEN en ROORDA VAN EIJSINGA voor لنتق op: *knappen, de gewrichten doen knappen, door ze te trekken of te draaijen;* dit is niet لنتق maar een daarvan afgeleid woord ملنتق of چلنتق of چکلق. Wanneer dus hier gesproken wordt van انق رمبتن ملنتق beteekent dat: *hare lokken waren buigzaam*, d. i. krulden gemakkelijk. Meer moeijelijkheid geeft in den eersten oogopslag ويلس, waarvan wij op bldz. 277 gezegd hebben, dat het 't Javaansche woord ꦲꦶꦗꦺꦴ is en *groen* beteekent. De bedoeling van den dichter is, dat de lokken een' groenen glans hadden of een' groenen weerschijn, iets dat de inboorlingen gaarne zien. Ook de Javanen noemen zwarte, glansige hoofdharen ꦫꦩ꧀ꦧꦸꦠ꧀ ꦲꦶꦗꦺꦴ. Bijna hetzelfde denkbeeld vindt men terug in de volgende plaats van de zoo even aangehaalde حکايت ڤنجي جياکسوم bldz. 273 van mijn Manuscript: ايلق منجلس ڤڠکڠن رمڤڠ رمبتن ايکل هيجو دان لنتق. Op bldz. ११ (142) komt deze zelfde regel nog eens voor;

maar op bldz. ١٨ (141) vind ik het woord لنتق in dezen zin gebruikt: ڬڬيڽ هيتم لڠيڤون لنتيق. Dit is echter almede eene algemeene spreekwijs van de Maleijers: zoo onder anderen in de حكايت اندر ڤترا bldz 99 van mijn Manuscript: مك ڤتري تن ليلا مدو رتن ايتڤون ترسڤمله سراي ممالس اوله مڠڠر چور مرق امس برڤنتن اينت سهڠڬ تربكاله بركيلت كلا تن ڬيڬي تون ڤتري يڠ امت لنتق دان چمرلڠ برچهاي٢ كتيك اي ترسڽم ممبكاكن كدو بيبرن سڤرت كيلت ممبر رڤان. Zij bedoelen met ڬيڬي لنتق *tanden die rond gevijld zijn* of liever *tanden, die gebogen zijn:* dit is natuurlijk eene overdragtige beteekenis, die alleen aan het gebruik haren oorsprong verschuldigd is: de eerste beteekenis is *buigzaam*.

متان بالت بكس مڠاڠس

بالت of بلت beteekent volgens LEIJDEKKER: «*gezwollen oogen*, n. l. door het schreijen". Ook de Javanen hebben (Kw. Kr. en Ng.) [illegible], dat dezelfde beteekenis heeft. Op bldz. ١٩ (142) komt dezelfde regel als hier nog eens voor.

BLDZ. ٧٣ ڤارس لقسان سڤرب نيلا

De codex A heeft سكري نيلا: maar zoo wel deze eigennaam, als die welke in de codices B en C voorkomt, zijn mij beide onbekend. Ook de Heer WINTER heeft ze in de Javaansche literatuur nergens aangetroffen.

Bldz. 104. ككند ن سده تركن ݢود

ݢود, Jav. Kr. en Ng. ꦒꦺꦴꦝ beteekent *plaag*, *kwelling*, *verzoeking*, *verleiding*. كن ݢود beteekent dus *kwelling ontvangen*, *gekweld worden*, *geplaagd worden*.

لمهله اڠݢوت د دالم سليرا

Het Javaansche woord Kr. en Ng. ꦱꦭꦶꦫ beteekent *een leguaan:* maar het woord ꦱꦫꦶꦫ (Kr. Hing.) beteekent *het ligchaam*. De verwisseling van de ر in de ل (سليرا in plaats van سريرا) is niets buitengewoons.

كارن بݢند برلاءينن بڠس

De koning noemt de ouders van Bidasari بݢند, omdat hij veronderstelt, dat ze vorsten onder de geesten of spoken zijn; om die zelfde reden zegt hij ook, dat ze tot eenen anderen stam behooren, en dus ook andere zeden hebben.

Bldz. ٧٤ (106) كلوكن كن ݢنان ڤري

ݢون heeft, behalve de in de lexica opgegeven beteekenissen, ook nog die van *betoovering*, even als in het Jav. (Kw. Kr. en Ng.) het woord: ꦒꦸꦤ

Bldz. ٧٩ (107) جاڠنله ممند تاكت برچنت

De codex A heeft جاڠنله تاكت برچنت.

منتري بركات مڨمبه سوكو

سوكو is hier iets anders, dan het algemeen in 't Maleisch gebruikelijk woord سوكر, dat b. v. op bldz. ١٢ voorkomt. Hier is het 't Javaansche woord ꦱꦶꦏꦶꦭ꧀ *de voeten.*

تيته بݢند راج دجولڠ

De codex A heeft راج اجولڠ.

Bldz. ٧٦ (109) منتري وي جاڠن ديري ڤچهكن

Hier wordt natuurlijk onder verstaan رهسي; namelijk جاڠن ديري ڤچهكن رهسي « verbreek dit geheim niet".

Bldz. ٧٧ (111) باتڠ سلاسي د ڤكجاڠن

ڤكجاڠن is de naam eener *negerie* of *dessa:* er zijn er zoo verscheiden van dien naam, ook op *Java:* onder anderen ken ik de dessa *Pekadjangan* te *Samarang.*

Bldz. ٧٨ (112) بيدساري مناڠس سمبل منيته

Al de codices hebben deze lezing, ofschoon منيته hier onmogelijk het grondwoord تيته *bevelen* kan wezen, maar waarschijnlijk منست zal moeten zijn.

Bldz. ٧٩ (113) اورڠ برماين ريه رنده

De codex A heeft اورڠ برماين راي رنده.

Bldz. ٨٥ (114) هندق د ڤرجيڠق د اجري

Al de codices missen hier het woord كيچڠ, hetwelk er echter klaarblijkelijk mede bedoeld wordt.

Bldz. 115. ككند ڤون اصل تورس نݢري

Leijdekker verklaart het woord تورس door: «een stijl of stuk hout, hetwelk men in den grond steekt, om er iets aan vast te maken.” Deze uitlegging is niet juist. تورس is de tak van eenen boom, dien men in den grond steekt, om hem te doen wortel schieten en groeijen, *een stek*. Ook in ’t Javaansch heeft men dit woord (Kr. en Ng.) ꦠꦸꦫꦸꦱ꧀. Waarschijnlijk beteekent dus hier de uitdrukking تورس نݢري hetzelfde als in ’t Javaansch ꦥꦏꦸꦤꦼꦒꦫ꧀ d. i. *steun* of *beschermer des lands*, ꦥꦏꦸ꧀ is namelijk de voornaamste wortel, dien een boom in den grond schiet.

دودقله تون برچڠکرام

برچڠکرام of چڠکرام, Jav. Kaw. ꦲꦔ꧀ꦕꦔ꧀ꦏꦿꦩ꧀ of ꦕꦔ꧀ꦏꦿꦩ꧀ beteekent: *zich vermaken*, *verlustigen*.

Bldz. ٨١ (116) دبوڠكن سٓورڠ دڠن تليڤق

تليڤق of ترليڤق van ليڤق beteekent: *iets werpen*, *zoodat het blijft kleven*, b. v. gelijk men de kalk bij het metselen doet. In de صراط المستقيم vindt men onder anderen het woord in den volgenden zin gebruikt: هندقله اوند جيمت ممليهاراكن هرت ايت دان تياد هارس سيا ٢ كن ايت جك هرت ايت ترليڤق سقرت تاي لمب اداڽ.

لاكڤون ممورة تياد مكر

De codex A heeft مڠكر in plaats van مكر.

Bldz. ٨٢ (117) دڤندغ بڠند لكوڤ سيلو

Marsden geeft سيلو ten onregte op als *schitterend:* de verklaring van Roorda van Eijsinga *schemering*, *duizeling*, *dwarreling*, is evenmin juist. Het woord geeft niet *schitterend* te kennen, maar de gevolgen van het schitteren voor de oogen, n. l. *verblinden* en *verblind.* Zoo lees ik b. v. in de حكاية اسكندر bldz. 225 van mijn Manuscript: حتي هريڤون سيغله مك سڬل بلا تنتار دان هلبالغ دان منتري سكلين حاضر دغن مستعيد الت سنجات مك سلطان اسكندر ذوالقرنين ڤون برسيكڤ الت ڤڤراڠن دغن مماكي ڤكاين كرجاءن دان مغناكن اي مكت يغ برڤال ٢ در ڤد كبڤاكن ڤرمات مت مانكم يغ انده ٢ سڤرت متهاري سيلوله ڤد سڬل مات اورغ يغ ممنتغ دي. Hier worden de oogen der menschen, die de schitterende edelgesteenten der kroon van Iskander aanzien, سيلو door den glans der juweelen: hier moet سيلو dus wel *verblinden* beteekenen. Op de volgende plaats van ڤنجي جياكسوم bldz. 361 van mijn M. S. beteekent سيلو *verblind* en ممبوت سيلو *verblind maken;* namelijk: سباڬي امڤت بلس هاري بولن ممبوت سيلو بڬت مات يغ مغامت ٢ دي.

Bldz. ٨٣ (118) حكمت اڤ دبوبه ديري

De codex A heeft دبونه in plaats van دبوبه.

ككند جديكن استري ڤهار

Deze en de zeven volgende regels tot aan تياداله داڤت

برلقسكن ديري worden in codex A gemist. قهار Arab. beteekent: *magtig*, *krachtvol*, *groot*.

Bldz. 119. سكال اين ديريك مات

De codex A en C hebben دمايريكو in plaats van ديريك

كفد راج اك مپسل دي

De codex A heeft منله داي en de codex C منسل داي

Bldz. ٨٤ (120) تنكال فتري بربوت مت

De codex B heeft مست in plaats van مت.

Bldz. ٨٥ (122) سذره تياد ككند دفاتي

سذره, zamengesteld uit het Maleische woord س of سات en het Arabische ذره of ذرّة *een ziertje*, *stofje*, *ondeel:* in de حكاية تاج السلاطن leest men: تياد برگرق سوات ذرّة جو ڤون ملينكن دڠن اذن الله

Bldz. ٨٧ (124) تغكّلله ادند ڤوته يڠ صفا

تغكّلله گونڠ ليلا مهاروف

صفا Arab. beteekent *helder*, *zuiver*, *schoon*, *klaar*. De berg ليلا مهاروف is mij, ook na alle mogelijke nasporingen, onbekend gebleven.

ايسقله ككند دانڠ منرف

منرف van ترف beteekent eigenlijk *op iemand aanvallen* n. l. in een kwaden zin, b. v. in de حكاية اسكندر bldz. 201 van mijn Manuscript: ٢ مك سكل هلبالڠ ماسڠ

مڤربوكن درين كدالم ميدان دڠن ترهونس سنجات مريك ايت سڤرت هريمو يڠ ݢالق منرف كاون كمبڠ . Hier is het woord dus in geen eigenlijken zin optevatten, maar alleen in zijne beteekenis van *met onstuimigheid zich ergens heen begeven*, of *op iets aanvallen*, de tijger in het voorbeeld uit de حكاية اسكندر om de schapen te vellen, de koning uit liefde en verlangen naar Bidasari.

Bldz. 125 ايسق كمبال داتڠ ملڠلڠ

ملڠلڠ van لڠلڠ, Jav. Kr. en Ng. ꦭꦔ꧀ꦭꦔ꧀ beteekent *de ronde doen*, b. v. van een wacht: hetzelfde als het in 't Maleisch meer bekende woord سمبڠ: hier heeft het waarschijnlijk zijn aanwezen aan het rijm te danken, en zal het 't denkbeeld van *ronddwalen op de jagt* moeten uitdrukken.

هتين ݢندة برچمڤر چنت

De codex B heeft برچمڤر چنت.

بايقن تياد سوات بنچان

De codex B heeft باڤقن in plaats van بايقن.

Bldz. ^^ (126) بديل استڠݢر دان لمبيڠ سمڤيتن

De codices B en C missen دان.

دراب بڠند داد تون ڤتري

ايكن تياد بڠند چاري

De codex B heeft ككند in plaats van بڠند.—De constructie dezer beide regels is zeer verward: duidelij-

ker zou de dichter gesproken hebben: داد تون ڤتري دراب (اوله) بڠند چاري ايكن تياد (داڤت).

Bldz. ٨١ (127) سمايم داتس تخت رتن

De codex B heeft قت in plaats van تخت, waarschijnlijk een schrijffout voor ڬت.

بركاين سڠكيت تكت چلاري
برباجو كسمب مورب برسري

سڠكيت noemt men hier te *Batavia* en in vele Maleische landen, eene soort van zijde met gouddraad doorweefd. Op *Java* noemt men ꦱꦸꦁ2ꦱꦸꦁꦏꦺꦠ꧀ een soort van grof wit linnen, hetwelk te *Pronorogo* vervaardigd wordt: dit kan hier door den dichter natuurlijk niet bedoeld zijn. ꦱꦸꦁ2ꦱꦸꦁꦏꦺꦠ꧀ kan ook het verleden deelwoord wezen van ꦱꦸꦁ2ꦱꦸꦁꦏꦺꦠ꧀ Kr, en Ng. *borduren;* ꦢꦶꦱꦸꦁ2ꦱꦸꦁꦏꦺꦠ꧀ *geborduurd worden; borduursel;* ꦥꦁꦱꦸꦁ2ꦱꦸꦁꦏꦺꦠ꧀ *het borduren.* De beteekenis, die de Maleijers aan het woord hechten, verdient hier natuurlijk de voorkeur.—تكت is, volgens Leijdekker, *door en door stikken* met eene naald, gelijk men in het borduren doet. Volgens Winter is ꦱꦸꦁꦏꦺꦠ꧀ Kw. Kr. en Ng. eene soort van zijdestof; maar te *Batavia* en in de Maleische landen is چلاري het patroon, waarnaar de سڠكيت geborduurd (تكت)

is. Beide deze regels komen nog eens voor op bldz. ١١٨ (169): de vertaling is daar meer letterlijk dan hier, ofschoon beide overzettingen op hetzelfde nederkomen. Ook op bldz. ١٩٨ (229) vindt men برکاين سڠکيت.

برڤلناکن خطيفه برمبي ساري

ساري ꦱꦫꦶ Kw. Kr. Ng. beteekent *een bloem* en van daar *schoon*. Zie de Inleiding. Hier beteekent برمبي ساري dus «met franjes van bloemen" of «met franjes op eene schoone wijze omgeven." Op bldz. ١١٧ (169) leest men برڤلناکن قطيفه برمبيکن انتن «met een schabrak met franjes van juweelen".

جوکن کرجاٴن تله ترديري

Al de codices hebben جوکن, meestal wordt het woord echter چوکن gespeld.

برهمڤنله سنترين ببراڤ ڤوله

De codex C heeft منترين in plaats van سنترين.

بکند ڤون ماسق کدالم ڤوري

ڤوري is het Kawi-woord ꦥꦸꦫꦶ, de poetische naam van ꦥꦸꦫ, dat *een paleis*.

Bldz. 128. ڤتري ترکجت دڠن دوکچت

De codex B mist دڠن.

Bldz. ١٠ (129) راج ڬراڠن امڤون ڤكرتي
مك سايڠ تياداك ماتي:

De codex C heeft مك سيڠ تياد اك ماتي. Ook deze lezing vormt met den voorgaanden regel en het geheele verband eenen zeer goeden zin, want dan is de vertaling woordelijk: «Zou het 't werk wezen van den koning, dat ik in den morgenstond niet sterf" of «bezwijm." Hetgeen namelijk sedert geruimen tijd met haar gebeurde, dat ze tegen het aanbreken van den dag bewusteloos werd, en in dien staat den ganschen dag overbleef, dit had thans voor het eerst geen plaats. Maar ik heb de lezing van de codices A en B gekozen, omdat deze wel eenige meerdere moeijelijkheden oplevert, maar toch een' goeden zin geeft; men moet namelijk in den tweeden regel het woord اي er onder verstaan, en dan is de zin مك سايڠ (اي) اك تياد ماتي «omdat hij mededoogen met mij had, ben ik niet gestorven." Mijne vertaling is, door eene onoplettendheid van mijne zijde, geheel verkeerd.

دري كامل كبلمباڠن
سڠكه مڠمبل بوه كلنتڠ
ددالم رمل نجوم ڤننتاڠن

Het land of de *negerie* كامل is mij geheel onbekend. بلمباڠن is de bekende landstreek van dien naam in 't Noord-Oosten van Java.—بوڠ كلنتڠ is de bloem van de plant

كيلر: de كيلر is de *Moringa Perygosperma Gaertn:* bij HORSFIELD in zijn *Short Account of the Medicinal plants of Java* wordt zij *Guilandina Moringa,* en bij RUMPH wordt zij *Morunga* genaamd. Men vindt bij deze beide schrijvers veel over de œconomische en geneeskrachtige eigenschappen dezer plant. Haar bloem بونغ كلنتنغ bestaat uit een' vijfdeeligen kelk, vijf op den kelk ingeplante bloembladen, 8 of 10 meeldraadjes, een stampertje enz.—رمل Arab. beteekent eigenlijk *strand*, *oever*, *land*: van daar *zand*, en wel voornamelijk een bijzonder soort van *zand*, bij het waarzeggen of horoskoop trekken (علم الرمّل) in gebruik. Zij trekken op dit zand, waarvoor ze somtijds papier in de plaats stellen, vele ongelijke lijnen, waarboven een zeker getal punten gesteld wordt, uit wier combinatie zij voorgeven de toekomst te kunnen voorspellen. Sommige Arabieren schrijven de uitvinding daarvan toe aan HENOCH, anderen aan den Profeet DANIEL, nog anderen aan CHAM den zoon van NOACH. Ook zijn er die den Egyptischen HERMES of FRISMEGISTUS er voor de uitvinder van houden. In eene afgeleide beteekenis geeft رمل dus te kennen: *de kunst van voorzeggen*, en رمل نجوم «*de voorzegging der sterren.*"

دايغ ٢ امفت قولة قركيله چاري

De codex A heeft داتغ in plaats van دايغ.

مڤمڤيكن ڤسن مڠجڠ جاري

De codex A heeft مڠونجڠ, dit zou wezen van كنجڠ.

Bldz. ١٢ ڤاتيك ني همب سوات سوكو
دسنيله بايك ڤاتيك برلاكو

سوكو is hier niet het Javaansshe ꦱꦸꦒꦸ maar het Maleische woord سوكو (zie Marsden in voce). De constructie van den eersten regel is: ڤاتيك ني سوكو سوات همب «wij zijn van één' stam uwer dienaren.» De koning had de pleegouders van Bidasari uitgenoodigd, om in zijn paleis te gaan, maar zij gevoelen zich voor die eer te gering. Dat bedoelen ze met die beide regels.

ايلق مڠلس سدرهان سدڠ

De woorden سدرهان en سدڠ vormen eene tautologie. Bij de Maleijers en Javanen is سدڠ *middelmatig* het beste wat zij kennen. Als iets juist van pas is, noemen zij het سدڠ. Van daar, dat de uitdrukking «ze was middelmatig schoon en bevallig» bij ons iets anders beteekent dan bij hen; en wij, om er hun denkbeeld mede uittedrukken, moeten zeggen: «ze was bovenmate schoon en bevallig.»

Bldz. ١٣ (134) سريب عذاب شكس دكناكن

De codex A heeft سرب in plaats van سريب. Uit de verklaring van het woord سرب, die ik vroeger gege-

ven heb, blijkt dat ook deze lezing niet te verwerpen is. De vertaling zou dan luiden: «indien *allerlei* straffen haar troffen."

Bldz. ٩٤ د ميله منتري منغر بربيت

Al de codices hebben بربيت anders zou ik er liever برتيڠه voor lezen. بربيت kan hier echter een Maleische vorm wezen van het Arabische woord بيت *een vers*, *een gedicht*, en dan zou dit woord, in overdragtigen zin, *spreken* kunnen beteekenen, gelijk ook met شعير en مدح dikwijls het geval is. Zie bldz. 289.

Bldz. 135. كوتان ايلق تياد بربنديڠ
كليهاتن در لاوت تربنديڠ
سڤرت ݢاجه يڠ برݢاديڠ
د مناكن داڤت اكن د سنديڠ

Oppervlakkig beschouwd, schijnen de twee eerste regels elkander tegen te spreken: eerst zegt de dichter, dat de schoonheid der stad تياد بربنديڠ was, en vervolgens zegt hij, dat ze van verre, of liever uit zee gezien, تربنديڠ was. Het voorteeken بر maakt het woord in den eersten regel tot een Participium praesens van het verbum بنديڠ *vergelijken*, *waarderen*; كوتان ايلق تياد بربنديڠ is dus een kasteel zoo schoon, dat het met niets is te vergelijken: in den twee-

den regel maakt het voorteeken تر het woord tot een' superlativus van het adjectivum بنديڠ, hetwelk wel tot den zelfden radix behoort, maar waarvan de beteekenis hier eenigzins gewijzigd is, en *zeer gelijk*, *zeer overeenkomend* te kennen geeft d. i. met een olifant. die slagtanden heeft: zoo was namelijk de vorm van het gebouw. تربنديڠ en سڤرت zijn dus twee woorden, die hier genoegzaam hetzelfde beteekenen. Op deze zelfde wijze gebruikt komt تربنديڠ onder anderen voor in de volgende regelen uit de حكاية اندرڤترا bldz. 261 van mijn M. S. اركين مك اندرڤترا ڤون دڠن سکتيک ايت جوك دچتان سبوه مالڬي ترلال اندهء ورن رڤان ڤد ماس ايت تياد سورڠ يڠ ممڤاي مالڬي سبندڠ ايت سڤرت تربندڠ مالڬي ددالم شرڬ. Hier drukt تربندڠ en سڤرت hetzelfde uit als in den text, namelijk: *zeer gelijk*, *zeer overeenkomende*.

Bldz. 98 (136) اد يڠ برماين سيڤک راڬ

سيڤک راڬ is een oud spel, waarbij men elkander ballen toewerpt, en die opvangt of afweert, al naar gelang het belang van den speler dit medebrengt.— Nadat de Heer Winter in zijne beschrijving van eenige *Instellingen, gewoonten en gebruiken der Javanen te Soerakarta*, in het *Tijdschrift voor Neerlands Indië*, 5de Jaargang, 1ste deel, met even veel uitvoerigheid als naauwkeurigheid, de feesten, op-

togten en plegtigheden, die er bij een huwelijk plaats hebben, heeft beschreven, behoef ik, bij de volgende beschrijving van het huwelijk des konings met Bidasari, weinig ophelderingen te voegen. Men zal, uit eene vergelijking dezer beschrijving met hetgeen daaromtrent te *Soerakarta* in gebruik is, ontwaren, dat er, kleine afwijkingen uitgezonderd, in dit opzigt groote overeenkomst bestaat tusschen de Javanen en Maleijers; zoo zelfs dat de benamingen en bewoordingen van vele zaken bij beiden dezelfde zijn. En al verschillen ook deze hier en daar, ook dan nog drukken ze met hunne verschillende woorden niet zelden hetzelfde denkbeeld uit, van welk laatste wij hier een voorbeeld hebben; want hetzelfde spel, dat de Maleijers سيڤک راڬ noemen, is bij de Javanen bekend onder den naam van [Javanese script]

اد بروايڠ للاکن ڤنداو

De vijf zonen van den koning van Ngastino dragen, gelijk bekend is, den naam van Pandawa of volgens de Javaansche uitspraak Pandowo ([Javanese script]). Vergelijk onder anderen T. Roorda *Proeve van Javaansche poëzij uit het Javaansche heldendicht de Brata-Joeda.* Leeuw. 1841. للاکن is het Jav. Ng. woord [Javanese script] waarvan [Javanese script] het Kr,

is, en beteekent *lotgevallen*, *levensloop*. لالاكن ڤنداو is dus «de lotgevallen, de levensloop van PANDAWA» of de zonen van PANDOE. Er komen daarvan in de *waijang* verscheiden bewerkingen voor, en in het groote heldendicht de *Brata Joeda* vindt men almede hunne geschiedenis.

اد يڠ برجوكيت لمبڠ ساري

لمبڠ ساري is de naam eener wijze of van een lied. Men heeft het ook in het Kawi [illegible] of [illegible]

برجوكيت van جوكيت wordt door MARSDEN vertaald *kluchtig*, *aan kluchtspelers eigen*. ROORDA VAN EIJSINGA noemt het: «wat tot het tooneel of eenen speler behoort.» In het Kawi heeft men het woord [illegible] dat *dansen* (*tandakken*) beteekent, en [illegible] *de dans*. Waarschijnlijk zal dit wel hetzelfde woord zijn als het Maleische جوكيت.

دالڠ بالي دان وايڠ چين

De codex C heeft دڤلسا اولند in plaats van دالڠ بالي. دڤلسا is echter geen mij bekend woord: اولند zou niets anders dan *Hollandsch* kunnen beteekenen: wilde men nu voor دڤلسا lezen دنسا, dan zou men kunnen vertalen: «Hollandsche dansen»; maar dan zou het te verwonderen zijn, zulk een denkbeeld hier te vinden, terwijl overigens dergelijke bastaard woorden in het gansche gedicht niet voorkomen.

تتكال ايتله بسر اغكاتن

اغكاتن van اغكت geeft eigenlijk te kennen: *eene groote beweging*, *een algemeene opstand*, van daar, gelijk de woordenboeken opgeven, *krijgstogt*, *leger*, *rondgang* enz. maar van daar ook, gelijk het hier voorkomt, een *luidruchtig feest.*

Bldz. 137. سفرت هريمو هندق مغاله

مغاله of مغله van het grondwoord كله of كاله beteekent van menschen gebruikt *zuchten*, en van dieren *keffen*, *blaffen*, *brullen*. De bedoeling dezer vergelijking is, dat de schenkers zoodanig door den wijn waren bevangen, dat ze niet meer konden spreken en slechts een onbestemd geluid gaven, als het gebrul van een' tijger.

سفرت بوڠ سولاسي ايت مابقن

De بوڠ سولاسي of سلاسه is de *ocynium basilicum*. Maar hier is het eene uitdrukking, waardoor de aard der dronkenschap wordt te kennen gegeven: zulk eene namelijk, waarin een aangenaam gevoel zich van den bevangene meester maakt, en zijne opgewonden verbeelding hem de schoonste beelden voor de oogen toovert. Uit de volgende plaats van de حكايت اندر نترا bldz. 962 van mijn M. S. ziet men, dat de Maleijers

verscheiden soorten en graden van dronkenschap kennen: na eenen in feestelijke vreugde doorgebragten nacht beschreven te hebben, zegt daar de schrijver: اڤبيل مالم برڬنتي سيڠ مک روڤ ٢ جنس كلكون اد يڠ مابق منومن اد يڠ مابق ڬنجي دان توق دان سڠڬه مابق بوڠ سولاسي Hier hebben wij dus: مابق منومن dronken van het drinken in 't algemeen; مابق ڬنجي dronken van een zeer bedwelmend toebereidsel van de bladeren en vruchtknoppen der *cannabis sativa* L.; مابق توق dronken van *toeak*, de bekende bedwelmende drank van den kokosboom; en eindelijk مابق سولاسي dat is de dronkenschap zoo even beschreven; dit wordt echter nimmer van het rooken maar alleen van het drinken van sterke dranken gezegd. Men zal zich misschien verwonderen, dat een volk, bij hetwelk elke bedwelming of dronkenschap, van welken aard ook, door de godsdienst verboden is, zoo vele soorten van bedwelming kent en daarvoor afzonderlijke namen heeft. Men bedenke hierbij echter, dat vele dezer namen misschien dagteekenen van den tijd, toen de Maleijers nog geen Mahomedanen waren: maar dat, afgescheiden hiervan, juist zulk een godsdienstig verbod het volk vernuftig maakt in het uitvinden van voorwendsels en palliativen om de wet ontduiken: terwijl eindelijk de Maleijers zoo wel als de Javanen slechte Mahomedanen zijn, die vooral de voorschriften van hunnen Profeet be-

trekkelijk de onthouding van sterke dranken bijna dagelijks overtreden.

Bldz. ٩٦ مالي جلجوڠن د ڤيڤيکن بدون
لکون مانس بوکن تيرون

لکون is een drukfout voor لڠون *de wijze.* مالي جلجوڠن is de naam van een muzijkstuk of een lied.

يڠ منندون تياد خبرکن ديري

De codex A heeft مننتون in plaats van منندون.

د هڠکڤ کڤد بوجڠڽ اندر

د هڠکڤ is 't zelfde als د هڠکت zie Marsden *in voce.*

Bldz. 138. ڤنچق کاين برکيبر٢
سڤرت مرق اکن مڤمبر

Al de codices hebben ڤنچق: beter zou echter wezen ڤنچ of ڤنچه: want ڤنچق beteekent de *top* of *kruin* van een' berg of van een gebouw en kan hier dus niet te pas komen: ڤنچ of ڤنچه, dat de *baan* of *sleep* van een kleed te kennen geeft, voegt juist in dezen zin.—مڤمبر beteekent eigenlijk *grijpen:* vergelijk onder anderen bldz. ١ (2) داتڠ مڤمبر سوران بهن «hij kwam met zijn klaauwen grijpende en met een vreesselijk geschreeuw". Dewijl de vogels daarbij hunne vleugels uitspreiden, heeft de dichter het woord مڤمبر, daartoe door het rijm genoopt, in eene oneigenlijke beteekenis hier kunnen gebruiken.

Bldz. ١٧ برڤتوتن لاكُ دڠن خلوق

Meer woordelijk overgezet dan mijne vertaling zou het wezen: «hare gedaante paste bij de schepselen" d. i. hare gedaante was zoo als de schepselen wezen moeten.

Bldz. 139. كڤدان انق تيادالَه ڤات

De codex C heeft كڤدان جوݢ انق تيادالَه ڤات: de codex A كڤدان انق جوݢ تيادالَه ڤات.

Bldz. 140. ݢنڤله سده امڤت هاري

Ofschoon al de codices امڤت هاري hebben, wordt hier echter natuurlijk امڤت ڤوله هاري bedoeld; anders zou de dichter immers in tegenspraak zijn met hetgeen hij op bldz. ٩٥ (136) gezegd heeft: بڬند ممڤاي ڤكرجاءن برجاݢ امڤت ڤوله هاري لمان هڠݢ.

Bldz. ١٨ سڤوله متو امس ترسندي

Van het subst. سندي *lid*, *gewricht*, is hier een lijdend deelwoord gevormd, dat woordelijk te kennen geeft *geledemaat*, «zij was geledemaat van goud van tien graden" d. i. hare ledematen waren gelijk goud van tien graden, n. l. zoo fijn.

برڬلڠ جاري استاكون

Deze zelfde regel komt nog eens voor op bldz. ١٥٩ (229). استاكون is de naam van den ring: misschien is

het wel hezelfde als het Kawi-woord ꦱꦩꦾꦏꦶꦤꦤ꧀ dat *achtkantig* beteekent, dan zou de vertaling luiden: «ze droeg een' achtkantigen ring.''

برچنچين مانكم ڤسڠ كنچان
ڤربواتن سيلان ايكاتن ورن

Ook deze beide regels vind ik op bldz. ١٩٩ (229) terug, waar ik vertaald heb: «daarenboven nog een' ring met een edelgesteente, bewerkt op Ceylonesche wijze'', terwijl ik hier heb gezegd: «te Ceylon bewerkt''. Beide beteekenissen liggen in de Maleische uitdrukking.

كنڠن باڬي تاجي دڤات

Woordelijk: «hare wenkbraauwen waren als een geschilderd laneet of vlijm'', n. l. zoo fijn en gebogen. Met تاجي wordt namelijk dat scherpe mesje of lancet bedoeld, hetwelk de Maleijers, bij het hanenvechten, deze dieren aan de sporen doen.

Bldz. 141. برڤتوتن دڠن سري نات
لقسان ڬمبر ددالم ڤت

De codex A heeft تات in plaats van نات. Maar aan de lezing der beide andere codices geef ik de voorkeur, omdat سري نات waarschijnlijk het Kawiwoord ꦱꦿꦶꦤꦠ꧀ is, dat *de gekrulde haartjes van het voorhoofd* beteekent.

هيدڠن منچوڠ باڬي درنتيڠ
لقسان بوڠ بهار دڤتيڠ

رنتيڠ van een neus te zeggen, is eene zeer ongewone uitdrukking, waartoe de dichter waarschijnlijk door het rijm is gebragt: zijne bedoeling is misschien رنچڠ: in die veronderstelling heb ik het althans vertaald, en dan komt de volgende vergelijking لقسان بوڠ بهار دڤتيڠ daar zeer goed bij.

برتتهكن مانكم يڠ دراجه

دراجه van راجه is waarschijnlijk hetzelfde als het Jav. woord [illegible] lijdende vorm van [illegible] *kerven, van strepen voorzien*, waarvan [illegible] *kerf, streep* het grondwoord is. راجه is dus *gestreept, gekorven.* Misschien is مانكم يڠ دراجه *een edelgesteente met strepen.*

Bldz. ۱۱ (142) تربڠ همڤر بيدساري
De codex A heeft ترابڠ in plaats van تربڠ.

ڤربتساري ميس ولن

ڤربتساري is waarschijnlijk de gekawiseerde naam [illegible] van ساري ڬونوڠ Jav. [illegible], dat *bloemberg* beteekent. Vergelijk, wat ساري betreft, bldz. 343 dezer aanteekeningen. Perbatasari of liever Prabo-to Sari was de zoon van den koning van *Kediri*, broeder van de prinses Tjondhro Kirono, die met den in de Javaansche literatuur zoo beroemden held Pandji

gehuwd was. Meisa Woelan (ميس ولن) of liever Maheso Woelan (ꦩꦲꦺꦱꦺꦴꦮꦸꦭꦤ꧀) was een halve broeder van dezen Pandji. Beide deze personen komen voor in de geschiedenis der rijken van *Kediri* en *Djenggolo.*

ݢيل اڤاكه اڠڬس نوري

De codex A heeft اڠكه in plaats van اڤاكه.

Bldz. ١٠٠ (143) بوڠ زيتون سندل مالم

De سندل مالم is de *polyanthes tuberosa,* een bloem, die des nachts riekt: in het woord مالم ligt hier tevens eene woordspeling, zoodat het, behalve om een gedeelte van den naam der bloem uittedrukken, ook dient als bijwoord van het in den volgenden regel voorkomend woord ممونتر.

للبله منتڠ افعال الله
لقا ممندڠ صفة الله
خيال مرساءي نعمت الله
باڬيكن لنيڤ دالم بحر الله
بدنڽ تياد لاڬ تربو
رسان ددالم جنة الماو
لته لسو بدن دان ڤاو
مليهتكن بدياري رامي ترتاو

De codex C heeft in den laatsten regel بيدساري in plaats van بدياري. — افعال van فعل Arab. *daad, werk,*

handeling. لقا Arab. *ontmoeten.* بحر Arab. *de zee.* جنة Arab. *paradijs.* ماو Arab. *een woonplaats.* Men vindt hier eene zeer fijne maar tevens ingewikkelde en echt Mahomedaansche beschrijving van het huwelijksgenot des konings, waaruit men tevens ziet, hoeveel meer kieschheid in dit opzigt er in de Maleische geschriften heerscht dan in de Javaansche. Wel zal men in sommige Maleische werken, b. v. in de ڤنجي جيا كسوم ook zeer ergerlijke plaatsen aantreffen, maar dan zijn het meestal vertalingen of omwerkingen uit het Javaansch overgenomen, gelijk onder anderen de titel van de zoo even genoemde حكايت al aanstonds aanduidt. Goede klassieke werken hebben dergelijke grove voorstellingen niet.

Bldz. ١٠١ (144) د منديکن استري منتري بريد

Dit woord بريد bij منتري komt in dit gedicht meermalen voor. Ik weet het echter niet anders te verklaren, dan door het te houden voor 't zelfde als het Kawi-woord [illegible], dat *vatbaar*, *scherpzinnig* beteekent. Ondertusschen heeft men hier te Batavia het woord ايد, dat *de eerste*, *de voorste* te kennen geeft: bij het knikkeren gebruiken de jongens dit b. v. om aan te duiden, wie de eerste of de voorste is. Hiervan zou بريد een vorm kunnen wezen. Ik durf hier

echter niet beslissen: meestal komt het voor als een epitheton van مغتري, maar op bldz. ١٢١ (174) ook bij een ander woord ترتلغراله نام اورغ بريد, waar اورغ betrekking heeft op den koning van *Kembaijat.*

Bldz. 145. بگند كاسه ترالوله سقم

Dit woord سقم is iets anders dan سكم hetwelk op bldz. ١٥٣ (147) voorkomt. Uit de rijmwoorden der drie overige regels van het distichon blijkt, dat het moet worden uitgesproken سقما. Waarschijnlijk is het dus het Kawi-woord [Kawi script] dat *fijn*, *bedekt*, *verholen*, *verborgen*, *doordringend*, *ziel* beteekent. Misschien is dus de zin van dezen regel: «de koning beminde haar zeer doordringend" of «zeer in zijne ziel"

معرجله كيت برسام ٢

معرجله is zamengesteld uit het Maleidsche aanhechtsel له en het Arabische woord معرج, 't welk beteekent: *opgaan*, *opklimmen:* van daar ook, *ten hemel varen* b. v. معرج حضرة عيسى *de hemelvaart van Jesus.* Dus beteekent معرجله كيت برسام ٢ hier woordelijk: «Laat ons te zamen ten hemel varen."

سقرت ميبق د تانغ لمقة
سديكت تياد د برين تمقة

De bedoeling dezer beide regels is, dat de vorst met zijne gade zoo zorgdragend en zorgvuldig wilde

omgaan, alsof hij olie in de hand droeg, en zorgen wilde dat daarvan niets gestort werd. De vertaling: «even als olie, ten boorde vol in de holle hand uitgestort," is echter minder goed, dan deze: «even als olie in een kom ten boorde vol gedragen": want, ofschoon تاتڠ *in de hand dragen* beteekent, bedoelt men toch, wanneer men zegt مناتڠ مينق olie (in een kom enz.) op de hand dragen. Het denkbeeld van *voorzigtigheid* of *zorgvuldigheid*, dat deze geheele vergelijking moet aanduiden, komt daardoor ook nog meer uit.

Bldz. ١٥٢ (146) ڤنتو لاوڠ دتوتڤن سرت

لاوڠ is het Javaansche Ng. woord ꦭꦮꦁ, dat hetzelfde beteekent, als het in 't Maleisch meer algemeene woord ڤنتو *een deur*.

ماکي سمڤة کلور بلاکڠ

De codex A heeft ماکي دان سمڤة.

Bldz. ١٥٣ (147) بنيم ايت اصلن بکم
کاسر لقسان کاين تريکم

Het Ar. woord بکم beteekent *stom*. کاين تريکم is een soort van *grof linnen*, waarvan men onder anderen de zoogenaamde goeni-zakken maakt.

Bldz. ١٠٤ (149) كيت ڤول اي دكساري
De vertaling van dezen regel is verkeerd: zij moet zijn: «en nu nog is ze op mij vertoornd.»

Bldz. ١٠٩ (151) وه نصيب چلاک مالڠ
De codex C heeft وه هي نصيب.

مڠاڤ دبوڠكن ڤد تمڤت دور

Het woord دور komt in het Maleisch, behalve in dit gedicht, voor zoo ver ik weet, niet voor. In 't Sanskriet heeft men het woord *doera*, 't welk *verwijderd*, *afgelegen* beteekent. In een glossarium van eenen onbekenden zamensteller wordt het Kawi-woord [Javanese script] aangetroffen, hetwelk daar door [Javanese script] verklaard wordt, hetgeen *ver* beteekent. Ook op de andere plaatsen, waar dit woord in dit gedicht voorkomt, komt de beteekenis van *ver*, *verwijderd*, *afgelegen* zeer goed met den zin overeen. B. v. op bldz. ١٢٣ (176) الڠكه جاوه تمڤتن دور, waar جاوه met دور eene tautologie vormt: «is het zoo ver? is de plaats zoo verwijderd?» en op bldz. ١٣٣ (192) بڠكد ترتاو ملڠكه دور waar de zin wel eenige moeijelijkheid geeft, maar alleen op die wijze, met de invoeging die ik er bij gemaakt heb, kan verklaard worden.

Bldz. ١٠٦ (152) ددوكڠ دجولڠ دالم ڤنڤق
ڤنڤق is waarschijnlijk eene verbastering van ڤندق

Jav. ꦥꦸꦤ꧀ꦝꦏ꧀, dat, even als het meer algemeen gebruikelijke باهو *de schouder* beteekent.

سرت مالڠ سباݢي دراب
ڤامڠ تياد د بري چرب

چرب beteekent *gulzig*, *begeerig* n. l. als het van eten of drinken gezegd wordt: maar het wordt ook in vele andere beteekenissen gebezigd, b. v. *ruw*, *grof* n. l. iets *ruw* of *grof* werken of verrigten. Het komt in 't Maleisch dikwijls voor; zoo b. v. in de صراط المستقيم bldz. 10: جاڠنله اڠکو چرب ماکن مکانن يڠ سده جاته لالت مات د دالمڽ اداله سبله سايڤن ايت راچون دان يڠ سبله ايت ڤناور. In het Jav. Kr. en Ng. heeft men [Javanese script] of [Javanese script], dat *vuil*, *smeerig* beteekent.

ڤد اورڠ ڤرکت ماري کيت ڤتاکن
تمڤتن د هول کيت ڤتاکن

De codex B heeft کتد اورڠ ڤرکت ماري کيت مڤتاکن en ook in den tweeden regel مڤتاکن in plaats van ڤتاکن.

ڤد فکرن د دالم رنچان

رنچان is niet alleen een *afschrift*, *kopij* enz. zoo als Roorda van Eijsinga en Marsden opgeven, maar ook *een verhaal* onverschillig of het beschreven is, of mondeling wordt medegedeeld, gelijk hier. Zoo ook in de حکاية ڤنجي جياکسوم bldz. 65 van mijn M. S. درنچناکن اوله دالڠ وايڠ يڠ ملکوکن ايت. Het woord ددالم wordt

hier gebruikt als سدغ of تغه (vergelijk bldz: 295 dezer aanteekeningen) en beteekent dus *terwijl*, *gedurende* enz. Het komt op die wijze gebruikt meermalen voor b. v. in de حكاية سلسلة السلاطين lees ik: ددالم بركات ٢ ايت داتغ سؤرغ لاكت ٢ كهداڤن بݢند مكت اورغ ايت برتلوت. En zoo ook dikwijls in dit gedicht.

Bldz. ١٥٧ (155) لقسان د بله ڤينغ يغ ممود
Eene niet onaardige vergelijking, om de groote gelijkenis tusschen twee personen aanteduiden. Ik vind haar dikwijls bij andere schrijvers, ook in proza gebruikt, b. v. in de حكاية ڤنجي جياكسوم bldz. 391 van mijn M. S. شهدان اداله كتيكت ايت تون ڤتري چندركران ڤون دودقله اي سراي مريب انقند ستي ادڤون ڤارس دان ورن توبهن ايت سڤرت ڤينغ د بله دو.

Bldz. ١٥٨ منمڤغ د كاڤل هندق منچاري
Eene onvolkomen uitdrukking, waarin het woord, انتغ of ڤنچرين of iets dergelijks is uitgevallen. Ook elders komt ze op die wijze voor, zoo als b. v. op bldz. ١٥٩ (157) مغكين كرس ساڠت منچاري enz.

Bldz. 156. دمان دودق مغادڤ بكهر
بكهر komt mij voor eene gebrekkige spelling te wezen van het Ar. woord قهار *groot*: zoodat het met het Maleische paefixum zou moeten wezen برقهار.

Bldz. 109 (157) جکت دڠن سوات مسئله

مسئله Arab. *een vraag, een onderzoek, een vraagstuk.*

Bldz. 110 (158) دمي دڠر سمبهن انقد

De codex B heeft منڠر in plaats van دڠر.

Bldz. 111 يا ابڠ مود بستاري

De codex A heeft ايکه: de codices B en C hebben يڠ يله. Daar hier echter een vocativus moet worden uitgedrukt, en geen der lezingen die te kennen geeft, heb ik mij de gemaakte conjecture veroorloofd.

مالو بيت مڠتاکن بڠس
کند اورڠ يڠ تياد بياس

Hij vreest namelijk, dat men hem misschien niet zal gelooven, en dat hij dus daardoor eene zotte figuur zou maken bij menschen, die hem niet kennen. 't Is de gewoonte van Maleische en Javaansche vorsten, eveneens als van hunne Europesche collegas, om, wanneer zij zich buiten hun gebied begeven, incognito te reizen.

Bldz. 160. جکس ساله قدوک ککند
مساکن تربوبي بڠس يڠ اد

Al de codices hebben deze lezing: met een weinig plooijen en schikken is er dan ook wel een zin uit

te maken, gelijk ik in mijne vertaling gedaan heb: de meeste moeijelijkheid geeft daarbij het woord سالله van hetwelk ik niet overtuigd ben, of het wel meer in zulke eene beteekenis voorkomt. Ik zou echter liever lezen صكله in plaats van سالله, van het Ar. woord صح *bewezen*, *bevestigd*, *bewaarheid* en het Maleische affixum له. De zin zou dan worden: «indien het bewaarheid wordt, dat het uwe zuster is, wat behoeft gij dan uw' stand nog te verbergen". De verwisseseling van صكله in سالله kan men zeer gemakkelijk begrijpen, vooral wanneer men in aanmerking neemt, dat de Maleische afschrijvers veelal onder dictamen schrijven.

امڤت اورڠ درڤد كڤند

Eigenlijk staat hier: «vier volgelingen van Sinapati"; maar er is vroeger niet verhaald, dat deze gevolg had: misschien zal er dus bedoeld worden: امڤت اورڠ لاين درڤد كڤند: «behalve Sinapati vier zijner volgelingen," n. l. van den vorst.

Bldz. ١١٢ تياد كرون سسق دان ڤاڬر

سسق is eene verkeerde spelling voor ساسق zie bldz. 310.

Bldz. ١١٣ (162) ڤارسن ايلق باڬي ارجون

ارجون is hier niet de berg van dien naam in het

Pasoeroeansche: maar een eigennaam ꦲꦂꦗꦸꦤ, die in de Javaansche literatuur een groote rol speelt. Een der *Pandawas* heette ARDJOENO: vergelijk bldz. 349 dezer aanteekeningen: nog komt ARDJOENO SOSRO BAHOE voor, koning van MAHISPATI, en eene incarnatie van BATHORO WISNOE.

سدهله مڠجاد ڤڠهول بومي

Eigenlijk is ڤڠهول بومي «het hoofd der wereld" maar er wordt natuurlijk mede bedoeld ڤڠهول نݢري.

ترلال سوكر رسان هات

Minder moeijelijkheden zou deze plaats opleveren, indien wij de lezing van codex C volgden, die سوكن in plaats van سوكر heeft, en dus een geheel tegenovergesteld denkbeeld uitdrukt. Maar dan is de vraag hoe komen de codices A en B aan de lezing سوكر? Het natuurlijke antwoord daarop is, dat de afschrijvers waarschijnlijk سوكر niet goedkeurden en er سوكن voor in de plaats stelden: want dat omgekeerd de afschrijver van codex C سوكن in سوكر zou veranderd hebben, en dus eene moeijelijker lezing voor eene die gemakkelijk te verklaren is, zou gekozen hebben, is niet wel denkbaar. Daarenboven is سوكر toch in alle geval, hoewel in den eersten oogopslag eenigzins vreemd, zeer goed te begrijpen: immers de moeder gevoelde zich beklemd, niet op haar gemak (سوكر), omdat er bij haren zoon een vreemdeling was, dien zij niet kende.

Bldz. 163. نام بيت ڤترا بڠساون

In dit ڤترا بڠساون ligt eene woordspeling: 't is namelijk een titel, want prinsen enz. worden ڤترا بڠساون genaamd; maar 't is tevens ook een eigennaam, die echter altijd eene aanzienlijke geboorte aanduidt. Hier gebruikt de zoon des konings het woord in dezen laatsten zin, om daaronder zijn incognito te verbergen.

Bldz. ١١٤ (164) سيڠڤاتي بركات ايو هي تون

Deze en de volgende regel ontbreken in codex A.

Bldz. ١١٦ (167) سهاج توكڠ ڤد كرج ايت
د كنلن امس سڤوله مت

Eigenlijk staat hier: «hij is een werkman (ervaren) in dit werk: hij kent het goud van tien graden". Het is n. l. eene woordspeling, waarmede de menschenkennis van den mangkoeboemi wordt aangeduid, zoodat hij het iemand kon aanzien, of hij van aanzienlijken bloede was of niet, gelijk een goudsmid het goud van tien graden weet te onderscheiden.

Bldz. ١١٧ (168) ستله اصل كيت اورڠ ملي
كمبليله كڤد مرتبت يڠ سدي
اكن اصل كيت سهاج ٢
برڤول برنية منداڤت ڤترا

De beide eerste regels kunnen op tweederlei wijze

worden verstaan. De eene is die, welke wij in onze vertaling gevolgd hebben: dan beteekent كيت *wij* en heeft betrekking op de sprekers zelve, terwijl de beide regels letterlijk beteekenen: «terwijl ons geslacht geworden is dat van aanzienlijke menschen, en hij ons heeft doen keeren tot een hoogen rang die bereid was (voor ons)".—Maar كيت zou ook kunnen worden verstaan, als betrekking hebbende op den aangesprokene: in eenen gemeenzamen en vertrouwelijken stijl gebruikt men namelijk meermalen den eersten persoon, terwijl men den tweeden bedoelt: zoo vraagt men b. v. براڤ عمر كيت «hoe oud zijn wij"? voor «hoe oud zijt gij"? براڤ انق كيت «hoe veel kinderen heb ik"? voor «hoe veel kinderen hebt gij"? Wil men nu dit op de beide bovengenoemde regels toe passen, dan zou men kunnen vertalen: «daar wij" (dat is dus hier *gij*) «van een aanzienlijk geslacht zijn, is zij (n. l. Bidasari) tot haren vroegeren rang terug gekeerd."

مڠادڤ مڠكبومي كحضرة دالم

De codex A heeft ددالم.

دعلتكن دڠن ڤرسمباهنن

دعلتكن is waarschijnlijk het Arabische woord علة met de Maleische voor- en achtervoegsels د en كن. Het woord علّة beteekent een *volksramp*, *een ongeluk*; maar ook *een voorwendsel*, *voorgeven*; en dus hier:

«Hij bragt den prins mede, onder voorwendsel zijner geschenken” enz.

Bldz. ١١٨ (169) برسيسقله خند سبله كيري

خند is een soort van *dolk* of *kris*. Dikwijls vind ik dit woord in Maleische geschriften, zoo als in de حكاية
الت كرجاءن تمبق كنجور برسام ٢ كونغ امڤت bldz. 41 راج بنجر
ڤوله دان خند دان سرت تمبق امڤت ڤوله مك سكلين ڤرهياسن
راج ايت د جاوت اوله اورغ يغ برباجو سخلت كونغ en in de حكاية
مك د تيكمكن اوله امير حمزة ڤرت بهرام دڠن bldz. 85 امير حمزة
امڤت بيله خند مك بهرام ڤون لال متيله. Deze zelfde regel komt onder anderen ook nog voor op bldz. ١٩٩ (229).

د دالمن ترسورت اية الكرسي

اية الكرسي beteekent woordelijk: «het vers van den troon”: met dien naam wordt het 256ste vers van den koran bedoeld, omdat daarin van den troon Gods (كرسي) gewag wordt gemaakt. namelijk: الله لا اله الا هو الحي القيوم لا تأخذه سنة ولا نوم له ما في السموات وما في الارض من ذا الذي يشفع عنده الا باذنه يعلم ما بين ايديهم وما خلفهم ولا يحيطون بشيء من علمه الا بما شاء وسع كرسيه السموات والارض ولا يؤده حفظهما وهو العلي العظيم. dat is: «God is de eenige God; er is geen andere God dan Hij, de Levende, de Eeuwige. Noch de sluimering noch de slaap hebben invloed op Hem.

Al wat in de hemelen en op de aarde is behoort Hem. Wie kan bemiddelaar zijn bij Hem, zonder zijne toestemming. Hij weet wat voor hen en wat achter hen is, en de menschen bevatten van zijne wetenschap niets, dan hetgeen Hij hun heeft willen leeren. Zijn troon omvat den hemel en de aarde en hunne instandhouding kost hem geene moeite. Hij is de hoogverhevene en de groote". Het is de gewoonte der Maleijers om dergelijke spreuken uit den koran als amuletten bij zich te dragen. Ook op bldz. ١٩٩ (229) vindt men er een voorbeeld van.

Bldz. 170. در مان مود داتڠ کماري

De codices A en C hebben اورڠ مود درمان داتڠ کماري.

Bldz. ١١٩ برسوکو کڤد همب سري ڤاد
کتان هندق مڠادڤ بڬند

De codex B heeft برسواکت: maar برسوکو is de ware lezing. Woordelijk beteekenen deze regels: «hij zeide dat hij één stam met mij wilde worden (of dat hij zich met mijn stam wilde vereenigen), ten einde voor den koning te kunnen verschijnen": de constructie is کتان هندق برسوکو کڤد همب (اکن) مڠادڤ بڬند سري ڤاد.

Bldz. ١٢٥ (173) کڤد ڤاتکت اين اي ترتاون

De constructie is اي کڤد ترتاون اين ڤاتکت. Het woord ترتاون is een vorm van تاون, hetwelk, gelijk Marsden

en ROORDA VAN EIJSINGA te regt opgeven, *een gevangene* en *gevangen nemen* beteekent: maar het wordt ook in overdragtige beteekenissen gebezigd: zoo leest men in de حکاية سلسلة السلاطين bldz. 193 van mijn MS. اکڠ ترتاون اوله نفسوکڠ «ik ben gevangen genomen door mijne lusten" en in de حکايت اسکندر bldz. 339 ترتاون هتين اکن هرت دنيا «zijn hart is gevangen door de goederen dezer wereld"; en zoo hier کڤد ڤادکڠ اين اي ترتاون «ik ben door haar gevangen", dat is: «zij trekt mij tot zich."

BLDZ. ١٢١ ڤد سيڠڤاتي بڠند برسبد
درڤد سياڤ اصلن ادند

Het is bij Maleijers en Javanen eene onbeleefdheid aan iemand te vragen «hoe heet gij" of «wie zijt gij?" Daarom wendt zich de koning tot Sinapati, om bij hem naar den stand en de afkomst van den hem vergezellenden vreemdeling onderzoek te doen.

سيڠڤاتي مڤمبه راج ڤرتاڤ

ڤرتاڤ beteekent eigenlijk *een kluizenaar*, iemand die in stille afzondering leeft, en zich aan godsdienstige overdenkingen toewijdt; maar hier wordt met dit woord *verstandig*, *wijs* of eenige andere eigenschap bedoeld, die men aan zulke heiligen toeschrijft.

BLDZ. 174. نڬرين همڤر بندرن تحفة

De codex B heeft توفة, maar eigenlijk is het تحفة Arab. *uitmuntend*, *uitstekend*.

دميله بݢند مڠركات

Deze en de volgende zes en twintig regels worden in codex B niet gevonden.

سهاج مشهور ددالم تخت

De codex C heeft سهاج مشغول ددالم تخت. Mijne vertaling is naar deze laatste lezing gevolgd; zij behoorde echter natuurlijk op de in den text aangenomen lezing te slaan, en had moeten wezen: «En beroemd in zijn koninkrijk.”

Bldz. ١٢٢ (175) بݢند ڤون دودق همڤر بيدساري

De codex A heeft مودق:

Bldz 176. دڤندغ مالو سمو رڤان

De eerste beteekenis van سمو is *bedrog*, *verraad*, enz.: maar het beteekent ook *veinzerij* b. v. in de حكاية امير حمزه bldz. 339 van mijn M. S. دغن براڤ ڤركتاءن سمو دكتاكنن اوله بݢند راج نوشيروان كڤد امير حمزه سڤاي اي فهم بتاڤ سمو دان سنديري بݢند ايت اكن دي: hier komt سمو twee maal voor in den zin van *veinzerij*: maar van daar beteekent het ook *het uiterlijke*, *het voorkomen* van iets b. v. in dezelfde حكاية امير حمزه bldz. 930 اد ڤون بوه٢ هن د دالم تامن ايت سدغ لبت بربوه دان انيكث٢ ورن چيت رسان اد يغ سدغ ماسق دان سته٢ سمو٢ دان مانس لذتن: hier wordt gesproken van vruchten, die rijp waren en anderen die nog zuur schenen, of het voorkomen hadden van nog zuur te zijn, maar zoet wa-

ren van smaak. Zoo ook in dezelfde حكاية امير حمزة bldz. 883 هيجو ورن توبه تون ڤتري كونڠ سمون «de vorstin was licht geel, maar had het uiterlijke, het voorkomen van groen": d. i. er lag een groene weerschijn of glans op. In den text beteekent dus دڤندڠ مالو سمو رڤاڽ «hare gedaante had het uiterlijk van beschroomdheid, omdat men haar aanstaarde."

Bldz. ١٢٣ الڠکه جاوه تمڤتڽ دور
در نڬري كمباية اندر نڬار

Beter en naauwkeuriger had ik vertaald, indien ik geschreven had: «Is het zoo ver, is die plaats zoo verwijderd, van het land *Kembaÿat* tot *Indra Negara*"? اندر نڬار en اندر ڤور zijn dezelfde stad: نڬار en ڤور beteekenen beide *land* of *stad*, Ook op bldz. ١٦٣ (235) wordt *Indrapoera* اندر ڤورا genaamd.

Bldz. ١٢٤ (178) سكلين منددر مپندڠ ننمڤن

مپندڠ is de active vorm van سندڠ. Marsden en Roorda van Eijsinga geven niet anders op dan سندڠ *een gordel* en مپندڠ *aangorden*. Maar de beteekenis van مپندڠ is veel algemeener: het beteekent *over de schouder of op de hand dragen* n. l. van goederen van waarde, en vooral van vorstelijke goederen en sieraden, die den koning in staatsie worden *nagedragen*: b. v. in de حكاية ڤنجي جياكسوم bldz. 291

ماسڠ ٢ بتي ٢ دايڠ ٢ ممڠڠ جواتنن اد يڠ ممڠڠ كيڤس يڠ كاءماسن دان اد يڠ ممڠكوڤوءن دان ببراڤ ڤول يڠ مڤندڠ كاين كونڠ دان سڠكو دان ننمڤن : Hier ziet men de verschillende wijzen waarop de volgelingen de insignia van den vorst hem nadragen: sommigen (ممڠڠ) *houden ze vast*, anderen (ممڠكو) *houden ze op de schoot* en weder anderen (مڤندڠ) *dragen ze over de schouders*, n. l. de gele kleedjes كاين كونڠ, of *op de hand* n. l de schenkborden سڠكو دان ننمڤن.

ڤاتك نن همب سام ستار

De codex A heeft ڤاتك نن همب بوكن سام ستار eene lezing die aan den zin slechts eene vragende wending geeft: «ben ik niet een uwer onderdanen?" of liever meer woordelijk: «zijn wij geen onderdanen aan elkander gelijk?" Zij bedoelt namelijk zich zelve en haren broeder.

سديكت تياد شك دچور

Deze regel is niet door mij vertaald, maar beteekent: «niet de geringste twijfeling spreek ik:" d. i. mijne woorden zijn zonder de minste weifeling: ik meen wat ik zeg.

لڠيڤون سده كون بياس
مڠوبهكن سءورڠ جاد بردوس

De constructie dezer beide regels is: (جكلو) لڠيڤون سءورڠ سده كون بياس (دان) مڠوبهكن (مك) جاد بردوس d. i. woordelijk: «voorts indien iemand reeds bekend met

ons is geworden, en wij willen anders met hem handelen (dan ik met u doe), dan zondigen wij." De bedoeling dezer woorden is door mij in de vertaling uitgedrukt. De woorden كون en بياس drukken hier hetzelfde denkbeeld uit, en worden slechts bij elkander gevoegd, wegens de bekende zucht der Maleijers om opeenstapelingen van woorden te hebben, die eigenlijk hetzelfde beteekenen.

Bldz. 179. ڤاتيك برموهن كروسه بند

Met het woord بند wordt hier niet de eigen moeder van den prins te *Kembaijat* bedoeld, maar de echtgenoote van den *mangkoeboemie*. Dezen naam aan eene vrouw van jaren te geven, behoort mede tot de beleefdheid en wellevendheid der Maleijers.

Bldz. ١٢٩ د ڤندڠكن ككندي كسوسر ڤاڬر

سوسر wordt bij Marsden en Roorda van Eijsinga niet gevonden, wel het daarvan afgeleide woord مپوسر: Het woord سوسر beteekent *de kant*, *de zijde van iets*, b. v. in de حكاية اندر ڤترا bldz. 993 ڤلباڬي دانم تنامن د دالم استان تون ڤتري تن مدو رتن ايت دان ببراڤ جمباڠن چين د اتور كسوسر ڤاڬر بربنجر٢ d. i. «verscheiden Chinesche bloempotten werden in reijen geplaatst *aan de kant* van de omheining." Zoo ook in de حكاية

مڤوسركن برباݢي ٢ ورن بڠا ٢ن دسيس استان bldz. 391 اسکندر تون ڤتري ايت هرمن ممنوهي سکنڤ مالݢي هڠݢ ڤد سوسر بليروڠ بݢند سمايم «*hij plaatste* bloemen van verscheiden kleuren *langs* de buitenzijde van het paleis der vorstin, wier geuren het gansche paleis vervulden, tot aan *de kant* van de gehoorzaal van den koning." Woordelijk vertaald zou dus de regel in den text luiden: «ik word verhuisd door den koning naar de zijde der omheining" n. l. de koning laat mij naar de omheining van zijn paleis verhuizen. Men moet zich hier de استان of دالم van eenen inlandschen vorst voorstellen, welke bestaat uit een muur of omheining, en waar binnen zich niet alleen het eigenlijke paleis, maar nog een menigte andere gebouwen en huizen bevinden, bewoond door prinsen of ambtenaren aan het hof verbonden. Wanneer de prins dus zegt: دڤندهکن کݢند کسوسر ڤاݢر bedoelt hij daarmede, dat de koning hem binnen de omheining van het paleis laat wonen, in een der talrijke gebouwen, die zich daar bevinden.

برڤندهله ڤترا کاستان سنديري
دڠن اورڠ يڠ سام کماري

سنديري behoort hier niet bij استان maar bij ڤترا, namelijk ڤترا سنديري برڤندهله کاستان دڠن اورڠ يڠ سام کماري «de prins verhuisde zelf naar het paleis, met de menschen die hem herwaarts gevolgd waren."

Bldz. 180. ساعتله رسان تياد ترڤري

De codices A en B hebben سسان waarschijnlijk eene verkeerde spelling voor سوسهن .

تيادال سياڤ لاݢ دسراي

دسراي kan het algemeen gebruikelijk Maleische woord سراي of سرياكن *bijeenroepen* beteekenen, en dan is de zin: «er is niemand meer dien ik roepen kan": maar het kan ook zijn hetzelfde als het Jav. ꦱꦼꦩꦧ꧈ of ꦱꦸꦩꦧ꧈ hetgeen *verzoeken*, *hulp vragen* te kennen geeft. Op bldz. ١٣ (19) hebben wij het in dezen laatsten zin eveneens aangetroffen دايغ وي ڤرݢ كامي سراي en op andere plaatsen meer.

دايغ هارس لاݢ دڤرچاي

De codex A heeft تائرس in plaats van هارس: de laatste lezing is een ironisch gezegde, gelijk ik het ook vertaald heb: de lezing van codex A beteekent: «men moet die *daijangs* niet vertrouwen."

Bldz. ١٢٦ (181 توجه كال نوبت دڤال

Met deze ingewikkelde woorden bedoelt de vorstin: «ofschoon de koning met haar is gehuwd, heeft hij toch vroeger reeds bij mij het hoogste genot gesmaakt." Het slaan der koninklijke trom, is een bewijs dat de koning verblijd en verheugd is.

Bldz. ١٢٧ (182) سڤرت كال داتڠ مڤڠت

De codex A heeft بيس voor كال.

Bldz. ١٢٨ (183) جكت سده منجامه لسڠ دان الو

Met dit منجامه لسڠ دان الو bedoelt de dichter, dat indien de vorst haar hare bedienden niet terug wil zenden, zij zelve voor zich de rijst zou moeten stampen: en deze schande zou op het hoofd van den koning terug komen.

Bldz. 184. تمباهن تونكت مڤنتقكن اكق

Al de codices hebben اكق maar het zal waarschijnlijk moeten wezen اڬق, hetwelk *dreigen*, *bedreigen* beteekent, bijna hetzelfde als اچو. Zoo komt het woord اڬق onder anderen voor in de كتاب بداية الهداية bldz. 983 بهو تله ترسبت ددالم القرءن دان ڤد حديث نبي دوس يڠ امت بسر جكت سؤرڠ مڤنتق دان مڠاڬق ايب بڤاڽ كارن كدواڽ ايت سڤرت توهن كتيكڽ اورڠ مسي دڠن كاءنق٢ : en in de كتاب اداب التعليم bldz. 553 اداڽ اوسه ڬورو مڠاجر اكن مريد٢ن دان براڤ اچو دان سندكڽ دڠن

اڬق سڤاي مريكئيت تاكت دڠن راجن مڠيڠت بچاءن

تياد هندق حال مفارقة

مفارقة Arab. *scheiding*. Woordelijk: «ik wil niet de omstandigheden der scheiding."

Bldz. ١٢٩ (185) لكوڽ مانس تياداله برتولق

برتولق heeft hier betrekking op de vriendelijkheid

(مانس) van het gelaat des konings, waaraan niets wederstand kon bieden.

Bldz. ١٣٠ (186) مندافتكن ايهند بند يغ جاتي
جاتي Kawi ꦗꦠꦶ beteekent *waar*, *goed*, *zeker*.

Bldz. ١٣١ (188) سغكت سوكت فرهمبهكن فاتكت
De codex B heeft سغكه جكت eene lezing die misschien beter zin geeft dan die van de codices A en C, namelijk: «indien gij mij zeker tot uw onderdaan wilt maken dan" enz.: maar de meerderheid der codices heeft mij de lezing in den text doen kiezen.

Bldz. ١٣٢ (189) بدن يغ ضعيف تياد برگون
مغهارفكن كاسه راج يغ غان

Deze beide regels kunnen weder op twee verschillende wijzen verklaard worden, namelijk zoo als ik in mijne vertaling gedaan heb: maar bovendien nog: «dewijl ik een krachteloos en onnuttig wezen ben, heb ik mij toevertrouwd aan de liefde van een magtig vorst".

Bldz. 190. يغ مان ساج كسكائن سنديري
De codex B heeft يغ كسكائن هات سنديري.

Bldz. ١٣٣ (192) سبب سبغس باغت مسر
Het woord باغت komt in dezen zin volstrekt niet

te pas: misschien zal het ساعت moeten wezen; maar de codices hebben het woord, dat ik in den text gevolgd ben.

Bldz. ١٣٤ ممند اداكه حاجت دان نية
De codex C heeft ممند اداكو برنية.

Bldz. 193. خطن واضح حروفن بقراد
Het woord خطن is zamengesteld uit het Maleische aanhechtsel ن en het Arab. خطّ dat een *lijn*, *streep*, *geschrift* beteekent, van den wortel خطّ *lijnen trekken*. — واضح is het Arab. وَاضِح *duidelijk*, *klaarblijkelijk*. — حروفن is een Maleische vorm van حرف *de letters van het alphabet*.

دودق مڤورة تڠه بربيكت

تڠه beteekent hier weder *terwijl*, *gedurende*: vergelijk bldz. 290 dezer aanteekeningen. بربيكت van بيكت is in dezen zin moeijelijk te verklaren. De Heer Roorda van Eijsinga heeft in het woordenboekje achter zijne «Beknopte Maleische spraakkunst": *beika beika*, *onkiesche woorden* op, hetwelk hier natuurlijk niet te pas kan komen. بيكت Jav. Ng. [Javanese script] zegt men b. v. van een kind, dat *drammig*, *eigenzinnig* is, en nu eens dit dan weder dat wil. Ook deze beteekenis komt hier niet te pas. Waarschijnlijk

is het dus een schrijffout voor بريكت van ريكت zie bldz. 263 dezer aanteekeningen.

الحمدالله حق حمده

. فلايكدون الحلوان غياته

والمتولي رفده

علي من لانبي بعده

De eerste dezer vier regels is zeer eenvoudig en kan niet anders worden vertaald, dan zoo als ik gedaan heb. De tweede regel, die moeijelijker is, zou men ook kunnen verklaren: «geen dwaling van hem ontzegt iemand gunstbewijzen", dat is: wanneer hij deze iemand ontzegt geschiedt het niet uit dwaling. Doch dit is te gedwongen حلوان kan zijn een gebroken meervoud van حلو *zoetheid*, *liefelijkheid*. Het is echter ook een enkelvoud op zich zelf, en beteekent dan 1° *het loon aan een wigchelaar betaald:* 2° *huwelijksgift*, *bruidschat*, ook *de bepaalde gift*, *die*, *volgens bestaande gewoonte*, *aan een vorst of magtige geschonken wordt*, en kan dus in den zin van *hulde* hier zeer wel opgevat worden, voornamelijk als men hier denkt aan de beantwoording der van het Opperwezen ontvangen weldaden, die in de Hem toegebragte hulde ligt opgesloten. Het is toch eene gewone spreekwijze: لأحلونّك حلوانك *voorzeker zal ik u vergelding geven*, waarbij moeijelijk aan eene andere dan

aangename vergelding kan gedacht worden, wijl de wortel حلا beteekent *zoet, liefelijk zijn.*—يحدون is de 3de persoon, meervoud, onvolmaakt verleden tijd van den bedrijvenden vorm van het werkwoord حد *beperken, een grens aan iets stellen*, van daar ook *verhinderen;* het kan ook zijn يحدون 3 pers. meervoud imperf. van den bedrijvenden vorm van حدأ *uit den weg ruimen:* dit maakt echter, wat den zin betreft, geen groot onderscheid. De vertaling «wien geene dwaling de hem toebehoorende hulde ontrooft in eeuwigheid": d. i. wiens dwalingen hem die hulde niet onwaardig maken, is grammaticaal juist, en stemt goed overeen met den voorgaanden regel, waarom ik aan haar dan ook de voorkeur heb gegeven. Eene andere verklaring van dezen moeijelijken regel zou ook kunnen wezen, indien men, in plaats van الحلوان wilde lezen الملوان, hetwelk zou wezen de 3de persoon praes. van den radix ملأ *vervullen, volmaken*, en dan zou de vertaling luiden: «die (n. l. de lof) zonder perken (alles) zonder einde vervult".— المتولي (gepunctueerd المُتَوَلِّي) is eigenlijk *een overste, iemand die ergens over gesteld is*, en رفده (gepunctueerd رِفْدَه) *gunst, gunstbewijs*, dus *de hoogste, de voornaamste zijner gunstbewijzen.*—على beteekent *over:* من *de gee-*

ne: لا *niet:* بعده *na wien*, dus علي من لا نبي بعده woordelijk: « over den gene, na wien geen profeet."

انيله نبذه يغ امت پات

نبذه of eigenlijk نبذ Arab. is *de pols der hand*, ook: *iets dat men met de hand vervaardigt.* Van daar gebruiken de Maleijers het voor *een' brief*, in den zin, waarin het in den text voorkomt.

Bldz. ١٣٩ يغ دقلهراكن الله خالق الاشياء

اشياء Arab: het pluralis van شي *een ding*, *een zaak;* dus: خالق الاشياء *de schepper der dingen.*

امين يا رب العالمين
ككاسه توهن ارحم الراحمين

رب Arab. *de Heer.* العالمين Arab. plural. gen. van عالم *de wereld*, of *wat in de wereld is*, *schepselen*, dus ook *menschen*, *geesten.* ارحم Arab. *zeer genadig:* الراحمين het plur. van ارحم: dus ارحم الراحمين *de genadigste der genadigen.*

Bldz. 194. مڠغرله مود برچريت

De codex B heeft مڠغرله راج مود برچريت.

كباوه قوس ڤدوك سري

Het woord قوس vind ik op deze wijze dikwijls gebruikt: zoo onder anderen in de تاج السلاطين bldz. 297 مك سمبه مڠتري يونان يا شاه عالم امڤون تونكو بريب ٢ امڤون كباوه قوس چرڤو يغ مها مليا. Waarschijnlijk is dit het

Arabische woord كرث , dat *schoen* of *sandaal* beteekent: 't zou echter ook eene verbastering kunnen zijn van het Persische woord قفس dat hetzelfde te kennen geeft.

سورة سدة د كارغكن دالغ

De eerste en eigenlijke beteekenis van دالغ kan hier natuurlijk niet te pas komen. Het wordt hier in eenen overdragtigen zin gebezigd, om er den schrijver van den brief, namelijk den *ferdana mantri*, mede uittedrukken.

Bldz. ١٣٦ (195) ستله وتس ككند نكري

De zin is hier door uitlatingen zoodanig verwrongen, dat het bijna onzin is. Met ككند wordt waarschijnlijk de koning van *Indrapoera* bedoeld, zoodat er eigenlijk zou moeten gelezen worden: ستله اوتس (د سورة) ككند (ك) نكري , maar dewijl dan het vers te lang zou wezen, heeft de dichter zich waarschijnlijk deze uitlatingen veroorloofd.

كارن اي بايك بودي بچار
سبارغ ڤرنته اي كلغكار

كلغكار , zamengesteld uit het praefixum ك en لغكار Jav. ꦏꦭꦁꦏꦫ dat *moeijelijk te verrigten* beteekent. Dus

eigenlijk: «want hij gaf goeden en wijzen raad, in allerlei moeijelijke bevelen'' of zaken des konings.

Bldz. 196. ايالة ممرنتهكن دي دالم استان

دي is hier niet het pron. دي maar het praefixum د. De beide codices hebben دي دالم, en daarom, heb ik, getrouw aan mijn eens aangenomen beginsel, van geene verandering in de spelling te brengen, dit even zoo behouden.

Bldz. ١٣٧ جاڠن سوات عرص ملنتڠ

عرص Arab. beteekent *vrolijk*, *opgeruimd*, en kan hier dus moeijelijk te pas komen. Waarschijnlijk hadden de afschrijvers moeten schrijven: عرض Arab. 't welk beteekent *gebeuren*, *zich voordoen*, *overkomen*, dus bijna 't zelfde als het Maleische woord ملنتڠ.

Bldz. 197. سمڤيله اي كسيسي نڬري

De codex C heeft كاسي in plaats van كسيسي.

ڤرڬيله سمبت اوسڠ كماري

De codex B heeft اوسن in plaats van اوسڠ.

Bldz. ١٣٨ (198) اكن انق همب ڤترا سلي

Het woord سلي is waarschijnlijk eene verkeerde spelling van سات هلي *één:* want ofschoon men هلي nimmer bij menschen gebruikt, behoort het onder de dichterlijke vrijheden, dat de schrijver dit hier gedaan heeft.

BLDZ. 199. كدو ديس ددالم ميلكت

ميلكت eene verkeerde spelling van het Arabische woord ملكت *een koningrijk*, *een gebied*, *een rijk*.

BLDZ. ١٣١ (200) ڬڠ ڤڠارة ڤول اكن دڤلوڠ

De ڬڠ ڤڠارة is een soort van *gong*, die geluid wordt, om het volk te verzamelen of bij feestelijke gelegenheden. Van sommigen wordt verhaald, dat zij van zelve geluid geven, om, wanneer er gevaar is, daarvan kennis te geven, of, zoo als in de volgende plaats uit de سري رام bldz. 376 van mijn M.S., om tegen verkeerde handelingen te waarschuwen. Immers daar lezen wij: اڤبيل مها راج روان ماسق كدالم سڠڬر ڤموجاان مك بباراڤ دوڤ دان كميڽن دباكرن دان ڬنت ڤڠارة ايتڤون بربون برتالو٢ سولهء ملارڠكن سري مها راج مموج ايت رڤان. «Toen de koning RAWANA kwam in den offer-tempel, ontbrandde hij reukwerk en benzoin, en de bel *pengaroh* weergalmde herhaaldelijk, als om den koning te waarschuwen op die wijze niet te offeren". Hier is ڤڠارة geen ڬڠ maar een *bel* of *klok* ڬنت. Men zou dus ڬڠ ڤڠارة kunnen vertalen door *wigchelbel* en ڬنت ڤڠارة *wigchel-klok.*— Somtijds wordt het ook gespeld ڤڠار, gelijk ik het onder anderen aantref in de حكايت اسكندر bldz. 489: حتي تيته راج اسكندر ڤڠار اڤ ڬراڠن نوبت ايت نكري . اين تياد داڤت داڠكن اولهكو. Misschien is aan deze laatste spelling wel de voorkeur te geven, omdat zij over-

eenkomt met het Javaansche woord ꦠꦼꦔꦫ꧈, 't welk *alarm-teeken* beteekent.

برتالو ٢ كوني بڤين

برتالو ٢ beteekent *herhaaldelijk* namelijk van het geluid van dergelijke instrumenten, als de ڬڠ of ڬندڠ enz. In de zoo even aangehaalde plaats uit de سري رام komt het woord onder anderen ook voor.

Bldz. ١٤٠ (202) مڠرجاكن تيڠكه سري بتار

Somtijds in Maleische geschriften, maar dikwijls in Javaansche, vindt men de uitdrukking سري بتار gebezigd, om er vorsten en koningen mede aanteduiden. Ook in dit gedicht nog op sommige plaatsen.

ملڠكه داتس ڤت رتن

De beide codices hebben ڤت رتن: ik zou echter liever lezen ڤتران; hoewel ڤت رتن toch eenen goeden zin oplevert, indien men ڤتران er onder verstaat, n. l. ڤت ڤتران رتن, *een geschilderde troon met juweelen.*

دايڠ ٢ داتڠ منڊر

De codex B heeft دتڠ in plaats van داتڠ.

Bldz. ١٤١ جكت بيت سؤرڠ دچيت

De codex C heeft جكت بيت سؤرڠ جوك يڠ دچيت

Bldz. 203. تركمبڠله ڤايڠ اما بعد

اما Arab. beteekent hetzelfde als het Maleische woord

ادقون en بعد *na* (zie bldz. 383); dus اما بعد *voorts, daar-na.* «Voorts werd de paijong vervolgens geopend".

Bldz. ١٤٢ (205) برتمبغ راڠك دڠن سقم

راڠك is hier niet het Maleische woord راڠك *een mand, korf*, maar het Kawi-woord ꦫꦒ dat *het ligchaam* beteekent: سقم, dat wij op bldz. 359 verklaard hebben, heeft onder zijne beteekenissen ook die van *ziel*, zoodat dus deze regel woordelijk te kennen geeft: «het ligchaam en de ziel zijn gewogen", dat is: ze hebben dezelfde waarde. De vereeniging der beide vorstelijke echtgenooten wordt genaamd «ligchaam en ziel", om daarmede de hartelijkheid en innigheid dier vereeniging aanteduiden.

دودق برتمبالن بربنديغ سام

Woordelijk «zij zitten op een' vasten afstand, aan elkander gelijk". Zie over برتمبالن bldz. 326 en 327 dezer aanteekeningen.

Bldz. ١٤٣ مڠمبلاكن ڬاجه ايهند تون

Voor het drijven van eenen olifant is in het Maleisch eigenlijk een eigenaardig afzonderlijk woord, namelijk اڠكس of اڠس; zoo b. v in de حكايت چيكل bldz. 359 سثغه برجالن دان سثغه بركندراءن كود دان رات ڤلباڬي دڠن ڤكاين دان سنجتان مک سري بتار نايک کاتس بيرمان سکر د اڠكس اوله ڬمبلان لال برجالنله سڤرت ڬونوڠ رڤان.

Bldz. 206. ڤد سكلين اورڠ دڤربوت منج

دڤربوت منج is hier hetzelfde als de active vorm ڤرمنج op bldz. ٢٥ (29): zie bldz. 275 der aanteekeningen: «de koning maakte al het volk eigenzinnig", door namelijk dien dag hen alles te laten doen, wat zij wilden, of vrij af te geven.

Bldz. ١٤٤ سكلين نايك كاسدان

De سڠݢهسان is bij de Maleijers hetzelfde als de ꦱꦶꦠꦶꦲꦶꦁꦒꦶꦭ꧀ of ꦱꦶꦠꦶꦲꦶꦁꦲꦶꦁꦒꦶꦭ꧀ bij de Javanen: in 't Kawisch heeft men ook ꦱꦶꦁꦲꦱꦤ꧈ Deze koninklijke zetel, waar de vorst zich aan zijn volk vertoont, is buiten het eigenlijke paleis. Daarom wordt hier gezegd سكلين نايك كاستان.

Bldz. 207. بسرت بند منڠݢوڠ دوس

منڠݢوڠ دوس beteekent *een schuld op zich te nemen*, *voor eene schuld instaan.* Maar dit kan hier onmogelijk bedoeld worden, omdat er van بند gesproken wordt, en het juist de moeder was, die, haren echtgenoot van het te vondeling leggen van haar kind terug wilde houden. De bedoeling zal dus wel wezen zoo als ik die in mijne vertaling heb uitgedrukt. Wil men woordelijk vertalen zoo als er staat, dan schrijve men: «uwe moeder heeft eene groote schuld op zich genomen, door u in een *dessa* te vondeling te leggen".

ڤد ڤولو نوس انتار

نوس is het Kawi-woord *eiland:* zoo dat dus نوس en ڤولو hetzelfde beteekenen: maar hier is het de naam van het eiland *Noesa Antara*, even als *Noesa Kembangan*, *Noesa Laut* enz. Waar het hier bedoelde eiland echter ligt kan ik niet bepalen, dewijl er mij geen van dien naam bekend is.

Bldz. ۱۴۶ (209) ڤربوتله غوراب ڤنجاجب سرت

ڤنجاجب is een langwerpig inlandsch vaartuig, zeer ligt en door talrijke roeiriemen zeer snel, hetwelk bij de zeeroovers onder anderen veel in gebruik is.

Bldz. 210. سوك برچهاي برسري نوراني

نوراني Arab. *helder*, *licht*, *klaar.*

Bldz. ۱۴۷ (211) مليهت دايغ مموتت موتي

موتي is *koraal*, 't zelfde als مانی ۲, en wel te onderscheiden van متي of متيا of متيار, alle woorden, die *paarl*, *paarlemoer* te kennen geven.

براڠكت نايك سري بتار

De codex C heeft بايك in plaats van نايك.

Bldz. 212. ماسقله بكند ڤتري سكلين

Indien de codices hier niet hadden ڤتري, zou ik gaarne ڤترا lezen, want ڤتري in de beteekenis van *vorstin* kan hier nimmer te pas komen, dewijl de

Maleische prinsessen niet, gelijk de Europesche, ter jagt gaan.

Bldz. ١٤٨ سئيكر هريمو مندرم سوار

Marsden en Roorda van Eijsinga verklaren مندرم door: «*zich nederleggen*, gelijk sommige lastdieren". Leijdekker voegt er bij: «*het liggen* van eenen leeuw, tijger en alle verscheurende dieren". Uit de wijze waarop مندرم hier voorkomt, ziet men al aanstonds, dat het hier die beteekenis niet kan hebben, want de bijvoeging van het woord سوار maakt het onmogelijk. Het moet hier «het geluid, dat een tijger voortbrengt", beteekenen: en dit is niet de eenige plaats, waar het aldus voorkomt; zoo b v. in de كتاب
هاري نن دلقسكن نارك جهنم اوله 479 .bldz جودالكرم
ملايكت زبانيه نمان مك مندرمله سوران سڠرت بركتي ٢ سيڠا
برسوار دڠن سكال. Hier kan مندرمله gevoegd bij سوار ook niets anders beteekenen, dan het geluid van de hel, dat gelijk was aan dat van tallooze leeuwen. Van daar mijne vertaling van مندرم door *brullen.* Misschien is het درم en مندرم van Marsden enz. hetzelfde als het Javaansche Ngoko woord ꦝꦼꦏꦼꦩ꧀ dat het *liggen* beteekent van viervoetige dieren.

Bldz. 213. برفيكوله ڤترا برتمبالن

Gelijk wij op bldz, 326 hebben uiteengezet, be-

teekent برتمبالن *gedurig*, *onophoudelijk*, n. l. met korte tusschenpoozen, en dus hier برفيكراله ڤترا برتمبالن *de prins dacht onophoudelijk* of, zooals ik vertaald heb: «verzonk in gedachten".

تاهن كسقتين مها راج ليلا

Met dezen مها راج ليلا wordt geen bepaald persoon bedoeld, maar een koning van vroeger tijd, wiens verlaten en betooverd paleis hier door den prins wordt aangetroffen.

امبلله ڤاتك دالم ڤنداهن

Indien de beide codices niet ڤنداهن hadden, zou ik liever lezen ڤربندهران *een schatkamer*. ڤنداهن is *allerlei werpgeweer*, *werpspies* enz. hetwelk natuurlijk in dezen niet kan te pas komen, evenmin als eenige regels verder: سقاي كبوك ڤنداهن ايت. Het eenige wat ik er dus op weet is, dat met ڤنداهن eigenlijk ڤربندهران wordt bedoeld: maar deze verwisseling heeft misschien plaats gehad, omdat het kortere woord beter met het metrum strookte, en het vers welluidender maakte dan het langere.

سكراله راج ڤترا ماسق كسيت

De codex B heeft سكراله ڤترا ٢ ماسق كسيت.

Bldz. ١٤١ (214) سقرت اورڠ ايڠو ايڠون

Vergelijk over ايڠو ايڠون bldz. 330 dezer aanteekeningen.

توڠكت منيلاكت سبله كيري

De codex B heeft منغق in plaats van منيلاكت:

Bldz. 215. داڤكن عفريت راج ڤري

عفريت komt hier voor als een eigennaam, maar is eigenlijk een Arabisch woord, dat beteekent: *een reus, een demon, een spook* of *vreesselijke verschijning:* ook *een gevaarlijk wreed mensch.*

Bldz. ١٥٥ تيكمله ككند دڠن سمڤان

سمڤان is een soort van *kris:* zie Marsden in voce: en Raffles *History of Java* Vol. I. bldz. 296, en de afbeelding op de 2de plaat der Javaansche krissen n°. 27.

Bldz. 216. بوه بمبم در ڤتاني

De بمبم is een soort van *manga*, namelijk de *Mangifeira Taïpa* Roxb. De codex C heeft بوكو بمبن.

ككند ڤندغ د دالم ممجان

ممجان beteekent een *vergaderzaal*, een plaats waar men bijeenkomt, zoo wel voor vreugde, als voor meer ernstige beraadslagingen; dus ook *een feestzaal.* Zoo vind ik het in de حكايت چيكل bldz. 402 ملجلم منجديكن درين سؤرغ لاكت ٢ يغ امت ايلق ڤارسڽ دان ڬاڬه ڤركاس تياد بندڠن د دالم تانه كريڤن سدكال دودق د دالم ممجان رڤان سڤرت سغ ڤرت تورن در ڤرتڤائن ڬونڠ اندر كيل ڬوه منتراڬ

BLDZ. 217. بونهله كككد اڠكور كو مات

اڠكور of اڠكر beteekent *het is beter dat.* Ook in het dagelijksche leven wordt het dikwijls gebruikt; zoo zegt men: اڠكور كو ديم «'t is beter dat ik maar zwijg"; اڠكر كو ڤولڠ «'t is beter dat ik maar naar huis ga". Ook in geschriften treft men het in dien zelfden zin meermalen aan. Zoo onder anderen in de حكايت چيكل bldz. 391 حتي مغهرق سرت ڤغسن ديوي چندراكران كارن دتغكلكن اوله سومين سمبل برگامت در ڤد هيدڤ سلاك اين اڠكور اكو مات.

BLDZ. 191 ممكله بوه ملمڤاري

Na vele vergeefsche pogingen, is het mij niet mogen gelukken deze vrucht te vinden. Hier te *Batavia* is zij niet bekend, en ook te *Malacca*, op *Sumatra*, *Borneo* enz. wordt zij, volgens inboorlingen, die ik geraadpleegd heb, niet gevonden.

بورڠ اڠكڠ تربڠ كبات

De codex C heeft برابڠ in plaats van تربڠ, zoo wel hier als in de herhaling van den regel in de volgende panton.

BLDZ. 218. سلاڤتن سهاج ڤاتڠ بريكن
ايتڤون جاڠن توڠك عايبكن

سلاڤت is het *buitenste omkleedsel, de schil.* 't Is hier eene figuurlijke manier van spreken, om de ge-

ringheid der spijzen aanteduiden.—عايبکن een Maleische vorm van het Arabische woord عيب *gering*, *onwaardig*, *ongeacht*, zoodat het daarvan gemaleïiseerde werkwoord عيبکن of عايبکن *gering maken*, *gering achten* enz. te kennen geeft.

Bldz. ۲۱۹ (219) دهيبورکن دڠن راݢم تيرون

Woordelijk vertaald zou deze regel luiden: «Hij troostte zich door het volgen van wijzen": d. i. door verschillende wijzen van liederen, die hij kende, natezingen. Ieder die het eentoonig gezang of liever geschreeuw van eenen Maleijer of Javaan, die niet kan slapen, in de stilte van den nacht, gehoord heeft, zal zich het beeld van den verliefden prins levendig voor den geest kunnen plaatsen.

Bldz. ۲۲۱ (221) بوڠ سڠند ددالم ڤوان

Met de بوڠ سڠند is het 't zelfde geval als met de بوڠ ملمڤاري: ik heb de bloem niet kunnen 't huis brengen. Mischien is سڠند echter het Kawi woord [Javaans schrift] dat *voortreffelijke geur* beteekent.

سيکڤن تورن باݢي سڠسمب

سڠسمب komt in de Javaansche Waijang dikwijls voor. سڠ ([Javaans schrift]) is een praefixum, dat een' vorstelijken titel of rang te kennen geeft.—سمب Jav. [Javaans schrift]

is een zoon van WISCHNOE in de Avatara van KRISCHNA.

BLDZ. ١٩٤ مڤندغ اي ڤدغ بركمل
De codex B heeft ڤراغ in plaats van ڤدغ.

ڤانه ڤمبرين بتار كال

بتار كال Jav. ꦧꦠꦫꦏꦭ is eene godheid van eene reusachtige gestalte. Hij komt onder anderen voor in de vertaling der Javaansche Mythologie van den heer WINTER in het *Tijdschr. voor Neerl. Indië* 5[le] Jaargang 1ste deel bldz. 26, 30.

هيبتن سڤرت بوت دناو

دناو Kaw. ꦢꦤꦮ beteekent hetzelfde als بوت waarover bldz. 323 dezer aanteekeningen.

BLDZ. ١٩٥ (224) ايلقن سڤرت بوغ كلاين
Ook de بوغ كلاين is mij onbekend.

BLDZ. ١٩٧ (22) دمان اد انقكث كستي
كستي Kaw. ꦒꦸꦱ꧀ꦠꦶ 't zelfde als توان *Heer, meester* enz.

BLDZ ١٩٨ (128) ببراڤ ماسقكن ايكن دجورغ
جورغ of چورغ is *een kloof of spleet in het gebergte:* ook *een kreek.* ايكن دجورغ kan dus wezen: *visch uit kreken.* Maar ik zou, ofschoon de beide codices hebben دجورغ liever willen lezen دجرغ van het grond-

woord جرڠ ook wel چرڠ *koken*, en dus بيراڤ ماسقكن ايكن د جرڠ «veel kooksels en gekookte visch.»

برسورة سندڠ ناڬ سقم

Deze regel komt bijna geheel overeen met dien van bldz. ٦٨ برساوت سندڠ ناڬ سقم, behalve dat daar برساوت en hier برسورة geschreven wordt. Ondertusschen is aan deze laatste lezing een zeer goede zin te hechten, gelijk uit mijne vertaling blijkt, door namelijk برسورة als een participium te beschouwen, dat bij سندڠ behoort; terwijl, in de eerste lezing, برساوت een participium is, dat bij den persoon behoort die gekleed is, en er vervolgens دڠن onder verstaan moet worden, namelijk برساوت (دڠن) سندڠ. Ofschoon dus codex B heeft برساوت heb ik toch aan de lezing van codex C de voorkeur gegeven.

برتوتڤ سڠڬل د كارڠ ڤاڤن

Mijne vertaling ligt in de beteekenis en de constructie der woorden: maar 't is ook mogelijk, dat de dichter met د كارڠ ڤاڤن een kapsel (سڠڬل) bedoeld, dat aldus genoemd wordt. Vergelijk bldz. 278 dezer aanteekeningen.

Bldz ١٩٩ (229) سري نتان منيكم دهنچوري

Over سري نات Jav. Kr. en Kaw. ꦱꦿꦶꦤꦠ vergelijk bldz. 355.—د هنچوري is niet het gewone Maleische

woord هاكِر *smelten*, maar het Jav. ꦥꦏꦼꦠ꧀ *lijmen*. De woordelijke vertaling van dezen regel luidt dus: «in de gekrulde haartjes van haar voorhoofd waren edelgesteenten gelijmd."

برڤتوتن دڠن كمبڠ توري

De كمبڠ توري is de *Aeschijnomene Arborea* Spreng. of, wat hetzelfde is, de *Aeschijnomene Indica* Linn. De inboorlingen gebruiken niet alleen de bloemen tot versiering, maar eten de bloemen en bladeren ook als groente. Men heeft er twee soorten van de توري ميره *de roode toerie*, توري ڤوته *de witte toerie*.

دڤسڤ ڤچاڠن دلتك ڤتري

ڤچاڠن Jav. ꦥꦱꦫꦺꦪꦤ꧀ is een *pronkbed*, hetwelk in 't midden der woning staat; het dient alleen tot sieraad, en niet om daarop te slapen. Eigenlijk is het 't versiersel van zulk een bed, dat men ڤچاڠن noemt. Het in 't Maleisch meer algemeen gebruikelijke woord is ڤرادي.-- دڤسڤ is een lijdende vorm van ڤسڤ *bloem*, dus *gebloemd*. Mijne vertaling had moeten zijn: «het bruidsbed werd gebloemd (met bloemen versierd,) en de vorstin daarop nedergelegd."

برگاين سڠكيت جوڠ سارة

جوڠ سارة is weder een naam dier veelvuldige soorten van patronen, waarvan wij op bldz. 253 gesproken hebben.

سڤرت ڤكاين شهيد شاه ڤري

شهيد شاه ڤري is een in de حكاية اندرڤترا voorkomende beroemde held: van zijne geboorte leest men daar, op bldz. 98 van mijn M. S., het volgende حتي اندرڤترا ڤون دهونسن چنچين كسقتين دان دچتان ايت مك كلوارله درڤد چنچين ايت توجه راج جن لڠكڤ رعية بال تنتران سدي دڠن الة سنجتان ڤد تيڤ٢ سؤورڠ راج توجه لقس لشكر دڠن كلڠكاڤن سڤرتين مك سؤورڠ راج تربسر درتوجه راج٢ جن ايت يڠ برݢلر نام شهيد شاه ڤري بركندرائن كود سمبراني دان ترلال هيبت لكون. Zijne daden zijn even bovennatuurlijk en zijn moed onverwinbaar als dit verhaal zijner geboorte wondervol is.

برتاجق ݢباهن كمبڠ ملڠسي

ݢباهن van ݢوبه zie bldz. 251 dezer aanteekeningen.

Bldz. ١٢٥ داولڠن اورڠ انق هلبالڠ

اولڠ is eigenlijk *herhalen*, *heen en weergaan:* maar van daar *de wacht houden* in eenen overdragtigen zin, omdat men daarbij gedurig heen en weer gaat.

ناسي ادڤ٢ داڠكتكن

ادڤ beteekent volgens Leijdekker *lekker*, ادڤ٢ *lekkernij*. ناسي ادڤ٢ *een schotel met rijst, daar allerlei lekkernij in is*. Deze verklaring is echter niet juist. De ناسي ادڤ٢ is die rijst, welke voor den bruid en de bruidegom geplaatst wordt, terwijl zij op de ڤجاڠن of ڤوادي zitten: van daar wordt zij genoemd ناسي ادڤ٢ dat is: *rijst voor* (iemand geplaatst). De

kleur dier rijst is geel, terwijl een geroosterde kip er als toespijs bij wordt gevoegd. Zij wordt op ronde borden gedaan, bij het geringe volk van hout, maar met franjes van bloemen versierd, en bij vorsten van zilver of goud. Die borden worden op elkander gestapeld, en vormen, daar het onderste het grootste is en de volgende al kleiner en kleiner worden, een soort van pijramide, die in een bloem van goudpapier eindigt, ڬڬتر genaamd (zie Marsden in voce). Deze gewoonte is alleen bij de Maleijers bekend: de Javanen hebben daaromtrent eenigzins andere gebruiken: zie Winter in zijne boven aangehaalde *Instellingen, gewoonten enz. te Soerakarta.*

باڠتله بڬند مود بستاري

Indien de beide codices niet hadden باڠتله zou ik wel gaarne willen lezen باڠنله. Ondertusschen kan men باڠتله behouden, maar dan moet er altoos toch باڠن onder verstaan worden. «De prins haastte zich (met optestaan)."

Bldz. ١٢١ دهياسي اوله انق فردان

De codex C heeft سدي in plaats van اوله, 't welk op hetzelfde nederkomt.

مول ايت اورڠ برسوک ٢
سکلين منتري حاضر بلاک

Mijne vertaling is gevolgd naar de lezing van co-

dex B waar ik vind بڠڠ in plaats van اورغ : ondertusschen is dit natuurlijk eene vergissing, en had ik, de aangenomen lezing van codex C volgende, moeten vertalen: «Op dat oogenblik verblijde men zich, en waren al de *mantris* tegenwoordig". De volgende regel: «Eerst pas was *hij* ingeslapen", wordt dan: «Eerst pas was de koning ingeslapen."

Bldz. ۱۱۲ مسالله همڤ كڤداله توان

مسالله kan hier niet anders dan eene verkeerde spelling wezen van مسئله, waarvoor wij vroeger gesproken hebben.

سدار تياد غلط دچيت

سدار is eene verkeerde spelling van سدر : maar ik zou liever willen lezen سدره , in welk geval de vertaling zou moeten zijn: «niet in 't geringste denk ik verkeerd over haar." — غلط Arab. *een dwaling*, *eene verkeerdheid.*

لقسان ڤنداو دغن كراو
روسق بناس سماله كدو

Deze vergelijking is ontleend uit de geschiedenis der *Pandhawas* (ڤنداو) en *Koerawas* (كراو), allen telgen uit het huis van *Barat.* De vreesselijke krijg, die zij onder elkander voerden, en die in de *Brata Joeda* is beschreven, (zie bldz. 349 dezer aanteekeningen) was oorzaak, dat, hoewel de *Pandhawas*

overwonnen, echter deze oorlog eene verschrikkelijke slachting aan beide zijden te weeg bragt. De bedoeling dezer comparatie is dus: indien wij in vijandschap leven, gelijk de *Pendhawas* en *Koerawas*, dan zullen wij beide te gronde gaan.

كاسه ني تياد براور اور

براور اور of اور beteekent eigenlijk *nadoen*, *nabootsen*: van daar ook *spotten*, *niet meenen*. Dus hier كاسه ني تياد براور اور «uwe liefde was niet ongemeend.»

سوميڽ جوهن استريڽ ستي

جوهن beteekent *een held*; het is een echt Maleisch woord, dat meermalen voorkomt, en ook als eigennaam van vorsten enz. gebruikt wordt. Zie de Inleiding.—ستي heb ik vertaald door *getrouw*, want ofschoon dit eigenlijk ستيا is, heb ik echter vermeend, dat de dichter, daartoe door het rijm gedrongen, wel vrijheid zal gevonden hebben, om ستي in plaats van ستيا te plaatsen, en toch dit laatste woord te bedoelen.

اداون سكل يڠ مڠنتاري
د كرنياٴي ڤرسالن اكن منتري
تمباهن ڤتري راج بستاري
اكن لقسمان منتري بايق د بري

De vertaling dezer vier regels is beter aldus: «Een nieuw kleed werd aan al de *mantris* geschonken, die

gevolgd waren, en de prins gaf bovendien aan den *Laksimana Mantri* vele geschenken." De constructie der twee eerste regels is zeer ingewikkeld, n.l. .ادڤون ڤرسالن دکرنيائي اکن سݢل منتري يڠ مڠنتاري
سجقن جڠݢل باڤق تائکن

سجقن is eene verkeerde Maleische spelling voor سجع Arab. *vers*, *gedicht*.

ALPHABETISCHE LIJST

van de woorden, die in de voorgaande aanteekeningen worden behandeld.

ا

ادف *Adap*, n. l. ٢ ادف ناسي *nasie adap-adap*, rijst voor een bruidegom en bruid; bldz. 399.

ادي *Adie*, voortreffelijk; bldz. 286.

ارجون *Ardjoena*, eigennaam; bldz. 365, 366.

ارحم *Arhham*, zeer genadig; bldz. 383.

استاكون *Astakoena*, achtkantig; de naam van een ring; bldz. 354, 355.

اشيا *Asjia*, dingen, zaken; bldz. 383.

اڠک *Angka*, tellen, nadenken, begrijpen; bldz. 304.

اڠکاتن *Angkatan*, van اڠکت *angkat*, een groote beweging, krijgstogt, luidrugtig feest; bldz. 351.

اڠکار *Angkara*, verwonderingwekkend; bldz. 259.

اڠکس *Angkoes*, eenen olifant drijven; bldz. 388.

اڠݢور *Anggoer* of اڠݢر, het is beter dat; bldz. 394.

افعل *Af-aal*, daden, werken; bldz. 365, 366.

اکس *Akoes* zie اڠکس.

اکق *Akakh* zie اݢق.

اݢق *Agakh*, dreigen, bedreigen; bldz. 378.

الراحمين *Alrahhimien*, der genadigen; bldz. 383.

العالمين *Alaalamien*, van de wereld, van de schepselen; bldz. 383.

المتولي *Almoetawalie*, een overste; bldz. 383.

الملوان *Almalawaana*, ze vervullen; bldz. 382.

امبوت *Omboet* of *Oemboet*, de palmiet; bldz. 255.

امت *Amat*, opmerkzaam naar iets zien; bldz. 319.

امڤت *Oempat*, verbergen; bldz. 269.

اندل *Andel*, gelooven; bldz. 268.

اندلن *Andelan*, geloofwaardig; bldz. 268.

اور *Oera* of اور٢ *Oera-oera*, nadoen, spotten, niet meenen; bldz. 402.

اورڤ٢ن *Oerap-oerapan*, strooisel; bldz. 298.

اوريڤ *Oeriep*, leven; bldz. 252.

اولس *Oelas*, een lijkdoek, sprei; bldz. 332.

اولغ *Oelang*, de wacht houden; bldz. 399.

اوله *Olah*, slechtheid, kuren; bldz. 294.

اومڤت *Oempat*, zie امڤت.

ايسي *Iesie*, de pit der kokos; bldz. 254.

ايكاتن *Ikatan*, de band van een ring; bldz. 276.

اية الكرسي *Ajath alkoersi*, het vers van den koran; bldz. 369.

ب

باتق *Batokh* of تمڤورغ *tempoerong*, het pitvlies der kokos; bldz. 255.

بالت *Baloet*, gezwollen oogen; bldz. 335.

بالغ *Balang*, flesch; bldz. 263.

بتار اندر *Betara Indra*, eigennaam; bldz. 311.

بتار برهم *Betara Brahma*, eigennaam; bldz. 312.

بتار كال *Betara Kala*, eigennaam; bldz. 396.

بحر *Bahhar*, de zee; bldz. 357, 358.

بدال *Bedal*, ontworteld; bldz. 297.

بربيت *Berbeit*, spreken: zie بيت bldz. 347.

برتالو ٢ *Bertaloe-taloe*, herhaaldelijk; bldz. 387.

برتمبالن *Bertembalan:* zie تمبل.

برجمبي *Berdjambei*, zie جمبي.

برساج *Bersadja* of برسهاج *Bersahadja*, eenvoudig; bldz. 275.

برسماءن *Bersama-an*, goede verstandhouding; bldz. 319.

برسورة *Bersoerath*, gebloemd; bldz. 286.

برسيرت *Bersierat*, met een rand van gebloemd goud; bldz. 285.

بريد *Berieda*, vatbaar, scherpzinnig—de eerste; bldz 358.

بعده *Baadahoe*, na wien; bldz. 383.

بغسيل *Boengsiel*, de vrucht der kokos, die zich pas gezet heeft; bldz. 254.

بكم *Boekem*, stom; bldz. 360:

بكهر *Bekahra*, voor بركهار zie تهار.

بلارق *Belarakh* of داڤو, het loof der kokos; bldz. 255,

بمبم *Bambam*, *Mangifeira Taïpa;* bldz. 393.
بندرڠ *Bandrang*, aan wederzijde staan; bldz. 313.
بوت *Bota*, een reus; bldz. 323.
بوڠ *Boeang*, (n. l. ممبوڠ دريڽ) zich verdoen; bldz. 272.
بوكو٢ *Boekoe-boekoe*, de ringen van den stam der kokos; bldz. 255.
بهاري *Behari*, epitheton van vorsten; bldz. 242, 243.
بيت *Beit*, een vers, gedicht; بربيت spreken; bldz. 347.

ت

تاتر *Tatar*, effen, dubbel, niet; bldz. 290, 291.
تاتڠ *Tatang*, in de hand dragen; bldz. 359, 360.
تاجق *Tadjokh*, een insteeksel van bloemen op het hoofd; bldz. 262.
تافق *Tapakh*, de bloemkelk der kokos; bldz. 254.
تاڤق *Tapokh*, in de handen klappen; bldz. 261.
تاون *Tawan*, een gevangene, vertoeven; bldz. 370, 371.
تبه *Tebah* en منبه *Menebah*, slaan; bldz. 245.
تحفة *Tohhfath*, uitmuntend; bldz. 371.
ترتاون *Tertawan* zie تاون.
ترجلي *Terdjelie* zie جل.
ترڤ *Terpa* en منرڤ *Menerpa*, op iemand aanvallen; zich onstuimig ergens heen begeven; bldz. 340, 341.
ترڬلڠسير *Terglingsier*, afwijken, afgaan, verschuiven; bldz. 332.

تريكم *Teriekam*, n. l. كاين تريكم een soort van grof linnen; bldz. 360.

تڠه *Tengah*, terwijl, gedurende; bldz. 290, 380.

تكبر *Takabboer*, verhovaardigen; bldz. 264.

تكت *Tekat*, door en door stikken; bldz. 342.

تڬر *Tagar*, aanspreken; bldz. 264.

تليڤ *Teliepa* zie ليڤ.

تمبل *Tambal* of برتمبل *bertambal*, aanhoudend met geregelde tusschenpozen; bldz. 326, 327, 392.

تمڤاون *Timpawan* van تمڤا, kloppen, slaan; bldz. 265.

تمڤت *Tampat*, kunnen; bldz. 291.

تمڤو *Timpoe*, knielen; bldz. 266.

تمڤورڠ *Tempoerong* zie باتق.

تمڤه *Timpah*, aanvallen, tegen iets aanslaan — op iets slaan; bldz. 261.

تنتڠ *Tentang*, een nabuur; bldz. 314, 315.

تورس *Toeroes*, een stek; bldz. 338.

توري *Toerie*, *Aeschynomene Arborea;* bldz. 398.

توفه *Tophah* zie تحفة.

تيج *Teidja*, glans; bldz. 257.

تيلك *Tielik* of تيلق, zien, begunstigen, iemand niet genegen zijn; bldz. 296.

ج

جاتي *Djatie*, waar, goed, zeker; bldz. 379.

جل *Djelie*, glorie; bldz. 315.

جلي *Djella*, voortreffelijk; bldz. 271.

جمال *Djoemala*, het bovenste van het hoofd; bldz. 284.

جمبي *Djambei*, pinang; bldz. 310.

جنة *Djenath*, het paradijs; bldz. 357, 358.

جورڠ *Djoerang*, een kloof in 't gebergte; een kreek; bldz. 396.

جوݢيت *Djoogiet*, een dans; blz. 350.

جويت *Djoeïta*, eene vorstin; bldz. 255.

چ

چرب *Tjerobo*, gulzig, ruw, vuil, smerig; bldz. 362.

چڠکرام *Tjangkrama*, zich vermaken; bldz. 338.

چڠکير *Tjengkier*, de vrucht der kokos, wanneer zij zoo ver is, dat er water maar nog geen vleesch in is; bldz. 254.

چلاري *Tjelarie*, een patroon, om naar te borduren — een soort van zijdestof; bldz. 342.

ح

حد *Hhad*, beperken; bldz. 382.

حدا *Hhadaa*, uit den weg ruimen; bldz. 382.

حلا *Hhala*, zoet, liefelijk zijn; bldz. 382.

حلوان *Hhaloeana*, loon van een wigchelaar, huwelijksgift, geschenk uit eerbied, hulde; bldz. 381.

حلوان *Hhaloeana* van حلو, zoetheid; bldz. 381.

خ

خرند *Charenda*, doodkist; bldz. 263.
خط *Chath*, lijn, streep; bldz. 380.
خند *Chenda*, dolk, kris; bldz. 369.
خيالي *Chiali*, dronken, niet opletten; bldz. 308.

د

دادو *Dadoe*, ligt rood; bldz. 326.
داوكن *Dawegan*, de vrucht der kokos, geheel tot rijpheid gekomen; bldz. 254.
د دالم *Di dalam*, terwijl, gedurende; bldz. 362.
دراجه *Diradjah*, zie راجه.
دراقسي *Dirakhsi*, welriekende olie; bldz. 328.
دعلتكن *Diïlatkan*, zie علت.
دناو *Denawa*, een spook; bldz. 396.
دور *Doera*, ver, afgelegen; bldz. 361.
دوكت *Doekat*, een dukaat; bldz. 262.
دوكه *Doekoh*, halsketen; bldz. 261.

ذ

ذره *Zerah*, een ziertje, stofje; bldz 340.

ر

راجه *Radjah*, getreept, gekorven; bldz. 356.
راڬ *Raga*, een mand, korf; ligchaam; bldz. 288.
ران *Rana*, koningin; bldz. 251, 255.
رب *Rabbi*, Heer; bldz. 383.
ربت *Reboet*, rondtasten; bldz. 291.

رفده *Riphdah*, zijn gunst, zijn gunstbewijs; bldz. 382.
رمل *Ramal*, strand—de kunst van voorzeggen; bldz. 345.
رنچان *Rentjana*, afschrift, verhaal; bldz. 362, 363.
ريا *Ria*, trotsch. ijdel; bldz. 295, 296.
ريك *Reika*, 't zelfde als كارغ; bldz. 263.
روج *Rodja*, bloemen vlechten; bldz. 251.
روماج *Roemadja* of رماج, een maagd; bldz. 274.

س

سا *Sa*, een voorzetsel enz. bldz. 273, 274.
ساري *Sarie*, een bloem; schoon; bldz. 343.
ساسق *Sasakh*, matwerk van bamboes; bldz. 310.
ساڤ *Sapa* of مڽاڤ *menjapa*, aanspreken; bldz. 264.
ساڤت *Sapoet*, bedekken, verbergen; bldz. 249.
سالن *Salin*, bevallen, ter wereld brengen; bldz. 250.
سدغ *Sedang*, middelmatig, juist van pas; bldz. 346.
سذره *Sezerah*, zamengesteld uit س (سات) en ذره: zie aldaar.
سراݢ *Seraga*, n. l. سراݢ بنتل een vierkant leunkussen; bldz. 325.
سراي *Seraja*, bijeenroepen, verzoeken, hulp vragen; bldz. 377.
سرب *Serba*, allerlei, van alles; bldz. 331.
سرساري *Sersarie* n. l. كاين سرساري, de naam van een kleedje; bldz. 329.

سرڤ *Serpa* of سراڤ *Serapa*, gevoel, belangstelling; bldz. 299.

سري ناتا *Sri nata*, de gekrulde haartjes van het voorhoofd; bldz. 355.

سڠ *Sang*, een titel; bldz. 395.

سڠكو *Sangkoe*, een koperen pot; bldz. 313.

سڠكو *Soengkoe*, knielen; bldz. 313.

سڠكيت *Songkit*, zijde met gouddraad doorweefd; bldz. 342.

سڠݢم *Sanggam*, 't zelfde als سڠڬڤ; bldz. 260.

سڠݢهاسان *Singghasana*, koninklijke zetel; bldz. 389.

سڤرب *Sepraba*, de naam van eene Bidadari; bldz. 287.

سڤوي٢ *Sepoei-poei*, een zacht windje; bldz. 248, 249.

سقم *Soekhma*, fijn, bedekt, ziel; bldz. 359, 388.

سݢار *Segara*, de zee; bldz. 273.

سݢر *Segar*, frisch, verkwikt; bldz. 309.

سلاڤوت *Selapoet*, buitenste omkleedsel; bldz. 294.

سليمڤت *Selimpat*, een vijfhoek; bldz. 314.

سلودڠ *Seloedang*, de schil, de schede der bloem van de kokos; bldz. 253.

سليديق *Seliediek*, rondzien uit nieuwsgierigheid; bldz. 268.

سليرا *Seliera* eigenlijk سرير, het ligchaam; bldz. 336.

سماڠت *Semangat*, heil, gezond, schrik, ziel; bldz. 256, 257, 260.

سمب *Samba*, een eigennaam; bldz. 395, 396.

سمبق *Sambokh*, de bast der vrucht van de kokos; bldz. 254.

سمڤان *Sampana*, een soort van kris; bldz. 393.

سمڤر *Sampir*, een doek of iets dergelijks ergens overhangen; bldz. 313.

سمڤيرن *Sampieran*, een kapstok; bldz. 313.

سمو *Semoe*, bedrog, veinzerij, het voorkomen van iets; bldz. 372, 373.

سمي *Semie*, iets zetten om te groeijen; jonge bladeren krijgen; bldz. 311.

سندغ *Sandang*, gordel; bldz. 373.

سوسر *Soesor*, de kant, de zijde van iets; bldz. 375.

سوكو *Soekoe*, de voeten; bldz. 337.

سولاسي *Soelasiê*, ocynium basilicum, een zekere soort van dronkenschap; bldz. 351, 352.

سولت *Soelit*, eng, bogtig; bldz. 247.

سيڤق راݢ *Sipak raga*, een zeker spel; bldz. 343.

سيلو *Sieloe*, verblind; bldz. 339.

سيلومن *Siloeman*, onzigtbaar, geesten; bldz. 323.

ش

شهد *Sjahda* of *Sjahad*, honig; bldz. 297.

شهيد شاه ڤري *Sjahied Sjah Pri*, eigennaam; bldz. 399.

شي *Sjei*, een ding, zaak; bldz. 383.

ع

عرض *Aaraz*, vrolijk; bldz. 385.

عرض *Aaradl*, gebeuren, overkomen; bldz. 385.
عرف *Aarif*, kennen, weten; bldz. 330.
عفريت *Iefriet*, eigennaam—een reus, spook; enz. bldz. 393.
علت *Ailat*, volksramp—voorwendsel; bldz. 368, 369.
علي *Alaa*, over; bldz. 382.
عيبكن *Aibkan*, gering maken; bldz. 395.

ڠ

ڠلو *Ngeloe*, hoofdpijn.
ڠيلو *Ngiloe*, pijn der beenderen; bldz. 329.

ص

صح *Tsohh*, bewezen, bevestigd; bldz. 365.
صفا *Tsaphaa*, helder, schoon; bldz. 340.
صفة *Tsiphath*, hoedanigheid; bldz. 292, 293.
صلي *Tslie*, heet maken, braden, gloeijen; bldz. 306, 307.

ڤ

ڤاتي *Patie*, pap; bldz. 279.
ڤاد *Pada* verkorting van ڤادك; bldz. 245.
ڤاد *Pada*, voldoen; bldz. 285.
ڤاد *Pada*, plaats; bldz. 287.
ڤالس *Palies*, oogen tegen iemand maken; bldz. 277.
ڤاڤه *Papah*, de bladsteel der kokos; bldz. 255.
ڤچاڠن *Padjangan*, een pronkbed; bldz. 398.
ڤداك *Pedaka* of ڤداكه, een vrouwelijk versiersel; bldz. 262.

ڤر *Per*, een voorvoegsel voor de namen van sommige betrekkingen, om het denkbeeld van *alle* uitte-drukken; bldz. 318, 319.

ڤربتساري *Perbatasarie*, eigennaam--bloemberg; bldz. 356.

ڤرتاڤ *Pertapa*, een kluizenaar, verstandig; bldz 371.

ڤري *Prie*, spreken, droefheid; bldz. 256.

ڤسار *Pesara*, een winkel, marktplaats; bldz. 282.

ڤڠاره *Pengaroh* of ڤڠار, n. l. ڬڠ ڤڠاره of ڬنت ڤڠاره wigchelbel, wigchelklok; bldz. 386.

ڤکجاڠن *Pekedjangan*, de naam eener dessa bldz. 337.

ڤکن *Peken*, n. l. بوڠ ڤکن *jasminum grandiflorum*; naam van een patroon; bldz. 285.

ڤڬاوي *Pegawei*, een gewapende, krijgsman; bldz. 333.

ڤلاتق *Platokh*, *Picos minor*; bldz. 316.

ڤمنداڠن *Pemendangan*, aanschouwing; bldz. 289.

ڤنت *Penit*, moede; bldz. 270.

ڤنتق *Pintakh*, schouder; bldz. 361, 362.

ڤنجاجب *Pendjadjab*, een soort van vaartuig; bldz. 390.

ڤنداو *Pandawa* of *Pandhawa*; bldz. 349.

ڤنڬاهن *Penegahan*, een slaapvertrek; bldz. 273.

ڤنوج *Penoedjoe*, een doeler, mikker; bldz. 269.

ڤوادي *Poeadei*, een pronkbed; bldz. 398.

ڤوري *Poerie*, een paleis; bldz. 343.

ڤولي *Poelei*, *Alstonia scholaris*; bldz. 320.

ق

ک

كمي *Kemei*, een pas gezette vrucht; bldz. 311.

كولان *Koelana*, zie كورلان.

كومي *Koemei*, een keep; bldz. 311.

كنتم سمايڠ *Koentoem semajang*, de pas ontloken bloemtros der kokos; bldz: 254.

كيلر *Keilor*, *Moringa perygosperma;* bldz. 345.

ݢ

ݢالڠ *Galang* of ݢلڠ, een ring, een ijzeren bout om iets meê te sluiten; bldz. 323, 324.

ݢرنسيڠ وايڠ *Grinsing waijang*, een patroon; bldz. 253.

ݢرود *Garoeda*, bldz. 243, 244.

ݢستي *Goesti*, Heer, meester; bldz. 396.

ݢمبه *Gombah*, rondschuiven; bldz. 279, 280.

ݢوبه *Gobah*, bloemen vlechten; bldz. 251.

ݢود *Goda*, plaag, kwelling; bldz 336.

ݢولان *Goelana*, bedroefd; bldz. 244, 245.

ݢون *Goena*, betoovering; bldz. 336.

ݢيت *Gieta*, zich haasten; bldz. 266, 267,

ل

لا *La*, niet; bldz. 383.

لاوڠ *Lawang*, de deur; bldz. 360.

لاين *Laijan*, bedienen; bldz. 333.

لڠکار *Langkara*, dat moeijelijk te verrigten is; bldz. 384.

Mm

لڠڬر *Langgar*, een bidkapel; bldz. 270.
لڠلڠ *Langlang*, de ronde doen; bldz. 341.
لقا *Lekhaa*, ontmoeten; bldz. 357, 358.
لمبڠ ساري *Lambang sarie*, de naam van een lied; bldz. 350.
لمڤين *Lampien*, met behoedzaamheid aanvatten; bldz. 253.
لنتق *Lentikh*, buigzaam; bldz. 333, 334.
ليدڠ *Leidang*, helder, licht; bldz. 246. — de naam van een berg; bldz. 280.
ليدي *Liedie*, de rib van het blad der kokos; bldz. 255.
ليڠه *Leingah*, onvoorzigtig; bldz. 329.
ليڤ *Liepa*, iets werpen, zoodat het blijft kleven; bldz. 338.

م

مالس *Malies* of ممالس zie قالس; bldz. 277.
ماور *Mawa*, een woonplaats; bldz. 357, 358.
ماي *Maja*, helder; قاي ماي verlichte plaats; bldz. 287.
مايڠ *Maijang*, de bloemtros der kokos; bldz. 254.
مت *Meta*, verwoed; bldz. 276, 277.
مدح *Madahh*, lofrede, gedicht, spreken; bldz. 289.
مرک *Merka*, n. l. مرکت دليم een soort van granaat-appel; bldz. 280.

مربوت *Meraboet*, zie ربت.

مسئله *Masaala*, een vraag, onderzoek; bldz. 364.

مسي *Mesi*, nog; bldz. 300.

معراج *Meraadj*, opgaan, ten hemel varen; bldz. 359;

معرفة *Marifath*, kennis, bekendheid; bldz. 330.

مغادا *Mengada* of مغادا٢, bedriegen, misleiden, verleiden; bldz. 294, 295.

مغاله *Mengaloh* of مغاله, zuchten, keffen, brullen; bldz. 351.

مغچقف *Mengetjap* van چقف, kermen, smakken. bldz. 298.

مغكور *Moengkoer*, omkeeren. مايغ مغكور *maijang moengkoer*, de naam van een kapsel; bldz. 278.

مغݢر *Manggar*, de takken van de *spadix* of de bloeikoos der kokos; bldz. 254.

مغمت *Mengamat*, van امت: zie aldaar.

مغومفت *Mengoempat*, verzwijgen, verbergen, zich verschuilen; bldz. 331.

مفارقة *Moepharekhath*, scheiding; bldz. 378.

مكر *Mekar*, مكر مايغ *maijang mekar*, de geheel ontloken bloemtros; bldz. 254; ontluiken; bldz. 276.

مكر *Meker*, valsch; bldz. 283.

ملا *Malaä*, vervullen, vol maken; bldz. 382.

ملافتاك *Melapetaka*, onheil; bldz. 304, 305.

ملايغ *Melaijang* n. l. ملايغ روح, de ziel ontvlugt; bldz. 301.

ملاين *Melaijan* van لاين: zie aldaar.
ملغلغ *Melanglang* van لغلغ: zie aldaar.
ملنتق *Melentik* van لنتق: zie aldaar.
من *Man*, de gene; bldz. 382.
منجه *Mendjah*, eigenzinnig; bldz. 275, 389.
منداليك *Mendalieka*, Terminalia Moluccana; bldz. 287.
مندر *Mendra*, het voorkomen, den schijn hebben van iets; bldz. 286, 287.
مندرم *Mendrom*, zich nederleggen, liggen, brullen; bldz. 391.
مندودري *Mendoedarie*, eigennaam; bldz. 250.
منرف *Menerpa*, van ترف: zie aldaar.
منته *Mennath*, vragen; bldz. 282.
موتي *Moetie*, koraal; bldz. 390.
مهاجان *Mahadjana*, een vergaderzaal; bldz. 393.
مها ميرو *Maha mieroe*, de *Smiroe*; bldz. 321.
ميس ولن *Meisa Woelan*, eigennaam; bldz. 356.
ميلك *Mielik*, een koninkrijk; bldz. 386.
مپمڤن *Menjimpan* n. l. ديري مپمڤن, zich houden; bldz. 292.
مپندغ *Menjendang*, aangorden, over de schouders of op de hand dragen, dragen; bldz. 373, 374.

ن

نبذه *Nabsah* beter نبض, de pols der hand, iets dat men met de hand vervaardigt, een brief; bldz. 383.

نمفن *Nenampan*, een metalen schenkbord; bldz. 317.
نوراني *Noeranie*, helder, licht, klaar; bldz. 390.
نوس *Noesa*, eiland; bldz. 390.
نيلا ݢندي *Niela Gendie*, eigennaam; bldz 281.

و

وارس *Waras*, genezen, herstellen; bldz. 252.
واضح *Wadleh*, duidelijk, klaarblijkelijk; bldz. 380.
وير *Wira*, verstandig; bldz. 269.
ويراون *Wirawan*, eigennaam; bldz. 269.
ويليس *Wielis*, groen; bldz. 277, 334.

ه

هردم *Hardam*, gedurig; bldz. 296.
هنچور *Hantjoer*, smelten, lijmen; bldz 397, 398.
هيمن *Heiman*, 't zelfde als سايڠ; bldz. 260.

ي

يحدون *Joehhaddoena*, zij ruimden uit den weg, zij beperkten; bldz. 382.

DRUKFOUTEN

Op blz.	٣٨	regel	8	v. b.	staat	ترڤر	lees	ترڤري
« «	٤٨	«	1	v. o.	«	نيلم	«	تيلم
« «	꧙꧐	«	8	« «	«	تصيب	«	نصيب
« «	٦٩	«	4	« «	«	كلواه	«	للواه
« «	١٠٤	«	9	« «	«	قيصه	«	قصة
« «	١٢٥	«	7	« «	«	ادا يڠ	«	اد يڠ
« «	—	«	8	« «	«	د يڠ	«	اد يڠ
« «	١٢٢	«	6	v. o.	«	دري	«	ديري
« «	١٢٦	«	3	v. b.	«	ڤرڤهال	«	برڤهال
« «	|꧙|	zijn vier regels ten onregte twee maal gedrukt.						
« «	|꧙꧓|	regel	4	v. b.	staat	د باو	lees	اد باوه
« «	275	«	1	v. b.	«	لكون	«	اكون
« «	276	«	6	« «	«	ايكات	«	ايكاتن
« «	277	«	2	v. o.	«	لڤسن	«	لقسان
« «	288	«	2	« «	«	ڤركتا٘ئن	«	ڤركتا٘ئن
« «	294	«	5	v. b.	«	[illegible]	«	[illegible]
« «	302	«	5	v. o.	«	رداتڠ	«	داتڠ
« «	320	«	6	« «	«	*regia*	«	*scholaris*
2 «	323	«	4	v. b.	«	in sommige exemplaren		

[illegible] lees [illegible]

Op blz. 343 regel 3 v. o. staat *dat een paleis* lees *dat een paleis beteekent.*

Op blz. 344 regel 3 v. o. staat *Het land of de negerie* كامل *is mij geheel onbekend;* lees: *Er zijn verscheiden plaatsen die* كامل heeten: onder anderen op het eiland *Madura* enz.